JULIO CORTÁZAR

SEK SEK

6. BASKI
Çeviri: NECLA IŞIK

can modern

JULIO CORTÁZAR SEKSEK

Julio Cortázar

SEKSEK

Can Modern

Rayuela, Julio Cortázar
© 1963, Julio Cortázar vârisleri
© 1988, Can Sanat Yayınları A.Ş.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1988
6. basım: Şubat 2019, İstanbul
Bu kitabın 6. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan
Düzelti: Ebru Aydın
Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit
Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2
Topkapı-Zeytinburnu
Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3206-5

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 31730

JULIO CORTÁZAR

SEKSEK

ROMAN

Çeviri

Necla Işık

İspanyolca aslıyla karşılaştıran:

Emrah İmre

can

Julio Cortázar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Ötekinin Rüyası / Bütün Öyküleri 1, 2016
Ayak İzlerinde Adımlar / Bütün Öyküleri 2, 2017

JULIO CORTÁZAR, 1914'te Brüksel'de doğdu. Arjantin'de öğrenim gördükten sonra, öğretmenlik ve çevirmenlik yaptığı sıralar, Perón hükümetinin uygulamalarından duyduğu düş kırıklığıyla ülkesini terk ederek Paris'e yerleşti. 1981'de Fransız uyruğuna geçti ama Arjantin yurttaşlığından da ayrılmadı. 1950'li yıllarda yayımlanan *Hayvan Öyküleri*, *Oyunun Sonu* ve *Gizli Silahlar* adlı öykü kitaplarını 1963'te yayımlanan *Seksek* adlı romanı izledi. Bugün yazarın başyapıtı sayılan *Seksek*, geleneksel romanın olay örgüsünü altüst eden, belirli bir sona bağlanmayan açık uçlu bir romandı. Cortázar'ın öteki önemli yapıtları arasında *Manuel'in Kitabı* ve *Mırıldandığım Öyküler* sayılabilir. Edgar Allan Poe'nun yapıtlarını İspanyolcaya kazandıran Cortázar, son yıllarında kendini insan hakları davalarına adadı ve UNESCO'da çalıştı. 1984'te Paris'te öldü.

NECLA IŞIK, 1947'de Kilis'te doğdu. 1964-1967 yılları arasında yüksek öğrenimini İstanbul'da, Atatürk Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü'nde yaptı. 1973'te Fransa'daki Montpellier Üniversitesi'nden burs kazandı. 1980-1996 arasında Atatürk Eğitim Enstitüsü, Diş Hekimliği ve Uluslararası İlişkiler Fakültesi'nde ileri derece Fransızca gramer, çeviri, konuşma ve metin açıklama dersleri verdi. 1996'da emekliye ayrıldı. Şiir ve öykü kitapları var. Başlıca çevirileri arasında Tahar Ben Jelloun'dan *Kum Çocuk*; Adonis'ten *Kutlamalar* ve *Dalların Güncesi*, Alexandra Laplerre'den *Artemisia*, Jean Fréville'den *Ekmeği Taştan* sayılabilir.

Arjantin Yazını, Cortázar ve "Seksek"

İkinci Dünya Savaşı, Arjantin'e bir kaosun kapılarını açan olay oldu. Borges ve Mallea gibi yazarlar, faşizmle daha savaş bitmeden önce hesaplaşmaya koyulmuşlardı. Savaştan sonra Avrupa'da yenilgiye uğrayan faşizm, Arjantin'de Peronizmin kılıfında varlığını sürdürmeye koyulunca, ülkenin tüm aydınları tutum alma zorunluluğuyla karşılaştılar. Örneğin Leopoldo Marechal gibi bazı ünlü yazarlar Perón'dan yana çıkarlarken, Borges ve Victoria Ocampo gibileri de bu faşizm uzantısına direndi ve bu nedenle çeşitli baskılara katlanmak zorunda kaldılar. Parasal açıdan bağımsız olan Victoria Ocampo, öfke içerisinde bir iç sürgüne çekildi; bununla birlikte, dergisi *Sur*'u antifaşist bir üs olarak geliştirmeyi de baskılara aldırmaksızın sürdürdü. Yalnız Ulusal Kitaplık'ta bir devlet memuru olarak aylığıyla geçinme durumunda kalan Borges ise, dik başlılığının cezası olarak, et denetim müfettişliğine atandı.

Aydınlarca bir karabasan diye nitelendirilen o yıllardaki yazar kuşağının, Camus ve Sartre'ın varoluşçuluklarıyla karşılaşmaları da aynı döneme rastladı. Bu karşılaşma, bir dönüm noktası oldu. Aydınların, savaş sonrası Fransız yazınının bu temsilcileriyle kendi kendilerini özdeşleştirmeleri, Arjantin yazınında içerik bakımından köklü bir değişime yol açtı. Ernesto Sabato'nun *Uno y Universo* (Birey ve Evren) adlı deneme kitabı, Arjantin'deki yeni kuşkucu düşünce biçiminin ilk belgeleri arasında yer aldı. Bu kitabı yine Sabato'nun *El túnel* (Tünel) adlı romanı izledi. İnceliğine karşın, yazınsal geçmişten radikal bir kopuşu simgeleyen bu roman, altmışlı yıllarda

Latin Amerika roman sanatının genel niteliklerine dönüşecek kimi özellikleri içerir. İnsanoğlunun "bilinmeyen" karşısında, "kaos" ve "yalnızlık" karşısında doğuştan içinde barındırdığı korkunun romanı olan *El túnel*, Sabato'nun neredeyse psikiyatri alanına giren bir sorununun, güvenlik arayışının ve tutkusunun –ki bu aynı zamanda Arjantin insanını genelde belirleyen bir özellik sayılabilir– bakış açısından kaleme alınmıştır. *El túnel*, sözcük içeriğiyle Freud doğrultusunda bir güvenlikli yer olmak üzere, *uterus*'a da göndermede bulunur. Tipik bir geçiş dönemi yapıtı olan *El túnel*'in yol açtığı sonuçlardan büyük değişimler kaynaklanmış, Freud Arjantin yazınına girmiş, geleneksel olan, tartışılmaksızın benimsenegelmiş ne varsa, bir anda büyük bir kuşkunun odak noktası olmuştur.

Sabato'dan üç yaş küçük olan Julio Cortázar'ın yazın sahnesine çıkışı da büyük değişimleri beraberinde getirmiştir. Bir şiir kitabının ardından, 1951'de *Bestiario* (Fabllar), 1956'da *Final de juego* (Oyunun Sonu) adlı öykü kitaplarını yayımlayan Cortázar, bu yapıtlarıyla Güney Amerika'nın "fantastik yazını"nın, Borges'in izinden gitmiş en ilginç yazarlarından biri olarak tanınmıştır. Borges'in estetik görüşleri, Cortázar'ın sonraki yapıtlarında da etkisini sürdürmüştür. Cortázar, Borges'in tersine, García Márquez ve Vargas Llosa gibi Küba Devrimi'ne içtenlikle inanmakla birlikte, "yazın"ın politik ve devrimci bir etkisi olabileceği görüşünü hiçbir zaman benimsememiştir.

Cortázar'ın anılan öykü kitaplarının "fantastik" yanı, aslında gerçek karşısında dile getirilen derin bir kuşkunun anlatımıdır. Bu kuşku, bir tür "gerçeklikten kaçış" diye yorumlanabilirse de, ilk bakışta edinilecek böyle bir izlenime mutlak geçerlilik tanımak, yanıltıcı olur. Çünkü aslında Cortázar'ın savaş açtığı gerçeklik, yazarın var olan konumuyla benimsemeyi yadsıdığı bir dünyanın gerçekliğidir.

Cortázar'ın büyük başarı kazanan ilk romanı *Los premios*'un (Kazananlar) konusu, bir gemide simgesini bulan dünyanın kendisidir. 1960 yılında yayımlanan bu romanda, bir piyangoda bir gemi yolculuğu kazanan bir öbek insan (iki öğretmen, zengin bir diş doktoru, kocasından boşanmış bir kadınla oğlu, eşcinsel eğilimleri bulunan bir mimar ve kadın arkadaşı... vb.) Malcolm adlı gemide bir araya gelir. Yolculuk başladıktan hemen sonra, gemide tuhaf bir atmosferin egemen olduğu anla-

şılır. Kaptan ortalarda yoktur. Yolcular sanki kendi başlarına bırakılmıştır. Onlarla ilgilenen tek kişi, bütün soruları, karşılık verecek konumda olmadığını söyleyerek yanıtlayan asık suratlı bir görevlidir. Tayfaların içinde ise İspanyolca bileni yoktur. Yolculuk, yolculardan birinin geminin esrarını çözme girişimi sırasında vurulmasıyla son bulur ve ilgili acenta, yolcuları uçakla Buenos Aires'e geri götürür.

Cortázar, romanın sonsözünde yapıtının simgesel olarak yorumlanmasına kesinlikle karşı çıkmıştır: "Gerek alegorik, gerekse estetik amaçlardan uzak kalmış olduğumu vurgulamak isterim. Romanın sonunda kişilerden birinin kendi kendisinin bilincine varması, bir başkasının ise egemen düzenin kendisine zorla benimsetmeye çalıştığı konuma yavaş yavaş geri dönmesi, herkesin aşkınlık düşüncesine kaymaksızın kendi çevresinde izleyebileceği günlük diyalektik oyunlardan başkaca bir şey değildir." Yolculuğun sonunda *Kazananlar*'ın döndükleri yer, Buenos Aires sokaklarının günlük yaşamından, evliliklerinin kasvetinden, sevilmeyen uğraşların çarkından, her zaman gittikleri kafelerden başkaca bir yer değildir. Yolculukları, yalnızca kaosa uzanan bir gezinti olmuştur. Dünyayı simgeleyen geminin bir avuç yolcusu bir tutam aşk, bir tutam eşcinsellik ve bir tutam cinayet deneyiminin ardından yeniden günlük yaşamın öldürücü tekdüzeliğinde yerini almıştır. Bütün roman boyunca tiplerle oynarken sergilenen ustalık, Cortázar'ın insan yaşamını, yepyeni bir yazın oluşturacak biçimde şifrelere indirgeyebilmeye yönelik, neredeyse şeytani yeteneğinin kanıtıdır. Yapısı bakımından *Los premios* tam bir *tragedya* düzeni sergiler; tek ayrım, perdelerin yerini romanda günlerin almış oluşudur.

1963 yılında yayımlanan *Rayuela* (*Seksek*) adlı romanıyla Cortázar, yüzyılımızın üzerinde en çok tartışılan deneysel romanlarından birini kaleme almıştır. Kitabın bölümlerine ilişkin iki ayrı okuma biçimi olasılığı, ortaya iki roman çıkarır. Anlatım ile anlatılanlar üzerinde düşünmenin sürekli yer değiştirmesi, kitaba kendine özgü bir gerilim kazandırır. Romanın toplam 56 başlık içeren ilk iki bölümü, asıl romanı oluşturur. Yazarın "çizilip atılabilir" diye nitelendirdiği, yüz başlıktan oluşan üçüncü bölüm ise, yine yazara göre, romanın anlaşılabilmesi bakımından gerekli değildir. Bu üçüncü bölüm, Profe-

sör Morelli'nin gözlemlerini ve yorumlarını içerir. Romanı açıklayan Prof. Morelli, dil ve yazın, aşk, yaşam, ölüm ve ölümsüzlük, insan-düş-gerçeklik özdeşliği, Doğu'nun bilgeliği ve Batı'nın akılcılığı konusundaki düşüncelerini dile getirir. Bu arada özellikle bir yazınsal tür olarak roman üzerinde durur ve bu türün geleneksel biçimini eleştirir. "Çizilip atılabilir" bölümlerin bazılarında, ilk iki bölümde olup bitenlerle ilgili gazete haberleri yer alır; veya yine ilk iki bölümde tamamlanmadan kalmış sahneler ve konuşmalar tamamlanır. Dil, biçem, anlatım tekniği açısından deneysel nitelikte metinlere yer verilir. Yazara göre "sıradan okur" isterse bu son bölümü bir yana bırakabilir; buna karşılık iddialı okura, asıl romanın okuma akışını, kitaba eklenen ayrıntılı bir okuma planı doğrultusunda, üçüncü bölümden parçalar araya sokarak kesmesi öğütlenir. Okuma sırasındaki bu sıçramalar, bir seksek oyununa benzetilebilir. Aynı zamanda bu sıçramalar, insanoğlunun yaşadığı dünyanın parçalanmışlığının gizemli bir simgesi yerine de geçebilir. Romanda var olan iki ayrı okuma biçimi olasılığı, yaşadığımız dünyaya ilişkin ve birbirinden ayrı iki yorum olasılığını karşılar: Geleneksel romanda anlatıldığı biçimiyle yüzeysel ve "muhafazakâr" yorum ile çok farklı, yeni bir yorum. Bu ikincisi, geleneksel dil ve anlatım biçimlerini yadsır ve mantığa ruhbilime aykırı kaçan, onlarla çelişki oluşturan gizli yaşam bağlamlarını yakalamaya çalışır.

Cortázar'ın "antiroman" diye nitelendirdiği Fransız *nouveau roman*'ının geniş ölçüde izlerini taşıyan *Seksek*, J.L. Borges'in etkisiyle oluşmuş bir yazınsal akımın temsilcisi sayılan yapıtlar arasındadır. Bu akım, romanı gerçeklik ve insanoğlunun varlığı üzerine "derin düşünmenin" anlatım aracı sayar. Bu akıma giren roman yapıtlarında "absürd" çizgiler belirgindir; fantazya, diyalektik kestirimlerle karışır. Bu yapıtlarda dil, kültür, tarih, toplum gibi tüm insani olgular, kuşkucu bir tutumla tartışma konusu yapılır.

Cortázar'ın romanı, gerçekçi romanın eski diye nitelendirilebilecek bir izleğini temel almıştır: Daha üst düzeyde bir kültürün arayışı içerisinde Avrupa'ya, özellikle de Paris'e giden Latin Amerikalının trajedisi. *Seksek*'in kahramanı, Arjantinli Horacio Oliveira, öte yandan eski dünyanın kendisini sürüklediği düş kırıklığını yaşar. Böylece de iki dünya arasında ne ya-

pacağını bilmeksizin bocalayan bir göçmene dönüşür. Bu yazgı, *Seksek*'i tek bir kişinin yaşantısı olmaktan çıkarıp yüzyılımız insanının genel tinsel konumu kılmaktadır.

AHMET CEMAL

Bu kitabı okuma biçimi

Kitap birçok kitaptan oluşuyor olsa da, aslında iki kitap sayılır. Okuyucu aşağıda önerilen iki okuma biçimini de uygulamakta "özgür"dür.

Birinci kitap, öbür bütün kitaplar gibi okunacaktır, 56. bölümde sona erer, "son" sözcüğü yerine üç küçük yıldız konmuştur. Daha sonra okuyucu hiç pişmanlığa kapılmadan geri kalan bölümleri bırakabilir.

İkinci kitap 73. bölümden başlanarak şu düzende okunacaktır: Her bölümün sonunda belirtilen numaraya ait bölüme geçilerek sürdürülen bir düzen. Karışıklık durumunda şu listeye başvurulabilir:

73 - 1 - 2 - 116 - 3 - 84 - 4 - 71 - 5 - 81 - 74 - 6 - 7 - 8 - 93 - 68 - 9 - 104 - 10 - 65 - 11 - 136 - 12 - 106 - 13 - 115 - 14 - 114 - 117 - 15 - 120 - 16 - 137 - 17 - 97 - 18 - 153 - 19 - 90 - 20 - 126 - 21 - 79 - 22 - 62 - 23 - 124 - 128 - 24 - 134 - 25 - 141 - 60 - 26 - 109 - 27 - 28 - 130 - 151 - 152 - 143 - 100 - 76 - 101 - 144 - 92 - 103 - 108 - 64 - 155 - 123 - 145 - 122 - 112 - 154 - 85 - 150 - 95 - 146 - 29 - 107 - 113 - 30 - 57 - 70 - 147 - 31 - 32 - 132 - 61 - 33 - 67 - 83 - 142 - 34 - 87 - 105 - 96 - 94 - 91 - 82 - 99 - 35 - 121 - 36 - 37 - 98 - 38 - 39 - 86 - 78 - 40 - 59 - 41 - 148 - 42 - 75 - 43 - 125 - 44 - 102 - 45 - 80 - 46 - 47 - 110 - 48 - 111 - 49 - 118 - 50 - 119 - 51 - 69 - 52 - 89 - 53 - 66 - 149 - 54 - 129 - 139 - 133 - 140 - 138 - 127 - 56 - 135 - 63 - 88 - 72 - 77 - 131 - 58 - 131 -

Bölüm numaralarını çabucak bulabilmek amacıyla, sayılar her bölüm sayfasında yinelenmiştir.

Ve gençliğe fayda sağlayabilmek umudunun verdiği heyecanla, genel anlamda geleneklerin ıslahına da katkıda bulunabilmek için, şu vecize, öğüt ve talimatları derledim, evrensel ahlakın temelini bunlar oluşturur ve her insanın hem ruhsal hem zamansal mutluluğuyla yakından ilgilidir, insanın hangi yaştan, sınıftan ve konumdan, afiyetten ve cemaatten geldiği önemli değildir, mutlaka içinde yaşadığımız medeni Hıristiyan cumhuriyetinden olması gerekmez, yerkürenin dört bir yanından, değişik inançlardan düşünürler tarafından tasarlanan herhangi bir cumhuriyetten veya devletten olabilir.

İncil'in ve Evrensel Ahlakın Ruhu,
Eski ve Yeni Ahit'ten alıntılanmıştır.
Toskana dilinde Başrahip Martini tarafından
kaleme alınmıştır ve şu dipnotu içermektedir:
Kastilya diline çevirisini
bu Saray'ın San Cayetano Cemaati'nin bir
Rahibi yapmıştır.
Gerekli izin verilmiştir.
Madrid: Aznar, 1797.

Havalar her serinlediğinde ya da sonbaharın ortasına geldiğimizde, delirir gibi olurum, aklıma egzantrik ve egzotik fikirler gelir, mesela bir kırlagınca dönüşüp sıcak diyarlara uçmak; ya da bir karıncaya dönüşüp yuvama çekilerek yazın biriktirdiğim yiyecekleri yemek; ya da hayvanat bahçesindekiler gibi bir yılana dönüşmek, hani soğuktan donmasınlar diye ısıtmalı camlı bölmelere konanlardan bir yılana, zavallı insanlarsa soğuktan donmaktalar, her şey öyle pahalı ki kıyafete para kalmıyor, kerosen olmadığından, kömür olmadığından, petrol olmadığından, para da olmadığından ısınamıyorlar; çünkü insanın mangırı varsa istediği bara girip içini ısıtacak bir içki söyleyebilir ama içkiyi abartmaması gerekir; çünkü abarttıkça bağımlılığa dönüşür ve bağımlılık insanın hem bedenini hem de aklını çürütür, insan her açıdan bozulmaya başladığında da kimsecikler onu kurtaramaz, itibarsızlık denen çöplüğün dibini boylar, gömüldüğü bataklıktan çıkması için kimse yardım elini uzatmaz, eğer insan değil de genç bir akbaba olsaydı hadi neyse, dağların tepesinde koşturup uçmayı bilirdi ama yaşlı olduğu için ahlaki motoru yanan bir savaş uçağı gibi alaşağı olması kaçınılmaz. Umarım şu yazdıklarım davranışlarınızı gözden geçirmeniz için faydalı olur, çok geç olmadan ve her şey üstünüze yıkılmadan tövbe edersiniz!

CÉSAR BRUTO, *Lo que me gustaría ser a mí si no fuera lo que soy* ("Perro de San Bernaldo" adlı bölüm)

ÖTE YAKADAN

"Bir ülkeyi temsil etmek ne denli öldürür insanı."

JACQUES VACHÉ,
André Breton'a mektup

1

La Maga ile karşılaşacak mıydım? Nehrin üstünden yükselen kül renkli sisin içindeki ışıklar, şekilleri seçmeme olanak sağlar sağlamaz, daha uzakta, Pont-des-Arts'da gidip gelen, arada bir durup demir parmaklıklara abanarak suya eğilen siluetini görmek için Conti Rıhtımı'na bakan tonozların altından çıkıvermek yeterliydi. Gerisi öylesine doğaldı ki; sokağı geçmek, köprünün merdivenlerini tırmanmak, elini kemerinden içeri sokup hiç şaşırmamış gibi gülümseyen ve bu tür beklenmedik karşılaşmaların yaşamlarımızda en çok umulan şeyler olduğunu, birbirine kesin saat vererek buluşanları ise çizgili kâğıda yazı yazan ve de diş macunu tüpünü dibinden yukarı sıkan kişiler olarak kabul eden La Maga'ya sokulmak...

Ama bugün şu anda köprüde bulamazdım onu. İncecik, saydam tenli yüzü, Marais Gettosu'ndaki büyük kapılardan birinin altında, öne doğru eğilmiş seyrediyor ya da ne bileyim belki de Sébastopol Bulvarı'nda sıcacık bir sosis yiyor ya da patates kızartması satan kadınla laflıyor olabilirdi. Yine de köprüye dek tırmandım, La Maga yoktu tabii orada. Şimdi artık yolumun üstünde değildi, birbirimizin kaldığı yerleri, Paris'te öğrenci gibi yaşayan ikimiz de odalarımızın her köşesini tek tek cırtlak renkli duvar kâğıtlarında göz açmış gibi duran kartpostalları,

1 ucuz süs eşyalarını, Braque, Ghirlandaio ya da Max Ernst'vari küçük pencereyi çok iyi bilmemize karşın, gidip birbirimizi evimizden arayamazdık kesinlikle. Köprüde, bir kafede, bir sinema kulübünde ya da Quartier Latin'deki herhangi bir avluda, bir kediye eğilmiş bakarken karşılaşmayı yeğlerdik. Birbirimizi aramak amacıyla değil ama birbirimizi birden görüvereceğimizi bile bile gezinirdik. Ah, La Maga, sana benzeyen her kadının üstüne, ağır bir sessizlik gibi çökerdi bilenmiş, sert duruşun; ama sonunda ıslak bir şemsiyenin kapanışı gibi, hüzünle, düşercesine kapanan! Şemsiye demişken, La Maga, Montsouris Parkı'nda buz gibi bir mart akşamında su hendeğine attığımız eski şeyi anımsıyor musun? Hani Concorde Meydanı'nda bulmuştuk onu, her yanı yırtık pırtıktı ve oldukça kullanmıştın, özellikle otobüste, metroda, onun bunun yanına yöresine, cebine sokuştururdun, her zaman dalgın ve beceriksizdin, ne bileyim, arabanın arka koltuğunda otururken tavana konmuş iki sineğin oluşturduğu şekle ağzı açık, aptal aptal bakan sen! O gün öğleden sonra feci yağmur yağmıştı, sen şemsiyeni açmak istedin güven ve gurur içinde; parka henüz girmiştik; elinin bir devinimiyle donuk şimşekleri ve kara bulutlarıyla bir tufandı başlattığın, yırtılan kumaş parçaları ve kopan şemsiye telleri... Deliler gibi gülüyorduk, sırılsıklamken ikimiz de ve bir meydanda bulunmuş bir şemsiyenin ölümü kendine uygun biçimde olmalı, diye düşündük ikimiz de, ırmağın kirli sularına ve çöp kutularının iğrenç dünyasına katılamazdı; işte o zaman elinden geldiğince kurtarmaya çalıştın onu, parkın yukarı kısımlarına, tren yolunun üstündeki köprüye dek götürdük, sonra ıslak hendeğin dibine fırlattım bütün gücümle, o sırada sen bir valkür[1] gibi lanetler savuruyordun. Şemsiye, yeşil ve korkunç dalgalı

1. İskandinav mitolojisinde Tanrı Odin'e hizmet etmekle görevli genç kızlar. Savaşta desteklemedikleri savaşçıları öldürebilecek güce sahiptirler. (Ç.N.)

sulara dalan bir gemi gibi hendeğin dibine gömülüp gitti. 1
Joiville'e ve bu parka tutkun biz, *Bir deniz ki suları kışın olduğundan daha çok yazın öfkeli ve hain ve kalleş dalgalı*, dizelerini uzun uzun ezberden okuduk, ıslak ağaçlara ya da berbat bir Macar filminin oyuncularına benzeyen biz iki sevdalı... Şemsiye oracıkta otların arasında ezilmiş böcek gibi devinimsiz duruyordu, küçücük, kapkara. Hiç kıpırdamıyordu. Gitti. Gitti her şey. Ah, Sybille! Ama yine de hoşnut değildik!

Ne yapacaktım ben o gün Pont-des-Arts'da? Sanırım aralık ayının bu perşembe gününde nehrin sağ yakasına geçip Lombards Sokağı'ndaki küçük bir kafede bir tek atmaya karar vermiştim; orada Madam Léonie, el çizgilerime bakarak yapacağım yolculuklardan söz etti; yaşamımdaki sürprizlerden. Eline bakıp da geleceğini okusun diye seni Madam Léonie'ye hiç götürmedim, korktum; çünkü elindeki çizgilerde benimle ilgili bazı gerçekleri görür diye, sen her zaman müthiş bir ayna oldun çünkü; her şeyi sürekli yineleyen bir korkunç makine, belki de elinde şöyle bir görüntü vardı: Ben senin önünde ayaktayım, elimde sarı bir çiçek. Zaman yüzümüze savuruyor ağır ağır, terk edip gidişleri, yola çıkışları, metro biletlerini, bir yağmur gibi, ağır bir yağmur. Her neyse, La Maga, seni Madam Lénoie'ye asla götürmedim. Demiştin bana çünkü biliyordun, elinde bir fişle, tarihyazımı konusunda ne varsa bilen, kamburu çıkmış, yaşlı bir adamın yaşadığı Verneuil Sokağı'ndaki kitapçıya girdiğini görmemi istemezdin, hoşlanmazdın bu durumdan, evet. Orada bir kedi vardı, kediyle oynamaya giderdin, oradaki yaşlı adam da, sana tek söz etmeden, eğer bazı bazı çok yüksek raflardan ona kitap indiriyorsan, kendini şanslı ve mutlu biri saydığından olacak, seni içeri alırdı. Kapkara boruları olan sobada ısınırdın, senin bu sobanın başında olduğunu bilmemden de hoşlanmazdın. Ama, yeri gelmişken söyle-

mek gerek bütün bunları (kuşkusuz bir şeyin ânını kesin olarak belirlemek zordur), ben şu an köprü parmaklığına yaslanmış, alttan şarap tortusu renginde bir mavnanın temizlikten ışıl ışıl parlayan güzel bir ördek gibi kayışına ve içinde önünde önlüğü ile bir kadının burun kısmına gerili bir ipe çamaşır asışını seyreder, Hansel ve Gretel desenleriyle süslü perdeleriyle yeşile boyanmış küçük pencerelere bakarken, La Maga, Lombard Sokağı'na gitmek için tutup da bu yöne sapmamın bir anlamı var mıydı, diye soruyorum kendi kendime. Saint-Michel Köprüsü'nden geçseydim daha doğru yapmış olurdum. Ama daha önceleri binlerce kez olduğu gibi, yine orada olmuş olsaydın, La Maga, başka yöne sapmanın işe yaradığını, bir anlamı olduğunu bilirdim, oysa başarısızlığımı, bozgun halimi "sapmak" deyimiyle bayağılaştırıyordum. O halde ceketimin yakasını kaldırıp, ta Châtelet'ye dek uzanan dükkânların bulunduğu rıhtım boyunca gitmek, sonra Saint-Jacques Kulesi'nin mor gölgesinden geçip kendi sokağımı tırmanmak, çıkarken de seninle karşılaşmadığımı düşünmek. Ve ne de Madam Léonie'yle.

Bir gün Paris'e geldiğimi ve orada herkesin yaptığını yaparak, herkesin gördüğünü görerek, başkasından ödünç alınmış bir zaman süresini yaşadığımı biliyorum. Cherche-Midi Sokağı'nda bir kafeden çıktığımı ve aramızda konuşmaya daldığımızı biliyorum. O gün öğleden sonra her şey berbattı, Arjantinli yanım, davranışlarım, alışkanlıklarım karşı kaldırıma geçip, belli belirsiz bir yığın şeyi berbat biçimde aydınlatılmış vitrinlerde seyretmemi yasaklıyordu bana. İstemeye istemeye geliyordun peşimden, seni yüzsüz ve terbiyesiz biri gibi görüyordum; ama sonunda yorulmak nedir bilmemekten yorgun, düşkün ve Boul'Mich'[1] kafelerinden birine attık kendimizi, orada,

1. Boulevard Saint-Michel'in (Salnt-Michel Bulvarı) kısaltması. (Ç.N.)

iki ayçöreği yiyiş arasında bana yaşamının büyük bir bölümünü anlattın. 1

Nereden bilecektim ki, böylesi yalan gözüken şeyin gerçek olduğunu, günbatımı morlarından, soluk yüzlerden, köşe bucaklarda darbe üstüne darbe yiyişlerden sonra; her şey apaçık çıktı ortaya; Madam Léonie örneğin; elime baktı, senin göğüslerinin üstünde uyuyakalmış ellerimin içine ve bana ne dediysen tek tek okudu elimden: "Kentin bir yerlerinde, bir kadın, acı çekiyor. Hep acı çekmiş zaten. Çok neşeli biri bu; sarı renge bayılan bir kadın, en çok sevdiği kuş, ardıçkuşu; sevdiği saat, gece; sevdiği köprü, Pont-des-Arts!" (Şarap tortusu renginde bir mavna ha, La Maga, ah neden daha zaman varken çekip gitmedim seninle, neden yanında değilim şimdi?)

Birbirimizi pek iyi tanımıyorduk daha ve yaşam bizi ayırmayı aklına koymuş gibi ne gerekiyorsa inceden inceye dokuyordu. Saklı-gizli tutamadığımdan hiçbir şeyi, hemen anladım, seni istediğim gibi görmem için, önce gözlerimi kapatmam gerekiyordu, o zaman sarı yıldızlar çıkıyor ortaya, sonra yaradılışının kızıl renkteki sıçrayışları, saatlerin atılımı, senin dünyanın ağır yaklaşımı, anlaşmazlıklar ve beceriksizlikler; ama bir o kadar da karmaşık bir dünya, altında örümcek Klee'nin imzası, Miró' nun sirk dünyası, Vieira da Silva küllerinden doğan ve sende yansıyanlar, bir dünya ki sen atının üstünde bozgundan bozguna, kule gibi bir dünyada deliler gibi koşuşturup durmuşsun.

O günlerde işte sinema kulübüne sessiz film izlemeye giderdik; çünkü kültürüm artsın diye değil mi ve sen, zavallı çocuk, bu sarı renkli, cızırtılı sesli çırpıntılı devinimleriyle daha sen doğmadan önce çevrilmiş filmlerden, ölülerin bile kalkıp koştuğu cızırtılı çekimlerden hiç anlamazdın; ama bazen Harold Lloyd'un olurdu film;

1 uykunu bozar, sıçrayarak uyanıp, evet hemen her şeye güzel, iyi derdin, Pabst da iyi, Fritz Lang da. Her şeye hemen mükemmel demen beni çok sinirlendirirdi, altı delik ayakkabıların da, olabilecek, kabul edilebilecek her şeye hayır demen de. Odéon Kavşağı'nda bir hamburger yer, bisikletle Montparnasse'taki otellerden birine gider, rasgele yataklardan birine atardık kendimizi. Bir başka kez de, Orléans Kapısı'na dek yürüyerek Jourdan Bulvarı'ndan ötelere uzanan bölgeyi iyice bir tanımaya çalışırdık, bazı bazı orada gece yarısına doğru Yılan Kulübü üyeleri toplanır, paradokslar yumurtlayan kör bir kâhini dinlerlerdi. Bisikletlerimizi sokağa bırakıp bu boş arsaya girerdik; bazen durup gökyüzünü seyre dalardık; burası Paris'te gökyüzünün bu denli güzel, yeryüzünden daha da güzel olduğu ender köşelerden biri olurdu. Molozların üstüne oturur, sigaralarımızı tüttürürken, saçlarımı okşardın ya da şarkılar mırıldanırdın, uydurmazdın da şaşmaz bir tek düzende kesik kesik şarkılardı bunlar, yer yer anlamlarını serpiştirir ya da iç çekişlerle keserdin şarkıyı. Böyle anları, yararı olmayan, gereksiz şeyleri düşünmekle geçirirdim, bu yöntemi birkaç yıl önce bir hastanede yatarken geliştirmiştim, gittikçe daha yararlı, verimli ve gerekli buluyordum. Büyük çaba göstererek zorlaya zorlaya bir yığın yardımcı görüntüyü bir araya getirdikten, yüzleri, kokuları düşündükten, çağrıştırdıktan sonra, boşluktan bulup çıkarıyorum işte, 1940'ta Olavarría'da kullandığım bir çift kahverengi pabuç! Üst derisi çok inceydi, yağmur yağdığı zamanlar iliklerime kadar ıslanırdım, su çekerdi. Evet, anıların elinde tuttuğu şu bir çift ayakkabıyla birlikte gerisi kendiliğinden belirirdi, Donya Manuela'nın yüzü örneğin, şair Ernesto Morroni'ninki. Ama hemen kovalardım o yüzleri; çünkü asıl oyun tüm bu belirgin, tanıdık yüzler arasından en belirsiz olanı bulup çıkarmaktı. Anımsayamamaktan, çağrıştı-

ramamaktan korkarak, tir tir titreyerek hatta, takılıp duraksamak, konu üstünde düşünüp kalmak gibi bir kurdun kemirmesiyle derinde gömülü olanı su yüzüne çıkarmak, zamanı öpe okşaya kurcalamaktan serseme dönmüş bir halde sonunda kahverengi pabuçların yanı başında, Buenos Aires'teyken anamın bana vermiş olduğu Sol marka çay kutusunu görmeyi başarırdım. Sonra çay kaşığı; bu sözcüğün çağrıştırdığı, fare kapanı kaşığı; tastaki suda canlı canlı haşlanıp ölen küçük kara fareler, cik cik çığlıklar atarak hava kabarcıkları çıkarışları. Anıların yalnızca Albertine'leri[1] ya da kırık kalpleri ya da belden aşağı şeyleri bağrında saklamadığı inancına sımsıkı sarılıp, Floresta'daki çalışma masamın üstünde bulunan her şeyi yeniden yerli yerine koymak gibi bir işe inatla girişirdim. "Gekrepten" adlı, yüzünü pek anımsamadığım bir genç kız; beşinci sınıftaki kalem kutum; içindeki divitlerin sayısı; evet sonunda umutsuzluğa düşerdim, yine tir tir titrer, korkardım (çünkü yuvarlak divit kutusu sayısını kesinlikle anımsayamazdım, biliyorum oradalar, kalem kutusunun özel bölmesinde; ama kaç taneydi, bilemiyorum, şu an anımsayamıyorum) ta ki La Maga beni öpene, sigarasının dumanını yüzüme savurana dek, o zaman sıcak soluğu beni kendime getirirdi, gülmeye başlardık ve çöp yığınları arasında yürümeye koyulurduk yeniden; Bizim Kulüp'ten birilerini aramaya çıkardık. Daha o zamanlar, arayış denen sözcüğün benim simgem, geceleri hiçbir amacı olmaksızın dışarı çıkanların amblemi, pusulayı şaşıranların belgesi olduğunu bilirdim. La Maga'yla, yorulana dek, patafizikten[2] söz ederdik; çünkü onun da sık sık çizgi dışına düştüğü, kendisini, başkalarınınkine

1

1. Marcel Proust'un *Albertine Kayıp* adlı eserinde, anlatıcının büyük aşkı. (Y.N.)
2. Alfred Jarry'nin hayalî çözümler bilimi olarak tanımladığı bilim. (Ç.N.)

benzemeyen hücrelere tıkılmış gördüğü (bu işte kesiştiğimiz nokta ve fosfor örneği, anlaşılması güç, daha karanlık nice başka şeyler) olurdu; ama kendimizi pek, tam yeri gelmişken söyleyeyim bir Maldoror[1] ya da başıboş gezen Melmoth'lardan[2] sanmazdık. Ateşböceklerinin şu yeryüzü denilen sirk dünyasının en şaşırtıcı olağanüstülüklerinden biri olduğuna kuşku duymadığımızdan, özel bir doyum sağladığını düşünmüyorum; ama bununla birlikte küçücük karnı ışıdığı zaman bir ayrıcalıkla okşandığını duyumsamış olmalı, bunu anlamak için bir an bilinçli olduğunu varsaymak yeter. Aynı La Maga da böyle gerçekdışı durumlar karşısında büyülenirdi sanki; yaşamı yöneten doğal yasaların güçsüzlüğü sonucu sürekli bir şeylere kapılırdı. Üstünden bir kez geçmekle köprüleri yıkanlardandı, yalnızca ve yalnızca geçmesi yeterliydi ya da onda birlik piyango biletine beş milyon vurduğunu bir biletçi gişesinde görüverdiğini sıcacık gözyaşlarıyla ağlaya ağlaya anımsayanlardandı. Çoktan alışmıştım artık ben de bana olağandışı gibi gözüken şeylere, plak albümünü almak için karanlık odaya girdiğimde oracığa uyumaya gelmiş kocaman bir kırkayağı görmeyi, elimin altında kıpırdamasını duyumsamayı o denli ürkütücü bulmuyorum artık. Bu ya da benzeri, örneğin sigara paketinden gri, bazen yeşil, kocaman tüyler çıkması, daha daha, tam Ludwig van'dan bir senfoni dinlerken tren düdüğünün tam istenilen anda ve gereken tonda, seslere katılışını duymak, ne bileyim, Médicis Sokağı'nda bir tuvalete girince pisuarlardan birinde özene bezene işerken, bölmesinden geriye çekilip bana göstermek amacıyla sanki kutsal ve değerli bir eşya tutuyormuş gibi, akıl al-

1. Leautréamont'un *Maldoror'un Şarkıları* mensur şiirindeki bohem kahraman. (Ç.N.)

2. Charles Robert Maturin'in *Melmoth the Wanderer* (Gezgin Melmoth) eserindeki kahraman. (Y.N.)

maz büyüklükte ve renkteki cinsel organını elinde düzlemesine yatırmış bir adamla karşılaşmak, o anda bu adamın tıpatıp birine (ama bu o adam değil tabii), dün akşam geç saatlerde, Coğrafya Salonu'nda totemler, tabularla ilgili uzun söyleşilere girişen ve avuç içine dümdüzgün yerleştirerek fildişi çubuklar, kuş tüyleri, eski paralar, hayranlık uyandıran fosiller, denizyıldızları, kurutulmuş balıklar, krallara ait düğün fotoğrafları, avcı sungurları, orada bulunan hanımları hem ürküten hem de zevkten titreten, güzel kokulu koca koca domuzlan böceklerini bizlere gösteren adama benzediğini fark edişim gibi. 1

Sözün kısası; La Maga'dan söz etmek kolay iş değil, şu anda bile, Belleville ya da Pantin taraflarından birinde, sokak başında gözükmüş olmalı, gözlerini yere dikmiş, küçük, kırmızı bir bez parçasını arıyordur. Eğer bulamazsa, bütün gece dolaşacak, aramasını sürdürecektir, çöp kutularını bile karıştıracaktır harıl harıl, kaybettiği şeyi, yani rehin bedelini bulamazsa eğer, başına bir şeyler geleceği sanısı saplantı halindedir. Bunun ne demek olduğunu bilirim; çünkü ben de bu tür belirtiler karşısında boyun eğerim, bazen de benimdir, yolda kırmızı bez parçası arayan. Çocukluğumdan beri, elimden düşürdüğüm her şeyi mutlak o anda yerden alma alışkanlığım vardır, kesinlikle ne düşürürsem düşüreyim, almalıyım yoksa, mutlak bir felaket gelecektir başıma, belki benim başıma değil de sevdiklerimden birinin, adı düşürdüğüm şeyin adının ilk harfiyle başlayan birinin başına... İşin sıkıcı yanı şu ki, böyle durumlarda kimse beni durduramaz, hiçbir şey! Ve düşürdüğüm şeyi de benden başkasına aldırtmam çünkü başkası bulsa da felaket yaşanacaktır. Birçok kez bana deli denilmiştir bu manyaklığım yüzünden, gerçekte de deli gibiyimdir başıma bu tür işler geldiğinde, bir kâğıt parçasını, elimden pat diye düşen bir kalemi geri almak için fırlar atılırım üstüne, aynı Scribe

1 Sokağı'ndaki şu lokantada bir tek küp şekerin üstüne atılışım gibi; onca işadamının, gümüşle süslü tilki kürkleriyle fahişelerin tabii aklı başında çiftlerin de geldiği yerde. Ronald ve Etienne'le birlikteydim, şeker elimden kayıp düştü, bizimkinden çok uzakta bulunan bir masanın altına yuvarlandı, iyi tutamamışım demek ki, dikkatimi ilk çeken şey, şeker parçasının bu biçimde kayıp gitmesi; çünkü köşeli düzgün yapısı nedeniyle zorunlu olarak düştüğü yerde kalakalır genellikle, değil mi; ama bu, naftalin toplarından bir tanesiymiş gibi yuvarlanıp gitti, bu korkularımı daha da artırdı, elimden zorla çekip aldılar sandım, zorla. Beni iyi tanıyan Ronald, büzüldüğü köşesinden bana bakıp bir kahkaha attı. Öfkelendim, daha da çok korktum. Garsonlardan biri yanaştı, değerli bir şey, bir Parker dolmakalem ya da takma dişimi düşürdüm sandı ama kafam başka yerde benim, atıldım dizüstü yere, dört ayak üstü sürünerek, garsona tek söz etmeden, herhalde önemli olmalı, diye düşünen (haksız da değildiler) insanların ayakları arasında şeker parçasını aramaya koyuldum. Masada kızıl saçlı, şişko bir kadın vardı, yanındaki biraz daha zayıftı ama her ikisi de orospu kılıklıydı; iki de işadamı tipli herif. Şekerin bu masanın altında olmadığını anladım hemen; ama o yöne doğru yuvarlanışını gözlerimle görmüştüm, şimdi tavuklar gibi çırpınıp duran bu ayakkabılar altına. Daha da kötüsü, üstüne üstlük, yerde kalın bir halı vardı; şeker halının tüyleri arasına gizlenmiş olmalıydı, yapılacak bir şey yoktu. Garson da bu arada dört ayak üstü çöktü, biz ikimiz de tavuk-pabuçlar arasında –çünkü üstümüzde deliler gibi viyak viyak gıdaklıyorlardı– dört ayaklı yaratıklardık. Garson hâlâ Parker'ımı ya da paramı, değerli bir şeyimi düşürdüm sanıyordu; masa altının yarı karanlığında konuşmaya daldık iyice ve içtenlikle; o bana sordu niye diye, ne oldu diye, ben de yanıt verdim, işte o za-

man öyle bir kafa tuttu ki, sinirden buharlaştı neredeyse ama gülecek halde değildim, gülmek de istemiyordum, korkudan mideme kramplar girdi sonunda, hatta iyice umutsuzdum diyebilirim (garson müthiş kızgındı, ayağa kalktı), ben de kadınların pabuçlarını elime aldım, içlerine girmiş olabilir miydi şeker, tavuklar çılgınlar gibi gıdaklamayı sürdürüyor, horoz işadamları ise sırtımı gagalayarak beni kalbura çevirmeye çalışıyorlardı; Ronald'la Etienne'in kahkahalarla güldüklerini duyuyordum, bu sırada ben, masadan masaya geçerek, sonunda kaybolan şeker parçasını İkinci Krallık dönemi sandalyelerinden birinin ayakları ardında yakaladım. Herkes müthiş öfkeliydi, terleyen elimde iğrenç biçimde erimeye başlayan, sanki bir tür zehirleyen öç alışla, sanki her gün karşılaşılabilen sıradan olaymışçasına terime karışan şeker parçasıyla öfkeli ve kızgındım elbet ben de. 1

(-2)

2

Önce, iç kanama, sıcacık yanması insanın içten içe ya da iç tepmesi gibi olmuştu; içten dayak yeme; cebinde mavi kaplı pasaportun varlığını duyumsamak gereği; otel anahtarının duvar panosunda asılı ve güvende olması. Korku, bilemeyiş, şaşkınlık; böyle diyebilir insan kendine, budur da zaten; şimdi şu kadın gülümseyecek, bu yolun bitiminde Botanik Bahçesi başlıyor... Paris; kirli bir aynaya iliştirilmiş Klee'nin bir deseniyle bir kartpostal sanki. Bir akşam Cherche-Midi Sokağı'nda ortaya çıkmıştı La Maga, Tombe Issoire Sokağı'ndaki evime dönüşte elimde her zaman bir çiçek, Klee'den ya da Miró'dan bir desen olurdu, eğer parasızsam yolda parktan kuru bir çınar yaprağı alırdım. Tanyeri ağarırken sokaklardan boş kutular, tel parçaları da topladığım dönemlerdi, bunlarla kurgu yontular, profiller çalışırdım, yaptıklarım şöminenin üstünde sallanıp dururdu, bazen bir işe yaramayan makineler yapardım. La Maga boyamama yardım ederdi. Birbirimize âşık değildik ama ustaca sevişirdik, soğukça, kusurlar bularak; ama sonra korkunç bir sessizlik içine düşerdik, bardağımızdaki biranın köpüğü kanımızda tıpa olur, ısıtırdı bizi, daralırdık; birbirimize bakar durur ve herhalde işte bu olmalı zaman diye düşünürdük. Sonra La Maga kalkar, amaçsız, odada dolaşmaya başlar-

dı. Kaç kez onu aynada kendini seyrederken gördüm, 2
göğüslerini aynı Mezopotamya yontularındaki kadınlar gibi iki eliyle kavrayıp bakışlarını ağır ağır tüm bedenini okşar biçimde teninde dolaştırışını izlerdim. Onu yanıma çağırmadan edemezdim, ağır ağır üstüme yığılışını duyumsamaya dayanamazdım, yeniden bir olup kısa bir an için bedeninin sonsuzluğu karşısında öylesine yalnız, öylesine esrik düşen bu kadın yeniden ayrılırdı benden.

O zamanlarda, Rocamadour'dan hiç söz etmezdik, haz bencildi, daracık alnıyla dokunurdu bize, inleyerek, tuzlu elleriyle tutardı bizi. La Maga'nın düzensizliğini her zamanki haline veriyordum, bir an Rocamadour'u anımsayıp konuşmaktan, ısıtılmış bir tabak dolusu makarnaya geçer, şarabı, birayı, limonatayı birbirine katar, köşe başındaki yaşlı kadına iki düzine istiridye açtırmak için örneğin, trenin en arkasından, kalabalığın arasına atılıp inmeye kalkışır, Madam Noguet'nin akordu bozuk piyanosunda, Schubert'ten şarkılar, Bach'tan prelüdler çalardık ya da *Porgy and Bess*'i, ızgara biftek ve salatalık turşusuyla bir arada ele almak rahatsız etmezdi bizi. İçinde yaşadığımız düzensizlik, yani pis ve düzensiz birini sonunda ancak diskoteklerde ve edebiyat arşivlerinde konaklayarak farkına varmadan değişmeye ve düzene girmeye götüren bir düzensizlik bana gerekli gibi görünüyordu; ama bunu La Maga'ya söylememeye özen gösteriyordum. Ona gerçeği yöntemine uygun biçimde ve terimlerle sunmamak gerektiğini çabucak anlamıştım, düzensizliğe övgü onu, düzensiz olmakla suçlamak kadar şaşırtır, deliye döndürürdü. Ona göre düzensizlik diye bir şey yoktu ki, bunu daha çantasının içini ilk kez gördüğümde anladım (Réaumur Sokağı'ndaki kafelerden birindeydik, yağmur yağıyordu ve birbirimizi delice istemeye henüz başlamıştık). Oysa ben düzensiz oluşuna bir şey demiyordum; kaldı ki, öbürleriyle ilişkim ondaki bu

2 savrukluktan kaynaklanmıyordu, bu uyuşmazlıklardan; onu kaç kez, hiç de sık sık düzeltilmeyen yatağında uzanmış, ağlarken gördüm, metroda aynı Rocamadour'a benzeyen bir çocuğun kendi oğlunu anımsattığını anlatırdı, dinlerdim ya da bütün gün öğleden sonrasını Éléonore d'Aquitaine'in bir resmi karşısında geçirdikten sonra aynada saçlarını onunki gibi tararken seyrederdim, ölürdü ona benzemek için, sanki belleğim geğiriyor da yeniden gözümün önüne geliyor her şey, yaşamımın tüm abecesi çekilmez bir aptallık dönemi gibi geliyor, diyalektik anlamda tek bir devinim yoktu, davranış göstermekten çok davranamayış gibi bir edimsizliğin, koyun sürüsü gibi gitmek yerine alçakgönüllüce densizlik etmek, yol yordam tanımamacasına, çizgi dışı davranış yolunun istenerek seçilmesiydi. La Maga saçını yapar, bozar, sonra yeniden yapardı. Rocamadour'u düşünür, şarkı söylerdi (kötü). Hugo Wolf'tan bir şeyler mırıldanır, gelir beni öper, sorardı saçı iyi olmuş mu... Sarı bir kâğıda desen çizmeye başlardı; bütün bunlar oydu, bozulmaz, parçalanamaz yanlarıyla o; bu sırada ben orada, alabildiğine kirli bir yatakta uzanmış, alabildiğine sıcak biramı yudumlardım, bu da bendim işte, hep ben, ben ve yaşantım, yaşantımla yüz yüze ben ve başkalarının yaşamıyla karşı karşıya ben. Yine de oldukça gururluydum, halimden hoşnut, içi boş, saydam bir işsiz güçsüz ve parıldayan ayların altında, arasında, içinde La Maga'nın, Ronald'ın, Rocamadour'un, Kulübümüzün, sokakların ve moral çöküntülerimin, rahatsızlıklarımın, başka çürümelerin, Berthe Trépat'nın ve de açlığın bazen beni işe kabul eden ihtiyar Trouille'un da bulunduğu nice olayların, olguların ortasında, hatta müzik ve tütünden boğulduğumuz, ufak tefek pisliklerimizle, her tür alışveriş, değiştokuşun arasında ya da hepsinin birden üstündeki nice düğümlerin ortasında, kendimi alışılagelmiş bohemlerden biri gibi görmüyordum ve

bu kaos, aklın emrettiği yüce buyruktu ve tüm bu çamurlardan sıyrılmak için birazcık utanma duygusu, bir parça yol yordam bilmenin yeterli olacağını sanmaya bile yanaşmamıştım (utanmak, hey delikanlı!). Tam bu sırada işte La Maga ile karşılaşmıştım. Bilmeden benim tanığım oldu, dış dünyaya saldığım bir ucum, dikiz aynası, edebiyat ve *cool* caz konusunda bildiklerim de dahil (ona göre anlaşılmaz gizlerle doluydu) tüm bilgilerime hayran kaldı. İşte bütün bunlar yüzünden kendimi onun karşıtı olacak biçimde La Maga'nın yanında duyumsuyordum, saldırıya geçme-savunma oyunu gibi seviyorduk birbirimizi, birimiz mıknatıssak, öteki çekilen demir tozu, birimiz duvarsak, öbürümüz duvara çarpılan top... La Maga'nın benim hakkımda sanrıları vardı gibi bir izlenim edinmiştim, her türlü önyargılarımdan kurtulduğumu ya da daha hafif, daha şiirsel olan onunkilere kapıldığımı sanıyor olmalıydı. Çatışmaya ara verip yalancıktan, geçici hazlar ortasında elimi uzatıp dokundum Paris'e; kendi içinde bitimsiz varlığıyla dönüp duran, kendi kendine sarınan kolları, kızgın gökyüzü, bulutları ve camlara çizilen evleriyle Paris; bu anda düzensizlik yoktu, dünya gelişmiş ve öylece taşlaşmış, donakalmış bir nesneydi; kendi ekseni çevresinde dönen öğeler oyunu, sokakların, ağaçların, adların ve yılın aylarının sarıldığı bir yumak. Bedeli ödenmesi gereken düzensizlik yoktu, yalnızca parasızlık (yoksulluk) ve pislik vardı, bardak diplerinde artakalan bira, bir köşede ipek çoraplar, saç ve seks kokan bir yatak, incecik teniyle saydam elini baldırlarımda dolaştıran ve bir anlık bir zamanda boşluktaki beni uyandırıp peşinden sürükleyecek okşayışı geciktiren bir kadın. Her zaman çok geç; boşunaydı sık sık sevişmemiz, mutluluk zorunlu olarak başkaca bir şeyde, belki daha hüzünlü, belki de şu dingin hal ve bu haz, bir ada ve adanın koylarına sokulan deniz; kıpırtısızlık içinde sonu gelmez bir düşüş. La Maga

2

2 bilmezdi ki öpüşlerim ondan da öteye açılan gözlerdi, ben de böyle anlarda kendi dışıma çıkıp ilerler, dünyanın bir başka görünümüne bürünüp bir geminin baştan kara ucunda dümenmişim gibi zaman denilen denizi iki yandan geriye doğru savurarak sularını yönetirdim.

1950'lerde La Maga'nın beni sürekli izlediği duygusuna kapılmaya başlıyordum ve de daha neler olabileceği duygusuna. La Maga'nın dünyasına karşı çıkmak, başkaldırmak, aptalcaydı tabii; Rocamadour'unkine de. Oysa bağımsızlığıma yeni kavuşmuştum ve her şey şunu söylüyordu ki, böyle giderse, kendimi bir gün özgürlüğünü yitirmiş biri gibi duyumsayacaktım. Tek bir ikiyüzlü yetmiyormuş gibi, beni rahatsız ediyordu bu ta tenime dek varan casusluğu, baldırlarıma, La Maga'dan zevk alış biçimime, Kierkegaard'dan okumak için kafesteki papağan rolünü oynama, parmaklıklar arasından söylenme çabalarıma dek; özellikle de sanırım beni en çok sıkan La Maga'nın benim tanığım olduğunun bilincinde olmayışı, tersine, kendini üstümde, kendi yağında kavrulmayı bilen yönetici gibi algılamasıydı ve hayır son olarak temelde beni çileden çıkaran, bugünlerde işte asla özgürlüğümle yan yana olamayışım, La Maga dünyasının peşime takılışı ve bu durumdan kurtulma isteğim, evet ne yazık ki yalnızca bendeki bozgunu itiraf değil de neydi bu? Ortaya düzen ve düzensizlik kavramlarını koymaksızın, özgür olmak ya da Rocamadour'un varlığını görmeksizin, sanki penceresinin önüne sardunya saksıları koyar gibi kabullenmek, doğal bulmak, bir şeyi iyicene açıklamak iddiasını gütmeden, o şeyi kabullenmek niye? Belki de ayakyolunun ya da Zeytinli Bahçe'nin kapısını bulmak, tokmağını avuçlamak için aptallığın, saçmalığın derinliklerine bir kez düşmek gerekiyordu. La Maga'nın, oğluna Rocamadour adını vermeye dek vardırdığı fantezilerine şaşırıyordum şu an. Kulübümde, çocuğun bu adla vaftiz edile-

ceği konusunda uzun uzun konuştuyduk, La Maga çocuğun baba adıyla vaftiz edilmesi gerektiğini söylemekle yetiniyordu ama mademki ortada babası yoktu, öyleyse Rocamadour adını takmak ve köyden bir sütanneye vermek daha uygundu. Bazen haftalar geçer, Rocamadour'dan tek söz etmezdi La Maga, bu kesinlikle, önemli bir ses sanatçısı olmayı umduğu zamanlara denk düşerdi. Ronald kocaman kızıl saçlı kovboy kafasıyla gelir, piyano başına oturur, La Maga da Hugo Wolf'tan bir şeyler söylemeye koyulurdu yırtınırcasına; öyle ki, plastik boncuk dizip Sébastopol Bulvarı'nda satan Bayan Noguet yerinde sarsılırdı sanırım. Schumann'dan söylerken hoşuma giderdi, her şey yine de gökteki aya ve o gece yapacaklarımıza göre değişirdi, tabii Rocamadour'a da bağlıydı güzel söyleyişi; oğlu aklına düşer düşmez şarkıyı bırakır, "Cehenneme dek yolun var," derdi ve Ronald da piyanoda yalnız kalınca, *bebop* türünde düşündüklerini çalışacak zamanı bol bol bulmuş olur ya da bize *blues* parçalar çalarak canımıza okurdu. 2

Rocamadour konusunda tek söz yazmak istemiyorum en azından bugünlük, kendime daha da çok yaklaşıp, beni merkezden uzağa atacak olan her şeyi bir yana bırakma gereği duyuyorum. Her zaman merkeze, dönüp dolaşıp orta yere varırım, dediğimden hiç emin olmaksızın, geometrinin kolayca oluşan tuzağına bırakırım kendimi, buna göre düzenlenirmiş hep, Batı'ya yönelen yaşamımız: Eksen, merkez, varoluş nedeni, Omphale, Hint-Avrupa özlemini anlatan sözcükler, adlar. Bazı bazı anlatmaya çalıştığım şu varlığım, şu Paris, içinde ölü yapraklar gibi dönüp durduğum kent eğer ardında savaşıp durmasa, çekirdeğe dönüş, yani nüve ile karşılaşmaya çabalamasa gözle fark edilemezdi. Ne çok sözcük, tek bir şaşkınlığı, kargaşayı anlatabilmek için ne çok liste! Bazen de aptallığın adının üçgen, sekiz kere sekizin delilik veya köpek-

2 lik olduğu kanısına varıyorum. La Maga'ya bir nebülözce, maddelerin somutlaştığı kadına sarılmış düşünüyorum da, ekmek kırıntısından çörek yapmakla hiçbir zaman yazamayacağım bir romanı yazmak ya da halkların bedelini ödeyip satın aldığı düşünceleri savunmak için can vermek aynı anlama gelirdi. Saatin sarkacı gelgitini tamamlıyor, ben de yeniden daha güven verici kategorilere uzanıp yerleşiyorum; ne için belirsiz bir ekmek kırıntısı, özgün bir roman, kahramanca ölüm. Yeni baştan sıraya koyuyorum küçükten büyüğe: çörek, roman, kahramanlık. Ortega'nın ve Scheler'in nefis biçimde geliştirdiği değerler sıralamasını düşünüyorum: estetik, etik, dinsel. Dinsel, estetik, etik. Etik, dinsel, estetik. Çörek, roman, ölüm, çörek. Dilinin ucuyla yalıyor La Maga, gıdıklanıyorum. Rocamadour, etik, çörek, La Maga. Dil, gıdıklanma ve etik.

(-116)

3

Dudağındaki üçüncü sigaraydı; uykusuzluk dudaklarında tütüyordu yatağında oturan Horacio Oliveira'nın; yanı başında uyuyan La Maga'nın saçları üstünde elini kaçıncı kez hafifçe dolaştırdı. Pazartesi günü yeni başlamıştı; pazar öğleden sonrasını ve gecesini okuyarak, müzik dinleyerek, zaman zaman da sırayla kalkıp kahve ısıtarak ya da mate çayı demleyerek geçirmişlerdi. La Maga, Haydn'ın yaylı çalgılar dörtlüsünü dinlerken son bölümde uyuyakalmıştı. Artık dinlemek istemeyen Oliveira ise yatağından kalkmaksızın uzanıp pikabın kolunu kaldırdı. Hoparlörden ses çıkmadığı halde bir süre döndü durdu plak. Bu saçma sessizlik, kıpırtısızlık –neden bilemiyordu– bazı böceklerde ve çocuklarda görülen yararsız, amaçsız dönüp durmaları çağrıştırdı. Uyuyamıyordu, açık pencereden karşıdaki çatı katını seyrediyordu, orada bazen kambur bir kemancı gecenin geç vakitlerine kadar keman çalar, çalışırdı. Hava çok sıcak değildi ama La Maga'nın, yanındaki varlığı, bedeni, bacağını yakıyor, sağ yanını ısıtıyordu, usulca uzaklaştı yanından; gecenin çok uzun olacağını düşündü.

Kendini iyi hissediyordu, La Maga'yla birlikte olup da birbirlerini engellemeden, yarıda bıraktırmadan, sinirlendirmeden orgazma ulaşabildikleri her defasında

3 böyle hissederdi. Rosario'lu bir avukat olan erkek kardeşinden gelen mektup, canını sıkıyordu; Oliveira'nın ihmal ettiği babalık hakları ve ödevlerini yerine getirme gereği üstüne uzun uzun karalanmış dört dosya kâğıdı. Mektup tam bir şaheserdi, arkadaşları görsün diye seloteyple duvara yapıştırılmıştı. Önemli olan, dikkat çeken tek nokta, yasal olmayan yoldan gönderilen paraya ait bildirim kâğıdıydı, ki kardeşi utanarak "komisyon" diyordu buna. Oliveira, nicedir almak isteyip de alamadığım kitapları satın alabilirim, üç bin frangını da canının istediği gibi harcaması için La Maga'ya veririm, dedi içinden, herhalde hemen gidip, doğal büyüklüğüne uygun ya da aşağı yukarı o büyüklükte çuha kumaştan yapılma bir fil alacak, sevinç ve hayranlıktan ağzı açık kalacak olan oğlu Rocamadour'a verecekti. Bu sabah, Oliveira'nın Latin Amerika'yla yazışmak için yaşlı Trouille'a dek gitmesi gerekecek. Dışarı çıkmak, gitmek, yazışmak; insanı rahatça uyutabilir mi bu işler. Yazışmak. Yapmak. Bir iş yapmak, iyi iş yapmak, çiş yapmak, sağır taklidi yapmak, bir yığın eylemi olası tüm bileşimleriyle yapmak. Ama her eylemin altında bir karşı koyma da yatıyor, her edime bir yerden çıkıp başlanır, varmak için; o işi yapıp bitirmek için atılınır, bir şeyin yerini değiştirmek, orada olacağına burada bulundurmak, şu eve girmek, hayır yanındakine değil, buna da girmek değil, şuna girmek; her tür edimde bir eksik yan var, yapılıp tamamlanmamış kısım, hâlâ yapılabilecek olandır. Eylemi bitiremeyiş ve içinde bulunulan ânın âcizliği, eksikliği, şimdiki zamanın zavallılığı karşısında, deyimin özünde var olan kendiliğinden protesto ediş vardır, eylemin tamamlanamamış kısmı, deyimin, içindeki edimi geri çevirişidir. Eylemin doyasıya yapılmış olduğunu ya da sonuçta eylemlerin tümünün eylemin adına layık bir yaşamı anlattığını düşünmenin bir ahlakçının sezgisi olduğunu sanalım. İşten

vazgeçmek daha iyi; çünkü vazgeçiş protesto eyleminin ta kendisidir, yalnızca maskesi değil ta kendisi. Oliveira bir sigara daha yaktı ve bu ufacık edim onu alaylı alaylı gülmeye zorladı. Felsefe tuzaklarının kazdığı çukurlardan farksız, yüzeysel analizler umrunda değildi. Kesinliğinden emin olduğunuz tek şey, mide boşluğunuzdaki şu ağırlık, bir şeylerin yolunda gitmediğini ve hiçbir zaman da gitmemiş olduğunu gösteren fiziksel duyum. Bu başlı başına sorun değildi, sorundan da öte, tez elden farkına varıp insanın kendisini ortakça yalanlardan sıyırması olayı ya da kendini radyoizotopları veya Bartolomé Mitre'nin başkanlık dönemini araştırmaya adamış birinin küskün kırılganlığından kopması olayıydı. Eğer gençliğinden beri bir şeyler yapmak istemişse bu, kendisine alelacele kültürel bir duvar örmek, kaleler kurmak çabalaması değildi; çok çalışıp bilgi birikimi yapmak, Arjantin orta sınıfının ve her tür ulusal gerçeğin dışına çıkıp böylece kendisini saran boşluktan sıyrıldığını, güvence altında olduğunu varsaymak oyunuydu onunkisi, dalavere. Bu sistematik üşengeçlik –öyle diyordu dostu Traveler– sayesinde bu ikiyüzlülerle işbirliği yapmaktan kaçınabilmişti (çoğu arkadaşı öyleydi, niyetleri kötü değildi, olasıydı böyle şeyler, nice örnek vardı bunun gibi) bu insanlar sorunların özünde yatan şeyleri görmezden geliyor, her zamanki uzman tutumuyla, Arjantinli olmanın en yüce, en soylu unvanlarını, niteliklerini sorunların kendilerine bağlayıveriyordu. Bunun dışında ne varsa sahte, basit gözüküyordu, tarih sorunlarını karıştırmakmış, yok Arjantinli olmak, Eskimo olmak gibi, eylemde bulunmak ya da eylemsizlik, her şeyden vazgeçiş gibi... Çoğunun gözünden kaçan şeylerin başka bazı insanların nasıl gözüne battığını inceden inceye gözlemlemişti. Nesnenin bilgisi içinde konunun ağırlığı neydi? La Maga, şu ender insanlardandı, Oliveira gibi birinin kafasının hem

3

3 komünizme hem de Girit uygarlığına ilgi duyacağını, el çizgilerinin, el biçiminin Ghirlandaio'yu da Dostoyevski'yi de anlayabilecek birininkine benzediğini ve böylesi bir insanın zorla da olsa insanları etkileyen bir tip olduğunu iyi bilen ve bunu asla aklından çıkarmayan biriydi. Bu nedenle kan grubunun, soylu amca ve dayılar arasında geçmiş çocukluğunun, delikanlılığında yaşadığı can sıkıcı aşklarının, genel güçsüzlüğe yatkın oluşunun, dünyaya bakış açısının oluşmasındaki en belirleyici etkenler olduğunu var sayıyordu Oliveira. Buenos Aires'li küçük burjuva; üstelik komünal ekolden; öyle kolay kolay bir araya gelecek özellikler değildi bunlar. Bunalımı, görüş açılarının aşırı biçimde sınırlı oluşundan kuşku duya duya oluştu; evetini hayırını uzun uzun ölçüp biçerdi. Üstelik her şeyin evetini hayırını kabullenir olmuştu. Paris'te her şey onun için Buenos Aires'ti, Buenos Aires de Paris demekti. Sonrası, sevginin ve aşkın en güvenilir olanında bile acı çekiyordu. İçinde bulunduğu duruma pek uygun, hem de bir tekniği, bir yansıması, etkisi olmayacak denli kolay davranış; felçli birinin her şeyi daha bir açık seçik anlaması, kusursuz bir kavrayış gücüne sahip oluş, müthiş aptal bir sporcunun her şeyi en ince ayrıntılarına kadar düşünemeyişi... İnsan, yaşam boyu filozofların hiç kafa yormadan attıkları adımlarla, korunma içgüdüsüyle davranan bir sokak serserisinin yaşamsal devinimleriyle yol alır. Yanılgıya düşmektense, doğruya sımsıkı sarılmak amacıyla daha dikkatlice işletir bilincini. Laik dingincilik, seçkin, özenli eğlentiler, günümüz dünyasındaki düşünce cambazlıkları. Oliveira için önemli olan durup dinlenmeksizin böyle, Túpac-Amaru'ya[1] yaptıkları gibi, elini kolunu bağladıktan sonra insanı par-

1. İspanyollar tarafından parçalanarak katledilen İnka şefi. (Ç.N.)

çalara ayırma faslını bayılmadan izleyebilmek ve bu kısır 3
benmerkezciler (bu merkezi banliyölerde tutanlar, kültür alanlarında, doğacılar arasında ya da folklor dünyasında tutanlar) arasında yitip gitmemek; çevresinde hep bu türden, günlük konular, değişik biçimler altında dönüp duruyordu. Bir gün öğleden sonra, daha on yaşındayken, çınarların altında, siyasal-tarihsel konulu söyleşiler ve amcalar-dayılar arasında, İspanyol-İtalyan-Arjantinli oluşa ilk tepkisini, çekine çekine masaya attığı keskin bir yumruk eşliğinde, "Evet bunu ben söylüyorum işte ben!" diyerek göstermişti. *Glielo dico io!* Ben söylüyorum ha, köpoğlusu. Bu ben –diye düşünekalmıştı Horacio– bu "ben"in ne gibi bir denenecek yanı, bir değeri var ki? Büyüklerin "ben"i, ne gibi bir biliciliğe sahiptir ki? Daha on beş yaşında Horacio "hiçbir şey bilmediğimi biliyorum"u öğrenmişti; baldıran zehrini içmek ona kaçınılmaz gibi gelmişti, insanlar böyle kışkırtılmaz, bunu sizlere söyleyen benim, evet ben! Daha sonraları, yüksek kültür biçimlerinde otoritelerin ve etkilenmelerin ağırlığını, dev yapıtları okumuş olmanın kişiye verdiği güven duygusunu ve "size bunları ben söylüyorum"ları yumurtlayan zekâları gözlemledikçe neşesi arttı, eğlenceliydi doğrusu "her zaman derim ki..."lerin ardına gizli "şurası gerçek ki...", "hiç kuşku duymadığım bir şey varsa o da şu ki", "açıkça belirtmeliyim ki..." demeler ve ender olarak karşı görüşten çıtlatılan ya da ortaya atılan birkaç parça laşa bu deyimlerin ödüllendirilişi. Sanki tür, bireyin gözetleyicisi olmuş da onun, hoşgörü ve ince zekânın, kuşkunun, duygusal gelgitlerin çizdiği yolda ilerlemesine izin vermiyordu. Belli bir noktada, nasır ortaya çıkıyordu; doku sertleşmesi, tanım belirliveriyordu: ak ya da kara, özgürlükçü ya da tutucu, eşcinsel ya da heteroseksüel, soyut ya da figüratif; San Lorenzo ya da Boca Juniors, otobur ya da etobur, iş dünyası ya da şiir. Böyleydi işte;

3 çünkü insan türü Oliveira gibi tiplere güvenemezdi, kardeşinden gelen mektup da bu iteleme duygusunun bir göstergesiydi.

"Tüm bunların yarattığı sıkıntı," diye düşündü Oliveira, "ne yaparsan yap, sonunda kaçınılmaz biçimde *animula vagula blandula*'ya[1] varıyor insan. Ne yapmak gerek? İşte bu soruyu sora sora uykusuz bir insan oldum. Oblomov, *cosa facciamo*?[2] Tarihten yükselen ses bizi eyleme itiyor. Hamlet, öcünü yeniden al! Öcümüzü alacak mıyız Hamlet, yoksa yalnızca Chippendale, ayağımızda terliklerle ve şöminenin karşısına kurulmak mı? Suriyeli, bunca şeyden sonra, skandal yaratacak biçimde Marta'ya övgü düzdü. Teslim olacak mısın Arjuna? Yerleşik değerleri yadsıyamazsın, kararsız kral. Dişe diş, tehlikeler içinde yaşamak, düşün gene bir Epicuros'çu Marius'u, Richard Hillary'yi, Kyo'yu düşün, T. E. Lawrence'ı... Ne mutlu seçimi yapanlara, seçilmiş olmayı kabullenenlere, yakışıklı azizlere, yakışıklı kahramanlara, yelkenleri suya indirenlere!"

Belki de öyledir. Neden olmasın? Yeter ki bir şeye bakış açıları üzümlere bakıp ağzı sulanan tilkininkine benzemesin. Yeter ki haklı olsunlar, bir nedenleri olsun, tek bir nedenleri, kederli ve zavallı da olsa, ağustosböceğinin karşısına dikilen karıncanınkine benzer bir nedenleri. Eğer açık görürlülük vara vara eylemsizliğe varıyorsa kuşku götürmez mi, bir şeyleri pek iyi göremememin özellikle şeytani biçimini özünde saklamıyor mudur? Barut fıçısıyla birlikte havaya uçan askerin aptallığı, kahraman küçük trampetçi, yengiye bürünmüş, korkusuz asker, tüm bunlar belki de bir şeylere yukarıdan bakışlardır, tepeden bakış, somuta bir anlık yaklaşım, her türlü bilincin dışında bilinç, bir askerden istenen bilinç değil

1. Benim yumuşak ve fani ruhum anlamına gelen Latince tekerleme. (Ç.N.)
2. (İt.) Ne yapıyoruz? (Ç.N.)

ama) onunla yan yana, genel öngörü, kapalı yerde açık 3
görürlülük, sabahın saat üçünde örneğin yatakta ağzında yarısı yanmış bir sigara varken... Yeraltında bir köstebeğin öngörü gücü bile bundan daha etkilidir doğrusu.

Bütün bu düşüncelerini La Maga'ya açtı, henüz uyanmıştı, yarı uykulu, yarı uyanık, mırıldanarak, türlü sesler çıkararak ona sokuluyordu. Tek gözünü açtı La Maga, düşünceli bir hal aldı:

"N'olursa olsun, olanaksız, yapamazsın," dedi, "ne yaparsan yap, edimden önce fazlaca düşünürsün sen!"

"Gençsin sen aptal kadın ne anlarsın; ilkelerden yola çıkarım ben hep, düşünce eylemden önce gelmelidir tabii."

"İlkeler doğrultusunda mı yola çıkarsın? Aman ne karmaşık şey! Bir tanık gibisin sen. Müzeye gidip tabloları seyreden birisin. Şunu demek istiyorum, tablolar orada ve sen de müzedesin, hem çok yakınında resimlerin hem de iyice uzağında. Ben, bense bir tabloyum. Rocamadour da bir tablo, Etienne de, bu oda da bir tablo. Sen bu odaya baktığını, gördüğünü sanıyorsun ama odada bile değilsin."

"Bu çocuk, Aziz Tomas'a bunları anlatıp doğruyu yeniden gösterebilir."

"Neden Aziz Tomas'a? İnanmak için mucize görmek isteyen o aptala?"

"Evet canım," dedi Oliveira, içinden La Maga'nın doğru noktaya parmak bastığını düşünüyordu.

Ne mutlu, görmeden inanabilen kadına, zamanla, yaşam akışıyla bedenini yoğuran kadına. Şu odadaki kadına ne mutlu; dokunduğu her şeyi sayabilme, tanıyabilme hakkı olan, oturduğu yeri anlatabilen, balığı suda, yaprağı ağaçta, bulutu gökte, imgeyi şiirde bulabilen bir kadına, ne mutlu. Balık, yaprak; gök, imge; tam tamına böyle ama...

(-84)

4

İşte böylece, masalsı bir Paris'te, gecenin ışıklarına kapılıp, bir şarapçının ağzından çıkmış sözlere uyarak sapılan yollara dalıp, bazen karanlık sokakta aydınlatılmış bir evin çekiciliğine kapılarak, kıyıda köşede kalmış meydanlarda ya da banklarda öpüşmek amacıyla durarak ya da tek ayak üstünde zıplayarak önüne kattığı taşı en son hane olan Gökyüzü'ne sokma amaçlı seksek oyunu için yere çizilen biçimlere bakarak başıboş dolaşmaya başlamışlardı. La Maga, Montevideo'daki kız arkadaşlarından, çocukluk yıllarından, Ledesma adlı birinden, babasından söz ederdi. Oliveira, dalgın, dinlerdi, hiç ilgi duymadığına üzüle yakına. Montevideo da Buenos Aires'le aynı şeydi ve Oliveira'nın kesin biçimde buralarla ilişkisini koparması gerekiyordu. (Şu sıra ne yapıyordu acaba Traveler, koca tembel, işsiz herif, oradan ayrıldığından beri hangi işe burnunu sokmuştu? Ya zavallı Gekrepten, ya kent merkezindeki kafeler?) Bu nedenle kararsız bir tavırla elindeki küçük dal parçasıyla çakıltaşları üstüne biçimler çizer gibi yaparak dinliyordu. La Maga anlatıp duruyordu; Graciela da Chempe de iyi kızlardı ama şu Luciana'nın iskeleye dek gelip ona güle güle dememesi canını sıkmıştı. Luciana tam bir züppeydi ve züppeliğe hiç tahammülü yoktu onun.

"Züppeden kastın ne?" diye sordu Oliveira, ilgiyle. 4

"Tamam, dur söyleyeyim," derken La Maga, başını, çok kötü bir şey söyleyeceğini sezen biri gibi öne eğdi. "Ben üçüncü mevkide yolculuk yapıyordum; bak, eğer ikinci mevkide yapsaydım, Luciana beni terk ederdi."

"Şimdiye kadar duyduğum en iyi tanımlama," dedi Oliveira.

"Bitmedi, üstelik yanımda Rocamadour da vardı."

Oliveira, Rocamadour'un varlığını böylece öğrenmiş oldu. Montevideo'da kısaca Carlos Fransisco diyorlarmış ona. Rocamadour'un kimden olduğu konusunda ayrıntılara inmemekte kararlıydı, kürtaj yaptırmamışsa eğer, bu, tam o an kedere boğulmasındanmış.

"Ama temelde hiç üzülmüyorum. Sorun, daha çok, yaşamımı nasıl sürdürebileceğim konusundaydı. Madam Irène'e gitmek çok pahalı, öte yandan şan dersleri almam gerekiyordu, bütün bunlar kafamı attırdı bir gün."

La Maga, neden Paris'e geldiğini pek iyi bilemiyordu; turizm acentelerinde vapur kalkış saatleri ve vizeler birazcık daha karışsaydı, La Maga, Paris'te olacağına pekâlâ bugün Singapur ya da Cape Town'da da olabilirdi şimdi, diyordu Oliveira içinden. Onun için o andı önemli olan, Montevideo'yu terk etmiş olmak ve alçakgönüllüce "yaşam" dediği şeyle yüz yüze gelmekti. Paris'in ona tanıyacağı en büyük avantaj ise biraz Fransızca bilmesiydi (Fransızca eğitim setleri sağ olsun), ayrıca orada en iyi tabloları görecek, en güzel filmleri izleyecek, Avrupa kültürünün en çarpıcı örneklerine tanık olacaktı. Bu durum Oliveira'yı yumuşatıyordu (Rocamadour kötü bir şoke olmuş olsa da onun için, öyleydi de nedendi onu bilemiyordu), öteki bazı Buenos Aires'li kadın arkadaşlarını düşünüyordu da yıldız falı dünyasındaki metafizik bunalımlarına karşın, Mar del Plata'dan öteye gideme-

4 mişlerdi. Bu sümüklü ise, tutup üstelik kucağında bir çocukla, cebinde tek kuruşu yokken Paris'e dek gelebiliyordu. Bu da yetmiyormuş gibi Oliveira'ya, görmek ve bakmak konusunda ders veriyordu. Özellikle bilerek değildi gidip sokağın bir yerinde birden kararlı biçimde durması, bakakalması, dönüp susması, içinde bir şey olmasa da eğilip avluda ne var ne yok diye araştırması, hiçbir şey olmasındı, tek bir renk, bir yeşil aydınlık daha ötelerde yeterdi, kapıcı görmesin diye eğilir, sırtını kamburlaştırarak kaçamak, avluya dalardı, büyük iç avluya açılan yerden geçerdi, orada bazen ya bir eski heykel ya da silikleşmiş parke taşları, o bile yeterdi, bir köşede gölgede oturan yaşlı adam, kediler, hep kediler, kaçıp kurtulamadığımız mestanlar, miyav miyavlar, tekirler *kitten*, *kat*, *gatto*, *cat*, gri, beyaz, kara kediler, üstü kaplan postuna benzeyenler, zamanın efendileri, ılık taşların sahipleri, karınlarını okşamayı, bebekçeye benzer gizemli sözcüklerle onlarla anlaşmayı bilen, buluşalım mı filan yerde, diyen değişik konularda öğüt veren, aman dikkat diyen La Maga'nın değişmez dostları kediler... Onun yanı başında yürürken Oliveira kendini yersiz yurtsuz biri gibi hissederdi. Birden çevresinden uzaklaşmış biri. La Maga'nın her on seferin dokuzunda bira bardağını devirmesine ya da tam garson geçerken ayağını masanın altından uzatmasına, bir yığın küfür işitmesine sinirlenmek boşunaydı, bir işe yaramazdı. Mutluydu Oliveira, sürekli öfkeli de olsa, hiçbir şeyi yapılması gerektiği biçimde yapmasa da mutluydu; sayılar büyüdüğünde işin içinden çıkamasa da üç kişilik basit bir kuyruğu izlemekten dolayı mutluydu ya da sokağın tam ortasında dikilmiş (iki metre önünde siyah renkli bir Renault fren yapıyor, sürücü başını camdan çıkarıp küfrü basıyordu), kaldırımda bakıldığından daha iyi gözüken Pantheon'un siluetini seyretmekten mutluluk duyuyordu. Ve her şey bunun gibiydi.

Oliveira, Perico ve Ronald'ı eskiden tanıyordu. La Maga, Oliveira'yı Etienne'e ve Etienne'i Gregorovius'a tanıştırdı. Saint-Germain-des-Prés'de geçirilen uzun geceler boyunca Yılan Kulübü oluştu. Arkadaşları La Maga'yı zorunlu olarak hemen kabulleniyorlardı ama biraz sinirlerine de dokunmuyor değildi; çünkü bir yandan her şeyi tek tek ona açıklamak gerekiyordu, öte yandan kızıyorlardı; çünkü lokantada yarım tabak patates kızartmasını götürürken, birinin sırtından aşağı boca etmesi işten değildi, bütün bunlar hep bir çatalı bile uygun biçimde tutmayı bilmemesinden oluyordu, o zaman durmadan özür diletmek ve La Maga'yı de bilinçsiz biri gibi ele almak gerekiyordu. La Maga grupla pek kaynaşamıyordu; Oliveira onun arkadaşlarını, kendisiyle değil de ayrı ayrı görmeyi ve de Etienne ya da Babs'la tek başına sokakta dolaşmayı yeğlediğini seziyordu, onları –kendi– dünyasına sürüklerken hiç de böyle davranmak amacında değilmiş gibi gözüküyordu, onlar da bunu bekliyordu, otobüslerin yolundan, tarihin akışından kurtulup kenara çıkmak... Etienne'le Babs onun her şeyi, onun için herkes demekti, öyle ya da böyle, ikisi de şükran duyguları besliyordu La Maga'ya; ama yeri geldiğinde de fırsat bu fırsat deyip küfrü basıyorlardı. Ona sıkı sıkıya bağlı olan, aynı bir köpek gibi ya da ne bileyim, mektup kutusuymuş gibi, kendine güven duyan Etienne; son yaptığı tablo konusundaki düşüncelerini söylediğinde sapsarı kesiliyordu – Perico Romero da soylu bir alçakgönüllülükle, "Bir dişi olarak La Maga'yı oldukça kurnaz ve düzenci," diye niteliyordu. Haftalar, aylar boyu (günlerin hesabını karıştırıyordu Oliveira, geleceği olmamaktan dolayı mutluydu) Paris'te amaçsız dolaşıp durdular, kâh bir şeylere bakarak kâh sevişerek, başa ne gelecekse gelsin, diyerek olayların dışında kalan her şeyi tartışarak: ailesel zorunluluklar, vergi ya da ahlaksal her tür baskılar... 4

4 Tak, tak.

"Uyanalım," derdi zaman zaman Oliviera, "haydi!"

"Ama neden?" derdi La Maga; Pont-Neuf'ün altından geçen mavnalara bakarken. "Tak, tak, kafanda küçük bir kuş var senin, durmadan gagalıyor, tak tak, ona Arjantin yiyeceklerinden vermeni istiyor, tak tak."

"Haklısın," diye homurdanırdı Oliveira, "ben Rocamadour değilim. Sonunda bakkalıyla, kapıcısıyla kuşdili konuşmaya başlayacağız, sonu gelmez tartışmalar çıkacak. Hey, şu tipe bak, güzel esmerin peşindeki adama, orada, bak."

"Vay canına, tanıyorum ben onu, Provence Sokağı'nda bir kafede çalışıyor o kız, peşindeki zavallı adamsa hava alır; o kız yalnızca kadınlardan hoşlanan biri çünkü."

"Dur bakalım, esmer küçük hanım sana da kur yaptı mı?"

"Tabii yaptı. Ama arkadaş kalmayı becerdik, ona rujumu armağan olarak verdim, o da bana birinin küçük bir kitabını verdi, Retef'in; yo yo, dur, Retif'ti galiba..."

"Anladım. Gerçekten onunla yatmadın mı? Senin gibi bir kadın için ne ilginç olurdu."

"Ya sen Horacio, sen bir erkekle yattın mı hiç?"

"Tabii ama anlarsın ya, salt denemiş olmak için."

La Maga, kendisiyle alay edip etmediğini anlamak için gözucuyla ona bakardı; bilirdi bütün bu sözleri, "kafanda kuş var senin, tak tak gagalayan; Arjantin yiyecekleri isteyen" sözlerine öfkelendiğinden kaynaklanıyordu. Anlayınca La Maga, Oliveira'nın üstüne atlayıp, Saint-Sulpice Sokağı'ndan geçen çiftin şaşkın bakışları altında, güle bağıra onun saçını başını karıştırarak dağıtır, Oliveira da onu kollarından sımsıkı kavramak zorunda kalırdı; delice gülmeye koyulurlardı bu kez, bakıp duran çift şaşkın; koca, gülsün mü gülmesin mi derken gülümsüyor, karısı bu tür davranışları onaylamaz tavırda.

"Haklısın," derdi sonunda Oliveira, "itiraf etmeliyim 4
ki, bütünüyle haklısın! Ben uslanmaz, yola gelmez bir adamım, n'apalım! Böylesine nefis bir uykuya dalmışken, uykumu almışken, bir defalık olsun, uyanmaktan söz etmek iyi işte!"

Sonra bir vitrinin önünde kitap adlarını okumak amacıyla dururlardı. La Maga formalarına ve rengine bakıp ona göre sorular sorardı. Ona Flaubert'i anlatmak, Montesquieu'den söz etmek, Raymond Radiguet'nin nasıl olduğunu tek tek açıklamak, Théophile Gautier hakkında bilgi vermek gerekirdi. La Maga parmak ucuyla vitrin camına bir şeyler çizerek dinlerdi.

"Ama canım, farkındasındır, böyle hiçbir şey öğrenemezsin," derdi sonunda Oliveira. "Yoksa sokaklarda kültür peşinde gezip aydın olacağını mı sanıyorsun ha sevgilim, eğer öyleyse git *Reader's Digest*'e abone ol bitsin."

"Oh hayır, o pis dergiye mi?"

"Kafamda küçük bir kuş ha?" diye söylenirdi içinden Oliveira; kuş onun kafasında değil de benimkinde ha? Ya o, onun kafasında ne var acaba? Hava, saman ya da taş kafa; alma, algılama gücü son derece az olan bir şey. La Maga'nın odak noktası, merkezi, hayır kafasında değildi, bu kesindi.

"Ama o ne yapıyor, gözlerini kapıyor, nişan alıp bekliyor. Yayı germek için başvurulan Zen sisteminin ta kendisi. Ama dikkatini bir noktada toplamak amacıyla beklemeye, bunun en iyi yol olduğunu bilmeden, geçiyor. Ben ise, tam tersi... Tak, tak ya da böyle bir şey."

Bu kez La Maga, Zen felsefesinin nedenini, nasılını öğrenmek için yığınla soru sorduğunda (Kulüp'te tam böyle olurdu bu işler, her zaman, sıla özlemlerinden, bilgelikten, bunların çok ırak düşünceler olduğundan öylesine ırak ama temel konular sanılabileceğinden, madalyonun bir bu yüzünden, bir de ayın öte yüzünden... söz

4 edilebilirdi) Gregorovius, ona, metafiziğin başlangıç bilgilerini tekrar tekrar anlatarak kafasına sokmaya çalışırdı, bu sırada Oliveira, Pernod şişesini çıkarır, kafasına dikerken onların bu halinden müthiş zevk alırdı. La Maga'ya bir şeyi açıklamak, anlatmak için çılgınca istek duyardı Gregorovius. Fauconnier haklıydı, La Maga gibilerine bir şeyleri anlatıp açıklayınca asıl giz tam o zaman başlıyordu. La Maga kendisine anlatılan *içkinliği, alışkanlığı* dinler, güzel gözlerini iyice açar, bakardı, Gregorovius'un bütün metafiziğini alıp götürür, hızını keserdi. Sonunda, evet artık anlamış olduğunu kavradığını, Zen'in ne olduğunu öğrendiğini söyler ve yorgun yorgun iç çekerdi. Yalnızca La Maga, evet o, herkesin diyalektik yollardan arayıp durduğu zamandışı büyük alanlara yalnız o yanaşabilir, ulaşabilirdi.

"Bırak bu saçma şeyleri, öğrenme aptalca ayrıntıları," derdi Oliveira. "Gözlüğe gereksinim duymuyorsan gözlüğü ne yapacaksın?"

La Maga, kuşkuyla dinlerdi onu. Oliveira ve Etienne'e bayılırdı, bıkmadan, saatler süren tartışmaları sürdürme yeteneklerine... Etienne ve Oliveira'nın çevresinde tebeşirle çizilmiş gibi bir halka vardı, La Maga da bu çembere girmek istiyor, edebiyatta belirsizlik ilkesinin neden bu denli önemli olduğunu anlamak, bunca sık sözünü ettikleri, hayran oldukları Morelli'nin, kitabını kristal bir küre yapmak, sonra da içinde mikrokozmos ile makrokozmosu, yıldırımlar arasında beliren görüntüde birleştirmek isteğini öğrenmek istiyordu.

"Bunu sana anlatmak olanaksız," derdi Etienne. "Bu 7 numaralı Meccano[1]. Oysa sen daha daha 2 numaradasın."

Üzülürdü La Maga o zaman, eğilir, kaldırımdan kü-

1. Birbirine geçirilebilir metal parçalardan oluşan mekanik yapı seti; bir tür lego. (Ç.N.)

çük bir yaprak alır, onunla konuşur biraz, sonra elinin 4
ayasında gezdirir, ters çevirir, parmaklarının arasında ovup parlatır, sonunda etli kısımlarını çıkarır, geriye yaprak damarları kalırdı canlı ve diri; derisinin üstünde yeşil bir hayalet; ölü yaprağın kalanı sırıtırdı. Birden kapardı Etienne yaprağı, ışığa kaldırır, bakardı. İşte böylesi zamanlar için sever, bayılırlardı ona. Ona karşı kaba ve haşin davranmış olmaktan biraz utanırlardı. La Maga da böylesi zamanlardan yararlanarak hemen bir bira daha sipariş ederdi, yanında da bir patates kızartması.

(-71)

5

İlk kez Valette Sokağı'nda bir otelde olmuştu; oralarda bir yerlerde dolaşıyorlardı başıboş, amaçsız, her kapı altında dura dura. Yemekten sonra yağmur kötü gelir hep, buz gibi soğuk; tozutan yağmura karşı bir şeyler yapmak gerekiyordu, bu ıslak kauçuk kokan yağmurluklara karşı; La Maga birden iyice yapıştı Oliveira'ya, sımsıkı, aptal aptal bakakaldılar birbirlerine, OTEL, yaşlı kadın tezgâhın ardından selamladı onları, anlayışlı kadındı, böyle pis bir havada başka ne yapılırdı ki? Tek bacağını sürüyerek yürüyordu, onu her basamakta durup, sağlam bacağından daha kalın olan hasta bacağını yukarı çekerken görmek ve bunu ta dördüncü kata dek izlemek sıkıcıydı. Cıvımış et kokuyordu kadın, çorba kokuyordu; koridordaki halıya biri, mavi bir sıvı dökmüştü, uçuşan kanatları andıran biçimler oluşturmuştu yerde. Odanın iki penceresi vardı, kırmızı perdeleri tekrar tekrar elden geçmiş, yamalar vurulmuştu; sarı örtülü yatağa dek ulaşan ıslak, uçarı bir ışık sızıyordu, melek gibi tıpkı.

La Maga, pencerenin yanında durmuş, sokağa bakar gibi yaparak edebiyat parçalamıştı saf saf, bu sırada Oliveira kapıyı kilitliyordu. Bu işlerin düzenli bir şeması, planı olmalıydı La Maga'nın kafasında ya da hep acaba böyle mi dönerdi bu işler; çanta masanın üstüne konur, sigara aranır,

sokağa bakılır, dumanı içine çeke çeke sigara içilir, gözünü halıya dikip düşünceye dalınır, sonra bekleyiş, her duruma göre mutlak beklenirdi, üstün rolünü oynayabilmesi için gereken zamanı erkeğe kazandırmak, öncelik tanıyıp girişimde bulunmasını sağlamak. Bir süre sonra, her şeye karşın, ikisi de gülmeye başlamışlardı, çok saçmaydı, çok. Yatağın üstündeki sarı pikeyi duvara savurmuşlardı, biçimsiz bir kukla gibi görünüyordu düştüğü yerde. 5

Kapıları, lambaları, perdeleri, yatak örtülerini kıyaslama alışkanlığı edindiler sonra. Filan semtteki odalar, falan semttekilerden daha iyiydi, şu semttekilerin hiç mi hiç iyi yanı yoktu, mutlak bir şeyler olurdu, yan odadan duvara vurma sesleri gelirdi, borulardan hırıltılar... Oliveira bu anlardan yararlanarak ona Troppmann'ın öyküsünü anlatır, La Maga da kolları arasında dinlerdi. Turgenyev'in romanını okuması gerekirdi, iki yıldır okuması gerektiği söylenen yığınla kitap vardı, inanması güçtü ama vardı (neden iki yıl olduğu bilinmiyordu), bir başka zaman Petiot söz konusu edildi, sonra Weidmann, sonra Christie, otel ortamı onlara cinayetlerden söz etme isteği de veriyordu; ama La Maga bazen ciddi bir havaya bürünüp gözlerini tavana dikerek, gerçekten de Etienne'in dediği gibi Siena Okulu'nun bu denli önemli olup olmadığını, biraz para biriktirip bir pikap ve Hugo Wolf'un plaklarını satın alıp alamayacaklarını soruyordu, birden sözünü bir yerde kesip bölük pörçük ezgilerini mırıldandığı, ah niye unuttum ki diye öfkelendiği şarkılardı. Oliveira, La Maga'yla sevişmekten hoşlanıyordu çünkü bu kadın için bundan daha önemli bir şey yoktu; üstelik anlaması güç biçimde, hazdan da öteye gidiyor, bazen Oliveira'ya katılarak, ona yapışarak, neredeyse tırnaklarını geçirerek, umutsuzca, iyice uzatarak süreyi, işte o an uyanış gibi bir şeydi, gerçek adını sanını bilmek, ne olduğunu öğrenmek gibi bir şey; sonra ışıklı-gölgeli bir zaman parçasına bıra-

5 kırdı kendini, La Maga; bayılırdı bu âna Oliveira; çünkü güven duymazdı hiç yetkinliklere, oysa La Maga anılarına dönünce acılarıyla baş başa kalıyor, acı çekiyordu gizli gizli, düşünsün düşünmesin fark etmez, böylesi anlarda onu uzun uzun öpmek, adını fısıldamak, yeniden o âna çağırmak onu, yeni oyunlara çekmek gerekirdi, o da yeniden uzlaşmış halde, unutup her şeyi, erkeğinin altında yeniden büyür, uzar, genişler ve alıp uzaklara götürürdü onu, hayvanca sesler çıkararak; gözleri baygın, parmakları kesilmiş bir halde, bir dağın yamacından yuvarlanan mitolojik ve acayip bir heykel gibi, zamana tırnaklarıyla yapışıp sarsılmalar, bitip tükenmek bilmeyen boğuk sızlanmalar ve iniltiler zamanı uzatarak, yırtarcasına, kendini ona verirdi. Bir gece dişlerini Oliveira'nın omzuna geçirdi, kanatıncaya kadar ısırdı, kendinden geçmiş bir halde yan dönmüştü Oliveira, işte o an gizli, sessiz ve karmaşık bir anlaşma oldu aralarında, La Maga'nın onun eliyle ölmek isteğini hissetti Oliveira, ondan bekliyordu evet, La Maga'daki gizli, karanlık bir yan, bir varlık, yok olmak, ortadan kalkıvermek istediğini bildiriyordu, ağır ağır öldüren son kılıç darbesini sırtına indirmesini söylüyordu, sırtından yıldızlar fışkıracaktı, her tür soruya ve dehşete imkân veriyordu. İlk kez kötü ve sert davrandı La Maga'ya karşı, kendi çevresinde döndü, kabaca davranarak döndürdü onu, bir Pasiphae[1] gibi, bir oğlana sahip olur gibi sahip oldu, sonra ters çevirip yeniden yeniden daldı ona, kederli bir fahişeymiş gibi, her isteğine boyun eğmesi için zorladı, ayağa kaldırdı onu, kan sızan kollarıyla tuttu onu, menisini ağzına bıraktı, yutmasını isteyerek; ağzında kaydı, *Logos*'a[2] meydan okur gibiydi. Göbeğinin hemen altını

1. Girit Kralı Minos'un karısı. (Ç.N.)
2. (Lat.) Akıl, mantık. (Ç.N.)

emdi, sağrısını emdi; sonra yüzüne döndü yeniden, ovalamak, üstünde ezilmek için, bir erkeğin kadına anlatabileceği en yüce şükran duygularıyla, teniyle, kıllarıyla, akan salyasıyla ve inlemelerle azdırarak kadınını, tüm gücünü kullanarak son damlasına dek boşaldı içine, sonra da fırlatıp attı kadını yastığa. La Maga, otel odasının karanlığında yanan sigarasının aydınlığındaki yüzüne yaslamış yüzünü, zevkten ağlıyordu. 5

Neden sonraydı, biraz korku duydu, La Maga kendini dolu dolu doymuş sanmasındı, oyunla, özveriye varmasındı "hakkımdı bu" demesindi. Özellikle de teşekkürün en ince, en üstün biçiminden ürküyordu; şükran duygusunun açlığa dönüşmesinden, aç bir sevecenliğe bürünmesinden korkuyordu. La Maga'ya çok yakışan özgür havanın –tek onda güzel görünen bir giysi gibi– başını alıp özenli bir dişilikte yok olup gitmesini istemiyordu. Ama çabucak sakinleşti Oliveira, rahatladı çünkü. La Maga, "şekersiz kahve" içtiği, tuvalete ziyaretler yaptığı dünyasına döndü yeniden, utangaç tavırlarına büründü. Mutlak bir şey çarpmıştı onu, o gece, çırpınan ve açılan bir gözeneğinden evrenin, birtakım cinler çarpmıştı onu ve yeniden ayağını yere bastığında, yatağın yanına yeniden dönüldüğünde edilen tek sözün onda kırbaç etkisi bırakmasını istiyordu Oliveira, gülüşleri ardına saklamaya çalıştığı tüm varlığını saran hüznü ve öfkeyi duysundu ta içinde. Gülüş ardına saklamaya çalıştığı artan hüzün, belli belirsiz bir umut, acaba onlarda doyuma ulaşmış gibi bir duygu bırakacak mıydı? Onu sevmediği zamanları düşünüp hazzın bir gün biteceği düşüncesiyle (çünkü sevmiyordu onu, zevkin ise sonu gelecekti bir gün) kaçar gibi kaçmak gerekirdi. Günler, haftalar, aylar boyu, her otel odası, her meydan, her aşk hâli ve kafelerde karşılanan her şafak, pazar yerlerinde, sirklerde ustaca sevişmeler, yeniden, yeniden kendine gelişler. Oli-

veira, sonunda iyice anladı ki, gerçekte La Maga onun kendisini öldürmesini istiyor ve bekliyordu ve bu ölüm Anka Kuşu'nunki gibi olacaktı, filozoflar konseyince de kabul olunmuştu, yani Kulüp'teki tartışmalar sonu onların da kabulüyle olacaktı. La Maga öğrenmek istiyordu her şeyi, kendini yetiştirmek. Horacio coşku içindeydi, kendinden geçmiş, göreve çağrılmış, kurban etme işiyle görevlendirilen yüce rahipti. Söyleşide değil mi ki hiçbir zaman bir araya gelmiyorlardı, değil mi ki çok farklıydılar ve birbirine karşıt şeylerle uğraşıyorlardı (La Maga bunun farkındaydı, biliyordu ve onu çok iyi anlıyordu) öyleyse aynı yerde birleşmeleri için tek yol Horacio'nun onu sevişirken öldürmesiydi, böylece kadın ona ulaşabilmiş olacaktı; otel odalarının göğünde çırılçıplak ve eşit durumda yüz yüze geliyorlar ve orada Anka Kuşu'nun küllerden yeniden doğuşu gerçekleşiyordu; yeniden doğuş tamamlanıyordu uzunca, tatlı tatlı seviştikten, onu tırmalayıp hırpaladıktan ve ağzından sızan salyasıyla yatağa fırlatıp attıktan sonra sanki La Maga'yı görüp yeniden o olduğunu anlıyormuş gibi esrimelerle kendinden geçmiş bir halde ona bakıyordu, onu tam anlamıyla sonunda kendi malı yapmışçasına; kadını iyice tutkun, kendisine vurgun hale getirmişçesine...

(-81)

6

Mesele, belli bir semtte, belli bir saatte, belirsiz bir randevu vermekten ibaretti. Birbirlerini bulamayacakları riskini göze almak, kafenin dip tarafında ya da bir meydanda bankta oturup kızgın ve öfkeli, bütün günü bir-kitap-daha-okuyarak geçirmekten hoşlanıyorlardı. "Bir-kitap-daha" düşüncesi, Oliveira'dan çıkmıştı; La Maga da etkilenip hemen kabul etmişti. Gerçekte La Maga için "bir-kitap-daha-az" olsaydı daha iyiydi, korkunç bir susuzluk, açlık duymak kitaba ve sonsuz bir zaman boyunca (beş-altı yıl arasında değişiyordu kafasında) Goethe'nin, Homeros'un, Dylan Thomas'ın, Mauriac'ın, Faulkner'ın, Baudelaire'in, Roberto Arlt'ın ve Aziz Augustinius'un ve ötekilerin tüm yapıtlarını okumak isterdi (Kulüp'teki tartışmalarda bu "ötekilerin" bitmeyen adları onu bıktırırdı). Tüm bunlara bir omuz silkmesiyle yanıt veriyordu Oliveira ve Arjantin'deki deformasyondan, zamanı bol bir okuyucu kuşağından, gün yüzüne ve aşka ihanet edip yüz çevirmiş mavi çoraplıları yiyip yutan kitaplıklardan, mürekkep kokusunun sarımsak kokusunu bastırdığı evlerden söz ediyordu. O dönemde az okurdu Oliveira; çünkü ağaçlara bakmaya kaptırmıştı kendini, yerde bulduğu tel parçalarına, Sinematek'in sararmış filmlerine ve Quartier Latin'in kadınlarına kaptırmıştı kendini. Belirsiz, kararsız,

6 aydın yani yararsız düşüncelere dalıp gitmekte karar kılmıştı ve La Maga ona yardım etmesini söylediğinde, herhangi bir yardım, bir tarih ya da bir açıklama istediğinde, isteksiz gönülsüz yapıyordu, veriyordu istediği yanıtları, yardım ediyordu, yararsız bir şey yapar gibi. "Kuşkusuz, sen bunları bilirsin, ta ne zamandan," derdi La Maga biraz da kırgın kırgın. O zaman Oliveira bilmek ve tanımak arasındaki farkı anlatmaya "lütfen" girişir ve ona bu işi iyice kavraması için bazı alıştırmalar yapmasını salık verir, o da hiç yapamazdı tabii ve sonunda umudunu yitirirdi.

Bu noktada artık anlaşmışlardı, birbirlerinin dediği gibi asla olmayacaklardı, birbirlerine nerede olursa olsun belirsiz randevu veriyor ama hemen hemen her seferinde de birbirlerini buluyorlardı. Karşılaşmaları bazen öylesine inanılmaz biçimde oluyordu ki; Oliveira bir kez daha olayı yeniden, yeni baştan her yönüyle kafasında evirip çevirerek bir şey gözden kaçmış mı ki diye irdeliyor, tüm olasılıkları yeniden ele alıyor, sorular sorup duruyordu içinden. Kendisi birkaç yüz metre ötesinde Buci Sokağı'na sapacakken vazgeçip görünürde hiçbir neden yokken Monsieur-le-Prince Sokağı'na döndüğü sırada La Maga'nın de Vaugirard Sokağı'nın köşesinden sapmaya karar vermiş olması elbet inanılası değildi, Oliveira, Monsieur-le-Prince Sokağı'na saptığında, amaçsız dolaşırken, birden La Maga'yı vitrinlerin birinin önünde içi saman doldurulmuş maymunları seyre dalmış halde bulurdu. Sonra bir kafede oturup geldikleri yolları en ince ayrıntısına dek anlatıp çizerler, ani yol değiştirmeleri, dönüşleri, telepatiyle açıklamaya çalışır ama her seferinde de beceremezlerdi, buna karşın şu kesindi ki, bu sokaklardan oluşma labirentlerde, hemen her seferinde birbirlerini mutlaka bulur ve o zaman da deliler gibi gülerlerdi; onları daha da zenginleştiren, gelişmiş kılan bir gücün varlığından kuşkuları yoktu hiç. La Maga'nın açık

ve net bir halde, en basit hesabı kitabı hiçe sayması, 6
önemsemeyişi karşısında şaşıp kalıyordu. Onun için olasılık hesapları, analizleri olan şey (parasal kaynak oluşturma girişimlerine güvenmek ya da seçim yapmak gibi) La Maga için "yazgı"nın ta kendisi oluyordu. "Ya benimle karşılaşmasaydın?" diye sorduğunda Oliveira'nın yanıtı, "Bilmem ama yanımdasın işte burada..." şeklinde olurdu. Soruyu açıklanamaz biçimde sakatlayan yanıt, mantığın çivilerini ortaya çıkarıyordu, yaylarını, çarklarını. Aradan biraz geçince kitaplıklarla ilgili önyargılarına karşı çıkmak amacıyla, kendini daha bir güçlü, silahlı bulur ve La Maga da ikilemci ele alış biçimiyle onun okul eğitimine, bilgilerini küçümseyişine karşı çıkar, kafa tutardı. Sonra söyleşi Punch ve Judy'yle sürer, ya birbirlerine yaklaşarak ya uzaklaşarak aşk üstüne konuşurlardı; renkli taş basmaya ya da bir sözsüz romansa mı dönüşsün aşk? Aşk! Aşk denilen sözcüğe gelince...

(-7)

7

Dudaklarına dokunuyorum senin, kenarlarını çiziyorum tek parmağımla, sanki benim elimden çıkmış ağzın, ilk kez aralanıyor sanki; gözlerimi kapamam kâfi, her şey yeniden yeniden başlıyor, elimin altında, her seferinde bir başka ağız doğuyor istediğim türden, elimin seçip yüzüne yerleştirdiği nice ağız arasından seçilmiş bir ağız bu, seçen benim, kendi ellerimle yüzüne çizivermek için onca özgür ben seçtim, nasıl olduğunu anlayamadığım bir rastlantı sonucu olarak elimin altında çiziktirdiğim ağza tıpatıp uyan bir ağız oluyor seninki.

Bana bakıyorsun, çok yakından, gitgide yaklaşıyor yüzün, seyrediyorsun beni, tepegözüz sanki, gözlerimiz büyüdükçe büyüyor, üst üste gelerek iki göz tek göz oluyor: tepegözler birbirine bakmakta, solukları karışmış birbirine, ağızlar buluyor yekdiğerini, dudaklar sıcacık, kavgada, dil düşlere henüz dokunmuş, bir sessizlik dil üzerinde, bir eski koku, mis gibi, ağır bir hava dolanıp duruyor. O an işte, ellerim dalıyor saçlarına, derinlerini okşuyor ağır ağır, ikimizin de ağzı çiçek ve balık dolu sanki, sarmaş dolaş, öpüşüyoruz, hızlı hızlı, derinlemesine. Isırıyorsak eğer, acısı tatlı, birbirine karışmış soluklarımız içerisinde, sönüp gidiyorsak eğer, dönüşü-

yorsak kısa ve korkunç bir boğuluşla, ölüme, bu anlık 7
ölüm güzel. Tek bir tükürük tek bir olgun meyve tadı;
yapışmışsın bana, duyuyorum titremelerini, suda titre-
şen ay gibi aynı...

(-8)

8

Öğleden sonra Mégisserie Rıhtımı'ndaki balıkları görmeye giderdik. Mart ayındaydık, öteki aylar arasına gizlenmiş leopar ayı; giderek sarı bir güneşte kızıl renk her gün biraz daha artarak canlanırdı. Nehir boyunca uzanan kaldırımdaki, bize parasız hiçbir şey vermeyen sahafları görmezden gelerek ilerler, gün ışığında kocaman kavanozlarda havada asılı gibi duran kendi yuvarlak göklerinde sessiz sakin kuşlar gibi dönüp duran balıklarıyla akvaryumların karşımıza çıktığı ânı beklerdik. (Bu karşılaşmayı olabildiğince uzatarak ağır ağır yürürdük.) Anlamsız bir sevinç sarardı benliğimizi, sen şarkı söylerdin karşıya geçmek ve havada asılı gibi duran balıkların dünyasına dalmak için sürüklerdin beni o yana...

Kocaman kavanozlardan oluşan akvaryumlar kaldırıma çıkarılır, orada turistlerin ortasında, balık delisi çocukların, egzotik türleri toplayan (tanesi 550 frankta) kadınların arasında, içindekiler, güneşte dinlendirilir, göğün daracık bir kısmında pembe ve siyah kuşlar salınır, ağır, soğuk kuşlar tatlı tatlı dönüp dururlardı. Daha iyi görebilmek için burnumuzu cama dayardık, bu da su kelebeklerini avlamaya yarayan ağ kepçeleriyle saldırmaya hazır yaşlı satıcı kadınları sinirlendirirdi. Bu yolla bir balığın ne olup olmadığını anlamak onu "anlamamaktır"ı anlayabili-

yorduk biz; birbirlerini anlayamayan balıklara ve iyice yaklaşıp, camdan süzülüp içeri sızardık, öylesine yakınlarında olurduk ki Pont-Neuf'ten sonra ikinci dükkândaki dostumuz satıcı kadın, hani şu sana, "Onları soğuk su öldürür, soğuk su, yaşayamazlar, ne yazık değil mi?" diyen kadın kadar yaklaşırdık. Sonra aklıma oteldeki temizlikçi kadın gelirdi, bana eğreltiotları hakkında bilgiler veren: "Sulamayın onları, altına su dolu bir tabak koyun saksının, böylece bitki su almak istediğinde alır, içer, istemezse almaz..." 8

İkimiz de bir yerlerde okuduğumuz şu inanılmaz güç şeyleri düşünürdük, kavanozda balık yalnızsa eğer canı sıkılırmış, karşısına bir ayna yerleştirmek yeterliymiş, yeniden neşesini bulurmuş. Termometrelerle ve kırmızı kurtçuklarla donatılmış özel akvaryumların her çeşidinin bulunduğu dükkânlara da dalardık. Satıcı kızı sinirlendiren sevinç ve şaşkınlık belirten ünlemelerimizle –elbette 550 franka hiçbirini almayacağımızı bile bile– balıkların davranışlarını, çiftleşmelerini, şekillerini sorup öğrenirdik. Islak, içe işleyen bir zamandı, çok tatlı, nefis bir çikolata gibi, Martinique portakalı ezmesi gibi, içeri girme yollarını ararken türlü benzetmeler yaparak aralarında ilişkiler kurarak kendimizden geçtiğimiz zamanlardı. Anımsıyor musun şu Giotto adını taktığımız balığı, evet ta kendisi, ya şu öbür ikisi, yeşim taşından yapılma minik köpekler gibi oynaşanları; ya şunu, şunu, mor bir bulutun düşen gölgesi gibi olanı. Üçüncü boyutun özel biçimlerine nasıl girip yerleşebilir yaşam, nasıl yan döndüklerinde biçimleri değişip gözden kaybolur, anlıyorduk görerek ya da yan dönünce nasıl kıpırtısız, hafif, dikey, pembe bir çizgi oluverdiklerini suyun içinde. Bir yüzgeç vuruşuyla yeniden ortaya çıkarlar, canavara benzer görünümleriyle, gözleriyle bıyıkları, yüzgeçleri ve bazen de karınlarından sarkan, dal-

galanan saydam bir kurdeleyle, onları birden biz canlıların arasına yeniden katan temiz, saf görüntülerindeki yetkinliği bozan, şu her an, her yerde, her koşulda sık sık başvurduğumuz kaba sözcükleri kullanmak zorunda bırakan kusurları.

(-93)

9

Varennes Sokağı'nı bırakıp Vaneau Sokağı'na saptılar. Yağmur çiseliyordu, La Maga, Oliveira'nın koluna daha bir asıldı; soğuk çorba kokan yağmurluğuna sımsıkı sarındı. Etienne'le Perico, dünyanın resim ve sözle açıklanabileceğini tartışıyorlardı. Canı sıkılan Oliveira, kolunu La Maga'nın beline doladı. Bu da bir açıklama biçimi olabilirdi, incecik ve sıcacık bir beli, bir kol sıkıca sarıyordu; yürürken bel adalelerinin hafif türden oynayışını duyumsuyordu; tekdüze ve süregiden bir dil gibiydi; seni seviyorum, seni se-vi-yo-rum, sevi-yo-rum. Hayır, bir açıklama değil de eylemin ta kendisiydi sev-mek, sevmek... "Eylemden sonra çiftleşmek gelir," diye düşündü Oliveira, dilbilgisi kurallarına uyarak, fiilden sonra çekim gelir. La Maga bir anlayabilseydi, ondaki bu birdenbire arzuya boyun eğiş nasıl da çileden çıkarıyor, öfkelendiriyordu onu, beli öylesine ılıcacık, ıslak saçları yanağına yapışmış, ona yüklenerek yürürkenki şu Toulouse-Lautrec havası... Başlangıçta çiftleşmekti zorla elde etmek, açıklamak; ama bir şeyin karşıtı her zaman gerçeğin, doğrunun kendisi değildir. Açıklayıcı yönteme karşı çıkan, "seni se-vi-yo-rum; se-viyo-rum"u çarkın ekseni yapan yöntemi bulmak. Ya Zaman? Her şey yeniden başlıyor, mutlak diye bir şey yok. Sonra yemek yemek de

9 gerekli ya da yememek, her şey karmakarışık bunalımda, tüm saatlerde arzu etmek, hiçbir zaman biri öbüründen farklı değil ama her seferi başka bir şey, zamanın tuzakları her seferinde başka bir yanılsama. "Ateş gibi bir aşk, her şeyi bütünü içinde ele alıp düşünmek için bitimsiz yangılara düşmek."

"Açıklamak, açıklamak," diye homurdanıyordu Etienne. "Nesnelere ad vermezseniz onları göremiyorsunuz demektir. Bu köpektir, adı köpek, bu ev, hani Durho'nun dediği gibi. Göstermek gerek, açıklamak değil. Resim yapıyorum, boyuyorum, öyleyse varım, tamam mı?"

"Neyi göstereceğiz," diye sordu Perico Romero.

"Varoluşumuzu doğrulayan her şeyi."

"Hayvan herif, ne olacak! Yalnızca görmek ve görmekle ilgili anlamlar var sanıyor, bundan öte bir şey yok."

"Resim görselden öte bir üründür," dedi Etienne de. "Tüm bedenim, varlığımla boyuyorum ben. Bu bağlamda ne senin Cervantes'inden ne de Tirso'ndan bir farkım var. Benim tepemi attıran şu her şeyin bir açıklaması vardır, diye tutturmanız, hatta mantık eyleminiz, *logos*!"

"Vesaire, vesaire, dedi sıkkın sıkkın Oliveira. Sanki sağırlar aralarında konuşuyorlar, duyan da öyle der."

La Maga biraz daha abandı ona. "Şimdi bizim La Maga bakalım ne saçmalayacak," diye düşündü Oliveira, "önce sürtünecek, buna gereksiniyor, teniyle yoklayacak, öyle karar verecek." Biraz da gücenik bir sevgi duyuyordu ona karşı, öylesine çelişkili ki, herhalde doğru denen şeyin ta kendisi bu olmalı, diyordu. "Tatlıca, yumuşacık sille atmayı, kuş kanadıyla vurmayı icat etmeli. Ama bu alçak dünyada, yüce sentezler daha keşfedilmedi. Periço haklı, koca *logos* gözetliyor. Yazık. Bize *amoricide*[1] gerek-

1. Aşk öldüren. (Ç.N.)

li, gerçek bir kara ışık örneğin, Gregorovius'u onca düşünceye salan karşıt madde." 9

"Söylesene, Gregorovius bu akşam diskoteğe geliyor mu," diye sordu Oliveira.

Perico, "Gelir," diyordu; Etienne'se Mondrian'dan söz edildiğini sanıyordu.

"Şu Mondrian'ı ele alalım," diyordu Etienne. "Klee'deki büyülü çizgiler yok onda. Klee rastlantıyla oyun oynar sanki, kültür ayrıcalıklarıyla da; Mondrian saf duyguyla yetinebilir, oysa Klee'ye daha başka neler gerekir, neler. Seçkinler için seçkin bir sanatçı. Bir Çinli ne yani. Mondrian mutlak olanın resmini yapar. İkisinden biri; ya görüyorsundur ya görmüyorsun. Haz duymak, hoşlanmak, gıdıklanmak, imalar, korkular, dehşet ya da tatlar, hepsi, hepsi boş şeyler."

"Söylediklerini anlıyor musun," diye sordu La Maga. "Bana öyle geliyor ki Klee'ye haksızlık ediyor."

"Doğru, yanlış ya da haksızlık, neyse, ilgisi yok bunun dedikleriyle," diye yanıtladı, Oliveira, canı sıkkın. "Söylemeye çalıştığı şey başka. Hemen kişisel kanınla sorun çıkarma."

"Ama niye bunca güzel şey Mondrian'ın bir işine yaramaz diyor?"

"O, aslında Klee'nin dediği gibi bir ressamın ya edebiyat ya da en azından şiir bilmesi gerektiğini söylemek istiyor, oysa Mondrian için Mondrian dünyasına girmek yeterli, başkaca bir şey gerekmez, diyor."

"Hayır, tam bu değil," diyor Etienne.

"Evet, evet doğru bu. Sana göre bir Mondrian tablosu kendi kendini açıklamaya yeterli, kendisi olan bir resim, senin denemeciden öte bir şeye bulaşmamış, illa ki temiz, masum halini ister. Cennetteki günahsız halden söz ediyorum, aptallıktan, bir şeyden anlamamaktan değil. Sen de zaten tablo önünde çırılçıplak olmaktan söz

9 ediyorsun, bu biraz Âdem öncesi dönem kokmuyor mu? Paradoksal olarak ele alırsak, Klee daha alçakgönüllüdür çünkü seyircinin çokça katılımını gerekli kılar, Klee kendiyle yetinmez. Aslında Klee tarihtir, Mondrian ise zamansızdır. Sense 'kesin ve değişmez olan' diye yanıp tutuşuyorsun. Anlıyor musun?"

"Anlamıyorum, öf şu pis yağmur."

"Senin deyiminle *coño*," diyor Perico. "Şu Ronald rezili de cehennemin bir ucunda oturuyor."

"Kesin ve değişmez olan nedir," diyordu La Maga, ayağının ucuyla bir çakıltaşını su birikintisinde sektirerek, "Horacio nedir bu 'kesin ve değişmez' denen şey?"

"Şey," dedi Oliveira, "bu, içinde bir nesnenin derinliğinin son sınırına varabileceği en uç noktaya, anlamının doruğuna ulaştığı ve artık herkesin bütünüyle ilgisini çeken bir varlık olmaktan çıktığı ânın anlatımı diyebiliriz."

"İşte Wong geliyor," dedi Perico. "Bizim Çinli dost sudan çıkmış sıçana dönmüş; çorba kazanına düşmüş gibi; yosun çorbası ama."

Tam o sırada Gregorovius'u gördüler. Babylone Sokağı'nın başındaydı, her zamanki gibi elinde tıka basa kitap dolu bir çanta taşıyordu. Wong'la Gregorovius bir sokak lambası altında durdular (birlikte duş altına girmiş gibi gözüküyorlardı), birbirlerini görkemli biçimde selamladılar. Ronald'ın oturduğu evin kapısında kısa bir şemsiye kapatma faslı sürdü, nasılsın, iyi gidiyor mu işler, kibrit çakmak gerekli, elektrik yok; hayır, düğme çalışmıyor, ne berbat gece, evet rezalet, sonra yukarı tırmanış, rasgele, birinci katın basamaklarında bir çift yumulmuş, öpüşüyorlar.

"Haydi, haydi, kesin bakalım, burayı mı buldunuz?"

"Kapat çeneni," dedi boğuk bir ses, "işinize bakın siz, çıkın, bizi de rahat bırakın, ver canım dudaklarını yine, haydi bir tanem."

"Hay canın çıksın e mi?" dedi Etienne. "Bu Guy Monod, çok sevdiğim bir arkadaşımdır." 9

Beşinci katta, Ronald'la Babs ellerinde yanmış mumlar ve ucuz votka kokusu sala sala kapıda onları bekliyorlardı. Wong bir işaret verdi, herkes olduğu yerde durdu merdivende ve Yılan Kulübü'nün marşını avazları çıktığı kadar yüksekten söylediler. Neden sonra, koşarak komşular ne olup bittiğini anlamak için kafalarını uzatmadan daha kapıdan daldılar daireye.

Ronald duvara yaslandı. Kareli gömlekli, kızıl saçlı Ronald.

"Her yerde teleskoplar, *damn it*[1]. Saat daha onda Sessizlik Tanrısı yerleşiyor her yana köşe bucak, sessizliği bozanın vay haline! Dün bir denetçi geldi, öğüt, ders... Ne dediydi şu adam bize Babs?"

"Yine şikâyet var hakkınızda, dedi."

"Eee, bu durumda n'apacağız biz de," diye sordu Ronald, kapıyı aralayıp Guy Monod'u içeri alırken.

"Böyle yapacağız," dedi Babs. Burna tekme, ağzının üstüne müthiş bir yumruk savurma hareketi yaparak.

"Hey, yanındaki kız nerede senin?"

"Bilmem, yolda kayboldu birden," dedi Guy. "Sanırım çekti gitti. Bir basamakta oturmuştuk, sonra birden. Bir üst basamakta bir baktım, yok. N'apaydım yani, İsviçreli bir kız."

(-104)

1. (İng.) Lanet olsun. (Ç.N.)

10

Quartier Latin üzerindeki kırmızı renkli yassı bulutlar, bastıran karanlık, nemli hava ve ince bir yelin, zayıf ışıkla aydınlatılmış pencereye savurduğu yağmur damlaları, kirli camlar, birinin kırık kısmı pembe bantlı. Daha yukarılarda, kurşunlu olukların altında güvercinler uyuyor olmalı; güvercinler kendinden geçmiş, kurşun gibi ağır uykuda, çörtenlere inat, o biçimde, camın koruduğu birbirine paralel, votka ve mum eriyiği kokan çerçeveler, ıslak giysiler, yiyecek artıkları, seramik sanatçısı Babs'la müzisyen Ronald'ın atölyesi, Kulüp aynı zamanda. Sandalyeler, rengi solmuş şezlonglar, yerde kurşunkalem artıkları, tel parçaları, kafası yenik yenik olmuş, içi samanla doldurulmuş bir baykuş, cızırtıyla çalan bir plaktan yayılan sıradan bir hava, cızırtı, hırıltı, çatırtı, sürekli, sızlanan, 28'lerde, 29'larda bir gece içleri acıtacak şekilde çalınmış bir saksofon, arka planda okul bandosu vurmalıları ve alelade bir piyano. Ama hemen ardından, başka şeyler anlatan, belli belirsiz bir gitar geliyordu, birden (Ronald parmağını havaya kaldırıp "dinleyin!" işareti ile uyarmıştı onları) orkestradan ayrı bir kornet, tramplenden sıçrar gibi aynı temaya dayanıp ilk notaları döktürdü. Bix fırladı, tüm gücüyle, yürekten söylemeye başladı, yükselen sesi indi yeniden, sessiz, açıkça yazgı çizil-

di sanki tırnak atar gibi. İki ölü, kardeş kardeş kavga ediyordu, bir sarmaş dolaş oluyor, bir kaybediyorlardı birbirlerini; neredeydiler bilmiyorlardı. Bix ve Eddie Lang (adı Salvatore Massaro'ydu) "I'm Coming Virginia"yı çalıyorlardı, bir o alıyordu, bir öteki. Bix nereye gömülmüştü, diye düşündü o an Oliveira, ya Eddie Lang? Birbirinden kilometrelerce uzakta bulunan bu iki hiçlik –yoklardı artık– işte bir Paris gecesinde burada, birinin silahı gitarı, birininki kornet, bir diğerininki şanssızlık, ötekinin cin, savaşıyorlardı; cazdı bu. 10

"Burası çok güzel, sıcak ve loş!"

"Ne çılgın, ne deli şu Bix! Haydi dostum şu 'Jazz Me Blues'u koy da dinleyelim."

"Tekniğin sanata etkisi," dedi Ronald plak kutusunu karıştırıp plakların adlarına bakarken. "Mikro çizgiler bulunmadan önceki tiplerde plak dolduranların önünde yalnızca üç dakika vardı çalmak için. Şimdi Stan Getz gibi bir genç tam 25 dakika mikrofon önünde kalabiliyor, yapabileceğinin en iyisini vermek için ta işin özüne iniyor. Zavallı Bix, o ise bir turda işi bitirmeli, teşekkür edecek zamanı da bulmalı; daha şarkıya ısınmadan, tak bitiyor. Sanırım kayıt sırasında canları çıkıyordu."

"Belki de çıkmıyordu," dedi Perico. "Küçük lirik şiirler yerine soneler yapmak zorunda kalmak gibi, sonra ben şu makinelerden, aygıtlardan hiç anlamıyorum. Odamda oturup Julián Marías'ın denemelerini okumaktan bıktığım için buraya geldim, bitmek bilmiyordu."

(-65)

11

Gregorovius bardağına votka doldurdu ve küçük yudumlarla içmeye koyuldu. Şöminenin üzerinde Babs'ın kirli çorapları ve bira şişeleri arasında iki mum yanıyordu. Bardağın ardından görülen mumların cansız alevi çok hoşuna gitti Gregorovius'un, öylesine onlara yabancı, onların dışındaydı ki, Bix'in müziğindeki kornetlere ne de yakışıyordu ki, aynı zaman aralıklarıyla inip çıkıyor, gidip geliyordu. Divanda uzanmış, gözleri kapalı (ya uyuyor ya da müzik dinliyordu, bilinmez), Guy Monod'nun ayakkabıları onu rahatsız ediyordu. La Maga gelip yere oturdu, dudağında sigara vardı. Mum ışığı gözünde yansımalar oluşturuyor, Gregorovius da hayran hayran onu izliyordu, bir akşamüstünü, Morlaix Sokağı'nda ve yüksek su kemerlerini, bulutları anımsadı.

"Bu ışık tam anlamıyla sizsiniz, durmaksızın gidip gelen, kıpırdamayan bir şey işte."

"Horacio'nun gölgesi gibiyim, değil mi? Burnu bir büyüyor, bir küçülüyor, harika! Harika!"

"Babs gölgelerin çobanı," dedi Gregorovius. "Kille çalışa çalışa, bu somut gölgeleri kile... Burada her şey soluk alıyor, yitip gitmiş, bir dokunuşla yeniden canlanıyor, oluşuyor, müziğin de katkısı var tabii, votkanın, dostluğun... Şu kornişlerin üstündeki gölgelerin ciğeri var san-

ki, şişip sönen, atıp duran bir şeyler. Evet, elektrik *Eleatik*[1], gölgeleri yoğurmuş iyice, gölgeler eşyaların içine geçmiş mobilyaların bir parçası olmuş ve yüzlerin. Şu tarafa bakın, burada tam tersi... Şu yüz kalıbına, gölgesinin soluğu olana, inip çıkan kıvrımlara bakın. İnsan bir zaman yumuşacık akışkan bir gecede yaşıyormuş, geçirgen bir gecede, süregiden bir söyleşide. Korku, dehşet, imgelem dünyası için ne lüks." 11

Başparmaklarını ayrık tutarak ellerini kavuşturdu: Bir köpek duvarda ağzını açtı, kulaklarını kıpırdattı. La Maga güldü. O an Gregorovius atılıp Montevideo'nun nasıl bir yer olduğunu sordu, köpek silinip gitti çünkü Gregorovius onun Uruguaylı olduğuna pek emin değildi. Lester Young ve Kansas City Altılısı. Şşşt... (Ronald parmağını ağzına götürmüş, "susun" işareti yapıyordu.)

"Bana sorarsan, Uruguay bana garip şeyler anımsatır. Montevideo'da çok kule olmalı herhalde, savaştan sonra eriyip gitmiş çanlar. Montevideo'da nehir kıyısında dev gibi kertenkeleler olmadığını söyleme sakın bana."

"Var var kuşkusuz," dedi La Maga. "Pacitos'a giden otobüse atlarsan görebilirsin."

"Peki, ya Lautréamont? Montevideo'da bilinir mi?"

"Lautréamont mu?" diye sordu La Maga.

Derin bir iç çekti ve biraz daha votka içti Gregorovius. Tenor saksofonda Lester Young, trombonda Dickie Wells, piyanoda Joe Bushkin, trompette Bill Coleman, kontrbasta John Simmons; bateride Jo Jones. Parça "Four O'Clock Drag". Evet, dev kertenkeleler, nehir kıyısında trombonlar, sürüklenen *blues*, *drag* kuşkusuz o zamanın kertenkelelerini anlatıyor, sabahın saat dördü, uzayıp giden, bitimsizce sürüklenen zaman... Ya böyle ya da bü-

1. İlkçağ Yunan felsefesinde, her şeyin durağan tek bir varlıkla dolu olduğunu savunan Elea Okulu düşüncesi. (Ç.N.)

11 tünüyle farklı, başka şeyler, "Ah, Lautréamont mu?" diye anımsayıp atıldı La Maga. "Evet, sanırım oralarda bilinir, çok iyi tanınır hem."

"Öyle gözükmese bile, Uruguaylıydı o."

"Evet, hiç öyle gözükmüyor," dedi La Maga paçayı kurtarmak için.

"Gerçekte Lautréamont... Dur, Ronald kızıyor, taptığı müziklerden birini koydu. Susup dinlemek gerek. Üzgünüm. Konuşmaya alçak sesle devam edelim, bana Montevideo'yu anlatın."

"Bok herif!" dedi Etienne, kızgın kızgın onlardan yana bakarak. Vibrofon havayı karıştırıyor, birbirine benzer merdivenler çiziyordu; bir basamağı boş bırakıyor, sonra bir sıçrayışta beş basamağı birden atlıyor ve ta tepede yeniden ortaya çıkıyordu, Lionel Hampton, "Save it Pretty Mama" diye salınıyordu, teli gevşetiyor, camlar kırılıyormuşçasına şangır şungur yerlere yuvarlanıyor sesler, bir ayağının ucunda hızla dönüyor; ara sıra ortaya çıkan yıldız kümeleri; beş yıldız, üç yıldız, on yıldız, yıldızlar... cilalı, gıcır gıcır ayakkabılarıyla eziyor yıldızları, tek tek söndürüyor, elinde baş döndürücü bir hızla çevirdiği Japon şemsiyesiyle sallanıyor, ding ding, bütün orkestra ardından finale doğru inişe geçiyor, sert bir trompet, toprağa dokunuş, yere dönüş, delice uçan geyik, yere düştü sonunda, bitiyor, bitti, elveda. Gregorovius, La Maga'yı dinliyordu, mırıldanarak Montevideo'dan söz ediyordu La Maga. Belki de sonunda onun hakkında bir şeyler öğrenebilecek, çocukluğuyla ilgili bir şeyler, gerçek adını örneğin, Mimí veya Lucía mıydı adı; Gregorovius, votkayı çektikçe gecenin bu nefis saatinde her şey bağlılık ve umut vaat ederken, kafayı buluyordu. Guy Monod, bacaklarını altına almıştı sert ayakkabıların dokusu acıtmıyordu artık kuyruk sokumunu, La Maga ona doğru hafifçe abanmıştı, bedeninin sıcaklığını duyumsuyor, aynı za-

manda müzik dinleyerek konuşurken yaptığı el kol hareketlerini fark ediyordu. Kısık gözkapakları arasından Ronald'la Wong'un plak seçip pikaba koyuşlarını izliyordu. Oliveira'yla Babs yere oturmuşlar, sırtlarını duvara çivilerle tutturulmuş bir Eskimo battaniyesine dayamışlardı. Horacio, ritme uyarak dumanlar arasında hafiften salınırken, Babs votkayla iyice kafayı bulmuş, yalnız votkayla mı, ödenecek kira parasıyla, 300 dereceye dayanamayan renklerle, portakal rengine çalan maviyle, dayanılır gibi değildi, kafayı bulmuştu. Dumanın gerisinde, Oliveira'nın dudakları sessizce kıpırdıyor, içinden konuşuyordu, kendi beniyle söyleşerek, başka birine, başka bir şeye seslenerek; bu hali Gregorovius'un karnına sancılar salıyordu, nedendir bilemiyordu ama sinirine dokunuyordu, belki de orada olup da yokmuş gibi davranışı tümüyle bir oyundu, birazcık eğlenmesi için La Maga'yı ona bırakıyordu; ama oradaydı işte, sessizce duruyor ama dudakları kıpırtıda, La Maga konuşarak içinden caz müziği ve tütün dumanı ardından kıs kıs gülerek hem onlara hem Lautréamont'a hem Montevideo'ya. 11

(-136)

12

Gregorovius Kulüp toplantılarından her zaman çok hoşlanmıştı, üstelik bu, yalnızca bir Kulüp değildi, türünün en iyisi, olması gereken şekliydi. Yarattığı karmaşık yapısı nedeniyle Ronald'dan da hoşlanıyordu, Babs nedeniyle de; ikisinin de yavaş yavaş, azar azar, hiç korumadan kendilerini tüketme biçimleri nedeniyle de seviyordu; ikisi de Carson McCullers'tan, Miller'dan, Queneau' dan durmaksızın okuyorlar, çalıştıkları sanat alanındaki başarısızlıklarını birden fark ederek, bu kez gerçeklerden kaçarcasına en basit kurtulma çabası olarak caz müziğine kaptırıyorlardı kendilerini. İkisi de işkence eden, acı çektiren bağlarla bağlıydılar ona. Daha karşılaşır karşılaşmaz Gregorovius'un sinirine gitmeye başlardı Oliveira ama açıkça söylemese bile kendi kendine, yine de onu ararda; Gregorovius gerek Horacio'nun kökenleri, gerekse yaşamı çevresinde oluşturduğu ucuz, sıradan gizlere gülüp geçiyor, Horacio'nun bilmediğini sandığı La Maga'ya karşı beslediği sevgiyle avunuyordu'. Horacio da, Gregorovius da, birbirlerini hoş görüyor ama karşılaştıklarında da itici oluyorlar, uzak duruyorlardı birbirlerinden, bir tür boğa-cepken oyunu gibi, Kulüp'ün toplantılarının gerektirdiği çeşitli çalışmaların bir parçasıydılar. Aralarında en zeki kim gibilerden oyunlar kuruyor, La

Maga'yı umutsuzluğa sürükleyen Babs'ı öfkelendiren bir yığın göndermede bulunuyorlardı, konuşma arasında pat diye bir şey söylemek yeterliydi, Gregorovius örneğin Horacio ile kendisi arasında bir tür umutsuz bir sürtüşme ve eziyet etme durumunun var olduğunu düşünürken o an birden ikisinden biri "I Fled Him" ya da başka bir şarkı tutturur ve bu sırada La Maga alttan alta, umutsuzca onlara bakardı, biri bunu söylerken ötekisi, "*Volé tan alto tan alto que a la caza le di alcance,*"[1] diye mırıldanmaya başlar ve kendi durumlarına gülmekten ölürlerdi sonunda ama iş işten geçmiş olurdu, Horacio iğreniyordu bu gösterişten, bu ortakça bellek dökümünden ve Gregorovius da başlattığı bu sevimsiz, bu pis durumda kendini eli ayağı bağlı hissediyor, suçlu suçlu rıza göstermişçesine aralarında uyum sağlamaya girişiyor; ama iki dakika sonra ikisi de yeniden başlıyordu. İşte bir yığın başka şey arasında Kulüp toplantıları böyle bir şeydi. 12

"Böylesine boktan votkayı hiç içmemiştim burada," dedi Gregorovius bardağını doldururken. "Lucía, bana çocukluğunuzu anlatacaksınız. Sizi, örgülü saçlarınızla, pembe pembe yanaklarınızla düşleyebiliyorum, ırmak kenarındasınız, aynı Transilvanyalı hemşerilerim gibi, şu kahrolası Lütesyen[2] iklimin onları soldurup sarartmadan önceki hallerindeki gibi."

"Lütesyen mi," diye sordu La Maga, "o ne?"

Gregorovius anlatmaya koyuldu, La Maga her zaman olduğu gibi şen şakrak hali yeniden onu sarmalayana dek, yapabildiğince dikkatini toplayarak dinledi. Ronald, Hawkins'in eski bir plağını koymuştu, La Maga'nın Gre-

1. (İt.) Öyle yükseklere, öyle yükseklere havalandım ki kuşlara ulaştım. (Y.N.)
2. Lutèce, Paris'in eski adı. (Ç.N.)

12 gorovius'a canı sıkıldı, müziği gargaraya getiren konuşmalarından dolayı; sonra açıklamaları onun sorduğu şeyin de karşılığı değildi doğrusu, teninde bir ürperti, derin derin soluma gereksinimi, herhalde Hawkins de temayı yeni baştan ele almak için böyle derin solumuş olmalıydı. Bazen Horacio onun anlayamadığı bir dizeyi isteksizce, sıradan sözlerle açıklardı, böylece zaten bulanık anlamına başka karalıklar da yüklerdi, eğer Lütesyenlerin geçmişini anlatırken Gregorovius'un yerinde Horacio olsaydı her şey tek bir mutluluk içinde erir, bütünleşirdi. Hawkins'in müziği, Lütesyenler, yeşil mumlardan yayılan ışık, titremesi teninin, yadsımadığı tek kesin şey olan derin soluğu, bu işte Rocamadour'a benzer bir şeydi, Horacio'nun dudaklarına ya da Mozart'tan şu *adagio* bölüm, plak öylesine eski ki, neredeyse duyulmaz hale gelmiş müzik.

"Böyle ele almayın konuyu," dedi alttan alıp Gregorovius. "Yaşamınızı daha bir iyi bilmek, ne olduğunuzu anlamak istiyordum; ne çok façeta var yaşamda."

"Yaşamımı ha," dedi La Maga, biraz da sarhoştu. "Anlatmayacağım işte. Zaten çocukluğumu anlatsam da size, anlamayacaksınız. Hem çocukluğum filan olmadı benim."

"Benim de olmadı. Hersek'te."

"Ben Montevideo'daydım. Bakın ne diyeceğim size, bazen ilkokul günlerimi görürüm düşümde, öylesine korkunçtur ki, ağlayarak, hıçkırarak uyanırım. Ya on beş yaşlarım, bilmem hiç on beş yaşında oldunuz mu siz?"

"Sanırım evet," dedi ama pek emin değildi.

"Benim de evet bir on beş yaşım oldu; saksılarla dolu bir avluda; babam pis dergilere bakarken! Babanızı gördünüz mü hiç ha, bazen? Yani hayaletini demek istiyorum."

"Yoo hayır, daha çok annem, annemi görürüm," dedi Gregorovius. "Glasgow'daki halini özellikle ama hayalet

değil benimkisi, daha yumuşak bir anı, gözü yaşlı. Alka-Seltzer sayesinde kayboluyor hepsi sonra, kolay. Ya siz, sizinki?" 12

"Ne bileyim ben," dedi sabırsızca La Maga. "Şu müzik, şu yeşil mumlar, orada köşesinde oturmuş, bir Kızılderili gibi yere çökmüş Horacio! Niye anlatayım size babamın hayaleti nasıl gelip beni buluyor. Geçen hafta evdeydim, Horacio'yu bekliyordum. Karanlık basmıştı, yatağın kenarına oturmuş bekliyordum. Dışarıda yağmur vardı, aynı bu plaktaki gibi işte. Evet, tamı tamına böyleydi, Horacio'yu beklerken yatağa bakıyordum, yatak bir tuhaftı yerinde, öyleydi, öyle duruyor olmalıydı bilemiyorum, birden babamı gördüm, sırtüstü uzanmıştı, yüzü tıpkı sarhoş halde yatarkenki gibiydi, örtülüydü. Bacakları gözüküyordu, göğsünün üstünde elinin kabartısı. Kafamın derisi büzüldü sanki, çılgın gibi fırladım, bağırmak istiyordum, yani insan korkunca nasıl olur, öyle işte, daha önce hiç korktunuz mu bilmem, kaçmak istiyordum, koşarak uzaklaşmak; ama kapı çok uzaktı, gittikçe daha uzak, koridorlar koridorlar, en dipte kapı, pembe yorgan inip kalkıyor, babamın horlaması işitiliyordu, birazdan elini açacaktı sanki, sonra yüzünü, sonra gaga burnunu, yok hayır neden bunları anlatıyorum size, değmez, inanın gerek yok, sonuçta öyle çok bağırıp çağırmışım ki, alt kattaki kız yukarı çıkmış, bana çay yaptı; Horacio geldiğinde, beni isterik biriymişim gibi yorumladı."

Gregorovius saçlarını okşayınca La Maga başını öne eğdi. "Tamam," diye düşündü Oliveira. Dizzy Gillespie'nin tiz seslerde aralıksız oyunlara giriştiği müziği dinlemeyi bıraktı. "Tamam, bir gün olacaktı bu, işte sonunda! La Maga için çıldıracak, tutkun ona ve bunları ona parmaklarıyla söylüyor, evet, böylece. Oyun hep aynı oyun, yineleniyor. Evet ama benim aslında eğilip onun saçlarını okşayan, La Maga oturmuş Güney Amerika masalları-

12 nı anlatıyor, acıyorum ona. Alıp evime götürmem gerekecek, herkes biraz kafayı bulmuştur, okşaya seve onu yatırmak, yavaşça soymak gerekecek, her düğmeyi, her fermuarı teker teker açmak; o ise istiyor, hayır istemiyor, evet istiyor, fırlar, yüzünü gizler eliyle, ağlar, yücelerin yücesi umutlar verir gibi öper, öper, külotunu çıkarmamıza yardım eder, ayağıyla tekme savurur gibi yapıp pabucunu fırlatır ve bizi son saldırıya kadar iter, ah iğrenç herif, iğrenç! Gösteririm ben sana, dağıtmazsam çeneni, Ossip Gregorovius, zavallı dostum benim. Hiç kıskanmadan, hiç acımadan, şu an Dizzy'nin çaldıklarındakine, sözlerindekine benzemeyen kıskançlığa kapılmadan göstereceğim sana!"

"Kesin şu zırvayı," dedi Oliveira, kaldırın şu pis plağı. "Bu bilgiç maymunu dinleyeceksek eğer bir daha uğramam Kulüp'e."

"Beyimiz *bebop* türünü sevmiyor galiba," dedi alayla Ronald, "bekle biraz, şimdi Paul Whiteman'dan bir şey koyarız."

"Uzlaşma yolu," dedi Etienne. "Onaylayanlar, isterseniz hep birlikte Bessie Smith dinleyelim. Ronald, canım, bronz kafesteki beyaz güvercin."

Nedendir bilinmez, Ronald'la Babs gülmeye başladılar sonra Ronald eski plak yığınını karıştırdı. İğne müthiş bir cızırtıyla dönmeye başladı, uzaklardan bir şeyler kıpırdadı, sesle kulaklar arasında kalın parmak tıkaçları var sanki ve yüzü gözü sarılı sarmalı Bessie Smith, kafasını kirli çamaşır sepetine daldırmışçasına gittikçe daha boğuklaşan bir sesle haykırırken ağzını çamaşırlara yapıştırarak, öfkesiz ve yalvarıp yakarmasız, *I wanna be somebody's baby doll*[1] diyordu, ses gerilip bir an bekliyor, bir sokak köşesi

1. (İng.) "Baby Doll". Birilerinin oyuncak bebeği olmak istiyorum. (Y.N.)

çığırtısı, yaşlılarla dolu bir evdeki bağırtılar, *to be somebody's baby doll* daha sıcacık, daha çabuk ritimde, sonra soluk soluğa dökülüş: *I wanna be somebody's baby doll...* 12

Oliveira ağzını votkayla doldurdu, ağzı yandı içkiden, bir kolunu Babs'ın omzuna attı ve yığılırcasına yaslandı rahatça ona, sigara dumanına yumuşacık gömülüp giderken "arabulucular" diye düşündü. Plağın sonunda Bessie'nin sesi gittikçe hafifliyordu, Ronald taş plağı yeniden koyacak ve bir kez daha Birleşik Devletler'in bir köşelerinde, yirmili yıllarda bir gecede yeniden doğacaktı: "Empty Bed Blues". Ronald gözleri kapalı, elleri dizlerinin üstünde, kendisini müziğe kaptırmış, hafif hafif sıçrıyordu. Wong'la Etienne de gözlerini kapamışlardı, odaya iyiden iyiye karanlık çökmüştü, eski plak üstünde iğnenin cızırtısı duyuluyordu, Oliveira tüm bu ânın, olayların gerçekten olmuş olmasına inanamıyordu. Neden oradaydı, neden bu Kulüp, şu bir yığın saçmalık neden, şu *blues* müziği, Bessie söylediğinde neden böyle oluyordu? "Arabulucu bunlar," diye düşündü yeniden, Babs'la birlikte salınıyorlardı müzikle, Babs iyice sarhoştu, Bessie'yi dinlerken de sessizce ağlıyordu, ritme göre ürpererek ya da zamansız sarılarak hıçkıra hıçkıra, bir yanda *blues* müziği bir gün yitirmek korkusu, boş yatağını, ertesi günü; su çeken ayakkabılarını, ödenmesi gereken kirayı, yaşlanma korkusunu, yatağın ayakucundaki aynada beliren doğan günün kül rengi ışık yansımalarını, *blues*'u evet ve yaşam boyu bitimsiz can sıkıntısını. Tüm bunlardan ufacık bir şey eksilsin istemiyordu yaşamında, bunun için ağlıyordu. "Arabulucular, aynı azizlerin gökyüzünü göstermeleri gibi parmaklarıyla, bize gerçekdışı bir şeyleri gösteren gerçekdışı kişilerdir, var olmaları olanaksız; biz gerçekten burada olalım şu an, ben Horacio adında biri olayım, herhangi biri ve şu hayalet, oradaki, şu yirmi yıl önce bir araba kazasında ölen zenci kadının sesi: Var ol-

12 mayan bir zincirin halkaları, bir arada nasıl tutunabiliyoruz, eğer bu basit bir düş oyunu ise, şimdiye dek kabullenilmiş kuralların, baş eğmelerin oyunu ise, algılanması olanaksız bir krupiyenin elleri arasındaki kartların oyunu ise, biz nasıl orada olabiliyoruz?"

"Ağlama," dedi Babs'ın kulağına. "Ağlama. Bunların hiçbiri gerçek değil."

"Evet, bal gibi de gerçek!" dedi Babs burnunu silerek. "Ah! Bal gibi de gerçek."

"Belki de," dedi Oliveira yanağından öperken, "ama gerçek bu değil!"

"Bu gölgeler gibi," dedi gözyaşlarını yalayarak ve elini sallayarak, "hepimiz hüzünlüyüz Horacio çünkü, öylesine güzel ki her şey şu an."

Ama her şey, Bessie'nin şarkısı, Coleman Hawkins'in insanı tatlı tatlı salındıran müziği, hepsi de bir düş değil miydi, daha da kötüsü hatta, başkaca düşlerin, geriye doğru baş döndürücü bir akışla oluşturduğu zincir, dünyanın var olduğu ilk günde suya bakıp kendini gören maymuna dek uzanmıyor mu? Ama Babs ağlıyordu. "Bal gibi de gerçek," demişti Babs; ve Oliveira da, o da biraz sarhoştu, şu an bunun gerçek, doğru olduğunu duyumsuyordu. Bessie de Hawkins de birer düştüler ama yalnızca düşler peşinden koşturur düşleyenleri, evet düşler, gerçekler değil. Daha da fazlası vardı şimdi; arabulucu oluş, düşler aracılığıyla bir düzeye, düşlenemeyecek bir yere gelmek; öylesine düşlenemez türde ki düşünmek bile yararsız; çünkü düşünmeye çaba gösterdiğin anda silinip giderler, dumansı bir el elini tutar ve yokuş aşağı ya da yukarı da olsa sürükler, bir merkezi gösterir, bir merkez olduğu sürece ve elini merkez dediği mide boşluğu üstüne koyardı, midede votka hava kabarcıkları ve kristaller halinde kaynaşır, bir başka bitimsiz ve umutsuz güzellikteki hayalin ta baştan beri bir kez ölümsüzlük

budur dediği şey... Gözlerini kapatınca kendi kendine şöyle dedi: Eğer böyleyse ayin gibi bir şey; bir merkez keşfetmek açısından, insanın pek aklı almayacağı bir merkeze doğru ivme değişikliği ile sapma yapıp merkez değişikliğine götürebilecek güçte idiyse, öyleyse belki de her şey yitirilmemişti, bitmemişti henüz, belki bir başka kez, başka koşullarda, başka başka deneyimlerden sonra, çıkış yolu olanaklı olacaktı. Ama nereye gidiş ve nereye çıkış ve neden, niçin? Çok sarhoştu, herhangi basit bir varsayımı kafasında kuramayacak denli, gidiş yolu konusunda herhangi bir düşünceye sahip olamayacak denli sarhoştu. Ama bir sonuca varabilecek türde düşünecek kadar da ayıktı, tek bu garip düşünce bile onu uzaklaştırmaya yetiyordu, çok ırak bir şeyden, votka bulanıklığından, içki sisinden, La Maga sislerinden, Bessie Smith bulutları gibi, şu birbirleriyle oldukça iyi uyuşan sisler arasından görebileceği değerli güzellikte bir şeyden gittikçe uzaklaştırıyordu onu. Fır döndü hızıyla dönüp duran yeşil halkalar görmeye başladı, gözlerini açtı. Genellikle plak dinledikten sonra kusmak isterdi. 12

(-106)

13

Dumanın ortasında, art arda plak koyuyordu pikaba Ronald, arkadaşlarının neyi dinlemek isteyeceklerinden hiç kuşku duymaksızın, zaman zaman Babs kalkıp, plak yığını arasından 78 devirlik dört-beş plak buluyor, Ronald'ın elinin altına, masaya koyuyordu, o zaman Ronald öne eğilip Babs'ın saçlarını okşuyor, o da gülerek kıvranıyor, eğilip büzülüyordu ya da bir an sürüyordu bu; çünkü Ronald, Satchmo'dan "Don't Play Me Cheap"i dinlemek için sessiz olmak istiyordu, kıpırtısız.

Don't you play me cheap
Because I look so meek[1]

Ve Babs, Ronald'ın dizleri üstünde kıvranıyordu, Satchmo'nun şarkıyı söyleyiş biçiminden etkilenmişti – örneğin "Yellow Dog Blues"da olduğu gibi özgürce çıkışlara olanak vermeyen, oldukça sıradan bir temaydı bu– Ronald'ın soluğu ensesine değiyordu, votka ve lahana turşusu karışımı kokuyordu, bu da iyice baştan çıkarıyordu onu. Müzikten votka, lahana turşusu, sigara du-

1. (İng.) Uysal görünüyorum diye / Cimrilik etmeye kalkma. (Y.N.)

manı ve ileri geri hareket eden Ronald'ın ellerinden 13
oluşma harikulade bir tür piramit gibi şeyin tepesindeki gözetleme kulesinden, Babs yukarıdan aşağıya bakıyordu yılık gözleri arasından ve yere oturmuş, sırtını duvara asılı kürke yaslamış, ağzında sigarasıyla çakırkeyif Oliveira'ya bakıyordu, yüzü Güney Amerikalıların sert ve hınç dolu çizgilerini taşıyordu, ağız çizgisi gülümsüyordu bazı bazı iki yudum çekiş arasında. Oliveira'nın dudaklarını canı çekerdi bazen Babs'ın (ama şu an değil), hafifçe çarpık duran bir ağız, oysa yüzünün geri kalan kısmı sanki yokmuş, yunmuş arınmış gibi bir görünümdeydi. Caz müziğini ne denli severse sevsin, Oliveira, Ronald gibi hiçbir zaman kaptırmazdı kendini derinlemesine, onun için caz *hot* ya da *cool*, iyi ya da kötü, siyah ya da beyaz, eski, modası geçmiş ya da çağdaş, fark etmezdi, Chicago ekolü ya da New Orleans, örneğin şu an ne Satchmo ne Ronald, ne de Babs gibi olabilirdi: *Baby don't you play me cheap because I look so meek*, ardından trompetten yayılan sıcak dalga, sarı pirinç fallus havayı yarıyor, önce sevinç ritmiyle coşku, sonra insana doğru giderek yükselen, insanı uyuşturacak denli saf altından üç nota, sonra kusursuz bir susuş, bu ara dünyanın bütün *swing*'leri burada salınıyor, bekleyemiyor insan, cinsel gecede, bir füze gibi, bir aşırı hızla, bir, birden azalarak, tiz bir ses fışkırıyor, Ronald eliyle Babs'ın boynunu okşuyor, dönmeyi sürdüren plakta iğnenin cızırtısı, gerçek müzik parçalarında duyulan sessizlik, duvarlardan atılıp çıkıyor ortaya ağır ağır, duvar altlarından, konuşmaya hazır dudaklar gibi kıpırdanıp açılıyor sessizlik, patlamaya hazır tomurcuklar gibi.

"Öf, şuna bakın," dedi Etienne.

"Evet, büyük, eşsiz Armstrong çağı," diyor Ronald, Babs'ın seçtiği öbür plakları incelerken. "Dev Picasso dönemi gibi. Her iki ses de yok şimdi. Bir de gençlik hapın-

13 dan söz ediyor hekimler. Görürsün, şu dinlediğimiz ikisi var ya, bize daha yirmi yıl yeter."

"Yoo bu bizim için yetmez," dedi Etienne. "Onlara biz zamanı gelince öldürücü darbeyi vurduk, çekip gittiler, ben, ben de tam zamanı gelince darbeyi yiyecek miyim bakalım."

"Tam zamanında mı," dedi Oliveira esneyerek. "İstediğin şey çok kolay babalık. Evet, gerçek o ki onlara öldürücü darbe vuruldu. Evet, kurşun yerine bir gül ile diyebiliriz. Şimdiyse geri kalan, sıradan kişiler, taklit, kopyalar, kopyalar, düşünün bir Armstrong'un Buenos Aires'e ilk kez gelişinde binlerce hayranı orada yüce bir şeyler dinlediklerini sanacaklar ve Satchmo da, eski bir boksör gibi ustaca, daha bir kıvırtacak müzikte, zor olanı, yorucu ve bölük pörçük sesleri deneyecek, yaptığı işin sonucu umurunda bile değil, buna karşın, değer verdiğim bazı dostlar da var, yirmi yıl önce onlara dinleyin diye 'Mahogany Hall Stomp'u koysanız kulaklarını tıkarlardı, şimdi ise bu zirva müziği dinlemek için ön sıralardan bir yer kapmak için gözü kapalı, dünyanın parasını ödüyorlar. Şu da gerçek ki, benim ülkem tümden deli zaten, zırdeli, ne kadar ayılıp bayılsam da ülkeme, zırdelilerle dolu olduğunu kabullenmem gerek. Böyle bu."

"En önce sen, sensin zırdeli," dedi Perico bir sözlüğün ardından başını kaldırıp. "Tüm hemşehrilerin gibi, buraya duygusal eğitimini tamamlamaya ve yalnızca aşklar aramaya geldin. İspanya'da en azından bu gibi şeyler genelevlerde ve de boğa güreşlerinde öğrenilir."

"Kontes Pardo Bazán'ın orada," dedi Oliveira. "Haksız da değilsin babalık. Aslına bakarsan ben şu anda Buenos Aires'te kumar oynuyor olmalıydım, Traveler'le örneğin. Doğru ya, tanımazsın onu sen. Ve tüm bunlardan da anlamazsın, seninle bunları konuşmak neye yarar ki?"

(-115)

14

Bulunduğu köşeden çıktı, sanki basacak yer arıyormuşçasına ve adımına yer ayarlayıp yürüyeceği yeri kestiriyormuş gibi döşemeye göz gezdirdi, inceledi, önce bir ayağını attı, sonra ötekini aynı dikkati, özeni göstere göstere ve Ronald'la Babs'ın iki metre ötesindeyken eğildi iyice öne doğru, neredeyse yere yapışıp oturacakmış gibi.

"Yağmur var," dedi Wong, kapıdaki gözetleme deliğini göstererek, "yağmur yağıyor."

Oliveira, çevresindeki dumanı dağıtabilecekmiş gibi elini ağır ağır iki yana sallayıp dağıttı dumanı ve derin, içten, dostça bir bakışla Wong'u izlemeye koyuldu.

"Sonunda deniz seviyesine inen, ayağı yere basan biri, oh, her yanda ayakkabılar, dizler, nereye bakarsan bak, söylesene Wong, bardağın nerede?"

Ve sonunda bardağın hemen ellerinin altında ve dolu olduğunu gördüler. Tadına vara vara, ağızlarında içkiyi döndüre yuvarlaya içmeye koyuldular, Ronald bir John Coltrane koyarak, sözde bir ödül de sunmuş oldu, Perico yüzünü buruşturdu duyunca. Ardından bir Sidney Bechet, nefis bir Paris havası, sanki İspanyol havaların ağır basmasına bir nanik!

"İşkence üstüne bir kitap hazırladığınız doğru mu?"

"Hayır hayır, pek işkenceyle ilgili değil."

14 "Ne öyleyse?"

"Çin'de farklı bir sanat anlayışı vardı."

"Biliyorum evet, hepimiz de okumuşuzdur Çinli Mirbeau'yu. 1920'lerde Pekin'de yapılan işkencelerle ilgili sizde fotoğraflar olduğu doğru mu?"

"Hayır hayır," dedi Wong, gülümseyerek. "Çok silik şeyler, görmeye değmez, değeri yok bunların."

"En korkuncunu da cüzdanınızda, cebinizde sakladığınız doğru mu?"

"Hayır hayır," dedi Wong.

"Sonra bunları bir kafede kadınlara göstermişsiniz ha?"

"Öylesine ısrar ettiler ki," dedi Wong, "işin fenası, hiçbir şey de anlamadılar."

"Gösterin," dedi elini uzatarak Oliveira, "hani?"

Wong eline baktı onun, gülümsedi. Oliveira daha fazla ısrar edemeyecek kadar sarhoştu. Biraz daha votka içti; oturuş biçimini değiştirdi. Avucuna dörde katlanmış bir kâğıt koydu Wong. Karşısında Wong değil de bir Cheshire kedisi gülüşü ve bir de dumanlar ardında öne eğilen, reverans durumunda bir adam vardı. Fotoğraftaki işkence direği aşağı yukarı iki metre boyundaydı, aşağı yukarı sekiz tane direk vardı, aynı direk sekiz kez yinelenmişti sanki, tıpatıp, ikişerli dört sıra halinde, soldan sağa doğru da bakılsa, yukarıdan aşağı da, aynı direkti, yakın perspektiften aynı direk olmalıydı kesinkes, değişik tek şey, işkence gören kişi, bağlıydı, tanıkların yüzleri (sol tarafta bir kadın vardı), işkence yapan kişinin başı fotoğrafçıya iyilik olsun diye sola hafif yatmış poz verirken, birkaç eli çabuk Kuzey Amerikalı ya da Danimarkalı etnolog tarafından berbat çekimler, enstantaneler, öyle ki, ikinci fotoğrafı saymazsak, şu bıçağın sağ kulağa denk gelip içeri dalışının ve bedenin geri yarısının tüm netliğiyle fark edildiği fotoyu saymazsak, öbürleri bedeni kap-

layan kanla, fotoğraf kartının kötü cins oluşu ya da her iki nedenle de başarısız sonuç vermiş, özellikle dördüncü fotoğraftan sonra öbür üçü sırayla tıpatıp birbirinin aynı görüntüyü sergiliyor, dördüncüde kapkara bir insan bedeni kütlesi, üst kısmında açık bir ağız, bembeyaz bir kol, altıncı fotoğrafta işkenceci bıçak torbasının yanına diz çökmüş, şansına ne çıkarsa deyip, rasgele bıçak çıkarıyordu içinden (hile yapıyor olmalıydı kesinkes çünkü en derin yarayı açacak bıçakla başlasaydı işe...) sonra işkence görene daha dikkatlice bakılınca adamın canlı olduğu anlaşılıyordu, her ne kadar iplerle sıkı sıkıya bağlanmış olsa da, ayakları dışa doğru atılmıştı, iplerin basıncına rağmen başı da geriye devrikti, ağzı açık, yerde Çin inceliğiyle çalışılarak insandan ufak ufak çentilen parçalar yığılmış olmalıydı, hem de çok miktarda çünkü kan birikintisi artmamıştı, işkence direği çevresinde tam bir elips oluşturuyordu. "En ilginç olanı şu yedincisi" (votka ve duman gerisinden Wong'un sesi çok uzaktanmış gibi geliyordu). Yedinci fotoğraftaki bıçak işini becermişti, fotoğrafa iyice yakından bakılınca, değişik olanın baldırlar olmadığı, kasık bölgesindeki yörede, şu birinci fotoğrafta görülen çamurlu, kirli lekenin yerinde bir tür sızan, akan bir çukurluk görülüyordu, sanki ırzına geçilmiş küçük kız organı gibi, o bölgeden ince bir kan sızıntısı çıkıyor, baldırlar boyunca akıyordu. Wong, sekizinci fotoğrafı göstermek istemiyordu; değmez diyorsa haklıydı kuşkusuz, fotoğraftaki kişi yaşıyor olamazdı: Hiçbir canlı başını böyle yana sarkıtamazdı: "Araştırmalarıma göre bu işlem tam bir buçuk saat sürüyordu, işkence yani," diye bilgi verdi görkemli bir ses tonuyla. Kâğıt yeniden dörde katlandı, kara deri cüzdan koca bir timsah ağzı gibi açıldı, kâğıdı yutmaya hazırdı. "Kuşkusuz şimdiki Pekin o zamanki Pekin değil. Size ilkel bir şey gösterdiğim için üzgünüm ama cüzdanda gezdirileme-

14 yecek belgeler de vardır, açıklamak gerek, isteyerek bu alanda adımlar atmak gerek..." Sesi öylesine uzaktan geliyordu ki, fotoğraflardaki görüntülerin bir uzantısı, devamıydı sanki. Tumturaklı söz ve bilgilerle ahkâm kesiyordu. Her yanda Big Bill Broonzy'nin sesi: *See, see rider*,[1] diyordu durmaksızın, *see, see rider*. Her zamanki gibi değişik boyutlarda şeyler burada birbirine uyarak bir araya geliyor, kabaca yapıştırılmış gibi, tabii buna, gerçekle birdenbire yüz yüze gelişe karşı harika yatıştırıcılar olan votka ve Kant'ın kategorilerini de eklemek gerekiyordu. Ya da her zamanki gibi gözlerini yummak, geriye, eldeki oyun kartları arasından dikkatlice düşünülüp seçilen akşamlardan bir başka akşamın pamuksu dünyasına doğru atmak kafayı. *See, see rider*, diye söylüyordu şarkısını Big Bill, bu da bir başka ölü, çoktan çekip gitmiş biri, *see what you have done*.[2]

(-114)

1. (İng.) Bak, bak sürücü. (Y.N.)
2. (İng.) Ne yaptığına bir bak. (Y.N.)

15

Bu olayın üstüne, onun bir gece Saint-Martin Kanalı yakınlarında İsviçreli bir hekimin evine gidip (bin frank karşılığında) bir film izlemeyi önerdiğini anımsaması çok doğaldı. Olağanüstü bir şey yoktu, yalnızca İttifak Devletleri'nden bir teknisyen, bir insanın asılmasını en ince ayrıntılarına dek filme almayı becermişti. Dolu dolu iki bobin, kuşkusuz sessiz film. Ama nefis bir görüntü, bak bu yanı garantiliydi. Eğer isterse parasını filmden sonra çıkışta ödeyebilecekti.

Düşünüp karar vererek sonuçta hayır demesi için bir dakika yetmişti bile, sonra İsviçreli hekimin Haitili zenci kadın arkadaşıyla kırıştırmış, bu arada her zaman olduğu gibi böyle durumlarda kurbanın yerine kendini koyarak sahneyi gözünün önüne getirecek zamanı da bulmuştu. Bir insanın asılması, kim olursa, ne olursa olsun, hiçbir zaman kabul edilemez bir şeydi ama gelecekte bunun tadını çıkaracak için tüm bu burulma ve yüzünü acıyla kasma devinimlerini kaydeden bir kameranın varlığını asılan kişinin biliyor olduğunu düşünün bir... (İşin incelikli yanı zaten bunun ona asılmadan önce söylenmiş olmasındaydı.) "Ne kadar istesem de görmeyi, asla Etienne gibi davranamam, yani hiçbir şey olmamış gibi, ilgisizce," diye düşündü Oliveira. "Israrla üstünde

durduğum nokta şu: İnsan başka şeyler için yaratıldı, bunun için değil; evet hiç kuşku yok o halde... Bir çıkış yolu bulmak için olacak, ne zavallı aletler, araçlar." İşin en kötüsü de Wong'un fotoğraflarına etkilenmemiş gibi soğuk bir tavırla bakmıştı, tek, zavallı kurban babası değildi de ondan; sonra Pekin'de yapılmış olan bu ince işkence ta kırk yıl öncelerinde olup bitmişti üstelik.

"Bak ne soracağım," dedi Oliveira, Babs'a, inatla "Ma Rainey"i dinlemek isteyen Ronald ile tartıştıktan sonra yanına gelmişti; çünkü Ronald, Fats Waller'i yerin dibine batırmıştı, "bu kadarı da fazla, inanılmaz bir şey, insan bu kadar aşağılık olamaz. İsa uykuya dalmadan önce yatağında ne düşünürdü dersin ha, söyle bakalım! Birden, tam gülerken ağzın tüylü bir örümceğe dönüşüyor ha?"

"Ah anlıyorum," diyor Babs, "*delirium tremens*[1] hem de bu saatte."

"Her şey yüzeysel güzelim, her şey bu-la-şı-cı ve salgın. Ben gençliğimde, soyumuzun çöp sepetinde ne kadar yaşlı kadın varsa onlarla, kız kardeşlerle, meslektaşları, arkadaşlarıyla hepsiyle kapışırdım ve bilir misin ne için? Bir yığın saçmalık olsun diye, aslında saçmalık ama en önemlisi bu kadınlarla ilgilenen hep bir ölü vardır yalnızca, artık yaşamayan bir erkek –öyle derlerdi– ve bu ölü ya bir savaş ya da ne bileyim bir vuruşta on bin kişiyi yok eden depremlerle geri döner gelirdi, yan evde hayaleti gözükürdü. Öyle derlerdi. Hepsi de aptalın tekiydi, şaşkın, cahil kadınlardı, aklın hayalin almaz Babs; yavrum; çünkü bunu kavrayabilmen için Platon'un tüm yazdıklarını, kilise pederlerini, öykülerini, tek birini atlamadan tüm klasikleri okumuş olmak ve bilinebilecek her şeyi bilmek gerekir, bu yolla öylesi bir aptallık, bönlük noktasına varır

1. Alkol bağımlılarında, alkol almama durumunda görülen halüsinasyon görme, titreme vb. durum; alkol yoksunluğu. (Ç.N.)

ki insan, sonunda bir bakarsın, okuması yazması olmayan zavallı anacığınla tartışmaya girişmiş, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş kalakalırsın çünkü zavallı tonton kadın zaten acı içindedir, sokağın köşesindeki evde oturan Yahudi ölmüştür ya da üçüncü kattakilerin yeğenleri olan bir kadın kuyruğu tıkatmıştır. O zaman hemen ona Babü'l-Mendep depreminden, o olmazsa Vardar Ingh'in saldırısından söz edilir ve zorla, zavallı kadından İran ordusunda üç sınıfın birden yok oluşunu bağdaştırması istenir ille de..." 15

"Take it easy," dedi Babs. *"Have a drink, sonny, don't be such a murder to me."*[1]

"Aslında dönüp dolaşıp atasözünün dediğine geliyoruz, 'gözden ırak olan gönülden de...' Ne gerek var söyle, ne gerek; bizim gibi götü boklu, katı mı katı püriten delikanlılar ne demeye iyi ihtiyarcıkların dizinin bağını çözer ki! Allah kahretsin! Şimdi yaşlı bir kardeş olarak şu pişmanlıklardan birini yaşıyorum işte. Haydi ben eve dönüyorum."

Ama biraz zoruna gidiyor, ılıcacık Eskimo battaniyesini, biraz da ilgilenmiyormuş gibi yapıp Gregorovius'un La Maga ile giriştiği yoğun duygusal söyleşiyi uzaktan uzağa izlemeyi bırakıp da gitmeyi canı pek istemiyordu. Hızla çekip çıkardı kendini bu görüntü içinden, yiğitçe çabalayan, kendini savunan bir kart horozun tüylerini yoluyormuş gibiydi, derin bir iç çekti ve "Blue Interlude"un temasını duyup da tanıyınca rahat bir soluk aldı, eskiden bu plak kendisinde de vardı, Buenos Aires'teyken. Şimdi anımsayamıyordu hangi orkestraydı acaba, Benny Carter mı, Chu Berry miydi, sonra ardından Teddy Wilson'ın zor solo parçasını dinlerken, burada kalıp sonuna dek izlemenin daha iyi olacağına karar verdi. Wong yağmu-

1. (İng.) Rahatla. Bir şeyler iç evlat, bu kadar başını ağrıtma. (Y.N.)

15 run devam ettiğini söylemişti. Bütün gün yağmıştı. Ha şu evet Chu Berry olabilirdi, oydu tamam, Hawkins'in ta kendisi olmasın da ama yok, Hawkins değildi bu. "İnanması zor, gittikçe kısırlaşıyoruz hepimiz de böyle olduğumuz sürece..." diye düşündü Oliveira, Gregorovius'a bakan La Maga'ya uzaktan bakarken; Gregorovius ise havaya bakıyordu. "Sonunda Mazarine Kitaplığı'nda tükenip gideceğiz, adamotu üstüne, Bantu kolyeleri ya da tırnak makaslarının kıyaslamalı tarihçesi üstüne yazılmış kitaplar için fişler dolduracağız yığınla." Önemsiz bir yığın şey içeren bir liste tasarlamak, üstünde araştırma yapmak amacıyla tabii, 1675'ten önce hiç söz edilmeyen bir şeyin o tarihten sonra kesinlik kazandığını öğrenmek için tam iki bin kitap karıştırıldı. Birden, Mayence'ta biri bir gravür bulur, bir kadın tırnaklarını kesmektedir. Henüz tam gelişmiş ikili tırnak makası değil ama oldukça benzeri. XVIII. yüzyılda Philip McKinney diye biri çıkar ve ilk yaylı, çiftli tırnak makasının patentini alır: Sorun çözülmüştür, makasın iki ucuna parmakla iyice bastırıp sıkıştırınca ayak tırnakları kesilebilmektedir, ne denli kalın ve uzun olursa olsun ve sonra makas yeniden kendi kendine eski halini almaktadır. Tam beş yüz kitap fişi, bir yıllık bir çalışma. Bakalım şimdi neye geçeceğiz, vidanın ilk bulunuşuna mı, yoksa "menteşe" sözcüğünün ilk olarak ne zaman kullanıldığının araştırılmasına mı? Önemli değil ne olduğu, bir koruyucu barikat olsun da. Benny Carter da olabilir, tırnak makası da, menteşe de, bir başka eylem de; en ince ayrıntılara bile dikkat eden bir işkencecinin bir insanı kazığa vurması töreni de olabilir ya da şampiyon Jack Dupree, koca şampiyon *blues* müziklerine dalmış gitmiş, yitmiş. Onu koruyan barikatın ardında ama Jack, Oliveira'nın kendisinden çok daha iyi biçimde korunmuş barikatın ardında bakın çünkü hâlâ söylüyor (pikabın iğnesi cızırdıyor, korkunç bir gürültü):

Say goodbye, goodbye to whiskey
Lordy, so long to gin.
Say goodbye, goodbye to whiskey
Lordy, so long to gin.
I just want my reefers.
I just want to feel high again...[1]

Ronald, Oliveira'nın da bildiği ve ilgi duyduğu fikir kulüplerinin gösterdiği yolu izleyerek sonunda Big Bill Broonzy'ye de gelecekti. Bu kez de, La Maga'nın, Gregorovius'a, Montevideo'da geçen çocukluğunu anlatırken kullandığı o kedersiz, *matter of fact*[2] ses tonuyla tutup bir başka barikattan söz edecekti Big Bill:

They said if you white, you all right,
If you brown, stick aroun',
But as you black
Mm, mm brother, get back, get back, get back.[3]

"Biliyorum sonunda ele geçen hiçbir şey yoktur," dedi Gregorovius. Anılar bilim için artık ilginç olmayan geçmişi değiştiremezler."

"Evet, ne yararı var?" dedi La Maga.

"Eğer bana Montevideo'dan söz etmemi istediyseniz şundan dolayı bakın, sanki siz elimdeki oyun kartlarından birisiniz yalnızca, bakıyorum ama hacmi yok, üç boyutlu değil."

1. (İng.) "Junker's Blues". Hoşça kal, hoşça kal de viskiye / Ah Tanrım, cine veda. / Hoşça kal, hoşça kal de viskiye / Ah Tanrım, cine veda. / Ben sadece cigaralarımı istiyorum. / Kafam yine güzel olsun istiyorum... (Y.N.)

2. (İng.) İtiraz kabul etmeyen. (Y.N.)

3. (İng.) "Get Back". Derler ki beyazsan her şey yolunda / Kahverengiysen dur biraz bekle, / Ama siyah olduğundan kardeşim / Mım, mımm, arkaya geç, arkaya geç. (Y.N.)

15 "Peki, Montevideo üç boyutlu mu? Saçma, saçma, saçma. Geçmişe mazi denir. Siz ne diyorsunuz? Bence, başıma gelen her şey, yaşadıklarım; hepsi dündü, dün, dün akşam ya da..."

"Harika," dedi Gregorovius, "şimdi bir kraliçesiniz, tamam, oyun kâğıdı filan da yok artık."

"Benim için *o zamanlar* çok çok uzun zaman değil. 'O zamanlar' uzakta ama çok çok uzak da değil. Independencia Meydanı'ndaki kemerler, galeriler, sen de bilirsin bunları Horacio, ister kararmış çörtenleriyle şu hüzünlü meydanı çığlık çığlığa boğarak – örneğin bir cinayet işlenmiştir, öğleden sonra haberlerini haykıran gazete satıcılarını bilirsin."

"Piyango ve ikramiyeler," dedi Horacio.

"Salto'daki bavul cinayeti, politika, futbol..."

"Buenos Aires-Montevideo vapuru; büyük bir bardak Ancap. Öff, yurt özlemi."

"Egzotik olmalı," dedi öne doğru eğilerek, La Maga'nın Oliveira'yı görmesini engellemek isteyen Gregorovius, onunla daha bir yalnız kalmak istiyordu.

"Montevideo'da zaman yoktur," dedi La Maga. "Biz nehrin hemen yakınında iç avlusu olan çok büyük bir evde otururduk, o zamanlar on üç yaşındaydım, çok iyi anımsıyorum; mavi bir gökyüzü, on üç yaş, ortak olarak kullanılan avlunun sahibi kadının gözleri şaşıydı. Bir gün, meydanda gazete satan sarışın bir delikanlıya âşık oldum. Garip bir bağırışı vardı, *'gaystee'* gibi bir sesle, şuramı sızlatarak uzun pantolon giymesine karşın on iki yaşında ya var ya yoktu. Babam işsizdi, çalışmıyordu, öğleden sonralarını avluda mate çayı içerek geçiriyordu. Annem daha ben beş yaşındayken ölmüş, beni teyzelerim büyütmüş; sonra beni bırakıp köylerine dönmüşler. O sırada evde babamla ben yalnızdık. Ev demeyeyim, birçok kişinin oturduğu bina gibiydi. Bir İtalyan vardı,

iki yaşlı kadın, bir zenci adamla karısı, karıkoca her akşam kavga eder, tartışırlardı ama sonra da gitar çalar, şarkılar söylerlerdi. Kara tenli adamın nemli bir ağız gibi kıpkırmızı gözleri vardı. İğrenirdim ondan, onu görünce sokağa çıkıp oynamayı yeğlerdim ama bu kez de babam beni oyunda yakalar, eve döndürür, döverdi. Bir gün beni döverken, aralık kapı ardından bizi gözetlerken gördüm kara tenliyi, önceleri tam anlayamadım, bacağını kaşıdığını sanıyordum, eliyle bir şeyler yapıyordu. Babam elindeki kemerle bana vurmakla meşguldü, kaptırmıştı kendini. Çok garip ama insan öyle kısa bir anda birden saflığını yitirebiliyor, bir başka yaşantıya girdiğini bilmeksizin hem de. O akşam, kara tenli ve karısı geç saatlere dek mutfaklarında kalıp şarkı söylediler, ben odamdaydım, öyle çok ağlamıştım ki, müthiş bir susuzluk duydum ama dışarı çıkmak istemiyordum. Babam kapının yanında oturmuş, çayını içiyordu. Tahmin edemeyeceğiniz kadar korkunç sıcaktı hava. Sizler soğuk ülkelerden geliyorsunuz, bilemezsiniz. Özellikle nemli hava nehir yakınlarında daha da belirgindi, Buenos Aires'te daha beter olurmuş, Horacio söyledi; belki öyledir. Neyse, o akşam sıcaktan giysilerim tenime yapışmıştı, herkes sürekli mate çayı içiyordu, avluda, sardunyaların ortasındaki musluğa kadar gidip geldim iki-üç kez. O musluğun suyu daha serin gibi gelirdi bana. Gökte tek yıldız yoktu, sardunyalar mis gibi kokuyordu, kaba saba bir bitkidir sardunya ama çok güzel çiçekleri vardır, hiç sardunya yaprağını elinizde ovaladınız mı? Bütün pencereler kapalıydı, babam tek gözlü Ramos'un barına gitmiş olmalıydı, o zaman ben de kapının önündeki tahta sırayı, mate çayı kaynattığı çaydanlığı –her zaman dışarıda bırakırdı– içeri aldım, ne idüğü belirsiz serseriler çalabilirdi. Avluyu geçtiğim sırada ay bulutlar ardından çıkmıştı, aya bakmak için durdum, her seferinde ürpermişimdir

15

15 aya bakınca; hatta başımı iyice geriye devirdim; yukarılardan iyice görüneyim diye, işte bu gibi şeylere inanırdım, ne de olsa henüz on üç yaşındaydım. Musluktan biraz daha su içtim ve demir merdivenlerden odama çıktım, tam dokuz yaşındayken bir gün ayağım takılmış, düşmüştüm o merdivende. Yatağımın yanındaki konsolun üstündeki mumu yakacaktım, sıcak bir el omzumdan yakaladı, kapı çarptı, öbür el ağzımı kapattı, ekşi ter kokusu aldım. Kara tenli elleriyle oramı buramı elliyordu, kulağıma fısıltıyla konuşuyordu, yüzümü tükürük içinde bırakıyordu, giysimi çıkarıyordu ve ben hiçbir şey yapamıyordum, hatta bağıramıyordum bile, bağırırsam beni öldürür diye korkuyordum, ölmek de istemiyordum, evet bundandı çünkü ölmek günahların en kötüsüydü, en büyük aptallık. Bana niye öyle bakıyorsun Horacio? Oturduğumuz evdeki kara tenlinin ırzıma nasıl geçtiğini anlatıyordum, Gregorovius Montevideo'daki yaşantımı öğrenmek için deli oluyordu."

"Anlat ona tüm ayrıntılarıyla," dedi Oliveira.

"Yoo, ana çizgileriyle, genel bir anlatım yeter bana," dedi Gregorovius.

"Genel anlatım diye bir şey yoktur," dedi Oliveira.

(-120)

16

"Odamdan çıktığımda neredeyse gün ışıyordu, ağlayacak halim kalmamıştı."

"Pis herif!" dedi Babs.

"Evet, La Maga'ya böyle yapana bu denir," dedi Etienne. "İlginç olan şey, her zamanki gibi, biçimle öz arasındaki kahrolası karşıtlık, farklılık. Anlattıklarının hepsinde, en ufak karşı koyuşun olmayışını ve büyük bir olasılıkla zorla saldırmayı bir yana bırakırsak; olup biten her şey, tüm mekanizmalar, birbirini seven iki insanın arasında geçenlerle hemen hemen aynı."

"Yedinci Bölüm, A Fıkrası," dedi Oliveira, "Fransız Üniversitesi Yayınları'na bakınız."

"Kapat çeneni!" dedi Etienne.

"Kısa keselim, 'Hot and Bothered' ya da onun gibi bir şeyler dinlemenin zamanı."

"Konu eğlence konusu ediliyor," dedi Gregorovius.

"Siz istediniz sevgili dostum."

"Sarhoşsunuz siz Horacio!"

"Tabii ki sarhoşum. En önemli an bu, berrak zaman, belirgin saat. Sana gelince tatlım, yardımlarını bir yaşlılar kliniğinde yapsan ya, orada çalış. Bak Ossip'e, anıların onu yirmi yaş gençleştirdi."

"O istedi," dedi La Maga öfkeli öfkeli. "Şimdi de hoşuna gitmediğini söylemesin. Horacio bana votka versene."

16 Ama Oliveira, aralarında alçak sesle açıklamalar geveleyip duran La Maga'yla Gregorovius'un işlerine daha fazla burnunu sokmak ister gibi gözükmüyordu. Kahve yapmayı önerip duran Wong'un sesi daha baskındı. Çok koyu ve çok sıcak kahve, Menton Kumarhanesi'nde öğrendiği bir sır. Kulüpteki herkes kahve istediğini belirtti, alkışlar, alkışlar. Ronald elindeki plağın etiketini hafifçe öptükten sonra pikaba koydu, bir törendeymişçesine yavaşça ve özenle iğneyi yaklaştırdı. Ellington marka pikap, önünde, yanında kim varsa, ne varsa Baby Cox'un trompetle karşılıklı giriştiği ünlü diyalogla savururdu, ince, keskin ama içi boş Johnny Hodges müziğinin girişi hem özgün hem de alabildiğine gergin temalar ortasında başarılması zor; mucizevi kreşendo bölüm (ritim yine de hızlanmaya, şiddetlenmeye başlamış bile, otuz yıl öncesinden, hâlâ güçlü pazıları olan yaşlı kaplan), *swing* yapıyorum öyleyse varım! Eskimo battaniyesine sırtını yaslamışken, votka bardaklarının ardından, yanan yeşil mumlara bakarken (Mégisserie Sokağı'ndaki balıkları görmeye gidecektik), gerçek denen şeyin, sevgili Duke'ün şu sözlerine ne güzel uyduğunu düşünüp durmak kolaydı tabii. *It don't mean a thing if it ain't got that swing* ama niçin Gregorovius'un eli, La Maga'nın saçlarını okşamıyor artık, zavallı Ossip, ıslanmış fok balığı gibisin, sırılsıklam, ta yüreğinin derinliklerinden yükseliyor öfken, ırza geçme olayı geçmişte de kalsa, böyle bir şeyin olmuş olması, duyumsanması acı veriyor insana, hele ki şu atmosferde, müziğin herkesi coşturup eğlendirdiği, her türlü direnci yok ettiği anda ortak bir soluk içinmiş gibi herkes için çarpan koskoca bir yüreğin dinginliğini, ortak barışı dokuyorken sesler. Ve şimdi de yıpranmış plak üstündeki çizgileri izlerken Rönesans'ın eski çağrısından habersiz, onlara Anacreon'un yıllanmış hüznünü, bir *carpe diem* (Chicago, 1929) sunarak.

You so beautiful but you gotta die someday,
You so beautiful but you gotta die someday,
All I want's a little lovin before you pass away.[1]

Bazen ölmüş olanlardan geriye kalan sözler yaşayanların düşünceleriyle buluşur (kimileri ölü, kimileri sağ olsalar da ne fark eder). *You so beautiful. Je ne veux pas mourir sans avoir compris pourquoi j'avais vécu.*[2] Bir *blues*, René Daumal, Horacio Oliveira, sen, *but you gotta die some day, you so beautiful but* – İşte bu nedenledir ki Gregorovius, La Maga'nın geçmişini, onun bu geriye doğru süren ölümden biraz daha az etkilenmesi için, daha az acı çekmesi için, zamanın silip süpürdüğü kırıntıları unutup gitsin diye, hiç bilmesin diye, öğrenmek istiyordu, onu kendine ait olan zaman içinde dondurmak için, sen *you so beautiful but you gotta*, zavallı Ossip, orada o gece mumların yeşilimtırak ışığında saçlarını okşamasına izin veren bir hayalet, bir gölge olmaması için La Maga'nın; zavallı Ossip, bu gece ne kötü oldu onun için, her şey ne kadar da inanılmaz biçimde gelişti, ya şu Guy Monod'nun ayakkabılarına ne demeli, *but you gotta die some day* kara tenli Ireneo (La Maga, Ossip'e iyice güven duymaya başlayınca ona Ledesma'dan da söz açacak, karnaval gecesi rastladığı tiplerden de, Montevideo Efsanesi'ni baştan aşağı anlatacak). Ve birden, nefis bir çıkışla, Earl Hines *I ain't got nobody*[3] diyen şarkının ilk varyasyonunu sundu. La Maga başını Gregorovius'un dizine koymuştu, yere bakıyordu, halı parçasına, süpürgeliğin altına itilmiş kalmış kırmızı

1. (İng.) "Roll 'Em Pete". Çok güzelsin ama eninde sonunda öleceksin / Çok güzelsin ama eninde sonunda öleceksin / Tek istediğim ölmeden önce beni biraz sevmen. (Y.N.)

2. (Fr.) Neden yaşadığımı anlamadan ölmek istemiyorum. (Ç.N.)

3. (İng.) Kimsem yok. (Y.N.)

16 ipliğe, masanın ayağı dibine bırakılmış boş içki bardağına. Sigara içmek istiyor ama Gregorovius'tan istemeyi canı çekmiyordu, neden istemiyordu, bilemiyordu, Horacio' dan da isteyemezdi ama bunun nedenini bilmiyordu. Onunla göz göze gelmek istemiyordu, bir kez daha gülsündü Horacio, öç alsındı, bütün gece Gregorovius'la baş başa kalıp yine de ona dokunamamış olmasını yüzüne çarpsındı, olacak iş miydi? Şimdi bütünüyle ayıktı, her şeyi açık seçik görebildiği şu an, La Maga'nın aklına şiir dizeleri geliyordu, yüce duygular, duyumsamalar, sıkıntının tam ortasında görüyordu kendini, bu haliyle dizelere ne güzel uyuyordu; bir yanda *I ain't got nobody, and nobody cares for me*, deyip duran ses, bu yalandı çünkü orada olan iki insan, en azından acı çekiyordu onun yüzünden, bir yandan da Saint-John Perse'ten bir dize takılıyordu aklına: *Tu est là, mon amour, et je n'ai lieu qu'en toi.*[1] İşte bu dizeye sığınıyordu La Maga, "ben sende varım"; bu sözcüklere sımsıkı tutunarak çaresiz, usulca yazgıya katlanış; insana, gözlerini kapayıp bedenini bir kurbanlıkmış gibi duyumsatan bir yazgı; bir kurban ki ilk gelen, elini uzatıp alabilir, Ireneo'nun yaptığı gibi kirletip coşkuya salabilirdi, şu an Hines'ın müziği, onun kirpiklerinin hemen altında mavi kırmızı lekeleri ritmine uygun biçimde oynatıyordu, Volaná ve Valené[2] adında iki leke; soldaki Volaná, (*and nobody cares for me*)[3] deli gibi dönüp duruyor, yukarıdaki ışıklı leke Valené, Piero della Francesca mavisi bir yıldız gibi tepesinde "ben sende varım", Volaná ve Valené; Ronald hiçbir zaman Earl Hines gibi piyano çalamayacak, bu gece bu plağı yalnızca o ve Horacio dinlemeli, onların ol-

1. (Fr.) Ordasın sen sevgilim, bense sende varım yalnızca. (Ç.N.)

2. Choderlos De Laclos'un romanı *Tehlikeli İlişkiler*'in kadın kahramanları. (Ç.N.)

3. (İng.) Ve kimse beni sevmiyor. (Y.N.)

malı bu plak, gece karanlıkta dinlemeliler, dizeler üstünde 16
sevişmeyi öğrenmeliler, *I ain't got nobody*, sırtında, omuzlarda, parmaklar boyunda, tırnakları saçlara daldırmak ve gerine gerine, ağır ağır sana koşmak ve Volaná'nın Valené'ye dönüşümü; *tu est là, mon amour, and nobody cares for me.*[1] Horacio oradaydı evet ama, La Maga ile ilgilenen yoktu, kimsecikler saçlarını okşamıyordu, Volaná ve Valené kaybolmuşlardı, gözkapakları ağırlaşmıştı, sıka sıka acıtır olmuştu canını; Ronald'ın sesi duyuluyordu ve kahvenin kokusu! Kahvenin nefis kokusu, Wong, canım benim, Wong, sevgili Wong.

Kirpiklerini kırpıştırarak fırladı, Gregorovius'a baktı, bulanık gözüktü ona yüzü, iyi göremedi, ezilmiş büzülmüş, küçülmüş gibiydi. Birisi kahve fincanını uzattı ona.

(-137)

1. (Fr. ve İng.) Oradasın sen sevgilim ve kimse kollamaz beni. (Ç.N.)

17

"Ondan söz etmeyi, konuşmuş olmak için konuşmayı sevmiyorum."

"Tamam, tamam," dedi Gregorovius, "ben yalnızca bir soru sormuştum."

"İlle de konuşmamı dinlemek istiyorsanız başka şeylerden söz edebilirim."

"Bu kadar katı davranmayın."

"Horacio tıpkı hintarmudu reçeli gibidir!"

"Hintarmudu reçeli de ne?"

"Horacio fırtınada bir bardak su gibidir."

"Haaa, anlıyorum," dedi Gregorovius.

"Madam Léonie'nin içkiyi biraz fazla kaçırdığı zaman anlattığı dönemlerde doğmuş olmalı. Öyle bir zaman ki, kimsenin tek sıkıntısı yok, tramvayları atlar çekmekte, savaşlar savaş alanı nda yapılmakta. Sonra o dönemlerde uyku ilaçlarının da olmadığını söylüyor Madam Léonie."

"Altın çağ, dedi Gregorovius. Odessa'da kalırken böylesi bir dönemden söz edildiğini duymuştum. Annem omuzlarına dek inen kara saçlarıyla çok romantikti. Balkonlarda ananas yetiştirilirmiş ve geceleri lazımlığa gerek duyulmazmış, harika. Ama bana sorarsanız Horacio'yu bu kral dönemlerinin buz gibi havasına dalmış düşünemiyorum."

"Ben de, orada eminim daha neşeli olurdu. Burada her şey onu yaralıyor, her şey dokunuyor, hatta aspirin bile.

Yemin ederim ki doğru, dün akşam bir aspirin verdim, dişi ağrıyordu. Tableti aldı, baktı, yutmaya karar veremedi. Garip şeyler söyledi bana. Bilmediği şeyi yutmak tehlikeliymiş, mikropluymuş, bazı insanların bilmedikleri bazı şeyleri yatıştırmak için buldukları bazı şeylermiş... Şeyleri sıralamaya başlayınca nasıl olduğunu bilirsiniz onun." 17

"'Şey' sözcüğünü çok sık yinelediniz," dedi Gregorovius. "Hiç hoş değil ama açıklayıcı. Horacio nesneciliğin kurbanı, apaçık belli bu."

"'Nesnecilik' ne demek," diye sordu La Maga.

"Kanılarımızın, sanılarımızın bitip de cezamızın başladığı yerde duyumsadığımız, hoş olmayan bir duygudur. Soyut bir dil kullandığım için üzgünüm, belki alegorik de diyebiliriz; ama söylemek istediğim, Oliveira hastalık derecesinde aşırı duyarlı biri, çevresini saran dünyanın onu getirdiği her şeye, yaşanan dünyaya ve paylaşımda ona başarısızlıklar, yıkımlar getiren dünyaya karşı çok duyarlı. Kısacası koşullar tüketiyor onu. Daha da kısaca anlatmak istersek, dünya yaralıyor onu. Bunu siz de anladınız ve harikulade bir saflıkla Oliveira'nın, Madam Léonie'nin uydurduğu hayalî cennetlerde daha mutlu olacağını söylediniz demin. Odessa'daki annemden söz etmiyorum. Çünkü biliyorum ananas hikâyesine inanmadınız, öyle sanıyorum."

"Ne de lazımlık hikâyesine," dedi La Maga. "İnanılacak gibi değil."

Etienne ve Ronald, Jelly Roll Morton'u dinleme konusunda anlaştılar. Şimdi de Jelly Roll piyanonun başına geçiyor, ayağıyla iyi kötü tempo tutmak için pedala yavaşça basarak "Mamie's Blues"u söylüyordu biraz sallanarak iki yana, gözlerini tavandaki kabartmalardan birine dikmiş, eğer öyle değilse bile, gözlerinin önünde bu kez de bir leke, bir sinek belki de, gidip geliyordur. *Two-nineteen*

17 *done took my baby away...*[1] Yaşam bu, gidip gelen trenler ya insanları getirmekte, ya götürmekte, oysa içeriye girmek için parası olmayanlar bir sokak köşesine dikilmiş, ayakları su içinde, mekanik piyanoyu dışarıdan dinliyor ve salonun sarı camlarını kirleten kahkahaları duyuyorlar. *Two-nineteen done took my baby away...* Babs yaşam boyu ne çok kez trene binmişti, trenle yolculuğu severdi, hele kendisini varacağı yerde bir de bekleyen varsa, hele Ronald şu an yaptığı gibi müziğin ritmini parmaklarıyla tenine çizerek kalçalarını tatlı tatlı okşuyorsa, *two-seventeen'll bring her back some day*,[2] kuşku yok, bir tren getirecek onu, bir gün yuvaya dönecek; ama Jelly Roll yine bu rıhtımda olacak mı, yine böyle bu saatte Mamie Desdume'ün *blues*'larını söylediği bu saatte, şu piyanonun başında olacak mı, yağmur bir Paris sabahında yine bu çatı katının pencerelerine vuracak mı, ayaklar ıslak, *if you can't give a dollar, gimme a lousy dime*,[3] diye mırıldanan şu dilber, yine şu anda olduğu gibi burada olacak mı, Babs da bir zamanlar Cincinnati'de aşağı yukarı aynı şeyleri söylemişti, belli bir zamanda, belli bir noktada bütün kadınlar bunu söyler, isterse kralın yatağında olsun –Babs'ın kral yatağı konusunda çok özel düşünceleri vardı– mutlaka herhangi bir biçimde az çok şunları söyleyecektir: *If you can't give a million, gimme a lousy grand*,[4] oranı sorunu tabii; neden Jelly Roll'un piyanosu bu kadar kederliydi, La Maga'yı ağlatan ve Guy Monod'yu uykusundan uyandıran şu yağmur neden böyle ve Wong, getireceğini söylediği kahveler elinde neden çıkıp gelmiyordu?

"Bu kadarı da fazla," dedi içini çekerek Etienne. "Bu

1. (İng.) İki on dokuz bebeğim; aldı götürdü. (Y.N.)
2. (İng.) İki on yedi bir gün geri getirecek. (Y.N.)
3. (İng.) Bana bir dolar veremiyorsan, kahrolası bir on sent ver. (Y.N.)
4. (İng.) Bir milyon veremiyorsan, büyükçe bir şeyler ver bari. (Ç.N.)

berbat şeylere nasıl dayanıyorum bilemiyorum. Evet, heyecan verici ama berbat, berbat."

"Tamam, Pisanello madalyası verilmemiş söyleyene, kesin bu," dedi Oliveira.

"Evet, ne de Schönberg'den opus bilmem kaç," dedi Ronald. "O halde niye çalmamı istedin? Yalnızca zekâ noksanlığı, insaf, merhamet de yok sende. Gece yarısı su çeken ayakkabılarla hiç yağmur altında kalmadığın belli. Jelly Roll, evet ne olduğu şarkı söylerken biraz anlaşılıyor, hemen anlaşılan bir şey bu koca kafalı."

"Ayaklarım kuruyken daha iyi resim yapıyorum ben," dedi Etienne. "Papaz gibi vaaz verip kafamı şişirme. Daha akıllıca bir şeyler koysan iyi ederdin, örneğin Sony Rollins'ten sololar. Ya da en azından akla örneğin West Coast'tan Pollock ya da Tobey'i de getiriyor, bunlar piyano çağını da suluboya kutusu çağını da geçirmiş kişiler."

"Sanatın gelişmesine inanmak mümkün," dedi Oliveira. "Onu boş ver Ronald, boş elinle tut bakalım, yakala şu 'Stack O'Lee Blues'un küçük plağını, bence ölçüye değer bir piyano solosu var bunda."

"Sanatta gelişmenin tam bir saçmalık, aptallık olduğunu çok iyi biliyorum," dedi Etienne. "Ama cazda olsun, hangi sanat dalında olursa olsun, o işin ustaları vardır, usta şarkıcılar. Heyecan diye anlatabileceğimiz müzik, bir şeydir ve müziğin ta kendisi olduğunu söylediği heyecan tamamen başka şeydir. *Fa diyez* sesinde babaca acılar, acı ve alaylı bir kahkaha, mor, sarı ve kara. Hayır efendim, sanat ya bunun berisinden ya da ötesinden başlar ama her durumda, sanat bu değildir."

Hiçbiri karşı çıkmadı çünkü Wong, elinde kahveler, dikkat ede ede içeri giriyordu, Ronald omuz silkeleyip Waring's Pennsylvanians koyup pikabı çalıştırdı, Oliveira'yı bayıltan tema müthiş korkunç gıcırtılar arasından yükseldi, çalanın kim olduğu belirsiz bir trompet, sonra

17 eski püskü pikabın bulanıklaştırdığı seslerle bir piyano; kayıt da çok kötü yapılmıştı, ucuz bir orkestra, sanki caz dönemi öncesinden kalma ama her şey bir yana, bu eski plaklardan, *show boat*'lardan ve Storyville gecelerinden doğmuştu yüzyılın evrensel müziği, insanları Esperanto dilinden daha iyi birbirine yaklaştıran, UNESCO'dan, havayollarından çok daha iyi kaynaştıran, evrensel denemeyecek kadar ilkel ama ayrı gruplarıyla, taraflarıyla, karşı çıkanlarıyla, ayrılıkçılık yapanlarıyla, çarlistonu, *black-bottom*'u, *shimmy*'si, *fox-trot*'u, *stomp*'u, *blues*'larıyla, kendi tarihini yaratacak kadar iyi bir müzikti. Şu bu sınıfa giren, şu ya da bu stilde, örneğin *swing, bebop, cool* gibi, romantizmin ve klasisizmin gidip gelişi, geri dönüşleri, sırasıyla notasız ve kafadan çalınan caz, adam gibi bir müzik, bir öyküyü canlandıran müzik, baloların aptalca, hayvansal müziğinden farklı, polkadan, valsten, sambadan uzak, kendini kabul ettirmiş, ister Kopenhag'da, ister Mendoza ya da Capetown'da olsun, kendini beğendirebiliyor; kollarının altında plaklarıyla geçen delikanlıları birbirine yaklaştırıyor, onlara adlar veriyor, birbirlerini tanımaları için numaralı mesajlar kadar etkili melodiler veriyor onlara, kendilerini daha iyi hissetmeleri için, kendilerini bürodaki şefleri arasında olsun, aileleri içinde olsun, bitimsiz acılara boğan aşklarda olsun, kendilerini daha az yalnız hissetmelerini sağlayan, her zevki, her tür imgelemi kapsayan bir müzik bu, Freddie Keppard ya da Bunk Johnson'lardan oluşan, bozuk sesli, 78'lik plak koleksiyonu; Dixieland'in ileri dereceye varan başkaldırısı, Bix Beiderbecke ya da Thelonious Monk, Horace Silver ya da Thad Jones serüvencilerine bir selam, sonra Erroll Garner ya da Art Tatum gibilerinin kaba zevki, daha küçük toplulukların pişmanlıkları, geri dönüşleri, vazgeçişleri, takma adlarla gizemli plak yapmalar, plak evlerince zorla ad değiştirmeler ya da bazen sırf kapris olsun diye başka ad değiştirmeler ya da bazen sırf kapris olsun diye başka ad almalar ve öğ-

renci odalarında ya da mahzenlerde cumartesi akşamları düzenlenen şu masonluk toplantılarında, "Stardust" ya da "When Your Man is Going to Put You Down"ı dinleyerek dans etmeyi yeğleyen ve tatlı bir koku, hafif bir parfüm, ten ve sıcaklık kokusu yayan kızlarla dans; gecenin sonuna doğru kendilerini öpmelerine izin verirler; biri "The Blues With a Feeling"i koymuştur, hiç kıpırdamadan neredeyse, yalnızca hafifçe iki yana salınarak dans edilir, her şey karmakarı şık, pis ve rezilcedir, bütün erkekler karşılarındaki kızların omuzlarını okşarken üst kısımlarında ne varsa ılıcacık, soymak isterler ve bütün kızların da ağızları yarı açıktır, nefis hazzına korkunun, kendilerini bırakmışlardır ve gecenin içinde bir trompet dikilir havaya ve müziğiyle hepsini çılgına çevirir; oradaki tüm erkekler için deli olur bu kızlar, trompet, tek bir sıcak müzik tümcesiyle onların hepsini ele geçirir, kucaklar, yukarı kaldırır ve biçilmiş otlar gibi bırakıverir tümünü aşağıdaki erkeklerin kollarına, kıpırtısız bir koşu başlar, kentin üstündeki gecenin karanlığında sıçramalar, ta ki titiz dokunumlarla çalınan piyano, kızları yeniden kendine getirene kadar; bitkin, tükenik, sonunda eski haline dönebilmiş ama hep el değmedik biçimde, bakire, ta gelecek cumartesiye dek; tüm bunlar tek bir müzikte olmaktadır; konser salonlarında en ön sıralara oturmaya alışmış, basılı programsız, yer gösteren kadınlarsız, müzik şölenine şölen demeyen kişileri ürküten bir müziktir caz; dünya böyle döner işte, caz ise göçmen kuş gibidir, bir yerden bir yere göçendir ya da göçmendir ya da konaklayandır, sınırlar aşandır, gümrüklerle dalga geçen, durmaksızın koşan ve karşılığını da bulan bir şeydir, aynı akşam Ella Fitzgerald, Viyana'da söylüyor, o sırada Kenny Clarke Paris'te bir gece kulübünü açıyor ve Oscar Peterson'ın parmakları Perpignan'da klavyede uçuyor olabilir, Satchmo, Tanrı vergisi yeteneğiyle aynı anda her yerde olabiliyor, Birmingham'da, Milano'da, Varşova'da, Buenos Aires'te ve Cenevre'de, tüm dünyada geziniyordur;

17 kaçınılmaz gerçek, yağmur gibi, ekmek, tuz, su gibi ulusal töreleri, alışkanlıkları, yıkılmaz denen gelenekleri, dili, folkloru hiçe sayar, sınır tanımayan özgür bir buluttur caz, havadan, sudan oluşma bir casus; bir ilk örnek, bir öncü; Meksikalıları Norveçlilerle, Rusları İspanyollarla özünde uzlaştıran, yeniden bu müziğe dönenleri, bir yerde unutulagelmiş yakıcı ateşine katan, onları kötü türlere, berbat biçimlere, iğreti hallere iten ama yadsıdıkları asıl kaynağa döndüren ve onlara müzikte belki de başka başka yolların da olabileceğini, izledikleri yolun tek ve en iyisi olmadığını, başkaca yolların da var olduğunu, belki de onlarınkinin en iyi yolmuş gibi geldiğini, ancak başka güzel yolların var olduğunu, bu yollara ya hiç adım atılmamış ya da yarım yamalak ele alınmış olduğunu gösterendir. Çünkü insan denen şey insandan çok farklı bir insandır, ya daha fazlasıdır ya daha azı; daha fazlasıdır; çünkü cazın hissettiği, aydınlattığı ve hatta sezip kavradığı, çok önceden ele aldığı şeyi içinde bulundurur; çok daha az insandır da insan çünkü bu özgürlükten bazen estetik, bazen ahlak oyunları yaratmıştır; üstünde ya at ya kale olmak için isteğini, iştahını saklı tuttuğu bir satranç tahtası yapmıştır, okullarda öğretilen bir özgürlük tanımı bulmuştur ki o okullarda çocuklara bir kesik caz ritminin ilk ölçüleri, bir *blues* vb. Hiçbir zaman öğretilmez ve öğretilmeyecektir de.

I could sit right there and think a thousand miles away,
I could sit right here and think a thousand miles away,
Since I had the blues this bad, I can't remember the day...[1]

(-97)

1. (İng.) Burada oturup binlerce mil ötenin hayalini kurabilirim / Burada oturup binlerce mil ötenin hayalini kurabilirim / Böyle *blues*'lara kapıldığımdan beri o günü hatırlayamıyorum. (Y.N.)

18

O saatte, orada ne işi olduğunu kendi kendine sorup durması bir işe yaramıyordu, daha düne kadar tanımadığı, gelecekte de unutulup gidecek olan sevgili arkadaşlarıyla yer ve zaman içinde rasgele karşılaştığı bu insanlarla neden birlikteydi. Babs, Ronald, Ossip, Jelly Roll, Akhenaton ne fark eder? Bu yeşil mum ışıkları için ne fark eder birbirine benzer gölgelerden öte nedir ki? Kafayı ne biçim bulduk, votka mı, çok sert çok.

Tüm bunların genel açılımını düşünmek, anlamak mümkün olabilseydi ne iyi olurdu. Kulüp'ü kavramak, "Cold Wagon Blues"u anlamak, La Maga'nın aşkını anlamak, her nesneden eline dek uzanan iplik parçalarını anlamak, her kuklayı, her cambazı, soytarıyı, soytarılığı, örneğin yortuları anlamak gibi anlayabilmek; kabul edilmesi kuşku götürür başka tüm bir gerçeği simgeleri olarak değil başlı başına birer uyarıcı gibi (bu ne dil, bu ne terbiyesizlik!) şu saat başlatacağı bir koşuya atılmak, bir an önce kaçış yollarını anlamak, harikulade mis kokulu, ılık bir hava veren, insanı korkutacak kadar sıcacık Eskimo battaniyesinden kopabilmek, kapının önüne çıkmak, yürümeye koyulmak, yapayalnız yürümek sokağın köşesine dek, sokak da yalnızdır; Max'ın kafesine kadar gitmek, Max da yalnız biri; Bellechasse Sokağı'ndaki sokak

18 fenerine dek gitmek; orası da yapayalnızdır. Evet, belki de hemen şu an, şu andan başlayarak hemen...

Ama tüm bunlar metafizik alanda böyle. Çünkü Horacio, sözcükleri... Yani sözcükler Horacio'ya göre... (Uykusuz geçen saatler boyunca daha önceleri de uzun uzadıya düşünüp taşındığı bir mesele bu.) La Maga'nın elinden tutmak, yağmura çıkmak, sanki içtiği sigaranın dumanıymış gibi kadın, çekip götürmek, kendinden bir parçaymış gibi, yağmur altına. Yeniden sevişmek onunla ama bu kez onun için sevişmek, çok kolay bir kopuşu, gösterilen çabanın boşunalığını örten her şeyden bir anda vazgeçişi öğrenmek amacıyla değil. Eğer tüm bunlar, yani çatı katındaki odanın camlarına vuran şafak vakti, kendisine bakan La Maga'yı seyretmekte olan Gregorovius ve Gregorovius'a bakan La Maga'nın kederli yüzü, "Struttin' With Some Barbecue", sessizce Ronald'dan gizli, yeniden ağlamaya başlayan Babs, artık ağlamayan ama sigara dumanlarıyla çerçevelenmiş yüzü ile azizleri çağrıştıran Ronald, her şeye tepeden bakan biçimli taburesine tünemiş İspanyol hayaleti Perico; evet tüm bunların genel ve geniş bir açıklaması olabilseydi, tüm bunlar olmasaydı da aslında yalnızca oracıkta *oluverseydi*, biri, sivri dişlerini geçirip orada her ne varsa ısırıp özünü anlayabilseydi, ısırıp parça koparsaydı bu ne olduğu bilinmedik şeylerden, ta kemiğine dek geçirseydi dişlerini ve (kim ne olursa bu, mademki şu an bunları kendisi düşünüyordu, öyleyse kendi olmalıydı özellikle, hiç olmazsa düşündüğünü kesin biçimde bilebilen ya da düşünmekte olduğunu diyelim biri, eh seni koca Descartes, ne can sıkıcısın!) kopardığı parçaları barış kuşuna, mayısböceğine, sevinci bildiren cırcırböceğine atabilseydi ve bir kapıdan bir bahçeye girebilseydi, öbürlerine göre alegorik bir bahçeye –örneğin *mandala*'lar nasıl alegorik ise başkaları için– ve bu bahçede bir çiçek koparabilsindi, bu çiçek de La Maga olsundu ya da Babs;

ama kim ya da ne oldukları açıklığa kavuşturulmuş, her şeyi açıklayan, onları sarmalayan Kulüp havasından sıyrılıp çıkmış, anlaşılmış sonra yeniden eski durumlarına dönmüş, tenleri soyulmuş, oldukları şeyin dışına çıkabilmiş kişiler, su yüzünde bir La Maga ya da Babs; ama tüm bunlar düşsel yeryüzü cennetine duyulan özlemden; ideal saflık ama işte masumiyet yalınlığın kaçınılmaz sonucu; delinin biri havalandı yine, kaleler havalandı, at şaha kalkıyor, piyonlar düşüyor tek tek ve satranç tahtasının ortasında, antrasitten aslanlar gibi iriyarı şahlar bir yanında en doğru olan, en uç olan; en safi orduların öte yanda yer almış, şafak atanda, ataklar savuşturulacak, çıkış yolu bulunacak, barış anlaşması imzalanacaktır. Masumiyet! Timsahlarda çiftleşme ahların ohların masumiyeti değil! İsa, Meryem, kirli ayaklar; güvercinlerin dolaştığı kırmızı tuğlalı çatının masumiyeti, kadınların başına sıçan güvercinler, tabii öfkeden kuduracak olanların... Saflık; şeyin... saflığı. Horacio, Horacio yalvarırım sus lütfen. 18

Saflık.

(Yeter! Defol, kalk oteline dön, bir banyo yap, *Notre Dame'ın Kamburu*'nu ya da *Les Louves des Machecoul*'nu oku, ayıl biraz. Bu da en azından anlamak için genel bir açılımdır.)

Saflık. Korkunç bir sözcük. Saflık, saf, aptal, irin suratlı, salak herif, pis herif. Görüyor musun? Su, özsu, bir ne bileyim Brisset'nin bulup çıkaracağı özsu. Niye ağlıyorsun şimdi? Aman kim ağlıyor, yoo ağlamıyorum ben.

Yortu gibi irin sözcüğünü de işitmek. *Damn the Language*[1] İşitmek. Anlamak değil, yalnızca *işitmek*. Bulunabilir bir cenneti sezmek: Var olmuş olmak için burada bulunuyor olamayız değil mi, ne dersin Brisset?

1. (İng.) Kahrolası dil! (Ç.N.)

18 İnsan kurbağadan türemiştir... *Blind as a bat, drunk as a butterfly,*[1] görkemli bir çıkışla, tutup kapının önüne koyacaksın belki de... (git otele, bir parça buz enseye ve uyku. Bir sorun var ama; Johnny Dodds mu olsun, Albert Nicholas mı? Dodds, Dodds olsun kesinkes. Not: Ronald'a sormak gerek yine de.) Berbat dizeler uçuşuyor çatı katı penceresinde: "Yürek son kez gevşeyip kasılırken, boşluğa yuvarlanmadan önce." Yanmış, kül olmuş bir ev. *Algı Kapıları.* Aldley Huxdous'dan. *Get yourself a tiny bit of mescalina, brother, the rest is bliss and diarrhoea.*[2] Aman neyse, ciddi olalım biraz (evet Johnny Dodds'tu, dolaylı yollardan da olsa belliydi: baterist Zutty Singleton'dan başkası olamaz, klarnette Johnny Dodds: cazoloji bu, tümdengelimli bilim; sabahın saat dördünde böyle işte, öğrenmesi de çok çok kolay. Seçkin baylara, bayanlara ve papazlara bu işten vazgeçmelerini öğütleriz). Biraz ciddi olalım Horacio; ağır ağır kalkıp sokağa kapağı atmadan önce elimizi vicdanımıza, ruhumuzu parmak uçlarımıza ya da dilimizi çabuklaştırıp ortasına koyarak kendi kendimize soralım (sanki biri matematik, biri tasvir antolojisi, re-sim-li iki cilt kitap gibi) soralım kendimize: Bu işe tepeden mi başlamalı, yoksa her şeyi temelden, en alttan mı ele almalı (ama nefis bu söylediklerim, demek ki her şeyi açık seçik görebiliyorum, çok güzel, votka sözcükleri dilime çivilemiş sanki, kelebekler mantarlar üzerine nasıl konarsa, A, A'dır, *a rose is a rose,*[3] *April is the cruellest month,*[4] her şey

1. (İng.) Bir yarasa gibi kör, bir kelebek gibi sarhoş. (Ç.N.)

2. (İng.) Git biraz meskalin al kendine kardeşim, gerisi keyif ve ishal. (Ç.N.)

3. (İng.) Bir güldür bir gül. Gertrude Stein'in "Sacred Emily" adlı şiirinden. (Ç.N.)

4. (İng.) En zalim aydır nisan. T.S. Eliot'un "Çorak Ülke" adlı şiirinden. (Ç.N.)

yerli yerine ve her güle bir yer. Bir güldür, bir güldür, bir güldür.) 18

Uf! *Beware of the Jabberwocky, my son.*[1]

Horacio duvara yaslanmışken biraz daha kaykıldı ve görmek istediği ne varsa açık seçik, iyice gördü. Tüm dikkatini toplayarak ya da şu an olduğu gibi, yere yayılmış, gevşemiş, çatı penceresine karşı, yeşil mumlara, La Maga'nın kederli görünen kuzu suratına, "Jelly Beans Blues"u söyleyen Ma Rainey'e karşı apaçık bakadururken, bu işe atılsın mıydı, neresinden başlasındı, tepeden mi, temelden mi, bir girişim miydi gerçekten bu, bilmiyordu. Böyleydi, böyle değildi, daha çok yaygındı, alıcıydı, gerçek gözlerle daha iyi bakıldığında her şey nasıl süngerimsi görülürse, emici görülürse, öyle. Hayır, kendi evini kendi elleriyle yıktığını hissedemeyecek kadar o an kendi içinde hiçbir şeyin yerli yerinde olmadığını, aynı zamanda da –gerçekti evet, nefis bir gerçeklikti– her yanda, yerde, tavanda, yatakların altında, küvetteki suda, her yerde yıldızların var olduğunu, yıldızların ve sonsuzluktan kopma parçaların, şiirlerin, güneşlerden ve koskoca kadın yüzlerinden, içinde türlerinin ateşliliği okunan kedi çehrelerinden kopmuş gibi şiirlerin dolaştığını göremeyecek kadar sarhoş değildi; sonra dilinde karıncalarla kırkayaklar gece gündüz süren kapışmalara girişmişlerdi, öfke içinde saldırıyorlardı birbirlerine, kokuların nefis saf anlatımıyla küfür bir aradaydı dilinde, net görüntü en berbat argo ile birlikteydi. Düzensizlik, egemendi her yanda, evin içinde, dışında at koşturuyordu; karmakarışık, uzun, düz saçlar, donuk, camsı gözler, eksik oyun kartlarını tutan eller, ne başlığı ne de altında imzası olmayan yazılar; çorba, masada tabaklar içinde

1. (İng.) Jabberwocky'ye dikkat et yavrum. Jabberwocky; *Alice Harikalar Ülkesinde*'nin fantastik yaratıklarından biri. (Ç.N.)

18 soğuyordu, döşemede pantolonlar atıldığı yerlerde, çürük elma ve pis lekeli pamuklarla bir arada duruyordu. Tüm bunlar daha da büyüyor, büyüyordu, korkunç, acayip bir müzikti, her yanı kadife kaplı, döşemeleri cilalı evlerin sessizliğinden daha garip, ana babaların suskunluğundan daha ürkünçtü her şey, işte o zaman onca kargaşanın içinde tek bir gömlek düğmesini yerinde bulamıyordu, geçmiş ve en ufak rüzgârda dönmeye başlayan rüzgârgülü gibi açılan bir zamanın ortasında, herhangi bir saksının dibine saplı bir tıraş bıçağı bile bulamadığı için cam kırıklarıyla tıraş oluyordu; şimdiki zaman geçmişin içindeydi, bir adam soluk soluğaydı ve kendisini çevreleyen kargaşayı seyrederken neredeyse deliler gibi saçmalayacak kadar yaşadığını hissediyordu ve soruyordu kendi kendine: Tüm bunların gerçekten bir anlamı var mıydı? Düzensizlik ve karmaşa vardı, doğruydu, bundan kendi kendine mi sıyrılacaktı, delilik yoluna saparak belki de yokluğu delilikten farklı bir akılcı yola girecekti. "Karmaşadan düzene doğru yol alış, diye düşündü Oliveira. Peki ama hangi düzen en korkuncu düzenlerin, düzensizliğin en berbat, en uğursuz, en uslanmazına benzemeyeni hangisi olmalı? Tanrıların düzeni ya kiklon ya lösemi, şairinki madde dışı bir şey, sert zemin, titrek dudakların çiçeği, *mama mia*, ne biçim kafa bulmak bu? Berbat haldeyim, gidip yatmalıyım, hem de hemen!" La Maga ağlıyordu, Guy ortalıkta yoktu, Etienne, Perico ile tartışıyordu, Wong'la Ronald otuz üç buçuk devirli plağın dönüşüne bakıyorlardı, ne daha fazla, otuz bir buçuk devirli ve dönerken "Oscar's Blues" çalıyordu, piyanoda Oscar'ın kendisi vardı, Oscar Peterson, şişko ve kederli bir piyanist, piyano başında biri işte, camlarda yağmur ve son olarak da edebiyat.

(-153)

19

"Seni anladığımı sanıyorum," dedi La Maga, Oliveira'nın saçlarını okşarken. "Bir şeyler arıyorsun evet ama neyi aradığını bilmiyorsun. Ben de bilmiyorum ne olduğumu. Ama ikisi farklı şeyler. Geçen gece aranızda konuşuyordunuz hani... Evet doğru, sen daha çok bir Mondrian'sın, bana gelince, ben de bir Vieira da Silva'yım."

"Ne," dedi Oliveira, "bir Mondrian mıyım ben?"

"Evet Horacio."

"Yani katı düşünceleri olan."

"Hayır, bir Mondrian'sın diyorum."

"Peki, şu Mondrian'ın gerisinde bir Vieira da Silva gerçeğinin başladığını düşünmedin mi hiç?"

"Tabii düşündüm," dedi La Maga. "Ama sen şimdilik henüz Mondrian gerçeğinden sıyrılamadın. Korkuyorsun, emin olmak istiyorsun. Ne konuda bilemiyorum. Hekim gibisin, bir şair değilsin."

"Bırak şairleri," dedi Oliveira. "Kıyaslamalar yaparak da Mondrian'a haksızlık etme."

"Mondrian da güzel, harika ama havası yok işte, anlatamıyorum, karşısında içinde boğulur gibi oluyorum. Sen ise kalkıp bütünüyle kavramak gerektiğini söylemeye başlıyorsun, çok güzel şeyler görüyorum evet ama hepsi ölü, örneğin kuru çiçekler, ne bileyim."

19 "Haydi be Lucía, biliyorsun neyi anlatmak istediğimi."

"Adım Lucía, tamam ama bana Lucía demeni istemiyorum," dedi La Maga. "Bütünlük nedir, biliyorum. Sen yaşamındaki her şeyin birbirine benzemesini istiyorsun ve hepsini de aynı anda görmek istiyorsun. Bu böyle değil mi?"

"Az çok," dedi Oliveira. "Soyut şeyleri yiyip yutmada felaketsin, akıl alacak gibi değil. Bütünlük, teklik, çokluk, tümünü bunların hiç örneğe gerek duymadan kavrayacak gücün yok mu? Hayır, olanaksız, yapamazsın. Neyse, açalım biraz: Senin yaşamın kendi gözlerinde bir bütün mü peki?"

"Hayır, sanmam. Parça parça, yaşadıklarım, başıma gelen şeyler..."

"Sen de bu parça parça şeylerin içinden geçen ipliksin ha, örneğin şu yeşil taşların, boncukların içinden. Dur bakalım, mademki taşlardan söz ediyoruz, nereden çıktı bu kolye ha?"

"Ossip verdi. Annesininmiş, Odessa'daki annesinin."

Oliveira ağır davranarak mate çayı hazırlamaya koyuldu. La Maga, Rocamadour'un küçük yatağına doğru gitti. Ronald vermişti küçük çocuğu yanlarına alabilsinler diye. Yatak, Rocamadour, komşuların bağırıp çağırması, odada yaşanacak yer bırakmamıştı ama kimse La Maga'yı, Rocamadour'un bir hastanede daha iyi bakılacağı konusunda inandıramamıştı. Madam Irène'den telgraf geldiği gün köye kadar onunla gitmek, Rocamadour'u kundaklara, battaniyelere sarmak, odalarına tıka basa, zorla bir karyola sokmak, ilaç kokulu biberonu almak ve fitil koyma saati geldiğinde Rocamadour'un bas bas bağırmasına dayanmak gerekmişti. Yeniden mate demledi. Bir yandan da gözucuyla Ronald'dan aldıkları Deutsche Grammophon Gesellschaft'ın kabını inceliyordu, kim bilir ne zaman oturup dinleyebileceklerdi. La Maga'nın, Rocamadour'u

kundaklarkenki beceriksizliği sinirine dokunuyordu; ayrıca, bebeği eğlendirmek için söylediği şarkılar, bazı bazı küçüğün yatağından yükselen kötü koku, viyaklamalar, ortada önemli bir şey olmadığından, oğlu için bütün bu yaptıklarının yapılması gerekenler olduğundan ve küçüğün üç günde iyileşeceğinden bu denli aptalca emin olması, deli ediyordu onu. Ve her şey ne kadar da etkisizdi, ya çok çok fazla geliyor ya yeterli ölçüde olamıyordu. Ne işi vardı burada, Allah kahretsin? Daha bir ay önce, herkesin ayrı odası vardı, sonra bir gün birlikte yaşamaya karar vermişlerdi. La Maga, müthiş ekonomik olur, demişti, iki kişi bir gazete almış olacaktı, ekmekler artmayacaktı, Horacio'nun çamaşırlarını ütüleyecekti kendisi, sonra kalorifer parası, elektrik... Tutumlu olmak değil miydi? Oliveira bu ani, iyi niyetli çıkışa hayran kalmıştı. Sonunda kabul etti, ihtiyar Trouille güç durumdaydı, Horacio'nun da ona otuz bin papel borcu vardı, sonra o sıralar, ne fark ederdi ha La Maga ile yaşamış ha yalnız, çok fazla düşünüyordu, her şeyi inceden inceye hesaplama, evirip çevirme alışkanlığı artık canına tak emişti. Birden, La Maga'nın sürekli varlığının, aşırı boyutlara varan böylesi saçmalıklarından kendisini koruyacağına inanır gibi oldu ama doğaldır ki, Rocamadour'un gelebileceğini önceden kestiremezdi. Ve böylece bazen Rocamadour'un çığlıkları kesilene dek ayak altından çekilmek zorunda kalıyordu ve ağlama sesleri canını sıkıyordu. "Böyle giderse Walter Peter'ın kahramanlarına döneceğim," diyordu kendi kendine. "İçinden konuş dur, konuş dur, eziyetin ta kendisi. Marius bir Epicuros'çu; bu ise hiç yere kötülük. Beni kurtaran tek şey, şu çocuğun çiş kokusu." 19

"Sana söylüyorum, eninde sonunda Ossip'le yatacaksın sen," dedi Oliveira, "aklında hep bu var."

"Rocamadour'un ateşi var," dedi La Maga.

Oliveira, sukabağı içine yeniden mate çayı koydu. Bu

19 çayı dikkatli kullanmak gerekiyordu, kilosu Paris'te beş yüz franktı, üstelik iğrençti de, Saint-Lazare Garı'ndaki ecza deposunda şu övücü etiketle satılıyordu: "Yabani mate, Kızılderililer tarafından toplanmıştır, idrar söktürücü, antibiyotik ve yumuşatıcıdır." İyi ki Rosario'lu avukat –tam bir kardeş gibiydi doğrusu– beş kilo Cruz de Malta marka göndermişti acele olarak ama çoğu gitmişti, azıcık kalmıştı ellerinde. "Eğer mate kalmazsa, çayım olmazsa mahvolurum," diye düşündü. "Tek dostum, dert ortağım işte bu küçük yeşil köşe." Matenin su üstünde yüzüşünü, yaprakların kokusunu, dibe çöküşlerini inceliyordu, yapraklar emildikten sonra yeniden tüm parlaklığını kaybetmiş, kokusunu yitirmiş olarak fincan dibine düşüyordu, ta ki incecik bir su akıtılıp üstüne yaprakları yeniden diriltene dek öylece kalıyorlardı yalnız ve kederli insanlar için kurtarıcı bir Arjantin soluğu. Nicedir önemsiz şeyler Oliveira'nın gözünde önem kazanır olmuştu ve gözünü yeşil fincana dikmiş, derin derin düşünüyordu; sinsi zekâsı böyle anlarda dağların, gökteki ayın, ufukların, ergin bir kızın, kuşun ya da atın, insanda ahlaksızca bazı bilgilerin uyanmasına olanak sağlardı. "Belki de şu mate çayı bende bir merkez oluşturuyor ya da ortaya çıkarıyor," diye geçiriyordu aklından (ve La Maga'nın Ossip'le yatabileceği konusu gittikçe uzaklaşıp küçülüyor, özünde kıvamını yitiriyordu, bir zaman sonra, saat dokuzda yeniden odun atılması gereken sobaya rağmen oldukça soğuk sayılacak odanın havası içinde, köşe üstündeki buhar tabakası ve köpüklü yüzeyiyle mate çayı, kendini ona sunmuş oluyordu böylece). "Peki bu merkez ne, bilmiyorum, bir bütünün topografik anlatımı gibi değerlendirilemez mi? Tabanı karo döşemeli koskoca bir salonda yürüyormuş gibiyim de sanki karo taşlardan tam bir tanesi kesinkes merkezde; doğru bir perspektişe düzen içinde öbürleri. Belirgin kesin nokta," diye yineledi Oliveira, tumturaklı bir biçimde,

sözcüklerle böylece oyun oynadığı için kendi kendiyle 19
alay ede ede, anamorfik bir resimdeki gibi doğru açıyı bulmak gerek (bu örnekteki incelikli yan şu: Bu *maçı*[1] iyicene sivri maçı; birden düzenli karo yapısının kareleri ayıran çizgileri ölçüsüz, düzensiz biçimde bir yere yığılıveriyor. I. François'nın portresi ya da Sinigaglia Savaşı'nın ya da hiç işitilmemiş, *maşırtıcı* ne varsa onun resmi olabilmesi için burnunu iyicene bu anamorfik resme yapıştırıp bakmak gerekiyor). Bu bütün, bir yaşam oluşturan edimlerin tümünün oluşturduğu toplamdır ama bu bütün, yaşamın kendisi, aynı, çayı içilmiş, dibinde otları kalmış mate çayı gibi, sona ermeden önce ortaya çıkmayı, kendini belli etmeyi pek istemiyor gibi; başka bir deyişle bu bütünü ancak başka birileri, örneğin özyaşam öykücüleri görebilecekti, Oliveira çok gülünç buluyordu, işin *müzelliği* kendi yaşam bütününü, kahraman olmaksızın, ne bir aziz gibi ne de bir cani, bir boks şampiyonu, ne bir lider ne de papaz gibi davranmaksızın ele almakta, kavramaktaydı. Bu bütünü tüm çoğulluğu ile kavramak; sanki bir kasırganın, döngelin ekseniymişçesine, suyu içilmiş, soğumuş matenin dibe çöken otlarıymış gibi değil.

"Rocamadour'a çeyrek aspirin vereceğim," dedi La Maga.

"İçirebilirsen eğer, Ambroise Paré'den daha kuvvetlisin demektir," dedi Oliveira. "Gel bir mate iç, yeni demledim."

Bütünlük konusu kafasını kurcalıyordu çünkü kolaycana feci tuzaklara düşebileceğini hissediyordu. 1930'lara doğru, henüz üniversite öğrencisiyken, (önceleri) şaşarak (sonraları) biraz alayla; sözde kişi bütünü görüntüsü altında aslında basit bir dil bütünlüğü ve karakter yapısının

1. Cortázar bu bölümde bazı sözcüklerin başına bir harf ekleyerek onları değiştiriyor, Türkçeye uyarlamak için söz konusu sözcüklerin başına "m" harfi eklenerek çevrildi. (Ç.N.)

19 olgunlaşmamış, hatta büyümesini tamamlamamış doku sertleşmesi biçiminde kendini gösteren bir yığın "kişilik"in var olduğunu keşfetmişti. Bu insanlar hiçbir zaman tam anlamıyla uymadıkları bir ilkeler dizgesi oluşturmuşlardı, hepsi de tam anlamıyla lafta kalıyordu, boş sözlerdi, sözcüğün eylemsel içeriği kesin biçimde ve zoraki yerini eylemsel değişimine bırakmıştı. Görev, ahlak, ahlaksızlık, töre dışılık kavramları gibi, adalet, yardımseverlik, Avrupa, Amerika sözcükleri gibi, gece ve gündüz, karı ve eş sözcükleri gibi, nişanlılar, sevgililer, ordu, banka, bayrak, Amerikan altını, Moskova altını gibi, soyut sanat, Caseros savaşı gibi, tüm bunlar saçlarımız, dişlerimiz gibidir, yani kabul edilmiş şeylerdir, kendiliğinden cisimsizdirler, ne gözle görülebilir ne analizleri yapılabilir; çünkü *böylecedirler*, tıpkı böyle, bizi bir araya getirmiş, bütünlemiş, tamamlamış, güçlendirmişlerdi. Sözcüklerin insana zorla sahip oluşu, eylemin kendine can veren babasından öç alışı, düşmanından yararlanmak isteyen Oliveira'nın düşüncelerine renk katıyordu; biraz acı, biraz güvensizlik; bir yerde düşmanını geri teptireceği, sonra da peşine düşüp izleyeceği bir yolda kendi kendisiyle ve içinde bulunduğu gerçekle tam bir uzlaşmaya varana dek kullanacağı geçit yerini aşmak için düşmanından yararlanmalıydı, zorunluydu buna –nasıl, hangi yollardan, hangi uykusuz gecelerde, hangi kapkara gündüzlerde– sözü kullanmaksızın söze varmak (ne uzak ve hepten olanaksız!) ve akılcı bir anlayıştan uzak, derin bir bütünü en sonunda bireyin ne olduğunu anlamak için ele almak, şimdilik parmakları arasında bir fincan mate tutuyorken Rocamadour'un küçücük kıçında ve kalçalarında dolaştırmasını istemediğinden olacak, viyaklayıp durmasına karşın onu kavrayan ellerine La Maga'nın baka dura orada olmak ve bununla yetinmek.

(-90)

20

"Eninde sonunda onunla yatacaksın," dedi Oliveira.

La Maga, şimdi daha az viyaklayan oğlunun üstünü örttü, ellerini bir pamukla sildi.

"Rica ederim git, ellerini yıka, yıkaman gerek," dedi Oliveira, "hem de kaldır şu pisliği."

"Derhal efendim," dedi La Maga ve Oliveira ta gözlerinin içine baktı (genelde zor becerebilirdi bunu). La Maga gidip bir gazete getirdi, yatağın üstüne yaydı, içine pamukları koydu, paketledi, tuvalete attı. Geri döndüğünde, elleri kıpkırmızı ve pırıl pırıldı, Oliveira ona bir mate çayı uzattı. Koltuğa oturdu ve çubukla eme eme içmeye başladı. Boş hava emerdi ekseriya; çünkü çubuğu her bir yana döndürmeden edemezdi, sanki özellikle dibini, tortusunu, suyunu birbirine katmak ister gibiydi.

"Sonunda," dedi Oliveira, dumanı burnundan üflerken. "Ama bana haber vermeliydiniz. Şimdi tam altı yüz frank taksi parası sayacağım ve eşyalarımı başka bir yere taşıyacağım. Üstelik oda aramak da cabası ve bulamazsın da."

"Niçin gidecekmişsin?" dedi La Maga. "Gerçek olmayan şeyleri durmaksızın kafanda düşlemekten ne zaman vazgeçeceksin?"

"Olmayacak şeyler düşlemekmiş," dedi Oliveira. "Halis, Río de la Plata romanlarındaki gibi laflar ediyor-

sun. Bir çirkinliğime kahkahalarla gülmeyip olay çıkarmadığın kaldı."

"Rocamadour ağlamıyor artık," dedi La Maga, yatağa dönerek. "Alçak sesle konuşalım. Aspirin verdim ya, iyi uyur şimdi. Gerçekten, kesinlikle Gregorovius'la yatmadım ben."

"Bal gibi de yattın."

"Hayır Horacio. Öyle olsa niçin sana söylemeyeyim ki? Seni tanıdığımdan beri senden başka sevgilim de olmadı. Bunu söylemeyi, anlatmayı beceremiyorsam, seni güldürüyorsa söylediklerim, n'apalım; elimden geldiği biçimde konuşuyorum ama hissettiklerimi anlatmayı bilemiyorum."

"Tamam, tamam," dedi Oliveira, ona bir mate çayı daha uzatarak. "O halde seni değiştiren, oğlunun durumu; birkaç gün içinde tam bir ana oldun çıktın."

"Ama Rocamadour hasta."

"Evet doğru. Ama ben sanıyordum ki, tüm bu değişikliklerin nedeni başkaca bir şey. Gerçekte birbirimizi çekemez olduk."

"Sensin beni artık istemeyen. Rocamadour'u da çekemeyen..."

"Bak bu doğru, doğrusu işin içinde ufaklık yoktu, onu hiç düşünmemiştim önceleri. Bir tek odada üç kişi biraz fazla. Bir de Ossip'i düşünürsek dört kişiyiz. Elbet dayanılır gibi değil."

"Ossip'i karıştırma."

"Çaydanlığı ateşe koysana," dedi Oliveira.

"Onun bu işle bir ilgisi yok," diye yineledi La Maga. "Koca aptal, neden acı çekmemi istiyorsun? Biliyorum, yorgunsun, beni de sevmiyorsun artık. Zaten hiç sevmedin beni, başka bir şeydi aramızdaki, bir tür düş dünyasındaydın. Peki Horacio, git, n'apayım, kalman için artık bir neden yok. Beni düşünme, alışığım ben, öyle sık terk edilmişimdir ki..."

Yatağa doğru döndü, Rocamadour uykuya dalmış gibi gözüküyordu. 20

"Sık ha," dedi Oliveira, çaydanlığa yeniden taze mate koyarken. "Duygusal özgeçmişine gelince, insanı hayran bırakacak bir açıksözlülük var sende. Ossip'e sor istersen. Biri seninle tanışır tanışmaz hemen ona kara tenli adamın öyküsünü anlatıyorsun."

"Anlatmam gerekiyordur ondan, anlamıyorsun."

"Tabii ki anlamıyorum, ne yazık ki bu böyle, yazgısal."

"Yazgısal da olsa bana demen gerek sanırım. Eğer biri seviyorsa, o sevene geçmişini dosdoğru anlatmalı insan; doğrusu budur. Senden söz ediyorum. Ossip'ten değil. Sen bana kız arkadaşlarından söz edebilirdin, edemez miydin yani? Ama ben senin gibi değilim, her şeyi sana anlatmayı gerekli bulurum. Birini sevmeden önce öbürlerini kafadan silip atmanın tek yolu bu, ardımızdaki herkes çekip gider ve odamızda baş başa kalırız böylece."

"Bir tür günah bedeli ödeme ve belki de günah çıkarma. Önce kara tenli adam vardı değil mi?"

"Evet, önce kara tenli," dedi La Maga gözüne bakarak, "sonra da Ledesma."

"Ledesma tabii, evet, evet."

"Sonra karnaval gecesi çıkmaz sokakta karşılaştığım üç adam var."

"Ondan önce kim," diye sordu Oliveira, mate koyarken.

"Bay Vincent, otel sahibinin kardeşi."

"Ondan sonra?"

"Parkta ağlayıp duran bir asker."

"Ardından?"

"Sen."

"Sonrası yok, beni listeye indirgedin, buradayım ben ve böyle listeye dönüşmek de hiç hoşuma gitmiyor. Aslına bakarsan Gregorovius'a okuttumalısın ezbere, tam liste..."

20 La Maga mate çubuğunu fincanda döndürüp duruyordu. Başını öne eğince tüm saçları Oliveira'nın yüzüne döküldü, böylece Oliveira'nın yüzünde beliren anlam silinmiş oldu. Umursamaz gibi gözüküyordu:

Después fuiste la amiguita
de un viejo boticario
y el hijo de un comisario
todo el vento te sacó...[1]

Oliveira tango söylüyor, La Maga ise matesini yudumluyordu, yüzüne bile bakmadan omuz silkiyordu. "Zavallı yavrucak," diye geçirdi içinden Oliveira. Elini uzattı, yığılan saçları, perdeleri iki yana açar gibi savurdu geriye. La Maga'nın dişleri arasında çıtırdadı çubuk.

"Tokat atar gibisin," dedi La Maga titreyen iki parmağını dudağına koyup, "umurumda bile değil, bana ne, hem böyle işte."

"Hayır efendim iyi ki sana ne, değil. Bana tutup da böyle hesap vermeseydin aşağılardım seni. Harikasın sevgilim, Rocamadour'a ve her şeye karşın harika."

"Bu söylediklerin ne işime yarar ki?"

"Benim işime yarar ama."

"Evet, sana göre hava hoş. Her şey sana yarar, sana göre, senin için, yeter ki sonuca varabilesin."

"Sevgilim," dedi yumuşak bir tavırla Oliveira, "biliyorsun ki gözyaşları matenin tadını bozar, tamam mı?"

"Belki ağlamam bile senin bir işine yarar."

"Evet öyle, kendimi suçlu bulduğum ölçüde."

"Defol Horacio, çek git, böylesi daha iyi!"

1. (İsp.) Sonra sevgilisi olmuştun / ihtiyar bir eczacının / ve bir komiserin oğlunun / rüzgârlara kapılıp... (Y.N.)

"Büyük bir olasılıkla, evet öyle. Ama söz arasında şunu da söyleyeyim; şu anda gidersem kahramanlık olur çünkü seni yalnız bırakmış olurum, parasız pulsuz, üstelik hasta bir çocukla." 20

"Evet," dedi La Maga, gözyaşları arasından gülümserken, "birazcık kahramanlık olur, doğru bu."

"Ve ben bir kahraman olamayacağıma göre, her şey açık seçik ortaya çıkana dek burada kalsam daha iyi olacak. Kardeşim burada olsa şimdi, tıpkı böyle derdi."

"Kal, sen de gitme."

"Ama neden ve nasıl bu kahramanlıktan vazgeçtiğimi anlıyorsun, değil mi?"

"Tabii, hiç kuşkun olmasın."

"Dur, anlayalım bakalım, söyle şimdi, niye gitmiyormuşum?"

"Gitmiyorsun çünkü biraz fazlaca burjuvasın ve Ronald, Babs ve öbürleri bu işe ne der diye korkuyorsun."

"Tamam, anlaşıldı. Yalnız bilmeni istediğim bir şey var, vardığım kararda senin etkin pek yok. Ne acıdığım için ne de dayanışma nedeniyle kalıyorum; kalıyorum çünkü Rocamadour'a her gün saati gelince biberon vermek gerek. Ayrıca seninle aramızda ortak bir şeyler yok artık."

"Bazen ne gülünç oluyorsun bilsen," dedi La Maga.

"Kuşkusuz öyle, Bob Hope hiç kalır benim yanımda," dedi Oliveira.

"Aramızda ortak bir şey yok artık, derken dudağını garip biçimde ısırıyorsun..."

"Bak, şöyle değil mi?"

"Evet, tamı tamına öyle, inanılır gibi değil."

Mendillerini ağızlarına bastırıp yeniden gülmeye başladılar. Öyle bir gülüyorlardı ki Rocamadour uyanabilirdi. La Maga, ön ayakları daha kısaca olan koltuktan aşağı kayıyordu, belinin yaslandığı yastıksa iyice bir eğim

veriyordu. Mendilini ısırarak gülmesini durdurmaya çalışan Oliveira'nın gözlerine yaşlar doldu, tutmaya çalıştı onu ama ne yaptıysa olmadı, yere yuvarlandı sonunda La Maga, Oliveira'nın bacakları arasına yığıldı.

"Bir daha yap bakayım, yüzüm nasıl oluyormuş bunu söylerken," diye yalvarır sesle konuştu Oliveira.

"İşte böyle," dedi La Maga. Yeniden gülmelere koyuldular iki büklüm. Oliveira karnını tutmuş, öne eğilmiş, basıyordu kahkahayı, La Maga onun yüzünü tam önünde gördü, gözyaşlarına boğulmuştu gözleri. Birbirlerine sarılarak geriye devrilip öpüştüler, ısırarak biraz çünkü ağızlarını tanıyamadılar birbirlerinin, farklı ağızlardı öptükleri, saç baş karmakarışık, elleriyle arayıp buluyorlardı birbirlerini, masanın kenarından yere devrilen mate çayı, La Maga'nın eteğine damlıyordu şıp şıp.

"Söyle bakayım, Ossip nasıl sevişiyor," diye mırıldandı Oliveira, dudaklarını La Maga'nınkine bastırarak. "Çabuk söyle, kanım tepeme fırlıyor, daha fazla dayanamam böyle, korkunç!"

"Çok güzel sevişiyor," dedi La Maga, onun dudaklarını dişlerken. "Senden daha iyi ve de uzun süre götürüyor."

"Ama belini atturabiliyor mu ha? Yalan söyleme. Gerçekten de doyuma ulaşabiliyor musun?"

"Oho, hem de nasıl, bazen öylesine çok oluyorum ki, nefis bir duygu... Evet, yapıyor, sonra da yeter diyene dek, lütfen diyene dek... Ters dönüyoruz, dayanamıyorum artık, acele etmek gerek, anlıyorsun değil mi? Ama yok, nereden anlayacaksın. Sen en ufak, en zayıf duyarlanmada duruyorsun, hep böyle."

"Ben de, öbürleri de," diye homurdandı dikleşerek. "Bu mate ne berbat, değil mi, çok berbat, gidip biraz dolaşacağım ben."

"Sana Ossip'ten iyice anlatmamı istemez misin, devam etmeyeyim mi," dedi La Maga, "kuşdilinde."

"Kuşdili canımı sıkıyor. Senin de hiç düş gücün yok. Hep aynı şeyleri yineliyorsun. Zayıf duyarlanma ha, bir yenilik bu. Sonra 'birinden anlatmak' denmez hem." 20

"Kuşdilini ben icat ettim," dedi La Maga alaylıca, "sense ağzına geleni söylüyorsun, yeter ki parlak sözler olsun ama gerçek kuşdili bu değil ki!"

"Ossip'e gelelim..."

"Aptallık etme Horacio. Onunla yatmadım diyorum sana. Büyük Siyu yemini mi edeyim sana?"

"Yo, neyse, eninde sonunda inanacağım tabii ki sana."

"Zaten," dedi La Maga, "sonunda yatacağım bu gidişle Ossip'le, bunu sen istemiş olacaksın."

"Sahi, samimi olarak söyle, tipi hoşuna gidiyor mu?"

"Hayır. Ama eczaneye para ödemek gerek ilaçlar için. Senden tek kuruş isteyemem, hem Ossip'ten de isteyip adamı batıramam."

"Evet biliyorum," dedi Oliveira, "şu özverili yanın. Parkta bulduğum küçük asker, onu da öyle ağlar haliyle bırakamazdın değil mi?"

"Pek tabii. Görüyorsun, ne farklıyız birbirimizden."

"Evet, acımak benim sığınağım değildir. Ama şu sabahlardan birinde ağlamaya başlayacağım ben de..."

"Seni ağlarken düşünemiyorum," dedi La Maga, "sen yağmalamayı bilirsin."

"Ağladığım olmuştur."

"Öfke ve kudurganlıktandır yalnızca. Sen ağlamayı bilmezsin. İşte bu, yapmayı beceremeyeceğin bir şey."

Oliveira, La Maga'yı dizleri üstüne çöktürdü. La Maga'nın kokusu, La Maga'nın ensesi hüzne boğuyordu onu şu an. Bu koku ki daha önceleri ona... İşaretler, belirtiler arasından aramak, diye düşündü Oliveira dalgın dalgın. "Evet, beceremeyeceğim bir iş ağlamak da, acımak da."

"Birbirimizi hiç sevmedik biz," dedi La Maga'nın saçlarını öperken.

20 "Benim adıma konuşma," dedi La Maga, gözlerini kapatarak. "Seni sevmediğimi bilemezsin. İşte bunu da bilemezsin, ağlamayı bilmediğin gibi."

"Beni kör mü sanıyorsun sen, iyicene kör!"

"Hayır, tam tersi ama birazcık kör olsan ne iyi olurdu."

"Ya, eşyaları tanımak için dokunmak, zekâdan öteye gidebilen içgüdü. Sihirli yol, ruhun karanlık gecesi."

"Pek yararlı olurdu senin için," diye yineledi inatla La Maga, bir şeyi anlamak isteyip de anlamış gibi gözüktüğünde böyle yapardı.

"Dinle, sahip olduğum, elimin altında var olan, benim olan her şey gayet güzel anlatabiliyor ki, herkes kendi yoluna gitmeli. Sen seninkine, ben de benimkine. Yalnız olmaya gerek duyuyorum Lucía, ne yapacağımı da bilemiyorum. Sana haksızlık ediyorum, sana da, Rocamadour'a da, bak bak, uyanıyor, evet öyle sanıyorum ki haksızlık bu, böyle sürüp gitmesini de istemiyorum."

"Beni de, Rocamadour'u da kaygı konusu yapma."

"Hayır, kaygılanıyorum ama birbirimizin ayakları üstünde yürüyoruz, bu hem rahatsız edici bir durum, hem de hiç güzel değil, yeterince kör değilim belki sevgilim; ama göz sinirlerim senin bensiz de kıvırabileceğini gösteriyor. Kız arkadaşlarımdan hiçbiri, her ne kadar bunu söylerken gururum yaralanıyorsa da, hiçbiri benim için kendini öldürmedi."

"Evet Horacio."

"Yani, seni ya bu akşam ya yarın sabah terk edip gidecek kadar yüreklilik gösterirsem sanki hiçbir şey geçmemiş gibi aramızda..."

"Hiçbir şey," dedi La Maga.

"Sen de yeniden oğlunu Madam Irène'e götürürsün, roman okumayı sürdürürsün, en berbat yerlerde yaşamını riske atıp en berbat saatlerde dolaşabilirsin."

"Kesinlikle." 20

"Sokaklarda istediğin kadar garip kızlar bulup evine getirir, bir şeyler üretirsin onlarla, Wong sana tabaklarla cambazlık gösterilerini öğretecektir. Ossip iki metre gerinden seni izleyecektir, yüzünde alçakgönüllü bir eda ve elleri önde bitişik..."

"Rica ederim Horacio," dedi La Maga ona sarılıp yüzünü onun kolları arasına saklayarak.

"Ve rastlantısal olarak, Bastille'de bir gece karşılaştığımız gibi tıpkı, karşılaşacağız, kesin bu, anımsıyor musun?"

"Duval Sokağı'nda."

"Az sarhoş değildim, ha, birden sokağın ucunda çıktın ortaya, kalakaldık ikimiz de oracıkta iki aptal gibi."

"Çünkü ben seni konsere gidecek sanıyordum."

"Sen de Madam Léonie ile buluşacağını söylemiştin."

"Yeşil süveterin vardı üstünde, bir oğlancıyı avutmaya çalıştığın için tutuklamışlardı seni."

"Kafeden tekme tokat dışarı atmışlardı herifi, ağlayıp durdu."

"Bir başka kez, Jemmapes Rıhtımı yakınında karşılaştık."

"Hava çok sıcaktı," dedi La Maga.

"Jemmapes Rıhtımı'nda ne işin vardı bir türlü anlayamadım gitti, ne arıyordun?"

"Hiçbir şey aramıyordum."

"Elinde bir bozuk para vardı."

"Kaldırımın kenarında bulmuştum, ne güzel parlıyordu."

"Oradan République Meydanı'na gittik, orada da sirk barakaları vardı, hani bir kutu şekerleme kazanmıştık."

"Berbattı."

"Bir başka kez de Mouton-Duvernet'de metrodan çıkıyordum, seni gördüm, bir kara tenli ile bir Filipinli arasına oturmuştum."

20 "Ya sen, aslında sen oralarda ne arıyordun hiç bana demedin?"

"Pedikürcüye gidiyordum," dedi Oliveira, "kadının bir bekleme salonu vardı, görme, mor ve eflatun tonlarda duvar halılarıyla kaplanmış; gondollar, palmiyeler, ay ışığında kucaklaşan sevgililer; düşün bir, 12x18'lik formalar tam beş yüz kez yinelenmiş."

"Oraya nasırların için gitmiyordun, değil mi yalnızca bunları seyre..."

"Nasırlar için değildi yavrucuğum. Ayak tabanımdaki bir siğil için. Vitamin eksikliğiymiş."

"Geçti mi bari," dedi La Maga, başını kaldırıp çok ilgileniyormuş gibilerden bakarak.

İlk kahkahayı patlattıklarında Rocamadour uyandı ve inlemeye başladı. Oliveira içini çekti, yine başlayacaktı, La Maga sırtını dönmüş, yatağa eğilmişti, elleri ileri geri gidip geliyordu. Oliveira mate koydu demlemek için, bir sigara sardı. Düşünmek istemiyordu. La Maga gidip ellerini yıkadıktan sonra döndü. Birbirlerinden bakışlarını kaçırarak matelerini içtiler.

"Bu öykünün iyi yanı şu ki," dedi Oliveira, "melodrama dönüşmüyor. Bana öyle bakma eğer birazcık düşünürsen, demek istediğimi anlarsın."

"Anlıyorum," dedi La Maga, "bunun için bakmıyorum ben."

"Aa, tabii sen sanıyorsun ki..."

"Evet, biraz öyle. Ama en iyisi bundan söz açmamak."

"Haklısın. Tamam. Sanırım ufak bir tur atacağım."

"Geri dönme," dedi La Maga.

"Haydi canım, abartmayalım," dedi Oliveira. "Nerede geceleyeyim istiyorsun? Aşılması gereken dalyanlar, sokaktan esen ince yel, iki eder, ararsam beşten az eder yine de engeller."

"Geri gelme, en iyisi bu Horacio," dedi La Maga. "Şu an bunu kolayca söyleyebiliyorum. Dönme. Anla biraz."

"Yine de biraz çabuk davrandık kutlamakta, görgü kurallarını iyi bildiğimiz için ha?" 20

"Acındırıyorsun Horacio kendini. Acıyorum haline."

"Oooo! Yoo, yavaş ol bakalım."

"Bilirsin ki bazen iyi anlarım, iyi görürüm. Her şey açık seçiktir gözümde. Bir saat önce gidip kendimi nehre atmayı düşündüğümü de söylemem gerek."

"Seine Nehri'nden çıkarılan kimliği belirsiz kadın. Ama zavallım, sen kuğu gibi yüzmeyi bilirsin."

"Acıyorum sana," diye yineledi La Maga. "Şimdi anlıyorum. Notre Dame'ın arkasında karşılaştığımız o gece gördüm... İnanmak istememiştim yalnızca. Çok güzel bir mavi gömlek vardı üstünde. O gündü ilk kez otele gitmiştik değil mi?"

"Hayır, o gün değildi ama olsun. Sonra da sen bana kuşdili konuşmayı öğretmiştin."

"Ya şimdi tüm bunları sana acıdığım için yaptım dersem."

"Haydi canım sen de," dedi Oliveira, şaşkın şaşkın ona bakarak.

"O akşam tehlikedeydin. Her şey ortadaydı, uzaktan işitilen siren sesi gibi... Hissediyordum ama anlatamam şimdi sana."

"Tehlikeler yalnızca metafiziksel, içinde bulunduklarım yani," dedi Oliveira. "İnan bana, beni nehirden sırık uzatıp da kurtarmayacaklar. Ya bağırsak bozukluğundan, ya Asya gribinden; ya da Peugeot 403 altında gebereceğim."

"Bilmem," dedi La Maga. "Bazen kendimi öldürmeyi düşündüğüm olur ama sonunda yapamadığımı görüyorum. Rocamadour için sanma, ondan önce de böyleydi. İntihar daha iyi gelir bana. Ama sen düşünmüyorsun ya... Neden metafiziksel tehlikeden söz ediyorsun? İçine atlayacak metafiziksel ırmaklar da var Horacio. Ve sen

kendini bir gün sularına fırlatacağın ırmaklardan birinin içindesin."

"Belki de," dedi Horacio, "adı Tao bunun."

"Seni koruyabileceğimi sandım. Sus bir şey söyleme. Sonra baktım bana gereksinimin yoktu senin. Bir sonatı çalmak için bir araya gelmiş iki müzisyen gibi sevişiyorduk."

"Bak bu söylediğin şey çok güzel."

"Evet, tamı tamına böyle, biri bir yanda piyano çalıyor, kemancı da keman çalıyor, bundan da sonat doğuyor ama görüyorsun, aslında karşılaşmıyoruz. Bunu hemen sezdim ben, ta baştan. Ama Horacio, çaldığımız sonatlar harika, nefis şeyler."

"Evet canım, evet sevgilim."

"Ya kuşdili?"

"Evet o da."

"Bütün Kulüptekiler, o akşam Bercy Rıhtımı'nda, ağaçların altında, sabaha kadar yıldız avladık durduk, sen susadın, bir şişe çok pahalı köpüklü şarap aldık, nehir kıyısında içtik."

"Şarapçının biri, ayyaşın teki çıktı geldi, şişeyi onunla paylaştık."

"Ne çok şey biliyordu, Latince biliyordu, Doğulu filozofları, hatta tutup şeyden... söz ettiniz."

"İbn Rüşd'den sanırım."

"Evet, İbn Rüşd'den."

"Evet, şu panayır gecesi, bir erin bacaklarımı okşadığı akşamdı. Bir yumruk çaktın burnunun üstüne. Hepimizi karakola aldılardı."

"Şşt! Rocamadour duyabilir," dedi Oliveira gülerek.

"Rocamadour iyi ki seni hiç anımsamayacak, henüz gözlerinin ardında bir görüntü izi yok. Önüne atılan ekmek kırıntılarını tek tek alan kuşlar gibi. Sana bakar ve yerler yerdekini, sonra uçup giderler. Geride bir şey yoktur artık."

"Hayır geriye kalan hiçbir şey yok." 20

Merdiven boşluğunda, üçüncü kattaki kocakarının bağırışı duyuldu, her zamanki gibi körkütük sarhoştu o saatte. Oliveira dalgın bir bakış fırlattı kapıya doğru ama La Maga sokuldu iyice ona, dizlerine dek sıyrılarak indi, ağlıyor tiriyordu.

"Neden böyle kederlisin," dedi Oliveira. "Metafiziksel ırmaklar ta yakınımızdan geçip gidiyor, çok uzağa gitmek gerekmez sularını bulmak için. Dinle minik kuşum, boğulmak hiç kimsenin hakkı değil benim olduğu kadar. Ama sana söz veriyorum bir konuda, ölümüm daha da acı versin diye bana, son anda seni anımsayacağım, son saniyede. Renkli kapaklı, gerçek bir dizi roman, renkli fotoroman."

"Gitme," diye mırıldandı La Maga, dizlerine sarılıp. "Gitme."

"Yalnızca küçük bir gezi, semt içinde."

"Hayır, hayır, gitme."

"Bırak beni. Geri döneceğimi biliyorsun, en azından bu gece geri döneceğim."

"Birlikte gidelim. Bak, Rocamadour uyuyor, sessiz sakin yatar biberon saatine kadar. Önümüzde tam iki saat var, Arap mahallesindeki kafeye gidelim, şu kederli görünümlü yer, orada rahat ederiz."

Ama, Oliveira yalnız çıkmak istiyordu. La Maga'nın kendisini saran kollarından yavaşça sıyrıldı. Saçlarını okşadı, boynundaki kolyeye dokundu parmaklarıyla ensesinden öptü, bütün saçları yüzüne dökülmüş ağlayan La Maga'nın kulak ardına öpücükler kondurdu, bir yandan da ağlayışını dinliyordu. "Şantaj yok," diye düşündü, "yüz yüze bak ağlarken, sinemalardan öğrendiğin şu ucuz hıçkırıkları da bırak." Çenesini kaldırdı, kendisine bakmak zorunda bıraktı onu.

"Berbat herifin biriyim. Pis biri," dedi Oliveira. "Bı-

rak, bedelini de tek başıma ödeyeyim. Belki de ölecek olan oğlun için otur ağla, gözyaşlarını benim için dökme, harcama boşu boşuna. Tanrı bilir, Zola Baba'dan beri böyle bir sahne daha görülmemiştir. Bırak çıkayım, rica ederim bırak."

"Neden," dedi La Maga, aşağı kalmadan, yenik düşmüş biri, sopa yemiş bir köpek gibi.

"Ne 'neden'?"

"Neden?"

"Ah! Neden bütün bunlar demek istiyorsun. Git sen ara, öğren nedenini. Sanırım yalnızca bizim yanlışımız değil bu. Yeterince büyümedik biz Lucía. Bu iyi bir şey ama çok pahalıya mal oluyor. Çocuklar oyun oynar birlikte, sonra da saçlarını çeker, can yakarlar. Bu da böyle bir şey olmalı. Bunları yeniden yeniden düşünmek gerek."

(-126)

21

Herkes için aynı, Janus'un portresi gereksiz; gerçekte, kırk yıl sonra ancak gerçek yüzümüzü ensemizde taşımış oluyoruz, umutsuzca hep geriye baka baka. İşte bu kesinkes beylik bir söz. Elden ne gelir, bunun böyle olduğunu, yalnızca tek tip çehreli gençlerin dudaklarını sıkıntıyla gerdiren aynı sözcüklerde bile görüp anlayabiliriz. Süveterli delikanlılarla, Saint-Germain-des-Prés semtindeki kafelerde sütlü kahve fincanlarının buharlı yüzeyine eğilmiş, özene bezene boyanmış suratlı genç kızlarla çevriliyim, Durrell, Beauvoir, Duras, Douassot, Queneau, Sarraute okuyan gençlerle sarılmışım, Fransızlaşmış bir Arjantinliyim (iğrenç, iğrenç), delikanlı modası giyim kuşam ve tavırların dışında, *cool* uzağındayım ve elimden René Crevel'in *Êtes-vous fous?*'sunu düşürmemekle tarihsel bir yanılgıyı işleye işleye, belleğimde sürrealizm, karnında Antonin Artaud'daki belirtiler, kulaklarımda Varèse'in "Ionisations"u, gözlerim Picasso ile dolu (bana söylenene bakılırsa her ne kadar Mondrian'sam da).

"*Tu sèmes des syllabes pour récolter des étoiles,*"[1] diye beni tatlı tatlı alaya alıyor Crevel.

1. (Fr.) Heceleri ekiyorsun çünkü yıldız biçiyorsun. (Ç.N.)

21 "Ama ne zor ya, ne zor yapılabiliyor," diyorum ona.

"Ve bu kadın, dişi yaratık, hıçkırık ağacını sarsalamaktan vazgeçmeyecek mi?"

"Haksızlık ediyorsun, zor ağlar o ve sızlandığı çok az görülmüştür."

Yaşamın bir noktasına gelip de şöyle bir kitabın 96. sayfasını açıp yazarıyla söyleşiye girmenin kolayca becerilebildiği bir âna; her şeyden söz ederek, kafeden mezara, sapıtmış birinden canına kıymış birine, masanın bir başında Cezayir'den, Adenauer'den, Brigitte Bardot'dan, Guy Trébert'den, Sidney Bechet'den, Michel Butor'dan, Nabokov'dan, Zao-Wu-Ki'den, Louison Bobet'den söz edilirken ve benim ülkemde de gençler konuşurken varıp o ânı yaşamak hüzünlüdür, sahi benim ülkemin gençleri nelerden söz eder? Bilemiyorum, çok uzaklarında yaşıyorum ama kesinlikle Spilimbergo'dan, Justo Suárez'den söz etmiyorlardır herhalde. Quillá'nın Köpekbalığı'ndan ve Bonini'den de söz etmiyorlardır, Leguisamo'dan da. *Ne kadar doğal.* Yapışkan zift, doğalın kendisi tutup gerçekliğin, neden olduğu bilinmez, ta kendisi oluyor, öyle bir an geliyor ki, doğal, doğal olmaktan çıkıp çın çın öter oluyor, öyle bir an geliyor ki, yirmi yaşın gerçekliliği, kırk yaşın gerçekliliği ile kol kola, dirsek dirseğe veriyor ve yirmi yaşın dirsekleri her yanaşmamda kolunuza, bıçak yaraları veriyor çünkü dirseklerinde jilet taşıyor bunlar. Hem simültane hem yabancı, yeni yeni dünyalar keşfediyorum, aynı kanıda olmanın, evet deyip durmanın, sezgilerin en beteri olduğunu sanıyorum gitgide. Neden her yerde her zaman olma deliliği, susuzluğu, neden bu savaş zamana karşı? Ben de Nathalie Sarraute okuyorum, ben de Guy Trébert'in fotoğrafına ellerim kelepçeli bakıyorum, benim de başıma gelen geliyor, eğer karar veren kişi bensem, bu kendime dönmek içindir de ondan. Ellerim, kitaplık raflarında dolanıyor, tutup bir Crevel çekiyorlar,

bir Roberto Arlt, bir Jarry çekiyorlar. Bugün, beni deli ediyor, ölüyorum şu an diye; ama her şeye dünden bakıyorum (beni deli ediyor mu dedim?) ve işte böyle böyle, geçmiş, şimdiki zaman oluyor ve şu an garip, yabancı ve sisli bir gelecek oluyor, gençler süveterli; dağınık saçlı kızlar sütlü kahvelerini içiyorlar, bu geleceğin bulanık sisinde, birbirlerinin saçlarını, bir kediyi ya da bir bitkiyi okşar gibi ellerini ağır ağır gezdirerek okşuyorlar. 21

Buna karşı savaşmak gerek.

İçinde bulunduğumuz âna iyice, yeniden yerleşmek gerek.

Bir Mondrian'mışım, o halde.

Ama Mondrian kırk yıldır resim yapıyordu ve kendi yaşadığı ânı boyuyordu.

(Mondrian'ın bir fotoğrafı, aynı bir tango orkestrasının şefi gibi, briyantinli saçları, sert kolalı yakasıyla, gişeden fırlamış bir mumya ile dans eden memuru gibi. Dans ettiği an içinde ne gibi, nasıl bir şimdiki zaman yaşıyordu acaba? Tabloları, bu fotoğrafı... Off, dipsiz bir uçurum.)

Yaşlandın Horacio, yaşlısın. Quintus Horatius Flacus, yaşlısın işte. Zayıfsın. Yaşlı ve zayıfsın Oliveira.

"*Il verse son vitriol entre les cuisses des faubourgs*,"[1] diyor Crevel, alaycı bir tavırla.

Ne çare? Müthiş bir düzensizliğin ortasında bir fırıldak gibiyim. Rüzgârgülü. Döner, döner, döner, ya güneyi ya da kuzeyi tam göstermesi gerekmektedir. Birine rüzgâr fırıldağı dedin mi, imgelem gücü yok demektir, iyicene görülmektedir fır fır dönüşü; ama fırıldağın özündeki istek görülmez, okun sivri ucu rüzgâra dalmak, rüzgâr denen ırmağa saplanmak ve kalakalmak istemektedir.

1. (Fr.) Kenar mahallelerin bacakları arasına boşaltır zehir zıkkımını. (Ç.N.)

21 *Doğaüstü ırmaklar vardır.* Evet sevgilim, hiç kuşkun olmasın. Şu an oğlunu tedavi ediyorsundur, ara sıra durup ağlayarak ve burada sevgilim, başka bir gün var artık, güneşi sarı, evet ama ısıtmıyor. *J'habite à Saint-Germain-des-Prés, et chaque soir j'ai rendez-vous avec Verlaine. / Ce gros pierrot n'a pas changé, et pour courir le guielledou...*[1] Para yerine yirmi frank koydun mu, Léo Ferré sana aşklarını şarkılar ya da Gilbert Bécaud, o olmazsa Guy Béart. Ve ta oralarda, benim ülkemde de söylenir şarkılar: *Si quiere ver la vida color de rosa / Eche veinte centavos en la ranura.*[2] Belki de radyon açıktır (gelecek pazartesi kira sözleşmen sona eriyor, sana söylemem gerekecek bunu), ya oda müziği dinliyorsundur, muhtemelen Mozart ya da plak koymuşsundur pikaba, Rocamadour'u uyandırmamak için de sesini iyice kısmışsındır. Rocamadour çok çok hasta gibi geliyor bana ve sen işin önemini kavramış değilsin, çok hasta, çok zayıf bir çocuk o, hastanede bakılsa daha iyi olur bence. Ama tüm bunlardan söz edemem ki artık sana, diyelim ki aramızda her şey bitti ve ben orada burada başıboş dolaşıyorum, kendi çevremde fırıl fırıl döne döne kuzeyi, güneyi, araya araya, tut ki arıyorum diyelim. Ama arayış içinde değilsem eğer neden tüm bu olup bitenler? Oh sevgilim, özlüyorum seni, tenime acı veriyorsun, boğazım ağrıyor her soluk alışımda, sanki boşluk ağzımdan giriyor da senin olmadığın her yeri kaplıyor.

"*Toi*," diyor Crevel, "*toujours prêt á grimper les cinq étages des pythonisses faubouriennes, qui ouvrent les grandes portes du futur...*"[3]

1. (Fr.) Saint-Germain-des-Prés'de oturuyorum ve her akşam Verlaine'le buluşuyorum. Bu koca soytarı değişmedi, çapkınlıktan vazgeçecek kadar... (Y.N.)

2. (Fr.) Hayatı toz pembe görmek istiyorsa / At bir yirmi kuruşluk. (Y.N.)

3. (Fr.) Sen ki kenar mahallelerin geleceğin kapılarını açan falcı kadınlara gidip, beş kat merdiveni bir çırpıda çıkan... (Ç.N.)

Peki neden olmasın, niçin gitmeyeyim La Maga'yı aramaya. Nehrin üstüne çöken kül yeşili ışık nesneleri görülür kıldığında, incecik siluetinin Pont-des-Arts'tan üstünde gözükmesini izlemek için Seine Sokağı'ndan geliş yönünde Conti Rıhtımı'na bakan kemer altından geçip çıkışta durmak yetmişti bana kaç kez, o zaman işte, gölge avına çıkardık; elimizde Saint-Denis Sokağı'ndan aldığımız kızarmış patatesleri yiye yiye, Saint-Martin Kanalı'ndaki mavnaların yanında dura öpüşe. Onun yanında yepyeni bir havanın doğup geliştiğini hissederdim, akşamın masalsı güzellikteki görüntüleri ya da biz birlikteyken nesnelerin kendilerini belirleyen dış çizgilerini çizmeleri... Cour de Rohan'ın demir parmaklıklarında serseriler tanıkları ve yargıçları olan korkular ülkesine doğru uçuşa hazırlanırlardı... Neden La Maga'yı sevmeyecekmişim; neden, gecesi yüz franklık bir dizi tavanın altında, lime lime ve pis yatak örtüleri üstünde sahip olmayacakmışım ona, mademki varlığı ile baş döndüren bu seksek çizgileri üstünde, bu içine girip belimizden bağladıktan sonra koşmaya başladığımız çuval yarışında vardım, katılıyordum ve ben buyum, diyordum, adım sanım bu, öyleyse neden sahip çıkmayaydım ona ve işte en sonunda nereye kadar bu zaman denen şeyden ve kafeslerinden Omega Electron Girard Perregaud Vacheron& Constantin gibi zorunlu olarak iğdiş edilme gün ve saat ve dakika ve saniyelerini gösteren vitrinlerden dışarı çıkmak, sevdiğinle son bağların da koptuğu bir atmosferde ve zevk uzlaşmanın aynasıyken, kenarı tarlakuşlu ayna ama ayna işte; beden bedene yemin, köprü ayakları çevresinde dans edip durmak, dudak dudağa iken uykunun bastırışı, bazen öylecene uyuyakalmak, birleşen iki cins, iki sıcacık cins, kollar bitkisel dizginler gibidir, eller ufak ufak okşarken bir kalçayı, bir boynu, bacağı...

21

21 *"Tu t'accroches à des histoires,"* diyor Crevel, *"tu étreins des mots..."*[1]

"Hayır, hiç de öyle değil babalık, bu dediğini daha çok denizin öte yakasında, senin pek tanımadığın ülkelerde yaparlar. Nicedir sözcüklerle yatmıyorum artık ben. Sözcükleri kullanıyorum tabii, senin de yaptığın gibi, başkalarınınki gibi ama ben n'apıyorum biliyor musun, onları giyinmeden önce bir güzel fırçalıyorum."

Crevel pek güvenemiyor ama anlıyorum onu. La Maga'yla aramızda yalnızca bizi ayıran birkaç mahalle ve birkaç saat var ve acılarımın *adı* şimdiden acı, aşkımın *adı* aşk... Artık gittikçe daha az hissedeceğim bunları; ama gittikçe daha çok anımsayacağım, peki anı denen şey, duyguların dili değil de nedir, yüzleri, çehreleri içeren bir sözlük; günleri, parfümleri içinde bulunduran; tıpkı söylevlerdeki fiilleri ve sıfatları barındırdığı gibi, nesneyi sarmalayan, örten kılıfın altında nesnenin kendisine yaklaşarak, ya ne var ne yok bilgi ediniyoruz ya da tüm varlığımız maddenin kendisi olana dek o şeyin bizi yıkıp geçmesine katlanıyoruz; gözlerini dört açarak geriye dönüp bakan yüz, Janus'un eski fotoğraflarındaki gibi, silinen gerçek yüz, aramızda birdenbire biri olup çıkıyor. Onunla konuşurken; ancak sonunda birbirimizi anlamamamızı sağlamış olan sözcükleri kullanıyorum, çok geç ama şimdi artık başka sözcüklerle konuşuyorum, onun sözcükleriyle, şu onun çok iyi anladığı şeyin renkleriyle, adı yok bu şeylerin, iki beden arasına hava salan veya bir odayı, bir şiiri altın tozlarına bulayan titreşimler ve tonlarla konuşuyorum. Ama hep böyle yaşamadık mı, birbirimizi hep ufak ufak yaralaya yaralaya? Hayır böyle yaşamadık, evet o böyle olsun isterdi; ama ben içinde bu-

1. (Fr.) Öykülere takılıp kalıyorsun, sözcüklere sarılıp duruyorsun. (Ç.N.)

lunduğum kaosu gizleyen yapay düzeni geliştirmiştim 21
bir kez, derin özü olan bir yaşamı sürdürüyormuş gibi havalara girdim, ki yaşamın bu derin korkunç sularına yalnızca ayağımın ucuyla dokunuyordum. Doğaüstü ırmaklar vardır ama ben değil, o yürüyor bu ırmaklarda, bir kırlangıç havada nasıl yüzerse, yüzerken çan kulesinin çevresinde büyülenmiş gibi döne döne, daha bir hızlı atılımla yeniden yükseklere fırlamak için, düşüyormuş gibi kendini aşağılara bırakarak. Betimliyorum da belirivermiyor gözümün önümde ve bu ırmakları istiyorum ben, istiyorum, La Maga ise yüzüyor o ırmaklarda, yutuyor sularını. Arıyorum o ırmakları, buluyorum da, köprünün üstündeyim ben, bakıyorum ama La Maga yüzüyor. Yüzen o! İçinde bulunduğum durumu, tüm bunları bilmiyor, aynı o uçtuğunun bilincinde olmayan kırlangıç gibi. La Maga benim gibi değil, bilmeye gereksinim duymuyor ki o düzensizlik içinde, onu tutacak olan düzen konusunda en ufak bilinçten yoksun yaşıyor. Onun gizemli düzeni bu, bedence ve ruhça tam bir Çingene ve ruhu ona gerçek kapıları açıyor. Onun yaşamı yalnız bana göre, benim için düzensiz: Ben ki hor gördüğüm, aşağıladığım, hem de beğenip saygı duyduğum önyargılar içinde gömülüp kalmışım. Çaresiz biçimde onun tarafından sorumsuz bir kişi bellenmişim, onun bağışlama gücüne tutsağım, La Maga ise bilmeden beni yargılıyor. Ah, bırak gireyim günün içine, bırak bir günü senin gözlerinle göreyim.

Yararı yok. Şefaatine mahkûmum. Evinize dönün ve Spinoza okuyun. Bitip tükenmez Rus romanları okur, Alman romanları, Pérez Galdós'u saymazsak tabii ve okuduklarının hepsini de unutur hemen. Hiçbir zaman aklına gelmeyecek beni Spinoza okumaya mahkûm ettiği. Yargıcın böylesi de duyulmamıştır, elleri vardır da ondan, sokak ortasında tutturduğu koşusu, insanı çırılçıp-

21 lak soyan, ortaya seren bir bakışı vardır da ondan. Aptaldır da ondan, mutsuz şaşkın, kalın kafalıdır, yargıçtır, hiç yoktan iyi. Bilgi denizimde ne varsa, paslanmış üniversite süzgecimle, kültürlü insan halimle ne biliyorsam onlar nedeniyle tüm bunlar için işte yargılıyor. Kırlangıç, bırak düşeyim ben de, Saint-Germain-des-Prés göğünü parça parça kesen ipek saçaklı makasla parçala, oy çıkar şu görmeden bakan gözleri, gıyabımda mahkûm edildim ben ve çabuk tarafından, hasta çocuğuna bakan bir kadının elleri mavi ölüm sekisini hazırlıyor, tez elden ceza, yalanlardan oluşan düzen, yalnız olmak, her şeyi bilmek, kendini bilmek, bilinçli olmak, ilim, bilim, bilim, milim!.. Yalan düzeni, çabuk tarafından. Ve tüm bu bilimler bir şeye acımış olmak gibi yararsız bir istek, boşuna, boşuna, içimize yağmurlar yağsın, ferahlayalım isteği; oh, sonunda yağsın, yağsın da toprak koksun, canlı bir şeyler evet, sonunda canlı bir şeyler koksun.

(-79)

22

Söylenenlere bakılırsa ihtiyarın ayağı kaymıştı; taşıtın stop lambaları yanıyormuş, yok ihtiyarcık canına kıymak istemiş çünkü Paris'te gitgide her şey berbat olmuş, trafik felaketmiş, adamcağızın bir suçu yokmuş; suç ihtiyardaymış yine de, arabanın frenleri tutmuyormuş, ihtiyar hiç de tedbirli davranmamış, deli gibi fırlamış, yaşam gitgide pahalıymış, trafik kurallarından hiç mi hiç anlamayan yabancılar pek çoğalmış Paris'te ve Fransızların işlerini ellerinden alıyorlarmış.

Görünüşte ihtiyarın durumu pek de fena değildi. Elini bıyıkları üstünde gezdirirken bir yandan da hafifçe gülümsüyordu. Ambulans geldi, yaralıyı sedyeye yatırdılar, bu sırada kazayı yapan taşıt sürücüsü elini kolunu savura savura polislere ve meraklılara kazayı anlatıyordu.

"Madame Sokağı 32 numarada oturuyor," dedi sarışın bir genç; biraz önce Oliveira ve orada toplanan öbür işsiz güçsüz takımıyla bir-iki konuşmuştu. "Onu tanıyorum," dedi, "yazar o, kitap yazıyor."

"Araba fren yaptığı halde tamponu bacaklarına çarpmış."

"Yo yo, tam göğsüne çarpmış," dedi genç adam. "İhtiyar, yerdeki boka basıp kaymış."

"Bacaklarına vurmuş," dedi Oliveira.

22 "Görüş açısına göre değişir," dedi çok kısa boylu bir adam.

"Göğsüne çarpmış diyorum size," dedi genç adam, "gözlerimle gördüm."

"Bu durumda, karısına haber vermek gerekmez mi?"

"Ailesi yoktur. Yazar kendisi."

"Ha," dedi Oliveira.

"Bir kedisi ve çok kitabı var. Bir keresinde kapıcının verdiği bir paketi odasına çıkardım, beni içeri aldı. Her yan kitapla doluydu. Normal bu, bir gün başına gelecekti böylesi: Yazarlar dalgın insanlardır. Ben, bir araba bana çarpacak ha, hemen..."

Yağmur tek tük atınca, hep birden konuşan tanık sürüsü hemen dağıldı. Oliveira montunun yakasını kaldırdı, burnunu serin rüzgâra verdi ve amaçsız dolaşmaya başladı sokaklarda. İhtiyarın ciddi bir şeyi yoktu, kuşku duymuyordu bu konuda; ama huzurlu yüzünü gözünün önüne getirebiliyordu, sedyeye yatırılırken biraz karmaşıktı ama sedyeyi getirenlerden biri, "Merak etme babalık, bir şeyin yok, geçecek," demişti. Uzunca düşüncelere daldı Oliveira. Yalnız olmak da uzun sürmüyor, biliyorlar bunu, kısmen de imkânsız. Bütünüyle yalnız olmak, belirli bir planda yalnız olmak demektir ya da öteki yalnızlıklar zorla aramıza girip bizimle ilişki kurmuş oluyor. Ama en ufak bir çatışma, kargaşa, bir trafik kazası ya da savaş ilanı birdenbire zıt biçimde işin içine giriyor, planları dürterek, kışkırtarak, belki de bir bilim dalında ya da diyelim Sanskritçede yetki sahibi ünlü biri onu sokakta sedyesine koyup kaldıran sedyecinin ağzında "babalık" olup çıkıyordu. Edgar Poe'yu bir el arabası içinde Verlaine'i hekim taslağı şarlatanlar elinde, Nerval ve Artaud'yu, mahalle psikiyatrları, üfürükçülerde düşünün bir. Durmamasıya sağaltma amacıyla kanını alarak onu açlıktan öldürmeye kalkışan İtalyan eczacı, Keats hakkında ne biliyordu ki? Ve ne ger-

çekdışı değil mi, bunun gibiler susmayı yeğler; ötekiler ise körü körüne yengilerini, sevinçlerini haykırır yaşarlar; zaten kötü bir niyetleri de yoktur ki efendim, nereden bilsinler filan ameliyatlının, falanca veremlinin, yatağında yatan filan yaralının, cam ardında ve bir başka dönemde dönüp dolanıyorlarmış gibi devinen insanlarla çevrili oldukları halde, iki kat daha yalnız, yapayalnız olduklarını? 22

Oliveira sigarasını yakmak için bir kapı altına sığındı. Karanlık bastırıyordu. Genç kızlar gruplar halinde dükkânlardan çıkıyorlardı, hepsi de gülmek, hızlı hızlı konuşmak, birbirlerine çarpmak, haftalık dergilerin ve bifteklerin üstüne kapanmadan önce bir çeyrek saat olsun rahatlamak, ferahlamak isteğindeydiler. Oliveira yoluna devam etti. Durumu acıklı hale getirmek, abartmak istemeksizin en alçakgönüllüce nesnellik bile insana Paris'in yine de saçmaymış gibi görünen parçalarıyla Paris yaşantısının sürüsel yanını fark ettiriyordu. Mademki şairler düşmüştü aklına, o halde insanın insan yanındayken bile içine düştüğü yalnızlığı anlatanları anımsamalıydı, insanların birbirlerine merhaba deyişlerindeki alaycı hal, "Affedersiniz!" demek merdivende karşılaştığın kişiye, metroda ayaktaki kadına yerini vermek, politika-spor kardeşliği "dayanışması". Yalnızca biyolojik ve cinsel konulardaki iyimserlik bazılarının özünde bu sayılanların bir araya gelmesini örteler, John Donne'un gücüne gidecek ama böyle. İşlevin, edimin, ırkla, meslekle, yatakla ya da spor alanıyla ilişkisi, dalların yapraklarla ilişkisi gibidir, iç içe, sarmal, kol kola, ağaçtan ağaca birbirine değen dallar gibi, oysa ağaç gövdeleri hiç birleşmez, uzlaşmaz biçimde paraleldir birbirlerine ve kapıdan bakarlar her şeye dimdik yükselirken. "Aslında yüzeydeymişiz gibi olabilirdik," diye düşündü Oliveira, "ama başka bir biçimde yaşamak gerekirdi." Peki, başka bir biçimde yaşamak ne demek? "Belki de saçma bir yaşam biçimi, akıl almaz türde anlamsızca yaşamak ve anlamsızca 'absürd' diye diye anlamsızın kendine varma,

22 bulma, insanın kendi üstüne deliler gibi hırsla atılması ve sonunda kendini bir başkasının kollarında bulup tanıması. Evet belki de aşk, *otherness* bize uzun gelir, bir kadın ne kadar uzun sürer o kadar işte ve o kadına dair ne varsa tümü için. Haydi canım, *otherness* diye bir şey yok ya da sevimli *togetherness* sözcüğü belki. Bu da en azından bir şey sayılır..." Aşk törendir, bir çeşit varoluş törenidir, varoluşunu size veren, verici, varlıkların birbirine kendisini sunduğu bir tören. İşte bu nedenledir ki bunları ta başından düşünmesi gerektiği geliyordu şimdi aklına; insan kendisine sahip olamadan bir başkasına sahip olamazdı ve gerçekte de varlığına sahip olan kim vardı sözün gerçek anlamında? Sahi, kim kendini yanlış yoldan çevirebilmişti ki, kim yalnızca kendisiyle arkadaşlık etmeyi bile istemeyecek kadar salt yalnızlıktan kaçıp kurtulabilir ve sinemalara atılmaktan, genelevlere, dost ve arkadaş evlerine gitmekten, kendini bir mesleğe vermekten ya da öbür insanlar arasında kendini daha az yalnız hissetmek amacıyla evliliklerden alıkoyabilir? Böylelikle, iki karşıt açıdan bakıldığında, yalnızlığın en üst noktası yine de insanı dosdoğru insan çokluğunun tam ortasına atıyor ve arkadaşlık düşlerine, aynalarla ve kim kendini yankılanan seslerle dolu salonlardaki yapayalnız insana götürüyordu. Böylelikle evet, onun gibileri, yani kendilerini oldukları gibi kabul etmiş olanlar (ya da çok yakından tanıyınca yadsıyanlar) aykırılıkların en belalısının karşısında buluyorlardı kendilerini, belki de sınırı aşma gücünü kendilerinde bulamayarak, düşüncede bambaşka biri olabilmenin kıyıcığında kalakalmak gibi. Çevreyle hassas ilişkiler ve olağanüstü uyumlar sonunda "bambaşka biri oluş" tek bir yoldan gerçekleşebilirdi, o da uzatılan ele, dışarıdan bir başka elin, bir başkasının elinin uzanarak karşılık vermesiyle ancak.

(-62)

23

Yavaş yavaş seyrekleşen düşünce atmosferinden yorgun çıkınca, bir sokak köşesinde durdu Oliveira (neden olduğunu bilmiyordu ama sürekli kısa boylu yaşlı adamı düşünüyordu, şimdi bir hastane yatağında olmalıydı, doktorlar, öğrenciler sevimli bir biçimde nesnel davranarak ona adını, yaşını, işini soran, hiçbir şeyi olmadığını, merak etmemesi gerektiğini söyleyen, ona iğne ya da pansuman yapan hemşireler arasında) ve çevresinde olup biteni izlemeye koyuldu, herhangi bir kentinherhangi bir sokak köşesiymişçesine, düşündüklerine tıpatıp uyan bir görüntüyle çevriliydi, sanki, bu da şey zahmetinden kurtarıyordu onu... Bir kafede, soğuktan kaçan (hiç de fena olmazdı girip bir tek atmak) bir grup duvar işçisi tezgâhtaki patronla söyleşiyordu. İki öğrenci bir masada hem okuyor hem yazıyorlardı, Oliveira zaman zaman duvarcılara doğru kaldırınca gözünü, öğrencilerin yeniden kitaplarına eğildiklerini, yeniden daldıklarını görüyordu. Bir cam kafesten öbürüne, durmaksızın kendini seyret, iyice uzaklaş dünyadan, durmaksızın kendi içine bak: Hepsi bu kadar. Kafenin önünü örten kapalı bölmeden üstte, birinci katta bir kadın bir şeyler kesiyor, biçiyor, bir giysi dikiyor gibiydi. Kabarık saçı ritmik biçimde sallanıyordu, Oliveira makasın devinimini düşündü, birden okuldan dönecek çocukları, ya bir

23 büroda ya da bir bankada gününü geçiren kocayı gözünün önüne getiriyordu. Duvarcılar, öğrenciler, dikiş diken kadın, şimdi de karşıki sokağın ağzından, cebinden fırlamış kırmızı şarap şişesiyle, içinde eski gazeteler, konserve kutuları, yırtık pırtık, yağlı giysiler, kafası olmayan oyuncak bir bebek ve üstünde yalnızca bir balık kuyruğu görülen bir paketin bulunduğu, tıka basa doldurulmuş bebek arabasını sürerek ilerleyen bir sokak serserisi çıkıyordu. Duvarcılar, öğrenciler, yukarıdaki hanım, sokak serserisi ve suçluları teşhir direği gibi bir yerde PİYANGO gişesi içinde, saçları darmadağınık, yaşlı bir kadın, başındaki gri başlıktan fırlayan bukleler, parmaksız, mavi bir eldivenin koruduğu elleri; ÇARŞAMBA GÜNÜ ÇEKİLİŞİ; beklemiyormuş gibi duran ama müşteri bekleyen hali, ayaklarını mangala vermiş, dikine konmuş tabuta benzeyen bir şeyin üstüne çökmüş, neredeyse donmuş soğuktan, herkese şans sunan, bu arada da Tanrı bilir neleri düşünüp duran: Düşünce kırıntıları, yaşlı kadın kafasının yineleyip durduğu şeyler, ona şekerlemeler veren ilkokul öğretmeni kadın, La Somne'da ölen kocası, durmadan yolculuk yapan tüccar oğlu, akşam olunca tıkılacağı odası, akmayan suyu, önceki günden kalan soğuk çorbası, biftekten daha ucuz olan, şaraplı sığır eti yahnisi, ÇARŞAMBA ÇEKİLİŞİ. Duvarcılar, öğrenciler, sokak serserisi, piyango bileti satan kadın, her grup kendi içinde, herkes kendi cam kafesinde; ama durup dururken birden bir araba çıkageliyor, ihtiyar bir adama çarpıyor, devriliyor yere ihtiyarcık ve tam o an o noktaya, kaza yerine yani, genel koşu başlıyor, halk koşusu, ta ki yağmur yağana ve duvarcılar içki tezgâhlarına yanaşana, öğrenciler masalarına, X'ler X'lere, Z'ler Z'lere varana dek herkesin oybirliği içinde başlattığı koşu.

"Belki de, anlamsız olanı, anlamsızca yaşaya yaşaya yok edilebilir sonu gelmez saçmalık," diye yineledi Oliveira. "Tamam tamam da, iliklerime kadar ıslanacağım,

bir yerlere girmem gerek." Coğrafya Salonu'nun afişlerini gördü ve giriş kısmına sığındı. Avustralya ile ilgili bir konferans, bilinmeyen anakara, Christ de Montfavet yandaşı dindarların toplantısı. Berthe Trépat piyano konseri. Meteorlar konusunda açılan kurslara kayıt. "Beş ayda judocu olunuz." Lyon'da kentleşme planı konulu konferans. Konser başlamak üzereydi, biletler pahalı değildi. Oliveira başını kaldırıp göğe baktı, omzunu silkeledi ve salona girdi. Ronald'ın evine, Etienne'in atölyesine de girebilirdi ama bunu geceye saklamak daha iyi olurdu. Nedenini bilmiyordu ama piyanistin adının da Berthe Trépat olması güldürüyordu onu, hoştu doğrusu. Ayrıca kendinden kaçmak, bir an uzaklaşmak için bir konser salonuna sığınması da hoştu, biraz önce yolda yürürken kafasında evirip çevirip canlandırdığı ironik görüntülerden kaçmak için konser salonu. Bilet gişesine gömülürcesine kapanmış kadının dişleri hizasındaki deliğin önüne yirmi frank koydu. Yeri onuncu sıradaydı, biletçi yaşlı kadının ettiği kötülüğe bakındı, konser neredeyse başlayacaktı, oysa birkaç kel kafalı yaşlıdan, birkaç sakallı, birkaç da hem sakallı hem kel kafalıdan öte kimsecikler yoktu; bunlar da ya aileden ya da mahalleden birileriydi, eski mantoları, şıpır şıpır sular damlayan şemsiyeleriyle elli yaşlarında iki kadın, birkaç genç, daha çok çiftler vardı, aralarında ateşli biçimde tartışıyor, dirsekleriyle dürtüyorlardı birbirlerini; ve şeker kâğıdı hışırtısıyla bir de sandalye gıcırtısı. Topu topu yirmi kadar dinleyici. Her yanda yağmurlu bir öğleden sonra kokusu vardı; koskoca salon buz gibi ve nemliydi, sahnedeki perde gerisinde konuşulduğu hafifçe gelen seslerden anlaşılıyordu. Yaşlı baylardan biri piposunu çıkardı, Oliveira da çabuklukla bir sigara yaktı. Kendini pek iyi hissetmiyordu, ayakkabılarından biri su çekmişti, küf ve ıslak giysi kokusu biraz midesini bulandırıyordu. Sigarasını uzun uzun çekti, birazcık ısınana dek. Bir zil

23

23 sesi duyuldu dışarıdan, delikanlılardan biri hızlı hızlı alkışladı gürültülü biçimde. Geriye devrik beresi ve yüzünde hiç temizlemeden yatacağı makyajı ile yer gösteren kadın giriş yerindeki perdeyi açtı. İşte o zaman fark etti Oliveira, eline bir program tutuşturulmuştu. Berbat bir teksir, güçlükle okunabiliyordu, Madam Berthe Trépat, altın madalya sahibi, Rose Bob'dan "Kesintili Üç Bölüm"ü çalacaktı (ilk dinleti, dünya prömiyeri), ardından Alix Alix'ten (bu da ilk sivil halk dinletisi) *General Leclerc için Pavane*, daha sonra Delibes, Saint-Saëns ve Trepat'dan *Delibes-Saint-Saëns Sentezi*.

"Yuh be," diye düşündü, "işe bak, işte sana bir program."

Nereden çıktığı belli olmayan beyaz saçlı, geniş ve çift çeneli bir adam piyanonun ardında belirdi. Karalar giymişti, pembe tenli eliyle yeleğinin üstündeki köstek zincirini okşuyordu. Yeleği pek kirli gibi geldi Oliveira'ya. Tek tük alkış, mor yağmurluğu ve altın çerçeveli gözlüğü olan genç bayanın bulunduğu taraftan geldi. Sesi şaşırtıcı biçimde bir papağanınkini andıran çift çeneli yaşlı bay, konsere giriş niteliğinde açıklama olsun diye, halka bilgi vermek zorunluluğunu duymuş olacak ki konuşmaya koyuldu, Rose Bob'un, Berthe Trépat'nın eski öğrencilerinden olduğunu ve Alix Alix'in *Pavane*'ı besteleyen değerli bir kurmay subay olduğunu ve bu alçakgönüllü, sıradan ad ardına gizlenerek ve büyük bir titizlik ve dikkatle en son müzik notalarını kullanarak bu iki yapıtı bestelemiş olduğunu söyledi. *Delibes-Saint-Saëns Sentezi*'ne gelince (sözlerinin burasında kendisinden geçmişçesine yukarı dikti gözlerini), bu yapıtın çağdaş müzik içerisinde en derinlikli yeniliklerden biri olduğunu, aynı biçimde onu yaratan bestecinin de yenilikçi olduğunu, Madam Trépat'nın da bunu "Kaçınılmaz Bağdaştırıcılık" biçiminde nitelediğini anlattı. Delibes ve Saint-Saëns'ın etkileşim, geçişim,

kaynaşma, *interfoni*'ye yönelik müzikal dehası Batı dünyasının ileri düzeydeki bireyciliği nedeniyle felce uğramışmış ve eğer Madam Trépat'nın dâhiyane sezgisiyle karşılaşmasaymış hem yüce ve üstün hem de sentetik, birleştirici yapıtın kaynaşması da asla mümkün olamazmış, konu bu ölçüler içinde ele alındığında kaçınılmaz bağdaştırıcılık sözleri tamı tamına uygun düşermiş. Sonuç olarak dinleyicilerin çoğunun gözünden kaçan nice incelikleri yakalayabilen duyarlılığı ile dinleyici ile besteci arasında bu medyumca köprü olabilme işi, her ne kadar zor ise de, Madam Trépat'nın üstlendiği soylu bir işmiş; bu köprü görevi sayesinde Fransa'nın iki büyük çocuğu bir araya gelebiliyormuş. Sonunda şunu da belirtmek zorundaydı ki, Madam Berthe Trépat, müzik öğretmenliğinin dışında, biraz sonra bize sunacağı müzik kompozisyonu ile de evliliğinin de yirmi beşinci yılını, altın yılını yeni kutlamış olacakmış. Konuşmacı, seyircilerin sabırsızlıkla beklediği –kendisi böyle görüyordu– konserin giriş konuşması içerisinde Madam Trépat'nın müziğinin analizini yapmak her ne kadar gerekiyorsa da, bunu uzun uzadıya ele almak istemiyordu. Sözün kısası ve kısacası, Rose Bob ve Madam Trépat'nın müziğini ilk kez dinleyecek olanların kafasında bir portre çizmek amacıyla iki sanatçının da estetik anlayışlarını müzik tümcelerine ters düşen yapıya, yani kendi başına apayrı sesli hücrelere indirgeyerek salt esin gücünün meyveleri gibi yapıtın genel havasına yalın biçimde bağlı; ama on iki sesli ya da atonal klasik örneklerden bütünüyle apayrı bir biçimde ele alınması gerektiğini söyleyerek kısaca özetleyebilirdi (bu iki sözcüğü bastıra bastıra yineledi). Böylelikle, örneğin Rose Bob'un "Kesintili Üç Bölüm"ü –ki kendisi Madam Trépat'nın özellikle beğendiği öğrencisiydi– bir sanatçının şiddetle çarpılan bir kapı sesine tepki gösteren duyarlılığını konu alıyordu ve ilk bölümü oluşturan otuz iki akor, bu gürül-

23 tünün estetik planda bir o denli yankılanmasından ibaretti; yapıtı "sunmakla" dinleyiciye işin gizlerini açıkladığını ya da söylenmemesi gerekenleri aktardığını sanmıyordu efendim, dinleyici kitlesi zaten *Delibes-Saint-Saëns Sentezi*'nin kaynağını, yaratılışın en ilkel ve batını güçlerinde bulduğunu biliyordu. Ayrıca kendisi de bu sentezin bir bölümünde hazır bulunma ayrıcalığını yaşamakta olduğunu asla ve asla unutmayacaktı, bu zaman içinde ise Madam Trépat'nın insanı şaşkınlığa sürükleyecek sezgisiyle ele aldığı pasajlarda gerçekten etkili olup olmadığını anlamak amacıyla elinde sarkaç, partisyonlar üzerinde gezinişini görmüş olacaktı. Ve efendim, daha bu konuda söyleyecek nice şey varken o, Madam Trépat'yı şöyle bir kez selamlayıp çekilmeliydi artık, Madam Trépat: Fransız düşüncesinin parlak ışıklarından biri, halkın, dehasını görmezden geldiği kişiler arasında patetik bir örnekti.

Gıdı şiddetle sarsıldı ve ihtiyar adam hem heyecanın hem de boğazında biriken balgamın etkisiyle acele adımlarla sahneden çekildi. Kırk el, gürültülü biçimde çarparak alkışa döndü, birçok kibrit ucu yanıp söndü, Oliveira koltuğunda olabildiğince gerindi ve daha bir iyi duyumsadı kendini. Kaza geçiren yaşlı adam da hastane yatağında, şokun hemen ardından insanın üstüne çöken yarı baygınlığa gömülmüş olup kendisini daha iyi duyumsuyor olmalıydı, şok sonrası uykulu hal insana kendini daha bir mutlu duyumsatır, o anda kendine hâkim olmak istemez, başkalarına bırakır yönetimini ve yatılan yatak insana bir gemiymiş gibi gelir, paralı izne çıkmış gibidir, günlük yaşantıdan rasgele bir kopuşu yaşıyor gibi mutludur. "Bugünlerde gidip onu hastanede görmek istiyorum, görmeliyim," diye düşündü Oliveira. "Ama acaba ıssız adasında onu rahatsız etmiş, düzenini bozmuş olur muyum ki, kumlar üstünde kalan ayak izleri olacağım o kadar, haydi canım dur orada, ne hassas oldum çıktım."

Alkış sesleriyle gözünü açtı ve Berthe Trépat'nın, 23
şükran duygularını karşısındakine anlatmak istercesine öne öne eğilerek zoraki selamlayışını izledi. Yüzünü görmeden önce, ayakkabılarına ilişince gözleri, büyülenmiş gibi kalakaldı, öylesine belirgin biçimde erkek ayakkabısına benziyorlardı ki, hiçbir kadın etekliği bu havayı gideremezdi. Köşeli uç, topuk yok, hiç de kadınsı gözükmeyen bağcıklar. Gerisi hem eğilip bükülmez sertlikte hem gepgeniştı; sımsıkı bir korse içine tıkıştırılmış iriyarı bir kadındı. Berthe Trépat şişman sayılmazdı, zar zor, "eh, sağlam yapılı" denebilecek türdendi. Ya siyatiği ya lumbagosu olmalıydı ki bir şey onu zorluyordu, önce cepheden görünüyordu, selamlamak için olacak; sonra yandan görüyordunuz, hemen ardından da piyano ile tabure arasına kayıveriyordu geometrik biçimde ikiye katlanıp oturuşa geçiyordu. Yerine oturunca, yeniden başını çevirdi ve bir kez daha selamladı, oysa artık kimse alkışlamıyordu. "Yukarıda bir yerlerde başını oynatmasını sağlayan ipler olmalı," diye düşündü Oliveira. Kuklaları da, robotları da severdi. "Kaçınılmaz Bağdaştırıcılık"tan da doğrusu olağanüstü şeyler bekliyordu. Berthe Trépat bir kez daha dinleyicilerine baktı, pudralanmış bembeyaz yüzü önlerinde dolunay gibi, kıpkırmızı boyanmış kiraz gibi dudakları yayılıp eski Mısır kayıklarına benzedi. Yeniden yan döndü, papağan gagasını andıran küçük burnu, elleri buruşuk iki eldiven gibi oktava yerleşirken, klavyeyi şöyle bir kavradı baştan sona. Ve ilk bölümün otuz iki akoru sese geçti. Birinci ile ikinci arasında tam beş saniyelik bir süre vardı, ikinci ile üçüncü arası ise on beş saniyeydi. On beşinci akora gelince, Rose Bob yirmi beş saniyelik bir es işareti koymaya karar vermişti bir kere. Oliveira, başlangıçta Weber'ci yaklaşımla durakları uygun yerde kullanışını beğendiyse de, sık sık yinelenmesinin yeterince zarar verip güzelliği bozduğunu çabucak fark etti. Yedinci ile

23 sekizinci akor arasında dinleyiciler öksürdüler, on dört on beş yaş arası bir sarışın bayanın, "Hay Allah! Yuh olsun!" dediği net bir biçimde duyuldu. Yirminci akora yaşlı, kırık dökük, gerçek bir "evde kalmış" kız kurusu, şemsiyesini hızla kavrayıp bir şeyler söylemek amacıyla ağzını açtı ama yirmi birinci akor, çalana acıyıp ezdi geçti sesini. Olup bitenle gırgır geçen Oliveira, Berthe Trépat'ya baktı; ona sanki gözünün bir ucuyla dinleyicileri izliyormuş gibi geldi. Sağ gözüyle süzüyordu, Berthe Trépat'nın küçük profili görkemli bir bakışla sızıyordu içlerine, Oliveira zavallının belki de kaç kişilik yer satıldığını hesapladığını düşündü. Yirmi üçüncü akorda, tombul ve kel kafalı bir adam ayağa fırladı, beğenmediğini tepeden bakışıyla fark ettirip, burnundan soluya soluya, Rose Bob'un sekiz saniyelik süre ile sınırladığı sus ânında topuklarını döşemede çınlata çınlata salondan çıktı. Yirmi dördüncü akordan sonrası, sus'lar iyice azaldı, yirmi sekizinciden otuz ikinciye dek de cenaze marşı ritmiyle gitti ki pek de fena sayılmazdı. Berthe Trépat ayağını pedaldan çekti, sol elini kucağına koydu ve ikinci bölüme atıldı. Bu bölümün yalnızca dört ölçüsü vardı, her biri aynı değerde üç notadan oluşuyordu. Üçüncü bölüm, klavyenin her iki ucundan ortaya, sonra da ortadan her iki uca kromatik gidip gelişlerden ibaretti. Hiç beklenmedik bir anda da piyanist durdu, birden ayağa kalktı, salonu kırgın bir edayla selamladı, Oliveira bir tereddüt, hatta korku sezdi bu devinimde. Bir çift, deliler gibi alkışladı. Bir baktı ki kendisi de alkışlıyor, nedenini bilmeden (nedenini anladığı zaman ise Oliveira homurdandı, sonra da durdu). Berthe Trépat çabucak yine yan döndü ve rasgele bir parmağını klavyede gezdirdi, sessizlik oluşsun diye bekledi. Sonra *General Leclerc için Pavane*'ı çalmaya başladı.

İlk iki-üç dakika, Oliveira hem Berthe Trépat'nın kotardığı arap saçına hem de gencinden yaşlısına orada bu-

lunanların çoğunun saygı gösteriş ya da seyrediş, dinleyiş biçimlerine dikkat etti durdu. Biraz Liszt, biraz Rachmaninov karışımı olan *Pavane*, bıkıp usanmadan iki-üç temayı art arda yineliyor, sonra bitmek bilmeyen çeşitlemeler kahramanlık ve cesareti anlatan parçalarla (çok kötü yorumlandı buraları, her yanı delik deşik edilip de şurasına burasına yamalar vurulmuş gibiydi) top arabasına konmuş cenazeye dair yer yer Alix Alix'in ayıla bayıla yer verdiği ses patlamalarıyla kesilen görkemlilik gösterileri geliyordu. Bir-iki kez Oliveira kendi kendine sormadan edemedi, acaba Berthe Trépat'nın Salammbô'vari yapılmış kabarık saçları dağılıp dökülecek miydi; ama bir yığın toka ve firketeyle *Pavane*'ın sarsan gürültülü müziğinin orta yerine demir atmış gemi gibi sımsıkı tutturulmuş olmalıydı. Sonunda finali haber veren neşeli arpejler döküldü, üç tema da sırasıyla yinelendi (hele biri tamamen Strauss'un *Don Juan*'ından çıkmaydı) ve Berthe Trépat klavye üzerine akorlar yağdırdı, tam sonuncusu, sağ elinden çıkanı, yanlış ses çıkardı, ki bu kim çalarsa çalsın başa gelebilecek bir kusurdu, Oliveira yürekten sevinç duydu, eğlenmişti, hararetle alkışladı.

Piyanist, kurulu oyuncak bebekler gibi garip zembereklerle yönetiliyormuşçasına kesik devinimlerle yüzünü seyircilerden yana döndürdü, selam verdi. Hatta şöyle bir bakışıyla salonu taradı, ölçüp biçti; topu topu sekiz-dokuz kişi kaldığını görmüş olmalıydı. Yine de kendinden emin bir şekilde, ağırbaşlı havasıyla ilerledi, salondan çıktı; yer gösteren kadın perdeleri kapattı, sonra şekerleme satmak için döndü.

Bir anlamda çekip gitse, daha iyi olurdu ama bu dinletinin tümünde Oliveira'nın hoşuna giden bir şeyler vardı. Bir kez zavallı Berthe Trépat, repertuvarına hep ilk kez yorumlanan yeni yapıtlar seçmişti. Görkemli polonezler, ay ışıkları ve ateş danslarının var olduğu şu dün-

23 yada bu tür bir atılımla dünya prömiyerini sunmak övgüye değerdi doğrusu. Bu bebek suratlı, devekuşu tüylerine sarmalanmış kaplumbağa çehreli, insan sesli kadının yüzünde, sırları dökülmüş çaydanlıklar arasında yaşamak zorunda kalan Becassin ifadeli bakışlarında, Risler'i ya da eski salonlarda, sanat ve şiir üzerine verilen söylevleri dinleyip de, gerçek bir Raymond Duncan Akademisi doğrultusunda sanat kültüne ay sonunda –beş kuruşsuzken– katılabilmek amacıyla arkadaşlarından borç paralarla kırk bin frankı bulan bir bütçeye sahip ihtiyar kadınlarınkini andıran çehresinde yine de heyecan veren bir şeyler vardı. Ayrıca bu salonu kiralamadan önce Rose Bob ve Alix Alix'in nice pis, ince hesapları vardı, ya şu iyi yürekli bir öğrenciye teksir ettirilerek çoğaltılan program? Sonuçsuz verimsiz davetiye gönderimleri? Salonun yarı yarıya boş oluşunu; ama yine de çalması gerektiğini kulisten bakıp görüp anlamak yeterdi evet sanatının altın yılı ama hâlâ çalmak zorunluluğunu içinde duyuşu... Tüm bunları anlamak zor değildi. Céline için nefis bir roman bölümü olabilirdi; Oliveira'nın ise, genel havayı, yoksul ve işe yaramaz bir kalabalığa seslenen aynı biçimde kısır ve yararsız sanat etkinliklerinin sürüp gitmesini aklı almıyordu, elinden daha fazlası da gelmezdi ki, iyice biliyordu bunu. "Tabii," dedi alayla, "bu kırık dökük mekanizmayla karşılaşmak da bana nasip oldu ola ola. Önce şu arabanın altına giren ihtiyar salak, şimdi de şu Berthe Trépat denen kadın. Dışarıdaki berbat havayı ve kendimi bir yana bırakalım hele, evet onlardan, özellikle de benden söz etmek yok."

Salonda kala kala dört kişi kalmıştı. Oliveira, piyanisti yalnız bırakmaması, ona destek olabilmesi için ön sıraya gitmesi gerektiğini düşündü. Bu türden destek garip ve hoştu doğrusu ama yine de ön sıraya gidip yerleşti, sigarasını tüttüre tüttüre bekledi. Tam Berthe Trépat yeniden

gözüktüğü anda kadınlardan biri daha kalkıp çıkmaya yeltendi; sanatçı gözünü dikti kadına, sonra dönüp neredeyse tümü bomboş olan salonu öne eğilerek selamladı. "Salonu terk eden kadın kıçına tekmeyi hak etti," diye düşündü Oliveira. O an birden tepkilerinin *Pavane*'a ve Rose Bob'a karşın Berthe Trépat'ya duyduğu sevgiden, ilgiden kaynaklandığını anladı. "Nicedir böylesi bir şey gelmediydi başıma. Yıllar beni yumuşatıyor mu ne?" diye geçirdi içinden. Ne çok metafizik ırmak öyle, birden hastaneye gidip ihtiyarı ziyaret etmeyi ve şu korseler içindeki deli kadını alkışlamayı istemesine şaşmadan edemedi. Garipti. Herhalde soğuğun ve ıslak ayakların etkisi olmalıydı. 23

Delibes-Saint-Saëns Sentezi'ni yorumlamaya başlayalı üç dakika olmuştu ki arkada oturan tek seyirci kitlesini oluşturan çift ayağa kalktı ve göz göre göre çıkıp gitti. Oliveira, Berthe Trépat'nın kaçamak bakışını yakaladı yeniden, sanki elleri sımsıkı bağlanmış gibi piyanonun üstüne eğilmiş, çok büyük çaba göstererek, en ufak boşluktan yararlanıp yalnızca Oliveira ve yaşlı bir bayın kalakaldığı salona göz ata ata çalıyordu, bu iki kişi de tüm dikkatlerini topladıklarını belli eder bir ifadeyle şimdilik sessizce dinliyorlardı. Sonunda, "Kaçınılmaz Bağdaştırıcılık" Oliveira gibi usta olmayan bir dinleyicinin bile gizlerini çözebileceği biçimde ortalığa döküldü: *Les filles de Cadix*'ten dört ölçü, sonra sağ el *Le rouet d'Omphale*'dan tınılar getirirken sol el kaçamak yanından *Lakmé*'den çıngırak sesleriyle gelen havaları aktarıyordu, neden sonra her iki el birlikte *Danse Macabre*'da ve *Coppélia*'da gezindi, ta ki programda *Hymne à Victor Hugo* ve *Sur les bords du Nil*'e atfen sayılı başka temalar gelip de yüreklice öbürlerinin yerini alana dek sürdü; kaçınılmaz olmasına kaçınılmazdı, hemen hemen yazgısal biçimde hem de, bundan daha başarılı sonuç düşünülemezdi doğrusu, dingin havalı bay da, eldivenini ağzına tutarak gülmeye başladı, Oliveira

23 adamcağızın yüzde yüz haklı olduğunu kabullenmek zorunda kaldı, onun susmasını isteyemezdi insan bu durumda ve Berthe Trépat da aynı şeyi düşünmüş olmalı ki yanlış notalar basmada iyice ileri gitti, elleri felçliymiş gibi titriyor, kolları sarsılıyor ve folluğa yerleşirken tavuğun kanat açması gibi dirseklerini iki yana açıyordu. *Le rouet d'Omphale*, sonra yine, *Où va la Jeune Hindove?* İki bağdaşık akor, bir arpej, *Les filles de Cadix* tralalala hıçkırık gibi geliyor art arda Pierre Boulez'ce, yan yana bir yığın nota (vay canına), yaşlı bay neredeyse anırır gibi sesler çıkararak, koşa koşa salondan çıktı, eldiveni dudaklarına bastırıyordu, tam o sırada Berthe Trépat gözlerini klavyeye dikmiş, ellerini iki yana indiriyordu uzun bir saniye boyu, bitimsiz denecek denli uzun bir saniyecik, umutsuz biçimde boş, bomboş bir zaman Trépat ile Oliveira arasında akıp geçti, ikisi yapayalnızdılar şimdi salonda.

"Bravo," dedi Oliveira, "bravo madam." Alkışın yerine bu daha iyi olacakmış gibi geldi ona. "Bravo!"

Berthe Trépat ayağa kalkmadan taburesinde döndü. Dirseğini *la* sesi veren tuşa dayadı. Birbirlerine baktılar, Oliveira kalkıp sahne kenarına yaklaştı.

"Çok ilginç," dedi. "İnanın bana madam, konserinizi gerçekten büyük bir ilgiyle izledim."

İt herif.

Berthe Trépat bomboş salona bakıyordu. Gözkapaklarından biri seğiriyordu. Bir şey soracak gibiydi, bir şeyler bekliyor gibi. Konuşması gerektiğini duydu Oliveira.

"Sizin gibi bir sanatçı, halkın gösterdiği anlayışsızlığı ve züppeliği iyi bilir. Öyle olmalı. Zaten siz de onlar için değil, kendiniz için çalıyorsunuz, biliyorum."

"Kendim için," diye yineledi Berthe Trépat, onu dinleti öncesi seyirciye tanıtan yaşlı adamınkiyle şaşırtıcı biçimde benzerlik gösteren papağan sesiyle konuşuyordu.

"Başka kim olabilir ki," dedi, düş kuran bir adam

edası ve rahatlığı ile sahneye tırmanırken Oliveira. "Nietzsche'nin dediği gibi, bir sanatçı yalnızca yıldızlara güvenmelidir." 23

"Kimsiniz bayım siz," diye atıldı Berthe Trépat sıçrayıp.

"Gösterilere ilgi duyan herhangi biri." Sözcükleri sıralamayı sürdürmek olanaklıydı, eski hikâye. Önemli olan bir şey varsa o da orada bulunmaktı, kısa bir süre için birine arkadaşlık etmek. Hem de nedenini bilmeksizin.

Dinliyordu Berthe Trépat ama sanki orada yok gibiydi. Zorlukla kalktı ayağa, salona, sahnenin kanatlarına baktı.

"Evet, dedi, geç oldu, eve dönmem gerek." Bunu kendi kendine söylemişti sanki, kendini cezalandırıyor gibiydi.

"Sizinle gelebilir miyim acaba," dedi Oliveira, eğilerek selamlarken, "tabii çıkışta, sizi bekleyen birileri yoksa demek istiyorum."

"Kimse yoktur, bu kesin. Valentin beni seyirciye tanıttıktan hemen sonra gitti. Sahi nasıl buldunuz o konuşmayı?"

"İlginç," dedi Oliveira, gitgide daha çok düşler içinde olduğu ve düşçü olmanın hoşuna gittiği kanısına vardı.

"Daha iyisini de yapar Valentin," dedi Trépat. "Beni kullanılmış bir çorap gibi bir yana fırlatmasını da iğrenç buluyorum."

"Sizden de, işinizden de büyük bir hayranlıkla söz etti ama."

"Beş yüz frank için, kokmuş balığa bile ne övgüler düzebilecek güçtedir. Beş yüz frank," diye yineledi Berthe Trépat, dalgındı.

"Aptallık ediyorum galiba," diye söylendi kendi kendine Oliveira. Selam verip yerine geri dönseydi eğer, sanatçı da unutur giderdi, yaptığı öneriyi de anımsamazdı

23 bile. Ama böyle olmadı, sanatçı bu kez durmaksızın ona bakmaktaydı. Oliveira onun ağladığını gördü.

"Valentin pis, aşağılık bir herif! Herkes öyle. Siz de gördünüz, iki yüz kişi vardı tam, belki iki yüzden de çok, dünya prömiyeri için olağanüstü değil mi bu? Onlara bedava bilet gönderdiğimizi sanmayın, para verip aldılar. İki yüz kişiden çok ama şu an yalnızca siz varsınız, Valentin de çıkıp gitti ve ben..."

"Yokluklar vardır, gerçek zaferdir! Var olmalarından iyidir," dedi Oliveira, kulaklarına inanamadı sonra da.

"Ama niye gittiler? Gidişlerini gördünüz mü? İki yüzden çok ve önemli kişiler de var aralarında, Madam Roche'u gördüm, hiç kuşkum yok bundan, Doktor Lacour'u, Montellier'yi, son keman yarışması ödülünü alan profesör vardı... Sanırım *Pavane* hoşlarına gitmedi, bu yüzden çıktılar, siz ne dersiniz? Değil mi, benim *Sentez*'den önceydi, çıktılar, gözlerimle gördüm."

"Pek tabii, pek tabii, hiç kuşkunuz olmasın, doğruyu söylemek gerek, *Pavane*..."

"*Pavane* bile değil, rezilliğin ta kendisi. Hata Valentin'in. Valentin, Alix Alix'le yatıyormuş, söylemişlerdi bana nicedir. Söyleyin bakalım genç adam, söyleyin böylesi bir alçaklığın bedelini niçin ben ödemek zorunda kalayım? Ben ki altın madalya almışım, Grenoble'da, Puy'da benim için yazılan yazıları size göstereceğim, övgüyle söz ediyorlar..."

Gözyaşları boynundan aşağı iniyor, pörsük dantellerle gri teni arasında kayboluyordu. Oliveira'yı kolundan tutup sarsalamaya başladı. Sinir krizi geçirecek gibiydi.

"Neden gidip mantonuzu aramıyorsunuz, hemen giderdik," dedi aceleyle Oliveira, "temiz, serin hava iyi gelir, hatta bir şeyler içsek de olur, benim için gerçek bir..."

"Bir şey içmek iyi gelir ha," diye yineledi Berthe Trépat. "Benim gibi altın madalya sahibi biri."

"Nasıl isterseniz," dedi Oliveira. Ayrılmak için de- 23
vindi Oliveira; ama sanatçı koluna asıldı ve yanaştı iyice. Konser teri, naftalin, benzin (ve ucuz losyon ve çiş) karışımı kokularını soludu. İşe bak, önce Rocamadour, şimdi de Berthe Trépat... "Altın madalya," diye yineliyordu sanatçı, ağlıyor, hıçkırıklarla sarsılıyordu. Birden feci bir hıçkırık sarsaladı onu, havaya kaldırdı ağzını, seste akor arıyor gibi sanki. "Hep aynı şey... böyledir..." diye geçirdi içinden Oliveira, boşuna, kişisel düşüncelerden kaçmak boşunaydı, herhangi bir ırmağa sığınmak, pek tabii doğaüstü bir ırmağa saklanmak boşuna. Artık karşı koymuyordu Berthe Trépat, Oliveira'nın, kendisini kulise doğru götürmesine ses çıkarmadı; orada durmuş bir yer gösterici kadın onlara dikkatle bakıyordu lambası ve tüylü şapkası elindeydi.

"Hanımefendi kendini iyi hissetmiyor mu?"

"Heyecandan," dedi Oliveira. "Geçer. Mantosu nerede?" Dekorlar, çarpık bacaklı masalar, bir arp ve bir portmanto arasında bir sandalye vardı, üstünde de yeşil bir yağmurluk. Oliveira giyinmesi için Berthe Trépat'ya yardım etti; başını öne eğmişti yeniden ama artık ağlamıyordu. Küçük bir kapıdan ve karanlık koridordan geçip bulvara çıktılar, geceydi. Yağmur çiseliyordu.

"Taksi bulmak zor olacak," dedi Oliveira, cebinde üç yüz frankı vardı yalnızca. "Uzakta mı oturduğunuz yer?"

"Hayır, Panthéon'un yanında, yürüyelim daha iyi."

"Evet, daha iyi."

Berthe Trépat ağır ağır ilerliyordu, sürekli başını sağa sola sallıyordu. Montonun başlığıyla yarı savaşçıyı, yarı Kral Übü'yü andırıyordu. Oliveira, montunun yakasını iyice yukarıya kaldırdı. Hava ayazdı, acıkmaya başlıyordu karnı.

"Çok iyisiniz," dedi sanatçı. "Rahatsız oldunuz benim için. *Sentez*'imi nasıl buldunuz?"

23 "Hanımefendi, ben amatörüm, basit bir dinleyici; ben kim, müzik kim, doğruyu söylemek gerekirse..."

"Sevmediniz," dedi Trépat.

"İlk dinleyişte..."

"Aylarca, aylarca çalıştık Valentin'le ben. Bu iki dehayı bir araya getirebilmek, birbirleriyle uyum sağlamak için gece gündüz araştırdık."

"Ama yine de kabul edersiniz ki Délibes..."

"Bir dâhi," dedi yeniden Berthe Trépat. "Bir gün Erik Satie de benim yanımda söyledi. Her ne kadar Doktor Lacour, Satie'nin beni... nasıl deniyordu? Öyle öne sürse de, biliyorsunuz kuşkusuz son günlerinde nasıldı? Ben yürek içlerini okumayı bilirim delikanlı ve Satie, Délibes'in dehasının farkındaydı, dâhi olduğuna inanıyordu. Nerelisiniz siz, delikanlı?"

"Arjantinliyim, hanımefendi , üstelik yeri gelmişken söyleyeyim, delikanlı filan da değilim."

"Ah, Arjantin ve pampalar... Oralarda da benim yapıtımla ilgileniliyor mu dersin?"

"Hiç kuşkum yok hanımefendi."

"Belki de büyükelçiniz aracılığıyla benim için bir randevu koparabilirsiniz. Thibaud, Arjantin'de Montevideo'ya gidebiliyorsa neden ben de gitmeyeyim, ben ki kendi müziğimi çalıyorum! Umarım bu önemli noktayı iyi anladınız: Kendi müziğim diyorum."

"Besteniz çok mu," dedi Oliveira, şimdi de kendini kusmuk gibi hissediyordu.

"*Opus 84*'teyim... Hayır, durun bakalım... Birden aklıma geldi, yola çıkmadan önce Madam Nolet'yi görmeliyim, halledilmesi gerekli bir para sorunu var tabii. İki yüz kişi ne kadar eder bakayım..."

Sesi mırıltılar arasında yitip gitti, Oliveira ona gerçeği söylemenin doğru olup olmayacağını sorup duruyordu kendi kendine ama biliyordu, bu kadın doğrusunu, elbet ya, gerçeği biliyordu.

"Büyük skandal," dedi Berthe Trépat, "iki yıl önce aynı salonda çaldım, Poulenc de gelmeye söz vermişti. Tamam mı, yalnızca Poulenc, o kadar. O gece esin dünyasında üzüyordum, heyecan içindeydim, ne yazık ki son anda, son dakikada bir engel... bir işi çıkmış... Bilirsiniz müzisyen yaşantısı nedir... Bakın bu kez de Nolet benden fiyatları yarı yarıya indirmemi istemişti. Tam yüzde elli, yarısı, diye yineledi, büyük öfke içindeydi. Neyse, n'olursa olsun, iki yüz kişiye satılan bileti hesap edersek eğer..." 23

"Ama biliyorsunuz hanımefendi," dedi Oliveira, onu dirseğinden yakalayıp hafifçe yüzünü Seine Nehri yakasına çevirdi, "salon çok karanlıktı, belki de çok iyi sayamadınız, ha?"

"Hayır, hayır," dedi Berthe Trépat, "yanılmadığımdan kesinkes eminim. Durun, hesabı şaşırttınız bana. Bekleyin biraz, hesaplamam gerekiyor."

Mırıltılara gömülüp gitti yeniden, sürekli bir kıpırtı dudaklarında, parmaklarında, belki de ne Oliveira'nın ne de kendisini sürüklediği yolun farkındaydı. Yüksek sesle söylediklerini pekâlâ alçak sesle de söyleyebilirdi. Paris sokakları tek başına konuşup duran insanlarla doluydu. Oliveira bu bütünün dışında değildi ki; durum dışı olan, yaşlı kadına karşı aptalca davranmaktı, ona evine dek eşlik etmek, bu boyaları akmış bebeğe, bu zavallı kendini beğenmiş, yüreği kabarmış kadına, yüreğinde aptallıkla deliliğin bu akşam gerçekten *Pavane* dansını yaptığı yaratığa karşı bu türden el uzatmaktı. "İğrenç bir kadın, en iyisi onu fırlatmak yere, suratına tekmeyi basmak ve tahtakurusu gibi ezmek. Onuncu kattan düşen bir piyano gibi patlatmak. Gerçek iyilik onu ortadan kaldırmak, kendisinin bile inanmadığı sezgileriyle, düşleriyle bir köpek gibi kıvranıp acı çekmesine engel olmak, evet, ayağıma sızan suları duymamak için, bomboş evi ya da şu çift çeneli pis, ihtiyar adamı düşünmemek için uydurduğu düşleriyle

23 yok etmek onu. İğrendiriyor beni bu kadın, ilk köşe başında tüyeceğim, farkına varmaz bile kaçtığımın. Ne berbat bir gün, Allah kahretsin, ne biçim bir gündü!"

Ah, bir Lobineau Sokağı'na sapıp kaçabilseydi, tabii hemen arkasından gelebilirdi ihtiyar ama bırakıp evine dönebilirdi de. Oliveira arkasına bir göz attı, kolunu biriki silkeleyip kaçacak ânı kollamaya başladı, dirseğine ağır bir şey asılmış gibi tutuyordu onu, bir şeyler rahatsız ediyordu, sonra, ağırlığın ne olduğu kesinlik kazandı, Berthe Trépat'ydı bu; Lobineau Sokağı'na bakıp duran, bir yandan da onunla birlikte evine gitmek için Tournon Sokağı'na doğru sapmak amacıyla sanatçının yolun karşısına geçmesine yardım eden Oliveira'nın koluna asılan onun eliydi.

"Herhalde ateşi yakmıştır," dedi Berthe Trépat. "Hava çok soğuk değil ama bilirsiniz ateş sanatçının dostudur, öyle değil mi? Birlikte bir şeyler içmek için yukarı gelirsiniz, Valentin, siz ve ben?"

"Yoo, hayır hanımefendi," dedi Oliveira. "Kesinlikle gelemem, n'olursa olsun; size eşlik etme şerefi yeter bana. Üstelik..."

"Bu kadar alçakgönüllü olmayın canım. Çok gençsiniz. Gençsiniz değil mi? Genç olduğunuz anlaşılıyor kolumdayken..." –parmaklarını adamın montunun kollarına iyice bastırıyordu– "Ben örneğin, olduğumdan daha yaşlı gösteriyorum, sanatçı yaşamı n'olacak, öyle değil mi?"

"Hayır, efendim, hayır," dedi Oliveira, "bana gelince, kırk yaşımı geçtim ben, sağ olun ama şişiriyorsunuz beni..."

Ağzından sözcükler kendiliğinden çıkıyordu, elinden gelen bir şey yoktu, gerçekten çok sıkıcı bir durumdu. Koluna yük gibi asılmış haliyle Berthe Trépat geçmiş günlerden söz ediyordu, bazen bir tümcenin ortasında duruyor, kafasında bir şeyler hesaplıyor gibiydi. Bazen de parmağını burnuna dayıyor, gözucuyla Oliveira'yı sü-

züyordu; bunu yaparken de eldiveninin tekini çabucak çıkarıyor, çıplak elinin ayası kaşınıyormuş gibi, durmadan öbür eliyle kaşıyordu (hafifçe Oliveira'nın kolundan çıkıyordu bunu yaparken) sonra elini piyanodaymış gibi burun hizasına dek kaldırıp burun deliklerinden birini bir anlık karıştırır gibi yapıyordu. 23

Oliveira bu sırada başka yere bakıyor gibi davranıyordu, yeniden çevirdiğinde başını, Berthe Trépat eldivenini eline yeniden takmış ve koluna bir kez daha asılmış oluyordu. Her şeyden, kişilerden söz ede ede böylece gidiyorlardı yağmurun altında. Luxembourg Parkı'nın önünden geçerken gittikçe daha da güç hale gelen, gençlerin küstahça tavırlarını, hem terbiyesiz hem deneyimsiz oluşlarını, halkın iflah olmaz züppeliğini, Saint-Germain Pazarı'ndaki biftek fiyatlarını veya Buci Sokağı'nın oradaki fiyatları ve ortalama bir fiyata biftek bulunabilecek yer seçme konusunu tartışıp duruyorlardı. İki-üç kez, sevimli bir tavırla ne iş yaptığını sormuştu Oliveira'ya, umutları, özellikle de başarısızlıkları konusunda sorular yöneltmişti ama bu sorulara daha yanıt bile verilmeden, söz dönüp dolaşıp birden yine Valentin'in açıklanması zor kaybolusuna, *Pavane*'ı çalarken yaptığı yanlışlara, Valentin konusunda gösterdiği zayıflığa ama bundan böyle bunu sürdürmeyeceğine geliyordu. "İbne herif!" diye mırıldanıyordu Berthe Trépat ve Oliveira kolunda asılı elinin kasıldığını duyumsuyordu. "Benim gibi biri bu alçak herif için çalmak zorunda kalsın, olacak iş mi, ne kafası ne kuyruğu var, adi yaratık, öte yanda on beş kadar yapıtım çalınmayı beklesin dursun..." Nice sonra, yağmur altında kapüşonlu haliyle hâlâ öylece duruyor (sular Oliveira'nın sırtındaki montun yakasından içeri sızmaya başlıyordu, tavşan kürkünden yakası, iyicene hayvan kafeslerinin içi gibi kokuyordu, her yağmur yağdığında böyle olurdu, ne yapabilirdi ki) ve Oliveira'ya sanki bir yanıt bekliyormuş gibi bakı-

23 yordu. Oliveira da ona sevimli sevimli gülümsüyor, onu Médicis Sokağı'na sürüklemek amacıyla hafifçe çekiştiriyordu kolundan.

"Çok alçakgönüllüsünüz, çok suskunsunuz," diyordu Berthe Trépat. "Haydi bakalım biraz da siz kendinizden söz edin. Şair olmalısınız, öyle değil mi ha? Ah, Valentin de öyleydi, gençtik ikimiz de... 'Alacakaranlıkta Şiirler,' *Mercure de France* dergisinde kazandığı büyük bir başarıydı... Thibaudet'den bir mektup geldi, bu sabah gelmişçesine anımsıyorum. Valentin yatağında ağlıyordu sevinçten, ağlarken yatağına yüzükoyun kapanır hep; iç parçalayıcı bir görünümdü doğrusu."

Oliveira, Valentin'i yüzükoyun yatmış ağlıyorken düşünmeye çalıştı; ama gözünün önüne getirebildiği şey kısa boylu, ıstakoz gibi kızarıp duran bir Valentin'di. La Maga'nın kıçına fitil koymaya çalıştığı Rocamadour'du sanki, Rocamadour direniyordu, kıçını havaya kaldırıyor, minicik kıçı La Maga'nın acemi ellerinden sıyrılıp kurtuluyordu. Şu kaza geçiren ihtiyar adama da hastanede fitil koymuş olmalıydılar, akıl alır iş değildi, ne moda olmuştu şu fitiller; anüsün, ona fitil koymaya kalkışan birinin ağzı hizasına dek yükselen anüsün, yalnızca boşaltım işiyle yetinmeyen, şu pembe-yeşil-beyaz renkten mermi biçimindeki şeyleri emmek, yutmak isteyen bu organın şu şaşkınlık verici durumu psikanaliz açısından ele alınmalı. Ama Berthe Trépat ona düşünecek zaman bırakmıyordu ki; yaşamıyla ilgili sorular yöneltiyordu yine, gece bile olsa ona korku veren yüzünü genç kız havalarında yarı yarıya ona dönüyordu konuşurken. Tamamdı, alışılmıştı, bir süredir Paris'te yaşayan bir Arjantinliydi, şey yapmaya çalışıyordu... Dur, şey, ne yapmaya? Aslında, neydi sahiden? Damdan düşer gibi açıklayamıyor insan; şeydi aradığı...

"Güzellik, coşku, altın ağaç," dedi Berthe Trépat. "Susun, söylemeyin, ben bulacağım, biliyorum, çok iyi biliyo-

rum. Ben de yıllar önce Pau'yu terk edip Paris'e geldim, altın ağacın peşinde. Ama zayıftım, hep zayıf oldum delikanlı. Ama durun, adınız ne sizin?"

"Oliveira," dedi Oliveira.

"Oliveira, yani zeytin ağacı. Yani Akdeniz. Aaa! Ben de Güneyliyim. Ah, biz ikimiz de Tanrı-Pan'dan geliyoruz genç adam, Pansoylu. Yoo hiç de Valentin gibi değiliz, Lille'den o. Kuzeyliler balık gibi soğuktur, tamamıyla cıva gibi. Büyük yapıtlara inanıyor musunuz? Fulcanelli mesela, beni anlıyor musunuz? Bir şey söylemeyin, durun, işin başındasınız daha, bazı sanat inceliklerinin daha yeni yeni farkına varan biri. Belki de gerçekte önemli yapıtların özüne varamadınız, oysa ben... Örneğin *Sentez*'i ele alırsak. Valentin doğruyu söylüyor, radyestezi işi bana kardeş ruhların, ortak iç dünyaların yolunu gösterdi, sanırım bu iyice sezilebiliyor yapıtımda."

"Ooo, evet evet öyle."

"Sizin ağır bir *karma*'nız var, bu hemen anlaşılıyor." Kolunu iyice sıkmaya başladı eliyle; sanatçı kadın derin düşüncelere dalıyordu, bunun için de Oliveira'ya sokulmuş kolunu sıkıştırması gerekiyordu, hiç karşı koymayan Oliveira ise yalnızca onu Soufflot Sokağı'na götürmek için meydanı geçirmeye çabalıyordu. "Eğer Etienne veya Wong beni bir görürlerse dillerine düşerim," diye düşünüyordu. Ama Etienne ya da Wong düşünürse düşünsündü, ona ne yararı dokunabilirdi ki, tüm bu pis, kirli pamuk taşıyan "metafiziksel ırmaklar"dan sonra, gelecek onun için sıradan bir önem taşıyordu. "Sanki artık Paris'te değilmişim gibi ama bir yandan da başıma geleceklere karşı aptalca da olsa dikkatliyim, şu zavallı yaşlı kadının üzüntü ve keder havalarıyla beni sarsması, *Pavane*'dan sonra ve tek seyircisi kalmayan konserin ardından insana onu boğulmaktan kurtarmışım gibi sımsıkı sarılması canımı sıkıyor. Bana gelince, neyim bu durumda, pis bir temizlik

23 bezi, silgi bezi, aslında kendimle alıp vereceğim bir şey de yok." Çünkü artık geriye bu duygular kalıyordu duya duya şu an, yağmur altında ve Berthe Trépat'ya sımsıkı yapışmışken, içinde tek tek tüm ışıkların söndürüldüğü kocaman bir evde yanık bırakılmış tek ışıkmış duygusuna kapılmak ve kendisinin gerçekte bu olmadığını, kendi parçalarından herhangi birinde durmuş, gerçek kendisini beklemekte olduğunu, ardından sürükleyip getirdiği yaşlı histerik kadının belki de bir erkek delisi, belki de bir *doppelgänger* olduğunu bilmek kalıyordu geriye; bu zaman içerisinde de işte öteki kendisi, öteki yanı, öteki... "Orada mısın, orada kaldın gitti Oliveira, Almagro semtinde varlığının? Ya da oradan geçerken kazaya mı uğradın, fahişelerin, unutulmayacak denemelerin, gerekli bulduğun şu kahrolası düzensizlik dediğin yerlerden geçerken kaza mı geçirmiş oldun? Her şey avuntuya dönüşüyor, sendeki her şeyin telafi edilebileceğini sanmak daha bir işine geliyor, oysa aslında buna hiç inanmıyorsun, ipe çekmek istediğin tip kesin sona gideceğine göre; bir şeylerin, örneğin deprem gibi; ne bileyim asacağın ipin iki kez kopması gibi, şükür üstüne şükürler çekmek gibi mutlak umudunu yitirmemek istiyorsun, sürekli umut etmek, umut etmek zorundasın, ya ip kopacak ya başkanın telefonu çalacak, bir ayaklanma, bir başkaldırı, onu o kurtaracak, umut. Ve işte şimdi de, az kaldı az, yaşlı kadın pantolonumun ön yırtmacına dokundu dokunacak."

Ama Berthe Trépat dolaylı yollarla anlatmak istediği şeyi anlatırken dolambaçlı yollardan aynı tümceler çevresinde kendinden geçmişçesine dönüp duruyordu, Germaine Tailleferre ile Lyon Garı'nda karşılaşmasını coşku içinde anlatmaya kapılmıştı, nasıl da Tailleferre ona *Prélude pour losanges orangés* adlı yapıtının çok ilginç olduğunu söylemişti, bundan Marguerite Long'a söz edeceğinden, belki de Long'un bunu çalmak isteyeceğinden dem vurmuştu.

"Ne büyük ve önemli bir başarı olurdu değil mi Bay Oliveira, ne büyük bağış olurdu benim için. Ama bilirsiniz şu emprezaryolar, ne hayvanlık, ne utanç verici zorbalık, inanın en büyük, en büyük yorumcular bile onların kurbanlarıdır... Valentin diyor ki belki yalnız ve yalnız genç bir piyaniste, onlardan daha cesur, atak belki. Ama onlar da yaşlılar gibi, diyor, daha fazla etmezler." 23

"Belki de siz hanımefendi, gelecek konserinizde..."

"Yoo artık çalmak istemiyorum," dedi Berthe Trépat başını öte yana çevirerek, Oliveira zaten ondan yana bakmamaya çabalıyordu, "kendi müziğimi yazıp çalmak zorunda oluşum utanç verici, oysa ben şimdi bir esin kaynağı, esin perisi olmalıyım, anlıyor musunuz, müzisyenlere esin veren biri, gelmeliler, yapıtlarımı çalmak istediklerini söylemeliler, hatta yalvarmalılar, evet bana yalvarmalılar. Tabii ben de hemen kabul ederdim çünkü benim müziğim, öyle sanıyorum, halkların duygu dünyalarında olay yaratacak, duygularını ateşleyecek güçte, ister Amerika'da olsun, ister Macaristan'da... Evet, izin verirdim yapıtımı çalmaları için ama öncelikle, gelip yalvarmalılar bana..."

Oliveira'nın koluna daha bir ateşlice yapıştı, sıkıştırdı, Oliveira ise Saint-Jacques Sokağı'na sapmayı yeğlemişti, ardından sürüklüyordu adeta piyanisti. Buz gibi bir rüzgâr çarpıyordu yüzlerine, yağmuru gözlerine dolduruyordu avuç avuç ama Berthe Trépat her tür atmosferik kargaşaya duyarsız gibiydi, Oliveria'nın koluna abanmış, karmaşık sözler mırıldanıyor, zaman zaman bir hıçkırık ya da sırıtışla noktalıyor sözünü, duruyordu. Hayır, Saint-Jacques Sokağı'nda oturmuyordu ki o. Ama nerede oturduğunun ne önemi vardı. Düşünsenize *Sentez*'in dünya prömiyerinde yalnızca iki yüz kadar dinleyici...

"Eğer dönmezseniz Valentin merak eder," dedi bir şeyler bulmak için kafasını kurcalayıp duran Oliveira, örneğin yağmur ve rüzgâr altında kirpi gibi yuvarlanıp sü-

23 rüklenen şu korseli topalağı itelemek için bir sırık var mıydı? Uzun bir söz ırmağının ardından sonunda kadının Estrapade Sokağı'nda oturduğunu bulup çıkarabildi. Nerede olduklarını çok iyi kestiremeyen Oliveira boşta kalan eliyle gözlerini kuruladı ve Conrad'ın kahramanları gibi geminin pruvasında durup rüzgâra yüzünü verdi. Birden müthiş bir gülme isteği sardı onu (boş midesi ağrılar içindeydi, kramplar giriyordu, taş gibi sertti, hiç olmazdı böyle, olağandışı ve berbat, bunu Wong'a anlatınca inanamayacaktı herhalde). Durup durup altın madalyasını anımsayan, Pau'da, Montpellier'de kazandığı başarılarından söz edip duran Berthe Trépat da anlamazdı halinden zaten. Ona eşlik etmekle nasıl bir aptallık yapmış olduğunu da anlamak olanaksızdı. Bu gülme isteği nereden geliyordu bilmiyordu ama çok ırak bir yerlerden, daha önceki, örneğin şu dünyanın en aptalca şeyi olmuş olan konser öncesinden beri süregeliyordu. Neşe, sevincin biçimsel göstergesi gibi. Evet, kulaklarına inanamıyordu ama her şeye karşın sevinç vardı ve aklı almıyordu. Duyduğu saf, temiz, nefis sevince ve açıklanması zor neşeyi ta içten duyuşuna gülebilirdi. "Deliriyorum," diye düşündü. "Kolumda şu bir tahtası eksik karı, herhalde bulaşıcı olmalı." Aslında gerçekten neşeli olacak bir neden de yoktu, ayağına sular girmiş, boynundan içeri yağmur sızmış, Berthe Trépat koluna abanmış, ara sıra hıçkırıklar fırlatıyor, Valentin'den söz açtığı her defasında hem titriyor; hem hıçkırıklara boğuluyordu, bu ancak bir refleksti, kimseyi, hatta bir deliyi bile güldürecek bir şey de değildi. Ama tüm bunlara karşın kahkahalarla gülmek istiyordu Oliveira, Berthe Trépat'yı büyük bir özen göstererek kolundan kavramış, ağır ağır Estrapade Sokağı'na, 4 Numaralı eve götürüyordu şu an, düşünecek ne vardı bunda, anlaşılması gereken bir yanı da yoktu, her şey ne iyiydi işte böyle, Berthe Trépat'yı 4 Numara'ya, Estrapa-

de Sokağı'na götürüyor, giderken de ayakları su birikintilerine dalmasın, Clotilde Sokağı'nın köşesindeki çörtenlerden fışkıran sular altından geçmesin diye elinden gelebildiğince koşuyor, özen gösteriyordu. Birlikte bir bardak bir şeyler içelim türünden uzak çağrı (Valentin'le tabii) çok çok hoşuna gidiyordu, beş ya da altı katı çıkarken de yaşlı sanatçıya dayanarak destek vermek gerekecekti mutlak, sonra mutlak Valentin'in ateş yakıp ısıtmadığı bir odaya girilecek (ama müthiş bir semender sobası, bir şişe konyak olurdu, ayakkabılarını çıkarabilir, ayaklarını ateşe uzatabilir ve sanattan, altın madalyadan söz edebilirdi) ve belki de bir başka akşam yine onlara gelebilir, bir şişe şarap getirir yanında ve bir süre morallerini yükseltmek amacıyla dostluk kurabilirdi. Tıpkı hastaneye gidip kaza geçiren yaşlı adamı görmek gibi, şimdiye kadar aklına hiç gelmeyen işlerdi bunlar, hastaneye gitmek ya da Estrapade Sokağı'na gitmek gibi. Bu sevinçli havadan önce, midesini kıvırtan şey ne ise; teninin altında gerinip kasılan bir el, nefis bir işkence (bunu Wong'a sormak gerek, deri altına kayarak giren el). 23

"4 Numara değil mi?"

"Evet, şu balkonlu ev," dedi Berthe Trépat. "XVIII. yüzyıldan kalma bir otel. Hatta Valentin'in dediğine bakılırsa Ninon de Lenclos burada oturmuş. Ne çok yalan söyler. Ninon de Lenclos ha... Oho! Ama neden söylemesin, hep yalan söyler, atar da atar. Yağmur kesildi galiba değil mi?"

"Pek kalmadı, evet, yavaşladı. Haydi karşıya geçelim isterseniz."

"Komşular," dedi Berthe Trépat, "köşedeki kafeye bakarak. Her zamanki gibi 8 Numara'daki ihtiyar kadın hâlâ orada. Ne çok içer, aklınız durur. Görüyor musunuz, bakın masanın bir ucunda. Bize bakıyor, görün bakın yarın neler anlatacak neler..."

23 "Aman dikkat hanımefendi, su birikintisine dikkat," dedi Oliveira.

"Bilirim o kadını, patronu da tanıyorum. Eğer beni sevmiyor, hatta nefret ediyorlarsa, Valentin'de suç. Doğruyu söylemek gerekirse, Valentin onlara feci bir oyun oynadı... 8 Numara'daki yaşlı kadını hiç istemiyor, çekemiyor bizimki, sonunda bir akşam iyice sarhoş bir halde eve döndüğünde onun kapısına gidip kedi kakası sürmüş, hatta desenler çizmiş. Hiç unutmam, skandal olmuştu... Sonra Valentin koşup banyosuna daldı boğazına dek, küvete; çünkü onun da üstü başı, eli ayağı kedi kakası olmuştu, bir sanatçı coşkunluğu içindeydi, büyük bir iş başarmıştı ya! Ben ne yaptım dersiniz; polise kafa tutmak, ihtiyar kadına, tüm mahalleye kafa tutmak zorunda kaldım. Neler çektiğimi bilemezsiniz, benim gibi ünlü bir... Valentin bir çocuk gibidir, ele avuca sığmaz, korkunçtur."

Oliveira, konuşma yapan bembeyaz saçlı, çift çeneli, altın köstekli adamı gözünün önüne getirdi. Birden sanki duvarda bir yol açıldı; bir omuz atmak, içine dalmak, taşlar arasından kendine yol açmak, kalın taş duvarı, bir başka şeye açılan duvarı geçmek yeterliydi.

"Yukarı çıkmadan önce kafede hafif bir şeyler içsem mi," dedi Berthe Trépat, duvarın önünde durmuş ona bakıyordu. "Bu güzel gezinti biraz üşüttü beni, sonra şu yağmur..."

"Sevinerek hanımefendi," dedi Oliveira, biraz bozgunca. "Ama çıkmanız daha iyi olmaz mı, çoraplarınızı çıkarmalısınız, ayak bileklerinize dek ıslanmışsınız."

"Olsun, içerisi sıcaktır şimdi," dedi Berthe Trépat. Sonra, Valentin'in dönüp dönmediğini de bilmiyordu ki, küçük beylerin peşinde de geziniyor olabilirdi. "Böylesi akşamlarda önüne ilk çıkana kaptırır kendini, tam bir köpektir o, inanın bana."

"Kesinlikle dönmüştür, sobayı yakmıştır," dedi Oliveira. "İyi bir içki, yün çoraplar, kendinize dikkat etmelisiniz hanımefendi." 23

"Oho, kaya gibiyimdir ben. Canımı sıkan o değil, üstümde hiç para yok. Yarın ücretimi almak için konser salonuna gitmem gerekecek... Akşamları, üstünde parayla yollarda dolaşmak, önlemsizliktir, ne yazık ki böyle."

"Size bir şeyler ısmarlamak sevindirir beni," dedi Oliveira. Kadını evin girişine dek itelemeyi başarmıştı, holden ılık ve nemli bir hava geliyordu, biraz da küf kokuyordu, belki birazcık da mantar sosu. Onunla birlikte holde kalmak yerine sokağı arşınlıyormuş gibi sanki sevinçli hali gitgide dağılıyordu. Kısacıktı sevinç; ama öylesine yepyeni, öylesine bambaşkaydı ki, kedi kakasına bulanmış haliyle Valentin'in banyo küvetine dalışını anlattığında yaşadığı garip etkilenim, gerçek bir adım daha atıp ayaksız ve bacaksız biriymiş gibi taş duvara girmek, delip geçebilmek, ilerleyip öte yakaya sapmak amacıyla kaçmak, yağmurdan kaçmak, ıslak ayakkabılardan, yüzüne çarpan çiselerden kaçıp kurtulmak gibi garip bir duyguydu. Sevinç, teninin altındaki eldi, midesini kıskıvrak buran, bir umut, sevinç –böylesi bir sözcük düşünebilseydi ah, akıl almaz, karmaşık şeyler bir araya gelip umut adı altında toparlanabilseydi– çok saçmaydı çok, inanılmayacak kadar güzel ve çoktandır böyle olmuştu işte, umuda kesiyordu; alıp başını gidiyor, yağmur altında uzaklaşıyordu; çünkü Berthe Trépat birlikte yukarı çıkmayı önermiyor, tersine haydi köşedeki kafeye gidelim, diyordu. O günün emrine veriyordu onu, Crevel, Seine Nehri rıhtımları ve gün boyu olup biten ne varsa ona: nereye olursa olsun kaçmak isteği, sedyedeki yaşlı adam, teksir edilmiş konser programı, Rose Bob, su çeken ayakkabılar; daha ne varsa, ne varsa... Sanki omzunda dağlar varmışçasına ağır bir devinimle, Oliveira, sokak

23 köşesinde karanlığı delen ışıklarıyla iki kafeyi gösterdi. Ama Berthe Trépat hangisini tercih edeceğini kestiremiyordu görünüşe bakılırsa, hâlâ Oliveira'nın koluna asılı haldeydi, bir şeyler mırıldanıyor ve karanlık koridora doğru kaçamak bakışlar fırlatıyordu.

"Gelmiş," dedi birden, yaşlar parıldayan gözlerini Oliveira'ya dikerek. "Yukarıda, hissediyorum bunu. Hem de bir erkekle birlikte, hiç kuşkum yok, beni konser öncesi takdim eden konuşmasından sonra her seferinde böyle yapar, küçük dostlarından biriyle yatmaya koşar."

Soluk soluğaydı, parmaklarını Oliveira'nın koluna sıkıca bastırıyor ve sürekli geriye dönüyor, koridorun karanlığını inceden inceye yokluyordu gözleriyle. Boğuk bir miyavlama sesi duyuldu, merdiveni hoplaya zıplaya geçen yumuşacık ayak sesleri. Oliveira ne diyeceğini bilemiyordu, bir sigara çıkarıp iyi kötü yakmayı becerdi ve sonra beklemeye koyuldu.

"Anahtarım yok," dedi zor duyulur bir sesle Berthe Trépat. "Eve birini getireceği zaman bana kesinlikle anahtar bırakmaz."

"Ama dinlenmeniz gerek hanımefendi."

"Dinlenip dinlenmemem umurumda mı, çatlasam ne yazar onun gözünde? Doktor Lemoine'ın getirttiği kalan azıcık kömürü de atmışlardır sobaya. Ve kuşkusuz çıplaktırlar. Evet, hem de benim yatağımda, çırılçıplak, domuzlar! Yarın her şeyi düzene sokmak ise bana kaldı. Valentin yatağa kusmuştur, her zaman böyle olur... Her zaman böyledir. Ertesi gün her şey bana kalır. Bana. Yarınlar bana."

"Mahalleden dostlarınız yok mu, geceyi yanında geçirebileceğiniz biri," diye sordu Oliveira.

"Hayır, yok işte," dedi kadın gözucuyla ona bakarak, "Doğru söylüyorum, genç adam, dostlarımın çoğu Neuilly'de oturur. Burada ise yalnızca dünyadan elini eteğini

çekmiş yaşlı kadınlarla, 8 Numara'daki Cezayirliler var, serseri takımı yani."

"İsterseniz, gidip Valentin ile konuşur, size kapıyı açmasını isterim," dedi Oliveira. "Siz de karşıki kafeye gidip beklersiniz orada beni, işler yoluna girer belki de ha?"

"Her şey yoluna girer mi dediniz," dedi uzata uzata sözcükleri, sanki kafayı çekmişti. "Açmaz, açmaz, onu çok iyi biliyorum, yanıt vermezler. Işığa gerek duymaz onlar zaten. Daha sonra yakarlar lambaları, ta ki Valentin benim ya bir otele ya da bir kafeye çekip gittiğime karar verene dek dururlar öylece."

"Kapıya daha hızlı vursak, korkarlar belki. Sanırım Valentin de istemez skandal çıkmasını."

"Vız gelir tırıs gider ona, o bu havada ise her şey vız gelir, umurunda değildir dünya. Köşedeki karakola dek milli marşı söyleye söyleye gider. Bir keresinde de tıpkı böyle yaptı yine, bereket versin mağazadan fırlayıp Robert tam zamanında yakalamış ve eve getirmişti onu. Robert iyi çocuktur, yiğit biri, onun da fantezileri olmuştu tabii, anlayışlı davrandı."

"Bırakın yukarı çıkayım," dedi Oliveira, "gidin kafede bekleyin beni. İşleri düzene sokmayı üstleniyorum ben, gece boyu burada böyle kalamazsınız."

Berthe Trépat çok sert bir yanıt verecekti ki, koridorun ışığı yandı, kadıncağız sıçradı, fırlayıp sokağa çıktı ne yapacağını kestiremeyen Oliveira'dan olabildiğince uzaklaşarak, onu görmezden gelerek... Bir çift döne döne iniyordu merdivenleri, yanlarından geçip Thouin Sokağı'na saptılar, onlara bakmadılar bile. Arkasına sinirli sinirli baktıktan sonra Berthe Trépat yeniden kapı altına geldi. Sicim gibi yağıyordu yağmur.

Elinden gelen bir şey olmadığından, istemeye istemeye merdivene doğru birkaç adım attı Oliveira. O an tuttu onu kolundan kadın, kapıya doğru çekiştirdi. Kâh

23 emir kâh yalvarma kâh iteleyici sözlerle tavuk gibi gıdaklıyormuşçasına, ahları ofları birbirine kata kata söyleniyordu. Oliveira işi oluruna bıraktı, başına gelebilecek her şeye razıydı. Işık sönmüştü ama birden yandı, yeniden ikinci ya da üçüncü katta birilerinin birbirine "hoşça kalın" dediği duyuldu. Berthe Trépat, Oliveira'nın kolunu bırakıp bir kapıya iyice sinerek dışarı çıkmadan önce yağmurluğun düğmelerini ilikliyormuş gibi yaptı. İki erkek indi kadının yanından geçip, Oliveira'ya rasgele bir göz attıktan sonra olağan "pardon"u mırıldandılar, hani iki insan karşılaştığında kullanılması âdet haline gelmiş bir "pardon" sözcüğü vardır ya öylesine. Oliveira bir an merdivenleri ikişer ikişer çıkmayı düşündü ama sanatçının hangi katta oturduğunu bilmiyordu. Durup kızgın kızgın sigarasını tüttürmeye koyuldu, bir şeyler olup bitsin ya da hiçbir şey olmasın diye öylecene bekledi. Yağmur gürültüsüne karşın, Berthe Trépat'nın hıçkırıkları açık seçik ona kadar ulaşıyordu. Kadına yanaştı, elini omzuna koydu.

"Rica ederim, kendinizi üzmeyin böyle. Ne yapabileceğimizi söyleyin bana. Mutlak bir çözüm yolu olmalı."

"Bırakın beni, beni bırakın," diye mırıldandı kadın.

"Tükendiniz, halsiz düştünüz, uyumanız gerek. Bari gidip bir otel arayalım, benim de param yok ama otel sahibiyle konuşurum, ayarlarım, yarın öderim. Valette Sokağı'nda bir otel var, biliyorum, uzakta da değil."

"Otel ha," dedi yüzünü dönerek Berthe Trépat, ona iyice bakarak, "otel mi?"

"Bir gece için ne olur yani?"

"Ve siz de beni otele götürmeyi öneriyorsunuz?"

"Sizi otele kadar götüreceğim hanımefendi, sonra sizin için bir oda isteyeceğim."

"Otel ha? Siz beni otele götüreceksiniz ha, kafanıza koydunuz."

"Kesinlikle böyle bir niyetim yok, kafama koymak gibi," dedi Oliveira, gitgide sabrı tükeniyordu. "Sizi evime çağıramıyorum çünkü evim yok efendim. Sonra, Valentin'den size kapıyı açmasını isteyeyim, diyorum, yok diyorsunuz, sizi bırakıp gitmemi mi istiyorsunuz, eğer buysa istediğiniz, haydi hoşça kalın, iyi akşamlar o halde." 23

Sahi, bunların hepsini söylemiş miydi, yoksa yalnızca kafasından mı geçirmişti? Genelde dudaklarına, diline hemen geliveren bu sözcüklerin hiç bu kadar uzağında olmamıştı. Göstermesi gereken davranış biçimi bu değildi. Ne yapacağını bilemiyordu ama kesinkes bu biçimde olmamalıydı. Hayır, tabii aklına gelen sözlerin tekini bile söylememişti, kadının yanında öylecene, kıpırdamadan kalakalmıştı, akıl alacak şey değildi; ama hâlâ ona yardım etmek, sürekli kendisine bakan Berthe Trépat için bir şeyler yapmak isteğini duyuyordu. Berthe Trépat ise elini kaldırdı ağır ağır ve Oliveira'nın suratına indirdi tokadı; adam irkilerek geri çekilse de kadının incecik parmakları, tırnakların uçları sürterek kırbaç gibi suratına indi.

"Otel ha," diye yineledi Trépat. "Görüyor musunuz şunun bana söylediği şeyi?"

Gözlerini evire çevire karanlıkta kaybolmuş koridora bakıyordu, kıpkırmızı boyalı ağzı temiz bir yaşantıya yatkın, bağımsız havalarda kıpırdanıp duruyordu, derken Oliveira şaşkınlığının arasında yine Rocamadour'a fitil yerleştirmeye çalışan La Maga'nın ellerini hatırladı, Rocamadour kıvranıyor ve korkunç ulumalar eşliğinde kalçalarını büzüyordu, Berthe Trépat ise dudaklarını kıpırdatmayı sürdürüyordu; başının her sallanışında sarsılan acayip biçimde yapılmış saçlarıyla koridorun karanlığındaki görünmez dinleyicilere dikmişti gözlerini.

"Rica ederim hanımefendi," diye homurdandı Oliveira, birazcık kanayan sıyrığı eliyle yoklayarak. "Böyle bir şeyi nasıl aklınıza getirebilirsiniz?"

23 Tabii böyle bir şey getirebilirdi aklına (bütün gücüyle bağırıyordu, koridorun ışığı yeniden yandı) evet çünkü o iyi bilirdi sokakta peşine düşen genç zibidileri, onun ve olması gerektiği gibi olan her kadının peşine düşenleri ama o izin vermeyecekti buna (kapıcı dairesinin kapısı aralandı, Oliveira dev bir fareye benzer bir yüzle kendisine boş boş bakıp duran iki küçücük göz gördü) bir canavardı, hem de evinin ta kapısında saldırmaktan utanç duymayan bir salyalı şehvet düşkünü... Acaba polis neredeydi, ne işe yarardı öyleyse adalet (biri koşa koşa iniyordu basamakları, kıvırcık saçlı bir erkek çocuk; Çingene havalıydı, tırabzana dayanıp seyre koyuldu, olup biteni rahatça izleyebilecek biçimde abanmıştı) eğer efendim, komşuları da kendisini korumuyorduysa, o kendisine saygı gösterebilecek güçteydi, ilk kez olmuyordu kötü niyetli bir teşhircinin, ahlaksızın böyle peşine...

Tournefort Sokağı'nın köşesine vardığında, Oliveira sigarasının hâlâ parmakları bulunan sigaranın yağmurda ıslanarak söndüğünü fark etti. Bir sokak fenerine yaslandı, yüzünü göğe, yağmura doğru kaldırdı. Böylece kimse bir şey görmez, anlamazdı. Sonra yine ağır ağır yürümeye başladı, başı öne düşmüş, montunun yakası çenesini sıkıştırmış halde. Her zamanki gibi yakasının kürkü feci şekilde çürümüş deri kokuyordu. Düşündüğü hiçbir şey yoktu. Yağmurun altında tüyleri ıslanıp yapışmış, kulakları sarkmış, ayaklarını sürüklercesine yürüyen kocaman, kara bir köpeğe benzediğini biliyordu; öyle hissediyordu kendini. Zaman zaman elini kaldırıp yüzünün üstünden geçiriyordu. Ama dayanamadı sonunda yağmur gibi bıraktı kendini. Yağdı. Ara sıra dudağını ileri uzatıp yanaklarından aşağı inen tuzlu sıvıyı yalayıp yutuyordu. Nice sonra, Botanik Bahçesi'nin yakınında, içinde bulunduğu günün anısına döndüğünde, geçen saatlerin her ânının ince ince yeniden dökümüne koyuldu ve sonunda ihti-

yar bir kadına yolda eşlik etmekten dolayı kendisini 23
mutlu hissedecek kadar çılgın olmadığını, delirmediğini söyleyip durdu kendi kendine. Yine de her zaman olduğu gibi, böylesi bir sevinç ânının da bedelini ödemek zorunda kalmıştı doğrusu. Ve şimdi de, niye böyle davrandım diyerek, pişmanlık duyacaktı sonunda; olup biten her şeyi parçalarına ayırıp ortada hiçbir şey kalmayana dek ufalamayı sürdürüyordu, yine her zamanki gibi bir delik ortaya çıkıyor, oradan da zaman üşüyor, belirli kıyısı kenarı olmayan bir süreklilik, bitimsizce esiyordu. "Edebiyat parçalamayalım bakalım," diye düşündü, bir sigara ararken cebinde, elini de ceplerinin sıcağında kurutmaya çalışıyordu. "Kancık sözlerle övüp yüceltmeyelim bakalım, şu parlak pezevenkleri. Her şey böylece olup bitti. Keselim artık. Berthe Trépat... Çok saçma, çok. Onunla birlikte yukarı çıkmak, onunla ve Valentin'le birlikte bir şeyler içmek, ayakları ateşte kurutmak iyi olacaktı. Aslında beni en çok mutlu eden şey ayakkabılarımı çıkarmak ve çoraplarımı kurutmak düşüncesiydi. Olmadı, kaçırdık dostum, n'apalım hayat böyle işte. Her şeyi olduğu gibi bırakmak ve gidip uyumak. Başka hiçbir neden yoktu, hiçbir neden de olamazdı zaten. Eğer kendimi dinlersem, kendi sözümü, odama dönüp hasta bakıcılığı yaparak geceyi geçirebilirim diyorum." Botanik bahçesinden Sommerard Sokağı'na dek yağmur altında tam yirmi dakikalık bir yol vardı, en iyisi önüne çıkan ilk otelde kalmak, uyumaktı. Son kibritlerini çakamadı bir türlü, tutuşmuyordu. Kızacak, delirecek ne vardı bunda.

(-124)

24

"İyice anlatamıyorum," dedi La Maga, pek temiz görünmeyen bir bezle kaşığı kurularken. "Başkaları belki de daha iyi açıklayabilir ama benim için neşeli olaylardan değil de hüzünlü şeylerden söz etmek daha kolay."

"Bir yasa bu," dedi Gregorovius. "Bunu tam anlamıyla anlatan bir terim, derinlemesine gerçek. Yazınsal cambazlık düzeyinde ele alırsak da böyle, iyi duygularla anlatılan yazılır ama kötü veriler çıkar ortaya, kötü yazınsal veriler: Mutluluk kolayca ele vermez kendini, kendini açıklamaz Lucía, belki de *Maya*'nın tülünün boyanıp tamamlanacağı andır bu."

La Maga şaşkın şaşkın baktı ona. Gregorovius içini çekti.

"*Maya*'nın tülü," diye yineledi. "Ama dur biraz, her şeyi birbirine karıştırmayalım. Diyelim ki siz mutsuzluğu çok iyi görebildiniz, mutsuzluğun daha bir elle dokunulabilir olduğunu söyleyelim, bil ki konuda ve nesnede iki ayrı şeyi gösterir de ondan, bu nedenledir ki anılar üstüne saplanır yerleşir kalır, bu nedenledir ki yaşanan acılar, belalar çok kolayca anlatılabilir."

La Maga ısıtıcının üstünde sütü sallarken, "Denebilir ki mutluluk insanın yalnızca kendisine aittir, tek kişiliktir mutluluk, oysa mutsuzluk herkesin gibidir, herkese ait gibidir, bana öyle geliyor," dedi.

"Doğru bir sonuca varılamaz," dedi Gregorovius. "Yeri gelmişken söyleyeyim, ben meraklı biri değilimdir. Geçen akşam, Kulüp'teki toplantıda... Belki de, tamam canım, Ronald'ın insanın dilini çözen bir votkası var da ondan. Beni topal şeytan gibi ele almayın ama, dostlarımı daha iyi tanımak, anlamak isterim ben. Sizi, Horacio'yu... Açıklanmaz bir şeyler var sizde, her şeyin odak noktası olan bir giziniz var. Ronald'la Babs, sizin örnek bir çift, ideal bir çift olduğunuzu söylüyorlar, birbirinizi bütünlediğinizi filan. Ben ise ikinizin birbirinizi pek bütünleyebildiğiniz kanısında değilim." 24

"Değilse bile, evet öyle olsa da neyi değiştirir bu?"

"Tabii ki hiçbir şeyi ama siz söylediniz bana Horacio'nun çekip gittiğini."

"Bununla ilgisi ne," dedi La Maga. "Mutluluğu anlatmayı bilemiyorum ama bu hiç mutlu olmadım demek değildir ki. Eğer isterseniz Horacio'nun niye gittiğini de anlatabilirim; benim de eğer Rocamadour olmasaydı benim de çekip gidebileceğimi anlatabilirim –odadaki valizleri, darmadağınık kâğıtları, araç gereçleri ve ortalığı dolduran plak yığınını bir el devinimiyle gösterir gibi yapar– tüm bunları bir yerlere koymak gerekir, bu arada, ayrıca gidebileceğim bir yer bulmalıyım... Burada kalmak istemiyorum, hüzünlendiriyor beni, çok çok üzgünüm..."

"Etienne size güneşli, güzel bir oda bulabilir Rocamadour yeniden köye gidince. Ayda yedi bin frank kira. Eğer uygun bulursanız, bu odayı da ben alayım. Çok seviyorum burayı, akışkan bir şeyler var burada. İnanın rahat eder, düşünebiliriz burada."

"Pek de güvenmeyin," dedi La Maga. "Sabahın yedisinde daha, 'Les Amants du Havre'ı söylüyor bas bas bağırarak. Güzel bir şarkı, tamam da, çok uzun..."

24 *Puisque la terre est ronde,*
Mon amour t'en fais pas,
Mon amour t'en fais pas.[1]

"Çok güzel," dedi Gregorovius, umursamaz görünerek.

"Evet, Ladesma'nın da dediği gibi, felsefesi olan bir şarkı. Siz Ladesma'yı tanımadınız, hayır. Horacio'dan önceydi, Uruguay'daydı."

"Şu kara tenli mi?"

"Hayır, kara tenli değil, onun adı Ireneo idi."

"Sahi kara tenlinin öyküsü doğru muydu, gerçekten oldu mu böyle bir şey?"

La Maga şaşırmış halde baktı ona. Gerçekten de bu Gregorovius salağın tekiydi. Horacio'nun dışında (ve ötekinin...) onu istemiş olan herkes hep aptalca davranmıştı. Sütü sallamayı sürdürerek küçük yatağa doğru ilerledi. Rocamadour'a birkaç yudum süt içirmeye çalıştı. Çocuk ağlamaya başladı, başını öte yana çevirdi, süt boynundan aşağı akıyordu. "Mini mini minnoşum," dedi La Maga, "mini mini minnoş." Kaşığı bebeğin ağzına sokmaya çalışıyordu, Rocamadour kıpkırmızıydı ve tek yudum içmek istemiyordu, birdenbire çekiyordu ağzını, nedendi anlamıyordu La Maga, sonra birkaç kaşığı yutabiliyordu art arda. Gregorovius, sonsuz bir rahatlıkla, piposuna tütün dolduruyordu, biraz da baba gibi duyumsuyordu kendini, evin babası.

"Haydi bakalım, uyu şimdi mışıl mışıl," dedi La Maga, tencereyi yatağın yanına koydu, yorganı örttü iyicene, Rocamadour çabucak daldı, "Ne ateş bu böyle, neredeyse kırk derece!"

1. (Fr.) Dünya yuvarlak mademki / Sevgilim tasa etme kendine / Sevgilim, dert etme kendine. (Ç.N.)

"Ateşini dereceyle ölçmüyor musunuz?" 24

"Çok zor, her ölçümden sonra yirmi dakika boyunca sürekli ağlıyor; Horacio hiç dayanamazdı işte buna. Alnına elimi koyunca anlıyorum. Kırk filan ateşi. Neden ateşi düşmüyor bilemiyorum."

"Ampirik yöntem, fazla ampirik, korkuyorum ben, kaygılıyım. Bu kadar ateşliyken ona süt vermekle iyi etmiyorsunuz, tehlikeli değil mi?"

"Çocuklarda o kadar değil," dedi sigara yakarken La Maga. "Işığı söndürsek daha iyi olacak, hemen uyur. Kapının yanında düğme, orada." Karşı karşıya oturdular. Sobadan yayılan ışık daha da belirginleşti. Bir süre tek söz etmeden sigaralarını tüttürdüler. Gregorovius, La Maga'nın sigarasının inip çıkışını izliyordu, dikkat çekecek kadar duru, dupduru dingin yüzü, bir saniye için kor gibi yanıyor, karşısındakine bakarken gözleri parlıyor, sonra yeniden karanlığa gömülüyordu, karanlıkta daha bir az duyulur oluyordu Rocamadour'un iniltileri, yavaş yavaş tümüyle yok oldu sızlanmalar, ara sıra hafif hıçkırma sesleri duyuldu yalnızca. Duvarda saat on biri vurdu.

"Dönmeyecek," dedi La Maga. "Gelip eşyalarını alması gerekecek tabii, aman neyse, bitti işte *kaputt*[1]."

"Kendi kendime soruyorum da," dedi Gregorovius, "Horacio çok duyarlı biri, Paris'te zor, çok zor gider şuradan şuraya. Yapmak istediği şeyi yapıyor burada, çok özgür, rahat ama sürekli duvarlara çarpıyor kafasını. Onu bir de sokakta görmek gerek, bir keresinde bir süre izledim uzaktan onu."

"Muhbirlik bu," dedi La Maga, sevimli bir havada.

"Yoo, gözlemcilik diyelim isterseniz."

"Gerçekte izlediğiniz benim, onunla birlikte olmasam bile, ha?"

1. (Alm.) Bozulmuş, kırık. (Ç.N.)

24 "Olabilir, şu an gelmedi aklıma bu. Arkadaşlarının davranış biçimleri çok ilgimi çeker, başarısızlık sorunlarından daha önemli, heyecan vericidir. Böyle böyle farkına vardım ki Wong otuz bir çekiyor, Babs, bir tür Jansenist, yardım ve acıma duyguları gibi şeylerle uğraşıyor, yüzü duvara dönükken eli bir parça ekmek veriyor birine. Bir zamanlar annemi incelemeye kaptırmıştım kendimi. Hersek'teydik, uzun zaman önceydi. Adgalle büyülüyordu beni, her zaman sarı peruk takardı; oysa esmer olduğunu biliyordum. Şatoda kimse bilmezdi bunu, Kont Rossler ölünce yerleşmiştik oraya. Onu sorduğumda (on yaşında ya vardım ya yoktum, mutlu bir zamandı) güler di, bana yeminler ettirirdi kimseye gerçeği söylememem için. Saklamam gereken bu gerçek sinir ediyordu beni; aslında sarı peruktan daha güzeldi asıl hali. Bu peruk tam bir şaheserdi, öyle ki annem hizmetçisinin önünde, o hiç farkına varmadan, saatlerce, olanca doğallığı içinde saçlarını fırçalardı. Ama neden bilmiyorum, annem yalnızken ya sofa altına ya da mor renkli duvar kaplamalarının ardına saklanırdım, hoşuma giderdi. Bir gün kütüphane duvarını örten beze bir delik açtım, kütüphane onun tuvalet masasına bakardı, herkes beni uykuda sanırken, ben oraya girip bekledim. Böylece işte Adgalle'in sarı peruğunu çıkarışını, o kendisine çok yakışan ve onu farklı kılan kara saçlarını açışını, daha, dahası var, sonra ikinci peruğunu da çıkarıp dımdızlak, pırıl pırıl kafasını gözlerimin önüne serişini de görmüş oldum, öylesine iğrençti ki o gece yediğim gulaşı çıkardım, kustum yastığımın üstüne."

"Çocukluğunuz biraz da Zenda Mahkûmu'na benziyor," dedi düşünceli düşünceli La Maga.

"Peruklar dünyasıydı," dedi Gregorovius. "Benim yerimde olsa Horacio ne yapardı acaba? Aslında oturup Horacio'dan söz edecektik, bir şey mi söylemek istiyordunuz?"

"Bu hıçkırık sesi garip," dedi La Maga, Rocamadour'un 24
yatağına bakarak. "İlk kez böyle hıçkırıyor."

"Hazımsızlık olmalı."

"Onu hastaneye götürmem için niye böyle üsteliyor ki? Bugün öğleden sonra da öyle oldu, karınca suratlı doktor üsteledi durdu. Ama ben istemiyorum onu götürmelerini, o da istemiyor, yapılacak her şeyi yapıyorum zaten. Bu sabah Babs geldi, ciddi bir şeyi olmadığını söyledi. Horacio da önemli bulmadı durumu hiç."

"Horacio dönmeyecek mi?"

"Hayır. Oralarda bir yerde geziniyordur, kim bilir neyin peşindedir."

"Ağlamayın Lucía."

"Yo burnumu siliyorum yalnızca. Bakın hıçkırık geçti."

"Eğer sizi rahatlatacaksa anlatın bana."

"Hiçbir şey hatırlamıyorum. Kalmamış aklımda. Neye yarar hem? Ne garipmiş annenin adı: 'Adgalle.'"

"Gerçek adı mıydı bakalım? Öyle dediler bana..."

"Sarı peruğu gibi, kara peruğu gibi," dedi La Maga.

"Her şey öyle değil mi," dedi Gregorovius. "Sahiden de hıçkırığı geçti galiba. Şimdi sabaha kadar deliksiz uyur. Horacio ile ne zaman tanıştınız?"

(-134)

25

Gregorovius hiç konuşmasa, sussa ve yalnızca Adgalle'den söz etse, La Maga'yı sigarasını içerken karanlıkta rahat bıraksa; odadaki tüm nesnelerin ışığında Horacio bir oda bulduğunda alıp götürecek biçimde hazır olması için paketlenmesi gereken kitap ve plaklardan uzakta, çok uzakta kalakalsa öylece, ne iyi olurdu. Ama hayır, öyle olmuyor, La Maga'nın ağzını açıp bir şeyler söylemesini beklerken ancak kısa bir süre susabiliyor, sonra üst üste sorular yağdırıyordu; sıkıcı olduğu söylenebilirdi. La Maga konuşmak yerine "Mon p'tit voyou" şarkısını söylemeyi ya da kibrit çöpleriyle şekiller yaratmayı, o da olmazsa Sommerard Sokağı'nın pis kedilerini okşamayı ya da Rocamadour'a biberonunu vermeyi yeğlerdi.

"*Alors, mon p'tit voyou,*" diye şarkı söylemeye başladı, "*la vie qu'est-ce qu'on s'en fout...*"[1]

"Ben de bayılırdım akvaryumlara," dedi Gregorovius, düşünceli düşünceli, "ama erkeklikle ilgili ilk girişimlerim sırasında, ilk seks deneyimimin olduğu gün balıklar artık hoşuma gitmez oldu. Dubrovnik'te, o yıllar Odessa'da annemin âşığı olan Danimarkalı bir denizcinin beni gö-

1. (Fr.) Sırasıyla; haydi oradan küçük budalam, yaşamdan vazgeçilir mi? (Ç.N.)

türdüğü bir genelev. Yatağın ayakucunda nefis bir akvaryum vardı. İncecik mavi çizgili çarşaflı yatak. Şişman, kızıl saçlı kadın beni kulaklarımdan tavşan gibi yakalamadan önce örtüyü özenle katladı, kaldırdı. Böyle anlarda yaşanan korkuyu tahmin edemezsin Lucía. İkimiz de yan yana, sırtüstü yatıyorduk, alışkın olduğu hızlı hareketlerle beni okşuyordu, üşüyordum ben, o ise durmadan konuşuyordu, sonra barda kopan kavga gürültü, mart rüzgârları, fırtınalar... Balıklar gözümün önünden gelip geçip gidiyor, dönüp duruyorlardı camın önünde, bir tanesi koskocamandı, karaydı, öbürlerinden çok daha büyük. Kızıl saçlı kadının elleri nasıl bacaklarımda gidip geliyorsa aşağı yukarı; balıklar da öyle gidip geliyordu... İşte o zamanlar sevişmek, gelip geçen, dönen, inatla dönüp duran kara bir balıktı, düşün. Belki de başka türlü tanım isteyen bir benzetme, daha düzgün, oldukça doğru bir tanım. Bitimsiz bir kaçış isteği, sonsuza kaçış, cam duvarı aşmak, başka bir şeyin içine girmek." 25

"Kim bilir," dedi La Maga, "sanırım balıklar akvaryumdan çıkmayı pek de öyle istemez, cama dayanmazlar bile, burunlarını bile değdirmezler."

Gregorovius, Chestov'u hatırladı. Chestov bir yerlerden söz etmişti, bir yerlerdeki akvaryumlardan; kaldırılan çeperleri varmış; bir an geliyor akvaryumun çeperini yukarı çekiyorlarmış, belli bir ortama alışmış olan balıklar serbest sulara asla dalmıyorlarmış. Suyun belli bir yerine dek geliyorlar, önlerinde artık herhangi bir engelin olmadığını bilmeksizin dönüp duruyorlarmış, oysa birazcık daha ilerlemeleri yeterliymiş... hooop...

"Aşk da böyle bir şey, olabilir doğrusu," dedi Gregorovius. "Ne güzel, ne harika değil mi balıkları akvaryumda izlemek, sonra birden açık havaya çıktıklarını ve güvercinler gibi uçtuklarını görmek. Aptalca bir umut tabii. Burnumuz, hoş olmayan herhangi bir şeye toslasın da

25 bak. Hepimiz geri çekiliriz biz de. Burnunu değdirmek, dünyanın sınırına burnunla dokunmak. Ne güzel bir tez konusu olurdu. Kedilere temiz olmak, ortalığa pislememek nasıl öğretilir bilir misiniz? O an hemen burnu sürtülerek. Domuzlara buldukları domalanı yememeleri nasıl öğretilir bilir misiniz? Burunlarına koca bir tekme atarak. Korkunç! Sanırım Pascal burun konusunda en iyi uzman, ünlü Eski Mısır'dan kalma düşüncelerini öne süremezdi yoksa."

"Pascal mı, kim o," dedi La Maga. "Hangi Mısır düşüncesi?"

Gregorovius derin bir iç çekti. Zaten o bir soru sordu mu hepsi bir iç geçirirdi, Horacio da, Etienne de, hatta Etienne yalnız iç çekmekle kalmaz, burnundan solur, hırlar, pofurdar; ona aptal biriymiş gibi davranırdı. "Cahil olmak yüz kızartıcı bir şey," diye düşündü La Maga kırgın kırgın. Sorularından bıkıp sinirlendikleri zaman La Maga kızarıp morardığı duygusuna kapılıyor, her seferinde mor şey neyse işte bir an her yanını sarıp sarmalıyordu. Derin bir soluk alması gerekiyordu, morluk geçip gidiyor, balıklar gibi hani kayıp, mor kütle minik parçalara ayrılıyordu, karacalar uçarak koşuyordu Pocitos'un bilinmedik topraklarına; yazın plajlarda güneşe bakınca mor haleler çakardı göz önünde ve güneşin adı da Ra idi ve Güneş de tıpkı Pascal gibi Mısırlıydı. Öyle mi? Ona vız gelirdi Gregorovius'un iç geçirmeleri; Horacio'dan sonra, öbürlerinin kızgınca iç çekmeleri ırgalamazdı onu, yine de mor leke bir an durdu karşısında, olduğu yerde, ağlamak isteği, halıya sigarasını silkelerken kül düşerkenki an bir şeyler gelip geçti, varsın halıya düşsündü, ağlamak istiyordu, tahmin etmesi güç olmayan bir şeyler için, olsundu.

(-141)

26

"Aslına bakarsan," dedi Gregorovius, "Paris koskoca bir metafordur."

Piposuna vurdu bir-iki, biraz daha tütün tepti. La Maga bir sigara daha yakmıştı, şarkı söylüyordu ufak ufak. Öylesine yorgundu ki, Gregorovius'un bu tümcede ne demek istediğini anlamayışına hiç şaşmadı, sinirlenmedi. Hemen ardından soru sormak âdetiydi, sormayınca, Gregorovius kendiliğinden açıklama yapmaya karar verdi. La Maga karanlığın ve sigaranın korunağında dinliyordu, çok uzaklardaydı. Birbirinden ayrı, aralarında hiçbir ilişki olmayan şeyler duyuyordu, Horacio'nun adı, karmaşık yapısı, Kulüp arkadaşlarının hiçbir şey üretmeksizin başıboş dolaştıkları koridor kulağına çarpıyordu, tüm bunların bir anlamı olduğuna inanmak için geçerli nedenleri varmış. Zaman zaman karanlığa çiziliveriyordu Gregorovius'un ağzından çıkan bir tümce, yeşil ya da beyaz, bazen bir Atlan, bazen Estève, sonra bir ses, bir rastlantı sonucu yeniden tümceye dönüşüyor, belirginleşiyor, bir Manessier, bir Wifredo Lam, bir Piaubert, bir Etienne, bir Max Ernst gibilerden tumturaklı anlamlarla yükleniyordu. Çok hoştu, Gregorovius diyordu ki: "... hepsi de şu abartmalı, süslü yollara bakmaktan öte ne yapıyor, diyebilirim ki..." filan ve La Maga pırıltılar içinde

26 bir Deyrolle'ün, bir Bissière'in gözünün önünde ortaya çıkışını izliyordu ama işte Gregorovius onu bırakmış, bu kez de *deneysel varlıkbilimin* yararsızlığından söz ediyor, oradan Friedländer'e atlıyor, Villon'un incelikli dünyasına takılıyor, bulup çıkardıklarıyla odanın yarı karanlığı yer yer açılıyor, delik deşik haliyle La Maga'nın yüreğini titretiyordu, *deneysel varlıkbilim*, duman mavisi, pembeler, *deneysel* sözü, açık sarı, sonra bir çukur var, bir delik, orada işte, soluk, beyaz yıldızlar titreşiyor.

"Rocamadour uyudu," dedi La Maga, sigarasının külünü silkelerken. "Benim de biraz uyumam gerek."

"Sanırım Horacio bu gece gelmeyecek."

"Bilemem. Horacio kedi gibidir, belki de eşikte oturup bekliyordur ya da Marsilya trenine binmiştir."

"Kalabilirim," dedi Gregorovius. "Siz uyuyun, Rocamadour'u beklerim ben."

"Uykum da yok ama. Siz konuşurken, ben sürekli havada birtakım şekiller görüyorum. 'Paris koskoca bir metafordur,' dediniz ya, gözümün önünde Sugai'nin şu kırmızılarla, karalarla çiziktirdiği şekiller belirdi."

"Ben Horacio'yu düşünüyordum," dedi Gregorovius. "Ne garip, ilginç değil mi, çok değişti Horacio, birkaç ay oluyor tanışalı, o günden bugüne... Onun en yakınında siz vardınız, farkına varmışsınızdır sanırım, üstelik bu değişiklikten de sorumlu olan sizsiniz."

"Paris niye koskoca bir metafor?"

"Bazıları kaçış yollarına saptığı halde o gezinip duruyor, Paris'te, kimi *voodoo* ya da marihuanaya kaptırıyor kendini, kimi de Pierre Boulez'ye ya da Tinguely'in resim yapma makinelerine. Horacio ise Paris'in herhangi bir yerinde, herhangi bir günde, herhangi bir ölü ya da bir rastlantıyla bir anahtar olduğunu önceden seziyormuşçasına, peşine düşüp deliler gibi arıyor. Dikkatinizi çekerim, deliler gibi diyorum. Aslında, gerçekte ne böyle

bir anahtar var ne de neyi aradığının bilincinde. Yalnızca onların görüntülerini ya da aldıkları değişik biçimleri bulup anlıyor, bu nedenledir ki metafor diyorum ben." 26

"Neden Horacio değişmiş olsun, niye böyle söylüyorsunuz?"

"Yerinde bir soru, Lucía. İlk tanıştığımızda Horacio'yu amatör aydınlardan biri diye sınıflandırdım, yani kesin tavrı olmayan, belirsizlik içinde biri gibi. Siz de biraz öylesiniz değil mi, o alanda, Mato Grosso denince ve öteki entel ortamlarda da?"

"Mato Grosso Brezilya'da."

"O halde Paraná'da diyelim. Çok zekidirler ve çok uyanık, her şeyin fazlaca içinde. Bizden de fazla. İtalyan edebiyatı örneğin, İngiliz edebiyatını ve İspanyol altın çağının tümünü, Fransız edebiyatını ezbere bilirler doğal olarak. Horacio biraz fazla bu türdendi işte, oldukça yani; çok fark edilen bir şeydi onda. Bu kadar kısa zamanda böylesine değişmiş olması ise sevindirici bir durum bence. Gerçek bir hayvandı, akılsız biri, görmeliydiniz. Neyse, tam bir hayvan herif değilse de elinden geleni yapıyor ya bu konuda."

"Saçmalamayın," diye homurdandı La Maga.

"Anlamaya çalışın, karanlık ışığı aramakta diyorum, yani anahtarı ve sonunda farkına varmaya başlıyor birden ki bu tür şeyler kütüphanelerde bulunmaz gerçekte siz öğrettiniz ona anahtarı ve çekip gidiyor işte böyle, sizden öğrenmiş olmasını affedemiyor, hazmedemiyor bir türlü."

"Bunun için gitmiyor."

"Burada da bir simge var. O, kendisi bilmiyor niçin gittiğini ve siz de bilemezsiniz sizin yüzünüzden sizi bıraktığını, bilemezsiniz, ta ki bana inanmaya karar verene dek..."

"İnanmıyorum," dedi La Maga, koltuğunda öne doğru kaykılarak yere inip uzandıktan sonra. "İnanmam,"

26 dedi. "Dahası var, hiçbir şey anlamıyorum olup bitenden. Ve sonra lütfen Pola'nın adını anmayın yanımda. Pola'dan söz edilmesini istemiyorum."

"Yarı karanlıkta gözüken şeylere bakmaya devam edin siz," dedi Gregorovius, sevimli bir tonda. "Neyse tabii, başka şeylerden söz edebiliriz. Chirkin Kızılderilileri misyonerlerden makas isteye isteye öyle bir makas koleksiyonu yapmışlar ki dünya üzerinde hiçbir insan topluluğu onlarla kıyaslanırsa bu denli makasa sahip olmamıştır, bunu biliyor muydunuz? Alfred Métraux'nun bir yazısında okudum. Dünya olağanüstü şeylerle tıka basa dolmuş."

"Ama neden Paris koskoca bir metafor?"

"Ben çocukken," dedi Gregorovius, "dadılarımız, sütannelerimiz, Bozsok Bölgesi Garnizonu'nda bulunan Uhlanlarla sevişirlerdi. O sırada onların rahatını bozmaya kalkışınca, Malte Laurids Brigge'e layık duvar halılarıyla dolu, büyük, çok büyük bir salona oynamam için gönderirlerdi beni. Halılardan biri Ophir kentinin Batı'ya efsanelerle gelmiş biçimiyle bir planını sergiliyordu. Ben de diz çöküp ya elimle ya burnumla sarı bir topu ata tuta Shan-Ten Irmağı'nın akış yönünü izler, mızraklı zenci askerlerin koruduğu surları geçer, nice güçlüklerle akaju masanın bacaklarına nice kabartma ve yontuk, çentik açtıktan sonra Saba Kraliçesi'nin odasına ulaşır ve *triclinium*[1] temsilinin üstüne tırtıl gibi kıvrılıp uyuyakalırdım. Evet, Paris koca bir metafor. Bakın örneğin siz de şu an halı üstünde yatıyorsunuz. Neyi gösterir bu, ne demektir? Halı, yitirilmiş çocukluk, gerçeğin bu denli yakınında. Bu odaya en az yirmi kez gelmişimdir ama halının desenini söyleyemem doğrusu."

1. Eski Roma'da yemek odası. (Ç.N.)

"Yağ, kir içinde, öylesine pis ki pek bir şey gözükmüyor. Ama karşılıklı ötüşen tavuskuşları var. Yeşil tonda renkler." 26

İkisi de, merdiveni çıkan birinin ayak seslerini duyunca sustu.

(-109)

27

"Pola mı, onun hakkında Horacio'dan daha çok şey biliyorum."

"Onu hiç görmediğin halde mi Lucía?"

"Yok canım, gördüm, hem de kaç kez gördüm onu," dedi La Maga, acele acele. "Horacio deli oluyordu ona, saçlarında, pardösüsünde getiriyordu onu buraya, onunla yunmuş yıkanmış oluyordu sanki."

"Etienne de, Wong da bu kadından söz ettiler bana," dedi Gregorovius. "Bir gün ikisini birlikte görmüşler bir kafe terasında, Saint-Cloud'da. Artık Tanrı bilir Saint-Cloud'da ne yapıp ne ettiklerini ama böyle. Galiba Horacio ona karınca yuvasına bakar gibi bakıyormuş, Wong bundan yararlanıp daha sonra cinsel doyumlar konusunda karmaşık varsayımlar kurdu; ona göre sonuna dek varmak, ulaşmak koşuluyla belli bir an gelince sevgi, aşk, hani insan düşüncesini nasıl bir anda, bir noktada toplar dondurursa, bir tür aşk duygusu, arta katlana, arta yoğunlaşa, bir anda gerçeküstü düzeye geçiverirmiş. Buna inanıyor musunuz Lucía?"

"Bu herhalde hepimizin aradığı bir şey olmalı; ama hemen hemen her zaman elimizden kaçan, uçan bir şey, bizden çalınan ya da kendi uçurduğumuz bir şey. Paris bir aşktır, büyük bir aşk, gözü kapalı atılır insan. Hepi-

miz deliler gibi âşığızdır ama yeşilimtırak bir şey, bir tür köpük gibi, tam bilemiyorum, bir şeyler var, Montevideo'da da böyleydi, gerçek anlamda birini sevemezdin asla, hemen garip şeyler olurdu, yatak hikâyeleri, kıllar, sonra hele kadın için daha nice sorunlar, Ossip, örneğin çocuk düşürme gibi." 27

"Aşk, cinsellik, aynı şeyden mi söz ediyoruz?"

"Evet," dedi La Maga. "Eğer aşk konuşuyorsak seks de konuşuyoruz demektir. Buna karşılık tersi bence tamamen gerçek olmaktan uzaktır. Ama cinsellik, seksten ayrı bir şeydir, bana öyle geliyor."

"Varsayımların canı cehenneme," dedi Ossip, beklenmedik bir biçimde. "Uzlaşmaz görüşleri birleştiren 'öyle de olur, böyle de olur'cu tavırlar... Horacio özellikle Pola'da, sizin ona veremediğiniz bir şeyleri arıyordu. Daha kolay ve kısa söyleyecek olursak bu böyle."

"Horacio, her zaman bir yığın şeyin peşindedir, araştırır durur," dedi La Maga. "Ben düşünmeyi bilmediğim için benden bıktı, hepsi bu. Bana öyle geliyor ki Pola her zaman düşünen biri."

"Ah canım, akılla filan beslenen aşk ne zavallı bir aşktır!" dedi Ossip.

"Dürüst olmak gerek," dedi La Maga. "Pola çok güzel bir kadın, Horacio'nun bana bakışından anlıyorum, bakış biçiminden, Pola'dan dönüyorsa eğer çıra gibi yanıyordur, birden saçları dikilir havaya, belki tam bir saniye sürer bu ama nefistir, bir çatırtı, çok güçlü bir kükürt kokusu ve yanan çıra, ortada dans eden alev ve çabucak sönüşü. Pola, güzellikleriyle onu yüklediği zamanlarda o işte böyle oluyordu. Kendisine de söylüyordum bunu, Ossip, söylemem gerekti değil mi, doğru olan da buydu. Hâlâ birbirimizi sevmemize karşın, biraz biraz kopuyorduk da birbirimizden. Bu tür şeyler birdenbire olmaz öyle, kesinlikle; Pola sessizce, belli etmeden geldi, pence-

27 reden giren güneş gibi; gerçeği söylediğimi bilmem için böyle düşünmem gerek. Yavaş yavaş sızdı, gölgemi dışarı ata ata ve Horacio gemi güvertesinde uzanmış, güneşte yanıyordu, kızarıyor, pişiyordu, çok mutluydu."

"Asla inanmam. Bana öyle geliyor ki siz... Neyse, Pola da öbürleri gibi gelip geçecek. Françoise da vardı örneğin."

"Bununla hiçbir ilgisi yok," dedi La Maga, sigarasının külünü yere silkeleyerek. "Ben Ladesma ya da onun gibi tiplerden nasıl söz ediyorsam öyle. Bu konuda hiçbir şey bilmediğimiz doğru. Üstelik Pola'yla ilişkilerinin nasıl sona erdiğini bilmiyorsunuz."

"Hayır, bilmiyorum."

"Pola ölecek," dedi La Maga. "Hayır, iğneler yüzünden değil. O iğne işin gırgırı, ciddiyetle ele almama karşın, çok çok ciddiyetle hem, inanın bana, gırgırdı. Meme kanserinden ölecek."

"Ve Horacio da bu nedenle..."

"Böylesine iğrenç olmayın, Ossip; Pola'yı terk ettiğinde Horacio hiçbir şey bilmiyordu."

"Rica ederim Lucía. Ben öyle demek istemedim."

"Ossip, ne söylediğinizi çok iyi biliyorsunuz, burada ne işinizin olduğunu da. Dürüst davranınız, hatta ima bile etmeyiniz uzaktan yakından."

"Neyi, lütfen, söyleyin?"

"Horacio'nun onu terk etmeden önce kanser olduğunu bildiğini."

"Lütfen," diye yanıtladı Gregorovius, "böyle bir şeyi..."

"Pislik yapmayın," dedi tekdüze bir sesle La Maga. "İlle de Horacio'ya çamur atmak için bu ne çaba böyle, ne hırs? Sanki ayrıldığımızı bilmiyormuşsunuz gibi, buradan gittiğini, hem de bu yağmurda ha?"

"Üstü örtülü bir şeyler söylemek istemiyordum," dedi Ossip, bir tabureye yığılır gibi oturdu. "Beni sürekli

ters anlamakla geçiriyorsunuz zamanınızı. *Graffin*'in kaptanı önünde diz çöküp size bana inanmanız için yalvarmalı mıyım ve..." 27

"Beni rahat bırakın," dedi La Maga. "Önceleri Pola vardı, şimdi de siz. Duvardaki şu lekeler, hepsi, bitmek bilmeyen şu gece. Pola'yı benim öldürmekte olduğuma inanacak yapıdasınız diyebilirim."

"Böyle bir düşünce kesinlikle gelmedi aklıma."

"Yeter! Pola'ya tutkun olmasa bile artık, Horacio beni asla bağışlamayacak. Gırgır olsun diye yapmıştım, küçücük bir bebek, o kadar, erimiş Noel mumlarından yapmıştım, çok güzel yeşil mumlardan; anımsıyorum."

"İnanmak zor benim için Lucía, bunu nasıl yapa..."

"Beni asla bağışlamayacak, hiç söz etmesek bile bundan, bağışlamayacak. Biliyor çünkü bebeği gördü, üstüne saplı iğneleri gördü. Yere fırlatıp attı, çiğneyip ezdi. Ama bunun daha da kötüleştireceğini biliyordu, böylece tehlike daha da büyüyordu. Pola, Dauphine Sokağı'nda oturuyordu. Horacio ise hemen her gün öğleden sonra onu görmeye gidiyordu. Yeşil bebekten söz etmiş olabilir mi ona Ossip?"

"Büyük bir olasılıkla," dedi Ossip acımasız. "Hepinizin kafasında bir tahta eksik."

"Horacio başka bir düzenden söz ediyordu, bir başka yaşamı bulma olasılığından. Yaşamdan söz ederken daima ölümden yola çıkardı, hep böyleydi bu, kaçınılmaz biçimde ve ne gülerdik. Pola'yla yattığını da söyledi ya, ne kızmama ne de olay çıkarmama gerek görmediğini hemen anladım. Aslında Ossip, sahiden kızgın değildim, ben de sizinle yatabilirim şu an, eğer istersem, değil mi? Açıklaması çok zor, aldatma değildir bu; ya da o biçim numaralar; aldatma, ihanet sözcükleri Horacio'yu çileden çıkarırdı; şunu açıkça kabul etmeliyim ki bana kesin bağlanmamış, söz vermemişti. Heykelciği yaptım

27 çünkü Pola odamı işgal etmişti, bu kadarı fazlaydı, çamaşırlarımı çalabilecek yapıdaydı biliyordum, çoraplarımı; sonra rujumu kullanabilir, Rocamadour'a biberon vermeye bile kalkışabilirdi."

"Ama onu tanımadığınızı söylüyordunuz."

"Aptal! Horacio'nun içindeydi o, aptal, aptal Ossip! Zavallı, aptal Ossip! Montunda, yakasındaki kürkteydi, daha içeri girer girmez orada olduğunu bilirdim, bakış biçimindeydi; şu köşeye gidip soyunurken, şurada yıkanırken, Pola yavaş yavaş teninden çıkardı, o kadını bir medyumun bedeninden çıktığı söylenen uçucu madde gibi görürdüm ve gözyaşlarım akmasın diye tutardım kendimi, ben asla, Pola'nın evinde böylece var olamayacaktım, asla ve Pola beni Horacio'nun saçlarında, gözlerinde, kılları arasında hissedemeyecekti. Neden bilmiyorum çünkü aslına bakarsan birbirimizi çok sevdik biz, çok. Nedenini bilemiyorum. Çünkü düşünmeyi bilmem ben, kuşkusuz bu yüzdendir ve o beni küçük görüyor bu konularda, hor görüyor."

(-28)

28

Merdivenlerden biri çıkıyordu.

"Umarım Horacio'dur," dedi Gregorovius.

"Umarım," dedi La Maga. "Ama, galiba altıncı kattaki saatçi bu, her zaman geç gelir. Biraz müzik dinlemek ister miydiniz?"

"Bu saatte mi? Çocuğu uyandırırız."

"Yoo, bir plak koyarız, çok az açarız sesini, bir kuartet dinlemek için nefis bir saat. O kadar az açalım ki yalnız biz duyabilelim, haydi. Horacio değilmiş," dedi Gregorovius.

"O kadar emin olma," dedi La Maga, elindeki kibriti ikiye bölerken ve köşedeki plak yığınına bakarak. "Belki de eşikte oturuyordur. Bazen böyle olur. Kapının önüne dek gelir, sonra birden fikir değiştirir. Pikabın düğmesine bas, ışık yansın, şu şöminenin yanındaki beyaz düğme."

Ayakkabı kutusuna benzer bir şey vardı yerde, La Maga diz çöktü, karanlıkta el yordamıyla plağı pikabın diski üstüne koydu; ayakkabı kutusu hafifçe cızırdadı, hemen yanı başlarından, uzaklardan geliyormuşçasına akorlar yükseldi. Biraz şaşkına dönen Gregorovius piposuna tütün doldurmaya koyuldu. Schönberg'i sevmezdi ama bu iş başkaydı, yok yok sırası değildi, hasta çocuk var, bir tür hiçe saymak bu. Tam bir görmezden geliş.

28 Zaten ne de aptalca bir şey. Ama bazen öyle anlar vardır ki, ne tür olursa olsun, bir düzine unutuştan ya öç alır, ya unutuştan yana tavır takınır. Yere yatmış, başı ayakkabı kutusuna yaslı olan La Maga uyuyor gibiydi. Zaman zaman Rocamadour'un hafif hafif horuldadığı işitiliyordu ama Gregorovius biraz sonra kendini müziğe verdi, bir de baktı ki karşı koymadan kaptırabiliyor, kendini bırakıyor ve çoktan ölmüş gibi olan bu Viyanalı müzisyene bir an kendini teslim edebiliyordu. La Maga yere uzanmış, sigarasını tüttürüyordu; kapalı gözleri, alnına dökülmüş saçları, ağlamışçasına parlak yanaklarıyla yüzü, zaman zaman karanlığın ortasında beliriyordu; ama ağlamıyordu kuşkusuz, onun ağlayabileceğini düşünmek bile saçmaydı, öfkeyle dudaklarını kısmıştı daha ilk darbeleri duyduğunda, birisi tavana vuruyordu; üçüncü kattaki adam. Gregorovius bileğine yapışıp hızla sıkan bir eli duyumsayınca az kalsın bağıracaktı, sıçradı.

"Aldırma, üst kattaki ihtiyar bu!"

"Ama biz bile zor duyuyoruz müziği."

"Borular," dedi gizemli bir sesle La Maga. "Hepsi de şuradan geçiyor, daha önce de başımıza geldi."

"Akustik şaşırtıcı bir bilim," dedi Gregorovius.

"Benden daha çabuk usanıp yorulacak aptal ihtiyar."

Yukarıdaki, vurmayı sürdürüyordu. La Maga ayağa fırladı öfkeyle hoparlörün sesini biraz daha kıstı. Sekiz-dokuz akor daha geçti, bir *pizzicato* ve yeniden vuruş sesleri tepeden.

"İnanılmaz doğrusu," dedi Gregorovius. "Hiçbir şey duymaması imkânsız."

"Bizden daha iyi duyar, canım sıkıldı ama ha..."

"Bu ev Dionysos'un kulağı gibi."

"Kimin? Sefil herif, tam da *adagio*'da. Bak hâlâ vuruyor. Rocamadour'u uyandıracak."

"Daha iyi olurdu, hatta bundan iyi."

"Hayır, uyanmasını istemiyorum... İsterse tavanı yıksın. Bir Mario del Monaco plağı koysaydım da görseydi, ne yazık ki yok bende, geberesice moruk!" 28

"Lucía," dedi yavaşça Gregorovius, "saat gece yarısını geçti."

"Her zaman çalabilirim, herhangi bir saatte," diye homurdandı La Maga. "Pikabı daha da kısmak olanaksız, zaten hiçbir şey duyulmuyor ki! Durun, sonuncuyu bir kez daha dinleyelim, son bölümü."

Vuruşların ardı kesildi, kuartet yeniden çalındı sonuna dek, hatta Rocamadour'un aralıklı horultusu duyulmaz oldu. La Maga iç geçirdi, kulağını hoparlöre dayamıştı, yeniden vurmaya başlamıştı adam.

"Eşek herif," dedi La Maga. "Her şey her zaman eşekçedir, böyle zaten."

"İnadı bırakın Lucía."

"Peki, siz efendim, siz de aptallığı bırakın. Bıktım usandım. Herkesi kovacağım. Eğer istersem, ben Schönberg dinlemek istiyorsam, bir kerecik olsun Schönberg..."

Ağlamaya başladı, elinin tersiyle uzanıp pikabı durdurdu, koltuğun yanında ayakta durduğu için Gregorovius onun beline sarılıp dizlerinin üstüne çekip kolayca oturttu. Saçlarını okşamaya, yüzüne düşen saçlarını geri atmaya koyuldu. La Maga hüngür hüngür ağlıyor, öksürüyor ve Ossip'in yüzüne sigara kokulu soluğunu savuruyordu.

"Zavallı yavrucak," dedi Gregorovius ellerine sözler de katarak. "Herkes ona karşı ne kötü davranıyor."

"Aptal!" dedi La Maga gözyaşlarını büyük bir zevkle yalaya yalaya. "Ağlıyorum, ağlamak istiyorum da ondan, beni birileri avutsun diye değil, tamam mı? Tanrım, ne sivri dizleriniz var öyle! Bıçak gibi sivri, batıyor."

"N'olur birazcık böyle kalın," diye yalvardı Gregorovius.

28 "İstemiyorum," dedi La Maga. "Peki, niye hâlâ vurmaya devam ediyor öteki salak?"

"Boş ver, aldırma Lucía, zavallı küçük kız."

"Hâlâ vuruyor diyorum size, akıl alır gibi değil."

"Bırakın vursun," diye atıldı apansızın Gregorovius.

La Maga kahkahayı patlattı.

"Ama biraz önce beni değil, sizi rahatsız ediyordu!"

"Rica ederim, bir bilebilseydiniz..."

"Aa biliyorum ama rahat durun bakalım Ossip," dedi birden La Maga, anlamaya başlıyordu, "durun, yukarıdaki, plak yüzünden vuruyor öyle ya! Eğer istersek bir tane daha koyabiliriz pikaba, inadına!"

"Tanrı aşkına durun, hayır!"

"Ama duymuyor musunuz, hâlâ vuruyor?"

"Yukarı çıkıp çenesini dağıtacağım onun."

"Derhal," dedi, bir sıçrayışta ayağa kalktı La Maga ve Ossip geçsin diye bir kenara sindi. "Ona söyle iyicene, sabahın bu saatinde insanlar böyle uyandırılmaz. Haydi, çıkın yukarı, soldaki kapı, üstünde tek ayakkabı asılı olanı."

"Kapının üstünde ayakkabı teki mi?"

"Evet, evet, ihtiyar tam kaçıktır. Bir ayakkabı çivili kapısında, bir de akordeon parçası. Niye çıkmıyorsunuz?"

"Değmez," dedi Gregorovius, yorgun ve yılgındı. "Her şey öyle farklı, öylesine yararsız ki! Lucía hâlâ sizi... anlamadınız... Neyse bu yukarıdaki zat vurmayı kesebilir yine de."

La Maga odanın bir köşesine seğirtti, karanlıkta kalan bir yerden süpürgeye benzer bir şey çıkardı ve tavana müthiş bir darbeyle vurdu. Bir an sessizlik oldu yukarıda.

"Şimdi işte canımızın istediğini dinleyebiliriz."

Acaba, diye geçirdi içinden Gregorovius, gitgide yorgun düşüyordu.

"Örneğin Brahms'tan bir sonat, ne dersin, harika, bak vurmayı kesti. Durun plağı bulayım, burada olmalı. Hiçbir şey görülmüyor ki."

28 Horacio dışarıda, kapıda, diye geçirdi içinden Gregorovius. Eşiğe oturmuş, sırtını kapıya dayamış, her şeyi duyuyordur. Oyun kâğıtlarındaki resimlerden biri gibi, kâğıt falında, bir şeyler çözüme gidecek sanki her durup ara veriş, her açılış bir surat, ani bir anlam yüklüyor yüze ya da yanlışı, ta ikinci bir belirti, bir işaret bulana dek. Böylece bir Brahms, sonra ben, tavana vuruşlar ve Horacio: Yavaş yavaş açıklamasına doğru yol alan bir şey bu. Bütünüyle yararsız, hepsi zaten boşuna. Yeniden La Maga'yı kolları arasına almayı denese neler olabileceğini sordu kendi kendine. Orada işte, kapıda, dinliyor. Belki de bizi dinlemekten zevk alıyordur, bazen iğrenç biri olur çıkar. Öte yandan da ondan korkuyordu ve korkuyor olması da gücüne gidiyordu.

"Şu olmalı, şuradaki," dedi La Maga. "Evet, üstünde iki kuş olan şu gümüş renkli etiketi olan plak. Dışarıda kim konuşuyor."

Bin bir surat, karanlıkta yavaş yavaş belirginleşen bir şey, diye düşündü Gregorovius. Şimdi La Maga şunu diyecek, dışarıda şu olacak ve ben... bu nedir, şu ne, bu, şu, bilemiyorum artık...

"Horacio," dedi La Maga.

"Horacio ve bir de kadın."

"Yoo, üstteki ihtiyar olmalı, o, kesinlikle o."

"Kapısında ayakkabı çivili olan mı?"

"Evet, sesi yaşlı kadın sesi gibi; tam bir geveze karı. Başında da sürekli bir astragan başlık vardır."

"Plağı koymasak daha iyi olacak," diye salık verdi Gregorovius. "Gelen kimmiş bekleyelim hele."

"Ama Brahms'ın sonatını dinleyemeyeceğiz," dedi öfkeyle La Maga.

Değerlerin gülünç biçimde yer değiştirip allak bullak oluşu, orada, eşikte, kapıya vurmaya hazırlanıyor, diye geçirdi içinden Gregorovius, o ise durmuş, ya dinleyemezsek dediği sonatı düşünüyor.

28 Ama haklıydı La Maga, her zamanki gibi haklı olabilen tek kadın. Düşündüğümden de çok önyargılıyım ben, dedi içinden. Çünkü azat edilmiş biri gibi yaşıyorum, maddi manevi asalak olmayı Lutèce kentine, kabullenmişiz çünkü cennetten çıkmışçasına masum, temiz olduğumuza inanmışız. Zavallı budala, haydi.

"The rest is silence,"[1] dedi Gregorovius, iç geçirerek.

"Silence my foot,"[2] dedi La Maga da, çarpık İngilizcesiyle. "Görürsünüz, yeniden başlayacaklar. İlk konuşan da yukarıdaki ihtiyar olacak. Ha, ne diyordum size? Tanrı'nın cezası, n'apıyorsunuz orada, dedi, genzinden gelen bir sesle, gülünç bir biçimde. Bakalım Horacio ona ne gibi bir yanıt bulacak. Sanırım kıs kıs gülüyordur, gülünce de konuşacak söz bulamaz, inanılacak gibi değil. Görelim bakalım."

"Ne iyiydik böyle," diye mırıldandı Gregorovius, öç alan meleğin ilerleyişini seyredercesine. Gerard David, Van der Weiden, Üstat Flemalle, meleklerin hepsi de Flamandı, nedendi bilmiyordu, yüzleri toplu, yağlı, aptal ama çiçek çiçek ve pırıl pırıl, fazla burjuvaca kınayan tavırlı. (*Daddy-ordered-it, so-you-better-beat-it-you-lousy-sinners.*)[3] Oda meleklerle dolu, *I looked up to heaven and what did I see / A band of angels comin' after me,*[4] her zamanki sonuç, polis melekler, kasadar melekler, melek gibi melekler. Pislik, hepsi pislik; pantolonumun paçalarından giren şu buz gibi hava, eşikte söylenen öfkeli sesler, kapının karesi içinde La Maga'nın silueti.

1. (İng.) Gerisi sessizlik. William Shakespeare, *Hamlet*, V. Perde, II. Sahne. (Ç.N.)

2. (İng.) Hıh, sessizlikmiş. (Y.N.)

3. (İng.) Babam sipariş etti. O yüzden çenenizi kapayın sizi pis günahkârlar. (Y.N.)

4. (İng.) Kafamı kaldırıp cennete baktım ki ne göreyim / Bir grup melek peşimden gelir. (Y.N.)

"Olmaz," diyordu ihtiyar, "gecenin bu saatinde insanları uykusundan alıkoymak. Polise şikâyet edeceğim, peki ya siz ne yapıyorsunuz orada öyle kapıya dikilmiş? Az daha çarpıp çenemi kıracaktım, hayvan herif!" 28

"Git uyu, haydi babalık," dedi Horacio, rahat bir biçimde yere uzanmıştı.

"Ben mi gidip uyuyayım, cici hanımınız geneleve çevirdi burayı. Bu ne rezillik ama böyle sürüp gitmez, size gününüzü göstereceğim."

"*Mais de mon frère le Poète on a eu des nouvelles,*"[1] diye bir dize okudu Horacio. "Aman Tanrım, ne adam, tipe bak sen!"

"Salağın teki," dedi La Maga. "Plak koyuyoruz, sesini azıcık açıyoruz, hemen vurmaya başlıyor. Pikabı durduruyoruz, tamam, yine vuruyor. Ne istiyor, bilmiyorum?"

"Bırak, uzatma ayakkabısının tekini düşüren adamın başına gelenler gibi."

"Bilmiyorum o öyküyü," dedi La Maga.

"Belli," dedi Oliveira. "Yaşlılara karşı her zaman sıcacık bir saygı duymuşumdur ama bu herife gidip bir kavanoz *formol* alırdım bayıla bayıla; içine dalıp gebersin, bizi rahatsız etmesin diye."

"Dahası var, pis yabancıların anlaşılmaz dilleri de ağırıma gidiyor," diye sürdürdü ihtiyar. "Burası Fransa. Hepinizi kapıya koymalı, ayıp be! Hükümet ne yapıyor bilmem? Size soruyorum, hükümetin işi ne? Arapların hepsi de hırsız, cani işte."

"Yabancılarmış, aman ne hoş; gel de bir bak bakalım Arjantin'de papel peşinde dolaşan sürüyle Fransız'ı bir gör," dedi Oliveira. "Dur yahu, ne dinliyordunuz siz? Yeni geliyorum ve iliklerime kadar ıslandım."

1. (Fr.) Ozan kardeşim göstereceğini gösterdi. Saint-John Perse'nin "Chanson" şiirinden. (Ç.N.)

28 "Schönberg'den bir kuartet. Brahms'ın sonatını da dinlemek isterdim; kısık sesle."

"Yarını bekle daha iyi," dedi Oliveira, barışmak isteyen bir ses tonuyla dirseği üstünde doğruldu ve bir sigara yaktı. "Haydi, dönün evinize bayım, bu gecelik rahatsız edilmeyeceksiniz artık."

"İşsiz sürüsü, katiller, hepsi cani bunların!"

Kibrit alevinden yayılan ışıkta astragan kalpağı gözüktü, kirli bir ropdöşambr, öfkeden kudurmuş küçük gözler. Kalpağın gölgesi merdiven parmaklıkları arasında devasa görüntüler oluşturuyordu, La Maga müthiş kızgındı. Oliveira ayağa kalktı, kibriti üfleyip söndürdü, kapıyı ses çıkarmadan kapatarak içeri girdi.

"Selam," dedi. "İçeride göz gözü görmüyor."

"Selam," dedi Gregorovius da. "Sonunda lafı bitirebildin."

"Ne yaparsın. Aslına bakarsan, ihtiyar haklı, üstelik yaşlı biri o."

"Yaşlı olmak bir bahane değildir," dedi La Maga.

"Belki evet, bahane değil ama elinde olmayan işler yaptırır."

"Ama bir gün demiştin ki, Arjantin'in felaketi onu yönetenlerin yaşlı takımı olmasındanmış."

"Tamam, bu dram bitti, perde indi," dedi Oliveira. "Perón geldi geleli tam tersi oldu, söz sahibi olanlar gençler ama işler eskisinden bin beter, ne yapılabilir, elden ne gelir ki? Yaş, kuşak, ün, unvan, sınıflar gibi nedenler, ölçüsüz, sonsuz bir yalan dolan. Sanırım bu biçimde fısıltıyla konuşuyorsak, Rocamadour tatlı tatlı uyuyordur da ondan, ha?"

"Evet, plak dinlemeye başlamadan önceydi, uykuya daldı. Horacio, sen feci ıslanmışsın."

"Bir piyano resitaline gittim," diye açıklamadı Oliveira.

"Ya," dedi La Maga. "İyi canım, montunu çıkar, sana hemen sıcak bir mate hazırlayayım." 28

"Yanında bir bardak da *caña*. Yarım şişe kalmış olmalı oralarda."

"*Caña* da ne?" diye sordu Gregorovius. "*Grapa* ile aynı şey mi?"

"Yoo, şekerkamışı içkisi, daha çok *barak*'a benzer. Konserden sonra çok iyi gider, özellikle de ilk dinletiler ardından, berbat dinletilerden sonra. Rocamadour'u rahatsız etmeyecek biçimde küçük bir ışık yakamaz mıyız?"

La Maga bir lamba yakıp yere koydu, böylece Oliveira'nın rasgele bulup getirdiği bir tür Rembrandt çıktı ortaya. Harika çocuğun dönüşü, bir anlık ve uçucu da olsa görüntü, yuvaya dönmüştü, neden merdivenleri ağır ağır tırmanmış ve neden kapının önüne çöküp kuarteti uzaktan dinlemişti, La Maga'yla Ossip'in mırıl mırıl konuşmalarına kulak vermişti, dönmüştü işte. "Kediler gibi sevişmişlerdir," diye düşündü onlara bakarken. Ama yok, hayır, gece karanlığında döneceğini önceden bilemezlerdi, olanaksız, böyle giyinik olamazlardı, Rocamadour büyük yatakta böyle rahat uyuyor olamazdı. Eğer Rocamadour iki sandalye bitiştirilip de üstüne yatırılmış olsaydı, Gregorovius'un ayağı çoraplı, üstü gömlekli olsaydı yalnızca belki... Sonra ona neydi, orada fazlalık olan, yağmur damlaları akan her yanından ve çamur içinde olan kendisiydi.

"Akustik," dedi Gregorovius. "Ne olağanüstü bir şey değil mi, ses katı maddelerin içine siniyor, geçiyor, katları aşıyor, duvardan geçiyor ve yatağın başucundan, inanılır gibi değil. Hiç, bir küvete, başınız da su altında olacak biçimde daldınız mı?"

"Evet, bir kez başıma geldi böyle bir şey."

"Alt kattaki komşularınız ne konuşsalar olduğu gibi duyuluyor, kafanızı suyun altına sokup dinlemek yeter. Sesler borular aracılığıyla iletiliyor sanıyorum. Glasgow'

28 da da böyleydi, örneğin komşularımın Troçkist olduğunu böyle öğrenmiştim."

"Glasgow, berbat havayı çağrıştırıyor, kederli yüzlü insanlarla dolu bir liman," dedi La Maga.

"Acıklı filmler gibi," dedi Oliveira. "Ama şu mate nefis, tam zamanında ele geçmiş bir şey! Bilir misin, mate çayı satır sonuna konan nokta gibidir. Bir yudum çekince yeni bir paragrafa başlayabilir insan."

"Pampaların nefis tadını, yaşattıklarını hiçbir zaman bilemeyeceğim," dedi Gregorovius. "Ama sanırım bana içilecek başka bir şeyden daha söz edildi."

"Getir şu *caña*'yı," dedi Oliveira. "Bir yerlerde yarım şişe kadar olacaktı, öyle sanıyorum."

"Buradan mı satın alıyorsunuz onu da?"

Sersem... Niye çoğul konuşuyor ki, diye düşündü Oliveira. Bütün gece sarmaş dolaş yerlerde yuvarlandıkları kesin, hiç şaşmaz. Neyse.

"Hayır, buradan almıyoruz, kardeşim gönderiyor. Rosario'lu bir kardeşim var. Çok iyi bir insandır. Bize yığınla *caña* gönderir, yanında da bir sürü şikâyet."

Boşalan fincanını La Maga'ya uzattı, ayakları dibine kıvrılıp oturmuştu kadın, dizlerinin arasında çaydanlık. Horacio canlanıyor, yeniden, yaşadığını duyumsamaya başlıyordu. La Maga bir elini ayak bileği üstüne koydu, ayakkabıların ipini çözdü; çekip çıkardı oh diyerek. Sonra ıslak çoraplarını çıkardı La Maga ve ayağını *Le Figaro littéraire*'in iki katlı sayfasına sardı. Mate çayı iyicene sıcaktı ve ağız buran türdendi.

Gregorovius *caña*'yı pek beğendi, tamı tamına *barak* gibi değilse de ona benziyordu. Macar ve Çekoslovak içki adları, bir-iki özlem sayıldı döküldü ince ince. Dışarıda yağmurun usul usul yağışı duyuluyordu, hepsinin de keyfi yerindeydi, özellikle de Rocamadour pek rahattı, bir saattir sesi çıkmıyordu. Gregorovius Transil-

vanya'dan, Selanik'te başlarına gelen bir serüvenden söz ediyordu. Oliveira konsolun çekmecesinde terlik ve bir paket Gauloises olduğunu anımsadı. Yatağa yanaştı el yordamıyla. "Paris'te, eğer Viyana'dan ötelerde birtakım kentlerden söz ediliyorsa, bilin ki edebiyat olur," diyordu Gregorovius kendisini bağışlatmak isteyen bir ses tonuyla. Horacio sigaraları buldu, konsolun dolap kapağını açtı, terlikleri alacaktı. Yarı karanlıkta Rocamadour'un profilini gördü belli belirsiz, sırtüstü yatırılmıştı. Nedenini bilmeksizin parmağını hafifçe alnında dolandırdı. "Annem 'Transilvanya' sözcüğünü ağzına almaktan korkardı, vampir öykülerinden dolayı, sanki alsa... sonra *tokay* nedir biliyor musunuz?" Horacio yatağın yanında, dizüstü duruyordu, daha dikkatlice baktı. "Düşünebiliyor musunuz," diyordu La Maga, "Montevideo'da, insanlığın tek bir bütün olduğuna inanılır, orada yaşıyorken, o kadar uzaklarda... *Tokay* mı, *tokay* bir kuş adı mı?" "Bir bakıma evet." Böyle bir durumda olağan tepki ne olmalı? Dur bakalım önce... "Ne demek 'bir bakıma'? Kuş mu değil mi?" Yahu dudaklarının üstüne elimle dokunsam yeter, tepki eksikliği. "Lucia, bir benzetme yapayım dedim, birazcık da değişik olsun. Her tür şarapta bir kuş yatar." Yapay solunum yaptırmak, salaklık. Bir başka aptallık da şu ki elleri titriyor, her iki eli, ayakları çıplak, giysileri ise ıslak (hızlı hızlı ovmak gerekecek, alkolle, belki de hızla yapılırsa). "*Un soir, l'âme du vin chantait dans les bouteilles*,"[1] dedi Ossip. "Şimdiden mi, Anacreon, demiş sanırım öyle." La Maga'nın kırgın sessizliğine, zihinsel dikkatine neredeyse elle dokunulabilirdi o an. "Anacreon, hiçbir zaman okunmamış bir Yunan yazarıdır. Herkes onu bilir, ben hariç tabii. Peki, kimin şu dizeler: *Bir akşam şarabın ruhu*..." Horacio elini yorganın al-

28

1. (Fr.) Bir akşam, şarabın ruhu şişelerde coşarken. (Ç.N.)

28 tına soktu, Rocamadour'un küçücük karnına dokunmak için olanca çabayı gösterdi; soğumuş baldırlar; daha daha yukarı hafif bir sıcaklık var gibi mi ama hayır yok, yok, her yanı aynı soğuklukta. "Herkes gibi davranmalı," diye düşündü Horacio. "Bağırmak, ışıkları yakıp, olağan ve zorunlu gürültü patırtıyı bile bile yaratmak. Neden? Neden ama? Belki de hâlâ biraz can vardır, olabilir. O zaman da bu içgüdüsel çıkış hiç işime gelmez, şu içimdeki var olduğunu bildiğim şey. Eğer bir çığlık atarsam, yeniden Berthe Trépat demektir bu, yeniden aptalca deneyimler, girişimler, acımalar. En iyisi, şimdiye dek gidilen yolu izlemeli, böylesi durumlarda yapılanı yapmalı. Yoo, yoo, yeter! Neden ışığı yakacakmışım? Ne diye hiçbir işe yaramayacağını bile bile haykıracakmışım? Artistik bu, son derece de rezil bir gülünç durum. Yapılacak tek şey..." Gregorovius'un bardağının *caña* şişesine çarpış sesi duyuluyordu çın çın. Ağzında sigarasıyla, Horacio bir kibrit çaktı, iyice bir baktı gözünü dikip küçük çocuğa. "Hey, uyandıracaksın," dedi La Maga, yeniden mate koydu. Horacio hırsla ve hızla söndürdü kibriti. Işığa karşı duyarsız kalan gözbebekleri ne demek, vb., vb. "*Barak* kadar kokulu değil," diyordu Ossip.

"İhtiyar yeniden vuruyor bakın," dedi La Maga.

"Belki de bir kepenk çarpıyordur," dedi Gregorovius.

"Bu evde panjur, kepenk filan yoktur. Bu moruk kesinlikle delirmiş olmalı."

Oliveira terliklerini giydi, gelip yanlarına oturdu. Mate çayı gerçekten de çok nefisti, çok sıcak ve ağız buran türden. Üstten iki kez daha hafifçe vuruldu.

"Hamamböceklerini öldürmek için vuruyor," dedi Gregorovius.

"Hayır, köpoğlusu, enikleri var da viyaklattırıyor tepemizde, bizi uyutmayacak, çık şuna bir şeyler söyle Horacio."

"Sen çık! Neden bilmem ama senden daha çok korkuyor. En azından yabancı düşmanlığı ırkçılığını ve diğer ayrıksı yanlarını ayaklandıracak bir şey değil bu." 28

"Eğer bir çıkarsam neler sayacağım, öyle ki sonunda polis çağıracak."

"Çok yağmur yağıyor. İyilikle yanaş, hatta kapısındaki takım taklavat için kutla onu, anaç yüreğinle konuş onunla, işte ne bileyim, ne gelirse elinden yap."

"Hiç istemiyorum," dedi La Maga.

"Git be güzelim," dedi Oliveira yavaşça.

"Ama neden ille de benim gitmem gerekiyor?"

"Beni hoşnut etmek için ha çünkü bu türden işlerin içinden iyi sıyrılıyorsun sen."

İki kez daha vuruldu, sonra bir daha. La Maga kalkıp çıktı. Horacio onu kapıya dek izledi, basamakları çıktığını duyunca, ışığı yaktı ve Gregorovius'a baktı. Parmağıyla yatağı gösterdi. Gregorovius dönüp yerine oturduğunda, ışığı söndürdü.

"Aman Tanrım, inanılır gibi değil," diye mırıldandı Ossip, karanlıkta *caña* şişesini eline alırken.

"Kuşkusuz, inanılması zor, inanılmaz filan, ne dersen. Rica ederim, gevezeliği bir yana bırak. Burada en kötüsünden bir şeyler olup bitmesi için ortalıkta bir gün boyu gözükmeyişim, yetti de arttı. Neyse, birine üzülüp öbürüne sevinecek."

"Anlamadım, nasıl?"

"Pekâlâ anlıyorsun. Tamam mı, tamam mı? Vız gelir bana hepsi de, bilemezsin sen, vız gelir!"

Horacio ona sen diye hitap ediyordu, Gregorovius'un ilgisini çekti bu, ayrıca ne çok şeyi değiştirirdi bu tür sesleniş, sanki bir şeyleri değiştirmek mümkünmüş gibi hâlâ... Kızılhaç'tan söz etti, nöbetçi eczaneden.

"Canın nasıl isterse," dedi Oliveira. "Bana göre hava hoş. Çünkü bugün... Ne gündü bugün can kardeşim!"

28 Ah bir yatağa atabilseydi kendini, bir yıl, iki yıl uyuyabilseydi. "Korkak, altını ıslatacaksın neredeyse," diye düşündü. Hiç kıpırdamayışı Gregorovius'u da etkilemişti, kalakalmıştı o da, zorla kalkıp piposunu yakmaya çabalıyordu. Uzaktan uzağa birilerinin konuştuğu duyuluyordu, La Maga'nın sesi yağmur sesi arasından, sonra geveleyerek ona yanıt vermeye çabalayan ihtiyarın sesi geliyordu. Katlardan birinde bir kapı çarptı, birileri çıkıp gürültüye karşı olduklarını söyledi.

"Aslında haklısın var," dedi Gregorovius onu onaylayarak. "Ama yasal sorumluluklar var sanırım."

"Pek tabii var, batağın içindeyiz," dedi Oliveira. "Özellikle de siz ikiniz, ben her an kanıtlayabilirim, çok sonra geldim buraya. Ana, âşığıyla halının üzerinde sevişirken bebeciğini ölüme terk ediyor."

"Ne demek istiyorsun yani?"

"Yok yok, hiç önemi yok, rahat ol..."

"Ama gerçek değil bu Horacio."

"Bana ne, konsomasyon var tabii asıl olayın yanında. Zaten tüm bunlardan bana ne, geldim çünkü çok ıslanmıştım, bir bardak mate içmek istiyordum. Baksana bir, yukarı çıkanlar var."

"Karakola, polise haber vermek gerekir."

"Lütfen sen haber ver. Ronald'ın sesi mi ne?"

"Ben buradan gidiyorum," dedi Gregorovius ayağa kalkarak. "Bir şeyler yapmak gerek, sana bir şeyler yapmalı diyorum."

"Tamam babalık, anladık. Eylem, her zaman eylem. *Die Tätigkeit*,[1] tam da zamanıydı deyimi de herhalde yerinde bir deyim. Daha yavaş konuşun, küçüğü uyandıracaksınız."

"Selam," dedi Ronald.

1. (Alm.) Faaliyet, etkinlik. (Ç.N.)

"Selam," dedi Babs, şemsiyesini kapıdan geçirmeye çalışıyordu. 28

"Yavaş konuşun," dedi arkalarından gelen La Maga. "Şemsiyeni niye kapatmıyorsun, giremezsin böyle."

"Haklısın," dedi Babs. "Hiç kafa yok bende. Gürültü yapma Ronald. Guy'in başına gelenleri anlatmaya geldik size, akıl alır gibi değil. Hey, sigortalar mı attı?"

"Hayır, Rocamadour uyanmasın diye."

"Yavaş konuş," dedi Ronald. "Şu geberesice şemsiyeni de bir köşeye koy."

"Kapatması çok zor," dedi Babs. "Oysa açarken ne çabuk açılıyor, kolaycana."

"İhtiyar, polis çağırmakla tehdit etti beni," dedi La Maga kapıyı kapatırken. "Beni dövecek sandım, cıyak cıyak bağırıp duruyordu. Ossip odasını bir görmenizi isterdim, merdivenden bakınca bir köşeciği görünüyor. Bir masa, üstü boş şişelerle dolu, tam ortasında bir yel değirmeni var, öyle kocaman bir şey ki doğal büyüklüğünde gibi denebilir, hani Uruguay'da tarlalarda görülür ya öyle. Kapı açıldığında cereyandan değirmenin pervanesi dönmez mi, şöyle bir göz atmadan edemedim kapı aralığından, ihtiyar öfkeden küplere biniyordu."

"Kapatamıyorum," dedi Babs. "Hay aksi, neyse şu köşeye bırakayım onu."

"Yarasaya benziyor," dedi La Maga. "Ver bana kapatayım. Bak gördün mü kolaymış."

"İki telini kırdı da ondan," dedi Babs Ronald'a dönerek.

"Eee, sen de kafamızı şişirme," dedi Ronald. "Sen de bizim teli attırma. Zaten hemen çıkacağız. Guy'in bir tüp Gardenal hapı içtiğini sizlere söylemek için uğramıştık."

"Zavallı melek," dedi Oliveira, "Guy'i hiç sevmezdi."

"Etienne bulmuş onu, yarı baygın, ölü gibi. Babs'la ben bir açılış kokteyline gitmiştik. (Oho, bunu sana son-

28 ra anlatırım.) Guy bize çıkmış ve bizim yatağımızda kendini zehirlemiş, işe bak!"

"He has no manners at all,"[1] dedi Oliveira, "çok ters, çok can sıkıcı."

"Sonra da Etienne bizi aramaya çıkmış," diye sürdürdü konuşmasını Babs. "İyi ki her birimizde ayrı ayrı anahtar var. Birisinin kustuğunu duymuş, içeri girmiş ki Guy! Zavallı Guy, az daha ölüyormuş. Etienne koşa koşa dışarı çıkmış yardım aramaya. Şu an Guy hastanede ama durumu çok ağır. Hem de şu havada," diye bitirdi sözünü, ciddileşerek.

"Oturun," dedi La Maga. "Hayır, oraya değil, Ronald, bir ayağı yok o koltuğun. İçerisi de öyle karanlık ki, n'apalım Rocamadour için. Yavaş sesle konuşun, daha da alçak sesle."

"Onlara bir kahve yap," dedi Oliveira.

"Ben gitmek zorundayım," dedi Gregorovius. "Trençkotumu nereye koydum acaba? Yo hayır, orada değil Lucía."

"Önce biraz kahve için," dedi La Maga. "Şu saatte metro yoktur artık, burada da çok iyisiniz. Kahve çekmen gerek Horacio."

"Burası çok havasız," dedi Babs.

"Her zaman olduğu gibi yine oksijen diyecek, ah hava, sokakların havası," dedi Ronald, kızgındı. "Bu kadın gerçekten bir at, saf ve katıksız şeyleri seviyor yalnızca. Temel renkler, yedi notalı gam, o kadar, insan değil bu, hayır, emin olun insan değil."

"İnsanlık bir idealdir," dedi Oliveira, el yordamıyla kahve değirmenini arıyordu. "Havanın da bir geçmişi, bir tarihi vardır, inanmak gerek, ıslak ve temiz, bol oksijenli sokaklardan senin de dediğin gibi, ısısı ve niteliği beş bin

1. (İng.) Edepsizlik etmiş. (Ç.N.)

yılda oluşan bir atmosfere geçmek... Babs bir tür diyebilirim, solunumun Rip Van Winkle'ı." 28

"Rip Van Winkle," dedi Babs. "Oho! Annem ne çok söz ederdi ondan."

"Idaho'da bilinir," dedi Ronald. "Neyse hepsi bu değil. Etienne yarım saat önce bize telefon etmiydi, köşedeki bardan ve geceyi, en azından Guy'in kurtulup kurtulamayacağı anlaşılana dek, dışarıda geçirmemizi salık verdi. Eğer polis işe el atarsa, bizi orada bulmaları iyi sonuç vermezmiş, hele ki fikir kulüplerinden olanlara daha çok kızarlarmış çünkü Kulüp'ten bıkmışlarmış şu sıralar."

"Kulübün nesi varmış," dedi La Maga, bir bezle fincanları kuruluyordu.

"Bir şeyi yok, bu nedenle de savunmasız. Komşular gürültüden, plak çalmamızdan fazlaca şikâyetçiymiş... Üstüne üstlük, Babs kapıcıyla ve binada ne kadar kadın varsa hepsiyle kavga etmiş, tartışmış."

"*They are awful*,"[1] dedi Babs; çantasından çıkardığı şekerlemeyi çiğniyordu. "Gulaş yaparken bile marihuana çekiyor o karıların hepsi."

Oliveira kahve öğütmekten yorulmuştu, değirmeni Ronald'a verdi. La Maga ile Babs alçak sesle aralarında Guy'in intihar girişimini tartışıyorlardı. Herkesi rahatsız ede ede trençkotunu arayan Gregorovius ise yerine oturmuş, artık kıpırdanmıyor ve ağzındaki sönük piposunu tüttürmeye çalışıyordu. Yağmurun camlara çarpışı duyuluyordu. "Schönberg ve Brahms," diye düşündü Oliveira; uzanıp bir sigara aldı, "Hiç fena değil, genellikle bu durumlarda ya Chopin ya da Siegfried'den 'Todesmusik'e başvurulur. Dünkü kasırga Japonya'da iki-üç bin insanın ölümüne neden olmuş. İstatistik olarak ele alırsak..." Ama istatistik hesapları sigarasında bulduğu soğan tadını yok

1. (İng.) Korkunçlar. (Ç.N.)

28 etmiyordu ki! Bir başka kibrit çakarken incelemeye koyuldu sigarasını. Çok nefis bir Gauloise'dı, bembeyazdı, incecik harfler vardı üstünde, bir ucundan siyah tütün kırıntıları gözüküyordu, ucu biraz ıslanmıştı sigaranın. "Şu Rose Bob hikâyesi; düşündükçe... Evet, çok yoğun bir gündü, eve dönüşte bizi bekleyen şeyi de saymazsak daha." Olayı Ronald'a söylemek gerekiyordu, o da, yarı telepatik yöntemlerle aynı şeyi Babs'a iletsindi. Bu telepati, Perico Romero'nun pek garibine gidiyordu. İletişim teorisi; henüz edebiyatın hesaba almadığı büyüleyici temalar. Şimdi de Ronald, Babs'ın ve La Maga'nın mırıltılarına katılmıştı, değirmen ağır dönüyordu, kahve çabucak hazırlanamayacaktı. Oliveira "art nouveau" stili korkunç sandalyesinden kalktı, başını bir gazete yığınına yaslayacak biçimde rahatça yere uzandı. Tavanda garip bir fosforlu ışık vardı, ilginç; gözlerini kapasa da ışık göz-kapakları ardında yine gözüküyordu, sonra yerinde kocaman, mor, yuvarlak şekiller ardı ardına patlıyor sanki ve ışıklar kovalamaca oynuyordu, vay vay vayyy, her yuvarlak yürek kaslarındaki ya bir sıkışma veya gevşemeye karşılık olmalıydı ve evde üçüncü katta bir yerde, telefon çalıyordu. Bu saatte, Paris'te, olağandışı bir şeydi bu. "Biri daha öldü belki," diye geçirdi aklından Oliveira. "Uykuya bu denli saygı gösteren bu kentte başka bir nedenle telefon edilemez." Bir keresinde, gemiden iner inmez, gecenin saat on buçuğunda telefon etmeyi çok doğal bulan Arjantinli bir arkadaşının onu telefonda arayışını anımsadı. Ev sahibi kadının kaba saba lafları, robdöşambrlı haliyle buz gibi soğuk odasına gelişi, *quelqu'un vous demande au téléphone*,[1] demesi, dördüncü kata, öfkesini hiç gizlemeyen kadının karşısına iniş ve sonunda öğrene öğ-

1. (Fr.) Biri telefonda sizi istiyor. (Ç.N.)

rene Hermida'nın Paris'te olduğunu öğrenişi, ne zaman görüşebilirlermiş, sana bir yığın kişiden haber-selam getirdim. Traveler'den, Bidu'daki arkadaşlardan... ve ev sahibi kadın sinirlendiğini belli etmeden duramadı, mademki Oliveira ağlamaya koyulmamıştı, mademki sevdiği birilerinin ölüm haberini almamıştı, eee? Bu durumda Oliveira nereye saklanacağını gerçekten bilemiyordu, çok çok üzgünüm, altüst oldu, Buenos Aires'ten gelen bir arkadaşım, kuralları, âdetleri bilmiyor, anlarsınız. Ey Arjantin, cömert saat dilimleri, habere açık evleri, pencereden dışarı savurup attığın zaman önünde duran gelecek, vay, vay, vay; ama şurada karşında üç metre ötende, duvarın gözlerinde hiçbir şey yok, hiçbir şey olamaz da ne vay vay, ne iletişim varsayımları, ne ana, ne baba, ne de o, ne bu, vay, vay, hiçbir şey; tek *rigor mortis*[1] var; ama çevresindeki insanlar Korsikalı veya Meksikalı değildiler ki, küçük meleğin cenazesini beklemeye hazırlansınlar geç saatlere kadar, ne de şarkılar dinlemeye, yumağın ucunu bulmaya, bulup yakalamaya; çok ilkel de değildiler ki bu tür skandalları kabullenemeyecek, betimleyemeyecek denli, üstelik her tür skandalı yadsıyamayacak ve de *one little causality*[2] ekleyemeyecek denli çok gelişmiş de değildiler ki, örneğin üç bin kişiyi silip süpüren tayfun kasırgası. "Oho, tüm bunlar ucuz antropoloji bilgileri," diye düşündü Oliveira, midesine giren krampları soğuğu duyar gibi algılayabiliyordu. Ve son olarak hep şu sinir ağı: pleksus. "Tamam, gerçek iletişim ağları, deri altından haberleşme, bunu anlamak için biz sözlük de yok ne yazık." Rembrandt ışığı veren lambayı kim söndürmüştü? Anımsayamıyordu artık, birkaç dakika öncesi, eski, altın renkli tozlar, belirli bir anda belirmişti yerde,

28

1. (Lat.) Ölüm sertliği. (Ç.N.)
2. (İng.) Küçücük bir zayiat. (Ç.N.)

28 döşeme hizasında, La Maga (evet La Maga olmalıydı bu) yoo, belki de Gregorovius söndürmüştü lambayı.

"Karanlıkta kahveyi nasıl pişireceksin?"

"Bilmem," dedi La Maga, fincanların yerini değiştirirken. "Önce birazcık bir ışık vardı."

"Yaksana Ronald," dedi Oliveira. "Sandalyenin altında düğme. Bassana, klasik sistem, ne denir?"

"Ne saçma tüm bunlar," dedi Ronald, neye kızdığını tamı tamına bilmeksizin.

Işıkla birlikte, mor haleler yine gözüktü, yuvarlak lekeler ve Oliveira sigarasından daha güzel tatlar almaya başladı. Şimdi, evet şimdi gerçekten çok rahattı, sıcaktı içerisi, birazdan kahve içilecekti.

"Gel yanıma otur," dedi Oliveira, Ronald'a. "O sandalyedekinden daha rahat olacaksın burada, o sandalyenin tam ortasında sivri bir yer var, kıçına batıyor insanın. Wong onu özel Çin koleksiyonuna katar yakında, hiç şaşmam."

"Burada iyiyim," dedi Ronald. "Her ne kadar karışıklığa yol açıyorsam da burada."

"İyi değilsin orada, gel buraya. Eee, şu kahve, hanımefendiler, sahi bugün için pişecek değil mi?"

"Bayımız ağalık, beylik havalarında," dedi Babs. "Sana karşı hep böyle midir, ha?"

"Hemen hemen her zaman böyle," dedi La Maga, dönüp duran Oliveira'ya bakmaksızın. "Babs, şu tepsiyi kurulamama yardım etsene."

Ronald sandalyesinden kalktı, gidip Oliveira'nın yanı başına ilişti, Oliveira onun kulağına ufacık bir söz fısıldamak için, Babs'ın kahve yapmasının gerekliliği üzerine akla gelebilecek her tür lafa atılmasını bekledi. Onları gözleyen Gregorovius, kahve konusundaki konuşmayı kesip araya girdi, böylece Ronald'ın şaşkınlık belirten çığlığı moka likörüne düzülen övgüler ve onu hazırlama sanatındaki gerileme sözcüğü içerisinde yitip gitti. Neden

sonra, Ronald yeniden sandalyesine oturdu, tam zamanıydı, La Maga'nın kendisine uzattığı kahve fincanını gördü. Tavana hafif hafif vurmaya yeniden başlıyordu yukarıdaki, iki vurdu, üç vurdu, Gregorovius ürperdi, sonra bir dikişte içti kahvesini. Belki de midesindeki krampı da giderecek kahkahayı patlatmamak için tutuyordu kendini Oliveira. La Maga'nın şaşırmış gibi bir hali vardı, sanki anlayamadığı bir durumdan çıkmak, sıyrılmak istiyor gibiydi, rüyada gibi, sanki bir tür rüyada. 28

"Ayak sesleri işitiyorum," dedi Babs alçak sesle. "Bu moruk delirmiş olmalı, dikkatli olalım. Bir keresinde Kansas City'de... Yoo, durun, birisi merdivenleri çıkıyor."

"Merdiven, çıkardığı ses biçimiyle kulağımda belirir, her köşesini çizerim neredeyse," dedi La Maga. "Sağırlara yüreğim dayanmaz, acırım. Böyle anlarda sanki merdivenlerdedir elim, basamaklarda gezdiririm, tek tek çıkarırım elimle çizgilerini. Küçük bir kızken, okulda kompozisyondan on üstünden on aldıydım, yazımda küçük bir gürültüyü anlattıydım. Küçük, boş bir gürültü bir başlıyor, bir kesiliyordu, başına gelmedik kalmıyordu."

"Ben, tam tersine," dedi Babs. "Tamam, tamam, okey, çimdikleyip durmayın, gerek yok."

"Sevgilim, canımın içi, sus da biraz, kim geliyor anlayalım. Evet, tamam, boyacılar kralı, Etienne bu, korkunç herif, koca hayvan!"

Öf be, iyi örtbas etti, diye geçirdi kafasından Oliveira, iki saat sonra ilaç saatiydi, öyle sanıyorum. Önümüzde bir saatimiz var. Gerçeği söyleyemeyişin, erteleyişin nedenini anlamıyordu, bir şeyin negatif hali. Negatif, olumsuzlama... Gerçeğin öte yüzü, negatifi, olması gereken hali, yani... Aman bırak metafizik havalarını Horacio. *Alas, poor Yorick,*[1] yeter be. Daha fazla tutamayacağım kendimi, ışığı

1. (İng.) Ne yazık, zavallı Yorick. *Hamlet*, V. Perde, 1. Sahne. (Ç.N.)

28 yakmak, haberi güvercin gibi uçurmak daha iyi olur. Bir negatif. Tam tersi, tam tersine çevirmeli... Onun canlı olması da olası, bizlerin ölü olması da. Daha alçakgönüllüce bir öneri: O bizi öldürmüş oldu, mademki ölümünden bizler sorumluyuz. Suçluyuz, yani nesnelerin hal bozukluğu... Ah, koca bunak, geber e mi, böylece nereye varmak istiyorsun, burnunun önündeki havuçla, eşeğin biri. Evet, Etienne'in ta kendisiymiş, korkunç, koca hayvan.

"Kurtuldu," dedi Etienne. "Piç herif, Cesare Borgia gibi yedi canlı. Ama söylenecek çok şey var, denebilir ki..."

"Anlat, anlat," dedi Babs.

"Mideyi yıkadılar, neyin lavmanıysa, iğneler, iğneler her yerden, başı aşağıda tutmak için yaylı yatak. Lokantada yediğine varsa hepsini çıkardı, Orestias'ın menüsünde ne varsa, orada yemiş öğle yemeğini. Ne çok şey yemiş, yaprak sarmasına kadar ne istersen. Oho, durun, feci ıslanmışım ben."

"Sıcak kahve var," dedi Ronald, "ve de *cañ*a adında berbat bir içki, berbat."

Etienne öfledi, püfledi, şemsiyesini bir köşeye koydu, sobaya yanaştı.

"Küçük nasıl Lucia?"

"Uyuyor," dedi La Maga. "Derin uykuda, aman uyusun."

"Yavaş konuş," dedi Babs.

"Saat on bire doğru ayıldı," diye anlatmaya koyuldu Etienne, sesi yumuşaktı, şefkatle konuşuyordu. "Berbattı hali pek tabii. Doktor yatağa yaklaşmama izin verdi, Guy tanıdı beni görünce. 'Aptal herif,' dedim, 'Siktir ol git!' diye yanıt verdi. Doktor kulağıma, bunun iyiye işaret olduğunu fısıldadı. Salonda başkaları da vardı, ne tipler, sıkılmadım, yine de ben, hastaneleri..."

"Eve mi döndün," diye sordu Babs. "Polise gitmek zorunda kaldın mı?"

"Hayır, her şey kolaycana yoluna girdi. Ama yine de geceyi burada geçirseniz iyi olur, Guy'i indirirken kapıcı kadın nasıl kafa tuttu, görmeliydiniz." 28

"*The lousy bastard*,"[1] dedi Babs.

"Ben de bir erdemli kişi havalarına girdim ki görmeyin, önünden geçerken: 'Hanımefendi, ölüm saygı duyulması gereken bir şeydir. Bu genç adam Kreisler aşkıyla, kederinden canına kıymaya kalkıştı.' Gözleri fal taşı gibi açık kalakaldı. Ve tam sedyeyi kapıdan geçirirlerken, Guy dikildi, rengi kaçmış Etrüsk rölyeflerindeki gibi elini alnına koyup kapıcı kadına doğru yemyeşil kusmaya başlamasın mı, tam girişte, paspasın üstüne, sedyeciler gülmelerini zor tuttu, görülmeye değerdi doğrusu."

"Biraz daha kahve," dedi Ronald. "Sen de otur şuraya, yere, odanın en sıcak yeri. Dolu bir fincan kahve getirin, zavallı Etienne."

"Göz gözü görmüyor. Eee, niye oturayım ha?"

"Horacio'yu ve beni yalnız bırakmaman için, nöbetçiyiz," dedi Ronald.

"Saçmalama," dedi Oliveira.

"Oraya otur ve beni dinle. Wong'un bile bilmediği neler neler öğreneceksin. Şimşek gibi çakan bilim damlaları, büyücülüğün yüce makamları. Bu sabah *Bardo*'yu[2] okurken oldukça eğlendim. Şu Tibetliler olağanüstü insanlar."

"Kim verdi sana onu," diye sordu Etienne, yere, Horacio ile Ronald'ın arasına oturdu, kahveyi bir solukta içti. "Şimdi içki," dedi, fincanını La Maga'ya uzatarak, o da *caña* şişesini eline verdi. Etienne bir yudum alır almaz, "Ne pis şey," dedi. "Yemin ederim Arjantin'dendir bu içki. Ne ülke yahu, hay Allah!"

1. (İng.) Sefil, piç herif! (Ç.N.)
2. Bardo Thödal'ın *Tibet'in Ölüler Kitabı* kastediliyor. (Ç.N.)

28 "Ülkeme laf yok, kes ulan, tepedeki yaşlı kodamanları anımsatıyorsun bu halinle!"

"Wong bana bir yığın test uyguladı," diye anlatmaya başladı Ronald. "Diyor ki, yeterince zekâm varmış, bol bol harcayıp zarar verebilirmişim ona. *Bardo* okumama karar verdik, dikkatle incelemeye ve oradan da Budizmin temel zuhuruna geçecekmişiz. Sahi, böyle gözle görünmeyen uçucu bir beden var mıdır Horacio? Deniyor ki, ölünce... Bir tür zihinsel beden, anlıyor musun, düşünceden?"

Ama Horacio dinlemiyor, Etienne'in kulağına bir şeyler söyleniyor, o da homurdanıp duruyordu etrafa hastane kokuları saçarak; ilaç, ıslak sokak ve lahana çorbası kokusu. Babs da uzaklara dalıp gitmiş olan Gregorovius'a kendi kapıcısı olan kadının sayısız kötülüklerinden söz ediyordu. Henüz derinlemesine dalış yaptığı taze bilgileri yemiş yutmuş Ronald'ın *Bardo*'yu birilerine –hatta bu kişi La Maga bile olsa– anlatmaya gereksinimi vardı. La Maga ise bir Henry Moore gibi, karanlıkta yer yer gözüken parça bölük vücuduyla yerden bakınca koskoca bir dev anası gibiydi, önce dizleri, kara saç yığınına dokundu dokunuyordu, sonra bir ense, ta tavana dek uzanıyor ve tepede ise karanlıktan daha karanlık saçlarının koyu lekesi fark ediliyordu, yere konmuş lambanın ışığı koltuğuna gömülmüş olan La Maga'nın gözlerinde parıltılar oluşturuyordu, zaman zaman kaykılıp geriye, yeniden dik oturmak zorunda kalıyordu çünkü koltuğun ön ayakları arka ayaklarından daha kısaydı.

"Pis bir konu," dedi Etienne bir bardak daha doldururken.

"İstersen sen gidebilirsin," dedi Oliveira. "Bu mahallede bu gibi olayların büyütüleceğini sanmam, her gün olup biten şeylerden bu da."

"Korkuyorum," dedi Etienne. "Bu içkinin adı ne demiştin? Hiç de fena değilmiş, bu kadar olaydan sonra. Meyve kokuyor." 28

"Wong'a göre Jung da *Bardo*'ya iyi sarmış," dedi Ronald. "Anlıyorum, varoluşçular da iyice sindire sindire okumalılar, diyorum. Bak dinle, ölen kişi sorguya çekilirken kral ona bir ayna tutuyor, ayna şey, *karma*. Yani ölünün edimlerinin toplamı, anlıyor musun? Ve ölü, orada eylemlerinin yansımasını görüyor, iyi olanları, kötülükleri; ama bu yansımaların hiçbiri gerçeğin ta kendisi, gerçekten yapılan değil; düşünsel görüntülerin, kafadakilerin aydınlığa çıkması... İhtiyar Jung'un aptallaştığı, hayretlere düştüğü kadar var, anlıyor musun? Ölüler Kralı aynaya bakıyor ama aslında senin belleğine bakıyor. Bundan daha güzel betimlenemez psikanaliz. Ve hele daha da olağanüstü bir başka şey var ki sevgilim, kralın sözle belirttiği yazgısı da kendisine ait değil, bütünüyle senin yazgın olmuş oluyor. Yani insan olarak sen kendi kendini yargılıyorsun farkına varmadan. Aslına bakarsan Sartre'ın da gidip Lhasa'da yaşaması gerekmez miydi, ne dersin?"

"Akıl alır gibi değil ama bu kitap bir felsefe kitabı olmalı," dedi La Maga.

"Bu kitap ölüler için," dedi Oliveira.

Bir süre sessizce yağmuru dinleyerek kalakaldılar. Gregorovius, La Maga'ya acıdı, onun daha geniş ve iyi bir açıklama beklediğini ama daha fazlasını sormaya cesaret edemediğini biliyordu.

"Lamalar korkaklara bazı şeylerin açıklamasını yapar," dedi ona. "Onlara öte dünyada yardımcı olabilmek, yol gösterebilmek için ve ruhlarını kurtarmaları için yardım. Örneğin..."

Etienne, Oliveira'nın omzuna yaslanmıştı. Ronald oturduğu yerden "Big Lip Blues"u söylüyordu mırıltıyla,

28 Jelly Roll'u düşünüyordu, öyle ölmeyi yeğlerdi o da. Oliveira bir sigara yaktı, sanki Kule'deymişler gibi kibritin alevi bir saniye içinde dost yüzleri aydınlattı, Gregorovius'u karanlıklardan çekip çıkardı, birden La Maga'yı koltuğuna oturttu, yüzünde her zamanki bön bakış, şu hiçbir şeyi anlamadığı anlardaki haliyle; soğuk tavırlı Babs'ı ve sızlanır gibi doğaçtan şarkı mırıldanan Ronald'ı ışığıyla yuydu yıkadı. Ve tam kibritin söndüğü anda da tavana yeniden vuruldu.

"*Il faut tenter de vivre*"[1] diye bir dizeyi anımsadı. "Niçindi?"

Dize belleğinden fışkırmıştı birden, sanki, sanki kibrit alevinde aydınlığa çıkan yüzler gibi, art arda hiç kuşkusuz bedava! Etienne'in omzundan bir tür sıcaklık geçiyor ona sanki orada değilmişçesine yanıltıcı bir varlık gibi geliyor, ölümün ve sönen şu kibritin, şu anda olduğu gibi, yukarıdan gelen vurma seslerinin içine gömülüp yok olduğu gürültü ardından gelen sessizlik gibi, sırasıyla yüzleri, şekilleri silip yok eden bir varlığın yakınında oluş duygusu veriyordu ona.

"İşte böyle," dedi tumturaklı tümcelerle Gregorovius, "*Bardo* bizi yaşama döndürüyor yeniden, saf bir yaşamın kesinlikle kaçacak bir nokta, sığınacak bir yerin olmadığı, yastık yerine başını koyacak kanserden başka bir şeyin kalmadığı bir yatağa çivilendiğin anda saf, bir yaşamın gerekliliğini anlatıyor yeniden bize. Yaşama katıyor bizi."

"Aaa, evet," dedi La Maga içini çekerek. Yeterince anlamıştı yapboz bir parça daha yerini bulmuştu ama hiçbir zaman kaleydoskop mükemmelliğine ulaşamayacaktı, kesindi kesin çünkü kaleydoskopta her kırıntı, her

1. (Fr.) Yaşamayı denemeli. Paul Valéry'in "Le cimetier marin" adlı şiirinden. (Ç.N.)

kum tanesi kendini en özgün biçimde isterdi, korkunç, 28
can sıkıcı ama sorunsuz, hiçbir aykırılık yok.

"Batılı dikotomiler," dedi Oliveira, "Yaşam ve Ölüm, bu dünya, öte dünya. Senin *Bardo*'n da böyle demiyor mu Ossip, her ne kadar senin Bardo'nun ne deyip ne demediği hakkında en ufak bilgim yoksa da. Kesinlikle, daha plastik, daha az kategorik bir şeydir kuşkusuz."

"Dinle," dedi Etienne, Oliveira'nın kendisine aktardığı haberler her ne kadar kafasında yengeçler gibi dolanıp duruyorlardıysa da, şimdi çok daha iyi hissediyordu kendisini, "dinle Arjantinli, Doğu, Doğuluların ileri sürdükleri denli çok çok farklı değil. Yazdıkları kitaplarda, birazcık derinine inince konuların, evrensel tarihi buluyorsun, zekânın yine zekâyı kullanarak yola çıkışı, intihar girişimi, açıklaması zor girişim. Akrebin akrep olmaktan bıktığı için kuyruğunu kendine saplaması ama akrep olarak ölmek istiyorsa, önce akrepliğini yaşamak zorunda oluşu. Madras'da olsun, Heidelberg'de olsun, sorunun özü aynıdır: İlkelerin de ilkesinde, bir tür sözle anlatılmaz yanlış yatıyor, şu anki olaydan, size hitap eden ve sizin de dinlediğiniz konudan bu sonuç çıkıyor zaten. Bu konuyu açıklama girişimleri çok basit bir nedenle başarısızlıkla sonuçlanır, tanımlamak ve anlamak için, tanımlanmışın, belirli olanın ve anlaşılabilir olanın dışında kalmak gereklidir. O halde Madras da, Heidelberg de yorum yaptıklarını uydura kaydıra, kendilerini teselli ededursunlar, kimi yorumların dağınık önermeli bir temeli var, ötekilerde de sezgisel temeli, her ne kadar ikisinin de söylevleri arasındaki sezgileri arasındaki sınır net olmaktan uzak olsa da böyle, lise öğrencileri bile bunu anlar. Böyle olduğu için de insan kendinden emin olamıyor. Kendisini doğrudan ilgilendirmeyen eylemlerde kendine güvenemiyor: kumar, fetih, etik temelli tarihsel yakıştırmalarla birbirine bağlı düşünce zincirleri ya da insanın herhangi bir vahiy

28 aracılığı ile ediminin hesabını yüce taklara vermesi, güvenilemez şeylerdir. Ve sonra efendim, dahası var, temel aygıtımız, Mantık bizi tutup hayvanlar âleminin sınıfsal tablosundan zorla çekip alır, baş döndürücü hızla; bunu bilmekten dolayı kapıldığımız ilginç duygu ise koskoca bir yutturmaca. Kaçınılmaz sonuç, döndurlar ve gevelemeler içinde bir sığınak, ruhun karanlık gecesi, estetik ve metafizik boş düşünce ve hayal. Madras ve Heidelberg aynı reçetede farklı dozajlardır ama tahterevallinin iki ucunda iki *homo sapiens* var, ikisi de henüz açıklama bulmamış ve de biri diğeri zararına, ondan daha da yükseklere kalkabilmek amacıyla habire ayak vuruyor toprağa.

"Çok garip tüm bu anlattıkların," dedi Ronald. "Ama ne olursa olsun, ne olduğunu kavrayamadığımız ya da bilmediğimiz bahanesi ile gerçeği yadsıyamayız; yadsımak aptallık olur. Tahterevallinin eksenini ele alalım. Nasıl oluyor da her iki ucunda salıncağın ne olup bittiğini anlamamıza yaramıyor bu eksen? Ta Neandertal adamından beri..."

"Boş laf bunlar," dedi Oliveira Etienne'in omzuna daha bir abanarak. "Sözcüklerin de içi geçiyor, biri kendilerini asılı oldukları yerden çıkarsın ve odada şöyle bir dolaştırsın diye, bayılıyorlar. Gerçeklik mi, hey neandertal insanı, gel de bak nasıl oyun oynuyor sözcükler ve nasıl kulaklarımıza doluşuyor, nasıl kızaklar üzerine atılıyorlar."

"Sahiden de," dedi Etienne, suratı asıldı. "Bu nedenle de ben, sözcük yerine boyalarımı yeğliyorum. Daha güven verici, daha sağlam."

"Ne daha sağlam?"

"Sonuçları. Ortaya çıkan şey."

"Senin üstündeki etkisi belki ama Ronald'ın kapıcısında ne gibi bir etki bırakır? Senin boyaların da benim sözcüklerimden daha sağlam ve güvenilir değil, zavallı dostum."

"Hiç olmazsa renklerim bana bir şeyler anlatıp açıkladığını iddia etmiyor." 28

"Bu da sana yeterli oluyor mu yani hiçbir şey anlatmayışları sana?"

"Hayır," dedi Etienne, "ama yaptığım şeyler, hiçlik duygusunu yok ediyor bende ve de aslına bakarsan *homo sapiens*'in en iyi tanımı bu."

"Bu bir tanım değil efendim, avuntu, kendini aldatmaca," diye iç geçirdi Gregorovius. "Bizler aslında, seyircilerin izlediği, onların gözleriyle izlenen komediye benziyoruz ama ikinci perdede içeri giren seyirciler bunlar. Çok güzel tabii görülenlerin tümü ama başı bilinmediği için hiçbir şey anlaşılmaz. Oyuncular konuşuyor, yüz göz devinimleri yapıyor, el kol sallıyorlar ama ne için olduğu bilinmiyor. Onlara bilgisizliğimizi yansıtıyoruz, bizi deli sanıyorlar, sahneye giren, kararlı biçimde sahneden çıkan çatlaklarız onlara göre. Zaten Shakespeare de bizden önce demiş bunu, eğer demediyse, demesi gerekirdi."

"Demiş, demiş sanırım," dedi Babs.

"Gördün mü," dedi La Maga.

"Sözcüklerle de ilgili çok şey söylemiş," dedi Gregorovius, "Horacio ise sorunu diyalektik biçimde ele alıyor diyebiliriz. Wittgenstein gibi, bayılırım ben Wittgenstein'a."

"Tanımıyorum," dedi Ronald, "ama kabul edin ki gerçeklik iç çekip ah, of demelerle çözüme kavuşmaz."

"Kim bilir," dedi Gregorovius, "kim bilebilir, Ronald?"

"Dinle, bir kerecik olsun şiiri bir yana bırak. Seninle aynı kanıdayım, sözcüklere güvenmemek gerek ama her şey bir yana, sözcükler burada bu gece, şu lambanın çevresinde toplanmışken hepimiz, bizzat bu olayı saptamış oluyoruz."

"Daha alçak sesle konuş," dedi La Maga.

Ronald sözü yeniden aldı:

28 "Sözcüklere gerek olmaksızın, duyumsuyorum, biliyorum ki burada varım, işte gerçeklik budur."

"Mükemmel," dedi Oliveira. "Yalnız, bu gerçekliğin garantisi yok, ne sana ne de kimseye; yeter ki o gerçekliği, görüşlere, oradan da uydurmacalara yararlı şemalara çevirme. Olay şu ki sen varsın, sensin, solumda duruyorsun ve ben varım, senin sağındayım ama bu olay gerçeği, en azından iki ayrı gerçekliğe dönüştürüyor ve de işi daha ciddiye alıp temeline inerek, senin de, benim de mutlak şekilde yaratılmış ve de ancak birbirleriyle duyuları ve söz aracılığıyla ilişki kurabilen –ki bu da güvenilir yol değildir– iki ayrı kendine özgü varlığız demiyorum."

"Her ikimiz de buradayız," diye yineledi Ronald. "Sağda ve solda, ne önemi var? Her ikimiz de karşımızda Babs'ı görüyor ve ne söylediğini duyabiliyoruz."

"Sen de, ben de burada, şu odada, şu karanlık gecede, karşılıklı konuşuyoruz ve ikimiz de bir saat sonra burada belirli bir şeylerin, bilinen bir şeylerin olacağını bilmekteyiz, peşinde koşulacak bir gerçeklik vardır ha, inanıyor musun buna? Bunu bilmek insana varlıkbilimsel açıdan büyük bir güven veriyor, insan kendinden daha bir emin oluyor, dimdik durabiliyor ayakları üstünde ve çevresinin içinde. Ama bu gerçekliği hem benim görüş açımdan hem de Babs'ın anladığı biçimde ele alıp kıyaslayabilseydin, senin bir tür her yerde olabilmen diyelim, olanaklı olsaydı, anlıyor musun, yani aynı anda bu odayı hem benim bulunduğum yerden ve ben neysem öylece, ne idiysem ve de Babs neyse, ne idiyse öylece görebilseydin, ucuz benmerkezciliğinin sana kayda değer hiçbir gerçeklik vermediğini anlardın belki de. Yalnızca terör üzerine kurulmuş bir inanç, huniye düşüp de öte ucundan Tanrı bilir nerelere çıkmamak için seni saran çevreni olumlamak gerçeğini verir sana."

"Çok farklıyız, biliyorum," dedi Ronald. "Ama bizim

dışımızdaki noktalarda karşı karşıyayız. Sen de, ben de şu lambaya bakıyoruz, belki de aynı değil gördüğümüz şey ama aynı şeyi görmediğimiz konusunda daha fazla kesinlik duyamayız. Bir lamba var, evet orada, Tanrı'nın belası, var." 28

"Bağırma," dedi La Maga. "Sizlere yine kahve yapayım ben."

"Sanırım, daha önce denenmiş yollara dalıyoruz. Berbat öğrenciler iz, hiç de ilginç olmayan tozlu kanıtlardan yola çıkıyoruz, sevgili Ronald çünkü diyalektik biçimiyle ele alıyoruz. Diyelim ki: sen, ben, lamba ve gerçeklik. Geri bir adım, geri çekil rica ederim. Biraz cesaret, o kadar da zor değil. Biraz geriye git, sözcükler yok olur. Bu lamba, duyusal bir uyarıcıdır, bir uyarıcı, o kadar. Şimdi, biraz daha geriye git gördüm dediğin şey, görüşün ve şu uyarıcı, ikisi arasında açıklaması olanaksız bir bağ vardır, anlatabilmek için, yeniden öne bir adım atmak, öne çıkmak gerekecektir ki, her şey yerle bir olacaktır."

"Geriye bir adım, yolu gerisingeri tepmek değil mi, türü oluşturan yolu," diye karşı çıktı Gregorovius.

"Evet," dedi Oliveira, "sorun burada, tür öne, ileriye doğru mu gidiyor, yoksa Klages'in sandığı gibi, belli bir anda sapma mı gösteriyor, bana öyle geliyor ki, belirli bir an gelince sapıyor."

"Dil olmazsa insan da yok demektir. Tarih yoksa insan da yoktur."

"Cinayet yoksa cani de yok. İnsanın daha da farklı bir şey olabileceğini kanıtlayan hiçbir şey yok."

"İşte biz: bir şeyler olmuş sayılır," dedi Ronald. "Biz varız."

"Türümüzde başarılı olduğumuza ilişkin ne gibi kıyas olanakları var ki, hangi noktalarda kıyaslayıp inanabilirsin ki? Neden Cennet'i icat ettik dersin, kaybolan cennetin arayışı içindeki Cennet'i, neden ütopyalar üretme-

28 miz gerekti, kendimize bir gelecek hazırlamamız gerekti, dersin? Eğer bir toprak solucanı da düşünebilseydi, o da türde ilerleyişin hiç de fena gitmediğini düşünürdü. İnsanoğlu bilime, kurtarma sandalı denilen tahta parçasına sarılır gibi asılıp tutunuyor, nasıl bir şeydir bu, hiç görmedim ya! Akıl, dil, Rönesans tablolarındaki güzel ve uyumlu, ritmik kompozisyonlar denli yetkin bir mimariyi oyup biçim çıkarıyor ve tutup bizi tam ortasına yerleştiriyor sözcük dünyasının. Ve tüm merakına ve doyumsuzluğuna karşın, bilim, yani akıl diyelim, bizi yatıştırmakla başlıyor işe. 'Dur,' diyor, 'oradasın sen, bu odada, dostlarınla birliktesin şu lambanın önünde. Korkma, her şey yolunda. Şimdi de durun bakalım: bu ışıklı nesnenin doğası ne olabilir? Zenginleştirilmiş uranyum nedir bilir misin? İzotopları sever misin sen ve kurşunu altına çevirebileceğimizi biliyor muydunuz?' Tüm bunlar baş döndürücü, evet, evet ama her zaman, koltuğumuza rahatça gömülüp oturduğumuz andan itibaren böyle."

"Ben, yere oturmuşum," dedi Ronald. "Gerçeği söylemek gerekirse hiç de rahat değilim. Dinle Horacio, bu gerçekliği göz ardı etmenin bir anlamı yok ve bir gerçekliği paylaşıyoruz biz hepimiz. Gece, her ikimiz için de gece, dışarıda ise yağmur yağıyor, her ikimize göre de yağmur, yağmur! Kuşkusuz, gece nedir, zaman ve yağmur, bilmiyorum ne değildir; ama orada, ortada, benim dışımda var olan şeyler, başıma gelen, yaşadığım şeyler, onlara hükmedemez üstelik insan, elden bir şey gelmez."

"Pek tabii, kimse karşıtını söylemiyor ki! Anlamadığımız için böyle geçip gitmek zorunda olaylar, neden buradayız, niçin dışarıda yağmur var? Anlamsız ve saçma olan şeyler değildir, anlamsız olan, şeylerin orada olması, dışımızda ve bizlerin de bunları anlamsız olarak duyumsamamızdır. Ne diyorsun sen, benimle, yaşadığım olaylar arasındaki ilişki, şu an benim elimde olmayan

şeyler, benden uzak kaçan şeyler. Böyle olmuyor, olmaz, olmayacak demiyorum ben. Sen ise böyle olsundan söz ediyorsun. Eee, işte bu anlamsız efendim." 28

"Pek de açık seçik değil," dedi Etienne.

"Tabii açık seçik olamaz, öyle olsaydı yanlış olurdu, bilimsel olarak belki gerçek olurdu ama kesinlikle de yanlış olurdu. Açıklık ve seçiklik ise aydınca yaklaşımdan başka bir şey değil. Eğer gerçekten de her şeyi apaçık görebilseydik, bilimin de ötesinde, bilimin ve aklın sınırları dışında, iyi olurdu. Ama öyle değil. Ve de 'ah eğer' dediğimde bırak ötesini, çek git, dinleme, saçmalık dersin. Kurtulmamız için salt evet bilim var olabilir, olasıdır, uranyum 235, diğer bir yığın şey ne bileyim. Ama yine de yaşamak gerekir."

"Evet," dedi La Maga kahve servisi yaparken, "yine de yaşamak gerekir her şeye karşın."

"Anlasana," dedi Oliveira. "Anlasana Ronald." Eli arkadaşının dizindeydi. "Göründüğünden de zekisin sen, anladık, biliyoruz. Örneğin bu gece, şu an, yaşadığımız olay, başımıza gelenler, burası sanki bir Rembrandt tablosu, birazcık ışık bir köşecikte, o da fizik olarak ışık değil ha, lamba veya o türden şeyler arasında sayabileceğin, watt, amper gibi ölçümlerle belirlenecek bir ışık değil. Saçma ve anlamsız, içinde bulunduğumuz anda var veya ne zaman olursa olsun biz, bize ait olan, bizi oluşturan ne varsa tümünü birden kavrayabildiğimizi sanmak ve onu aralarında bağlantıları olan bir şey gibi algılamaktadır, kabul edilebilir bir şey gibi diyelim istersen. Bunalıma düştüğümüz her an anlamsızın, saçmanın ta kendisidir, hem de tam saçma, bütünüyle; o halde şunu iyice kavra, diyalektik, ancak sakin anlarımızda dolap içlerini düzene koyabilir ha! Bunalım döneminin doruk noktasında, her zaman kafamızı, önceden kestirilebilir olanla karşı karşıya gelince duvara çarparız, hiç olmadık bir saç-

28 malığı yapmış oluruz. Çok iyi bilirsin bunu sen. İşte bu anda, sanki kesinkes gerçeklik doymuş hale gelir diyebiliriz, inanıyor musun buna? Ve atılır ortaya çabucak kendini gösterir tüm gücüyle ve onunla yüz yüze gelmek diyalektik olandan vazgeçmektir, bu karşımızdaki insana tabancayı doğrultup tetiği çektiğimiz andır, bizi delilikten ayıran koruganı aştığımız ya da Guy gibi, bir tüp Gardenal hapını yuttuğumuz andır, köpeğin zincirini çözdüğümüz, her şeyi yapabileceğimiz anlardır. Bu noktada akıl, gerçeği açımlar, en ince noktasına dek irdeler, önündeki fırtınaları çözümler ama asla o an bunalımı çözüp sona erdiremez. Bu tür bunalımlar metafizik gösteriler gibidir, belki de akıl ve mantık yolunu seçmemişsek yani, doğal mağara adamı havamız fırlıyor ortaya."

"Dikkat kahve çok sıcak," dedi La Maga.

"Çoğu insanın skandal dediği veya aptallık, saçmalık dediği bu bunalımlar, bana öyle geliyor ki absürd dediğimiz şeyin gerçek yüzünü göstermekte işimize yarıyor; gerçek, anlamsız ve saçma mı, sakin ve düzenli bir dünyanın saçmalığı, bir oda sana, bir sürü tip gelmiş sabahın ikisinde kahve içiyor ve de en ufak anlamı olsa ya olan bitenin ya da yalnızca zevk almadaki saçmalık. Soba ne güzel çekiyor, biz de ne yakınız gürül gürül yanan sobaya. Mucizeler bana saçmalık gibi gelmemiştir hiç, bence anlamsızlık bu tür olağanüstülüklerin öncesi ve sonrasıdır..."

"Yine de," dedi Gregorovius, "*il faut tenter de vivre*."

İşe bak, diye düşündü Oliveira, şimdilik açıklamayacağım bir başka kanıt. Yapılmış, söylenmiş, yapılacak, söylenecek bunca dize arasında, adam tutup benim on dakika önce düşünmüş olduğum dizeyi seçiyor seçe seçe. İnsanlar buna rastlantı mı diyorlar, garip bir rastlantı.

"Yoo," dedi Etienne, "yaşamayı denemek gerektiğinde değil, mademki yaşam yazgısal biçimde verilmiş elimize... Bir yığın insan da kendi kendine sorup duruyor

yaşam ve yaşayan canlılar farklı şeyler değil mi diye; birbirinden ayrı şeyler diyorlar. Yaşam kendi kendini yaşıyor, hoşumuza gitsin veya gitmesin. Guy bu varsayıma bir yalanlama olmak istedi ama istatistiklere bakarsak, durum yadsınamaz. Kanıt olarak toplama kamplarını, işkenceleri göstermek istemiyorum. Hiç kuşku yok ki, duygularımız içerisinde bizim olmayan, bize ait olmayan tek şey umuttur. Umut yaşama aittir, yaşam kendini böyle korur, vb., vb., vb... Yeter artık, gidip uyuyacağım, Guy'in başına gelenler beni aydı. Ronald, atölyeme mutlaka gelmelisin, yeni bir natürmort; henüz bitirdim, dilini yutacaksın." 28

"Horacio beni ikna edemedi," dedi Ronald. "Evet, çevremde bir yığın anlamsızlık var, tamam ama sanırım henüz anlamına varamadığımız şeylere bu adı yapıştırıyoruz, gün gelince kavrayacağız özünü."

"Aman da pembe gözlüklüye bakın," dedi Oliveira. "Belki de iyimserliği de saf yaşamın hesabına katacağız. Senin gücün nereden biliyor musun, geleceğin yok senin de ondan, çoğu agnostiğe göre ne mantıklı değil mi? Sen her zaman canlısın, hep şu anda, şimdiki zaman içindesin. Van Eyck'in tablolarındaki gibi her şey senin için doyurucu, her şey yetkin biçimiyle sunuyor kendini sana. Ama şu korkunç şey senin de başına gelirse, inancın yok olursa! Seni ölüme sürüklerse, skandal! Olay ki ne olay, o zaman aynen bu denli berrak göstermez her şeyi ha."

"Haydi Ronald," dedi Babs. "Geç oldu. Uykum var."

"Bekle, bekle. Söylediklerinde gerçek payı var, babamın ölümünü düşünüyordum da. Bu minicik parçayı asla yapbozlar içerisinde yerine oturtmayı beceremedim, öylesine zor ki açıklanması. Alabama'da genç ve mutlu bir adam. Sokakta yürüyor, o sırada başına bir ağaç düşüveriyor. Ben on beş yaşındaydım, gelip okuldan aldılar beni. Daha böyle nice anlamsızlık var, Horacio, ölümler,

28 ölüler, yanlışlar... Sanırım saymakla da olmaz, sayısal iş değil. Senin sandığın gibi bütünsel bir anlamsızlık da değil bu. Öyle düşünüyorum ben."

"Anlamsız olanın anlamsız gibi görünmemesindedir anlamsızlık," dedi Oliveira bir kâhin tavrıyla. "Anlamsız ve saçma, sabahleyin kapının önünde süt şişesini bulmak, umursamazca kalakalmak çünkü dün de vardı, yarın bir başka şişe olacak... İşte bu kokuşmuşluk, n'apalım böylelik, bu kuşku götürür istisna yokluğu. Bilmiyorum, bir başka yol izlemek gerekli."

"Zekâdan vazgeçerek mi?" dedi Gregorovius, tepeden bakan tavırla.

"Bilmiyorum, belki de. Ama zekâyı bir başka biçimdekullanarak. Mantık kurallarının zekâmızı kullanarak tek bir şey yapabildiği gerçekten kanıtlanmış mı? Bakın, büyülerle düzenlenen bir ortamda yaşayan halklar var... Çiğ çiğ solucan yiyen halklar da var, bu bir anlayış meselesi."

"Solucan mı, ne iğrenç," dedi Babs. "Ronald sevgilim, çok geç oldu, çok geç..."

"Aslında, sen ve senin canını sıkan şey," dedi Ronald, "yasaya uygun oluş, her türü ve biçimiyle. Ne zaman ki bir şey usulünce işler, kendini tutsak edilmiş gibi duyumsarsın, elin kolun bağlanır. Hepimiz biraz böyleyiz, bir sürü başarısız yazar, çizer, ne bileyim çünkü bir kariyerimiz yok, ne bir unvan ve de *tutti quanti*.[1] Bu nedenle hepimiz Paris'teyiz koca oğlan; ve de senin ünlü anlamsız ve saçman, eninde sonunda, bir tür anarşik düşünceye dönüşür, sen de zaten ne olup ne olmadığını tam bilemiyorsun ya."

"Haklısın, oho, hem de nasıl," dedi Oliveira. "En iyisi gidip Cezayir Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen afişleri

1. (İt.) Her ne varsa. (Ç.N.)

asmalı ya da işçi sınıfı için daha neler yapılabilirse onu yapmalı." 28

"Eylem, yaşama bir anlam kazandırır," dedi Ronald. "Ne demiş Malraux, okumuşsundur yoksa okumadın mı?"

"N.R.F. Yayınları'ndan," dedi Oliveira.

"Evet, ne diyordum, böyle diyeceğine kalkıp sen, maymun gibi dönüp duruyorsun yalan yanlış sorunlar arasında, kendini aldatıyorsun, bilmem sonunda ne bekleyerek, ne? Eğer tüm bunlar anlamsız ve saçma ise bir şeyler yapmak, değiştirmek gerek, değişiklik şart."

"İyi konuştun," dedi Oliveira. "Tam, tartışma bir yerlere yönelmişti ki, daha somut bir şeylere doğru diyeyim, aynı senin şu benzersiz eylemin gibi, doğrusu pek güzel konuştun. Görmezden geliyorsun, eylemsizlik de eylem kadar değerli bir şey gibi ele alınmalı. Ortada öncelikli bir ana davranış, bir tutum olmadan ne eylemi? Ancak iyi ve doğruya yakın bulduğumuza kafa sallamaktan öte ne yapılabilir? Söylesene! Senin gerçeklik ve iyilik konusundaki bilgilerin tam anlamıyla tarihsel; bize miras kalan, parça parça bir ahlak bilimi üstüne kurulu... Ama tarih ve ahlak bilimi, bana çok kuşku duyulması gereken şeylermiş gibi geliyor doğrusu."

"Bir ara," dedi Etienne birden ayağa kalkıp, "merkez davranış konusunu ele alıp güzel bir geliştirdiğini duymak hoşuma giderdi. Ve de gerçekte merkez dediğin yerde, tam ortada koca bir delik yok mu ha?"

"Aklıma gelmedi değil, bozma kafanı," dedi Oliveira. "Ama estetik açıdan, bir merkezde tutunup durmakla çevreden uçuşmak arasında düşünmeye değer bir nitelik farkı vardır ki sen de kabul edersin bunu."

"Bir süre önce hiç de beğenmediği, bizlere de kullanmamamızı salık verdiği sözcükleri çokça kullanıyor Horacio," dedi Gregorovius. "Bu adama akıl yürütmeyi gerektiren şeyler değil de daha çok bulanık, aynı düşler

28 gibi, açıklanması zor şeyler soracaksın; rüyalar, rastlantılar, benzerlikler, açınlamalar ve özellikle de kara mizah."

"Yukarıdaki herif yine başladı, vuruyor," dedi Babs.

"Hayır, o değil, yağmur bu," dedi La Maga, "hem Rocamadour'un ilaç saati geldi."

"Yok canım, daha var," dedi Babs, aceleyle kol saatine bakmak için lambaya yanaştı. "Üçe on var. Haydi, Ronald, geç oldu."

"Üçü beş geçe gideceğiz," dedi Ronald

"Niye üçü beş geçe?" diye sordu La Maga.

"Çünkü ilk çeyrek her zaman görkemlidir," diye açıkladı Gregorovius.

"Bir kadeh daha ver bana," diye içki istedi Etienne. "Allah kahretsin, kalmamış!"

Oliveira sigarasını söndürdü. Nöbet, diye düşündü, Nöbetteyiz, hepsi de iyi dostlar, hatta Ossip bile. Herkese teşekkür etti içinden. Şimdi bir çeyrek saat var önümüzde, kimsenin kaçıp kurtulamayacağı bir dizi zincirleme tepkime harekete geçecek, hiç kimse, hiç kimse, hatta gelecek yıl bu vakit, diye düşündü, aynı saatte, anıların en belirgini bile olup bitenleri süpüremeyecek, ne adrenalin salgısının artımı şu an, ağızda tükürük bolluğu, avuç içlerindeki teri. İşte Ronald'ın hiçbir zaman anlamak istemediği, anlayamayacağı nedenler. Bu gece ne yaptım, ne ettim ben? Öncelikle, birazcık canavarlık, korkunç. Oksijen tüpü, çadırı veya bu türden başkaca şeyler denenebilirdi belki de. Aptal herif, gerçekte, Mösyö Valdemar'ın yaşamı daha da uzatılabilirdi.

Ronald kulağına eğilip, "Onu hazırlamak gerekir," dedi.

"Saçmalama, rica ederim. O çoktan hazır buna, görmüyor musun, havadaki kokuyu almıyor mu burnun?"

"Konuşmalar önemsiz olunca aranızda fısıldaşmaya başlıyorsunuz," dedi La Maga.

Öyle mi dersin? diye geçirdi içinden Oliveira da. 28

"Koku mu dedin, koku filan almıyorum ben," diye fısıldadı Ronald.

"Tamam, saat üçü vuracak," derken Gregorovius, sanki üşümüş gibi titreme geçirdi. "Haydi Ronald gayret et biraz; Horacio belki bir dâhi değil ama yine de ne dediğini anlayabilir insan. Yapabileceğimiz tek şey, biraz daha kalıp, olup biteceği belleğe katmak. Ve sen Horacio, sana gelince; demin Rembrandt tablosu konusunda söylediklerin hiç de fena değildi. Metafizik, metamüzik olduğu gibi bir de metaresim vardır. Rembrandt, baba Rembrandt da bunun bir ucundan tutmuş, bilir biraz. Mantık gözü kör olanlar, bir de gelenekler var, güzel gelenekler, ancak bunlar bir Rembrandt'ın önüne dikilebilir ve orada başkaca bir şeylere açılan bir pencereyi, bir işareti, bir belirtiyi göremezler... Resim için tabii çok tehlikeli, başka alanlarda ise..."

"Resim de bir türdür, başka türler gibi," dedi Oliveira. "Tür konusunda ayrıcalıklı bir alan çıkarmamak gerek tüm bunlardan. Öte yandan, tek Rembrandt, yüz ressama bedeldir, öyle ki resim özgün biçimde sağ salim kalabilsin."

"Ne iyi," dedi Etienne.

"Evet, iyi ki de öyle," diyerek onayladı Oliveira da. "İyi ki yeryüzünde her şey yerli yerinde ve her şey yolunda. Babs, büyük lambayı yaksana, düğme senin sandalyenin arkasında."

"Temiz bir kaşık arıyorum, nerede bulabilirim ki?" dedi La Maga ayağa kalkarak.

Oliveira yatağa doğru bakmamak için döndü, bu hareketini iğrenç buldu. La Maga'nın gözleri kamaşmış olacak ki ovuşturuyordu. Babs da, Ossip de, ötekiler, hepsi de ona bakıyorlardı kaçamak, sonra bakışlarını öte yana çeviriyor, daha sonra yeniden dönüp bakmayı sürdürü-

28 yorlardı. Babs atılıp La Maga'yı kollarından kavrama hareketine hazırlanıyordu ama Ronald'ın yüzünden okuduğu şeyler durdurdu onu. Etienne hâlâ ıslak olan pantolonunu çekiştire çekiştire, ağır ağır kalktı. Ossip trençkotunu bulmakta güçlük çektiğini söyleye söyleye koltuğundan koptu. Şimdi tavana vurmalılar işte, diye düşündü. Oliveira da, gözlerini kapadı, haydi art arda vuruşlar, sonra görkemli bir üç vuruş daha. Ama nerede, her şey tersine dönmüştü. Işıkları söndüreceğimize, hepsini yakıyoruz, sahne gerçekten de bu tarafta, elden ne gelir? Sonra o da kalktı, o gün boyunca yaptığı yürüyüşü kemiklerinde duydu sızı gibi, yürüyüşü ve o gün olup biten her şeyi. La Maga, kitap ve plak yığınlarının arkasında bir kaşık buldu. Kazağının eteğiyle kuruladı lambanın ışığında inceledi. Şimdi ilacı kaşığa koyacak, yatağa gidene kadar yarısını dökecek, dedi Oliveira kendi kendine. Bir yandan da duvara yaslanıyordu. Herkes, orada olan herkes suspus olmuştu, öyle ki La Maga onlara şaşkın şaşkın baktı ama ilaç şişesinin kapağını açmaya kaptırmıştı kendini. Babs ona yardım etmek istiyordu, kaşığı tutmak gibi örneğin; ama sanki La Maga'nın yaptığı iş korkunç bir şeymişçesine yüzünü buruşturdu, La Maga sonunda ilacı kaşığa döktü, dalgın dalgın şişeyi de masanın kıyısına koydu, defter ve kâğıt yığınlarının arasına; Blondin'in sırığına yapışması gibi sımsıkı sarılmıştı kaşığa, kutsal bir melek, uçuruma düşen bir giz gibi, ayaklarını sürüye sürüye, yanında Babs'la birlikte ilerledi, Babs yüzünü gözünü buruşturuyor, ona bakmamaya çalışıyor, bakmıyor, dönüp Ronald'a ve öbürlerine bakıyordu, onlar da arkalarından yaklaşıyordu yatağa doğru La Maga'nın ardından, Oliveira dudakları arasında, ağzının köşesindeki sönük sigarası ile yürüyüşün en arkasından geliyordu.

"Her zaman dökerim..." dedi La Maga yatağın kenarına gelince.

"Lucía," dedi Babs ellerini ona doğru uzatarak ama ona dokunmadan. 28

Kaşıktaki sıvı yorgana döküldü, kaşık düştü. La Maga haykıra haykıra ağlamaya başladı, yatağa atıldı yüz üstü, sonra yan dönüp, elleri, yüzü kıpırtısız, kül renkli küçük yumurcağa yapışıktı, çocuk boşu boşuna titriyor, kıpırdıyor ama anlamsız, yararsız, boşuna sarsalanıyor, okşanıyor.

"Piç kuruları," dedi Ronald, "rezil herifler, onu hazırlamalıydık biraz! Alçaklık bu yaptığımız. Herkes tuttu bir yığın palavraya daldı."

"Hey, histeri yok, tamam mı," dedi Etienne çabuk çabuk. "Ossip gibi yapsan daha iyi olur, o aklını yitirmedi hiç, bak. Git, kolonya bul getir, ne bileyim ona benzer ne varsa. Bak dinle, yukarıdaki moruk yine başladı."

"Hakkı da var şu an," dedi Oliveira, La Maga'yı yataktan zorla koparmaya çalışan Babs'a bakarak. "Zavallı ihtiyarcık, ne biçim bir gece geçirdi."

"Siktir olsun!" dedi Ronald. "Eğer sürdürürse vurmayı, gidip çenesini dağıtacağım. Eğer başkalarının acısına saygı duymazsa, gidip..."

"*Take it easy,*" dedi Oliveira. "İşte istediğin kolonya, bu da mendilim, al, pek beyaz değil ama olsun. Tamam, şimdi poliste sıra, karakola gitmek gerekecek."

"Ben," dedi Gregorovius, trençkotunu koluna atmıştı bile, "ben gidebilirim karakola."

"Tabii," dedi Oliveira, "ne de olsa aileden sayılırsın."

La Maga başını yastığa dayamış, gözünü dikmiş Rocamadour'a bakıyordu Babs onun alnını okşarken.

"Birazcık ağlayabilseydin," dedi. "Hey, çabuk bir mendil ve alkol getirin, çabuk, onu mutlak harekete geçirmek için bir şeyler bulun, çabuk."

Etienne'le Ronald yatağın çevresine koştular. Tavandaki vuruşlar ritmik olarak süregidiyordu, hatta artarak;

28 her vuruşta Ronald başını yukarı kaldırıyordu, bir ara kızgın kızgın yumruğunu salladı. Oliveira sobanın yanına gelmişti, bakıyor ve konuşulanları dinliyordu oradan, çok yorgundu, adeta dibe çekiyordu yorgunluk onu, soluk alacak, kıpırdayacak hali yoktu. Bir sigara daha yaktı, paketteki son sigaraydı bu. Her şey biraz daha farklı ve daha iyi biçim almaya başlıyordu, Babs bir köşede iki sandalye ve bir battaniye yardımıyla bir tür beşik yapmış, Ronald'ın kulağına bir şeyler fısıldıyordu (kendi başına sürdürdüğü şiddetli ama kuru sözlerden oluşan kasınmalı monoloğuna kaptırmış, sayıklamalar içinde yitip gitmiş La Maga'nın başı üstünden Babs'ın el kol hareketlerini izlemek bir garipti) sonra, belli bir an gelince, La Maga'nın gözleri üstüne mendil kapatmışlardı (Oliveira, Eğer kolonyalı mendilse bu, kızı kör edecekler, diye geçirdi içinden). Etienne'in olağanüstü bir hızla Rocamadour'u hazırladığı beşiğe taşımasına yardım ediyorlardı, La Maga'yla alçak sesle, şefkatle konuşarak bir yandan da mendili koklata koklata, altındaki örtüyü çekip üstüne örtüyorlardı. Gregorovius kapıya dek gitmiş, dışarı çıkıp çıkmamaya karar veremeyerek öylece duruyordu, bir yandan yatağa kaçamak göz atıyor, öte yandan, kendine sırtını dönmüş ama izlediğinin farkında olan Oliveira'ya bakıyordu. Dışarı çıkmaya karar verdi, bu kez de elinde sopasıyla eşikte beliren ihtiyarla burun buruna geldi, geriye sıçradı, sopa kapıya çarptı. Böyle sürüp gidemezdi ki, dedi içinden Oliveira. Her şeyi bir anda anlayan Ronald, öfkeyle atıldı, Babs İngilizce bir şeyler haykırdı. Gregorovius, engellemek istedi ama çok geçti. Ronald, Ossip ve Babs kapıya çıktılar, onların ardından da Etienne, Etienne bir yandan da hâlâ aklı başında olabilen tek kişi gibi, Oliveira'ya baktı dönüp.

"Git bak onlara, aptallık etmesinler," diye atıldı Oliveira. "İhtiyar doksan yaşında ve de delinin biri."

"Hepiniz süprüntüsünüz," diye bağırıyordu dışarıda ihtiyar. "Katil sürüsü, böyle sürüp gideceğini mi sanıyordunuz! Baldırı çıplaklar, işsizler sizi! Sizi it sürüsü sizi!" 28

İlginçtir, çok yüksek bir tonda haykırmıyordu. Yarı açık kapıdan Etienne'in ona yanıt veren sesi duyuldu: "Kapa çeneni, moruk sen de." Gregorovius, Ronald'ı kolundan tutmuştu ama zaten Ronald kapıdan sızan ışıkta adamın iyiden iyiye ihtiyar olduğunu –gerçekten ihtiyar biri– fark etmiş, yumruğunu burnu hizasına dek uzatmakla yetinmişti. Oliveira yatakta şu an uslu, sessiz dinlenen La Maga'ya doğru birkaç kez baktı. Sarsılarak ağlamaktaydı, ağzını yastığa, Rocamadour'un başını koyduğu yere gömmüştü. "Ne olursa olsun, yine de insanları uykuda rahat bırakmak gerekir," diyordu ihtiyar. "Bana ne yani yumurcağın biri gebermişse! Böyle davranılmaz, burası Paris, vahşilerle bir arada değilsiniz!" Etienne'in sesi öbür sesi bastıracak, onu ikna edecek biçimde yükseldi. Oliveira içinden yatağa yaklaşmanın, La Maga'nın kulağına eğilip birkaç söz söylemenin hiç de zor bir şey olmadığını geçirdi. Ama eğer yaparsam bunu, kendim için yaparım. O, uzaklarda, söylenebilen her şeyin ötesinde. Ben rahat uyumak için söylerim, ben, yine de konuşma olur bu. Konuşmuş olmak. Ben, ben, ben, ben. Gidip onu öper, herkesin söylediği sözleri yinelersem rahat uyurum.

"Tamam baylar, ben bir ananın acısına saygı duyarım," dedi ihtiyar. "Haydi iyi geceler baylar, bayanlar."

Yağmur damlaları vuruyordu cama, Paris grimsi, koskoca bir hava kabarcığı gibi olmalıydı birazdan patladı patlayacak bir şafakla. Oliveira montunu almaya gitti, odanın bir köşesine atılmıştı, saçsız bir erkek ensesine benziyordu atıldığı yerde. Ağır ağır giydi montunu, gözlerini yatağa dikmiş, sanki bir şeyler bekliyor gibiydi. Yağmur altındaki gezisini anımsadı Berthe Trépat ile, kolundaki kolunu anımsadı. Bazı dizeler mırıldandı alaysı havasıyla:

28 "Ey bülbül karlar altında yaz sana ne verdi? Kıran girdi tam anlamıyla kıran. Tütünün de kalmamış, ne rezillik." Bébert'in kafesine dek gitmesi gerekecekti çünkü şafak orada her yerdekinden daha iğrençti ne de olsa.

"Ne aptal moruk herif öyle yahu," dedi Ronald kapıyı kapatarak.

"Evine çıktı," dedi Etienne herkese dönüp. "Sanırım Gregorovius polise haber vermeye gitti. Sen burada kalacak mısın?"

"Hayır," dedi Oliveira, "neye yarar ki kalmam. Aynasızların pek hoşlanacağı bir durum olmaz, gecenin bu saatinde burada bunca insanın toplanmış olması. Babs kalsa yeter, daha iyi, iki kadının bir arada oluşu bu gibi durumlarda her zaman iyi bir delil olmuştur. Daha içtenlikli, anlıyor musun?"

Etienne dönüp ona baktı. "Ağzın niye böyle seğirip duruyor, bilmek isterdim," dedi.

"Sinirsel, tik işte," diye yanıt verdi Oliveira.

"Tiklerle sinsilik bir arada yürümez. Haydi, ben de seninle geliyorum."

"Gidelim."

La Maga'nın yatağında dikelip kendisine baktığını biliyordu. Ellerini montunun ceplerine daldırdı iyice ve kapıya doğru yürüdü. Etienne onu tutmak istercesine bir atılım yaptıysa da durdu, ardından gitti sonra. Ronald çıkışlarını izledi, öfkeli bir halde omuz silkti. Tüm bunlar ne saçma, ne anlamsız, diye düşündü. Her şeyin anlamsız ve saçma olabileceği düşüncesi fena yaptı onu, nedenini bilmiyordu. Babs'a yardım etmeye koyuldu, yararlı olmalı, ıslak bezleri değiştirmeliydi. Tavandaki vurma sesleri yeniden duyuldu.

(-130)

29

"Bak hele," dedi Oliveira.

Gregorovius siyah bir ropdöşambra sarınmış, okuyarak sobaya yapışmıştı adeta. Duvara çiviyle bir ampul tutturulmuştu, gazete kâğıdıyla yaptığı abajur da ışığı azaltma işini görüyordu.

"Anahtarın olduğunu biliyordum."

"Bana artakalan bu," dedi Oliveira, ceketini her zamanki köşesine fırlatırken. "Madem evin efendisi sensin, sana veririm bu anahtarı da."

"Kısa bir süre için yalnızca. Burası çok soğuk. Sonra yukarıdaki ihtiyara katlanmak gerek. Bu sabah beş dakika boyunca sürekli vurdu, neden bilmiyorum."

"Sürsün istemek gibi bir şey. Her şey gerektiğinden birazcık fazla sürer. Bana bak örneğin, bunca katı yine çıkmadım mı, anahtarı çıkardım, açtım... Burası havasız, çok kötü kokuyor ha!"

"Korkunç bir soğuk var," dedi Gregorovius. "Dezenfekte edildikten sonra kırk sekiz saat boyunca pencereyi açık tutmak gerekti."

"O süre boyunca burada mı kaldın? Ne adam be!"

"Hayır, bu nedenle değil, bina sahiplerinden birilerinin durumdan yararlanıp odaya el koymasından korkuyordum. Lucía söylemişti, ev sahibi yaşlı bir deli kadın-

29 mış ve kiracılar da yıllardır tek kuruş ödememiş. Budapeşte'deyken sürekli medeni hukuk okudum, kalıcı bilgiler bunlar."

"Ve de fırsattan yararlanıp kumru gibi yerleştin ha! Doğrusu önünde şapka çıkarılacak adamsın dostum. Umarım benim mate takımları çöpe fırlatılmadı."

"Yo, hayır, orada konsolun gözünde, çoraplarla bir arada. Şimdi her şeye daha çok yer var, bol bol!"

"Evet, öyle gibi. Herhalde La Maga her şeyi toparlama krizine kapılmış galiba, ortalıkta ne tek bir plak ne de bir roman göze çarpıyor. Şimdi anladım..."

"Her şeyini götürdü," dedi Gregorovius.

Oliveira konsolun çekmecesini açtı, mate çayını ve sukabağını çıkardı. Hazırlamaya koyuldu ağır ağır, sağa sola baka baka döneniyordu. "Mi noche triste" isimli tango parçasının sözleri kafasında dönüyordu. Parmaklarıyla saydı. Perşembe, cuma, cumartesi. Yo yo... Pazartesi, salı, çarşamba. Hayır, salı akşamıydı, Berthe Trépat *hayatımı altüst ettin, bıraktın beni*, Çarşamba (az bilinen beylik sözlerden. Not: votka ile kırmızı şarabı karıştırmayınız), *ruhum yara aldı, batan bir şey var yüreğimde*, perşembe, cuma. Ronald gidip Guy Monod'yu görecek, içi boş çuval gibidir o şimdi ama *seni sevdiğimi biliyordun / sevinç kaynağımdın benim, hem umudum, hem yanılsamam*, cumartesi neredeydin, nerede yahu? Marly-le-Roi tarafında bir yerlerde, tam tamına beş gün, hayır altı, aşağı yukarı bir hafta ya var ya yok ve oda sobaya karşın hâlâ buz gibiydi. Çok yaman biri bu Ossip. Fırsatçıların kralı.

"Gitti ha," dedi Oliveira, elinde sukabağı, kendini geriye, koltuğa atarken, "gitti öyle mi?"

Başıyla onayladı Gregorovius. Kitabı dizleri üstünde açık duruyordu, okumaya devam etmek istediğini anlatır gibiydi (nazik bir biçimde hem de).

"Ve odayı sana bıraktı ha?"

"Zor bir dönem geçirdiğimi biliyordu," dedi Gregorovius. "Büyükannem artık para göndermiyor, ölmüş olmalı kuşkusuz. Miss Babington susuyor, Kıbrıs'taki duruma bakılırsa... Sonra Malta'da hâlâ çalkantılar var mı yok mu bilemem; sansür var, bilmem ne var. Sen gideceğini haber verince Lucía odasını kendisiyle paylaşmamı istedi. Kabul etsem mi bilemedim ama çok ısrar etti." 29

"Hayret, öyleyse niye gitti?"

"Bu anlattıklarım gitmeden önce oldu."

"İşler karışmadan önce mi yani?"

"Evet, evet."

"Piyango vurmuş sana Ossip."

"Çok üzücü bir durum," dedi Gregorovius. "Her şey çok daha farklı olabilirdi."

"Dert etme, üç buçuk metreye dört metre genişliğinde bir oda eninde sonunda, akan suyu var, aylık bin frank."

"Aramızda her şeyin aydınlanmasını isterdim," dedi Gregorovius, "bu oda..."

"Benim değil, rahat uyu. Ve La Maga da gitti."

"Evet, kesin gitti..."

"Peki nereye?"

"Montevideo'dan söz etti."

"Ama tek kuruşu yok."

"Perugia'dan da bahsetti."

"Yani Lucca'dan. *Sparkenbroke*'u okuduğundan beri can atıyordu. Gerçekten, nerede La Maga, cidden söylesene."

"En ufak bir fikrim yok Horacio, cumaydı, bir valize kitapları, giysileri tıkıştırdı, bir yığın paket yaptı, sonra iki kara tenli gelip aldılar onu. Bana burada kalabileceğimi söyledi, aralıksız yağmur yağıyordu çünkü, ne zordu konuşmak."

"Çeneni dağıtmak geliyor içimden," dedi Oliveira, bir bardak daha mate devirdi.

29 "Benim mi kabahat?"

"Kabahat, yanlış filan değil sorun. Aynı Dostoyevski kahramanları gibi, hem sevimlisin hem iğrenç, bir çeşit metafizik dalkavuk. Böyle gülümsedin miydi, insan elden hiçbir şey gelmediğini, gelemeyeceğini anlar."

"*Challenge and response*[1] mekanizması burjuvalara göre. Her şey var bende. Ya sen, sen de benim gibisin, bu nedenle duvara çarpmazsın? Bana öyle bakma, Lucía konusunda hiçbir şey bilmiyorum. Onunla birlikte giden kara tenlilerden biri sık sık Café Bonaparte'da gözüküyor, gördüm onu. Belki sana bir şeyler söyleyebilir, seni aydınlatabilir. Ama onu neden şimdi arıyorsun?"

"Şimdi derken ne demek istiyorsun bakalım anlat."

Gregorovius omuz silkti.

"O gece her şey iyi gitti, ölüyü bekledik," dedi, "sonra, özellikle polisleri atlattıktan sonra, gerektiği gibi bir nöbet oldu. Eğer topluluk açısından konuşursak, yokluğun bayağı kuşkuya neden oldu doğrusu. Kulüp üyeleri seni savundu ama komşular, özellikle de yukarıdaki ihtiyar..."

"İhtiyarın sizlerle cenazeyi beklediğini söylemeyeceksin umarım?"

"Gerçek bir cenaze bekleme töreni olmadı; yalnızca cesedi öğleye dek alıkoymamıza izin verildi, belediyeden görevliler hemen sonra geldi. Tez elden ve kesin söylemek gerek doğrusu, hemen sonraydı."

"Olayları gözümün önüne getirebiliyorum," dedi Oliveira. "Ama La Maga'nın sözsüz, habersiz çekip gitmesi için bir neden değil bu."

"Senin Pola ile birlikte olduğunu sanıyordu."

"Bak sen," dedi Oliveira.

"İnsanın aklına neler gelmez, bak şimdi, şu an birbirimize sen diyoruz, sen; dinle, bazı şeyleri sana söyle-

1. (İng.) Meydan okuma ve karşılık. (Ç.N.)

mem daha da zorlaştı. İkilemmiş gibi gözükürse de böyle. Büyük bir olasılıkla zoraki bir sen deyiş de ondan. Her geçen gece sen zorladın beni buna." 29

"Eee insan, kendi kadınıyla yatan erkek bozuntusuna sen diyebilir, değil mi?"

"Onunla yatmadım demekten bıktım usandım sana, yorgun düştüm, görüyorsun ki birbirimize sen diye hitap edecek tek bir neden yok artık. La Maga kesinlikle boğulmuş bile olsa, kendini nehre atsa yani, acısının etkisiyle der, anlardım; o kadar sarılmaların, öpüşlerin, avutucu sözlerin arasında yine de tamam derdim... Ama öyle değil, en azından boğulan o değil."

"Gazetede bir haber mi gördün," dedi Oliveira.

"Eşkali kesinlikle uymuyor," diyorum sana. "Birbirimize siz diye hitap etmeyi sürdürebiliriz. Gazete, orada, şöminenin üstünde."

Neyse, gerçekten de eşkali uymuyordu La Maga'nınkine. Oliveira gazeteyi yere fırlattı, bir mate daha doldurdu kendine. Lucca, Montevideo. *Bir daha çıkmamak üzere dolapta gitar...* Her şey bir valize konur da paketler yapılırsa, bundan şu çıkar ki (dikkat: Her çıkarım kesin yanıt değildir) *kimse çalmıyor gitarı artık / hiçbir türkü dokunmaz oldu tellerine, titretmiyor, titretmiyor telleri.*

"Peki, peki, tamam, onu bulacağım yeniden. Pek uzağa gitmiş olamaz."

"Buraya istediği zaman dönebilir, evi gibi," dedi Gregorovius, "hatta Adgalle baharı benimle geçirmek için gelse bile."

"Annen mi?"

"Evet annem. Telgraf aldım, başında tetragram diye belirtilmiş, heyecanlandım. Hem şu sıra Sefer Yezirah'ı okuyorum, Yeni Platonculuğun etkilerini göre göre. Adgalle, Kabala'yı çok iyi bilir. Müthiş tartışmalarımız olacak gelince."

29 "La Maga intihardan filan söz etti mi hiç, ufak bir ima?"

"Kadınları bilirsin."

"Doğru söyle, tam bilmek istiyorum."

"Sanmıyorum," dedi Gregorovius, "daha çok Montevideo'dan söz açtı."

"Aptallık, tek kuruşu yok ki!"

"Montevideo'dan ve balmumundan yapılma bebekten de..."

"Bak sen, bebek mi, inanıyor muydu buna?"

"Çok emindi. Bu dedikodu da Adgalle'in ilgisini çekecek iyicene... Rastlantı, benzerlik, diyordum... Lucía inanmıyordu rastlantı olduğuna. Ne de sana tabii. Sen yeşil bebeciği bulduğunda, yere atıp çiğnediğinde söyledi bana bunu."

"Salaklıktan nefret ederim," dedi Oliveira, dürüst havalardaydı.

"Bütün iğneleri bebeğin göğsüne ve tek bir tanesini de cinsel organına saplamıştı. Bebeği çiğnerken Pola'nın hasta olduğunu bilmiyor muydunuz ikiniz de?"

"Evet."

"Gerçekten Adgalle bayılacak bu olaya. Zehirlenmiş portre sistemini biliyor musun? Boyalara zehir katılıyor, sonra ölmesini istediğin kişinin portresini yapmak için gökte ayın uygun durumu bekleniyor. Adgalle denemiş bunu, babamla ama bir terslik olmuş, başkaca titreşimler... Yine de ihtiyar üç yıl sonra ölmüş, bir tür difteriden mi ne, böyle bir şeyden. Şatoda yalnızmış, o zamanlar şatomuz vardı, yavaş yavaş zehirlendiğini hissedince, kendi el atmış, soluk borusunu yarıp açmayı denemeye kalkışmış ayna önünde, elindeki kaz tüyünü batıra batıra. Sonra onu merdivenin en alt basamağında bulmuşlar ama niye anlatıyorum bunları sana."

"Hiç ilgilenmediğimi bildiğinden olacak, bana ne bunlardan."

"Evet, belki de öyle," dedi Gregorovius. "Kahve ya- 29
palım, gece olmuş, görmesek de karanlığı hissediyorum yavaş yavaş."

Oliveira tekrardan gazeteyi eline aldı. Ossip tencereyi sobanın üstüne oturturken o değişik haberleri okudu. Sarışın, aşağı yukarı kırk iki yaşlarında. Düşünmek bile ne saçma... Bütün olup bitenden sonra. *Büyük Assuan Barajı yapım çalışmalarına başlandı, üç yıla varmadan Nil'in aktığı vadi koskoca bir göle dönüşecek. Gezegenimizdeki en güzel, devasa yapılardan biri sayılacak.*

(-107)

30

"Ne dersin, bence binlercesi gibi bu da bir yanlış anlama. Kahve de çok iyi geldi doğrusu. *Caña*'nın hepsini içip bitirdin mi?"

"Tabii, biliyorsun o gece..."

"Çok acıklı bir ölüm, evet."

"Ronald dibini bulana dek içti. Çok kötü durumdaydı gerçekten de. Nedenini kimse bilmiyor. Babs bayağı kıskandı. Lucía, evet Lucía bile onun bu hali karşısında şaştı kaldı. Neyse, altıncı kattaki saatçi bir şişe içki getirdi de herkes nasibini aldı."

"Çok gelen oldu mu?"

"Dur bak, sen hariç, Kulüp üyelerinin hepsi ('ben hariç evet'), altıncı kattaki saatçi, kapıcı ve kızı, minicik bir ihtiyar kadıncık sonra postacı da bir süre bekledi, işin içinde iş arayan, acaba kadın gerçekten çocuğunu öldürdü mü diye her yanı *–snif snif–* koklayan polisleri saymazsak."

"Otopsi istememeleri garibime gitti."

"İsteyeceklerdi. Babs bir numara çekti, acıklı mı acıklı, sonra Lucía... Neyse bir kadın geldi; eliyle şöyle bir yokladı çocuğu... Merdiven boşluğunda bile duramıyorduk, herkesi dışarı çıkarmışlardı, müthiş bir de soğuk vardı ki! Ne yaptılar bilmiyorum sonra bizi kendi hali-

mize terk ettiler. Nasıl oldu bitti hâlâ bilmiyorum, nasıl gömme iznini aldık, nasıl şu an cüzdanımda hâlâ durabiliyor, görmek ister misin?" 30

"Hayır, anlat, devam et. Kulak vermiyor gözüksem bile, dinliyorum ben. Haydi dostum. Çok heyecanlıyım. Belli etmiyorum ama inanabilirsin bana. Dinliyorum haydi. Sahne çok güzel bir biçimde gözlerimin önünde canlanıyor. Bahse girerim, ölüyü indirirken Ronald'a yardım etti."

"Evet, Ronald, Perico ve saatçi. Ben, ben Lucía'yı tutuyordum."

"Önünde yani."

"Yürüyenlerin en ardında Etienne'le birlikte gelen Babs."

"En arkada yani."

"Üçüncü katla dördüncü arasına geldiğimizde korkunç bir gümbürtü duyduk. Ronald dedi ki, üst kattaki ihtiyarmış, bizden de öç alıyormuş. Annem geldiği zaman o ihtiyarla ilişki kurmasını isteyeceğim."

"Annen mi? Adgalle mi?"

"Annem. Yani Hersek'teki annem. Bu eve bayılacak, algısı öylesine kuvvetlidir ki, burada neler olup bittiyse hisseder o... Yeşil bebekten ötesini de algılar."

"Anlatsana, niçin annenin algısı kuvvetlidir, neden bu evde öyle olacakmış? Konuşurken bir yandan da yastıkları kabartmak gerek, uzaktsana yastıkları..."

(-57)

31

Gregorovius uzun süredir, anlar gibi gözükmelerden, anlıyor numaraları yapmalardan vazgeçmişti ama yine de, yanlış anlamalarda bir düzen, bir mantık görüntüsü olsun istiyordu. Oyun kâğıtları ne kadar iyi karıştırılırsa masanın dikdörtgenine veya yatak üstüne o denli iyi dağıtılırdı. Şu Arjantin içeceklerine fazlaca düşkün herifin ağzından orada burada gezinmelerinin nedenini dinleyip yakalamak. En kötü olasılıkla, şu an varsın uydursun, varsın yalan atsın hatta; ama sonra zor olacak örümceğin kendi ağından kurtulması. İki mate arasında Oliveira gönül indirip ya sorulara yanıt veriyor ya da geçmiş olaylara bir an dalıyordu. Soru sorma sırası kendine gelince de cenaze törenini en ince ayrıntılarına dek öğrenmek ister gibi alaycı bir tavırla bekleyerek sorular soruyordu. La Maga'ya doğrudan gönderme yapmıyordu gene de ama Gregorovius'un ona doğruyu söylediğinden kuşku duyuyordu. Montevideo mu, Lucca mı, yoksa Paris'te herhangi bir köşe mi? Gregorovius içinden, Oliveira'nın La Maga'nın nerede olduğunu bir bilse hemen ardından koşarak gideceğini söylüyordu; yitik nedenler konusunda uzmanlaşmış gibiydi. Önce onları kaybetmek; sonra peşlerinden deli gibi koşmak.

"Adgalle, Paris'in tadını çıkaracak," dedi Oliveira, su-

kabağına yeniden mate koyarak. "Eğer cehenneme giden bir yol arıyorsa, şu şeylerden birini gösteriversin. Pek abartmadan tabii, kısa yoldan ama zaten cehennemin de bir değeri kalmadı ya! Şimdilerde cehennem azabı mı: Ya akşamın altısında yapacağın bir metro yolculuğu ya da oturma belgeni yeniletmek için emniyetin önünde kuyruğa girmek örneğin..." 31

"Oysa sen, sen görkemli bir giriş isterdin öyle değil mi? Ajax'la konuşma, Jacques Clément, Keitel veya Troppmann'la."

"Evet ama şimdiye dek bulabileceğim, girebileceğim en büyük delik, lavabo deliği. Bunu Traveler bile anlayamaz, bu da onun pek de büyük insan olmadığını gösterir. Traveler, bir arkadaşımdır, tanımazsın sen."

"Sen," dedi Gregorovius yere bakarak, "sen oyununu saklıyorsun."

"Örneğin."

"Bilmiyorum, belki bir önsezi. Seni tanıdığımdan beri arayış içindesin ama aradığın şeyi çoktan bulmuş gibisin, cebinde ha?"

"Mistikler böyle derler, tabii cep sözü yoktur, onlar cep demez."

"Ve bu yolda giderken de epey insanın yaşamını bozmuş oluyorsun."

"Onlar razı oğlum, kadınlar razı. Parmağını oynatman yeter, bekledikleri bu, ben de oynatıyorum, tamam. Hiçbir kötü niyetim yok benim."

"Böylece neyi aramış oluyorsun, neyi Horacio?"

"Bir site kurma hakkını."

"Burada mı?"

"Bu bir metafor. Paris de başka bir metafor (bazen senin böyle söylediğini duydum) bunun için buraya gelmiş olmak çok doğal geliyor bana."

"Peki ama ya Lucía? Ya Pola?"

31 "Farklı, homojen olmayan nicelikler. Hepsi de kadın, böyle olunca da sen onları tek bir bütünde toplayabileceğine mi inanıyorsun? Ama canım, onlar da kendilerine özgü doyumun peşinde değiller mi? Ya sen canım, birdenbire saf, masum hallere bürünen sen, küçük çocukta meydana gelen menenjit veya neyse hastalık işte ondan yararlanıp sızıvermedin mi buralara? İyi ki ikimizde de küçük burjuvalara özgü tepkiler yok, tersi durumda ikimizden birinin ölüsü çıkardı buradan, ötekinin de kolunda kelepçeler. Tam Şolohov'a göre bir hikâye. Biz birbirimizden nefret bile etmiyoruz. Bu odada iyi ve rahatız."

"Sen," dedi Gregorovius yeniden gözünü yere dikip, "sen hâlâ oynadığın oyunu açıklamıyor, gizliyorsun."

"Sen açıkla dostum, iyilik etmiş olursun bana."

"Seni burnunun doğrultusuna doğru süren bir saplantı var sende. İdefiks. Site kurma hakkı ha? Bir elin sitenin üstünde olacak daima. Duyduğun ise, pek de gideremediğin iflah olmaz bir hırs. Dauphine Meydanı'nın köşesine daha önce dikilmiş olan heykelini bulmak, görmek umuduyla geldin. Ben senin bu işi yaparkenki tekniğini anlamıyorum. Hırs olabilir, neden olmasın? Bazı yanlarınla oldukça olağandışı bir insansın tamam. Ama şimdiye değin, öteki hırslı insanların yaptıklarının tam tersini yapıyorsun. Örneğin Etienne, bırak Perico'dan söz etmeyelim şimdi."

"Ohoo, anlaşılan gözlerin iyi iş yapmış, öyle gibi."

"Tam tersini yaptın," diye yineledi Ossip, "ama hırslı olmayı sürdüre sürdüre, vazgeçmedin. İşte bunu anlayamıyorum, bir açıklaması olmalı."

"Oh, açıklamaları bilirsin dostum... Her şey karmaşıktır. Hırs dediğin şey eğer hırstan vazgeçersen meyvelerini verir ancak. Nasıl, bu formül hoşuna gidiyor mu? Tamı tamına bu değil zaten ama bu konuda sana söyleyebileceklerim, söylemek istediklerim tam böyle işte,

sözle anlatılmaz şeyler gibi geliyor. Kuyruğunu yakalamak isteyen köpek gibi dönüp durmak gerek etrafında. Bu ve şu site hakkında söylediklerim sana yetmeli, Karadağlının tekisin sen." 31

"Pek açık seçik anlayamıyorum. Böylece sen... Bu vedanta felsefesi gibi ya da ona benzer bir yol değil mi? Dur biraz."

"Hayır hayır."

"Laik bir vazgeçiş öyleyse ha?"

"O da değil. Hiçbir şeyden vazgeçmiyorum ben. Her şey benden vazgeçsin, bir yana bıraksın beni diye elimden geleni yapıyorum. Bir çukur açmak için canım, bilmez misin, toprağı kazıp çıkarmak, bir bir köşeye atmak gerekir."

"Peki, site kurma hakkın ne oluyor o zaman."

"Tamam, işte orada yandın o zaman. Ne demişler, anımsasana, *Nous ne sommes plus au monde*.[1] Şimdi de bu sözü eşele, deşele bakalım yavaş yavaş."

"Her şeyi dümdüz silme hırsı ve yeniden başlamak mı?"

"Biraz biraz öyle, tüm bunlara duyulan kuşku, zorla gelen birkaç damla gözyaşı belki, ey dik kafalı, ey Transilvanyalı, bunalmış kadınlara el uzatan hırsız, üç ruh çağırıcısının oğlu."

"Ya sen ya ötekiler," diyordu Gregorovius, piposunu ararken... "Ne iş. Hey Tanrım! Sonsuzluğu çalıyorsunuz, sonsuzluk hırsızları, eter süzgeçleri, gök bekçileri, bulut avcıları. Ne mutlu ki hepimiz de kültürlü insanlarız, birkaçını sayabiliriz art arda böyle. Göksel domuzlar."

"Şereftir bizim için," dedi Oliveira. "Ama bu da, senin her şeyi anladığının, kavradığının kanıtıdır."

1. (Fr.) Dünyada değilizdir artık. (Ç.N.)

31 "Geç! Ben oksijeni de azotu da Tanrı'nın verdiği ölçü ve oranda solumayı yeğlerim. Benim simyam sizinkiler denli uçucu değil. Beni ilgilendiren tek şey filozofların taşı. Senin süzgeçlerin, lavaboların, varlıkbilimsel çıkarmalarındaki önemsiz şey."

"Uzun süredir metafiziksel konularda söyleşmemişiz ha? Dostlar arasında olmuyor, züppelik kokuyor. Örneğin Ronald nefret eder, Etienne de güneş tayfından çıkmaz. Seninle iyi geçiniyoruz."

"Aslında iyi geçinebilirdik," dedi Gregorovius, "dost olabilirdik, sende insanca bir şeyler olaydı. La Maga birçok kereler söylemiştir sana tahminimce."

"Her beş dakikada bir. İnsanlar insan sözcüğüne ne anlam yüklüyorlar, nereye kadar, görmek gerek. Ama, La Maga niye seninle kalmadı, pırıl pırıl insanlığı ışıyan seninle ha?"

"Çünkü beni sevmiyor. İnsanlık için çok şey gerek, çok şey."

"İşte şimdi Montevideo'ya dönecek ve yeniden şey hayatına düşecek."

"Belki de Lucca'ya gitti. Nerede olursa olsun, seninle olduğundan daha iyi olacaktır Horacio. Hatta Pola için, benim için ve ötekiler için de. Açıksözlülüğümü bağışla."

"Rica ederim Ossip Ossipoviç. Ne diye birbirimize maval okuyalım? Bir gölge oyuncusu ve bir kelebek terbiyecisiyle birlikte yaşanmaz. Seine Nehri'nin suları üstündeki mazotun oluşturduğu çizgili halkaların resmini çizerek günlerini geçiren bir insan tipi kabul edilemez. Ben ki dumanla yazı yazıyorum, asma kilitlerimle, havadan anahtarlarımla yaşayan biriyim. Yo, yo sana yanıt vermeyeceğim çünkü soracağını biliyorum: Şu her yana sızan, her yere giren maddelerden daha öldürücü bir şey yoktu, onu her yerde bilmeksizin solursun, sözcüklerde,

aşkta, dostlukta; beni bıraksınlar, yalnız; bıraksınlar tam zamanı. Yo hayır, kendimi tepetaklak asmayacağım, bunu söyleyemezsin. Bosnalı çocuk, geri çekil! Bir daha sokakta rastlarsan, görmezden gel beni." 31

"Deli misin Horacio? Zır delisin sen, çok da inatçı."

Oliveira cebinden küçük bir gazete parçası çıkardı, kim bilir ne zamandan beri orada duruyordu: Nöbetçi eczane listesi. Pazartesi 08.00'den salı 08.00'e kadar açık olanlar.

"İlk bölüm," diye okudu, "Reconquista Cad. No: 446 (31-5488), Cordoba Cad. No: 366 (32-8845), Esmeralda Cad. No: 599 (31-1700), Sarmiento Cad. No: 581 (32-2021)."

"Bunlar da ne?"

"Gerçeğin tam eşiği. Açıklayayım: Reconquista, Rio de la Plata'daki İngilizlerin dışarı atılması demek. Cordoba, üniversite kenti. Esmeralda ise bir papazın kıskançlığına kurban giden Çingene kızın adı. Sarmiento, bir osurmuş ki ne rüzgârlar, ne rüzgârlar. İkinci dörtlük ise şöyle: Reconquista, Lübnan kumarhaneleri ve lokantaları. Cordoba, nefis bir alfajor kurabiyesi markası. Esmeralda, Kolombiya'da bir nehir. Sarmiento, okula gelmediği hiç olmadı. Üçüncü dörtlük de şöyle: Reconquista bir eczane, Esmeralda bir başka eczane, Sarmiento da bir eczane. Dördüncü dörtlük de..."

"Tekrar ediyorum, delisin sen çünkü şu ünlü her şeyden vazgeçmişliğinde bir çıkış noktası göremiyorum."

"Florida Cad. No: 620 (31-2200)."

"Birçok şeyden vazgeçmişsin belki, inkâr etmişsin ama sen cenaze törenine gitmedin henüz, arkadaşlarının, dostlarının yüzüne bakamıyorsun da ondan."

"Yrigoyen Cad. No: 749 (34-0936)."

"Ve de Lucía, nehrin dibinde senin yatağındakinden daha iyidir."

31 "Bolívar Cad. No: 800. Telefon numarasının yarısı silik. Eğer bir çocuk hastalansa mahalledekiler antibiyotik bulamayacaklar."

"Suyun dibinde, evet."

"Corrientes Cad. No: 1117 (35-1468)."

"Ne bileyim ya da Lucca'da veya Montevideo'da."

"Veya Rivadavia Cad. No: 1301 (38-7841)."

"Listeni Pola'ya sakla sen," dedi Gregorovius kalkarken. "Ben gidiyorum, canının istediğini yap sen de. Burada kendi evinde değilsin ama hiçbir şeyde gerçek payı yok nasılsa bu nedenle gitmek gerek diyorum *ex nihilo*[1] vb. vb. Kuruntu ve düşlerin senin olsun, istediğin gibi kullan yanılsamalarını, rahat ol. Bir şişe içki almak için iniyorum."

Oliveira kapının tam yanında yakaladı onu, avuç içini omzuna yapıştırdı:

"Lavalle Cad. No: 2099," dedi dimdik yüzüne bakarak ve gülümseyerek, "Cangallo Cad. No: 1501. Pueyrredón Cad. No: 53."

"Telefonları yok galiba."

"Anlamaya başlıyorsun," dedi Oliveira elini gerisingeri çekerken. "Temelde farkına varıyorsun, artık sana bir şey söyleyemem, ne sana ne de başka kimselere."

İkinci kata gelince ayak sesleri durdu. "Geri gelecek Ossip," diye düşündü Oliveira. "Yatağını yakmamdan, çarşaflarını yırtmamdan korkuyor. Zavallı Ossip." Ama bir süre sonra ayak sesleri yeniden aşağı devam etti.

Yatağın üstüne oturdu. Konsolun çekmecesindeki kâğıtlara baktı. Pérez Galdós'un bir romanı vardı, bir eczane faturası. Bu gece de eczane gecesiydi doğrusu. Kurşunkalemle yazılmış kâğıtlar. La Maga her şeyini götür-

1. (Lat.) Hiç yoktan. (Ç.N.)

müştü, her şeyini, eskiyi yansıtan bir koku kalmıştı, duvardaki kâğıtlar, üstü çizgili örtüsüyle yatak. Galdós'tan bir roman, ne garip! Vicki Baum değilse, Roger Martin du Gard, bir de oradan bazen anlatılması zor bir sıçrayışla Tristan L'Hermite'e atlayışı, neyle ilgilidir bilinmez, saatler boyu yinelenen "düş kuran suyun hayalleri" sözleri; veya bir plaket ya da Schwitters'in anlatısı, bir tür özgürlüğe geçiş, kurtuluş, en gizli ve en tatlı bedel; yeniden John Dos Passos'a dalıp gitmesi ve bir yığın yazılı şeyi beş günde yiyip yutması. 31

Kurşunkalemle yazılmış sayfalar mektuba benziyordu.

(-32)

32

Rocamadour bebeğim, bebecik, benim bebeğim, Rocamadour:

Biliyorum Rocamadour, aynada gibi sanki, berrak. Uyuyorsun şu an ya da ayacıklarına bakıyorsun. Ben de burada, elimde bir ayna tutuyorum ve sen olduğunu sanıyorum, sensin bu, bu sensin. Ama hayır, inanmıyorum buna, sana yazıyorum. Çünkü okumayı bilmiyorsun. Eğer okuyabilseydin yazmazdım ki sana ya da önemli şeyler yazardım. Gün gelecek, sana uslu olmanı ve üstünü iyice örtmeni yazmak zorunda kalacağım. Ne inanılması zor şey benim için, Rocamadour, bir gün... Bu kez aynanın üstünde yazıyorum kısacık, zaman zaman parmağımı kurulamam gerekiyor çünkü gözyaşlarımla ıslanıyor. Neden, Rocamadour, ha neden? Ama kederli de değilim ki! Senin anneciğin aptalın biri. Horacio için yaptığım sebze çorbasını taşırdım; Horacio kim, biliyorsun Rocamadour, pazar günü sana kedi ve tüylü küçük tavşanı getiren ve de ana oğul ve bir de o, birbirimize söyleyeceğimiz ne çok şeyimiz olduğu için üzülen, sıkılan bey; üzülür tabii çünkü o Paris'e dönmek istiyordu; sen ağlamaya başlayınca küçük tavşanın kulaklarını nasıl kıpırdattığını gösterdi; ne güzeldi o zaman; Horacio yani; bir gün anlayacaksın, Rocamadour.

Rocamadour, çorba taştı diye böyle ağlayıp durmak 32
ne aptallık. Oda şekerpancarı dolu, Rocamadour, bir görsen, küçük şekerpancarı parçaları, krema ve hepsi de yerde, iyi mi? Kızma, Horacio döndüğünde her şeyi tertemiz yapmış olurum ama önce sana yazmam gerekiyordu, n'apalım böyle zırıl zırıl ağlamak çok saçma, tencereler bulanıklaşıyor karşımda, pencerede koca yuvarlaklar varmış gibi oluyor, alt kattaki kız gün boyu şarkı söyler, "Les Amants du Havre"ı mırıldanırdı, artık sesi duyulmuyor. Yeniden birlikte olunca sen ve ben, sana bu şarkıyı söyleyeceğini göreceksin. *Puisque la terre est ronde, mon amour, t'en fais pas, mon amour, t'en fais pas...* Horacio akşamları yazı yazarken veya resim çizerken bu şarkıyı ıslıkla çalar. Senin de çok hoşuna gider Rocamadour.

Rocamadour, bu kadar güzel, bu kadar şen şakrak, bu kadar viyaklamacı olduğun için Madam Irène senden pek memnun değil, bilesin. Her şey yolunda, diyor, senin çok cici bir çocuk olduğunu söylüyor, bunu söylerken ellerini önlüğünün cebine sokuyor, hani bazı kötü, yaramaz hayvanlar gibi, bu da korkutuyor beni Rocamadour. Bunu Horacio'ya söylediğimde neler hissettiğimi bilemez, ellerini cebine saklayan kötü yürekli hayvan olmasa bile, ben bak neler duyumsuyorum şeyi, neler duyumsadığımı bilmiyorum ki, sana anlatamam ki bunu. Rocamadour, o minik gözlerinden ah bir okuyabilsem neler olup bittiğini şu son on beş günde, saat saat, dakika dakika. Sanırım başka bir sütanne bulacağım sana, bu Horacio'yu çileden çıkarsa bile ve bana şey gibi davranmalı... Boş ver canım, benim hakkımda ne düşündüğü, ne düşünebileceği seni ilgilendirmez. Daha az konuşan bir sütanne, beni hiç ırgalamayacak üstelik sana çirkin desin, geceleri ağlıyor desin, yemeğini yemiyor, umursamam eğer bunları bana söylediği zaman onun kötü biri olmadığını hissedersem, sana bir kötülük getirecek bir söz

32 söylemezse bunu hissedersem umursamam hiç inan. Her şey çok garip Rocamadour, bana bak örneğin, adını söylemek, adını yazmak hoşuma gidiyor, her seferinde burnunun ucuna dokunuyormuşum, sen gülüyormuşsun gibi oluyor. Madam Irène, tersine seni hiç adınla çağırmıyor, her zaman, çocuk, diyor, farkında mısın, yumurcak bile demiyor, sanki konuşmak için lastik eldiven giyiyor, çocuk, diyor, kim bilir, belki de lastik eldiveni vardır, bu nedenle belki ellerini ceplerine saklıyor ve de sen çok güzel, çok uslu, çok cicisin diyor sana.

Bir şey var ki Rocamadour, adına zaman diyorlar, yürüyen, durmadan yürüyen bir hayvan gibi, sana bunu anlatamam; çünkü çok küçüksün ama birazdan Horacio'nun geleceğini söylemek istiyorum sana. Mektubumu okumasına izin vereyim mi, o da bir şeyler söylesin mi? Yoo hayır, kimse, hiç kimse, bu mektubu bir başkası okusun istemiyorum, ben de senin gibi; yalnız benim için yazıldı. İkimizin arasında bir sır bu, Rocamadour. Artık ağlamıyorum, daha iyiyim, memnunca ama ne zor, ne zor her şeyi anlamak, Horacio ve diğerlerinin hemencecik anlayıverdikleri her şeyi birazcık olsun anlamak için ne çok zamana gereksinim duyuyorum bilsen ama canım, her şeyi çok iyi anlayan bu insanlar seni ve beni anlayamıyorlar, seni yanımda tutamayacağımı anlayamıyorlar, sana yiyecek veremeyeceğimi, altını değiştiremeyeceğimi, uyutamayacağımı, oynatamayacağımı anlayamıyorlar, aslında önemi de yok onlar için, oysa benim için çok önemli bunlar ama yine de seni alıkoyamayacağımı biliyorum, bunun ikimiz için de iyi olmayacağını da, Horacio ile kalmam gerektiğini de, Horacio ile yaşamak, ona daha ne kadar sürerse sürsün arayışı, aradığı şeyi bulmasına yardım ederek yaşamak, sen de Rocamadour, sen de arayacaksın onun aradığı şeyi çünkü sen de büyüyüp adam olacak, koca bir aptal gibi sen de arayacaksın.

Böyle bu Rocamadour: Paris'te biz mantarlar gibiyiz 32
merdiven parmaklıklarında, yağ kokulu loş odalarda bitiyoruz, sürekli sevişiyoruz, sonra yumurta pişiriyor, Vivaldi'den plaklar koyuyoruz pikaba, sigara yakıyoruz, Horacio, Gregorovius, Wong ve ben konuşuyoruz, Rocamadour, Perico Ronald ve Babs da, hep sevişiyoruz, yumurta pişirip sigaralarımızı tüttürüyoruz, ah bilemezsin ne çok şey içiyoruz, neler tüttürüyoruz, ne çok sevişiyoruz, yatıyoruz, bazen ayakta, bazen yatarak, dizüstü, elle, ağızla, kâh ağlayarak kâh şarkı söyleyerek dışarıda, dışarıda ne yok ki, pencereler havaya bakıyor, gökyüzüne açılıyor özgürce; ya bir serçe ya bir çörten görüyoruz, yeniden başlıyoruz sevişmeye, çok yağmur yağıyor burada, Rocamadour, köydekinden daha da çok, her şey paslanıyor, borular, güvercinlerin ayakları, Horacio'nun heykellerini yaparken kullandığı teller. Hemen hemen hiç giysimiz yok gibi; ama az buçuk bir şeyle hallediyoruz, iyi bir manto, su çekmeyen ayakkabılar, çok pisiz bir de, herkes hem çok pis hem çok güzel burada, Rocamadour, yataklar gece kokuyor, ağır uyku kokuyor, altında, tozlar pamuk yapmış ve kitaplar var, Horacio uyuyunca elinden kitap düşüyor, nereye mi, sokağa, aramızda korkunç tartışmalar oluyor çünkü kitabı bulamıyoruz, Horacio, Ossip'in arakladığını söylüyor, sonra bir gün ortaya çıkıyor kitap, gülüyoruz bu kez, hiç yer yok, hiçbir yerde, hatta bir çift ayakkabı için bile yer yok, Rocamadour, örneğin yere bir küvet koymak için pikabı yerden kaldırmak gerekiyor ama nereye, masanın üstü kitap dolu. Seni burada tutamam. Rocamadour, yanıma alamam, hiçbir yere tutunamazsın burada, çok küçüksün, oraya buraya çarparsın. Bunlar gelince aklıma, oturup ağlıyorum. Horacio anlamıyor, kötü biri olduğumu sanıyor, seni yanıma almamakla iyi etmediğim kanısında, seni alsam bile uzun süre tutamayacağımı biliyorum, yine de kötü

32 biri sanıyor beni. Burada insanların kendilerine bile uzun süre tahammülleri yok, sana bile, bana bile, mücadele ederek yaşamak gerekiyor, yasalaşmış, değerli olan tek şey de bu, bir önem taşıyan tek şey ama bunu da beceremiyor insanlar, Rocamadour, öylesine kirli ve acı, sevmezsin sen, hiç hoşuna gitmez bu, sen ki orada çayırlarda küçük kuzuları seyrediyor, bazen evin tepesindeki rüzgâr fırıldağına konmuş kuşların ötüşünü işitiyorsun, buraları sevmezsin. Horacio çok duygusalsın, diyor bana, materyalistmişim, daha neler neler diyor seni buraya getirmediğim için, getirmek istemediğim için, inkâr ettiğim için (vazgeçmek, de istersen buna sen) seni görmeye gitmek istediğim için ama birden gidemeyeceğimi anladığım için, oysa uzak bir semtte, tanımadığım bir yerde *Potemkin Zırhlısı* adlı filmi görmek için bir saatlik yolu yürüyebilecek güçteyim; bu nedenle de kızıyor; dünyada hiçbir şeye değişmem bunu, asla vazgeçmem Rocamadour çünkü dünya artık o denli önemli değil eğer değebilecek bir şey için hemen seçimini yapacak gücün yoksa, eğer bir çekmece gibi düzenlemediysen, eğer seni bir yana, pazar gününü de öte yana bırakıyorlarsa, ana sevgisi, yeni oyuncak, Montparnasse Garı, trenler, hız, sahip olunması gereken hız bir yandaysa. Oraya gitmek istemiyorum ben Rocamadour, böylesi daha iyi, biliyorum, sen de üzgün değilsin. Horacio haklı, seni artık hiç düşünmüyorum işte, bazen de beni anlayacak yaşa geldiğinde bana teşekkür edeceksin, inanıyorum buna, ne zaman ki değerdi diyeceksin, olduğum gibi olduğumu, neysem o olduğumu görüp anladığın zaman, iyi ki diyeceksin, değermiş. Ama Rocamadour, yine ağlıyorum ben ve sana bu mektubu yazıyorum çünkü bilmiyorum çünkü yanılıyorum belki de, kötü biriyim de ondan belki, hasta, aptal biri ama çok aptal değil, birazcık kaçık ama bu bile feci, azıcığı bile sancılar saplıyor yüreğime, başı-

mı omuzlarım içine çekiyorum iyice, eğer kalkmazsam masadan, çatlayacağım ağlamaktan, seni çok seviyorum çok Rocamadour, bebeğim benim, küçüğüm, miniciğim, mini minnoşum, pirinç tanesi dişlim, seni çok seviyorum, fındık burunlum, balım, küçücük ağacım, tahta atım... 32

(-132)

33

"Beni mahsus yalnız bıraktı," diye düşündü Oliveira, bir yandan da konsolun çekmecelerini açıp kapıyordu. "Ya incelik ya da domuzluk olsun diye, olayı ele alışa göre değişir. Belki de hâlâ merdivende, dinliyor, işbaşında sadist biri gibi. Karamazov'ca bir bunalım bekliyor, Céline'ce saldırı. Ya da ya da Hersekli birinin zevkleri neyse onlarla dopdolu; Bébert'in orada, vişne rakısının ikinci kadehinde daha, kafasında neler kurar ve Agdalle'in gelişi nedeniyle bir yığın tören düzer, bir yığın laf atar ortaya. Umudun işkencesi: Montevideo, Seine Nehri veya Lucca. Hangisi? Ve daha başkaları: Marne Nehri, Perugia. Ama bu durumda sen..."

Ağzındaki sigara bitmeden bir Gauloise daha yaktı, bir kez daha çekmeceye baktı, içini saran hafif dalgalar halindeki acıma duygusunu düşünürken –tez konusu gibi– çekmeceden bir roman çıkardı. Kendine acıma dense daha doğru olurdu. Sayfaları çevirirken, "Mutluluğu hiç önermedim bile kendi kendime; haydi mutlu ol demedim hiç," diye düşündü. "Ne özür ne de doğrulama bu. *Nous ne sommes pas au monde. Donc, ergo, dunque.*[1] Ona

1. (Fr.) Biz bu dünyada değiliz. (Fr., Lat., İt.) Çünkü. (Y.N.)

niçin acıyacakmışım? Oğluna yazdığı mektubu buldum da ondan mı? Aslında benim için yazılmış bir mektup. Ben ki hey, Rocamadour'a Mektuplar'ın tümünün yazarı. Acıyacak ne var, hiçbir neden, hiç... Nerede olursa olsun La Maga, saçları tutuşuyordur, yanan kule gibi ve ta uzaklardan beri tutuşuyordur, yokluğu salt yokluğu ile beni öldürüyor vb. vb. Bensiz de, Rocamadour'suz da yaşar, işini çevirir o. Mavi bir sinek, çok güzel bir sinek, güneş içinde uçuşuyor, sonra birden cama çarpıyor, pof! Burnu kanıyor, işte bir trajedi. İki dakika sonra ise hiçbir şey yokmuş gibi, gidip bir kırtasiyeciden bir-iki kâğıt alır, İskandinav adları olan ve en akla gelmez ülkelerde yaşayan kız arkadaşlarına göndermeye koşar. İnsan bir kediye veya dişi aslana nasıl acıyabilir ki? Yaşam makineleri, harikulade güzel şimşek parıltıları bunlar. Tek hatam yeterince yanıcı olmamam, yeri gelmişken kadınım ellerini ayaklarını ısıtabilsin diye tutuşamamam. Beni ateş almaya hazır çalılık sandı, bense onun boynundan aşağı bir testi soğuk su oldum ola ola. Köpoğlusu; zavallı kadıncağız!" 33

(-67)

34

80 Eylül'ünde, babamın ölümünden az önce, iş haya-
Ya onun okuduğu şeyler; berbat bir roman! İğrenç bir baskı,
tından elimi eteğimi çekmeye ve Jerez'in en az benimki
üstelik onun böyle bir şeye karşı nasıl ilgi duyabildiğini insan
kadar ünlü imalathanesine adım atmaya karar verdim;
kendine sorup duruyor. Hele bir de bir tiridi çıkmış berbat
bulabildiğim kadar parasal fonu gerçekleştirdim, toprakları
şeyleri yakalayıp yutmak için harcadığı saatleri bir düşü-
kiraya verdim, mahzenleri ve nakit malları sattım ve Mad-
nürsek, hele bunların yanı sıra okuduğu diğer şeyler, kor-
rid'e geldim. Babamın amca oğullarından biri olan Rafael
kunç, Elle'ler, France-Soir'lar, Babs'tan aldığı hüzün, dert,
Bueno de Guzmán y Ataide, beni evinde barındırmak is-
keder yığını fotoroman dergileri. Ve "Madrid'e Gittim Yaşa-
tedi ama ben bağımsızlığımı kaybetmemek için kabul et-
maya" türünden birkaç sayfa okuduktan sonra duramazsı-
medim. Ancak yine de yan çizmez özgürlük isteğimle, ak-
nız, okumaktan alıkoyamaz insan kendini, nasıl uyumak-
rabamın konuksever karakterini, onun oturduğu evde ora-
tan, çişini yapmaktan alıkoyamazsa, yükümlülüklerinden,
ya uğradıkça kalabileceğim ufak bir yer kiralayarak uzlaş-
zorlamalardan, baskılardan, sümüğünün akmasından; öy-
tırmış oldum; böylece canım yalnız olmak istediği zaman

le bu da. Yine de, uydurabildiğim kalıp tümcelerden oluşan 34
yalnız kalabildim, bir yuva sıcaklığına gerek duyduğumda
ve görkemli fikirleri karşımdakine aktarabileceğim dili; elden
ise yuvadan yararlanabildim. Bu yürekli adam, yani bizler
ele, kuşaktan kuşağa geçen bozuk paralardır, işte sen yankı-
hepimiz, eskiden Tahıl Pazarı'nın bulunduğu yerde inşa
ların ortasında. Bir yuva sıcaklığı; aman ne güzel yuva;
edilmiş olan binalarda oturuyorduk. Amcamın oturduğu
yuva kıçım benim. Ah La Maga! Böylesi karman çorman
daire on sekiz bin riyallik asmakat, bu kadar kalabalık bir
şeyleri nasıl yalar yutardın, nasıl yapabilirdin bu hatmi
aile için birazcık dardı, çok da neşeli bir yerdi. Benim yerim
suyundan yapılan haplar gibi berbat tatta şeyleri okumaya
zemin katındaydı, az biraz daha küçüktü asmakattan ama
saatler ayırırdın, hem de bunun acı ama yaşamın ta kendisi
tek benim için yeterince genişti doğrusu. Pahalı biçimde
olduğunu bilerek, evet haklıydın, yaşam buydu, bu nedenle
dekore ettiler ve alıştığım tüm konforu orada da kurdum.
de çabucak yaşanıp bitirilmeliydi. Vitrin vitrin gezip dolaş-
Sahip olduğum servet, Tanrı'ya şükür, bana bu olanağı bol
tıktan, Louvre Müzesi'nde Mısır uygarlığına ayrılan bölü-
bol sağlıyordu. Madrid'i görünce ilk etkisi bende hoş bir
mün tümünü gezdikten sonra, bazı öğleden sonraları mate
şaşırtmaca oldu. Gonzáles Bravo döneminden beri gel-
içmek ve reçelli ekmek yeme arzusuyla eve döndüğümde,
memiştim buraya. Yeni semtlerin büyüklüğü, hızlı kent
seni elinde kocaman bir romanla pencereye yapışmış, hatta
içi ulaşımı, bina yüzeylerinin bakımlı hali, sokaklar, hatta
bazen gözyaşları içinde –doğru söylüyorum inan, ağlardın
insanlar karşısında hayran kalmadan edemedim; bir yanda
eskilerin toz toprak içindeki meydanlarına kurulan güze-
bazen çünkü biri giyotine gitmiştir mutlak– öylece okur bu-
lim parklar, nefis görünümlü koca binalar, öte yanda
lurdum ve kollarıma atılır, nereye gitmiş olduğumu öğrenmek

34 Londra ve Paris'tekilerle kendi alanında kıyas götürmeye-
isterdin, söylemezdim ben de; Louvre'da ne işin vardı ki o
cek, çok sayıdaki harika dükkânlar, mağazalar, her türlü
garip, ağır varlığınla, oraya seninle gidilmez zavallı yavrum,
zevke, keseye ve sınıfa seslenen çok sayıdaki zarif tiyatro-
cahilliğin, bilmezliğin tüm estetik duygularımı bozacak tür-
lar... Tüm bunlar ve toplumda gözlemlediğim daha bir
den, hem zaten koca koca romanlar okuyorsan bu benim
yığın başka şey 1868'den bu yana başkentimizdeki ani de-
hatamdı, bencilliğimin sonucu, tozlu, pis, küçük meydanlar,
ğişiklik ve gelişmelerin farkına varmamı sağladı, bu ilerle-
bunlar, böylesi daha iyi, küçük köy meydanları ya da
meler, gelişmeler aynı ne yaptığından emin olan birinin
1942'deki haliyle Rioja sokakları geliyor aklıma, günbatı-
hırslı atılımı veya tutarlı girişimini andırıyordu daha çok,
mında mor dağlar, şu, dünyanın bir ucunda yapayalnız
ama onlarınkinden daha gerçek, daha gözle görülür aşa-
olma mutluluğu, bir de zarif tiyatrolar, hey neden söz edip
malardı bunlar. Kısacası, Avrupa kültürü kokusu geliyordu
duruyor bu adam? Önce Londra ve Paris, sonra zevkler,
burnuma, rahat bir yaşam, zenginlik, hatta çalışma hayatı
servet, görüyorsun La Maga, görüyorsun, senin heyecan
kokusu.
içinde ilerlediğin yollara benim nasıl alaycı bir bakışla bak-

Amcam Madrid'de çok tanınmış bir işadamıdır. Hat-
tığımı görüyorsun, nereden mi anlıyorum, bak; çünkü bir
ta eskiden, resmî dönemlerde çok önemli bir de görevi
İspanyol romancının yapıtıyla kültürünü artırıyorsun, kita-
varmış; önce konsolos olmuş, sonra da büyükelçilikte ata-
bın üstünde yazarın fotoğrafı da var ve bak hele kim, "Av-
şe; ondan sonra evlenince Madrid'e yerleşmek zorunda
rupa Kültürü Kokusu"ndan söz eder adam, sen ise bu tür
kalmış; hatta bir zamanlar kısa bir süre Bravo Murillo'nun
şeyleri okumanın mikro ve makro-kozmosu anlayabilmeni

gayret ve desteğiyle Maliye Bakanlığı'nda bile bulunmuş, 34
sağlayacağına inanıyordun. Ben içeri girer girmez sen çek-
ama kısa süre sonra baş gösteren aile gereksinimleri, ras-
mecelerden fırlar çıkardın –sahi bir çalışma masan vardı...
lantıların veya serbestçe yürütülen bir işin getireceği ser-
Ne gibi bir çalışman olacağını hiç mi hiç anlamamışımdır–
vetin karşısında sabit bir gelirin sağlayacağı, ancak sınırlı
içeri girince ben, çekmecenden ya Tristan L'Hermite'in şiir-
güvencesi olan ortamı bir yana bırakıp başkaca bir işe atıl-
lerini ya Boris Schlœzer'in bir inceleme yazısını çıkarır, çok
maya itmiş. Az çok bir namus anlayışı vardı, çok çalışkan
güzel şeyler satın almış da hemen okuyacakmış havalarında
ve zeki biriydi, üstelik de çok çok iyi ilişkiler içindeydi;
biraz da gururlu ve kararsızca bana gösterirdin onları. Bu
biriktirdikleriyle çeşitli işlere ve dosyalarını terk ettiği için
yolla hiçbir şeye ve yere varamayacağını sana anlatmak
kendisini kutlamakta gecikmedi. Ama yine de onların ge-
olanaksızdı, hatta bazı şeyler için çok geç, bazı şeyleri anla-
tirdikleriyle, onlarla yaşamını sürdürüyordu, arşivlerde
mak için ise erkendi bile; ama sen umutsuzluğun ta kıyısın-
uyuyakalmış olanları uyandırıyor, masada yığılı duranları
daydın öylece, umutsuzluğun, sevincin ve güçlü görünmele-
onlara uygun yerlere itip yoldan ayrılmış veya işe yaramaz
rin orta yerinde; şaşkın ve kırık yüreğine nice sis çökmüştü
gibi olanlarını, elinden geldiğince yerlerine oturtuyordu.
öyle... Masanın üstünde yığılı duran şeyleri iteleyerek bir
Denizin her iki yakasından insanlarla ilişkileri çok çok ya-
yana, Hayır benimle birlikteyken üstündekileri dikkate al-
rarlı oluyordu, bütün bakanlıklarda da işine yarayan bir
mazdın, masa senin masandı ve ne seni oraya iten bendim
etkinlik sağlıyordu ona. Onun önünde kapalı kapı yoktu,
ne de oradan kaldıran, sadece seçtiğin romanları okumana
olamazdı. Tüm kapıcılar yerlerini ona borçluydular dene-
bakardım, kapakların rengine, resimlere, sen ise yanına

34 bilir çünkü hepsi de oğlu-kızıymış gibi, öylece bir sevgi *oturmamı beklerdin, açıklamamı, seni yüreklendirip des-* gösterisiyle selam veriyorlardı önünde ve evden birisiy- *teklememi, bir kadın bir erkekten ne beklerse onu yapmamı* miş gibi davranarak koca kapıları açıyorlardı ona. Bir dö- *beklerdin, beline kemendi atmamı ve hop yatağa! Bunu* nemde madenlere ve demiryollarına ciddi biçimde el atıp *ister kadınlar, topaç gibi döndürülsünler yatakta, ya örgüden,* çok paralar kazandığını duymuştum ama diğer dönemle- *ya sürekli konuşmaktan, ipe sapa gelmez sayısız şeyden söz* rinde o titiz namusluluğu işine hiç mi hiç uygun durum *edip konuşmaktan çekip alacak atılımı göstersinler. Görü-* sağlamamıştı. Madrid'e yerleştiğinde durumu görünüşe *yorsun işte ne canavarım ben, övünecek neyim var benim,* bakılırsa rahat ve iyiydi, daha fazla değil. Hiçbir şeyi eksik *hangi yanım, neyim, artık sen bile yoksun, seninle de övü-* değildi ama bir köşeye koyduğu bir şeyleri de yoktu, ger- *nemem, seni kaybetmek de varmış yazgımda (buna seni* çekte bu kadar çalıştıktan sonra yaşam çizgisinde inişe *kaybetmek denmez, kaybetmek için önce seni kazanmış ol-* yaklaşan bir erkek için hiç de övülecek bir durum değildi *mak gerekirdi) bu da, gerçeği söylemek gerekirse hiç de övü-* ve de artık kaybettiği sahaları yeniden kazanacak zamanı *necek bir şey değil... Poh poh, nicedir bu sözcüğü duyma-* da yoktu.

O zamanlar, yaşından da fazla gösteren biriydi ama *mıştım. Konuştuğumuz dil, gitgide fakirleşiyor, bizimki,* her zaman pek züppece giyinirdi, özenle ve çok farklı ve *Amerikalıların; ben çocukken daha çok sözcük bilir, kulla-* seçkin davranırdı giyim kuşamında. Onun kuşağı içinde *nırdım, ben de bu romanları okurdum aynen, korkunç bir* moda olduğu üzere yüzünü tümden tıraş ederdi. Uyum- *sözcük dağarcığım vardı, doldururdum habire ama bir o*

kadar gereksiz ha ama çok özenle ve çok farklı ve seçkin, 34
lu mizacı ve aklı her zaman dengeliydi ve ne yersiz lau-
ah evet gerçekte, bu romanların dünyasına girer miydim
baliliğe ne de haddini bilmezliğe düştüğü görülmezdi.
yoksa sana yalnızca, o pek kıskandığım –boşu boşuna– gi-
Çok konuşkan, hoş sohbet biri olabilmeyi becerir ama
zemli dünyalarına ulaşmak için bir sıçrama tahtası mı
ne yazık ki bazen sonu gelmez söylevlere canla başla sa-
olurdu ama sen de benim Louvre'u gezmemi (bir şey de-
rılırdı. Bir ağzını açtı mı ve bizi çocuksu ayrıntılara boğ-
mesen de anlardın) kıskanırdın. Böylece yavaş yavaş sana
maya başladı mı, biraz kısa kesmesi için yalvartıp yakar-
yaşamımın yalnızca bir bölümünü –tümünü değil– verebi-
tirdi. Bir av partisinden pasajlar anlatmaya başladığında
leceğimi ve bu konuda sonu gelmez söylevlere canla başla
(tutkunu olduğu konuşma konusu) ilk ateş edildiği âna
sarıldığımı anladığında, başımıza geleceklere gitgide yak-
varana dek öyle uzun zaman geçerdi ki, dinleyenler yor-
laşmış oluyorduk. Gerçekten de böyle çok çabuk çekilmez
gun düşer, başka şeyler duymayı beklerken tüfeklerin
oluyorum, sıkıcı hatta şu an anımsayınca bile ne sıkıcı.
pat pat pat patlamasıyla yerlerinden sıçramaktan kendi-
Ama canım ne de güzeldin sen, pencereye yaslanmış, göğün
lerini alıkoyamazlardı. Dış görünüşündeki kusurlarına,
grisine dayamışken yüzünü, sımsıkı sarılmış kitaba ellerin,
gözyaşı bezlerindeki kronik rahatsızlığı da katmalı mı-
ağzın bir bakıma doyumsuz, aç açık, gözler kararsız. Nice
yım, bazen ve hele hele kışın gözleri öylesine kırmızı
yitik zamanlar vardı sende, başka yıldızların altında, başka
olur, öylesine yaşlanırdı ki sıcak sıcak gözyaşlarıyla ağla-
bir göğün altında, olabileceğim şeylerin kalıbı gibiydin, öy-
dığını sanırdınız. Bu denli çok ve çeşitli mendili olan bir
lesine güzel, seni kollarıma almak, seninle sevişmek ne nefis,
erkek daha görmedim. Ve de her an bu beyaz kare men-

34 *ne yumuşacık bir duygu, bir zevk, sevgi ve şefkate o denli* dilleri çıkarıp iki eliyle açma alışkanlığı nedeniyle arka- *yakın; işte orada, o noktada tuzağa düşürürdüm kendi* daşlarımdan biri alaycı bir Endülüslü –ki bu kişiden daha *kendimi aldatırdım, her şeyi anlayabilecek güçte, aydın bi-* sonra söz edeceğim– ona *La Verónica* adını takmıştı. *rinin aptalca gururuyla, her şeyi "sıcacık sıcacık" kavra-*

Amcam bana karşı içtenlikli bir sevgi gösterirdi. *maya hazır bir aydının saçma gururuyla bozuma uğrar-* Madrid'e yerleştiğim ilk günler beni bir an bile yalnız bı- *dım, dağılırdım anla! Ama bu "sıcacık sıcacık" deyimi fazla-* rakmadı, yerleşmede, diğer binlerce ıvır zıvır konuda nice *ca İberik değil mi? Anlamak için hazır olmak, oh şuna bak,* yardımlarda bulundu. Aileden söz açılınca ve de çocuk- *duyuyor musun anlayacak yetkinlikte olmak, ah zavallı* luk anılarımdan, veya babamın kullandığı sözcüklerden, *La Maga'm. Dinle La Maga, bunu yalnızca sana söylüyo-* amcacığımı Bueno Guzmán adına parıltısını, şaşaasını ve- *rum, sakın ola kimseye demeyesin, kalıp, çukur kalıp, bu* ren büyük adamları aşırı bir coşkuyla anar, mendilini çı- *bendim ben, sen hopur hopur hopluyordun, özgürdün, alev* kararak, sonu gelmez anlatılara girerdi. Beni, herkeste az *gibi, tertemiz ve saf cıva akıntısı gibi, şafağın sessizliğini* görülen cömert karakteri olan bir erkek soyunun son *yırtan ilk ötüş gibi, bunları seni büyüleyecek sözcüklerle* temsilcisi gibi görür, göklere çıkarır ve otuz altı yaşıma *anlatmak ne hoş benim için, sen ki böylesi sözcüklerin an-* rağmen, çocuklar gibi şımartırdı. Zavallı amcacığım! Göz- *cak ve ancak şiirlerde var olabileceğini, başkaca bir yerde* yaşı bezlerini iyice rahatsız edip salgısını önemli biçimde *olamayacağını, kullanmak haklarımızın da pek olmadığı-* artıran sevgi gösterileri sırasında, bu mükemmel adamın *nı sanırdın. Neredesin, söyle, nerede, bizler neredeyiz, bu-* yüreğinde saplanmış gizli ve şiddetli bir ağrı keşfettim. Bu

günden itibaren anlatılması, açıklanması zor bir evrende 34
buluşu nasıl yaptım bilmiyorum ama yüreğinde gizli acı-
iki noktayız biz, yakın olmuşuz, uzak olmuşuz birbirimize,
nın varlığından –elimle dokunabilirdim– öylesine emin-
ne fark eder, bir çizgi oluşturan iki nokta, birbirine kâh
dim ki. Derinlerde bir acı, derin bir sızı, beni üç kızından
yaklaşan kâh uzaklaşan. –Bir yöneticisi varmış gibi bu-
biriyle evli görememe acısı; ama çaresi olmayan tersliк-
nun– iki nokta (Bueno de Guzmán'a tüm şaşaasını veren
ler, engeller; çünkü üç kızı da evliydi, evet heyhat, evli.
büyük insanlar) yo yo, sen nasıl gördün beni, ne gibi, nasıl
Çoktan beri evli!
bir kişi bu La Maga, nasıl atlayabilirdin üçüncü sayfayı...
Sana burada açıklayacak değilim, Browning'in tetiğine
basma gibi bir devinimin ne olduğunu; ama canım, sen ve
ben La Maga, bir tek şey, bir tek şekil, bir tek yüz oluşturu-
yorduk, sen burada bir nokta, ben orada bir başka nokta,
habire yer değiştirerek, sen belki de Huchette Sokağı'nda,
ben senin bomboş odanda bulduğum romanlarınla birlikte,
sen belki Lyon Garı'ndasın (tabii eğer Lucca'ya gidiyorsan
sevgilim) ben Chemin Vert Sokağı'nda, çok çok güzel bir
şarap buldum, onun başındayım; ve La Maga yavaş ya-
vaş, ağır ağır, absürd bir çehreyi oluşturuyoruz gidip gelme-
lerimizle, odada dolanıp duran bir sineğin çiziktirdiği şeyle-
re benzer devinimlerle bir yüz çiziyoruz, şuradan, sonra
buradan, hızla bir dönüş, tam karşıdan uçuşa geç, yeniden
buraya yine, şuradan geçip bir geçip, brownien devinim de-
nir buna; şimdi anlıyor musun, işte, tam bir dik açı, yukarı
çıkan bir çizgi, buradan yukarı, şuradan bu yana, arka-
dan öne, yukarıya sonra aşağıya doğru inip, kasınımlı de-
vinimlerle, birden pat durup bakarak sonra yeniden bir
başka yöne dönüp ve tümü, bu devinimlerin bir bütünü
dokumakta, bir yüzü, bir deseni; var gibi ama bir o denli
yokmuş gibi sanki böyle bir yüz; sen gibi, ben gibi, seninki

34 *gibi, benimki gibi, iki nokta Paris'te kaybolmuş gibi, dolanıyor orada burada, çizgilerini çiziyor ikisi de dönüp kıvranarak ama kimse için değil dansları, kendileri için bile değil, ne başı ne sonu olan, bitimsiz, sonsuz bir yüz.*

(-87)

35

Evet Babs evet. Evet Babs, tamam. Evet, Babs, lambayı söndürelim sevgilim, *my darling*,[1] yarın sabah yeniden, *sleep well*,[2] koyunları say, geçti canım, geçti yavrucuğum. Zavallı küçük Babs'a herkes kötü davrandı, onlara günlerini göstermek için Kulüp'ten istifa edeceğiz. Herkes ne kötü davrandı zavallı Babs'cığıma, Etienne kötü biri, Perico berbat, Oliveira da kötü çok, Oliveira hepsinden kötü, güzel Babs'ın onun yüzüne söylediği gibi, engizisyon yargıcı Oliveira. Evet Babs, öyle. "Rock-a-bye baby." Uyu, uyu. Evet Babs, evet. Bir şeylerin olması gerekiyordu, bu tür insanlarla zarar görmeden yaşanamaz. Şşşt, *baby* şşşt! Tamam böyle işte, her şey uykuda gibi. Bitti, Kulüp yok artık. Emin olabilirsin. Artık Horacio'yu bir daha hiç görmeyeceğiz, ahlaksız Horacio'yu, namussuzu. Kulüp dağıldı, bitti bu gece havaya atılıp tutulan krep gibi, orada tavana yapışıp kalan krep. Tavayı çivisine asabilirsin Babs, hiç çıkarmayacaksın geri. Krep yok. Şşşt! *Darling*, artık ağlama, ne hale gelmiş kızcağız, ruhunun derinliklerine dek konyak kokuyor.

1. (İng.) Sevgilim. (Y.N.)
2. (İng.) İyi uykular. (Ç.N.)

35 Ronald biraz daha kaydı, Babs'a sarıldı ve uykuya daldı. Kulüp, Ossip, Perico, kısaca özetlersek; her şey bitmek zorunda olduğu için başlamıştı, kıskanç tanrılar, Oliveira'ya sunulan yemek tabağındaki yumurta, kabahat aslında yemekteki rezil yumurtadaydı, Etienne yine de onu çöp kutusuna dökmek için hiçbir neden yok diyordu, metalik yeşilleriyle şu harika şey, o zaman Babs, Hokusai'de altüst olmuştu, yumurtadan leş gibi koku yayılıyordu, Kulüp'ü bu ceset kokulu yerin yakınına kuramazlardı, birden ağlamaya başlamıştı Babs, kulaklarından bile konyak çıkıyordu neredeyse, o zaman Ronald, herkes ölümsüz şeylerden söz açıp tartışırken, Babs'ın konyak şişesinin yarısını tek başına içmiş olduğunu anlamıştı, yoksa yumurta hikâyesi sadece laf arasına bir şeyler sokmaktı, Babs'ın duygusuz biri gibi davranıp, yumurtadan gömme törenine, bebeğin durumuna, onu sıkan içinde ne varsa dökecek her şeye daldan dala atlar gibi atlamasına kimse şaşmadı, ne Oliveira ne de başkası, Oliveira hele, herkes kadar şaşırmadı bile. Wong, sanki orada yokmuşçasına büzülmüş, Oliveira ile Babs arasına gülümsemelerden oluşan bir paravan açıveriyor ve S. Escoffier'nin *La rencontre de la langue d'oïl, de la langue d'oc et du franco-provençal entre Loire et Allier. Limites phonétiques et morphologiques* adlı kitabını övüyordu. Çok yararlı bir kitap, diye ısrarla vurguluyordu, ufak ufak dokunarak el ucuyla Babs'ı koridora doğru iteliyordu bir yandan da. Ama kendisini engizisyon yargıcı olarak suçlayan Babs'ı duymasına kimse engel olamadı, yarı şaşkın, altüst olmuş halde kaşlarını yukarı kaldırmadan gelip geçişte Gregorovius'a gözüyle işaret edip sanki bu konuda aydınlatıcı bilgi verebilirmiş gibi, bir şeyler sormadan edemezdi. Kulüpteki herkes bilirdi ki ortaya bağıra çağıra fırlamış bir Babs, meydana mancınıkla fırlatılmış bir Babs'tır ve ilk değildir bu, herkes bilir; tek çare,

bu anlaşmalar yazmanının, bu büfe sorumlusunun çevresini sarmak ve zaman işini görene dek beklemek; hiçbir ağıt, acı sonsuz değildir, dullar yeniden evlenir. Yapacak bir şey yoktu, Babs, Kulüp'tekilere ait manto ve eşarplar arasında sarhoş sarhoş dolaşıyor, koridorun öte ucundan çıkıp yine geliyor ve Oliveira'ya haddini bildirmek istiyordu, engizisyon yargıcı sıfatını yüzüne çarpıyor, kahrolası hayatında ondan daha alçak, kalpsiz, bir piç, sadist, sağlıksız, cani, cellat, ırkçı, hiç utanması olmayan, çöplük, çürümüşlük, ondan daha bok birini görmediğini söylüyordu, sözler sel gibi akıyordu ağzından, bok, sadist, namussuz, stilitik... Perico ve Etienne'in nefis bulduğu, öbürlerinin, küfür edilen kişi dahil daha bir temkinle karşıladığı küfürler. 35

Babs kasırgasıydı bu, semtin altını üstüne getiren kasırga; tornado ortalığı kasıp kavurmuş, evler patates püresine dönmüş. Kulüp üyeleri tümden başlarını öne eğiyor, gabardin ceketleri içine adeta kapanıyor, durmaksızın tüm güçleriyle sigaralarına yapışmış, çekiyorlardı içlerine. Oliveira sonunda ağzını açıp bir şeyler söylediğinde, küçük bir sessizlik oluştu, tiyatroda, sahnede olduğu gibi, kulak kesildi herkes. Nicolas de Stäel'in tablosunun sonuçta çok güzel olduğunu ve de Wong'un onu Escoffier'nin yapıtından söz açıp berbat edeceğine, bir başka Kulüp toplantısında kısaca onlara bilgi vermek amacıyla okuması gerektiğini söyledi. Babs bir kez daha ona engizisyon yargıcı, dedi, Oliveira'nın aklına hoşça bir şeyler gelmiş olmalı ki gülümsedi. Babs'ın tokadı patladı yüzünde. Kulüp üyeleri atıldı, önlem olarak Babs'ı tuttular çok nazik biçimde, Babs'la öfkeli Ronald'ın arasında duran Wong yakaladı, Babs ağlamaya koyuldu, hıçkıra hıçkıra hem. Kulüp üyeleri Babs'ı dışarıda bırakacak şekilde Oliveira'yı çember içine aldılar, Babs önce, a) bir koltuğa oturmayı, b) Perico'nun mendilini almayı, kabul etmişti.

35 Monge Sokağı konusunda kesin belirlemeler ve ayrıca özverili La Maga'ya ne olduğu konusundaki ilk belirlemeler ise işte o anda ortaya atılmış olmalıydı, Ronald o geceden aklında kalan yarı düş, yarı gerçek, yeşilimtırak, koca koca fosforlu noktalar görüyordu – evet öyle sanıyordu ki Oliveira Wong'a, La Maga'nın gerçekten Monge Sokağı'nda bir evde kalıp kalmadığını sormuştu ve Wong da bilmiyorum veya biri yaşıyordur demişti ama birisi hiç kuşku yok, Babs belki de, oturduğu koltukta hıçkıra hıçkıra ağlarken, La Maga'nın gösterdiği özveriyi çarptı yüzüne Oliveira'nın. O zaman Oliveira, bir yandan gözucuyla Gregorovius'u ararken, bir yandan gülmeye başladı, La Maga'nın hastabakıcı olarak gösterdiği özveri konusunda da kesin bir şeyler sordu, Monge Sokağı'nda oturduğu doğru muydu, hangi numaradaydı, tamı tamına neredeydi? Şimdi de Ronald elini uzatmış, Babs'ın homur homur homurdanan Babs'ın bacakları arasına daldırıyordu, parmakları bu ılık, belli belirsiz ülkede yitip gitmiş haldeyken uyumayı severdi, Babs, Kulüp'ün bozulmasını, dağılmasını çabuklaştıran kışkırtıcı ajan. Yo, yo hemen yarın sabah kınamak gerekmiş: Bunlar efendim-olmayacak-şeylermiş. Ama tüm üyelerin Oliveira'yı bir anlamda suçlama amacıyla çevrelediği doğruydu, bunu ilk Oliveira fark etmiş ve halkanın ortasında dururken gülmeye başlamıştı, sigarası dudağının bir köşesinde ellerini ceplerine daldırmış, neden sonra Oliveira (özellikle birileriyle, birileriyle göz göze gelmekten kaçınarak, başlardan oluşan çevresindeki halkadan ötelere ötelere dalıp gitmiş) Kulüp'ün, kendisinden, soyluca bir, kendini cezalandırma davranışı mı beklediğini sormuştu, Kulüp'tekiler önce anlamamışlar, anlamak istememişlerdi, yalnızca Babs koltuğuna gömülmüş, Ronald'ın onu zoraki alıkoyduğu yerden engizisyon yargıcı, engizisyon yargıcı, diye haykırmaya koyulmuştu yeni-

den. O zaman Oliveira gülümsemeyi kesmiş, birden, verilecek yargıyı kabullenmiş gibi (kendisini yargılayan kimse olmadığı halde çünkü Kulüp'ün böylesine bir geleneği yoktu ki) sigarasını yere fırlatıp ayağının ucuyla ezmiş, kısa bir süre sonra da, kararsız gibi duran Etienne'in elinden kaçıp sakınabilmek için sanki, zor fark edilen bir omuz hareketi yapıp alçak sesle Kulüp'ten istifa ettiğini bildirmişti, işbu Kulüp'ün başta kendisinin canı cehenneme olsundu, ardından diğerlerinin canı cehenneme olsundu; canı cehenneme. 35

Dont acte.[1]

(-121)

1. (Fr.) Usülüne uygun olarak kaydedildi. (Ç.N.)

36

Dauphine Sokağı uzak bir yer değildi, Babs'ın doğruyu söyleyip söylemediğini anlamak için, niye gidip oraya bir bakmasındı? La Maga her zamanki gibi öylesine öfkeye kapılmış, çılgın gibiymiş ki o an Pola'yı görmeye gittiğini hemen anlamış Gregorovius. *Caritas*![1] Özverili La Maga. "Haçlı" adlı yapıtı okuyun. Gününüzü boşa harcamayın. Çok saçma. Ama zaten çıldırmamış ne var ki, saçma olmayan? Aslında belki de kahkaha patlaması, tarih demişler adına. Dauphine Sokağı'na gitmek, en üst katlardan birinin kapısına hafifçe vurmak, La Maga'nın kapıda belirmesini beklemek, Sütanne Lucía desek daha iyi, hayır, gerçekten de sınırları aşıyor her şey. Elinde bir ördek veya serum şişesiyle. Sevgili hastamızı göremeyiz, çok geç, uykuda hanım. *Vade retro*,[2] Asmodeus. Ya da belki onu içeri alır ve kahve de yaparlardı, yok, bu daha kötü olurdu; çünkü ikisinden biri mutlaka ağlamaya başlar ve bulaşıcıdır ağıt, şu sulugözlülük, sonra her üçü birden ağlamaya koyulur, ağlaya sızlaya birbirlerini bağışlarlar, o zaman, olabilecekleri Tanrı bilir, su kaybettiler ya, susuz kadınlar korkunçtur, her birine belki yirmişer damla güzelavrat otu gerekir.

1. (Lat.) Merhamet, sevgi. (Y.N.)
2. (Lat.) Geri çekil. (Ç.N.)

"Neyse, gitmek gerek," dedi Oliveira, karşısında duran 36
Danton Sokağı'nın kara kedilerinden birine, "gitmeliyim. Bir çeşit estetik zorunluluk, yüz tamamlanmalı. Üç, çok güzel bir sayı. Ama Orpheus'u da unutmamalı. Ne bileyim kafamı tümden traş etsem, dımdızlak, yüzümü gözümü islere, küle boğsam, elimde dilenci çanağı... Ey kadınlar, ben artık o bildiğiniz adam değilim. İkiyüzlü şarlatan, palyaço. Soytarı. Gulyabani, kara yüzlü şeytan, hayalet, kötü ruhlu hayalet, oyun bitti. Ne yorucu, hep kendin olmak ne yorucu. Çaresi yok, hem de biçarelik. Yo yo onları gidip görmeyeceğim. Kesin kararlıyım. *Söyle, işte ortadasın, sen ne yaptın gençliğinde?*[1] Bu kız gerçekten bir engizisyon yargıcı, bir sözcükler vardı ki onda... Neyse, kendini sorgulayan engizisyon yargıcı da diyebiliriz ve... başına şöyle bir not düşerek: *Çok yumuşak.* Ama yumuşak engizisyon korkunç olabilir: İrmik işkencesi, *tapioca* odunu ateşi, yutan kumlar, sinsice yapışan denizanası. Bana uysalcana akıveren denizanası. Çok yumuşak, bu ne acıma duygusu böyle, oysa kendimi acımasız biri sanırdım. İstediğim şeyi benim istediğim biçimde, başkaları isteyemez, üstüne üstlük de başkalarının yaşamlarını ucuzcana paylaşmaz. Yalnız yaşamayı bilmek ve bırakmak yapmak istediğim şeyi yapayım, yapmak istediğini kendi halinde işine bırakmak da gerekir, bu beni batırsa da, çıkarsa da, öldürse, kurtarsa da; ama Dauphine Sokağı olmayacak, ölü bebek olmayacak, Kulüp vb. de. İnanmıyorsun değil mi? Bir şeyler söyle!"

Kedi yanıt vermedi.

Seine Nehri'ne yaklaştıkça soğuk azalıyordu. Oliveira ceketinin yakasını kaldırdı, nehri seyre gitti. Kendini nehre atanlardan olmadığı için, altına sığınacağı bir köprü aradı, sığınıp kibutzu düşüneceği bir yer, bir süredir kibutz fikri kafasında dolaşıyordu, arzunun kibutzu.

1. Verlaine'ın "La ciel est par dessus" adlı şiirinden. (Y.N.)

36 Arzu kibutzu gibi, hiçbir anlam taşımayan bir deyimin akla takılması, bunun hiç de anlamsız ve saçma bir deyim olmadığı anlaşılana dek, yavaş yavaş açıklığa kavuşması garipti. Oysa "Umut, şu koca karınlı Palmira'dır" düşüncesi tam tersine bütünüyle aptalcaydı, duyulur sesle karın guruldaması gibi! Arzunun kibutzunda da anlamsız ve saçma tek şey yok, kuşkusuz anlaşılması güç bir toparlama, özet, daldan dala, kaldırımdan kaldırıma başıboş dolaşıp durmalarımın sonucunda çıkardıklarını! Kibutz, koloni, *settlement*[1], temel, son çadırı kurmak için ya da gece serinliğine çıkmak için, yüzünü zaman denen şeyle yıkayıp yumak, birleşmek dünyayla, bütünleşmek, Büyük Çılgınlık, Müthiş Oyun için aranıp seçilen yer, arzunun elle dokunulur biçimde kristalize oluşu, rastlantıyla bir... "Aman aman dikkat Horacio," dercesine geveledi Oliveira, oturup köprü parmaklığına sarhoş şarapçı horultuları arasında, gazete yığınları, torbalar, çantalar altında uyuklayan...

Bir kereliğine böyle melankoliye kaptırması kendini, hiç zoruna gitmiyordu. Yerin altından gelir gibi ses çıkaran horultular arasında ısınmak için bir sigara daha yaktıktan sonra, onu kendi kibutzundan ayıran alışılmaz uzaklığa katlanmaya razı oldu. Mademki umut ülkesi, yitik Palmira idi, olduğundan başka türlü görünmek için de bir neden yoktu işte. Başının üzerindeki yıldızlar sistemindeki, kesinlikle aynen ve ayan beyan duyumsamak için her şeyi, gecenin serinliğinden yararlansa daha iyi olurdu evet sonu olmayan arayışları tam bir bozgun olmuştu, evet belki de başarı ve yengi bu başarısızlıktaydı, bu bozgunun kendinde. Çünkü çünkü bu arayış tam ona göreydi (o sıralar, Oliveira kendini insan örneği olarak oldukça iyi bulurdu, kendisi hakkında oldukça olumlu dü-

1. (İng.) Yerleşim. (Ç.N.)

şünceler edinmişti) önce, umarsızca, ırak bir kibutz araş- 36
tırdığı ölçüde, buna layıktı, ne yalnızca anlatılamaz silahların ve özellikle Batılı bir özün ne de Batı düşüncesinin, kendi yalanları içinde köpürüp duran güçlerin, dönüşü olmayan bir yolda insan denen hayvanı ağırlığı altında ezen baskıların, hiçbiri değil, yalnızca şu anlatamadığımız gücün erişebileceği kale, Arzunun Kibutzu, ne ruhun ne aklın yalnızca arzunun. Bu arzu denen şey, anlatılmaz, anlaşılmaz güçlerin belirsiz bir tanımı olsa da, orada ve o an, etkin biçimde duyumsuyordu bunu, her yanlışta, her atılışta, öne fırlayışta bizzat vardı, insan olmak buydu, hayır bir beden artı bir ruh bir öz değil, tam tersi, birbirinden ayrılamaz parçalarıyla bu bütünlüktü insan olmak, yoksunluklara ve başarısızlıklara, bozgunlara karşı sürekli başkaldırı, insan olmak, şairlerden çalınmış olan her şeye, herhangi bir yere duyulan güçlü ve yakıcı özlemin, sonra başka başka yön ve yol göstericilere yaşamın kendini kaptırabileceği yerlerin, adların, unvanların karşısına dikilmek insan olmak. Ölüm sokağın köşesinde elinde süpürgesiyle bekliyor olsa da, umut koskoca bir yalan, bir düş, bir Palmira olsa da. Ve zaman zaman bir horultu, zaman zaman bir osuruk yanı başımızda.

İşte o zaman, yanılgı, elinde Coğrafya Enstitüsü haritası, kesinlikleri saptanmış, Kuzey kuzeydedir, Batı batıdadır diyen türden, pusulalarla kibutzunu aramaya çıkmak kadar bile önemli ve ciddi değildir; durup anlamak yeterli, şu soğukta bu saatte ve tüm çevredekilerle takdire değer bir uyum içerisinde geçen onca günden sonra korkunç engizisyon yargıcı, takısını dikkate almaksızın gözü yaşlı kadınları, kötü bir vicdanı ve her şeyi cehennemin dibine yollamak ve cehenneme gönderip de sonra herhangi bir iş –düşünsel veya geçici– korunağına sığınmak niyeti olmaksızın böyle bir konumda bile kibutzun –kendine ait olanın– hiç de olanaksız olmadığını kısa

36 yoldan ve bir çırpıda görüvermek yeterli... Kibutzuna varamadan ölebilirdi de; ama kibutzu orada, uzakta ama var ve orada var olduğunu bilmekte; çünkü kendisi kendi arzusunun meyvesi, bunun da bilincinde, Oliveira'nın isteği bu, kendi arzusu, ayrıca madem dünya ve dünyanın da görüntüsü arzudur, kendi isteğidir veya istektir, günün bu saatinde ne önemi var hangisiyse. O halde başını elleri arasına alabilir ya da arada yalnızca bir sigaralık mesafe bırakarak orada nehir kıyısında, boş gezerlerin arasında kibutzunu düşüne düşleye kalabilir.

Şarapçı kadın sanki biri kendisine, "Yeter pis sarhoş," demiş gibi düşünden sıyrılıp uyandı ve Célestin'in gecenin bir vakti, Marais gettosunda onlara dağıtılan sardalye konserveleriyle tıka basa dolu çocuk arabasını da beraberinde alıp çekip gittiğini fark etti. Toto ve Lafleur torba ve gazetelerin arasında kıvrılıp uyuyorlardı, yeni gelen parmaklığa oturmuş sigara içiyordu. Şafak batmaktaydı, güneş doğmakta.

Şarapçı, üstüne yaydığı gazeteleri –*France-Soir*– tek tek çekti, özenle bir süre kafasını kaşıdı. Jour Sokağı'nda saat altıda çorba dağıtılıyordu. Célestin kesinlikle gelirdi oraya, o da gerisingeri alabilirdi sardalye konservelerini tabii eğer Pipon veya La Vase'da sanmadıysa daha.

"Bok herif, Allah kahretsin!" dedi zar zor kalkmaya çalışırken. "Amma soğuk, kahretsin!"

Ta topuklarına dek inen siyah bir mantoya sarınıp yeni gelene yanaştı. Yeni gelen de aynı şeyi söylüyordu, soğuktu; bu, polisten daha beter bir şeydi. Uzanıp kadına bir sigara verdikten ve onu yaktıktan sonra, şarapçı onu tanıdığını, bir yerlerde görmüş olduğunu söyledi kendi kendine. Yeni gelen de onunla bir yerlerde karşılaşmıştı ama nerede, sonra gün iyice ışıyınca, birbirlerini iyice tanıdıklarında emin oldular. Kadın onun yanına ili-

şiverdi ve çorba içmeye gitmek için henüz erken olduğunu söyledi. Bir süre çorba üstüne söyleşip tartıştılar, oysa yeni gelen bu konuda hiçbir şey bilmiyordu, ona en iyi karavana yemeğinin nerede bulunabileceğini iyice bir anlatmak gerekiyordu, gerçekten de acemiydi bu yeni gelen ama başkaca her şeyle çokça ilgileniyordu, hem belki sardalye konservelerini Célestin'den yeniden almasında ona yardım edebilirdi de yeni gelen. Sardalyelerden söz açtılar, yeni gelen Célestin'i gördüğü yerde kesinlikle isteyeceği konusunda söz verdi. 36

"Hemen dişini gösterir ha, dikkat," diye uyardı kadın. "Çabucak yapmak gerek, kafasına indirmelisin eline ne geçerse, tamam mı? Tonio'ya tam beş dikiş atmak gerektiydi, öyle bir bağırıp çağırıyordu ki ta Pontoise'dan duyulduydu. Pontoise'dan," dedi şarapçı kadın hüzünlenerek.

Yeni gelen, Vert-Galant'ın sipsivri tepesinden güneşin doğuşuna bakıyordu, salkımsöğütlerdeki ince ince örümcek ağları sisten sıyrılıyordu yavaş yavaş. Böyle bir ceketi varken niye bu denli titreyip durduğunu sorduğunda kadın, omuz silkti yeni gelen, bir sigara daha sundu ona. Sigaranın, söyleşinin, birbirine sevgiyle bakmaların sonu gelmedi bir türlü. Kadın ona Célestin'in alışkanlıklarından, huyundan suyundan anlattı da anlattı, yeni gelen de onları anımsıyordu, rıhtımdaki tüm banklara tek tek oturup, sonra Pont-des-Art'tan parmaklıklarına yaslanıp, Louvre Müzesi'nin bahçesindeki kaplan postu gibi bir çınara sırtlarını verip, Saint-Germain l'Auxerrois'daki kemerlerin altında sarılıp öpüşürken görmüşlerdi, örneğin bir gece Gît-le-Cœur'de kâh sarmaş dolaş kâh öpüşerek gezinmişlerdi, ikisi de körkütük sarhoştular; Célestin'in üstünde ressam gömleği, kadınınsa üst üste giyilmiş dört-beş giysi ve üstünde de gabardin bir ceket vardı, kırmızı bohça gibi bir çanta om-

36 zunda, içinden yamru yumru bir armonika gözüküyordu; Célestin'e deliler gibi âşık, öyle ki âşık haliyle daha bir güzeldi, hoştu, Célestin'se yüzü gözü ruj boyalı, her ikisi de herkesin bulunduğu yerlerde tertemiz sevgilerine deli gibi gömülüp gitmiş... ama Nevers Sokağı'na dalıp gözden yitince, "Âşık olan kadın; adamın umurunda bile değil," demişti La Maga, sonra da eğilip yerden düşmüş bir parça ipliği alıp parmağına dolamasına bakıp kalmıştı kadının.

Ona yeniden cesaret vermek için, "Soğuk o denli hissedilmiyor artık," dedi şarapçı kadın, "Lafleur'de birazcık şarap kalmış mı gidip bakayım. Şarap geceyi bastırıyor. Sardalyelerle birlikte iki litre şarabımı da alıp gitmiş Célestin. Oho, onda da hiç kalmamış. Kılık kıyafetiniz düzgün sizin, Habib'in Yeri'ne gidip bir şeyler bulabilirdiniz hatta bulabilirseniz ekmek bile ha?" Bu yeni gelene aslında pek yeni de denemezdi, aklı başında biriydi, iyi giyimliydi, istese gider Habib'in Yeri'nde tezgâha dayanıp diğerleri kokusundan, pisliğinden, ne bileyim başka öteki bir yığın ıvır zıvırından şikâyet edip karşı koymazlar, o da bir Pernod isteyip içebilirdi. Yeni gelen kafasıyla hafif olumlama devinimleri yapa yapa sigarasını tüttürmeyi sürdürüyordu, dinlerken başı öte yana çevrilmişti. Bilinen bir baş, Célestin görür görmez böyle derdi çünkü Célestin'in belleği... "Saat dokuzda asıl soğuk bastırır. Nehrin dip çamurundan çıkar sanki. Ama çorba içmeye gidebiliriz biz de, hiç de kötü değildir."

(Artık bu ikisini de Nevers Sokağı'nda göremez olmuşlardı, tam da Pierre Curie'yi bir kamyonun ezdiği yere gelmişlerdi ["Pierre Curie mi, o da kim?" diye sormuştu La Maga, şaşkın ve öğrenmek isteğiyle yanıp tutuşarak], sonra ağır ağır geri dönmüş ve rıhtımdaki sahaflardan birinin kitap sandıklarına yaslanmışlardı, Oliveira geceleri bu sahaf sandıklarının rıhtımdaki bu kurtarma ta-

butlarının sıra sıra dizilmiş halini sevmez, uğursuz bulurdu ve karlı bir gecede, beyaz teneke sandıkların üstlerine tek tek RIP yazmışlardı, polisin biri bu şakalarını pek de beğenmemiş ve saygı ve turizm konusunda dikkatlerini çekmişti – turizmin ne işi vardı bunların içinde, bilinmez... O tarihte, her şey henüz kibutzdu, en azından kibutzun gerçekleşmesi olasıydı, sahafların kitap sandıklarına RIP yazmak, âşık şarapçı kadına hayran kalmak, bunların hepsi de tekdüzeliğin, tersine yapılan, ters yöndeki çabaların karmaşık listesine dahildi. Evet, şimdi işte soğuktu hava ve kibutz filan da yoktu. Sadece Habib'in Yeri'ne gitmek, hava atıp bir litre kırmızı şarap almak ve Kubilay Han'ınkinin aynısı bir kibutz yaratmak, afyon ruhundan şaraba giden yolu da, uzaklığı da hesaba katarak tabii.) 36

In Xanadu did Kubla Han
A Stately pleasure-dome decree[1]

"Yabancısın," dedi şarapçı, yeni gelene daha bir soğukça bakarak. "İspanyol mu, İtalyan mı ha?"

"İkisinin karışımı," dedi Oliveira, pis kokuya dayanmak için yiğitçe bir çabayla.

"İşiniz vardır, çalışıyorsunuz galiba, anlaşılıyor hemen," dedi şarapçı, sitemli bir tavırla.

"Yo hayır. Yaşlı birinin muhasebeciliğini yapıyordum ama uzun süredir onu da görmüyorum."

"Ne kötülük var bunda, yeter ki ileri gitmesin insan fazlaca. Ben gençken..."

"Emmanuèle," dedi Oliveira, pardösünün omuz kısmına, altında çok uzaklarda kalmış bir yerlerde bir zamanlar bir omzun var olduğu yere elini koyarak. Şarapçı

1. (İng.) Şangdu'da Kubilay Han buyurdu / Haşmetli bir zevk kubbesi yapılmasını. (Y.N.)

36 kadın, adını duyunca sıçradı, gözünün ucuyla baktı ona ve cebinden küçük bir ayna çıkarıp dudaklarına baktı. Nasıl olup da bu kadının, hangi akıl almaz koşullar zinciri sonunda saçlarının rengi böyle oksijenle açılmış oluyordu. İyice tükenmiş bir rujun dipte kalanıyla dudaklarını habire boyamaya kaptırmıştı. Nasıl olsa Oliveira'nın bol bol zamanı vardı işte bir kez daha, aptal yerine koysundu bakalım kendisini. Berthe Trépat deneyiminden sonra yine işte eli bir omuzda! Ve herkeslerin bildiği sonuçlar. Kendi kıçına bir tekme atsa ah, kendi ayağıyla tabii. Alıklar alığı, kaçıklar kaçığı, zırdeli. RIP RIP ha! Turizme rağmen.

"Adımın Emmanuèle olduğunu nereden biliyorsunuz?"

"Bilmem, anımsamıyorum. Biri söylemiş olmalı."

Emmanuèle bir Valda pastili kutusu açtı, içi pembe pudrayla doluydu, yanaklarına sürmeye başladı. Ah, Célestin orada olsaydı, ah bir olsaydı. Yorulmak bilmez Célestin. Bir düzine kadar sardalye konservesi, evet. Aniden irkildi.

"Ah, ah," dedi kadın.

"Olabilir," dedi Oliveira da sigarasının dumanı içinden.

"Sizi sık sık gördüm onunla," dedi Emmanuèle.

"Buralardan geçerdik."

"Ama bazen tek başına olduğunda, gelir konuşurdu benimle. İyi bir kız ama birazcık kaçık."

Hem de nasıl, diye düşündü Oliveira. Gitgide daha iyi anımsayan Emmanuèle'i dinliyordu, bir pralinli şeker torbası, güzel bir beyaz kazak, çok şık bir kız, çalışmayan biri, zamanını diploma peşinde koşarak yitirmeyen, kafası esince biraz çılgın, tüm parasını Saint-Louis Adası'nın güvercinlerini beslemeye ayıran, bazen hüzünle, bazen deliler gibi gülen bir kız. Bazen de kötü mü kötü.

"Kavga ettik," dedi Emmanuèle, "çünkü bana ne dedi bakın, Célestin'in peşini bırakmamı salık verdi. Sonra bir daha hiç gelmedi, çok severdim ben onu." 36

"Sizinle konuşmaya sık sık gelir miydi?"

"Ne o, hoşunuza gitmedi galiba?"

"Yok canım, öyle demek istemedim," dedi Oliveira nehrin öte yakasına bakarak.

Tabii ama, La Maga şarapçı kadınla ilişkileri konusunda çok az şey söylemişti ve genelleme yaparsak eğer bu da vb. vb. Geçip gitmiş kıskançlık bak: Proust, ince işkence *and so on*[1]. Yağmur yağacaktı, salkımsöğüt ıslak havada yukarı asılı gibi duruyordu. Böylece soğuk biraz kırılırdı yağmurla hiç kuşkusuz, birazcık daha az soğuk. "Belki de," diye sözlerini sürdürmüştü, "sizden bana hiç uzun uzadıya söz etmedi," gibilerden bir şeylerle; çünkü Emmanuèle sinsice güldü ve kararmış parmağının ucuyla pudrayı yaymayı sürdürdü yanaklarına; zaman zaman elini kaldırıp yukarı, kırmızı yeşil çizgili bir yün fularla --çöp kutularından bulunma bir eşarp olmalı– topladığı karmakarışık saçlarını avuçlayıp açıyor, biçim vermeye çalışıyordu. Gitmek gerekiyordu, hemen oracıktaki kente çıkmak, oracıkta altı metre yukarılarında hemen Seine Nehri kıyısındaki parmaklıkların öte yanından, kesinkes başlayan, RIP yazılı teneke kasaların gerisindeki, güvercinlerin tüylerini şişkin kabartıp soluk, güçsüz ilk gün ışıklarını beklediği yerde, saatin sekiz buçuğunda soluk bir ışığın, hiç aşağılara inmeyen yorgun bir gökten döküldüğü yere gitmeliydi, her günkü gibi yine yağmur yağacaktı.

Yola çıkmış gidiyordu, ardından Emmanuèle bağırıyordu. Onu beklemek için döndü, birlikte çıktılar merdivenleri. Habib'in Yeri'nden iki şişe kırmızı şarap aldılar ve

1. (İng.) Vesair. (Y.N.)

36 Hirondelle Sokağı'ndan geçip üstü kapalı bir yerlere sığındılar. Emmanuèle üst üste giydiği mantolarının arasından bir gazete paketi çıkardı, yere serip güzel bir yaygı yaptılar, Oliveira'nın titrek kibrit ışığında görüp bulabildiği bir köşe. Kemerlerin öte yanından, sarmısak, karnabahar kokulu horultular ve ucuza alınmış kendinden geçiş horultusu geliyordu. Oliveira dudaklarını ısıra ısıra duvar boyu uzanıp çoktan şişeyi diklemiş, her yudum arasında ohh diyen Emmanuèle'in yanına kayıvermişti. Duyuların, eğitilmiş duyuların gerisingeri eğitimsiz hale getirilmesi, berbat hale, ağzını sonuna dek açmak; ve burnunu da tabii ve kokuların en beterini, insan kirini, yağını içine çekip algılamak. Bir dakika boyunca, sonra iki, sonra üç dakika boyu; her seferinde daha kolaylaşacaktır iş, her işin çıraklığı böyle. Midesi bulandı Oliveira'nın, şişeyi kaptı, bakmasa da biliyordu şişe ağzının salya ve ruj artığıyla bulaşık olduğunu; karanlık koku alma duyusunu daha bir hassaslaştırıyor, geliştiriyordu. Gözlerini kapayınca –neden korunduğunu bilmeden– bir çekişte kırmızı şarabın dörtte birini içti. Neden sonra içmeye koyuldular, omuz omuza, rahattılar ve doygun. Bulantı bastırabildiğinden değil ama aşağılandığından, başını önüne eğmiş, bekliyordu tetikte; başka başka şeyler düşünmeye başlayabilirlerdi. Durmaksızın konuşuyordu Emmanuèle, sözü hıçkırıkla kesiliyor yer yer, Célestin'in hayaletini azarlaya azarlaya, bağıra çağıra, görkemli söylevler veriyordu, sigarayı her çekişinde yüzü aydınlanıyor, Oliveira alnında biriken yağ tabakasını görebiliyordu, dudakları şaraplı, onu düşman ordularınca ezilmiş, çiğnenmiş, kopan başı yerlerde sürüklenen Suriyeli tanrıçaya benzeten görkemli türbanını görüyordu; yüzü gözü yağlı, kir pas içinde ama kırmızı yeşil çizgileri olan ölümsüz tacı hâlâ başında bir tanrıça, anaların anası, yerlere fırlatılmış, çiğnenmiş, eğlence olsun diye sarhoş askerler üstüne işemiş, göğüslerine; içlerinden en barbar

olan bir tanesi diz çöküp hurra ve yuhların arasında üstüne zavallı artık tükenmiş tanrıçanın; kamışını çıkarmış dimdik, sonra mermere sürte sürte öz doyuma gitmiş, dölünü daha önce subayların oyup değerli taşlarını yağmaladıkları gözlerine, unutulup, yuvarlanıp gitmeden önce horlanışı, aşağılanmayı yüce bir sunu gibi kabullenen tanrıçanın yarı açık ağzına bırakmıştı. Tabii öylesine doğaldı ki Emmanuèle'in elini uzatıp karanlıkta yoklayarak onun kolunu araması, koluna yapışması, güvenle tutunması, oysa öte elinde şişesi glu glularını yutuşunu, oh diyerek iç çekişini duyması öylesine doğaldı ki, böyle her şeyin süreğenliği, yazı mı tura mı belirsizliğinde kalıyordu. Evet evet Oliveira da hık sarhoş marhoş olmasındı, Büyük Tuzak'ın en usta suç ortağı, ho ho birileri, bir şeyler ona oracıkta da bir kibutz olduğunu söylüyordu, orada, oralarda, her zaman yakın bir yerlerde, kibutz umudu vardı. Yo yo; ama yöntemsel bir kesinlik yok, yok dostum, dünyada olmaz ne şarap gerçeğinde, ne Fichte diyalektiğinde ne de Spinoza'cı taşlamalarında... Yalnızca bulantıyı kabulleniş var; Herakleitos, vücudundaki su toplanmaları nedeniyle oluşan şişliklerden kurtulmak için kendini gübre yığınına gömdürmüş, dün birileri söylediydi, dün akşam, bir başka yaşama ait olan biri, Pola veya Wong belki; Oliveira'nın, iyi ve güzelle karşı karşıya kalarak ona dokunabilmek ve kibutzuna bir gün girmek nasıl olanaksızsa, öylece aşkı yeniden yaratmak amacıyla salt kırdığı, yaraladığı insanlardan birisi söylemişti. Boğazına kadar bokun içinde Herakleitos, karanlık filozof, aynen Emmanuèle gibi ama şarabı yok, üstelik su toplanması var vücudunda. Aslına bakarsan boğazına kadar boka batmak ve beklemek bu olmalı; çünkü Herakleitos birkaç gün kalmıştır bokta, sonra, eğer umudu yok edersen, umutsuz da olamazsın, dediğini anımsadı, bir de kuğunun boynunu kıvırın demiş; yok yok Herakleitos böyle şey söylemez, Oli-

36 veira uzun bir yudum daha çekerken, Emmanuèle, yarı karanlıkta duyulan glu glu seslerine kahkahalarla gülüyor, onun kolunu okşayarak, arkadaşlığından hoşlandığını ve Célestin'den gidip sardalyeleri geri alacağı için takdir ediyordu onu, Oliveira boğazından bir hıçkırık yükseldiğini duyumsuyordu, Emmanuèle ile birlikte gülmek isteği müthişti ve de neredeyse boşalmış şişeyi kadına uzatıyordu tek söz etmeden, Emmanuèle cırlak bir sesle "Les Amants du Havre" şarkısını söylemeye koyuldu, bu La Maga'nın kederliyken söylediği şarkıydı ama Emmanuèle daha acıklı tonda, uzata uzata, genelde yanlış biçimde söylüyordu, bir yandan da Oliveira'yı okşuyordu, o ise düşüncelere dalıp gitmişti, umut edebilen umutsuzluğu bulacaktır, kemerlerin üstünden yükselen ışık, gözünü almasın diye gözlerini kapıyor, uzakta, çok uzaktaki (denizin öte yakasında, yoksa vatan özlemi mi şimdi de?) bir manzarayı, kaybolacağı anda daha bir berraklaşan kibutzunun görüntüsünü düşlüyordu. Tabii Herakleitos olmasa bile bunu diyen, kuğunun boynu burulmalıydı. Duygusal davranıyordu, *puisque la terre est ronde, mon amour t'en fais pas, mon amour, t'en fais pas*, şarap ve bu yılışık ses duygusallaştırıyordu onu, her şey, gözyaşları ve kendini kontrolle sona erecek, Babs gibi, zavallı küçük Horacio, Paris'te tam bir bozgun, kim bilir ne denli değişmiştir ülkenin sokakları, Corrientes, Suipacha, Esmeralda, eski mahalle. Kızgınca, yakmaya çalışsındı yeni bir sigara daha, uzakta, çok uzakta, gözlerinin derinliklerinde, kibutzunu görebiliyordu hâlâ, hayır denizin öte yakasında ama dışarıda, burada değil, Galande Sokağı'nda, ya Puteaux'da ya da Tombe-Issoire Sokağı'nda, her neyse, kibutzu vardı orada hep ve mucize değildi bu.

"Mucize değil Emmanuèle."

"Kapa çeneni aptal!" dedi Emmanuèle, karmakarışık eteklikleri arasında yeni bir şişeyi araştırırken.

Sonra yeniden dalıp yittiler başka başka konulara ve 36
şeylere. Emmanuèle ona boğulan bir kadından söz etti, Célestin Grenelle Köprüsü'nün orada görmüştü, Oliveira saçlarının ne renk olduğunu öğrenmek istedi ama Célestin yalnızca o sırada sudan çıkmakta olan bacaklarını görmüştü, herkesi ve her şeyi sormaya meraklı polis gelmeden sıvışmıştı oradan. İkinci şişenin hemen hemen tümünü devirdikten sonra kendilerini her zaman olduğundan daha da mutlu hissettiler, Emmanuèle, "La Mort du loup"dan[1] bir parça okudu, Oliveira da ona Martín Fierro'dan altı dörtlük okuyup açıkladı. Bazı bazı koca bir kamyon geçiyordu meydandan, Delius'un onca sevdiği gürültüler duyuluyordu artık. Ama tutup da Emmanuèle'e Delius'tan söz açmak boşunaydı, şiirle yetinmeyip duygularını elleriyle, birazcık da ısınmak için, sürünerek anlatan, opera parçaları okuyan, Célestin'e olan hastalıklı tutkusunu anlatan duyarlı bir kadın da olsa, boşunaydı. Oliveira sigarasını çeke çeke onu dinliyordu, öylesine sıkıyordu ki sigarayı dudakları arasında, sanki ağzının bir parçası gibi olmuştu, kadının ona iyice sokulmasına ses çıkarmadı, ondan daha değerli biri olmadığını yineleyerek içinden, en berbata atılıp Herakleitos gibi yapabilirdi, belki de karanlık filozofun bize iletmek istediği; ama yazılı olarak bırakmadığı en can alıcı mesaj buydu, öğrencilerinin sesine terk ettiği fıkraya bırakmış mesajını, belki bir gün kulağı duyarlı biri duyar umuduyla, Emmanuèle'in elini bıraktı dostça, bıraktı açsındı ön düğmelerini gayet *matter of fact* biçimde, hem de bir yandan düşünüyordu belki de Herakleitos o denli hasta olmaksızın boka dalmıştı; su toplaması filan yoktu da sadece çevresinin bağışlayamayacağı bir çehre çizmek istemişti: Bir öz-

1. Alfred de Vigny'nin uzun şiiri. (Ç.N.)

36 deyiş veya bir ihtar işte kaçakçı gibi zamanın sınırlarını aşmış, bize dek ulaşmıştı, insanın aklını başından alan elmasının karşısında zor ve hoş olmayan ayrıntılarla neredeyse varsayıma, Hippocrates'in daha önce mahkûm ettiği acımasız sağaltım; Oliveira da mahkûm değil mi zaten, temel sağlık nedenleri yüzünden mahkûm. Emmanuèle de yavaş yavaş onun üstüne uzanmaya mahkûm, dostunun üstüne yayılıp tanenli diliyle, onun kamışını yalamaya, kendini boşluğa bırakıverme ânını ellerinde tutarak, kedilerin, çocukların meme karşısında söyledikleri sözcükleri mırıldana mırıldana, biraz yukarısında olup biten düşüncelere dalmalara tamamen duyarsız, kendisi için biraz da yararlı olan bir işe vermiş kendini, kim bilir hangi karanlıklardan bulup çıkarılan acıma ve sevgi gösterme duygularının etkisiyle ve de yeni gelenin bir şarapçı, bir serseri olarak geçireceği bu ilk geceden hoşnut kalması, hatta belki biraz da adamın kendisine âşık olması isteğiyle yalıyordu habire, böylece Célestin cezasız kalmamış olacaktı, hem bu adam kaba saba bir lehçeyle mırıldandığı garip şeyleri unutsundu artık; Oliveira duvardan yana kaykıldı, derin bir iç geçirmeyle bir an (ama bu an cehennem olmalıydı) için elini Emmanuèle'in saçlarına daldırıp bunların Pola'nın saçları olduğunu varsayarak dolaştırdı, Pola Meksiko pançoları, Klee desenleri ve Durell'in *İskenderiye Dörtlüsü* arasında bir kız daha uzanmıştı üstüne, ona, uzaklardan bakan, dikkatle inceleyen, tat alma sırası kendine gelmeden önce eleştiren ve sonra üstüne uzanıp boylu boyunca titremelerle sarsılan, Suriyeli tanrıçanınki gibi kirli bir ağızla, al beni, al öldür, yarala diyen türden bir zevk vermek içindi, kirletilmiş bir ağızla söylüyordu, Emmanuèle'inki gibi pis, Emmanuèle, tepesine çöken polisin tartaklayarak ayağa kaldırdığı kadın, hey, hey n'oluyor, n'apıyorsunuz, diyen bir polis, Oliveira ağaran günde köprüyü, kemerleri sarı-

vermiş demir parmaklıkları fark edebiliyordu artık; kendi bacaklarının karşısında tam iki bacak vardı; aynasızın bacaklarını görüyordu; komik biçimde düğmeleri çözülmüş pantolonunu da, polisin bir tekme savurmasıyla yuvarlanıp giden şarap şişesini de, sonra kıçına inen ikinci tekmeyi, tekme tokat arasında başını eğmiş Emmanuèle'i ve kafası üstünden sıyırıp geçen tokadı, hepsini görebiliyordu, nasıl oldu bilemedi, dizüstündeydi, çığırından çıkmış organını içeri sokmak için tek akıllıca duruş biçimi ve büyük bir işbirliği, bedendeki el elelik; gözle görülür biçimde küçülüyordu organ, gerçekte hiçbir şey olmamıştı aralarında ama bunu polise nasıl anlatmalıydı, meydandaki polis arabasına dek sürüklediler onları, Babs'a nasıl anlatabilirdi engizisyonun başka bir şey olduğunu, Ossip'e, özellikle de Ossip'e her şeyin, her şeyin düzeleceğini nasıl anlatacaktı, en iyisi işi düzeltmek için geri çekilip pozisyonunu almak, öyle atılıma geçmekti, düşüşe geçmişken, bırak da düş rahatça, sonra ayağa yeniden kalkabilmek için önce düşmeli, Emmanuèle, daha sonra ayağa... 36

"Bırakın o kadını," dedi Oliveira polise. "Benden beter sarhoş zavallı."

Başının üstüne inen darbeyi savuşturmak için tam zamanında eğdi başını. Başka bir polis kemerinden yakaladı onu, hop bir çırpıda kafese tıktı. Üstüne Emmanuèle'i attılar, Emmanuèle hâlâ "Le Temps des cerises" şarkısını söylüyordu veya ona benzer bir şeyler. Yalnız bıraktılar onları sonra, Oliveira bayağı acıyan kalçasını ovuştura ovuştura sesine bir düzen verip "Le Temps des cerises" şarkısına girdi. Kiraz zamanı mıydı yoksa? Kapalı polis arabası çalıştı öfkeyle, sanki onu kapatmışlardı içeri.

"*Et tous nos amours*,"[1] diye haykırdı Emmanuèle.

1. (Fr.) Ve tüm aşklarımız. (Ç.N.)

36 "*Et tous nos amours*," diye yineledi Oliveira da sıranın üstüne atıp kendini, sigara arandı. "Bak bunu hiç hesaba katmamış Herakleitos, tamam mı abla?"

"Canımı sıkıyorsun," dedi Emmanuèle, gürültüyle ağlamaya koyuldu. "*Et tous nos amours*," diye iki hıçkırık arasında yeniden aldı şarkıyı. Oliveira tel kafesli pencereden polislerin onlara gülüşlerini duydu. "Eee, haydi bakalım, sessizlik istiyorsan, işte sana bol bol sessizlik, sakinlik. Yararlanmaya bak, haydi, biraz önce kafandan geçeni yapamazsın." Güzel bir rüyayı anlatmak için birilerine telefon etmek iyi tamam da bir seferlik iyi, her zaman olmaz, kötüye kullanmamak gerek. Herkesin derdi kendine, bedendeki şişlik için sabır gerek, iyileşmek için bok gerek, gübre yani, yalnızlık gerek. Zaten, Kulüp dağılmıştı, zor duruyordu, iyi ki her şey, her şey bitti ve tükenmesi gereken bir şey varsa daha, bu artık zamana kalmış. Araba bir köşeye gelince fren yaptı, polislerden biri tel kafesli camı açtı ve eğer seslerini kesmezlerse, çenelerini kıracağı tehdidini savurdu. Emmanuèle yere yattı yüzükoyun, hıçkırıyordu, Oliveira ayaklarını onun kalçaları üzerine yerleştirip rahat oturma biçimi aldı. Seksek oyunu, ayağın ucuyla itilen bir taşla oynanır. Oyun elemanları şunlar: kaldırım, irice bir çakıltaşı, ayakkabı ve tebeşirle çizilmiş güzel bir çizgi, renkli tebeşir tercih edilir. En üstünde çizginin Gökyüzü hanesi bulunur ve en altta Yeryüzü; taşı iteleye iteleye Gökyüzü'ne ulaşmak çok zordur; ne denli nişan alsan, ne denli dikkatlice atsan ve itelesen de zordur, taş çizgi üstüne gelir veya çizgi dışına çıkar. Yine zamanla değişik haneleri (birler, ikiler, üçler, dörtler, beşler) aşmak için gereken (çizilen haneler yuvarlak, kare, dikdörtgen ve pek az kullanılan fantezi seksek haneleri olabilir) ustalık eninde sonunda elde edilir ve günün birinde Yeryüzü terk edilip taş dosdoğru Gökyüzü hanesine doğru çıkarı-

lır ve Gökyüzü'ne varılmış olur. (*Et tous nos amours*, diye hıçkırdı yüzükoyun yerde yatan Emmanuèle), işin can sıkıcı yanı şu ki tam o sırada, yani ender oyuncu taşı göğe çıkarmayı öğrenecek zamanı bulacaktır, çocukluk birden bitiverir çünkü, bu kez romanlara düşer insan, eriğe aşereceği tutar, bir başka göğün oyun alanına girer ama oraya bile gelmeyi, gelebilmeyi öğrenmek gerekir. Çünkü bu kez de çocukluktan çıkılmıştır ("Le Temps des cerises" şarkısını söylerken tepiniyordu Emmanuèle) ama bu kez Gökyüzü'ne varmak için bir taşa gereksinim duyulacağı unutulur, bir taşa, bir ayakkabı ucuna. Bokun içine dalan Herakleitos'un gizemini kavradığı şey buydu işte ve belki de kiraz zamanı sümüğünü elinin tersiyle silen Emmanuèle de ve orada nasıl olup da bulunduklarını anlayamadığı iki ibne (peki kapı açılıp yeniden kapandıysa bağırış çağırışlar, düdük sesleri de olmuş olmalı) ikisi de yerde uzanan Emmanuèle'e bakıp bakıp deliler gibi gülüyorlardı ve belki de sigara içmek isteyen ne tütünü ne de kibriti olan polislerin arama sırasında aldıklarının farkına varamamış olmasına karşın canı tütün içmek isteyen Oliveira'nın kendisi de bunu bilenlerdendi, *Et tous nos amours*. Bir taş ve bir ayakkabı ucu, evet La Maga'nın müthiş biçimde özünü bilip kavradığı şey; Oliveira'nın kendisi pek onun kadar kavramış değildi, Kulüptekilerin de az biraz bildikleri şey; çocukluğun uzak yıllarında, Burzaco veya Montevideo banliyölerinde Gökyüzü'ne giden en kısa yolu gösteren şeydi bu. Ne vedanta ne Zen ne de bir eskatoloji olmadan evet tek ayak üzerinde seksek zıplayarak taşını oraya götürebilmek (Çarmıhını sırtında taşımak dese? Yo o alet pek gitmedi.) ve gelip gelip zıplayarak bir çırpıda taşı göklere fırlatmak; mavi göğe, göklere, gökyüzüne, yukarı paat bir cam kırılsın, yemekten sonra tatlı yok cezası, çirkin oğlan, kötü çocuk ama ne önemi var canım, kırılan camın

36

36 ardında kibutz varmış, onun kibutzunun çocuksu adı Gökyüzü'ymüş!

"Bu nedenle işte," dedi Oliveira, "şarkı söyleyelim ve sigaramızı tüttürelim. Kalk Emmanuèle, sulugözlü kocakarı! Kalk."

"*Et tous nos amours*," adeta anırıyordu Emmanuèle.

"Yakışıklı da," dedi ibnelerden biri Oliveira'ya tatlı tatlı bakarak. "Garip bir hali var ama yabani."

Ötekisi de cebinden bir pirinç boru çıkardı, gülümseyerek baktı deliğinden, bir yandan gülüyor, bir yandan yüzünü gözünü ekşitiyordu. Genç olanı atılıp boruyu aldı elinden ve o da baktı. "Hiçbir şey görünmüyor Jo," dedi. "Görülüyor, görülüyor güzelim," dedi Jo da. "Hayır, hayır yok canım." "Evet, evet görülüyor. *LOOK THROUGH THE PEEPHOLE AND YOU'LL SEE PATTERNS PRETTY AS CAN BE.*[1]" "Ama karanlık, Jo." Jo bir kibrit kutusu çıkardı, kaleydoskopun önünde yaktı bir kibriti sürtüp. Coşku sesleri, *patterns pretty as can be*,[2] çığlıklar. *Et tous nos amours, hepsi de*, diye başladı yine Emmanuèle, yere oturmuştu. Her şey mükemmeldi, her şey saatine uygun, seksek çizgisi ve kaleydoskop, küçük ibne bakmaya doyamıyordu oh Jo, artık görünmüyor, yine ışık yak, biraz daha ışık, biraz daha ışık Jo. Sıranın üstüne uzanmış olan Horacio gübre kuyusunda, pisliklerin üstünde başı gözüken karanlık filozofu başıyla selamladı, Herakleitos'un gözleri yeşil yıldızlar gibiydi, *patterns pretty as can be*, Karanlık'ın hakkı vardı, kibutza doğru bir yol işte, belki de kibutza doğru giden tek yol; olamaz, dünya böyle olamaz, insanlar kaleydoskopa tersinden bakıyorlar, olmaz, çevirmek gerek öte yanını, Emmanuèle'in, Pola'nın, Paris

1. (İng.) Delikten bak, oldukça güzel şekiller göreceksin. (Ç.N.)
2. (İng.) Alabildiğine güzel desenler. (Y.N.)

kentinin ve de La Maga'nın, Rocamadour'un yardımıyla 36
düzeltmek yönünü kaleydoskopun, yere atıp kendini, Emmanuèle gibi yapıp oradan bakmak gübre yığınına götünden bakmak, tam deliğinden dünyaya, and you'll see patterns pretty as can be; Yeryüzü'nden dosdoğru Gökyüzü'ne, tüm haneler açılacak önümüzde, kırılan bir saat yayı gibi labirent çözülecek, açılıp, çalışanların zamanını binlerce parçaya bölüp saçarak sıçrata sıçrata, sümük ve sperm ve Emmanuèle'in pis kokusuyla gübre kokusu karanlık filozofun, kıyıya varacak insan, arzunun kibutzuna yanaşacak; Gökyüzüne çıkmak yok artık (ikiyüzlü yalancı sözcük Gökyüzü, boş sesler tersine insanların dünyasında insan adımlarıyla, uzakta ama aynı doğrultudaki kibutza doğru yürümek var, her şey seksek çizgileri çizilmiş kaldırımlardaki gibi Gökyüzü hanesi Yeryüzü hanesiyle aynı düzeyde, belki de bir gün öyle bir dünyaya gireceğiz ki orada Gökyüzü demek kirli bir temizlik bezi, silgi olacak ve biri çıkıp sonunda bu dünyanın gerçek yüzünü görecek, *patterns pretty as can be* ve belki de ayağının ucuyla taşını iteleye iteleye kibutza gidecek sonunda.

(-37)

BU YAKADAN

"Yuvanı severek
Sürekli yolculuk yapmalısın ıraklara."

APOLLINAIRE,
Tiresias'ın Memeleri

37

Adının Traveler[1] olması çileden çıkarıyordu onu, oysa Arjantin'den dışarı adım atmamıştı, evet bir keresinde Montevideo'ya, bir başka sefer de Paraguay'ın başkenti Asunción'a gitmişti, son derece kayıtsızlıkla anılmsanan kentler... Kırk yaşındaydı, Cachimayo Sokağı'na yapışıktı sanki, hep oradaydı, "Yıldızlar" sirkinde görevli olarak çalışmakta olması ona atalarının izinden giderek dünyadaki tüm yolları baştan başa kat etme olanağı da sağlamıyordu doğrusu. Sirkin gösteriler sunduğu bölge, Santa Fe ve Carmen de Patagones'i aşmıyordu, sonra başkentte, Rosario'da ve La Plata'da uzun ıslak günler geceler. Talita, ansiklopedi meraklısı Talita, göçebe kabilelere ve göçebe uygarlıklara merak saldı salalı, Traveler homur homur homurdanıyor, evin sardunyalı avlusuna ve sıcacık yatağına, doğduğu yere bağlı ne varsa ona pek içten sayılmayacak övgüler düzüyordu. Mate çayı içerken iki fincan arası, karısını pek etkileyen ama inandırıcı olmayan bir bilgelikle övüyor, bu da hissediliyordu tabii. Uykusunda bazı bazı ağzından sürgün, köklerinden kopmak, denizaşırı yolculuk, gümrükten geçiş gibi sözler ve

1. (İng.) Seyyah. (Ç.N.)

37 belirsiz adresler kaçıyordu. Talita, uyandığında onunla alay ediyor, o da kıçına bir şaplak atarak kahkahayı basıyordu; sanki Traveler'in kendi kendini ele vermesi her ikisinin de işine yaramış gibiydi. Yalnız şunu bilmek gerekiyordu, bütün öteki arkadaşlarından farklı olarak, Traveler, yaşamı sırtında taşımıyordu ya da nesnelerin durumundan sorumlu yazgıyı diyelim. Bir dikişte deviriyordu alkol bardağını ve şaşkın ve salak biri diye niteliyordu kendini de.

"Onun yaptığı yolculukların en iyisi benim kuşkusuz," diyordu Talita yeri geldiğinde, "ama öyle aptaldır ki farkında değil. Ben, hanımefendi, fantezilerin kucağında kanadında, ben, onu ufkun kıyıcığına alıp getirdim."

Hanımefendi dediği kadın da bir yanıt vermek zorunluluğunda olduğuna inanıyor ve şöyle karşılık veriyordu:

"Ah, hanımefendi, erkekler ne anlaşılmaz şeyler, öylesine zor ki onları anlamak."

Ya da:

"Tıpkı benimle sevgili Juan Antonio'm gibi. Her zaman söylerim ona ama sanki havaya söylüyorum."

Ya da:

"Sizi ne iyi anlıyorum bilseniz, yaşam bir savaştır, inanın."

Ya da:

"Canınızı sıkmayın yavrucuğum. Her şeyden önce sağlık, sağlık."

Talita, bu konuşmaları mutfakta Traveler'e aktarınca yerlere yatıyorlardı gülmekten. Tuvalete saklanıp ağzına mendiliyle ya da gömleğinin koluyla bastırarak Talita'nın Sobrales Pansiyonu'nda ya da karşıdaki otelde kalan cici hanımlarla yaptığı söyleşileri dinlemekten daha hoş, çılgın bir şey olamazdı. Fazla uzun sürmeyen iyimserlik anlarında bunlardan bir radyo oyunu yazmayı bile tasarlıyorlar-

dı, tüm bu kadıncıkları kapsayan bir oyun, hepsi de yalnızca ateşli bulurlar bu oyunları, yayın süresince de dinlerlerdi herhalde, hem de gözyaşlarını akıta akıta. Neyse, Traveler hiç yolculuk yapmamıştı, ruhunun tam orta yerinde kapkara bir taş gibi duruyordu bu durum. 37

"Gerçek bir briket," diye anlatıyordu Traveler, midesine vura vura.

"Hiç kapkara bir briket görmedim ben," diyordu nice olaylara dair, onca özlemlerin sırdaşı, sirkin müdürü.

"Hep aynı yerde durmaktan. Düşün bir kere, şairler bir de *heimatlos*[1] olduklarından ötürü sızlanıp durmuşlar, Ferraguto!"

"Sizin için bir sakıncası yoksa İspanyolca konuşun," diyordu şaşkına dönen patronu.

"Konuşamam patron," diyordu Traveler de, patrona senlibenli seslendiği için de kafasından özürler diliyordu. "Yabancı sözcükler çölde vahalar gibidir, durak yerleri gibi. Hiç Kosta Rika'ya gitmeyecek miyiz patron? Panama'ya, eskiden imparatorluk kalyonlarının vardığı yerlere ha? Gardel, Kolombiya'da öldü patron, Kolombiya'da."

"Hesaplar yüzünden, hesaplar," diyordu patron, "para yok," diyordu saatini çıkarırken. "Otele dönüyorum ben, sevgili Cuca'cığım beni bekliyordur."

Traveler burada tek başına kalıyor ve Connecticut'ta günbatımının neye benzediğini düşünüp duruyordu. Kendini avutmak amacıyla yaşamın iyi yanlarını göz önüne getiriyordu hep. İyi şeylerden biri, bir 1940 sabahı elinde bir bardak su ile vergi dairesindeki şefinin yanına girmesiydi. Oradan çıktığında izin almıştı, şefi, kurutma kâğıdıyla yüzünü kuruluyordu. Yaşamında en iyi olaylardan biriydi bu gerçekten de. Bir sonraki ay ücreti-

1. (Alm.) Vatansız. (Ç.N.)

37 ne zam da yapacaklardı kesinkes. Talita ile evlenmesi bir başka iyi olaydı (her ikisi de tam tersini söyleseler de böyleydi) çünkü Talita elinde eczacı diplomasıyla yakılar arasında yaşlanıp gidecekti; iyi ki bir gün hastalanıp bronşit için fitil almaya gitti de Traveler, Talita'ya orada biraz yardım etti de iyi ki, aşk aynı duşun altında şampuanın köpürmesi gibi fışkırıverdi aralarında köpük köpük. Hatta Traveler'in dediğine göre, Talita gözleri yere inik durmadan ona fitillerin daha etkili olabilmesi için daha önce kesin bir boşaltımın şart olduğunu anlatmaya çalışırken âşık oluvermişti ona.

"Az hinlik etmedin," derdi hep Talita da ona, anılardan söz edildiği anlarda. "Açıklamaları oldukça iyi anladığın halde anlamamış havaları takınıyordun, ben sana açıklamak zorunda kalayım diye."

"Bir eczacı her zaman gerçeğin emrinde olmalıdır, nereye koyarsan koy gerçeğin emrinde... Bir bilsen ilk fitili koyarken ne heyecanlandım. Fitil koskocaman ve yeşil renkliydi."

"Okaliptüslü olan", derdi Talita. "Sevinmelisin, sana şu yirmi metre öteden sarmısak kokusu yayanlardan vermedim şükür ki."

Ama uzun sürmezdi, kederlenirdi ikisi de ve belli belirsiz anlarlardı yine de oralı olmanın hüznünü ve eksik bir yanları olan yaşamı uzaklaştırmak amacıyla birbirleriyle şakalaştıklarını. ("Eksik" mi? Buna ne eklemeli ki, mide bozukluğundaki belli belirsiz ağrı duygusunu mu, kara briketi, şu her zaman orada duran taşı.)

Talita, Traveler'in melankolik halini Bayan Gutusso'ya anlatırken şöyle diyordu:

"Tam siesta saatinde oluyor, akciğerlerden belki de ha?"

"İçinde bir yerlerde bir şişkinlik olmalı, bir yanında, bir noktada, öyle derler."

"Ruhunda var hanımefendi, ruhunda, unutmayınız ki kocam şair, şair."

Travel tuvalete kapanıp ağzına peçeteyi bastırır, gülmekten gözlerinden yaş boşanır böyle anlarda.

"Belki de alerjiktir, alerji diyorlar ya, ondan mı ki? Bizim küçük, en küçük olan şu sardunyaların ardında oynamakta olan çocuk, genelde melek gibidir melek ama ıspanak alerjisi tuttuğunda görmelisiniz onu, gerçek bir Quasimodo olur çıkar, kara gözlerini sımsıkı yumar, yapabildiğince sıkar da sıkar, ağzını tıpkı yengeç gibi şişirir, kaskatı kesilir, ayıramaz ayak parmaklarını."

"Ayak parmaklarını ayırmak hiç de zorunlu değil ki, ayırmasın," der Talita.

Tuvaletten Traveler'in boğuk boğuk gülmeleri duyulur, Talita, Bayan Guttusso'nun dikkatini başka yere çekmek için çabucak konuyu değiştirir. Genellikle saklandığı yeri terk edince kederlenir Traveler, Talita anlar onu hemen. Talita'nın ne tür bir anlayışlı kadın olduğundan da söz etmeli. Alaycı, yeren, yumuşak, varla yok arası bir anlayış. Traveler'e olan aşkı, kirli tencereler, uzun geceler, onun özlem yüklü fantezilerini dinleyip kabullenmek, tangoya düşkünlüğünü, oyun kâğıtlarından ne denli zevk aldığını bilmek. Traveler'in çok kederli olduğu ve hiç yolculuğa çıkmamış oluşuyla ilgili hayaller kurduğu zamanlarda (Talita bunu çok iyi bilir, umursamaz, kafasına taktığı düşünceler bazı bazı çok daha derin konulardır ama) ona arkadaş gibi davranmak gerekir, çokça konuşmadan dinlemek, mate çayını hazırlamak, tütünü var mı diye bakmak, onun gölgesine basmadan erkeğinin yanında yürüyen kadın olmak, öf zor iştir zor. Talita, Traveler'le mutludur, sirkten hoşnuttur, sahneye çıkmasından önce bilgin kedinin tüylerini fırçalamaktan, müdürün hesabını kitabını tutmaktan mutludur. Bazen onun kafasını o denli kurcalayan derinlemesine düşünce

37 konularının özüne Traveler'den daha yakın olduğunu kafasından geçirir alçakgönüllüce ama her tür metafizik gönderme, kafasını karıştırır, sonunda deliği açıp da kara yağlı sıvıyı fışkırtabilecek tek insanın Traveler olduğu kanısına varır. Tüm bunlar pek de kesin belirginlikte değildir, kâh sözcüklere kâh çehrelere bürünür, başka şey olur adı, gülmek olur ya da aşk olur, işte yaşam sirki de budur zaten – ad takmak için bu duygulara, olabildiğince dıştan gelebilecek kaçınılmaz adlar.

Bu başka şey bulunmadığından, Traveler bir eylem adamıdır. Onun deyimiyle kısıtlı eylem çünkü eylem diye de insan canını çıkarmamalı. Kırk yıllık süre çeşitli farklı etkinlikler içinde geçti: Futbol (kolejdeyken fena bir forvet değildi), koşu, politika (1934'te bir ay yattı Devoto Hapishanesi'nde), tavşancılık ve arıcılık (Manzanares'teki çiftlikte, üç ayın sonu tam bir felaket, tavşanlar bulaşıcı bir hastalıktan kırıldı, arılar da yabani oğul verdi), otomobil yarışçısı (Marimon'un yardımcı pilotu, Resistencia turunda sondan birinci, üç kaburga kırık), sosyete marangozu (kullanılmış mobilyaları tavan arasında yeniden montajıyla ortaya çıkardığı öncü mobilya: tam bir bozgun), evlilik, sonra kiralık bisikletle General Paz Caddesi'nde bisiklet sporu. Tüm bu eylemler süresince de kafası dolmuş, tam bir ayaklı kütüphane: İki yabancı dil kolaylığı, ilahiyat ve kristal kürelere alaycı bir yaklaşım; adamotu üretim girişimi; toprak ve sperma ile dolu bir küvete tatlı patates ekmek, patates türü için de en hızlı büyüme biçimi; tüm pansiyonu kaplayacak denli, pencerelerden dışarı taşıp da eline makası alıp Talita'nın hepsini kökünden keserek bu işe kalleşçe müdahalesiyle son buluş, patatesten bir fide koparıp Traveler'in araştırması, bir şeyden kuşkulanıp adamotuna –Allah'ın cezası meyve– küserek tümden terk edişi. Sonra, Alraune, çocukluk anıları. Traveler'e bazen de içinde var olan ikinci bir kişinin varlığını ima

eder, ondan daha şanslı olduğunu söyler; Talita, nedendir 37
bilmez ama tüm bunlardan hoşlanmaz, gidip sarar onu kollarıyla öper, sıkıntılıdır o da, tüm bu düşünceleri kafasından atması için elinden geleni yapar. Hatta Marilyn Monroe'yu izlemeye götürür, ki Marilyn Traveler'in gözdesidir ve Roca Sineması'nın karanlık salonunda, tertemiz sanat aşkına duyduğu kıskançlığı frenlemeye çalışır.

(-98)

38

Talita, Traveler'in gençlik arkadaşlarından birinin dönmesine sevindiğinden emin değildi, kuşkuluydu, Horacio adlı bir arkadaşı sınır dışı ediliyor, zorla ülkesine yollanıyordu Andrea C gemisiyle gerisingeri, bunu öğrendiğinde ilk olarak sirkin bilgin kedisine bir tekme savurdu, ne biçim yaşam bir yaşamdı, hay Allah, homurdanıp bastı küfrü. Yine de söz konusu kişiyi, yani Horacio'yu karşılamaya gitti, yanında Talita ve kolundaki sepette bilgin kedi. Oliveira gümrük dairesinden çıktı, elinde tek bir hafif valiz ve Traveler'e bakıp tanıyınca, yarı şaşkın, yarı canı sıkkın, kaşlarını kaldırdı.

"Bak hele, n'apıyorsun sen orada?"

"Selam," dedi Traveler, coşkuyla elini sıktı.

"Dinle," dedi Oliveira, "limandaki meyhaneye gidip *chorizo* sucuğu yiyelim."

"Karımı tanıştırayım sana," dedi Traveler.

Oliveira, "Çok sevindim," dedi, yüzüne pek bakmaksızın elini uzattı. Buna karşın kedinin neyin nesi olduğunu, limana niye sepette getirildiğini sordu. Talita böyle bir karşılanıştan incinmişti; yeni gelen kişiyi hiç de beğenmemişti, kaba biriydi; kediyle birlikte sirke döneceğini söyledi.

"Nasıl istersen," dedi Traveler de. "Tramvayda da onu cam kenarına koy, biliyorsun kapı tarafını sevmez."

Meyhaneye girdiler. Oliveira kırmızı şarap içmeye koyuldu ve *chorizo* ile *chinchulin*, yani kokoreç yedi. Çok konuşmadığı için Traveler anlattı da anlattı, sirki anlattı. Talita ile nasıl evlendiğini. Politik durumu kısaca özetledi, ülkede spor ne durumdaydı, buna ek olarak da boksör Pascualito Pérez'in yükselişi ve düşüşü konusunda özel bilgiler eklendi. Oliveira da ona Paris'te Fangio ile karşılaştığını, biraz aptalca bulduğunu söyledi. Traveler'in karnı acıktı, o da açtı, sakatat şiş istediler. Oliveira'ya uzattığı ilk yerli sigarayı onun alışını ve tüttürürken tadını beğendiğini belli eden tavrı hoşuna gitti Traveler'in. Bir şişe daha kırmızı şarap getirtip içmeye koyuldular, Traveler işinden, daha iyi bir iş bulma umudundan, yani daha az iş, daha çok para, isteğini anlattı, Oliveira da ona bir şeyler söylesin beklentisi içinde, ne söylerse işte bir şeyler, bu kadar aradan sonra onları yeniden karşı karşıya getiren şeyden söz etsin istiyordu. 38

"Eee, biraz oralardan söz etsene," dedi.

"Havalar," dedi Oliveira, "pek değişkendi, bazen de güzel günler oluyordu tabii. Başka bir şey daha, Paris'te gökyüzü kapansa da Louvre'a gidilir yine de, César Bruto boşuna dememiş. Daha daha? Bir keresinde de Viyana'ya kadar gittim. Nefis kafeler var, nenecikler kocalarını ve köpeklerini getiriyorlar, *strudel* yesinler diye."

"Tamam tamam," dedi Traveler. "Anlatmak istemiyorsan anlatma, konuşma, kimse zorlamıyor ki seni."

"Bir gün de kafede masanın altına bir küp şeker düşürdüm. Paris'teyken. Viyana değil ha!"

"Eğer kafeleri görmek içindiyse okyanusu aşmana gerek yoktu."

"Anladığına sevindim," dedi Oliveira, kokoreçten bir parçayı özenle keserken. "Bu garip şey de pek elastiki oluyor. Ha dostum, Işık-Kent'te değilsin orada. Birçok Arjantinli söylemiştir bunu bana. Bifteklerini yer, sonra

38 ağlarlar, buranın şarabını bile özleyen bir kadın da tanıdım. Ona bakarsan sodayla karışınca Fransız şarabı berbat oluyor."

"Şu barbarlığa bak," dedi Traveler.

"Ama şunu da söylemek gerekir ki, Arjantin'in domates ve patateslerinin benzeri yok!"

"Anlıyorum," dedi Traveler, "kremaya abanıyordun demek."

"Bazen tabii. Ama fazla abanırsam çöküyordu, bunu senin incelikli benzetmene nazire olsun diye söylüyorum. Ne rutubetli hava böyle dostum!"

"Ah, evet, alışırsın, alışırsın," dedi Traveler.

Bu tonda konuşmalarını yarım saatçik daha sürdürdüler.

(-39)

39

Oliveira, Traveler'e, gemi Montevideo'da durduğu zaman karaya çıkıp fakir mahalleleri baştan başa dolaştığını, katır gibi heriflerin güvenini kazanmak için onlarla bir kadeh atıp sonra da soru yağmuruna tuttuğunu, her yanı bir bir arayıp baktığını anlatacak değildi herhalde. Ne mi vardı orada, eh bir yığın yeni yapı vardı, Andrea C demir almadan önceki bir saatini geçirdiği limanda, sular mı nasıldı, ölü balıklarla dolu, karınları su üstünde hepsinin, balıklar arasında, şurada burada, birkaç prezervatif, yağlı, pis sularda salınıp duruyordu, yeniden güverteye çıkmaktan başka yapacak bir şey yoktu belki de. Montevideo'da değil de Lucca'da, neyse, Lucca ya da Perugia, neden olmasın? İncir çekirdeğini doldurmayacak bir şey için bütün bunlar.

Anayurda ayak basmadan önce bir karara vardı: Geçmiş, bütün geçmiş, daha geçip gitmemişti, yalnızca düşünsel bir yanılgı, sapma zaten hiç de eksik değildi, bol bol vardı, kolay bir uyum ve daha önceleri bulunmuş oyunlarla daha bir verimli kılınmış gelecek düşlememizi sağlayabilirdi. Hiçbir şeyin değişmediğini anladı (güvertede yalnızdı, şafak vaktiydi, koydaki sarımtırak sisler arasında yapayalnızdı) tabii eğer olanların karşısına çıkıp kolayca çözüm yollarını redde karar verseydi, sanki var-

39 mış gibi düşünseydi, olgunlaşma, eninde sonunda ikiyüzlülük oluyordu. Hiçbir şey erginliğine ermiş değildi ki. Şu Traveler'in yanında duran, kolundaki sepette kedisiyle bekleyen kadının birazcık olsun şu öteki kadına benzemesinden daha doğal ne vardı ki. Monteviedo'nun fakir mahallelerinde koşuşturmak, Montevideo Tepesi'nin eteğine dek bir taksi tutup ipe sapa gelmez bir belleğin yeniden yeniden bulup çıkardığı eski adreslere tek tek gidip bakmak, tüm bunlar neye yarardı, ne işe? Ya peşinden gitmek gerekirdi ya her şeye yeniden başlamak ya da tümden kesip atmak; artık geçecek köprü kalmamıştı ki. Elinde valizi, limandaki meyhanelerden birine yöneldi, bir akşam orada bir zamanlar yarı sarhoş biri ona halk türkücüsü Betinoti'yle ilgili öyküler anlatmıştı, şu valsi de ne biçim söylemişti: *Mi diagnóstico es sencillo: / Sé que no tengo remedio*[1]. Teşhis gibi sözcüklerin valste ne işi vardı; önce çok kötü geldi ona ama şu an işte bu dizeleri sanki özdeyişmiş gibi mırıldanıyordu, yanı başında Traveler ona sirkten, K.O. Lausse'den hatta Juan Perón'dan söz ediyordu.

(-86)

1. (İt.) "Tu diagnóstico". Bir derdim var teşhis edildi, biliyorum. / Derdim vardır, dermansızım. (Y.N.)

40

Geri dönüşün aslında gidiş olduğunu çabucak anladı Oliveira; pek çok nedeni vardı bunun. Traveler'lerin kaldığı pansiyonun karşısına düşen otelin bir odasını zavallı fedakâr Gekrepten ile paylaşıyordu nicedir. İşlerine geliyordu böylesi, Gekrepten kendinden geçmişti, sevincinden uçuyordu, kusursuz biçimde hazırlıyordu mate çayını, kıymalı spagetti hazırlamak ve aşk yapmakta pek zavallı da olsa beceriksiz Gekrepten, önemli ev işlerinde daha bir ustaydı; kupon kumaşlar satış temsilcisi olarak çalıştığı işindeki kısa aralarda kafasına takılan şu geri dönüş ve gidiş ve hangisinin ne olduğu konusunu düşünebilecek bir zaman bırakıyordu yine de Oliveira'ya. Başlangıçta, Buenos Aires'te ne var ne yoksa hepsini ve her şeyi eleştirme tutkusuna fena kaptırmıştı kendini Traveler, kenti burnu havalarda bir fahişe olarak ele alıyordu; ama Oliveira her ikisine de, hem Talita'ya hem de Traveler'e, bu eleştirilerde bile bir parça sevgi duygusu bulunduğunu, ancak ikisi gibi düşünen kokuşmuş iki insanın ortaya çıkıp da bu eleştirileri, saldırıları kötü yanıyla ele alabileceğini gösterdi. Sonunda ikna oldular, ayrıca Oliveira'nın ikiyüzlüce davranıp Buenos Aires'le uzlaşabileceğini ve ülkesine buralarda Avrupa'da olduğundan çok daha uzak olduğunu da anlayıp kabullenmiş oldular. Yalnızca eski ve

basit olan şeyler yüzünü güldürüyordu onun: Mate çayı, De Caro'nun plakları, bazı bazı öğleden sonraları, Gekrepten'in bir mağazada çalışmasından ve Traveler'in kentle nasıl anlaşabildiğini Oliveira'nın gözetlemesinden yararlanarak, üçü birlikte limanda gezintiye çıkar, yol boyu dura kalka dünya kadar bira içerlerdi. Talita ise daha uzlaşmaz bir kişilikti (kayıtsızlığın daniskasıydı); kısa vadeli yanıtlar isterdi: Clorindo Testa'nın yaptığı resimler örneğin ya da Torre Nilsson'un filmleri. Bioy Casares, David Viñas, Castellani, Manauta, bazen de YPF'nin politikası konusunda sert tartışmalar olurdu. Sonunda Talita anladı, Oliveira için, ha Buenos Aires'te olmuş ha Bükreş'te, pek önemli değildi, kayıtsızdı kente ve gerçekte kesin dönüş yapmamış, onu buraya yollamıştı birileri yalnızca. Tartışma konuları altında yatan patafizik bir akım vardı, bakan kişiye ya da bakılan şeye göre odaklaşabilen hedeflerin gülünç biçimde araştırılması sırasında üçlü karşılaşım. Tartışa tartışa sonunda Talita ile Oliveira birbirlerine saygı duyar oldular. Traveler, Oliveira'nın yirmi yıl önceki halini düşününce, yüreği sıkışıyordu, belki de bira nedeniyle gaz sıkıştırıyordu.

"Sen, aslına bakarsan, şair değilsin de ondan," diyordu Traveler. "Biz, göğün altında ağır ağır devinen koskoca bir karın gibi duyumsuyoruz kenti, koskoca bir örümcek; bir ayağı San Vicente'de, Burzaco, Sarandí'de, öbürü Paloma'da, bir nehre dalmış, zavallı hayvan, su ne denli pis, acırım ona."

"Horacio kusursuz şeyler arayan biri, en güzel, en iyi, en yetkin olanı istiyor, arıyor," diyordu Talita onun bu haline acımış gibi yaparak. "Soylu atın üzerindeki atsineği. Bize bak sen en iyisi, biz sıradan Arjantinlileriz ama örneğin Pieyre de Mandiargues kim, biliriz, bizi örnek almalıydın."

"Ve sokaklardan," diyordu gözleri yarı kapalı konuşa-

rak Traveler, "ayva tüylü yanakları olan baygın gözlü kızlar geçer, sağ olsunlar, Buenos Aires radyosu sayesinde sevimli saçmalıkları da bilirler, süt yerine pirinç tüketimindeki yüksek sayılar sayesinde bir de, aptalca bir sevimlilik..." 40

"Özgürleşen, sirkte çalışmak zorunda kalan aydın kadınları da unutmayın," dedi Talita, alçakgönüllükle.

"Ve külhanbeylikte üstümüze yoktur, emrinizdeyizdir, evde hatırlat bana, sana *Yvonne Guitry'nin İtirafları*'nı okuyayım: Ah dostum, bir görsen..."

Talita atıldı: "Ha, aklıma gelmişken söyleyeyim: Bayan Gutusso sana söylememi istedi, *Gardel Antolojisi*'ni geri vermemişsin, eğer vermezsen kafana saksıyı yermişsin."

"Biraz daha beklesin efendim, önce o sayfayı okumalıyım Horacio'ya! Bunak karı."

"Bayan Gutusso, bütün zamanını Gekrepten'le gevezelik ederek geçiren şu felaket kadın mı?"

"Evet, bir hafta bakarsın arkadaştırlar; sonraki hafta külahları değişirler; bizim mahalle böyledir işte."

"*Ayın altında, gümüş pırıltısında*," diye bir vals havası tutturdu Oliveira.

"Senin Saint-Germain-des-Prés'yi değişir misin, ne haber," dedi Talita, "değer mi?"

"Kuşkusuz," dedi ona bakarken Oliveira. Gözleri yarı yarıya kısık... Fransızcayı söyleyiş biçimi, aksanı Talita'nın konuşma biçimi, aman Tanrım hele gözlerini kapatıp dinlersen. (Eczacıymış, yazık!)

Sözcüklerle oynamaktan başka bir şey eğlendiremez olmuştu onları bu nedenle, o günlerde mezarlık oyununu yarattılar. Sözlüğü açıyorlardı, sayfa 258 örneğin, balatacı, bal, balbalat, balata, baltacı, baltat, baltut, baca, bacı. Ama aslına bakılırsa üçü de biraz kederliydi, Arjantinli karakterleri ve – zamanın-elde-olmadan-akıp-gidişi yüzünden gerçekleştirilememiş tüm olasılıkları, yitiri-

lenleri düşününce hüzünleniyorlardı. Eczacı konusuna gelince; Traveler, bu işin tam anlamıyla Merovenj soyundan gelen ulusun soylu sınıfının işi olduğundan yanaydı, Oliveira ile birlikte Talita'nın onuruna bir de epik şiir yazdılar, şiirde göçebe eczacı kadınlar Katalonya'yı işgal ediyorlardı, çevreye terör, kababiber özütü ve helleborus çiçekleri eke döke. Gösterişli atları olan bir eczacılar ulusu. Eczacılık bozkırında derin düşüncelere dalmalar. Ey eczacılar imparatoriçesi! Tokadı yiyenlere acı, tokadı, topuğu, tekmeyi; kendi kendini yiyen tahta kafalılara acı, budanabilir olup da kendi kendini budayanlara acı.

Oliveira'yı da işe alsın diye sirk müdürünü habire işleye dursun Traveler, bunca göklere çıkardığı adam, odasına tıkılmış, matesini içiyor, ülkesindeki son edebiyat verilerini sorup öğreniyordu. Böyle değişik işlerle uğraşırken sıcaklar bastı, fena yakalandı, kupon kumaş satışı düştü de düştü. Don Crespo'nun avlusundaki toplantılar yeniden başladı, Traveler'in bir dostuydu, Bayan Gutusso ve öteki bay ve bayanlara kiralık oda veriyordu. Onu bir çocuk gibi şımartmakta olan Gekrepten'in sevgi ve şefkatine sığınan Oliveira habire kafayı çekip duruyordu, ayık olduğu kısa aralarda, Rus romanlarından fırlamış kişilere benzer bir hava takınıyor, gözünü açıp Crevel'in bir kitabını okuyordu, valizin dibinde bulmuştu. Bu sistematik uyuşukluktan, üşengeçlikten iyi ne tür iş çıkabilirdi ki, hiç üstünde durmuyordu, böyle gözü yarı kapalı bakınca, nesneler daha bir ayan beyan biçime giriyor, uyuya uyuya kafası daha bir aydınlığa kavuşur sanıyordu. Sirkte işler berbattı, müdürse yeni bir memurun sözünü bile istemiyordu. Gün batınca, sirke gitmeden önce Traveler'ler Don Crespo'yla mate içmeye gidiyorlardı, Oliveira da sonradan geliyordu yanlarına; nasıl çalıştığına akıl sır ermez bir pikapta eski püskü plaklar dinliyorlardı, eski plakları dinlemenin başkaca yolu da

yoktu. Bazen Talita, Oliveira'nın karşısına oturuyor, ya mezarlık oyunu oynuyordu onunla ya da soru cevap oyunu; bunu da kendileri uydurmuşlardı, çok da seviyorlardı. Don Crespo, "Deli bunlar," diyordu, Bayan Gutusso ise, "Aptallar," diyordu. 40

Bazen Traveler yüzüne bakmaksızın, "Hiç, eskiden söz etmiyorsun," diyordu Oliveira'ya. Ondan daha güçlüydü, ne zaman Horacio'ya bir soru sorsa, yüzünü öte yana çevirirdi, gözlerini, nedenini bilmiyordu, neden Fransa'nın başkentinin adını söyleyeceğine "eskiden söz etmek" diyordu, bebeğinin ayıp yerlerini anlatmak için masumca sözcükler uyduran analar gibi davranıyordu.

"Bir yararı yok," derdi Oliveira da, "eğer bana inanmıyorsan git oralara bak..."

Traveler'i çileden çıkarmanın en iyi yoluydu bu, Traveler, öfkeli göçebe! O da hiç üstelemez, ucuz, çirkin gitarını omuzlar, tangolar çalmaya başlardı birden. Talita biraz da kızgınca Oliveira'ya bakardı gözucuyla. Açıkça söylememişti ama, Traveler karısının kafasına Oliveira'nın garip bir tip olduğunu iyice sokmuştu; evet de gariplik başka yerlerde, başka şeylerle olmalıydı. Bazı geceler, herkes bir şeyi bekler gibi öylece dururdu. Hepsi de hoşnut ama fırtına patladı patlayacak. O akşam mezarlık oyununa atıldılarsa eğer, ne acayip sözcükler: sistemler, sitalji, sistitler, sistoller, sistoepiploseler, sinikler. Sonra da canları sıkkın, yatmaya giderlerdi ağır havalarıyla, bütün gece hem garip düşler hem güzel, karşıt düşler göre göre.

(-59)

41

Öğleden sonra, saat ikilerden beri güneş Oliveira'nın tepesindeydi. Aman ne sıcak ne sıcak; döşemede çekiçle çiviyi doğrultabilmek için hiç de uygun bir hava değildi (çekiçle vura vura çiviyi doğrultmak ne tehlikelidir bilirsiniz, öyle bir an gelir ki çivi doğrulmuş gibidir, nerdeyse dümdüz bir vuruş daha, hop ama çivi kıvrılıverir, dönüp parmakları feci biçimde kıstırır, basarsınız küfrü) döşemede inatla çakarken üst üste vura vura (ne tehlikelidir bilirsiniz), döşemede çakarken üst üste vura vura (ne biçimdir bilirsiniz).

"Tek bir tane bile düz çivi yok," diye düşündü Oliveira, yere saçılmış çivilere bakarak. "Nalbur kapalıydı bu saatte, gidip açtırsam, üç çivi için herifler beni tekme tokat kapıya atar. Yok başka çivi de, eee öyleyse eğrileri doğrultmak gerek."

Bir tanesini birazcık düzeltmeyi başarabildiğinde başını açık pencereden yana çeviriyor ve Traveler'i çağırmak için ıslık çalıyordu. Olduğu yerden onların odasının bir bölümünü görüyordu ve içinden bir şeyler Traveler'in orada olduğunu, hem de büyük bir olasılıkla Talita'yla birlikte yatakta olduğunu söylüyordu. Traveler'ler gündüzleri çok uyurdu, sirkin verdiği yorgunluktan değil, üşengeçlik, tembellik, bir tür alışkanlıktan; Oliveira say-

gı duyuyordu buna. Öğleden sonranın saat iki buçuğunda Traveler'i uyandırmak yüreğini burkuyordu ama iki parmağı gitmişti çoktan, kan toplamıştı; iyi pişirilmemiş sosisler gibi, iğrenç bir görünümdeydiler. Parmaklarına her baktığında daha bir, Traveler'i uyandırma gereği duyuyordu. Sonra canı mate çekiyordu ama çayı kalmamıştı, bu da ayrı ya da ancak yarım fincan çay dense daha doğru olur. Traveler'in, o değilse Talita'nın birazcık bir kâğıda koyup ağırlık olsun diye içine birkaç çivi katıp havadan fırlatarak yollamaları gerekiyordu. Hem de tam cama isabetle. Düzgün çiviler, bir de mate çayı ve sonra siesta ne hoş olurdu. 41

"İnanamıyorum, ne kuvvetli ıslık çalıyorum," diye geçirdi içinden Oliveira hayran hayran. Alt katta üç kadın ve alışveriş işlerine bakan küçük bir kız kalmaktaydı, birisi onu taklit ederek berbat bir ıslık çaldı, biraz fokurtulu, köpürtülü, biraz astımlı gibi hırıltılı. Islığının hem kıskançlık hem de hayranlık uyandırmasına çok sevinmişti, bu yeteneğini boşa harcamış da olmuyordu, daha iyi olanaklar için saklı tutuyordu. Okuma saatleri sırasında –ki saat birden sabahın beşi arasına düşerdi ama her gece değil tabii– ıslığın edebiyatta pek sıkça kullanılan bir tema olmadığı tatsız sonucuna varmıştı. Çok az yazar, kahramanlarına ıslık çaldırıyordu doğrusu. Pratikte belki hiçbiri, hiçbiri. Oldukça tekdüze bir repertuvara mahkûmdu kahramanlar, (söylemek, yanıtlamak, karşılık vermek, şarkı söylemek, kekelemek, mırıldanmak, gevelemek, bağırıp çağırmak, fısıldamak, haykırmak, yüksek sesle okumak) ama hiçbir kahraman, ne kadını ne erkeği, yarattıkları destanın herhangi bir önemli ânını, kulak zarını delip geçen bir ıslıkla taçlandırmıyordu. Soylu olmayanlar av köpeklerini çağırmak için, Dickens'in bazı karakterleri de uzaktan araba çağırmak için ıslık çalıyorlardı ama hepsi bu kadar. Arjantin edebiyatına gelince, gerçekten tam bir

41 utanç konusu, hiç mi hiç ıslık çalan yoktu. Belki bundan dolayıdır ki Oliveira, Eugenio Cambaceres'in yapıtını okumadan daha usta biri olduğunu kabul ediyordu ama yalnızca kitabın adına inanarak tabii: *Bir Miskinin Islıkları;* bazen kafasından kitabın içindekileri geçirip hayaller kuruyor, ıslık sesi yavaş yavaş görünen ve görünmeyen yanlarıyla tüm Arjantin'i kaplıyordu, pırıltılı ipleriyle sarmalıyor onu ve dünyanın şaşkın gözleri önünde, büyükelçiliklerin ve gazetelerin edebiyat eklerinin ve Boca Juniors'un inişli çıkışlı performansının ve *bagüala* müziğin ölüsevicilerinin ve Boedo mahallesinin uzaktan uzağa ilgisi olmadığı bu iplerle bağlı kızarmış budu atıveriyordu. "Allah belanı versin e mi piç kurusu (çiviye tabii), bırakmıyor ki rahat bir düşüneyim." Ama aslına bakılırsa; bu hayallerden nefret ediyordu çünkü kolaycana düşlenebiliyorlardı; olsun, aslında Arjantin'i utançla birlikte ele almak ve araştırmak gerektiğine inanıyordu, her tür şeyin ardında yüzyıllık bir zorbalığın gizli utanç kızarıklığını araştırmak... ne güzel anlatmış Arjantin'in deneme yazarları onu; bunun için de en iyisi demek ki, Arjantin'in, kendi istediği biçimde ciddiye alınamayacağını bizzat kendisine göstermekti. Bunca olağanüstülüğü kanıtlayacak soyları kim olacaktı peki, bunca içi boş güzelliği tanıtlayacak? Peki ona gülen kim olacaktı, utanç içinde yüzü kızaran ülkeye, tabii buna kim gülüş derse. Haydi haydi dostum, gününü berbat edecek ne mallar var sende, ne haller. Bak bakalım önce şu küçük çivi öbürlerinden daha da güzelce doğrulacak mı, pek de yumuşak başlı bir görünüşü var.

"Buz gibi hava," dedi kendi kendine, telkine inanıyordu. Sıcaktan ter basmıştı saçlarını, damlalar gözlerine akıyordu, eğik çivileri dik tutmak olanaksızdı, daha çekiç iner inmez (soğuktan) ıslak parmakları arasından kayıp gidiyordu. Bir kez daha sımsıkı tutuyordu ama bu kez de

başka bir parmak morarmış oluyordu (soğuktan). Şimdi güneş iyice basturmıştı tüm odaya (karla kaplı bozkır üstünde ay vardı, Oliveira kızağını çeken atları coşturmak amacıyla ıslık çalıyordu, saat üçte kar her yanı kaplamış olurdu, ağır ağır donacaktı, Slav edebiyatında güzelce betimlenen o uyku hali, yoksa bile basturacak eninde sonunda, her yanını kaplayacak uyuşukluk ve bedeni evrenin insan yiyen uçuk çiçeklerinin beyazlığına gömülecekti. Hiç de kötü olmazdı: evrenin uçuk beyaz çiçekleri. Bunun üstüne başparmağına öyle bir indirdi ki çekici, donmanın verdiği katılığa karşı koyabilmek için yere atmak zorunda kaldı kendini çünkü sertti bedeni, katı. Sonunda acıyan elini dört bir yöne sallaya savura yere oturduğunda tepeden tırnağa sırılsıklamdı, büyük bir olasılıkla, erimiş karlardan ıslanmıştı ya da evrenin uçuk beyaz çiçekleriyle tozutup duran ve de kurtların tüylü derilerine serinlik salan hafif çiseden sırılsıklamdı. 41

Traveler açık penceresinin önünde pantolonunu ilikliyordu ve olduğu yerden Oliveira'nın bozkıra ve karlara karşı verdiği savaşımı çok iyi izleyebiliyordu. Hatta dönüp Talita'ya, onun yerlerde elini sallaya savura yuvarlanışını anlatacaktı ki, durumun biraz önemlice olduğunu kavradı, biraz sertçe, biraz da duymazlıktan gelmiş gibi olayın tanıklığını yapmayı daha uygun buldu.

"Hah, sonunda geldin işte," dedi Oliveira, "yarım saattir ıslık çalıyorum. Baksana bir elim mahvoldu."

"Her zaman kupon kumaşları sata sata mahvolmaz ya el dediğin," dedi Traveler.

"Çivi düzelteyim derken oldu, hain! Düzgün birkaç çiviyle biraz da mate çayı gerek bana."

"Kolay," dedi Traveler, "bekle."

"Küçük bir paket yap da at bana."

"Tamam," dedi Traveler. "Ama ama sanırım mutfağa gitmem uygun olmaz."

41 "Neden," dedi Oliveira, "çok uzak değil ki."

"Yoo ama gerilmiş bir ip var ve üstünde kuruması için asılmış çamaşır, vesaire, vesaire."

"Altından geç efendim," diye çıkıştı Oliveira. "Ya da ipi kes. Yere düşerken ıslak bir gömlek kolunun ıslak tokat gibi şaklaması kulağına küpe olur. Eğer istersen çakımı da vereyim sana. Bahse girelim mi bir atışta pencere pervazına saplarım çakımı. Ufak bir çocukken on metreden saplardım, nereye olursa olsun, on metre uzaklıktan."

"En kötü tarafın," dedi Traveler, "dönüp dolaşıp her şeyi çocukluğa dayandırman. Sana yüz kez söyledim belki, biraz Jung oku. Şu çakı meselesine gelince, gezegenler arası bir silah değil midir, öyle diyebilir miyiz? Sen, çakımı çıkarayım mı demeden tek söz edilmiyor doğrusu, hemen çakına sarılıyorsun. Bırak da çivilerle, mateyle ne yapacaksın, onu söyle."

Oliveira'nın onuru kırılmış gibiydi. "Düşüncemi iyi izlemedin," dedi, "iyi dinle, önce elimin yaralanmasından söz ettim sana, sonra çiviye geçtim. Bunun üstüne sen de önüne mutfakta urgan çıkıyormuş, yolunu kapıyormuş, bunlardan söz ettin, bunun çakımı düşündürtmesi oldukça mantıklı gözükmüyor mu? Tersine, sen biraz Edgar Poe okusan ya. Sözün ucunu kolayca kaybediyorsun."

Traveler pencere kenarına abandı, sokağı seyre koyuldu. Çok azdı yere düşen gölge ve daha birinci kattan oradan başlıyordu güneş denilen sarı sıcak sağanak, Oliveira'nın yüzüne dökülüyordu, ezercesine.

"Akşamüstü güneşi epey canını sıkmış ha," dedi Traveler.

"Güneş değil ki o," dedi Oliveira. "Herhalde sen de farkındasındır, ay o, ay ve ne korkunç soğuk var değil mi? Gördüğün el ise beyim, soğuktan morardı böyle, kangren olacak yakın zamanda birkaç haftaya kalmaz, mezarıma glayöl çiçekleri getirirsin."

"Ay mı?" dedi Traveler, başını kaldırıp. "Düşkünler evinde ol, daha iyi, ıslak bez getirmem gerekecek sana."

"Orada değerli olan bez değil, sigaradır oğlum. Densizlik edip ortaya çıkmasan iyi olur Manú."

"Kaç kez söyledim sana, Manú deme bana."

"Talita, 'Manú,' diye çağırıyor seni ama," dedi Oliveira, kendi kolundan kurtulmak ister gibi habire elini sallıyordu.

"Talita ile senin aranızdaki fark kesin belli, değil mi? Ne diye onun kullandığı sözcükleri alıyorsun sen ağzına. Yengeçlerden de, likenlerden de, öteki asalaklardan da, her ne kılıkta olursa olsun, bütün ortak yaşam türlerinden de nefret ediyorum."

"Çok naziksin," dedi Oliveira. "İnsan utanıyor."

"Sağ ol, sağ ol. Evet, çivi ve mate diyorduk. Neden çivi istiyorsun benden?"

"Bilmiyorum," dedi Oliveira kararsız. "Çivi kutusunu alayım dedim, bir de baktım hepsi eğri büğrü. Düzeltme gereğini duydum, hem de bu soğukta, sonucu ise görüyorsun... Ne bileyim, doğru çivi bulursam o zaman niye gereksindiğimi anlayacağım."

"Çok ilginç çok," dedi gözünü gözüne dikip Traveler. "Sana geliyorlar bazı bazı. Önce çivilerdi, çivilerin sonunu ise görüyorsun. Biri ötekilerden örnek alsaydı bari."

"Beni her zaman anlamışsındır," dedi Oliveira da. "Mate çayına gelince, kendime bir 'tavşan kanı' yapayım dedim, ondan istedim."

"Tamam," dedi Traveler. "Bekle, çok gecikirsem ıslık çalabilirsin, Talita'nın hoşuna gidiyor."

Oliveira elini silkeleye silkeleye tuvalete yöneldi, yüzüne su çarptı, saçlarını ıslattı. Gömleği iyice ıslanana dek su çarpmayı sürdürdü, sonra güneşe ıslak gömlekle çıkmanın güçlü bir serinlik duygusu vereceği varsayımını doğrulamak için pencerenin yanına gitti. Düşünmesi

41 bile kötü, gazetelerin ilk sayfasında manşet: PİSA KULESİ YIKILDI! Çok üzücü.

Değişik olaylara isim dizmeye koyuldu, zaman geçsin, diye yapardı bazen. KADIN ÇIKRIĞIN BAŞINDA YÜN YIĞININA SAPLANIP KALDI, BOĞULARAK CAN VERDİ. İki yüz kadar olay geçti kafasından ama aklına beğendiği biçimde tek isim gelmedi.

"Ev değiştirmem gerekecek," diye mırıldandı. "Bu oda çok çok küçük. Aslında Manú'nun sirkine girmem gerekir, onlarla oturmam. Oh, mate, nerdesin!"

Kimse yanıt vermedi sesine.

"Mate," dedi yavaşça yeniden, "mate, soylu kan. Bakma sen Manú, dikkat etme sen. Düşün bir: Sen, ben ve Talita pencereden pencereye konuşabileceğiz, belki de Bayan Gutusso ve çarşı işlerine bakan küçük kız da bize katılırlar, mezarlık oyunu oynarız, başka oyunlar da."

Neyse, diye düşündü, mezarlıkta tek başına da oynayabilirim bu oyunu.

Gidip İspanya Kraliyet Akademisi'nin sözlüğünü buldu, kapağındaki "Kraliyet" sözcüğü jiletle biçimsizce kazınmıştı, rasgele açtı ve Manú için şu mezarlık oyununu hazırladı:

Klimatolojik bir ortam, klinik belirtiler, klik bir adam, kriminolojik terimler, kliniğin kapısı ve klik klak. Krizantemler kristal vazoda, krome karyolada kleptomanili kadın karşısında krik kraklar.

"Fena olmadı," dedi Oliveira, yaptığı işi beğenip, "fena da sözcük başlangıcı olabilirdi ama baktı ki bu sözcük mezarlığa uymuyor. Ama olsun... fena, fenafillah, falan, felan feşmekân, derken bir fikre takıp kafayı fıss, fiş filan ararken fesuphanallah."

Pöh, diye düşündü, öldürür bu delilik adamı. Sözlük denen bu rezil şeyin cildi nasıl oluyor da dayanıyor.

Başka bir oyun düşündü ama aklına bir tane bile

gelmiyordu. Tipik söyleşilere taktı, metroda, kafelerde, istasyonlarda dinleyip not aldığı defterini aradı. İspanyollar arasındaki tipik söyleşiyi hemen hemen tümüyle bitirmişti; gömleğinin üstüne bir testi su devirdikten sonradır ki yeniden süsleyip püslemeye girişti söyleşileri.

İspanyollar Arasındaki Tipik Konuşma

López: "Madrid'de tam bir yıl yaşadım. Aşağı yukarı, durun bakayım, 1925 ya da..."

Pérez: "Madrid'de mi? Dün doktor García'ya diyordum ki..."

López: "1925'ten 1926'ya dek üniversitede öğretim üyesiydim."

Pérez: "Kim ki Madrid'de yaşamıştır, bunun ne demek olduğunu bilir, diyordum ona."

López: "Özellikle benim için kurulmuş kürsü, edebiyat derslerimi verebileyim diye."

Pérez: "Çok doğru, çok doğru. Daha dün, doktor García'ya dedim ki, şey, García benim çok iyi bir arkadaşımdır..."

López: "Orda bir yıl kalınca anlıyor insan, eğitim düzeyi çok düşük."

Pérez: "Paco García'nın bir oğlu ticaret bakanı oldu, boğa yetiştirmişti bir zamanlar."

López: "İnanın bana, utanıyor insan."

Pérez: "İnanıyorum size, inanıyorum. Evet, ne diyordum, bu doktor García var ya..."

Oliveira'nın bu söyleşiden canı sıkılınca defteri kapattı. Şiva düştü aklına birden: "Şiva, göksel dansçı, sonsuz bronz, bu güneşin altında sen ne güzel parlardın. Neden Şiva'yı düşünüyorum şu an? Buenos Aires burası. Yaşıyoruz biz de. Hem ne biçim. Koskoca bir ansiklope-

41 din oluyor sonunda, Şiva maddesi de içinde tabii. Yazın ne yaptın ey bülbül? Tabii çekirgelerin davranış biçimlerini incelemek için beş yılını harcamak daha berbat bir şey olurdu. Hayır ama şu listeye bir göz gezdir bakalım!"

Küçük, sarı bir kâğıt parçasıydı bu. UNESCO ya da bir Birmanya Konseyi üyelerinin adlarını sıralayan biçimde uluslararası usülde oluşturulmuş bir belgeden kesip çıkarılmıştı. Oliveira bir süre oyalandı bununla, dayanamayıp kaleme sarıldı ve ne mantık, ne uyak, şu şiiri yazdı:

U Nu,
U Tin,
Mya Bu,
Thado Thiri Thudama U E Maung,
Sithu U Cho,
Wunna Kyaw Htin U Khin Zaw,
Wunna Kyaw Htin U Thein Han,
Wunna Kyaw Htin U Myo Min,
Thiri Pyanchi U Thant,
Thado Maha Thray Sithu U Chan Htoon.

Üç kez *Wunna Kyaw Htin* denmesi biraz tekdüzelik getirmiş dizelerin oluşumunda. Bu herhalde 'Pek Sayın Majesteleri' gibisinden bir şeyler demek olmalı. Buna karşın *Thiri Pyanchi U. Thant* hiç de fena değil, kulağa daha bir hoş geliyor. Ama kahrolasıca *Htoon*'u nasıl telaffuz etmeli acaba?

"Selam," dedi Traveler.

"Selam. Hava ne soğuk değil mi?"

"Beklettiysem özür dilerim, çivileri bilirsin..."

"Pek tabii, pek tabii," dedi Oliveira. "Çivi çividir, hele eğer doğru düzgünse. Paketledin mi?"

"Hayır," dedi Traveler, göğsünü kaşıyordu. "Doğruya doğru, fırın gibi, yakıyor!"

"Söylesene," dedi Oliveira, tümüyle kurumuş olan gömleğine dokunarak, "Salamander gibisin, edebiyeten kavrulan bir dünyada yaşıyorsun, söyle mate çayı getirdin mi?" 41

"Yoo, dedi Traveler, mateyi unutmuşum. Birkaç çivi getirdim yalnızca."

"Oldu ama git mate ara, bir kâğıda sar fırlat bana."

Traveler evinin penceresine baktı önce, sonra sokağa, bir de Oliveira'nın penceresine.

"Hafif kalır, uçar," dedi. "Bilirsin, iki metrelik uzaklıktan bile nişan alamam ben. Sirkte de bu yüzden bozuluyorlar."

"Ama canım, mesafe çok kısa, elini uzatsan yetişirsin," dedi Oliveira.

"Ne diyorsun sen, çiviler aşağıya birinin başına düşerse görürsün, sen gider konuşursun o zaman."

"At bana paketi, sonra da mezarlık oynayalım," dedi Oliveira.

"Gelip alsan daha iyi olmaz mı?"

"Hayır, deli mi ne, üç kat aşağı in, karlar arasından kendine yol aç; yeniden üç kat yukarı; olmaz, *Tom Amca'nın Kulübesi*'ne bile olsa olmaz."

"Herhalde bu inişli çıkışlı dağcılığı akşam akşam benim yapmamı beklemiyorsun."

"Aklımdan bile geçmiyor," diye yanıtladı Oliveira, erdemli biri gibi davranarak.

"Ne de gidip sandık odasından uzun bir tahta bulurum. Senin oraya köprü kurmamı bekleme!"

"Hiç de fena fikir değil, üstelik her ikimiz iki yandan çivilerimizi de kullanmış olurduk."

"Peki, bekle öyleyse," deyip gözden kayboldu Traveler.

Oliveira, ilk fırsatta Traveler'e sayacağı oturaklı bir küfür aramaya koyuldu kafasında. Gidip "mezarlığa" bir

41 göz attıktan ve bir testi suyu daha üstüne boca ettikten sonra, pencerenin önünde, güneşe karşı yerini aldı. İşte o zaman elinde Traveler'le birlikte taşıdıkları tahta ile Talita'yı gördü. Islıkla selamladı onu. Talita'nın üstünde banyo bornozu vardı. Önü iyice kapanmadığından, altında çıplak olduğu anlaşılıyordu.

"Ne biçim adamsın, çekilmez biri," diye soludu Traveler. "Bizi ne durumlara düşürdün, görüyor musun?"

Oliveira fırsatı kaçırır mı hiç:

"Sus ulan, on-on iki santimlik boyun, bedenini bölük bölük bölen yirmi bir halkanın her birinden fırlamış bir çift ayağın, dört gözün, çengelli ve boynuzsu maddeden alt çene çıkıntılarının saldığı o etkin zehrinle, sussana pis çıyan seni!" dedi bir çırpıda.

"Alt çenecikler desene," diye tamamladı Traveler. "Yoo, yoo! Bak sen, şuna bak bir. Söyle bakalım, tahtayı buradan uzata uzata öyle bir noktaya geleceğiz ki, o an işin ciddiyeti bizi cehenneme yollayacak, tahtayı ve beni."

"Anlıyorum," dedi Oliveira, "ama n'apayım, tahtanın ucu çok uzağımda, yakalayamam."

"Çene kemiklerini uzat sen de, esnet biraz, olmuyor, olmuyor, boşluk fobim var biliyorsun. Düşünen bir kamışım ben, iyi cins kamış hem."

"Sende bildiğim tek kamış, flütünün kamışı," dedi Traveler kızgın kızgın. "Gerçekten ne yapacağımızı bilemiyorum, tahta gitgide ağırlık yapıyor, ağırlığın da görece bir şey olduğunu bilirsin değil mi, ilk getirdiğimizde böyle ağır değildi bu tahta ama şurası bir gerçek ki, şu anki gibi güneş bu denli çökmemişti üstümüze."

"Haydi, tamam, geri çek öyleyse," dedi Oliveira iç geçirerek. "Bak, sanırım şöyle yapsak daha iyi. Bende bir başka tahta var, daha uzun değil sizinkinden ama daha geniş. Bir ip geçiririz, kayabilen düğüm atarız, her iki tahtayı tam ortadan bağlarız. Bendeki ucunu tahtanın,

karyolama bağlayacağım, sen de o yakada nasıl iyi olursa öyle yap."

"İpin bizdeki ucunu konsolun çekmecesine sokup çekmeceyi kapatmak daha uygun olacak," dedi Talita. "Sen kendi tarafını yapana dek biz ayarlarız."

"Ne karmaşık insanlar," diye düşündü Oliveira, odasının kapısıyla bir Türk üfürükçünün kapısı arasında duvara dayanmış duran tahtayı çıkarmaya koyuldu. Sedir ağacından bir tahtaydı, çok iyi perdahlanmıştı ama iki-üç yerinde budak deliği vardı. Oliveira deliğin birinden parmağını geçirdi, öte ucundan çıkışına baktı, urganın bu deliklerden geçirilip geçirilemeyeceğini düşündü. Tahta kapkaraydı (odanın güneşli ortamından koridorun loşluğuna çıkınca böyle gözüküyor olabilirdi). Üfürükçü Türk'ün kapısı önünde bir sandalye vardı, karalar giymiş bir kadın sandalyeye sığamaz irilikte yayılmıştı. Oliveira elinde tahtasını, kocaman (ama etkisiz) bir kalkan gibi dimdik tutuyordu, kadını selamladı.

"Merhaba bayım," dedi karalı kadın. "Ne sıcak, ne sıcak!"

"Müthiş soğuk demek istiyorsunuz," dedi Oliveira da.

"Böyle şaka yapmayın bayım," dedi kadın. "Hastalara karşı biraz daha saygılı olun."

"Ama hiçbir şeyiniz yok sizin."

"Hiçbir şeyim yok mu? Bu ne cesaret?"

"İşte bu gerçeklik," diye düşündü, karalar giymiş kadına baka baka, tahtasına yaslanarak. "Her an gerçeklikmiş gibi kabullendiğim şu şey ama olanaksız, olanaksız."

"Olamaz," dedi Oliveira.

"Geri çekilin kaba adam," dedi kadın. "Bu saatte gömlekle çıkmaya utanmalısınız."

"Masllorens'ten bu gömlek, hanımefendi," dedi Oliveira.

"İğreniyorum sizden," dedi kadın.

41 "Gerçekliğin ta kendisi olduğuma inanıyorum," diye düşündü, bir yandan da elindeki tahtaya yaslanmış, okşuyordu. "Şu süslü Raziye'ye bak, kırk-elli yüzyıllık eller, imgeler, düşler, suçlar, anlaşmalar, gizli kaçamaklarla ışıl ışıl."

"İnanası gelmiyor insanın, saçlarınıza ak düşmüş," diyordu karalı kadın.

"İnsanın kendini her şeyin merkezinde sanması," diye düşündü Oliveria, tahtaya abanarak, "müthiş bir aptallık. Her yerde her an var olmayı öne sürmek denli yanıltıcı. Merkez diye bir şey yok, sürekli akıp duran kollar var, maddenin kıvrım dönüm bükümleriyle bir tür akıntılar, akıntıların birbirine karışması. Bütün gece boyu kıpırtısız bir beden oluyorum, öte yakasında kentin bir top kâğıt yarınki gazeteye dönüşüyor, saat sekiz kırkta evden çıkacağım, sekiz yirmide, gazete satıcıya gelmiş olacak, kulübeye varıp sekiz kırk beşte elimle birleşecek gazete ve yerden bir metre yükseklikte otobüsün duracağı yöne elimle birlikte sallanacak gazete..."

"Eee ama Bunche'nin işi bitmedi mi daha o hastayla," dedi karalı kadın.

Oliveira tahtayı yüklendi ve odasına götürdü. Traveler karşıdan, acele etmesi için işaret ediyordu, onu yatıştırmak için Oliveira iki keskin ıslık çaldı. İp dolabın üstündeydi, bir sandalye çekip üstüne çıkmak gerekiyordu.

"Acele etsene be," dedi Traveler.

"Geliyor, geliyor," dedi pencereden eğilip Oliveira. "Heey, sizin tahtayı iyice tespit ettiniz mi?"

"Çekmecelerden birine sıkıştırdık ipi, Talita konsolun üstüne Quillet ansiklopedisinin altı cildini birden koydu."

"Fena değil," dedi Oliveira. "Hiç fena değil. Ben de benim tarafa Statens Psykologisk-Pedagogiska Institut'un[1]

1. (İsveççe) Devlet Psikoloji ve Pedagoji Enstitüsü. (Y.N.)

yıllığını koyacağım, Gekrepten'e yollamışlar, nedendir kim bilir." 41

"İşin garibi, nasıl birleştireceğiz bu tahtaları," dedi Traveler, "kendi tahtasını pencereden çıkarabilmek için konsolu ite kaka."

Talita atılıp, "Surları delmek için koç başlı kütüklerini ayarlamaya çalışan Asurlu iki şef gibisiniz," dedi; boşuna ansiklopedi sahibi değildi. "Sözünü ettiğin kitap Almanca mı?" diye sordu.

"İsveççe, aptal," dedi Oliveria da. "*Mentalhygieniska synpunkter i förskoleundervisning* gibi konuları ele alıyor. Ne güzel, pırıltılı sözcükler, şu Arjantin edebiyatının sözünü ettiği Snorri Sturlusson'a yaraşır sözcükler... Üstünde şahin figürü basılmış gerçek bronz madalyalar gibi, göğüslere yaraşır tılsımlı şahin imgesi."

"Norveç'in şiddetli hortumları," dedi Traveler de.

"Gerçekten kültürlü biri misin yoksa öyle görünmeye mi çalışıyorsun," diye sordu, bu gönderme karşısında biraz şaşırmış olan Oliveira.

"Sirk işlerinden zaman buluyorum da öyle, desem yalan olur," diye yanıtladı Traveler de, "ama kafaya bir yıldız daha iğneleyecek zamanı her zaman bulabilir insan. Ne zaman sirkten söz etsem bu yıldız sözü gelir aklıma, basit yoldan bulaşma işte. Nereden çıktı şimdi bu; ha? Talita bir fikrin var mı? Ne düşünüyorsun?"

"Yok," dedi Talita, eliyle tahtanın sağlamlığını yoklayarak. "Porto Riko romanlarından birinden hiç kuşkusuz."

"Beni en çok sinirlendiren de bu, nerede okumuş olduğumu aslında biliyorum."

"Belki bir klasikten ha?" diye atıldı Oliveira.

"Yo, anımsamıyorum şimdi ama unutulması zor bir kitaptı, eminim."

"Anlaşılıyor, anlaşılıyor," dedi Oliveira.

"Yeriniz mükemmel," dedi Talita. "Seninkini nasıl tutturacaksın."

41 Oliveira ipi çözdü, ikiye böldü ve bir yarısıyla tahtasını karyolasının ayağına bağladı. Sonra öteki ucunu tahtanın pencere kenarına dayadı, yatağı itmeye başladı, yavaş yavaş uzandı boşlukta tahta, gidip Traveler'in tahtası üstüne ilişti, yatağın ayakları daha yarım metre ya oynamış ya oynamamıştı öne doğru. Biri tahta köprüden geçse, yukarı çıkmaya devam ederler, fena, diye düşündü Oliveira, canı sıkkın. Asma tahtaya yaklaştı, yatak yönünde itmeye başladı.

"Ağırlık yetmiyor mu," diye sordu Talita, penceresinin kenarına oturmuş, Oliveira'nın çalışmasını izliyordu.

"Önlem için daha da sağlamlaştırmalıyız, bir kaza olmasın diye."

Asılı tahta yatağın kenarına dek gelince, ağır ağır tartaladı Oliveira. Talita, Traveler'in kurnazlığına, inceliğine buluşlarına olduğu kadar Oliveira'nın da gücüne hayrandı. "Gerçek birer gliptodon ikisi de," diye düşündü sevgiyle. Çok çok eski dönemler ona bilgelik sığınağı gibi gözükmüştü hep. Dolap birden hızla indi ve yatağın üstüne düştü. Bütün kat sallandı. Alt kattan çığlıklar yükseldi. Oliveira, yandaki Türk'ün olağanüstü Şaman gücünü bir noktaya toplayıp bastırmış olduğunu düşündü. Asılı tahtayı yatağın üstüne yerleştirdi elinden geldiğince ve üstüne at gibi bindi, tabii odada kalan kısmın üstüne.

"Şimdi tamam, geçilebilir artık," dedi, karşıya. "Trajedi yok olmadığı için de alt kattaki kızlar her ne kadar bizi sevseler de üzülecekler. Kızlara göre, aşağı biri düşüp ölmedikçe bu tahtanın pek önemi yok, yaşam diyorlar buna, onlara göre böyle."

"İki tahtayı iple bağlamayacak mısın?" diye sordu Traveler.

"Dinle bak," dedi Oliveira. "Yükseklik korkusu toplumsal sınıflar arasında yukarılara çıkmamı engellemiştir. Everest'in adını ansalar yanımda, sanki biri hayaları-

mı çimdikliyor gibi olurum. Çok kişiden de nefret ederim, inan bana ama Tensing denen adamdan nefret ettiğim gibi kimseye kin duymamışımdır." 41

"Bununla gidip tahtaları bizim bağlamamız gerektiğini mi söylemek istiyorsun?"

"Ne derseniz deyin artık," dedi Oliveira, sigarasını yakarken.

"Farkında mısın," dedi Traveler, Talita'ya. "Senin, köprünün ortasına dek sürünerek gidip ipi düğümleyebileceğini öne sürüyor."

"Ben mi?" dedi Talita.

"Ne yapmamı istiyorsun, duydun işte."

"Ama Oliveira benim gitmemi söylemedi ki!"

"Demedi ama anıştırdı. Sonra mateyi götürüp ona senin vermen daha bir yakışık alır."

"Kesinlikle düğüm atamam bu ipe ben. Oliveira da, sen de düğüm atmayı biliyorsunuz, benim attığım düğümler hemen çözülür."

"Biz sana gerekli bilgileri veririz," dedi Traveler, koruyucu bir hava takınıp.

Talita, bornozunun önünü iyice kapattı. Parmağına yapışmış bir ipliği alıp attı. Derin bir soluk alıp içine çekmeye gereksiniyordu ama iç çekişlerine Traveler'in kızdığını da biliyordu.

"Mateyi Oliveira'ya gerçekten benim mi vermemi istiyorsun," diye sordu alçak sesle.

"Ne konuşup duruyorsunuz orada?" dedi Oliveira, yarı beline dek pencereden sarkıp iki elini tahtanın üstüne koydu. Alışveriş işlerine bakan küçük kız kaldırıma bir sandalye çıkarmıştı, seyrediyordu. Oliveira eliyle selamladı. Zaman ve uzamın çifte kırılımı, diye düşündü. Zavallı kız, bizim deli olduğumuzdan emin ve baş döndürücü bir hızla gerçekliğe dönüp hazırlanıyor. Eğer yukarıdan biri düşerse kan sıçrayacak üstüne, kesin bu.

41 Ama kız bilmiyor kanın üstüne sıçrayacağını, sandalyesini kan sıçrasın diye oraya yerleştirdiğini de bilmiyor, on dakika önce mutfaktayken bir bıkkınlık krizi geçirdiğini, bunun sonucu sandalyesini kaldırıma çıkardığını bilmiyor. Saat iki yirmi beşte içtiği suyun ılık ve iğrenç olduğunu, ikindiye doğru midesinin şu bıkkınlık saldırısına uğradığını, üç tane magnezyum pastilinin bunu sağaltacağını nereden bilsin, bazı şeyleri örneğin rahatlatıcı ya da sıkıcı nedir, bilemezdi ki şu dipsiz sözcükler yığını içinde; yıldızlar düzeyinde bilinir ancak yeni bunlar.

"Bir şey konuşmuyoruz," diye yanıtladı Traveler. "İpi hazırla."

"Tamam, sağlam bir ip. Haydi Talita, sana ileteceğim."

Talita tahtaya ata biner gibi bindi, ellerinin desteğiyle ve eteklerini kaldırıp biraz daha öteye atarak beş santim kadar ilerledi.

"Bu bornoz ayağıma dolanıyor," dedi, "pantolonlarından birini giysem iyi olacak."

"Hiç gereği yok canım," dedi Traveler. "Ya düşersen, pantolonum mahvolur."

"Acele etme," dedi Oliveira. "Birkaç santim daha ilerle, sana ipi fırlatabilirim."

"Sokak ne geniş," dedi Talita, aşağı bakarak. "Pencereden göründüğünden daha geniş."

"Pencereler sokakların gözüdür ve gördükleri şeylerin biçimini bozarlar. Şu an sen saflık noktasındasın, oradan belki de her şeyi güvercin gibi ya da gözleri olduğunun farkında olmayan at gibi görüyorsun."

"Düşüncelerini *NRF* dergisine sakla, şimdi şu tahtayı daha sıkı tut da sen," diye salık verdi Oliveira.

"Elbette tutuyorum. Senin söylemek istediğin şeyi birinin çıkıp senden önce söylemesine dayanamıyorsun değil mi? Hem düşünerek hem konuşarak tahtayı sımsıkı tutabilirim ben."

"Ortaya yaklaşmış olmalıyım," dedi Talita.

"Ortaya yaklaştın mı? Yok canım buradan yeni ayrıldın pencereden. En az iki metren var daha ortaya."

"Birazcık daha," dedi Oliveira, cesaret vermek için. "Az kaldı, ipi göndereceğim şimdi."

"Sanırım tahta eğiliyor," dedi Talita.

"Kesinlikle hayır," dedi Traveler, odadan tarafta olan kısmın üstüne at gibi binmişti o da. "Belki birazcık titreşiyordur, o kadar."

"Üstelik bir ucu da benim tahtanın üstüne konmuş rahat rahat. Her iki tahtanın aynı anda düşüvermesi çok garip olurdu doğrusu," diye tamamladı Oliveira.

"Evet ama ben elli altı kiloyum," dedi Talita. "Tam ortaya gelince en azından iki yüz kilo olurum. Tahtanın gitgide indiğini hissediyorum."

"İnseydi," dedi Traveler de, "ayaklarım yerden kesilirdi benim, oysa sıkı sıkıya yere basıyorum. Tek tehlike şu, o da tahtanın kırılması ama olmaz bu da, şaşardım olsa da."

"Odun lifleri uzunlamasına çok dirençlidir," diye ekledi Oliveira. "Sağlam olsun diye öyle kullanırlar. Umarım çivilerle mateyi aldın yanına."

"Cebimde," dedi Talita. "İpi gönder bana. Korkmaya başlıyorum, ciddiyim."

"Soğuktandır," dedi ipi sığırtmaçlar gibi çevirip döndürürken Oliveira. "Dikkat, dengeni kaybetmemeye çalış. Sana kement atmalıyım. Böylece ipi kaçırmamış olursun sen de."

İlginç, diye düşündü ipi başının üstünden çevirirken, her şey ne güzel gelişiyor halka halka, yeter ki insan gerçekten istesin. Tek yanlış şey burada, çözümleme.

"Neredeyse vardın Talita," dedi Traveler. "Yine de birbirinden biraz ayrıkça duran iki tahtayı bir araya getirecek biçimde yerleş oraya."

41 "Bak, Talita'yı ne biçim yakaladım," dedi Oliveira. "Söyle bakalım, sizinle sirkte çalışamam mı yani Manú' cuğum?"

"Yanağımı acıttı kemendin," dedi sızlanan bir tonda Talita. "İnsanın canını yakan bir ip bu, batıyor."

"Kovboy şapkamı takıyorum, ıslık çalarak piste çıkıp herkesi kementle yakalıyorum, hey be! Kalabalık candan alkışlıyor, sirklerde az görülmüş bir başarı."

"Başına güneş geçmiş senin," dedi Traveler, sigara yakarak. "Sana kaçıncı kez söylüyorum, bana Manú deme diye."

"Gücüm kalmadı," dedi Talita. "İp çok sert asılıyor."

"İpteki karşıtlar birliği," dedi Oliveira. "Doğal işlevi gizemli bir nötrleştirme eğilimiyle alıkonuyor. Sanırım buna entropi deniyor, içbükey devinim."

"Şurası tamam, iyice sağlam oldu," dedi Talita. "Bir kere daha dolandırmam gerekir mi ipi? İp var daha."

"Evet," dedi Traveler, "ipin hepsini dola sonuna dek, fazlalıklardan, sarkan iplerden nefret ederim, delilik ama böyle."

"Pürist seni," dedi Oliveira. "Şimdi benim tahtama geç Talita, köprünün sağlamlığını denemek için, haydi."

"Korkuyorum," dedi Talita, "senin tahta bizimki kadar sağlam gözükmüyor."

"Nasıl?" dedi Oliveira incinmiş gibi. "Görmüyor musun, sedir kerestesi. Sizin pis çam tahtanızla kıyaslayamazsın. Rahatça geç benim tarafa, uzatma."

"Ne dersin Manú?" diye sordu geriye dönüp Talita.

Traveler, karşılık verecekti ki, hiç de iyi bağlanmamış olan iki tahtanın birleşim yerine baktı. Tahtasının üstüne ata biner gibi tünemiş, bacaklarının arasında tahtayı hem biraz hoş hem biraz hoş olmayan titreşimlerle hissediyordu. Şimdi bir el uzatması yeterliydi Oliveira'nın bölgesine girmesi için. Köprü dayanırdı kesinkes, çok iyi yapılmıştı.

"Dinle, biraz bekle," dedi Traveler tereddütle. "Paketi olduğun yerden uzatamaz mısın?"

"Elbette ki hayır," dedi şaşkın şaşkın Oliveira. "N'oluyor sana? Her şeyi bozuyorsun."

"Buradan paketi iletmek, hayır, yapamayacağımı biliyorsun," dedi Talita. "Ama buradan fırlatarak iletebilirim, kolaycana hem de."

"Fırlatmak mı?" dedi kırgınlıkla. "Bu kadar zahmet çektikten sonra, şimdi de durmuş bana paketi uzaktan fırlatmaktan söz ediyorlar."

"Kolunu uzatsan, en fazla kırk santim kadar uzatsan eline dokunursun. Talita'nın sonuna dek gitmesine gerek yok. Paketi atar sana, haydi eyvallah!"

"Bütün kadınlar gibi golü kaçıracak," dedi. "Mate de yerlere, kaldırıma saçılacak, ya çiviler!"

"Sakin ol, tam eline isabet ettiremesem bile, pencereden içeri sokabilirim, kuşkun olmasın."

"Evet ama bu kez de yere düşüp dağılacak, döşeme ne kadar pis, ne kadar iğrenç, tozlu mate içmiş olacağım ben de," dedi Oliveira.

"Kulak asma ona Talita," dedi Traveler, "paketi at, dön geri."

Talita dönüp baktı ona, gerçekten doğru mu söylüyordu? Traveler ona çok iyi bildiği bir bakışıyla bakıyordu, okşanıyormuş duygusuna kapıldı. Paketi sımsıkı tuttu ve fırlatacağı uzaklığı ölçtü.

Oliveira kollarını indirmişti, Talita yapabilir mi, yapmaz mı, kaygılanmaz gözüküyordu. Talita'dan öte, Traveler'e dikmişti gözünü. Traveler de onun gözlerine bakıyordu dimdik. İkisi de aralarında bir başka köprü kurdular, diye düşündü Talita. Sokağa düşsem, farkında bile olmayacaklar. Aşağıya, taşlara baktı, kendisini ağzı bir karış açık izleyen küçük kızı gördü, sokağın ta öte ucundan bir kadın geliyordu. Gekrepten olmalıydı. Talita duraksadı, paketi iyice bastırdı tahtanın üstüne.

41 "İşte," dedi Oliveira, "bir bu eksikti, hiç değişmeyeceksin sen. Bir şeylerin kıyısına dek geliyorsun, sonunda anladığını sanıyor insanlar; ama hayır boşuna, o noktanın çevresinde dönmeye başlıyorsun, etiketleri filan okuyorsun. Prospektüslerden ileri gidemiyorsun dostum."

"Haydi oradan, ne diye senin oyununa gelecekmişim, ha, söyle lütfen?"

"Oyun yalnız oynanır, sen çomak sokuyorsun tekerleğe."

"Senin kurduğun tekere, eğer oradan geçersek tabii."

"Sanmam," dedi Oliveira. "Ben koşulları yarattım, ortamı, hani öyle derler, açık seçik oynanmalıydı oyunum."

"Kaybeden tarafın sözleri bunlar, küçük dostum."

"Tabii karşındaki hile yaparsa kaybetmek kolaydır."

Talita ikisinin de belli bir biçimde kendisinden söz ettiklerini biliyordu, aşağıda sandalyesinde oturan ağzı açık küçük kıza bakıyordu. Konuşmalarını artık duymamak için neler vermeye razıyım, diye düşündü Talita. Boşu boşuna konuşuyorlar, aslında hep benim hakkımda konuşuyorlar, tamı tamına böyle olmasa da, aşağı yukarı böyle. Bir an, elindeki paketi yukarıdan küçük kızın ağzına düşürmenin ne biçim çılgınlık olacağını düşündü ama hiç de eğlenceli bulmuyordu bunu, o, başının üstündeki öteki köprüyü, gidip gelen sözcükleri, gülüşleri, sıcak susuşları hissediyordu.

Yargı gibi, diye düşündü, tören gibi.

Sokakta gitgide yaklaşmakta olan Gekrepten'i tanıdı, yukarı bakıyordu. "Kim seni yargılıyor?" diyordu Oliveira. Ama canım, yargılanan Traveler değildi ki, kendisiydi kendisi. Bir duygu, ensesinde, bacaklarında, yapış yapış bir şey. Güneş çarpmasıydı galiba, belki de özlü sözle söylense şu denebilirdi: "Düşünüyorum da, beni yargılama hakkın yok senin," demişti Manú. Ama yargılanan Manú mu? Yok hayır, kendisi. Şu salak Gekrepten

de ne diye sol kolunu sallayıp duruyordu öyle, sanki o, yani Talita canım, öne atılacak ve sokağa düşecekti, açıkça yüzünden okunmasa bile, mahkûm edilmiş gibi.

"Ne diye sallanıyorsun böyle?" dedi Traveler, iki eliyle yapıştı tahtaya. "Tahta titreşiyor, hepimiz düşüp gebereceğiz."

"Kıpırdamıyorum ben," dedi Talita, zavallı bir ses tonuyla. "Yalnızca paketi atıp eve dönmek istiyorum."

"Güneş tam tepende zavallı yavrum," dedi Traveler. "Ne zalimce bir oyun bu."

"Hata senin," dedi Oliveira, öfkeden burnundan soluyordu. "Koca Arjantin'de her yanı geneleve çeviren bir kimse daha görmedim."

"Bana karşı çıktın," dedi Traveler, "çabuk ol Talita, nasıl istersen, paketi savur da sussun, tepemizi attırmaya bir son versin."

"Birazcık geç artık," dedi Talita. "İyi nişan alabildiğimden de kuşkuluyum."

"Demiştim sana," diye mırıldandı Oliveira, bir aşırılık yaptığı zamanlar dışında genelde hiç mi hiç mırıldanmazdı. "Gekrepten'i görüyorum, eli kolu paket dolu, çorbada yüzen saç gibi çıkmış, geliyor."

"At şuna mateyi, kaçırsan bile at," dedi sabırsızlıkla Traveler.

Talita başını eğdi, saçları yüzüne aktı, ta ağzına dek iniyordu. Durmaksızın gözünü kırpıştırması gerekiyordu çünkü ter kaçıyordu gözlerine. Dili tuz içinde kalmıştı ve kıvılcım çıtırtısı gibi bir şeyler, diş etleri ve damağı arasında uçuşan minik minik yıldızlar diline damağına çarpıyorlardı.

"Bekle," dedi Traveler.

"Bana mı söylüyorsun?" diye sordu Oliveira.

"Hayır, bekle Talita. Sıkı dur, gidip bir şapka bulayım sana."

41 "Tahtayı bırakma, kalkma üstünden, aşağı uçarım yoksa."

"Konsol ve üstündeki ansiklopedi ciltleri sımsıkı tutuyor kıpırdama, hemen geliyorum."

Tahtalar biraz eğildi, Talita umutsuzca yapışıp kaldı köprüye. Oliveira sanki Traveler'i tutmak istermişçesine güçlü bir ıslık çaldı ama çoktan gitmişti, pencerenin önünde kimse yoktu.

"Ne acımasız. Kıpırdama, soluğunu da tut. Ölüm kalım sorunu, inan bana."

"Sana inanıyorum," dedi Talita, incecik bir sesle. "Bu her zaman böyleydi."

"Üstüne üstlük Gekrepten'in merdiveni çıktığını duyuyorum. Ne iş Tanrım! Kıpırdama."

"Kıpırdamıyorum ki. Ama sanırım..."

"Evet ama, yok yok, değil," dedi Oliveira, "kımıldama, yapılacak tek şey, kıpırdamamak."

Çoktan karar verdiler hakkımda, diye düşündü Talita. Bana aşağı uçmak kalıyor kala kala, sonra onlar yaşamlarını sürdürecekler, sirki de tabii.

"Niye ağlıyorsun?" diye sordu Oliveira yakın bir ilgiyle.

"Ağlamıyorum," dedi Talita, "sadece terliyorum."

"Dinle," dedi Oliveira kızgın kızgın, "ben tepeden tırnağa salak biriyim, anladık ama gözyaşıyla teri asla birbirine karıştırmam. İkisi çok farklı şeyler."

"Ağlamıyorum," dedi Talita. "Hiç ağlamam ben, yemin ederim, hemen hemen hiç. Ölürken bile ötüp duran kuğu gibiyimdir. Bir tangoda böyle diyor Gardel."

Oliveira bir sigara yaktı. Tahtalar başlangıçtaki halini almıştı. Zevk duya duya içine çekti dumanını.

"Dinle bak, şu salak Manú şapkayla gelene dek soru-cevap oyunu oynayabiliriz."

"Haydi," dedi Talita. "Ben de dün birkaç soru hazırlamıştım, bilmek ister misin?"

"Mükemmel. Biliyorum, sırası gelen söyleyecek. Elektrik akımı yardımıyla sağlam bir madde üstüne elektrik akımı yoluyla çözeltilmiş metal yastık koymakla yapılan işlem, antik dönem gemilerine binmek gibi değil midir? Roma'da yelken bezleri ve yüzlerce fırçasıyla?" 41

"Elbette öyle," dedi Talita saçlarını geriye atarak. "Oradan gitmek buradan gelmek, dolaşıp durmak, bir silahın namlusunu çevirmek öte yana, misk kokuları sürünmek ve taze meyve narhını belirlemek, bu da şarap gibi, zeytinyağı gibi besinlere özgü bitkisel su değil midir, vesaire vesaire?"

"Çok iyi, çok iyi," dedi Oliveira. "Şarap gibi, zeytinyağı gibi bitkisel kökenli sıvılar ha... Şarabı hiç de bitkisel kökenli meyve suyu gibi düşünmemiştim. Harika. Ama bak dinle benimkini: Yeşertmek yeşillendirmek, yeşermek, farklı suyu, beyaz et suyuyla zehirlemek, balıkları şaşırtmak ve sonra da avlamak, dramatik bir şiirde düğümün çözülmesi değil mi, hele de acı veren türdense?"

"Oh, harika, nefes," dedi, bayılmıştı Talita. "Çok güzel Horacio. Sen gerçekten sözcüklerden bal süzüyorsun, biliyorsun bu işi."

"Bitkisel öz, bitki suyu," dedi Oliveira.

Odanın kapısı açıldı. Gekrepten gürültülü biçimde soluk soluğa girdi içeri. Gekrepten sarışındı ama saçlarının rengini açmış bir sarışın, kolayca konuşan ve yatağın üstüne dolap devrilmiş, bir adam bir tahtaya ata biner gibi binmiş, tüm bunlara hiç mi hiç şaşmayan biri.

"Ne sıcak," dedi paketleri sandalyenin üstüne fırlatırken. "Alışverişe çıkmak için en kötü zaman, inanın bana. N'apıyorsun orada Talita? Neden hep siesta saatinde çıkarım dışarı, bilmiyorum."

"Tamam, tamam," dedi ona bakmadan Oliveira. "Haydi Talita sıra sende."

"Başka gelmiyor aklıma."

41 "Düşün biraz, anımsarsın mutlak."

"A gerçekten de, dişçinin yüzünden, evet onun," dedi Gekrepten. "En uygunsuz saatlerde randevu veriyor. Bugün dişçiye gideceğimi söylemiş miydim sana?"

"Tamam, aklıma bir tane geldi şu an," dedi Talita.

"Başıma geleni dinleyin," dedi Gekrepten. "Warnes Sokağı'ndaki dişçime gidiyorum, zili çalıyorum, yardımcı kadın kapıyı açıp, 'Günaydın, giriniz rica ederim,' diyor. Giriyorum, bekleme salonuna alıyor beni."

"İşte, dinle benimkini," diyor Talita. "Şişko yanaklı kişi ya da fıçı gibi kız, sazlık yere bir sazmışçasına gidiyor, acil gereksinim araçları satan mağaza, bazı müşteriler daha ekonomik alışveriş yapsınlar diye dükkânlarında ve çoban deyişlerine değin ne varsa orada alsınlar diye, bütün bunlar bir ölü ya da diri hayvanı galvanize etmekle aynı değil mi?"

"Ne harika," dedi şaşkınca Oliveira, "coşku verici, coşku."

"Bana ne dese beğenirsiniz: 'Bir süre oturun rica ederim.' Oturdum ben de, bekliyorum."

"Bir tane daha var ama, dur, aklıma getiremiyorum. İki kadın vardı, bir de çocuklu bir adam. Bana öyle geldi ki zaman geçmiyordu. *Idilio* dergisinin üç sayısını da baştan aşağı okudum desem inanır mısınız? Çocuk ağlıyordu, zavallı çocuk, baba öf, tam bir sinir küpü... Yalan söylemeyeyim, sıram gelene dek tam iki saat geçti: 'İçeri geçin hanımefendi,' diyor hekim, geçiyorum, konuşuyor: 'Geçen kez taktığım çok rahatsız ediyor mu?' 'Hayır doktor,' diyorum, 'kesinlikle etmiyor, tabii tek tarafla çiğnediğim sürece.' 'Çok iyi, çok iyi, diyor, öyle de yapmak gerekir. Oturunuz hanımefendi.' Oturuyorum. 'Ağzınızı açın lütfen,' diyor. Çok kibar bir dişçi."

"Tamam," dedi Oliveira. "Dinle, iyi dinle Talita ama niye arkana bakıyorsun?"

"Manú geliyor mu görmek için."

"Gelecek mi dersin? Dinle bak: Eylem ve başka bir şeye geçişin sonucu ya da turnuvalarda ya da ciritte, atını düşman atıyla yüz yüze getirmek, ateşlenmenin doruğuna benzemez mi?"

"Garip," dedi düşünceli düşünceli Talita. "Böyle mi söylenir?"

"Ne böyle mi söylenir?"

"Atını yüz yüze getirmek denir mi?"

"Turnuvalarda evet," dedi Oliveira da. "Elimden ne gelir, böyle derler sözcük mezarlığında. Böyle bu iş."

"Doruk, çok güzel bir sözcük. Yazık böyle bir şeyi anlatmış olması."

"N'apalım, örneğin *salam* sözcüğü de böyle, başkaları da var. Rahip Brémont bu soruna da önceleri eğildi ama ne yapsın. Sözcükler de bizler gibidir, belli bir yüzle doğarlar, sonra yapılacak bir şey yoktur, yüzü değişmez. Düşünsene bir Kant'ın kafasını, yüzünü."

"Plastik dolgu yaptı," dedi Gekrepten.

"Korkunç bir sıcak var," dedi Talita. "Manú gidip de şapka getirecekti."

"Getirir şimdi," dedi Oliveira.

"Sanırım paketi sana fırlatıp evime döneceğim, ne dersin?" diye sordu.

Oliveira köprüye baktı, pencereyi ölçtü kulaçla, dalgındı, başını salladı.

"Başarabileceğini sanmam, şaşarım öyle olursa. Evet seni orada öylece, soğukta bırakmak, buz gibi havada dokunuyor bana. Saçlarında ve burun deliklerinde oluşan sarkıtları hissetmiyor musun?"

"Yoo," dedi Talita. "Sarkıtlar mı, bu da doruk noktası gibi bir şey mi?"

"Bir anlamda evet," dedi Oliveira. "İki ayrı şeydir, tamam ama aralarındaki ayrım daha bir bir araya getir-

41 mektedir onları, hani Manú ile ben gibi diyebilirsin. Manú ile aramızdaki can sıkıcı yan ise, fazlaca bir araya gelişimiz."

"Evet," dedi Talita, "hatta bazen oldukça da rahatsızlık verici bir durum."

"Tereyağı erimiş," dedi Gekrepten, kepekli ekmek dilimine sürerken. "Bu sıcakta tereyağı sorun tabii, derde bak."

"Onunla benim aramdaki belli başlı ayrılık şu," dedi Oliveira, "her ikimizin de kara saçları var, eğlence düşkünü iki yerli kafası var bizde ve aynı şeyleri aşağı yukarı aynı biçimde horlayan iki kafa ve tabii sen de varsın üstüne üstlük."

"Ben mi?" dedi Talita.

"Kafanı kuma gömmeye gerek yok, çıkar başını kanadının altından da bak, sen de aramızdaki bu benzerliği ve ayrımı daha da artıracak biçimde katılmışsın bize."

"Size katılmak diye bir şey yok," dedi Talita.

"Ne biliyorsun, ne kadarını? Ve ne kadarını bilebilirsin sen? Odandasın, yaşıyorsun, kâh yemek yaparak kâh ansiklopedilere dalıp bilgini artırarak, akşamları ise sirke gidiyorsun, bu sayede, hep olduğun yerde sanıyorsun kendini. Kapı tokmaklarına, metal düğmelere, cam parçalarına hiç dikkat ettin mi şimdiye dek?"

"Evet, bazen," dedi Talita.

"İyice dikkatle bakarsan, her yanda, hatta en az sanıldığı yerde bile tüm devinimlerimizi taklit eden yansımalar vardır. Bu tür saçmalıklara bayılırız bilirsin."

"Gel sütünü iç," dedi Gekrepten, "yoksa benim mi getirmem gerek? Neden böyle saçmalıyorsunuz siz?"

"Bana çok önem veriyorsun," dedi Talita.

"Tek başına her şey için karar veremez insan. Bizim dışımızda olup o konuda bir karara varamayacağımız bir sürü şey vardır, nesneler düzeni, en önemlileri olmasa

bile, en az huzursuzluk veren bir yığın şey var. Böyle konuşuyorum çünkü büyük ödünleme, avuntu da ondan. Örneğin ben bir mate çayı içeyim diyordum. Ama bak o gelmiş sütlü kahve hazırlıyor, üstelik isteyen de olmadı. Sonuç: Eğer içmezsem sütü, ekşiyecek. Pek önemli değil gibi görünüyor ama biraz can sıkıcı. Anlıyor musun ne demek istediğimi?" 41

"Evet, evet," dedi Talita gözlerinin ta içine bakarak. "Manú'ya benzediğin doğru. Her ikiniz de sütlü kahveden ve mateden söz etmeyi çok iyi beceriyorsunuz ve sonuçta insan anlıyor sütlü kahve de mate de gerçekte birer..."

"Aynen öyle," dedi Oliveira. "*Gerçekte*. Daha önce söylediğim şeye gelelim. Manú ile aramızdaki ayrım şu: Hemen hemen aynıyız biz, benzer şeyleriz. Bu noktada fark, yaklaşan tufan gibi bir şey. Dost muyuz ikimiz? Evet, hiç kuşkusuz ama hiç şaşmam, eğer... Birbirimizi tanıdığımız günden beri, evet açıkça söyleyebilirim sana da, zaten biliyorsun hepsini, tanıdığımız günden beri birbirimizi yaralamaktan, kırmaktan öte bir şey yapmıyoruz. Manú, benim ben olmamdan hoşlanmıyor, ne zaman bir çivi çakmaya kalksam, dik tutup, işte görüyorsun, eğeliyor hemen, bunu yaparken de seni de önüne katıyor, sürüklüyor. Olduğum gibi olmamı istemiyorsa eğer, düşündüğüm nice şeyi ve yaptığım onca işi gözümün önünde şaşırtmacayla elinden kapıyormuşum gibi bir şey var. O tutup daha düşünene kadar, tak tak, hooop görüyorum, pat, bitti. O pencereden eğiliyordur, ben de çivileri doğrultmaya çalışıyorumdur o an."

Talita geriye dönünce, konsolla pencere arasına gizlenmiş, onları dinleyen Traveler'in gölgesini gördü.

"Tamam, oldu ama abartmamak gerek her şeyi. Senin aklına bile gelmeyecek ne düşünceler vardır Manú'nun kafasında, tamam mı?"

"Örneğin hangisi?"

41 "Sütün soğuyor," dedi Gekrepten sızlanan tonda. "Biraz ısıtayım ister misin sevgilim?"

"İyisi mi git yarına turta yap o sütle sen," dedi Oliveira. "Evet Talita devam et."

"Hayır," dedi Talita içini çekerek. "Neye yarar ki? Çok sıcak, yandım ben, sanırım başım da dönüyor."

Traveler atlayıp yeniden oturunca tahtanın ucuna, altında köprünün titreşimlerle sarsıldığını hissetti. Traveler dizüstü oturup pencerenin pervazını açmaksızın, hasır şapkayı tahta köprü üstüne koydu, sonra toz süpürgesinin başıyla milim milim itelemeye başladı.

"Bir parça sapsa bir yana," dedi Traveler, "kesinlikle düşer şapka, oho git aşağılarda ara getir, bir sürü iş."

"En iyisi eve döneyim," dedi Talita, Traveler'e bakarken zar zor. "Dur ama önce Oliveira'ya mateyi vermem gerek."

"Artık istemez canım, gerek yok," dedi Oliveira. "Ya da paketi oradan fırlatırsın yeter, ikisi de bir benim için."

Talita bir ona, bir ötekine baktı, kıpırdamadı yerinden.

"Seni anlamak çok zor doğrusu," dedi Traveler. "Bunca zahmete katlan, sonunda mate olmuş olmamış fark etmesin ha!"

"Yelkovan kadranda döndü bir kez oğlum," dedi Oliveira. "Sen sümüklüböcek ağırlığıyla yol alıyorsun her şeyin süregidişi içinde. Şu rezil pirinç sapından hasır şapkayı almaya gidişinden beri ne olup bittiğini bir düşün. Mate konusu daha içip bitirmeden tükendi, kapanıp gitti, bu arada her zaman her yerde sadık Gekrepten önemli bir giriş yaptı sahneye, elinde mutfak araç gereçleri, haydi bakalım. Sütlü kahve dönemine girdik şu an, elden ne gelir ki!"

"Al işte nedenler, nedenler," dedi Traveler.

"Nedenler değil, pek nesnel gerçeklikler. Fizikçilerin

dediği gibi aynı, sen süreklilik içinde devinimde olma eğilimindesin, bense varoluşun baş döndürücü kesintili haline, kopuşlarına müthiş duyarlı biri. Bu anda işte sütlü kahve kopuntuyu yapmış oluyor, yerleşiyor olay olarak, hükmediyor her şeye, yayılıyor ve binlerce yuvada yanı şey yinelenip duruyor. Mate kapları yıkanmış, durulanmış, kaldırılmış, yok edilmiş. Tüm Amerika kıtası sektörünü kaplıyor sütlü kahvenin anlık alanı. Bu durumun yaratacağı şeyleri ve arkasından daha neler gelebileceğini bir düşün. Sütlü besinler yemenin erdemleri üstüne yavrularına ders veren, öğretiler yumurtlayan özenli anneler; mutfak masası çevresini saran çocuklar, ki orada her şey güzel, her şey gülüştür, üste gelen kısmında tabii, altında ise masanın, tekmeler, çimdikler. Bu saatte sütlü kahve sözü etmek başkalaşmak demektir, günün bitim noktasına doğru sevimli bir yönelim, iyi kötü seçimi edimlerin, neler yaptım yapmadımlar; başkasına yaptırdıklarımız, dökümü bunların, geçici durumlar, belirsiz söylevler, saatin altısında, korkunç bir süredir bu saat, anahtarların kapılara, insanların otobüslere yönelişidir belki kabaca ama tamı tamına somutlaştırır bu anı. Bu saatte hemen hemen hiç kimse sevişmez, ya bu saatten önce ya daha sonra gelir. Bu saatte duşa girmeyi düşünmez insanlar; akşam için değişik olasılıklar kurmaya başlarlar, acaba Paulina Singerman'ın son oyununu mu görmeye gitsinler, yoksa Toca Taranto'lanınkini mi? Oysa mate içme saatinin tüm bunlarla ne ilgisi vardır? Yok! Yersiz, zamansız içilen mateden söz etmiyorum ben, sütlü kahvenin üstüne olmaz, ben yöresel ve otantik biçimde içilenden söz ediyorum, öyle severim ben, günün en soğuk ânında. Ve tüm bunları, bana öyle geliyor ki, anlayamazsın sen ha?" 41

"Terzilerin hepsi hırsız," dedi Gekrepten. "Hiç terziye elbise verdin mi Talita?"

41 "Hayır," dedi Talita. "Birazcık dikiş kursuna gittim ben."

"İyi yapmışsın kızım. Bugün öğleden sonra dişçiden çıkınca terzime uğradım, oraya çok yakın oturur. Bir eteklige gereksinim duyuyordum, sekiz günde verecekti. 'Ah, hanımcığım, annem hastaydı, iğneye iplik takacak zamanım bile olmadı,' demez mi bana. Ben de dedim ki ona: 'Ama canım bu etek gerekli bana.' Ne dese beğenirsiniz: 'Çok üzgünüm, inanın çok üzgünüm, sizin gibi bir müşteri, ah gerçekten beni bağışlamanız gerek.' Ben de, 'Hanımefendi, özür dilemek hiçbir şeyi düzeltmez, verdiğiniz sözde dursanız daha iyi olmaz mı? Hepimiz kazançlı çıkardık,' dedim. 'Ya, madem böyle düşünüyorsunuz, neden bir başka terziye gitmiyorsunuz?' demesin mi. O zaman atıldım: 'İstemiyor da değilim ama bir kez sizinle! başladık, alıştım, biraz sabırlı olmak düşüyor bana.'"

"Sahi aynen bunlar oldu mu?" dedi Oliveira.

"Elbette," dedi Gekrepten, "Talita'ya anlatıp duruyorum, duymuyor musun?"

"Evet ama bu başka."

"Allah aşkına yine başlama."

"Bak, bak işte," dedi Oliveira kendisine çatık kaşla bakıp duran Traveler'e. "İşte her şey böyle. Herkes tutmuş bir de başkalarıyla paylaştıkları bir şeyler varmış sanıyor."

"Boş ver, önemi yok bunun," dedi Traveler. "Yeni bir şey var mı? Neden söz ediyorsun sen?"

"Ne dersin, ne dersin, yinele yinele dur aynı şeyleri."

"Bir başka kişiye karşın, onaylamanın gerektirdiği ne varsa yineleyip duruyorsun."

"Tanrı beni kentinize atmış bir kez."

"Eğer yargıladığın ben değilsem tutup karıma çatıyorsun bu kez de."

Sizi iğnelemek ve uyanık tutmak için," dedi Oliveira.

"Çeşit çeşit manyaklık. Sina'lı mısın nesin?"

"Her şeyin olabildiğince açık seçik olmasından hoşlanırım. Sana vız geliyor, Gekrepten konuşmasının bir yerinde tutup tümden düşsel bir olay atmış ortaya ya da ne bileyim nasıl bir eteklikse eteği; bunları dinlemiyorsun bile. Hiçbir anlam taşımıyor senin için. Farkında değilmiş gibi gözüküyorsun. Özürler dileyip konuşmanın arasına girmeler güzelce de olsa akla pek gelmedik türde de, hepsi de belli bir düzeni bozup tümceyi böldüğünden berbat, iğrenç oluyor, öyle değil mi, anlatabildim mi acaba?"

"Horacio böyledir hep. Sözüne kulak asmayın Traveler," dedi Gekrepten.

"Gevşeyiveriyoruz, dayanılır gibi değil, Manú. Gerçeklik, musluktaki su gibi akıversin elimize istiyoruz, olurmuş gibi. İşte öylece yakınımızdaydı, orada ve tam gerçek, tıpkı başparmağımızdan çıkıp serçeparmağımıza atılan bir gökkuşağı gibi. Gerçekliği ele geçirmek için gereken anlaşmayı düşün bir, hem tam gerektiği anda ve zorunlu değerlilikte; bu konuda fissst! Boş ver, radyo General Pisotelli'nin bildirilerini sunuyor, al işte her şey berbat: 'İşte sonunda ciddi bir iş,' diye düşünüyordur aşağıdaki kız ya da öbürü de öyledir, belki de sen bile. Ben bile, evet ben bile sanma ki dosdoğru bir adamım, tam ve bütün ve yanılmaz biri, yalnızca bir parmaktan ötekine yengeç gibi atılan gökkuşağını seviyordum ben. Sonra bugünün öğleden sonrası... Dinle, soğuğa karşın bir şeyler yapmaya başlayacağız. Bak Talita örneğin, sokağa pat diye düşmeksizin şu çarkı çevirdi işte, sonra sen orada ben de burada... Allah kahretsin, bazı şeylere karşı duyarlıyız işte, ne yani?"

"Seni anladığıma emin değilim," dedi Traveler. "Belki de gökkuşağı çok da fena değildir. Ama neden bu kadar tahammülsüzsün? Yaşa ve yaşat, kardeşim."

41 "Yeterince oyun oynadın, haydi, gel de yatağın üstünden giysi dolabını kaldır bakalım," dedi Gekrepten.

"Bak Traveler, görüyor musun?" dedi Oliveira.

"Evet, evet," dedi Traveler, "görüyor."

"*Quod erat demonstrandum*,[1] abi."

"*Quod erat*."

"İşin kötüsü de şu ki gerçekte henüz başlamamıştık bile, işe bak sen."

"Nasıl, başlamadınız mı?" dedi Talita saçlarını geriye savurarak, bir yandan da Traveler şapkayı iyice itelemiş mi diye bakıyordu.

"Sakın sinirlenme," diye salık verdi Traveler, "ağır ağır dön geriye, şu kolunu çek, hah, şöyle. Bekle, biraz daha iteliyorum şimdi... Biraz daha, tamam oldu."

Talita şapkayı kaptı ve bir çırpıda geçirdi kafasına. Aşağıda bir kadın ve iki çocuk daha gelmişti alışveriş işlerine bakan kızın yanına, hep birlikte başlarının üstündeki köprüye bakıyorlardı.

"Şimdi de paketi Oliveira'ya fırlatıp döneceğim," dedi Talita, başındaki şapkasıyla daha bir güvende hissediyordu kendini. "Tahtayı her iki yandan sıkı tutun, bir de düşürsem, sırası mı..."

"Ne yani, paketi atacak mısın? diye sordu Oliveira. "Kaçıracaksın golü, atamayacaksın, kesinkes atamayacaksın."

"Bırak denesin," dedi Traveler. "Eğer aşağı düşerse paket, sokağa yani, turşusu çıkmış Gutusso'nun, şu moruk karının kafasına düşer."

"Ah sen de mi sevmiyorsun onu?" dedi Oliveira. "Ben de sevmem, çekemem onu doğrusu, ya sen Talita?"

"Ben mi, ben şu paketi fırlatmayı yeğlerdim doğrusu."

1. (Lat.) Gösterildiği gibi. (Ç.N.)

"Tamam, tamam, anladık ama acelen var gibi geldi bana."

"Oliveira haklı," dedi Traveler, "dikkat et de son anda her şeyi bozma, bu kadar dayandıktan sonra..."

"Ama feci sıcakladım," dedi Talita. "Manú, evimize dönmek istiyorum ben."

"Allah kahretsin, böyle sızlanıp duracak ne var, o kadar uzak değilsin ki! Seni gören de Mato Grosso'dan yazdığını sanacak bana."

Gekrepten yatağın üstündeki dolaba bakıyordu. Oliveira ona, "Mate çayıyla ilgili orası, öyle ya ürün bol orada," dedi, sanki bunu söylemese olmazdı.

"Daha uzun sürecek mi oyununuz?" diye sordu Gekrepten.

"Yo, yo canım," dedi Oliveira.

"Ah," dedi Gekrepten. "Şükürler olsun."

Talita paketi cebinden çıkarmış, bir öne bir arkaya doğru sallayıp duruyordu. Köprü titreşimlerle sallanmaya başladı, Traveler de Oliveira da iki uçtan tüm güçleriyle yüklendiler. Paketi sallayıp savurmaktan yorulunca bu kez de Talita kolunu evire çevire döndürmeye başladı, bir eliyle de tahtaya tutunuyordu.

"Aptallaşma," dedi Oliveira. "Yavaş ol, duyuyor musun beni? Daha yavaş olsana!"

"Dikkaat! Geliyor!" diye bağırdı Talita.

"Daha yavaş be düşeceksin!"

"Umurumda bile değil," diye haykırdı Talita. Fırlattı paketi; havayı yarıp yatağın üstündeki dolap kapağına konuverdi.

"Harika," dedi Traveler, sanki bir bakışıyla Talita'yı tahta köprü üstünde olduğu yerde tutmak ister gibi. "Olağanüstü, canım, çok iyi. Bundan güzeli olamazdı, işte bu, tam bir gösteri."

Köprü ağır ağır yeniden yerine oturdu. Talita iki eliy-

41 le tutundu ve başını öne eğdi. Oliveira sadece şapkasını ve omuzlarına yayılmış saçlarını görüyordu. Gözlerini kaldırdı yeniden, Traveler'e baktı.

"Bana göre de öyle, sanırım bundan daha açık kanıt olamaz," dedi.

Eh sonunda oldu, diye düşündü Talita, aşağıya yola baktı, kaldırımlara. Ne yapsındı orada daha fazla kalıp da, öylece iki pencere arasında.

"İki şey yapabilirsin," dedi Traveler. "İster devam eder gidersin ileriye, ki bu yol daha kolay, gider Oliveira'nın penceresinden dalarsın içeri ya da geri çekilirsin, tabii bu daha güç, merdivenlerden gelip seni kurtarabilirim, yolu geçmekten de."

"Buradan geçsin zavallı kız," dedi Gekrepten. Terden sırılsıklam yüzü.

"Bırak dinleneyim birazcık," dedi Talita, "başım fena dönüyor gibi."

Oliveira bir çırpıda dizüstü duruma geçti tahta köprü üstünde, ona doğru uzattı elini. Talita'nın yarım metre kadar ilerlemesi yeterliydi uzanan elini yakalaması için.

"Ne iyi, ne kibar çocuk," dedi Traveler. "Görgü kurallarını iyi bellediği hemen anlaşılıyor. Ne beyefendi, ne beyefendi. Talita, canım bunu kaçırma bak."

"Ağırlık çökmüş olmalı," dedi Oliveira. "Dinlensen biraz Talita, sonra, bak gelsene bu tarafa. Bakma sen onun söylediklerine, insan donmadan önce çaresiz bir uykuya dalar karlar içinde bilirsin."

Ama öyle olmadı ağır ağır dikildi Talita dimdik duruyordu iki eline dayanmış, kalçasını yirmi santim kadar geriye atmıştı. Bir kez daha büzülüp biraz daha geriye. Oliveira'nın eli havada, ona doğru uzanmış hâlâ, rıhtımdan ağır ağır uzaklaşan bir geminin yolcusu gibi.

Traveler kolunu uzattı ileri, Talita'nın koltukaltına

geçirdi ellerini. Talita'nın kılı kıpırdamaz durumdaydı, sonra ani bir hareketle başını geriye devirdi, şapka çıktı başından, uçarak döne döne indi kaldırımın üstüne. 41

"Boğa koşularındaki gibi," dedi Oliveira. "İhtiyar Gutusso parça parça edecek onu."

Talita gözlerini kapamıştı, bakışlarının eline bırakmıştı kendini, biri tahtadan çekip uzaklaştırıyordu onu. Sonra Traveler'in dudaklarını duyumsadı ensesinde, sıcak ve hızlı soluğunu...

"Geri döndün," diye mırıldandı Traveler. "Geri döndün. Geri döndün."

"Pek tabii," dedi yatağa yaklaşırken Talita. "Nasıl dönmezdim ki? Kahrolası paketi fırlattım ya ona, geri döndüm işte, attım paketi, geri..."

Traveler yatağın kenarına oturdu. Parmaklardan parmaklara atlayan gökkuşağını düşünüyordu, Oliveira'nın şu acayip düşünceleri takılıyordu aklına. Talita yığılır gibi bıraktı kendini onun yanına, sessizce ağlamaya koyuldu. "Sinirsel, sinirsel," diye geçirdi aklından Traveler, "çok kötü, berbat saatler geçirdi." Gidip ona koca bir bardak limonata getirmeliydi, bir aspirin vermeliydi, yüzünü bir dergiyle yelpazelemeli, uyuması için ikna etmeliydi onu. Ama, daha önce ansiklopedileri düzeltmek, yerine koymak gerekirdi yeniden, konsolu yerine itmek ve tahta köprüyü içeri çekmek. "Bu oda berbat, karmakarışık..." diye düşündü Talita'yı öperken... Ağlamayı keser kesmez, odayı düzenlemesinde kendisine yardım etmesini isteyecekti.

"Sonunda, en sonunda," dedi Oliveira.

Pencereden ayrıldı o da, yatağın kenarına çöktü, dolaptan artakalan yere tabii. Gekrepten hazırladığı matenin yapraklarını topluyordu küçük bir kaşıkla çayın üstünden.

"Çivi dolu be," dedi. "Ne garip."

41 "Çok garip gerçekten de," dedi Oliveira.

"Gidip Talita'nın şapkasını arayayım," dedi Gekrepten. "Çoluk çocuk ne yapar bilinmez."

"Müthiş bir düşünce," dedi Oliveira, çayında bulduğu bir çiviyi daha çıkarırken, parmakları arasına evire çevire baktı.

Gekrepten sokağa indi. Çocuklar şapkayı ele geçirmiş, alışverişçi kızlar ve Gutusso Ana ile tartışıyorlardı çekiştire çekiştire.

"Verin bakayım onu bana," dedi Gekrepten, kibirli gülüşler saçarak. "Karşıdaki hanımın o, çok iyi tanıdığım biri."

"Herkes tanıyor onu yavrucuğum," dedi Bayan Gutusso. "Alın işte, öğlenin bu saatinde şu sahneye bakın, çocukların gözleri önünde."

"Fena bir şey yapmıyordu ki," dedi Gekrepten, kendi söylediğine pek inanmadan.

"Çıplak bacaklar, açık saçık, tahtadan bir köprüde, tam da çocuklara göre seyir. Hiçbirinizin aklına gelmedi belki ama buradan her şey görülüyordu, her şey."

Çocukların en ufağı atılıp, "Çok kıllıydı," dedi.

"Bakın, görüyorsunuz işte," dedi Bayan Gutusso. "Çocuklar gördüklerini olduğu gibi söylerler, zavallı masum yavrucaklar. Ve söyler misiniz lütfen o kadın tahta ata biner gibi binmiş ne yapıyordu? Hem de herkesin ya öğlen uykusunda ya da işlerinin başında olduğu bu saatte ha? Siz hanımefendi, size sorabilir miyim lütfen, siz olsanız çıkar mıydınız o tahtaya?"

"Tabii ki hayır. Ama aynı kişi değiliz, o sirkte çalışıyor, sanatçı onların hepsi de, tamam mı?"

"Gösteri mi yapıyorlar sirkte," diye sordu yavrucaklardan biri. "Hangi sirkte çalışıyor o kadın? Yaptığı numara ne?"

"Hayır, numara yapmıyordu," dedi Gekrepten de. "Kocama birazcık mate vermek istiyordu, sonra işte..."

Bayan Gutusso alışveriş işlerine bakan kıza döndü, kız bir parmağını yanağına bastırmış, döndürüp pöfürdüyordu. Gekrepten şapkayı kaptığı gibi çabucak otelin koridorunu geçti, o sırada çocuklar el ele vermiş, bildik tango havasıyla şarkı söyleyerek dönmeye başlamışlardı: 41

Arkasından geçirmişler, arkasından geçirmişler,
kıçına sokmuşlar kazığı
Zavallı adam! Zavallı adam!
Uğraşmış uğraşmış, çıkaramamış.
(*Bis*)

(-148)

42

Il mio supplizio
è quando
non mi credo
in armonia[1]

UNGARETTI, "I Fiumi."

Görevi, çocukların çadır altlarına sızmalarını önlemek, gerektiğinde hayvanların bakımında yardımcı olmak, makiniste yardım etmek, reklam afişlerini ve ilgi çekici broşürlerin metnini yazmak, basılmalarıyla uğraşmak, polisle düzenli ve iyi bağlar kurmak, dikkati çeken her tür anormallikleri müdüre bildirmek, Bay Manuel Traveler'e idari işlerde yardım etmek ve Bayan Atalia Donosi'ye gerektiğinde gişede yardımcı olmaktan ibaretti.

Oh! Kalbim, kalkma ayağa,
bana karşı tanıklık etme sakın!

(*Mısır Ölüler Kitabı* ya da bokböceği üzerindeki yazıttan.)

1. (İt.) Uyumu yaşadığıma / inandığım zaman / ızdırabım başlar. (Y.N.)

Bu sıralarda işte, Avrupa'da, Dinu Lipatti tam otuz üç yaşındayken gözlerini hayata kapatıyordu. Önce işlerinden, sonra Dinu Lipatti'den söz açtılar, sokağın köşesine varana dek sürdürdüler konuşmayı; çünkü Talita da aynı şeyi geçiriyordu aklından, tanrı diye bir şeyin var olmadığını kanıtlamanın ya da en azından tanrı varsa düzeltilmesi olanaksız havailiği, uçarılığı konusunda kanıtlar derlemenin iyi olacağını düşünüyordu. Talita gidip o an Lipatti'nin bir plağını almayı önermişti ve de Don Crespo'nun evine gidip dinlemeyi; ama Traveler ve Oliveira köşedeki kafeye gidip birer bira içmek ve sirkle ilgili konularda söyleşmek istiyorlardı, öyle ya artık meslektaş sayılırlardı, bundan da çok hoşnuttular. Oliveira, Traveler'in başka hiçbir şekilde değil de, işe bak, rastlantı sonucu patronu ikna edebilmek için kahramanca çaba göstermiş olduğunu iyice bir görmüştü. Ellerinde kalan üç adet kupon kumaşın ikisini Gekrepten'e armağan etmeye ve kalanı da kendine bir tayyör yaptırsın diye Talita'ya vermekte karar kıldılar. Yeni işine atanmasını kutlama öyküleri böyle işte. Sonuçta Traveler bira istedi. Talita o sırada öğle yemeği için bir şeyler hazırlıyordu. Günlerden pazartesiydi, sirkin dinlenme günü. Salıya iki gösteri vardı, biri saat yedide, öteki dokuzda, dört ayı ile ilk kez yapılacak gösteri; bir başka numara daha vardı Kolombo'dan gelen bir hayvan terbiyecisinin gösterisi, üçüncü gösteri ise bilgin kediyle. Başlangıçta Oliveira'nın görevi işleri iyi bir öğrenmekti, eli işe yatıncaya dek, bu arada da hiç de fena sayılmayacak öteki benzerlerini aratmayacak gösterileri izlemekti. Her şey yolundaydı. 42

Öylesine yolundaydı ki her şey, Traveler önüne baktı, parmaklarını masada tıngırdatmaya başladı. Hepsini de iyi tanıyan garson Ferrocarril Oeste takımının şansı olup olmadığını tartışmak amacıyla yanaştı yanlarına; Oliveira, Chacarita Junoiors'un şanslı olduğu üstüne on

42 peso bahse girdi. *Bagüala* ritmini parmaklarıyla tıngırdatmayı sürdüren Traveler her şeyin böyle olmasının gayetle iyiye alamet olduğunu, başkaca bir yolun zaten bulunmadığını söyleyip duruyordu kendi kendine, o sırada Oliveira bahis konusunda işi bağlayıcı son görüşlerini aktarıyor, bir yandan da birasını yudumluyordu. Mısır'la ilgili bazı tümceler geldi bu sabah aklına, Toth takıldı, büyücüler tanrısı ve de insan dilini yaratan. O an, az buçuk argo da olsa konuştukları dilin oluşmuş tümcenin bir parçası gibi bir tuzak olup olmadığını tartıştılar bir süre. Sonunda Toth'un çift yönlü işlevinin eninde sonunda gerçeklikle gerçek olmayan içerisinde bir bağlantı varlığının güvenilir göstergesi olduğu kanısına vardılar; bu sonuç onları sevindirdi, böylece şu her zamanki nesnel bağıntı sorununu aşağı yukarı çözmüş oluyorlardı... Dünya soyut da somut da olsa Mısırlı bir tanrı vardı ve sözleriyle öznelerle nesneleri birbirine uyduruyordu. Her şey kesin bir kararlılıkla çok iyiydi çok.

(-75)

43

Sirkte çok rahattılar, pullu payetli farlı gözler, korkunç gürültülü bir müzik, bazı numaralı kartonlara kediotu tozu püskürtüldüğünde tepki gösteren bilgin kedi ve yavrularına Darwin Kuramı'na uygun evrimin böylesine güzel bir örneğini göstermekte olan coşkulu seyirci bayanlar. İlk gece Oliveira henüz bomboş olan pistte ilerleyip de gözlerini yukarıya kaldırarak şu çadırın tam tepesindeki deliğe baktığında –kaçamak bir bakışla dokunuş da denebilirdi, orada bir merkez vardı sanki, özgür uzaya açılan bir göz, bir köprü– gülmeyi kesti, bir başkası olsaydı benim yerimde, çoktan şu orta direğe tırmanır ve bu göze ulaşırdı, diye düşündü; ama bu bir başkası kendisi değildi elbet, o, yukarıya baka baka sigarasını tüttüren biriydi, bu bir başka kişi kendisi değildi ki, kendisi aşağıdaydı, sirkin gürültü patırtısı içinde sigara içiyordu.

Bu ilk gecelerden birinde işte Traveler'in ne demeye ona bu türden bir iş bulmuş olduğunu kavradı. Talita hem büro hem kasa olarak kullanılan yerde, içtenlikle fısıldayıverdi bunu kulağına, yalansız dolansız. Oliveira da biliyordu bunu ama başka bir biçimde tabii, Talita'nın sorunu kendi açısından nasıl ele aldığını anlatması gerekti ona çünkü Oliveira bu iki boyut arasından yepyeni bir zaman gibi doğabilmeliydi, yepyeni bir zaman, için-

43 de yaşanılan an gibi, Oliveira birden dalıp içine, elleriyle dokunuşunu duyumsadı birden. Karşı çıkmak istedi, hayır demek, bunların Traveler'in uydurmacası olduğunu söylemek, bir kez daha başkalarına ait zamanın dışında duyumsadı kendini (ah, o değil miydi zamanı ele geçirmek için ölüp biten, onlarınkine katılmak isteyen, var olmak için yanıp tutuşan) ama yine de tam bunları düşünürken Traveler'in de Talita'nın da dünyasını öyle ya da böyle hiçe saymış, çiğneyip geçmiş olduğunun farkına vardı, ne edimleriyle ne istekleriyle basıp geçmişti, sadece ve sadece nostaljik bir kapristi onunkisi. Talita'nın söylediklerı arasından, Montevideo Tepesi'nin pek belirgin olmayan iniş çıkışlarını gördü gözlerinin önünde ve patlattı kahkahayı Talita'nın yüzüne baka baka, tıpkı sabahki gibi yine böyle gülmüştü aynanın önünde dişlerini fırçalarken.

Talita elindeki dikiş ipliği ile on pesoluk para yığınını bağladı ve alışageldiği tekdüze biçimde kalanını saymaya koyuldu.

"Ne diyeyim yani," dedi Talita, "Manú haklı bence."

"Haklı kuşkusuz," dedi Oliveira, "ama o kadar da aptal, budala, sen de bilirsin bunu."

"Çok da iyi bilmem. O tahta köprünün üstüne ata biner gibi binmiş dururken kavradım birden, anladım ki aptalsınız ikiniz de. Siz de benim kadar iyi biliyorsunuz bunu zaten, tam terazinin ortasındayım ben, tam orta yerinde, adı nedir o noktanın asla bilemeyeceğim ama."

"Sen bizim nasihat perimizsin, bizim medyumsal köprümüzsün, ruhlarımız arasındaki aracı. Şimdi düşünüyorum da, sen oradayken, Manú da ben de transa geçtik sanki. Gekrepten bile farkına vardı o an ve bu nefis sözcüğü o attı ortaya, transa geçtik."

"Belki de," dedi Talita girişleri bir yere kaydederken, "olabilir. Ne düşündüğümü öğrenmek istiyorsan eğer,

bak dinle Manú seni ne yapıp ne edeceğine şaştı kaldı. Seni kardeşi gibi seviyor ama bir o kadar da çıkıp gelmene üzülüyor."

"Kimse onu zorlamadı gel beni limanda bekle diye. Kart filan da atmadım."

"Gekrepten'den öğrendi. Gekrepten balkonunu sardunyalarla bezemeye başlayınca o da şeyden öğrenmiş, bakanlıktan."

"Ne şeytanca yaklaşmak öyle adım adım. Gekrepten her şeyi diplomatik yollardan öğrenmiş olduğunu söylediğinde yapacağım tek şey vardı çılgın bir inek gibi kollarıma atılmasına izin vermek. Ne özveri, ne özveri; aman ne biçim Penelopeia'lik böyle vay canına!"

"Bunlardan söz etmek hoşuna gitmiyorsa eğer, vezneyi kapatıp Manú'yu aramaya gidebiliriz," dedi Talita, gözlerini yere indirmişti.

"Yok canım, çok hoşuma gidiyor, çok; ama kocanın yarattığı kargaşa vicdanen pek de hoş olmayan şeyler koyuyor ortaya, bu... bu benim için, şey... neyse, kısaca sorarsam, sorunu sen niye çözmüyorsun tek başına?"

"Tamam," dedi Talita, "geçen günkü öğleden sonra olanları anlamamak için aptal olmak gerekir."

"Evet ama, o günün ertesinde ne diye Manú gidip de müdürü görüyor, bana iş buluyor, ha? Tam da kupon kumaşlarımı ağlaya sızlaya satmış, kalanıyla gözyaşlarımı sile kurulaya satışa çıkacakken ben ha?"

"Manú çok iyi bir insandır, ne denli iyi biri olduğunu asla anlayamayacaksın sen."

"Ne tuhaf bir iyilik," dedi Oliveira. "Doğruluğunu hiçbir zaman kanıtlayamayacağım şeyleri bir yana bırakalım, tabii ki gerçektir öyle ama izin ver de şu kadarıyla kırıcı olayım, Manú belki de ateşle oynamak isteğinde. Ve de sen –parmağıyla Talita'yı göstererek– sen de suç ortağısın, işini kolaylaştırıyorsun."

43 "Suç ortağı mı?"

"Evet, suç ortağı. Önce beni ele al, belki ama sonra başkası, burada olmayan biri belki. Köprü veya terazi; bunun felaket olduğuna inanıyorsun sen, terazi, senin deyimin ama bilmiyorsun bir yana biraz eğiliyorsun, tam dengede değil. Bunları söylemek gerek sana. Birileri anlatmalı."

"Neden gitmiyorsun buralardan Horacio?" diye sordu Talita. "Neden Traveler'i de beni de rahat bırakmıyorsun?"

"Sana daha önce de söyledim, uslu uslu gidip kumaşlarımı satmaya hazırdım, şu azgın hayvan gidip bu işi buldu bana. Ona karşı gelemem, hayır diyemem asla, daha da fena olurdu böylesi. Kafamdan ne aptalca şeyler geçirdiğimi sanır."

"Bu nedenle gitmiyorsun Horacio, öyle mi, bu nedenledir ki Manú'yu uyku tutmuyor."

"Ah canım, bir sakinleştirici ver sen de."

Talita beş pesolukları bağladı. Bilgin kediye gelince sıra, bu işi yapışını hep birlikte her zaman görmüşlerdi; bu hayvan gerçekten de acayip bir şeydi, açıklanamaz bir şeyler vardı, iki kez de, daha kediotu püskürtmeden önce atılıp çarpmayı yapıvermişti. Traveler şaşkındı, çevresindekilere ona dikkat etmelerini, iyi gözetlemelerini söylüyordu. Ama bu akşam kedi de tümüyle aptallaşmıştı, sadece ve sadece yirmi beşe kadar toplama yapabiliyordu, feciydi durum feci. Piste giriş yerine yakın bir aralıkta durmuş sigara tüttüren Traveler ve Oliveira, kedinin az buçuk fosforlu besinlere gereksinimi olduğuna, bunu patrona bildirmek gerekeceğine karar verdiler. Nedendir bilinmez, kediden nefret eden iki palyaço pistteki kürsünün çevresinde dans ediyor, sevimli kedicik de bıyıklarını yoğun ışık seli içinde yalayıp parlatıyordu. Palyaçolar üçüncü kez kedinin tam önünden bir Rus şarkısını bağıra çağıra söyleyerek geçiyorlardı ki kedi yaşlı olanın yüzüne sıç-

radı, tırmaladı, seyirci her zamanki alışkanlıkla numarayı deliler gibi alkışlıyordu. Garip bir geceydi bu gece. Oliveira çadırın tepe noktasındaki açıklığa bakınca, henüz gündüz olduğundan o saatte, kara deliğin ortasında Sirius yıldızını gördü, dünyanın kapılarının üç gün boyu açık olduğunu, sonra yukarıdaki o delikle insan arasına kurulan köprüden kutsal ruhların göğe çıkışını düşünüyordu (insan sonuçta o deliğe dek çıkacaktı tabii, eğer oradan değişmiş biçimde dönmek zorunda kalmasaydı, bir başka biçimde, kendi soyundan gelen ruhlarla buluşmak zorunda kalmasaydı). Yirmi dört Ağustos işte bu üç günden biriydi, dünyanın göğe açıldığı günlerden biri. Yukarı çıkıp da kafayı kırmanın âlemi yoktu şimdi, daha şubat ayındaydılar. Oliveira diğer iki günü anımsayamıyordu, üç tarihten yalnızca birini belirgince anımsamak da tuhaftı, üçte bir. Niye, acaba illa ki yirmi dört Ağustos? Belki de "Ağustos'un yirmi dördü" tamı tamına sekiz heceliydi de ondan. Belleğin böyle garip oyunları vardır insana. O halde, o halde Gerçek, Doğru yani belki de bir dörtlük veya on bir heceli bir dize, belki de ve belki de ritim bir kez daha yolun duraklarını belirliyor ve dizeyi ölçülerine kesimliyor, hecelerine ayırıyor. Tez yazanlar, araştırmada güçlü olanlar için geliştirilecek temalar işte. Ne çok. Hokkabaza bakmak gerçekten zevkliydi, akıl almaz ustalığı, Samanyolu gibi pist, sigara dumanından bulut, Villa del Parque çocuklarının yüzlercesinin, yüzlercesinin kafası üstünde, Villa del Parque, henüz birçok okaliptüs ağacının var olduğu semt; bu da teraziyi dengeliyor, bir başka sefere anlatın bu teraziyi, bu yargı aletini, bu tartı aletini, bu burç simgesini.

43

(-125)

44

Traveler'in çok az uyuduğu doğruydu, göğsünün üzerinde yük varmışçasına, gecenin orta yerinde derin derin iç geçiren oydu, öyle anlarda Talita'yı alırdı kolları arasına. Talita da tek söz etmeden bırakırdı kendini ona, sıkıca sarılırdı. Kendini daha az yalnız hissetsin diye. Öpüşürlerdi karanlıkta, burunlarından, dudak dudağa, gözlerinden; Traveler yorganın altından çıkardığı eliyle Talita'nın yanağını okşardı, sonra çabucak yine yorganın altına girerdi, sanki hava soğukmuş, çok soğukmuşçasına; neden sonra birkaç sayı mırıldanmaya başlardı, eski alışkanlığıydı uyumak için sayı sayması, Talita onun kollarının yavaşça gevşediğini, soluğunun derinden ve rahat olduğunu hissederdi. Gündüzleri hayatından hoşnuttu, tangolar çalardı ıslıkla, bazı bazı okumaya dalar ya da mate hazırlardı çalarken; ama Talita yemek yaparken de en az dört-beş kez onu görmeye giderdi, ya bir bahane uydurur ya da öylesine konuşmak için, havadan sudan konuşmalar; özellikle şu sıralar tımarhane konusunda, hazırlıklar yolunda gibiydi ve illa ki orayı satın alma düşüncesi gitgide kafasına takılıyordu müdürün. Tımarhane işi pek hoşuna gitmiyordu Talita'nın, Traveler de biliyordu bunu. Her ikisi de işin gırgır yanını görmeye çalışıyor ve Samuel Beckett'e yaraşır gösteriler düzenleyecekleri konusunda söz veri-

yorlardı birbirlerine. Bazen Oliveira çıkagelirdi çay içmeye onlarla birlikte; ama genelde odasında kalmayı yeğlerdi, rahatça okuyup sigara içebilmesi için ise kesinlikle Gekrepten işe gitmeliydi. Traveler, Talita'nın biraz morarmış göz altlarına bakıyordu, bir yandan da ördeğin tüylerini yolmaya yardım ediyordu, Talita'nın bayıldığı aylık lüksleriydi, ayda iki kez pişerdi. Büyük bir amatördü Talita ördek işinde, nasıl olursa olsun hangi yemek türüne girerse girsin ördek, çok severdi. Traveler işlerin hiç de kötü gitmediğini, aşağı yukarı yolunda olduğunu yineliyordu içinden, kızgın değildi, Horacio'nun bazı bazı onlarla çay içmeye gelişine bile kızmıyordu çünkü o geldiği zamanlar, zar zor anlayabildiği bir matematik oyununu oynamaya koyulurlardı; ama her şeye karşın, zaman geçirmek için oynanmalıydı bu oyun ve kişiler karşılıklı birbirlerine uyabilmeli, dostluklara değmeliydi, insanlar bunu duyumsayabilmeliydi. Bazen de kitap okurlardı, ne de olsa sosyalist gençliğin bir parçası olarak –Traveler'de Tanrı sevgisi de vardı– okuma zevki sürüp gidiyordu hâlâ, bir de tartışmaktan hoşlanıyorlardı, salt İspanyol-Arjantin karışımı bir zevk alışla, karşısındakinin düşünce ve yargısını kesinlikle kabullenmeden, tartışmak ve deliler gibi gülme fırsatlarını asla kaçırmadan, acı çeken insanlığın durumuna bakıp kendi durumlarının iyi olduğunu uyumsayarak, üstünlük duygusuna kapılmak; insanlığın bu pislik çamurundan çıkmasına yardımcı olmayı istemek de bahanesi... 44

Traveler sahiden de iyi uyuyamıyordu. Sabah güneşinde tıraş olurken Traveler, Talita bir yandan onu seyrediyor ve bunları yineleyip duruyordu kafasında, ustura inip kalkıyordu; Traveler, pijama pantolonu ve sırtında bir gömlek "La Goyola"yı çalıyordu ıslıkla, sonra durdu ve bağıra çağıra söylemeye başladı: *Müzik, aşkla yaşayanların hüzünlü ekmeği*... Sonra ciddi bir tavır takınarak Talita'ya döndü, o, habire ördek yoluyordu o gün orada,

44 mutluydu da; çünkü tüyler kolayca geliveriyordu ele, ördeğin de görünüşü iyiceydi, dipdiri, az görülür şeydir yılık gözlü, boynu bükük ölü hayvanlarda bu gözü açıklık, az fark edilir bir ışık çizgisi gözünde.

"Ne diye uykun bozuk senin Manú?"

"*Müzik... hüzün...* Bozuk mu, benim mi? Sevgilim, gece boyu *Liber penitentialis* üzerinde düşünüp duruyordum derin derin, Macrovius Basca Yayınları'ndan, geçen gün kız kardeşinin dalgınlığından yararlanıp Doktor Feta'dan aşırdım kitabı. Tabii ki geri vereceğim çünkü ucuz bir şey değil. Düşünsene bir *Liber penitentialis*, vay be!"

"O da ne öyle," diye sordu bazı el çabukluklarından ve gizli köşeli çekmecelerden anlayan Talita. "Ne yani, benden saklıyorsun okuduğun şeyleri, evlendiğimizden beri ilk kez oluyor bu."

"Al işte orada istediğin kadar bakabilirsin ama önce ellerini yıkamak koşuluyla. Saklıyorum; çünkü çok değerli bir kitap, seninse ellerin hep ya havuçludur ya yağlı, işte öyle bir şeyler; ev işlerine öyle düşkünsün ki mutfakla ilgili olmayan herhangi bir şeyi yıpratabilirsin."

"Senin olsun kitabın," dedi Talita, kırgın kırgın. "Gel şu hayvanın başını kes, böyle hoşuma gitmiyor, ölü bile olsa gitmiyor."

"Usturayla keseyim," dedi Traveler. "İşi komikleştirir biraz, hem de usturayı böyle bir kesme işinde de kullanmalı, demir işleye işleye ışıldar."

"Hayır, hayır, şu keskin bıçakla."

"Usturayla."

"Hayır, bıçakla."

Traveler, ustura elinde, yaklaştı ve ördeğin başını uçurdu.

"Sakla samanı gelir zamanı," dedi Traveler. "Tımarhane işi olursa, deneyimli olmamız iyidir. *Morgue Sokağı Cinayeti*'ne öykünen biçimde."

"Deliler böyle mi keser birbirini?" 44

"Yok canım ama zaman zaman ufak tefek denemeler yaparlar, tüm duyarlı insanlar gibi, benzetmemi uygun bulursan."

"Oho, ne çok var ne çok," dedi Talita, beyaz iple bağlanmış ördeği ortadan iki parçaya ayırdı.

"İyi uyumadığım konusuna gelince," diye sürdürdü Traveler, tuvalet kâğıdıyla usturasını siliyordu, "neden uyumadığımı biliyorsun, ne için olduğunu yani."

"Diyelim ki evet, kabul. Ama hiçbir sorun olmadığını da bil."

"Sorunlar," dedi Traveler, "kalitesiz ocaklar gibi. Pat diye patlayana dek iyidirler. Bak diyeyim sana, bu dünyada belirli ve tek bir amaca yönelik sorunlar var, belirli ve tek bir amaca yönelik. Yokmuş gibi görünürler, şu anda olduğu gibi işte ama bombanın saati yarın öğlene ayarlanmış gibidir. Tik tak, tik tak. Her şey iyi, iyi ya, iyi. Tik tak."

"İşin fenası," dedi Talita, "saati kuran sensin."

"Elim, güzelim, elim, elimde ayarlanmış, kurulmuş olabilir yarın öğlene. O zaman ne kadar ise yaşayalım, bırakalım herkesler yaşasın bizle."

Talita ördeği yağa buladı, sıvadı her yanını iyice, aşağılarcasına.

"Sitem mi ediyorsun bana," dedi, sanki ördekle konuşuyordu, "sitem edecek ne var?"

"Hiçbir şey, hiçbir şey tabii şu an için," dedi Traveler. "Yarın öğleyin görürüz, göreceğiz, saatin çarkını, çarkın dönüşünü, görüntüyü iyice görüntülemek için söylemiyorum bunu. Kurguyu uzatmak, daha sonraya uzatmak için."

"Horacio'ya tıpatıp benziyorsun," dedi Talita. "Ona ne biçim benziyorsun, inanılır gibi değil."

"Tik tak, tik tak," dedi Traveler, sigarasını ararken, "tik tak."

"Evet, ona benziyorsun işte," diye bağırdı, fırlattı ördeği yere, gürültüyle; yumuşak, boğuk, iğrenç bir gürül-

44 tüyle yere düştü ördek. "Evet Oliveira da burada olsa tik tak derdi, o da bunun gibi hep simgelerle konuşur, anlatırdı. Beni rahat bırakır mısınız ikiniz de ha? Ona benzediğini bile bile söylüyorum, bile bile, yeter ki tüm bu saçmalıklara bir son veresiniz diye her şeyin böyle altüst olması doğru mu, olası mı? Dün de söyledim ona, dün akşam, dayanamıyorum artık, benimle tenis topu gibi oynuyorsunuz ikiniz de, her ikiniz iki yandan aynı anda vuruyorsunuz, böyle oynanmaz bu, oyun değil bu."

Karşı koymasına karşın kollarıyla sardı onu Traveler, bir ayağıyla yerdeki ördeğe basmıştı, az kalsın kayıp havaya uçacaktı, onu burnunun ucundan öperek yatıştırdı.

"Belki de senin için değil bu bomba, yavrucuğum," dedi Talita'yı yumuşatıveren bir tavırla gülümseyerek. Onu daha iyi kavramak için pozisyonunu değiştirdi. "Dinle bak, kafama yıldırım düşsün istediğimden değil ama yine de bir paratoner ardına saklanmış olduğum duygusuna kapılıyorum; bir gün öğle vakti daha saat on ikiyi vurmadan çıplak kafamla ortaya çıkmalıyım, saklanmaksızın ha, işte o gün, işte o saatten sonra yine kendimi eskisi gibi duyumsayabileceğim. Horacio değil bunun nedeni, hayır sevgilim; bir haberci gibi çıkıp gelmiş olsa da, Horacio yüzünden değil, tamam mı? Eğer dönmemiş olsaydı, başka bir şey olurdu, başka bir şey gelirdi başıma: İnsanı özgürlüğe çağıran bir kitap okumuş olabilirdim ya da bir başka kadına âşık olabilirdim... Yaşamın cilveleri, anlıyor musun, hiç mi hiç kuşku duymadığımız bir şeyin beklenmedik anda ve biçimde ortaya çıkıvermeleri ve her şeyi sorun haline getirmeleri. Anlamış olmalısın."

"Ama onun aradığının ben mi olduğumu sanıyorsun, benim de... yani?"

"Hayır, hayır, onun aradığı kesinlikle sen değilsin," dedi, kolunu gevşetip Talita'yı serbest bıraktı. "Hiç de fena ilgilenmiyor değil mi seninle Horacio. Kızma, kızma, sen

de bu ilgiye değersin biliyorum, biri sana baksa, biri seninle konuşsa, kıskanacağımı da biliyorum. Ama Horacio zamanını değerlendiriyorsa seninle, evet bu durumda, bana istersen delisin de, ne dersen de, onun gözünde pek önemli değilsin, onun için de ben öfke duymuyorum. Dert de etmiyorum kendime. Başka bir şey var, başka," dedi Traveler sesini yükseltip. "Ne yazık ki başka bir şey, kahretsin!" 44

"Ya, demek öyle," dedi Talita ve ördeği yerden alıp bir bezle silip temizledi. "Ezip geçmişsin bağrını hayvancığın. Başkaca bir şey. Hiçbir şey anlamıyorum bunlardan ben ama kuşkusuz haklısın sen de."

"O da senin yerinde olsaydı," dedi alçak sesle Traveler, "o da bir şey anlamazdı. Ama başkaca bir şeyin varlığını çok iyi bilirdi. Ürkütücü, korkunç denebilir, bizim yanımıza geldiğinde, duvarlar yıkılıyor, her şey uçup gidiyor cehennemin dibine; birden müthiş güzel oluyor gökyüzü, yıldızlar dökülüyor gökten ekmek sepetimize, elinle karıştırabilirsin yıldızları, yiyebilirsin de, şu ördek örneğin Lohengrin'in kuğusu olup çıkıyor, arkadan bakarak, arkadan tabii."

"Sizi rahatsız etmiyorum ya," diye seslendi Bayan Gutusso, koridorun bir ucundan. "Belki de özel şeyler konuşuyorsunuz, beni ilgilendirmeyen şeylere karışmayı hiç sevmem de."

"Rica ederim, ne rahatsız etmesi, girin girin," dedi Talita, "hanımefendi, gelin de şu güzelim hayvancığa bakın."

"Nefis, bu ne güzellik böyle," dedi Bayan Gutusso. "Her zaman söylerim, ördek eti belki biraz serttir ama, lezzetlidir."

"Manú üstüne çıkıp bir güzel çiğnedi, tereyağı gibi yumuşacık olacak."

"Ne demezsin," dedi Traveler.

(-102)

45

Her şey bir yana, Talita'nın, penceresinde gözükmesini bekleyebilirdi, bunu düşünmek çok doğaldı. Yapış yapış sıcak bir havada, sivrisinekleri öldüren kâğıdın yarattığı geniz yakan tütsülü duman içinde gözlerini açıvermek saatin ikisinde, sabah sabah yeterliydi, iki koca yıldız penceresinde, karanlığa gömülü ve karşıdaki pencere, o da açık olmalıydı o saatte.

Kuşkusuz olağandı çünkü o tahta köprü hâlâ oradaydı ve gündüz güneş altında hayır dense de gecenin ortasında başka bir şey olabilirdi, Oliveira da belki orada, penceresinde bekliyor olabilirdi, sigarasını tüttürüyor, sivrileri kovmak için ve uyumayıp Talita'yı bekliyor olabilirdi, Talita yavaşça kalksın Traveler'in yanından, ayrılsın bedeninden ve gelip penceresine, ona baksındı, karanlıktan karanlığa delsindi bakışları pencereyi. O zaman işte Oliveira da yanan sigarasının ateşiyle karanlıkta işaretler çiziktirirdi. Üçgenler, daireler, kesik kesik biçimler, armalar, aşkı anlatan semboller, aşk iksirini ya da difenilpropilamin, Talita bu eczacılık terimlerinden anlardı ya da sadece ve sadece koltuk kolunun ışıklı salınımı: Koltuğun kolundan ağza, ağızdan koltuğun koluna, bütün bir gece sürebilirdi ışık oyunu.

Ama pencerede kimse yoktu, Traveler aşağı eğilmiş,

kızgın sular kaynayan bir kuyuya benzeyen sokağa bakıyordu, açık bir gazete yerde, sanki elle dokunulabilen yıldızlı net bir gökyüzünün aydınlığında neredeyse okunabiliyordu. Karşıdaki otelin penceresi gecenin karanlığında daha bir yakın gözüküyordu, atlet olan biri bir sıçrayışta ulaşabilirdi pencereye. Hayır, yok yok ulaşamazdı. Belki ölümü göze alırsa evet... ayrıca... Gündüzki tahta köprüden iz yoktu, geçit yoktu karşıya. 45

Traveler iç çeke çeke yatağa döndü. Uykulu uykulu bir soru Talita'dan; saçlarını okşayarak ve belli belirsiz mırıldanarak yanıtladı Traveler. Havadan öpücük yolladı Talita, elini salladı ve yeniden daldı uykuya.

İşte eğer bu karanlık kuyunun bir yerlerinde arayıp bulsaydı Oliveira kendisini, Traveler'i istemese de görürdü, gizemli bir güç gibi dışını çevreleyen beyaz kadın gömleğini görürdü. Eğer kendini bulsaydı arayıp bu kara kuyu dibinde bir yerlerde, Talita'nın penceresinden bakmasını beklerken, onun yerine beyaz gömleğiyle Traveler'in umursamaz görüntüsü inceden inceye yaralardı mutlak kırardı onurunu. Şu an kolunu kaşıyor olmalıydı Oliveira, bileğinden biraz yukarısını, bu onun sıkıntıda ve rahatsız olduğunun belirtisi; kuşkusuz sigarasını dudakları arasında eziyor, tutkulu sözler mırıldanarak yatağına atılıyordu derin uykulara dalıp gitmiş olan Gekrepten'e dönüp bir bakmak bile yok.

Ama bu karanlık kuyunun bir yerinde var olmamışsa eğer gecenin bu saatinde kalkıp pencereye yaklaşması korktuğunu itiraf etmekti de ondan, bir onama da denebilirdi buna. Bu da şu demekti: Horacio da, kendisi de pencereler arasındaki tahta köprüyü çekmemişlerdi geriye, bunu kabullenmek gerekti öyle ya da böyle orada bir geçit vardı, gidip gelinebiliyordu oradan. İkisinden biri, uyurgezer olan, uykusuz olan kalkıp bir pencereden ötekine geçebilirdi, sokağa düşmek korkusu olmaksızın

45 kalın yoğun havanın üstünde yürüye yürüye geçerdi. Köprü ancak ilk gün ışığıyla silinirdi, sütlü kahveler gelince ortaya, daha bir sağlam durumdayken insan, gazete sayfaları ve haber bültenleri sabahın erinde örümcek ağlarını yırtıp parça parça ederken soğuk duşlar altında, yiterdi köprü.

Talita'nın gördüğü düş: Talita yıkıntı halindeki uçsuz bucaksız bir sarayda resim sergisine gitmişti, biri götürmüş olmalıydı onu, tablolar insanın başını döndürecek kadar yükseklere asılmıştı, sanki biri Piranesi Hapishanesi'ni müzeye çevirmişti. Tablolara ulaşmak için, boşlukta asılı duran merdivenleri tırmanmak gerekiyordu; basamakları öyle dardı ki ayağının ucunu ancak koyabiliyordu, sonra öfkeli çılgın, kurşun gibi dalgalı bir denizin kıyısında son bulan galeriler boyunca ilerleyebilmek için kıvrılan merdiven basamaklarını tik tak tırmanabiliyor, sonunda ya altında ya yanı başında kalan tabloları görebiliyordu, aynı beyazımtırak leke, aynı jelatinimsi yapışkan sıvı ya da süt lekesi sonsuza dek yineleniyordu, yineleniyordu tablolarda.

Talita'nın uyanışı: aniden kalkıp yatağına oturuşu, saat daha sabahın dokuzu, yüzükoyun uyuyan Traveler'i sarsalayıp uyanması için kıçına bir şaplak. Traveler'in bir elini uzatıp bacağını çimdiklemesi. Talita, üzerine atlıyor, saçlarını çekiştiriyor. Traveler gücünden yararlanıp üstün geliyor. Talita'nın kolunu çeviriyor sırtına, Talita ah aman pardon diyene dek. Öpüşler sonra, korkunç sıcaklık.

"Düşümde korkunç bir müzedeydim. Beni gezdiren, oraya götüren de senmişsin."

"Düş yorumundan nefret ederim. Mate hazırla bakalım, çatlak!"

"Neden gece kalktın? Çiş yapmak için değildi sanırım, çiş için kalksan, bana derdin, aptalmışım gibi 'Kalkı-

yorum çünkü tutamıyorum artık,' derdin, sana acırdım ben de çünkü bütün gece tutarım ben çişimi, hatta zoraki tutmama gerek yok, farklı bir metabolizma tabii." 45

"Ne, ne?"

"Söyle bakayım, niye kalktın? Pencereye dek gittin, içini çektin, içini."

"Aşağıya atmadım ya kendimi."

"Aptal!"

"Hava çok sıcaktı."

"Söylesene niye kalktın?"

"Nedeni yok canım. Horacio'nun uykusuzluğu tuttu mu yine diye baktım, biraz gevezelik ederdik dedim de."

"O saatte mi? Aman canım gün boyu ikinizin de ağzından zorla çıkıyor sözler, konuşmazsınız bile."

"Bilmem, farklı olabilirdi bu kez. Bilinmez."

"Korkunç bir düş gördüm," dedi Talita, külotunu giyerken.

"Tamam söyledin ya daha önce," dedi tavana bakarak Traveler.

"Biz de çok konuşmuyoruz ki kendi aramızda şu sıralar," dedi Talita.

"Doğru, hava nemli diye."

"Ama bir şeyler konuşuyor birileri, bir şeyler konuşturuyor bizi ya da kullanıyor sözler bizi, böylesi bir duyguya kapılmıyor musun hiç? Sanki içimizde başka biri oturuyormuş gibi gelmiyor mu sana? Yani demek istiyorum ki... Gerçekten zor anlatması."

"Bizde oturuyor içimizde deme de bizimle trans halinde de. Bak daha çok süremez bu. *Sıkma canını Catalina*," diye şarkı mırıldandı Traveler. "*Şansın dönecek, senin de aynalı dolabın olacak bir gün.*"

"Sersem," dedi Talita kulağından öperken onu. "Sürüp gidemez böyle, sürüp gitmeyecek... Bir dakika daha olsa bile sürmeyecek, sürmemeli."

"Birden kesip atmak kötüdür kötü, hem sonra artakalan kısım ağrır durur yaşam boyu."

"Doğruyu söylememi istiyorsan eğer. Örümcek ve de kırkayak yetiştiriyoruz gibime geliyor. Özenle bakıyor, büyütüyor, besliyoruz, başlangıçta minicik hayvanlar, zararsız, hiçbir şey yok korkacak, güzel şeyler bile söylenebilir onlar için, ayacıklarıyla düşünsene bir onları ama birdenbire büyüyorlar, irileşiyorlar, yüzüne sıçrıyorlar insanın; hem sanırım düşümde örümcekler de gördüm, pek iyi anımsamıyorum ama gördüm."

"Dinle, dinle Horacio'yu," dedi Traveler, pantolonunu giyerken. "Gekrepten çıkmış, gidişini kutlamak amacıyla deliler gibi ıslık çalıyor. Ne herif be!"

(-80)

46

"Müzik, aşkla yaşayanların hüzünlü ekmeği," diye belki beşinci kez aynı şarkı dizesini mırıldanıyordu Traveler, sesini ayarlıyordu "Cotorrita de la suerte" adlı tangoya başlamadan önce.

Don Crespo, Talita'nın ezberiyle ilgilendi, yukarı kata çıkıp beş perdelik trajedinin Astrana Marin tarafından İngilizceden yapılan çevirisini getirdi. Günbatımında Cachimayo Sokağı gürültülü olurdu ama Don Crespo'nun avlusunda yalnızca Cien Pesos adlı kanaryanın ve şarkılar söyleyip duran Traveler'in sesi duyulurdu. İşte şu an, *Evin her yanını sevince boğdun, minik bir serçe gibi şen şakrak, küçük işçi kız*, diye şarkı söylüyordu. Seksen biri oynamak için konuşmaya ne gerek vardı, Gekrepten, Oliveira'yı tuşa getiriyordu, o da Bayan Gutusso'nun yirmilikleri uzatmak olan görevini devralıyordu... Bu sırada, şans kuşu (ya yaşamın habercisidir ya da ölümün) pembe bir kâğıtçık çekmişti ve...: Nişanlı biri, bir nişan var ve uzun bir yaşam önünüzde. Traveler canı sıkkın havada yüzünü asıyor, kadıncağızı yere seren hastalığı saya döke bitiremedi gitti. *Ve bir akşamüstü, o ölüp gitti anasına şöyle deyip: "Gelmedi mi hâlâ sevdiğim adam?"* Pam, pam pam.

"Ne duygulu, ne duygulu," dedi Bayan Gutusso.

46 "Tango'yu beğenmezler bir de, kalipsodan daha iyi yine de ve şu radyolardan dinlediğimiz nicelerinden. Fasulyeleri bana uzatır mısınız Don Horacio."

Traveler gitarını saksıya dayadı, mate çubuğunu çeke çeke fincanın dibine vardı; gece yine ağır çökecekti üstüne, duyumsadı bunu iyice. Çalışsaydı şu an keşke; işi yeğlerdi ya da hasta gibi duyumsayabilirdi kendini, tek sözcükle dalgın olmayı yeğlerdi, dalgın. Bir bardak içki koydu kendine –Don Crespo'ya bakarak bir yandan– bir dikişte içti Don Crespo gözlüklerini burnu üstüne düşürmüş, biraz da hor gören bakışla trajedinin prolog kısmını okuyordu. Yenik, seksen para kadar bir para ütülmüş olan Oliveira gidip Traveler'in yanına oturdu, o da kendine bir içki koydu.

"Masalsı bir dünya," dedi alçak sesle. "Bir süre sonra burada Actium Savaşı olacak dikkat et bak, ihtiyar ileri götürürse işi. Ya şu yandakiler, fasulye kavgası yapan iki deli karı, dam vale, bir bir atıyorlar."

"İşe yarar bir şey," dedi Oliveira. "Fark ettin mi şu sözcüğü? Uğraşmak, bir uğraşı olmak, sırtıma ürpertiler giriyor, sen ne diyorsun bu işe? Metafiziğe dalmamak ve metafizik saçmayayım çevreye diye öyle davranmış olmayayım ama sirkteki işime gelince gerçekten boş şeyler. Hiçbir şey yapmadan kazanıyorum bu paracıkları ben."

"Bak sen, bekle biraz, San Isidro'daki gösteriyi bekle, görürsün bak çok zor olacak çok. Villa del Parque'de tüm sorunlar giderilmişti, özellikle patrona sorun çıkaran rüşvetler konusunda yakında yepyeni insanlarla yeni seyircilerle başlayacağız işe, işin başından aşkın olacak. Bu lafı seversin sen."

"Olamaz. Ne maval ne maval. Çünkü gerçekte en küçük bir vicdan azabı duymuyordum doğrusu. Eee, demek işler artacak ha?"

"İlk günler evet ama sonra her şey yoluna girecek.

Söylesene, sen Avrupa'dayken hiç çalışmadın mı yani, bir işin yok muydu?"

"Olabildiğince az çalıştım," dedi Oliveira. "Biraz muhasebecilik, kaçak olarak. Yaşlı Trouille, tam Céline'lik bir tipti. Bir gün anlatırım sana gerek görürsem ama değmez."

"Yine de bilmek isterdim," dedi Traveler.

"Bilsen, her şey öyle uzak, öyle birbirinden ayrı ki! Sana söyleyeceğim her şey halının deseninin bir bölümünü, küçücük bir parçasını tamamlar. Ama aralarında bağ eksik, bağlantı, bir sözcükle anlatmak istersek eğer, bir damla daha katsan foş, taşar, her şey öylesine kendi yerinde ki güzel bir kristal oluşuyor aynı biçimdeki yüzeyleriyle. Beni bunaltan şu, belki her şey yerini bulup ekleniyor, her parça öbürüne uyum sağlıyor ama ben farkına varamadım bunun, moruklar gibi sürüklenip durdum, hani sibernetik deyince dinlenip acaba ne ki diye başlarını sallayan, sonra da mercimek çorbası saati geldi diye düşünen ihtiyarlar gibi."

Cien Pesos adlı kanarya uzun uzun öttü.

"Neyse, gelmemeliydin diye düşünüyorum bazen, dönmemeliydin geri."

"Sen öyle düşünüyorsun, düşünüyorsun sen, bense yaşıyorum onu. Belki sonuçta aynı şey ama aslını ararsan böyle kolay kaçışlardan uzak durmalıyız; bozgunlardan. Seni de beni de öldüren ne biliyor musun, utanç. Evin her yerinde apartmandaki kadınları şaşkınlığa düşürür biçimde çırılçıplak dolaşıyoruz ama iş konuşmaya gelince... Anla lütfen beni, bazen sana söyleyebileceğimi sanıyorum... Bilmiyorum, böyle anlarda işte sözcükler bir işe yarayacak, işimize yarayacak sanıyorum. Ama bu sözcükler günlük yaşamda kullanılanlar değil ki, başıboş gevezeliklerden, nereye çekersen oraya giden sözlerden değil ki, onun önünde geriler, gerilersin, bu türden şey-

46 lerden insan en az ancak en iyi arkadaşına söz edebilir. Sen de böyle olmuyor musun bazen, önüne ilk çıkana içini dökmüyor musun, tüm gizlerini verip."

"Olabilir," dedi Traveler, gitarının akordunu yaparken. "Bunaltıcı güzelim ilkeleriyle birlikte gelir, şu ki dostlar ne işe yaramakta artık bilemiyorum."

"Orada, burada, şurada varlar ya, belki bir sabah... bakarsın... kim bilir."

"Nasıl istersen. Bu durumda eskisi gibi anlaşmamız zor olacak."

"Hep bu eskisi gibiler adına zaten en büyük yalanı kıvırıyoruz bugün bak. Anlaşmaktan söz ediyorsun Manú' cuğum ama bir yandan da çok iyi biliyorsun ki ben de seninle anlaşmak istiyorum, bu 'seninle' sözü, 'sen'den çok çok daha ötede bir şey anlatır. Sıkıntı, bunalım şu ki, gerçekten birini anlamak bütünüyle başka, bambaşka bir şey. Çok azla yetiniyoruz biz oysa. İki dost iyi geçindiğinde, iki sevgili iyi anlaştığında, aileler aralarında anlaşma kurabildiğinde biz uyum var sanıyoruz. Yalan, hepsi yalan, ardıçkuşlarına tutulan ayna örneği. Bazen diyorum da, iki kişi eğer birbiri üstünde tepinen türdenseler ve diğerleri dışarıdan bakıyorsa buna, bil ki o iki kişi arasında müthiş bir anlaşma, uyum vardır. Bu nedenledir ki... Haydi canım, ne dersin edebiyatçılar arasına girebilirim değil mi, onlarla el ele verip, ha nasıl, inanmıyor musun? Olmaz mı?"

"İyi başlamıştın ama," dedi Traveler, "yazık, ne yazık. Utanç dedin de, kocasının basurundan ancak imalarla söz etmek zorunda olduğunu sandığı zamanlardaki haliyle Bayan Gutusso geldi aklıma."

"Şu Cesar da bu tür şeyler söylüyor," diye homurdandı kelebek gözlüğünün üstünden şöyle bir bakıp Don Crespo. "Bakın diyor ki; Marc Antoine, Alp Dağları'nda değişik bir et yemiş, çok garip bir et. Ne demek istemiş bununla? Dağ keçisi olmalı değil mi?"

"Daha çok tüysüz cins, iki ayaklı türden biri bence," dedi Traveler. 46

"Bu oyunda," dedi saygıyla Don Crespo, "deli değilse kişiler, kişi olarak delirmek üzereler. Yarı deli hep. Kleopatra'nın yaptıklarına bakın."

"Kraliçeler biraz gariptirler zaten," dedi Bayan Gutusso. "Şu Kleopatra'ya gelince, eskidendi o; daha din diye bir şey yoktu."

"Vale," dedi, yerdeki altı kâğıdı birden alırken Talita.

"Ooo çok şanslısınız bugün..."

"Belli olmaz, sonunda bakarsınız kaybetmişim. Manú, param kalmadı benim."

"Don Crespo'dan istesene, bak, firavunlar çağına dalmış, belki sana gerçek altın paralar verir. Dinle Horacio, uyum dedin de..."

"Neyse," dedi Horacio, "madem ısrar ediyorsun ceplerimi tersyüz etmemi, ne varsa dışa dökmemi istiyorsun."

"Ya, ne demezsin, bunu sen asla yapmazsın. Asla ama durup başkalarının elinin ayağının ip yumaklarına dolanması umurunda değil, hem de hiç umurunda değil. Uyum dediğin şeyi arıyorsun ama nerede biliyor musun, uyumun olmadığı yerde, dostlar arasında, aile içinde, kent içinde. Neden sosyal kurumlarda arıyorsun uyumu?"

"Bilmem ki dostum. Belki de aramıyorum. Her şey kendiliğinden geliyor başıma."

"Ne diye gelsin başına, ne diye senin yüzünden uyku tutmasın başkalarını ha?"

"Ben de uyuyamıyorum."

"Ne demeye örnek olsun diye yeniden ele aldın Gekrepten'i? Ne diye gelip buldun beni? Sendeki uyumu altüst eden Gekrepten mi, biz miyiz?"

"Kankurutan otu içmek istiyor kadın," diye bağırdı Don Crespo şaşkın şaşkın.

"Ne, ne?" dedi Bayan Gutusso.

46 "Kankurutan otu içmek! Hizmetçisinden kankurutan otu getirmesini istiyor. Uyumak istediğini söylüyor. Deli, tümden deli."

"Bromürlü bir şeyler alsa daha iyi değil miydi," dedi Bayan Gutusso, "ama o zamanlar yokmuş böyle bir şey..."

"Çok haklısın dostum," dedi Oliveira bir yandan bardaklara içki koyarken, "adam yokluğunda Gekrepten'e olduğundan çok önem veriyorsun."

"Peki ya biz?"

"Siz mi? Siz işte belki de şu az önce sözünü ettiğimiz pıhtılaşan türdensiniz. İlişkilerimiz tümden kimyasallaşmış gibi düşünüyorum da, bizim dışımızda bir şey. Yavaş yavaş biçimlenen bir şey. Beni karşılamaya sen geldin, bunu unutma bak."

"Ne diye gitmeyecekmişim oraya? Böyle sıkıntılı mıkıntılı döneceğini nereden bilebilirdim, orada seni böylesine değiştirdiklerini, farklı biri olmak için böylesine büyük istek duyacağını bilemezdim... Olmaz, yok bu değil, ne yaşıyorsun ne de yaşatıyorsun sen, tamam mı?"

Gitardan sesler dökülüyordu hepsinin arasında, Carnavalito'dan rasgele parçalar döktürüyordu tellerde gezinen parmakları.

"Tek bir işaretini bekliyorum, git de, gideyim, yiteyim gözden," dedi alçak sesle Oliveira. "Benim yanlışım yüzünden Talita'nın da, senin de... Üzücü, hiç doğru olmaz."

"Talita'yı rahat bırak."

"Hayır," dedi Oliveira, "onu rahat bırakmaya hiç niyetim yok. Sen, ben, Talita, biz kenarları birbirine sımsıkı kenetli bir üçgeniz. Bak yine söylüyorum, şaklat parmağını, şöyle bir kere, yok olurum. Gördüğüm kadarıyla işlerin yoğun, kafan yorgun."

"Çekip gitmen bir şeyi çözümlemez şimdi."

"Allah'ın cezası, niye olmasın, bal gibi olur. Bana gereksinmeniz yok sizin."

Traveler, "Malevaje" adlı şarkının ilk nağmelerini çaldı, ara verdi sonra. Karanlık çökmüştü iyiden iyiye, Don Crespo rahat okuyabilmek için gidip avlunun lambasını yaktı. 46

"Dinle," dedi Traveler alçak sesle. "Günü gelince ne olursa olsun kendiliğinden çekip gidersin, sana git demem, parmak şaklatmam gereksiz. Belki geceleri uyuyamıyorum evet, Talita'ya öyle demişsin ama aslına bakarsan geldiğine üzülüyorum ben. Belki de böylesi gerekliydi."

"Nasıl böyle yorumlarsın dostum. İşler böyle, üzülmeye gerek yok, sakin ol. Ben de, ben de sızlanıp duramam, ne yararı var."

"Gören, iki aptal bunlar, der."

"Ne aptalı, tam geri zekâlı iki kişi," dedi Oliveira.

"Tamam sonunda bir şeyi açıklayabileceğim, diyor insan; oho, bakmışsın ki daha da berbat olmuş."

"Açıklama denen şey giydirip kuşatılmış bir yanlıştır, yanlışın ta kendisi, iyice kafana sok bunu," dedi Oliveira.

"Evet, evet, en iyisi başka şeylerden söz edelim. Örneğin radikal partide neler olup bitiyor öyle. Ama seninle... Yani atlıkarıncada gibi oluyor insan, dönüp dönüp aynı yere geliyorsun, küçük beyaz at, sonra kırmızı, sonra yine beyaz at. Şairiz bizler oğlum, şair; iki şair."

"Harika iki ozan, iki âşık," dedi Oliveira bardakları doldururken. "Uyuyamayan, uykusu kaçınca da hava almak için pencereye çıkan kişiler. Dedik ona mesela!"

"Yani beni gördün mü dün gece?"

"Dur bakayım, anımsamaya çalışayım. Önce n'olmuştu, Gekrepten, önce beni göndermek istememişti, sonra ona şöyle bir diklenmem gerekmişti. Neyse, ufak tefek şeyler bunlar. Sonra kütük gibi uyudum, koca bir kütük. Neden soruyorsun dün geceyi bana?"

"Hiç," dedi Traveler, gitarda yeni bir akora girişti. Ba-

46 yan Gutusso kumarda kazandığı paraları şıkırdata şıkırdata yaklaştı, Traveler'den biraz daha çalmasını istedi.

"Oho, burada bir de Enobarbo diye biri var ki akşamları nemliliğin zehirli olduğunu söylüyor," diye atıldı Don Crespo. "Hepsi kaçık bunların, savaşın tam ortasında kavgayı bırakıp durumla hiç ilgisi olmayan şeylerden söz ediyorlar."

"Pekâlâ," dedi Traveler, "Don Crespo izin verirse eğer, Bayan Gutusso'nun isteğini giderelim. Juan de Dios Filiberto'dan şimşek gibi bir tango, adı 'Malevaje'. Aa, aa! Oğlum Yvonne Guitry'nin itirafını okuyayım, hatırlat da, ağırlığınca fıstık eder inan. Talita, git Gardel'in antolojisini getir. Konsolun üstünde, yatak odasında, tam da yerinde ha."

"Böylece ben de antolojimi geri almış olacağım," dedi Bayan Gutusso. "Söylenmez ama, kitaplarımı yanımda isterim ben, evet. Kocam da öylesinden hoşlanır, garip ama aynı biçimde düşünüyoruz işte."

(-47)

47

Ben benim, ben oyum. Biz biziz ama öncelikle ben kendimim, son nefesime kadar da ben olma hakkımı koruyacağım. Atalía benim. *Ego.* Ben. Arjantinli üniversite mezunu bir kadın, ete batmış bir tırnak, ben, bazı bazı güzel bir kadın iri siyah gölgeli gözler; bu benim. Atalía Donosi, benim ben. Ben. Ben, ben!

Ne deli biri şu Manú, gidip ala ala şu aleti almış eğlence olsun diye. Bir *rewind*[1]. Ne ses, sese bak sen, benim sesim değil ki bu. Yapay, yanlış ve zoraki çıkarılmış bir ses: "Ben, 'ben'im, ben 'o'yum. Bizler biziz ama öncelikle ben, benim, son nefesime kadar..." STOP. Olağanüstü bir aygıt bu kasetçalar; tamam ama, yüksek sesle düşününce olmuyor ya da alışmak gerek önce buna. Manú bununla oteldeki kadınların konuşmalarından oluşturacağı şu ünlü piyesi için kayıt yapacak ama boşuna. Aygıtın göz lambası gerçekten büyülü göz gibi, kıpırdaşıp duran yeşil ışıktan çizgiler, açılıp açılıp kapanıyor, şaşı kedi bana bakıyor. Aygıtı karton kutu içinde saklamak iyi olacak. *Rewind.* Kısa kurdele, kaygan mı kaygan, dümdüz, tek tip *Volume.* 5'e veya 5.5 seviyesine getirmek lazım.: "Bü-

1. (İng.) Geri sarmak. (Y.N.)

47 yülü göz, gerçekten büyülü, göz lambası, yeşil çizgiler ki..." Ama asıl büyü ağzımdan şunların çıkmasıyla olurdu: "Büyülü göz saklambaç oynuyor, kırmızı çiziklerse..." Yankılı oldu ses. Mikrofonu daha da yaklaştırmak gerek, sesi de kısmalı. Ben benim, ben "o"yum, gerçekte ben ne miyim, Faulkner'dan berbat bir aşırmacayım. Ses iyi, sonuç iyi. Acaba o da bir teybe mi okuyor, yoksa viski mi teyp bandı oluyor ona? Teyp mi demeli, kayıt aygıtı mı? Horacio, teyp diyor, aygıtı görünce amma da şaşırdı ve, "Eee, dur bakalım dostum bu ne güzel teyp böyle!" dedi. Oysa teybin kitapçığında kayıt makinesi deniyor, mağazadakiler daha iyi biliyor olmalılar. *REWIND*. Oho, eğleneceğiz galiba. "... Faulkner. Ses iyi, tamam." *STOP*. Kendi sesimi yeni baştan dinlemek hiç de hoş değil doğrusu. Bütün bunlar zaman ister, zaman, zaman. Bütün bunlar zaman ister. Ses tonu doğal mı bakalım: "... zaman, zaman, zaman." Sanki nezleli bir cüce kadın konuşuyor. Ama nasıl çalıştığını biliyorum artık. Manú şaşıp kalacak çünkü bir aygıtı çalıştırma konusunda hiç güvenmez bana. Ben ki bir eczacıyım. Horacio o denli kılı kırk yaran biri değil, insana püre makinesinden çıkan ezik püreymiş gibi bakıyor, haydi oturun ve yiyin bakalım. *Rewind* mı? Hayır durun, arkasından ne gelecek, ışıkları söndürelim. Üçüncü şahıs zamiriyle konuşmaya çalışalım. O zaman Talita Donosi ışıkları söndürür, ortalıkta yalnızca göz lambası vardır, büyülü gözü teybin, kırmızı çizgileriyle (belki de yeşiller ya da mor) bir de sigarasının yanan ucu karanlıkta. Sıcak, sıcak, Manú daha dönmedi San Isidro'dan; saat on bir buçuk oldu bile. Gekrepten orada, penceresinde, onu göremiyorum ben ama ne önemi var, orada penceresinde ve Horacio oturmuş zavallı masasının önüne, ya okuyor ya da sigara içmekte mum ışığında. Gekrepten'le Horacio'nun odasında bizimki gibi otel odası havası yok, neden bilmem ama yok

işte. Aptallık canım bizimkisi, otel odası orası da, öyle bir otel odası ki, hamamböceklerinin sırtında bile oda numarası yazılı desem yerinde olur. Bir de Don Bunche var tabii yanı başlarında, veremliler, kamburlar, saralılar yirmi pesoya muayeneye gelir. Alt katlarında ise akortsuz seslerle söylenen tangolarıyla uygunsuz bir yer. *REWIND*. Geriye sarmak, yarım dakikalık bir zamanını alıyor insanın. Olmadık zamanda çalıştırıyoruz ama, Manú'nun pek seveceği bir konu bu. Sesi 5'e getiriyorum: "...lerinin sırtında bile oda numarası yazılı." Yok olmadı, daha yüksek ses. *REWIND*. Şimdi dur bakalım: "Horacio zavallı masasının önüne oturmuş ya da yeşil mum ışığında sigarasını tüttürmekte..." *STOP*. Neden "zavallı" masa? Zavallı, zavallı, yoksul, zavallı masası demeye hiç gerek yok, tabii eğer eczacı bir kadınsan benim gibi. Zavallı, zavallı, yufka yürekli olmayalım bakalım, yeri değil. Tamam Talita, tamam, yeter bu kadar. *REWIND*. Ta ki bant bitip çat diye atana dek; bu aygıtta işin kötüsü milimetrik hesap yapacaksın, eğer bant bir çıkarsa, fırlarsa bitip, yeniden takmak için otuz saniye kaybedersin. *STOP*. Tamam! İki santim daha bu yana. Başta ne demiştim, anımsamıyorum şu an ama korkmuş, ürkmüş bir fareninki gibiydi sesim, bunu biliyorum, mikrofon korkusu, bilirsin. Sesi 5.5'e getirelim bakalım, daha iyi duymak için tabii. "Ben benim. Ben 'o'yum. Bizler biziz ama öncelikle ben benim..." Peki ama ne diye söyledim bunları ha? Ben benim elbet ve buradayım, sonra ne diye masasından söz ettim, kızdım şimdi, kızdım işte. "Ben benim, ben 'o'yum."

47

Talita teybi durdurdu, kapağını kapattı, iğrenmiş gibi baktı, gidip kendine bir limonata doldurdu. Klinik konusunu düşünmek istemiyordu (müdür akıl kliniği diyordu ki akla pek uygun değildi bu ad) ama klinik işini düşünmekten vazgeçerse (düşünmekten vazgeçmek ger-

47 çeklikten öte bir umuttu daha çok) birdenbire başka başka hiç de hoş olmayan düşünceler dizesine dalıyordu ki o da olmuyordu. Manú'yla Horacio'yu aynı anda düşünüyordu sonra Horacio ile birlikte sirkin idare binasında konuştukları sırada, hiç kırıcı olmadan birbirleri üstüne attıkları şu denge olayını düşünüyordu. Bir başkasının sende yer etmiş olması, daha bir güç kazanıyordu kafasında, özellikle klinikte geçenler korkutuyordu onu; beyaz gömlekleri içinde öfkeli delilerin korkunç görünümleri geliyordu gözü önüne, birbirlerini ellerinde ustura ile kovalayanlar, hasta tabelaları na kusanlar, düzenli biçimde mastürbasyon yapanlar. Beyaz gömleklerini giyinmiş halde Horacio ile Manú'nun delileri tedavi edip bakmalarını seyretmek çok eğlenceli olacaktı doğrusu. "Bir yerim, bir önemim olacak herkesin gözünde," diye düşündü alçakgönüllüce, "müdür herhalde eczaneyi bana bırakacaktır, tabii eğer eczane varsa. Belki de boktan bir sağlık evidir, bir dispanser. Ve tabii her zamanki gibi beni yatıştırmaya çalışacak Manú da." Talita her şeyi yeniden gözden geçirse iyi olacak, her şey çabucak unutulup gidiveriyor, yumuşacık zımpara taşıyla zaman, şu yaz mevsiminin günleriyle anlatılması olanaksız savaşım, liman, sıcaklar, bozgun havasıyla tahta köprüyü yerinden indiren Horacio, kedisi ile Talita'yı başından atma kabalığı, yeni baştan tramvaya bin Talita çünkü kavuşacağımız çok şey var. Neden sonra ancak, belirsiz bir yemiş gibi zaman, eğri büğrü kutularla, ayağa batabilecek tığlarla, pis su kaplarıyla, kalaslarla iliştirilivermiş temizlik bezleriyle her akşamki sirk, Manú ve Horacio, ona bakıp duruşları ya da birbirlerini izleyişleri, gitgide aptallaşan ya da gerçekten bir dâhi kedi, zincirden boşanmış gibi bağırıp çağıran, şaşkınlıklara düşen seyirciler karşısında dört işlem yapması; eve yaya dönüşler, bu sırada Manú ile Horacio birer bira devirsinler diye meyhaneye girişle-

ri, sürekli konuşmaları, konuşmaları, nelerden mi, hiçbir 47
şeyden, kahrolası sıcakta konuşa söyleşe anlaşmaları, dumanlı hava, o yorgunluklar. *Ben benim, ben oyum* demişti işte Talita, hiç düşünmeksizin, yani düşünmekten öte şöyle diyelim, sözcüklerin, tımarhanedeki deliler gibi çıldırdığı bir yerlerden çıkıp gelmeleri, sözcükler, bulanık, tehditkâr ya da saçma mı saçma, anlamsız, kendilerine özgü ayrıksı, yalnız bir yaşamı sürdüren sözcükler, tutup birdenbire fırlayıvermeleri ortaya, kimsenin engelleyemeyişi, tutamayışı: *Ben benim, ben oyum* ama bu o, Manú değildi, o dediği Horacio idi, orada durup duran, kendi içine sızan, onu kirleten, kurnaz, geceleri odasının gölgesine sığınan, gölge sigarasının yanan ucuyla uykusuzluk belirten biçimleri ağır ağır karanlığa çizivereren Horacio.

Talita korkuya kapıldığı zaman, gidip kendine nane ıhlamur yapardı, yarı nane yarı ıhlamur. Şimdi Manú'nun anahtarını kapıda çevirdiği ânı beklerken de yaptığı buydu. Manú ona uçarı sözler söylemişti, havalı: "Horacio fazlaca ilgi duyuyor sana, ha!" Biraz saldırgan sözler ama güven duygusu veren türden. Hatta Manú demişti ki, eğer Horacio, Talita'yı kendine hak görüyorsa (ama durum bu değildi, hatta usulca bile söylememişti bunu, ima bile etmemişti) ki

bir ölçü ıhlamur
bir ölçü nane
su kaynar kaynamaz, *stop*

bu durumda bir şey yok sayılırdı ortada, önemli bir şey yok. O halde, eee? Peki? Ama o halde, eğer Talita karşılık vermiyorduysa, ne demeye hep orada odasının karanlığına çekilip, ta içlerine, ya okuyor ya sigara içip duruyordu, sanki ille de Talita'nın kendisine gereksinim duyar gibi, öyle ya da böyle; ama mutlak gereksiniyor, evet tamam, durum buydu, tıpkı böyle, ona gereksinim

47 duyuyordu, uzaktan asılıyordu ona, umutsuz bir çekiş, bekleyiş, sanki bir şeylere ulaşmak ister gibi, bir şeyleri daha iyi görmek ya da daha iyi bir şey olmak için sanki. O halde, "Ben 'ben'im, ben 'o'yum," demek yerine, "Ben 'o'yum çünkü ben ben'im," demek daha doğru. Talita iç geçirdi, güzelce akıl yürütmüştü; nane ıhlamur kaynamış, mis gibi kokuyordu, hafifçene doyum duydu, bir hoşnutluk duygusu, doyum.

Ama bu da değildi yalnızca, çok basit olurdu doğrusu böyle denirse. Horacio hem onunla ilgileniyor (mantık işte burada işe karışıyor) hem de ilgilenmiyor gibi gözükemezdi. Bu ikilemden ayrıca bir üçüncü durum ortaya çıkıyordu ki o da şuydu: Aşkla ilgisi olmayan bir şeyler (aşkı düşünmek onunla ne aptallık çünkü onun için aşk Manú, yalnızca Manú, sonuna dek, sonsuza dek Manú) vardı, daha çok avı kovalayış, araştırma, ardına düşüş ya da korkunç acılı bir bekleyiş, ulaşamadığı kanaryaya bakan, bakıp duran kedininki gibi, bir tür gün ve gecenin dondurulması oracıkta, kulağı kirişte bir vahşi hayvan. Bir parça kopar, bir yarım daha, hafif bir köy kokusu, kırlar, Horacio lütfedip konuşana ve çekip gidene dek iş-in bu ya-ka-sında ne-ler olup-bittiği-ni açıklayan birtakım sözler duymaksızın beklemek, tutup kafasına kurşunu sıkar bu açıklamalardan biri, vurur onu öldürür. Ama yoo hayır, böyle değil ki, durup orada habire mate içmeler, onlara bakmalar, Manú'yu mate içmeye çağırmalar, gözünün içine bakmalar Manú'nun, üçünün birden, bitmez tükenmez gibi görünen bir figürü yineleye yineleye dans edişleri. "Roman yazmalıymışım aklıma müthiş şeyler geliyor," diye düşündü Talita. Kendisini öylesine bunalmışlık, kararmışlık içinde duyumsar oldu ki, kalkıp teybi yeniden çalıştırdı ve Traveler gelene dek şarkı söyledi durdu. Talita'nın sesinin iyi gitmediği sonucuna vardı her ikisi de, Traveler, bir baguala şarkısının nasıl

söylenmesi gerektiğini gösterdi. Teybi Gekrepten'in taraf tutmadan hangisinin güzel güzel söylediğine karar vermesi için pencerenin yanına götürdüler, eğer Horacio evdeyse o ne diyecekti bakalım. Ama yoktu evde. Gekrepten, çok güzel, dedi, çok güzel, sonra da akşam yemeğini Traveler'in evinde birlikte yemeye karar verdiler; Talita'nın söğüşü ile, onlara gitmeden Gekrepten'in yapacağı karışık salata bir araya gelince güzel bir akşam yemeği olacaktı. Her şey çok çok iyi gibiydi Talita'nın gözünde ama aynı zamanda bir örtü havası vardı her şeyde, yatak örtüsü, çaydanlık örtüsü, bir şey örtüsü; kapkacak örtüsü; her şey, her şey, teypte Traveler'in her şeyden hoşnut hali, yapılan şeyler ya da üstüne koymak için alınan kararlar ama neyin üstüne karar, işte sorun, işte akıl yürütmeler, her şey, her şey eskisi gibi nane ıhlamur kaynamadan önceki gibi süregitsin diye, yarıya kadar nane, yarım ıhlamur... 47

(-110)

48

Montevideo'da, Tepe'de tepenin olduğu yakada –her ne kadar bu Tepe'nin yamacı, yakası yoksa da birden karşınıza çıkıverirdi, orada bulurdunuz kendinizi, orada mısın, başka bir yerde mi anlamaya zaman kalmadan– öyle ise Tepe tarafı demeyelim de Tepe'nin hemen yanında, alçacık evleri, sevimli yumurcakları olan mahallede, ona buna rasgele sorular sorması bir işe yaramamıştı, sorulara sevimli gülücüklerle karşılık veriliyordu. Kadınlar yardım etmek istiyorlardı ama hiçbir şey bildikleri yoktu ki, insanlar ev değiştiriyor bayım, burada her şey çok değişti, belki polis size bu konuda bilgi verebilir. Ama o gecikemezdi ki, vapur kalkacaktı, hem de hemen gitmezse her şey daha en başından berbat olacaktı; o niye mi oraya dek gitmişti, hani iskambil falına bakarsın ya da yıldız fallarının dediklerine inanıp, işte öylesine. Liman yönüne giden bir başka tramvaya atladı, akşam yemeğine kadar bir kuşette yığıldı kaldı.

O gece yine, sabahın ikisine doğru, ilk kez onu gördü yeniden. Hava sıcaktı, "kamara" da rahat değildi; yüzlerce göçmen horluyor, terliyordu, en iyisi nehrin üstündeki basık göğün altında bir köşeye yığılı urganların üstüne uzanmaktı, çıpanın oradaki nemli hava insanın tenine yapışıyordu. La Maga havalandırma bacalarının bi-

rinin ardından çıktı, elindeki eşarbın bir ucu yerde sürü- 48
nüyordu, hemen sırtını döndü ve ambar girişlerinden birine doğru yöneldi. Kıpırdayamadı Oliveira, gördüğü her kimse, peşinden gitmesine izin vermezdi, biliyordu. Şu birinci mevkideki bebeklerden, yaşam ve deneyim dedikleri şeyin açlığını çeken ve alt güvertenin yağlı, pis ortamına dek inen kadınlardan biri olmalıydı. La Maga' ya çok benziyordu, evet ama asıl benzerliği o yaratıyordu o; yüreği kudurmuş köpekler gibi çırpınmayı kestiği zaman, bir sigara daha yaktı ve ne uslanmaz bir salak, bir geri kafalı olduğunu düşündü durdu.

Tabii, bilinçaltı dediği yerde, yerine gelip geçici herhangi bir başkasını yansıtmak amacıyla sevdiği kadını sökercesine çekip çıkaran o kontrolü dışındaki isteği içinde duyumsamaktan daha az acı vericiydi doğrusu La Maga'yı gördüğünü varsayması. O âna dek, melankolik biri gibi durup durup bazı şeyleri yeniden anımsama zevkinden alıkoyamıyordu kendini, bazı yaşanmış olayları saatiyle, dakikasıyla, kendi ortamı içerisinde düşlemek, anımsamak, sonra da sakin sakin sigara izmaritini küllüğe bastırırken kesivermek. Sonrası da var, Traveler limanda karısı, eh sevimli sayılabilecek bir kadın olan –biraz sevimli, biraz Alida Valli havalı– Talita'yı ve sepetinin içindeki kediyi tanıtırken, yine böyle ıraklardan kopup gelen birtakım benzerlikler birden tümüyle bir araya gelince, ona gerçekten benziyormuş gibi bir duyguya kapılmıştı; sanki görünüşte her şeyin yerli yerinde olduğu belleğinden, bir başka bedeni tamamlayabilecek, bir başka çehreye gelip oturabilecek, o bedene, sadece anılarda var olan türden –öyle sanıyordu– bir bakışla, dışarıdan bakabilen bir hayalet çıkıveriyordu birdenbire ortaya.

Daha sonraki haftalarda, Gekrepten'in karşı konulmaz özverisi sonunda berbat olmuş haftalar boyunca kapı kapı gezerek kupon kumaş satmak gibi zor bir zanaattaki

48 beceriksizliği... Ne çok bira bardağı devirdi, ne çok durup bekledi meydanlardaki banklara oturup evire çevire, her şeyi inceden inceye düşüne düşüne. Bir yığın araştırması ise elinden geleni, kendine düşeni yapmış olmak görünümündeydi: arayıp bulmak, açıklamaya çalışmak, sonsuza dek elveda demek. İnsanoğlunun, başladığı işi eksik bir yan bırakmaksızın sona erdirmesi eğilimi. Şimdi anlıyordu ki (bir gölge elindeki kedisiyle bacanın ardından sıyrılıp çıkıyor) Montevideo Tepesi'ne bu amaçla gitmemişti. Psikanaliz sinirine dokunuyordu ama doğruyu söylüyordu, bunun için değildi Montevideo'daki Tepe'ye gidişi. Bir kuyu, birdenbire kendi içine dönen, derin bir boşluk gibiydi. Kongre Alanı'nın orta yerinde durmuş, kendi kendine çıkışmaya başladı: "Bu mu araştırma dediğin? Kendini özgür mü sanıyordun sen? Herakleitos'un o sözü nasıldı bakayım? Sırala bakalım yeniden özgürlüğe gidişin basamaklarını, haydi yinele bir de görelim ne sıkıcı, haydi! Ama nerede yahu, sen huninin en altındasın dostum, dibine düşmüşsün." Bu buluşuyla, iyiden iyiye değer kaybına uğramış olduğu duygusuna kapılsa ya, hayır, midesinin orada bir yerlerde, böylesi durumlarda, sıkıntıyı mıkıntıyı, düşünceyi müşünceyi alaya aldığı ve ayakları, iki bacağı, karnı, kaburga kemikleri arasında kalan bölgede uygun biçimde büzüşüp ufaldığı zamanlarda bedenin rahat durumda olduğunu kişiye hayvanca bir yanıtla anlatması gibi belli belirsiz bir doygunluk duygusu vardı içinde, bu da canını sıkıyordu. Sıkıntısı şuydu: Hep bir yerlerden dönüyor gibi değil de nereye gittiğini bilmese bile hep bir yerlere gidiyor, hep yoldaymış gibi duyumsuyor olması kendisini, hoşuna gidiyordu doğrusu. Bu hoşnutluğun üstünde yakıcı bir şeyler vardı, yandığını duyumsuyordu, bir tür düşünce umutsuzluğu yangısı, somut biçim almak isteyen, cisimleşmek için çırpınan bir şeylerin karşı koyuşu, bunu vejetatif doyumun gerisinge-

ri iteleyişi, uzağında alıkoyduğu bir karşı koyuş. Zaman 48
zaman seyirci gibi karşıdan bakıyordu bu uyuşmazlığa Oliveira, katılmaksızın, yan tutmaksızın, yergici, alaylı, yansız. İşte böylece, sirkti, Don Crespo'nun avlusunda mate içmelerdi, Traveler'in tangoları, işte işte bu aynada Oliveira kendine bakıyordu gözucuyla. Hatta bir-iki bir şeyler de yazdı deftere. Gekrepten okumaya cesaret edemedi, seve okşaya çekmecelerden birinde saklı tuttu. Sonunda yavaş yavaş anladı ki, Montevideo Tepesi'ne gitmekle iyi etmişti çünkü varsayılanların tersine, başkaca hareketli bir şeyler itelemişti onu oraya. La Maga'ya âşık olduğunu bilmesi bir başarısızlık, bir bozgun değildi, ne de artık hükmünü yitirdi gibi bir saptama; nesnesinden vazgeçebilen bir sevgi (evet nesnesinden kopabilirdi), boşlukta bulurdu besinini, hiçlikte, belki de başka başka güçlerle birleşir, bu güçleri birbirine bağlar, yeni bir atılımla şu patates kızartması ve birada boğulmuş bedeninin böğürlerinde duyumsadığı doygunluk halini yok ederdi. Defterin sayfalarını doldurmak için kullandığı tüm bu sözcükler, el kol savurmalar, keskin ıslık sesleri ile noktalanıyordu ve dolu dolu güldürüyordu onu. Ama bazen de Oliveira elişleriyle uğraşmakta buluyordu dinginliği, çivi düzeltmek, kendir, sicim gibi şeylerle labirent gibi kıvrımlı bir şeyler yapıp abajura yapıştırmak gibi... Gekrepten, nefis, diyordu, harika, ne güzel. Belki de aşk en yüce, en büyük zenginleşme idi, varlık vericisi olmak; varlığını sunmak; ama sonucundan kaçmak için –çünkü bumerang gibi çıktığı yere dönüyordu– kötü bir sona varması gerekiyordu, aşkı bırakacaktın unutuş denen şeyde yitip gitsin, bir kez bile olsa bu tozlu ve apaçık gerçekliğin yeni dönemecinde ayakta kalabilmek için, unutacaksın. Sevilen kişiyi, aşkın nesnesini öldürmek demek, insanoğlunun çok çok eskilerden beri önceden sezdiği gibi, aşk merdiveninde yarı yolda kalmamak için ödenmesi

48 gereken bedel demekti. Tıpkı *Faust*'un geçip giden zaman için yazdığı dilekçesindeki gibi, eğer sırası geldiğinde masaya konan boş bir bardak gibi bırakıp gidebilirsen her şeyin bir anlamı var demektir. Ve arkası gelir, ardından da ekşi mate çayı.

Ne kolaydı bağlantı şemasını çizerek kurmak düşünce ve yaşam düzeni, bir uyum sağlamak ne kolaydı. Her zaman gösterdiğiniz ikiyüzlülük, geçmişi anlatırken deneyim sıralamasında gitgide geçmişi yüceltmek, yüzdeki kırışıklıklardan övünç payı çıkarmak, kırk küsur yaşların gülümseyiş ve sessizliğinde ancak var olan şu yaşamışlık havası yeterdi de artardı bile. Neden sonra neden, işte lacivert takım elbiseler giyilir, gümüşi şakaklar özenle briyantinlenip taranır, resim sergilerine gidilir, dış dünya ile uzlaşılırdı. Gizli kuşkuculuk, her şeylerden, her yerlerden geçmiş, dönüyor havalarına bürünmek, olgunluğa, evliliğe, kademe kademe geçiş, yemek sırasında ya da çocuğun kırık not getirdiği okul karnesi karşısında verilen baba öğütleri...

Tüm bunlar ne gülünç ne çok görülen şey, sürü davranışları, evet, bütün bunlar başka planda, derince düşünülünce daha da berbat gözükebilir. Tabii, şöyle de olabilir, mutlak güzellikteki bir yalnızlıkta ne tanık var, ne suç ortağı, ihanet işini görür: Yalnız başınasındır kendi kendinle, kişisel çatışmalar, suç ortaklıkları ve duygusal sarsıntıların ötesinde her şeyi, her şeyin bir soya, en azından bir halka, bir dile bağlı olduğunu bilmenin verdiği eziyetin, bilginin işkencesinin ötesinde sanırsın kendini. Yalnızsındır. Bir kez o tam özgürlük dediğimiz şeye görünüşte, ulaşılınca kimselere hesap vermeksizin, oyunu terk edip kavşakta ayrılırsın, koşulların tek yol ve en gereklisi diye sana sunduğu ilk önüne çıkan yola sapmak zorundasındır. İşte La Maga bu yollardan biriydi, edebiyat bir başka yoldu (defteri hemen yakmalı, Gekrepten umut-suzca e-li-

ni ovuş-tur-sun isterse), başıboşluk, tembellik bir başkası; 48
derin düşüncelere dalıp kaybolmak başka bir yol. Corrientes Sokağı'ndaki pizzacının önünde durmuş, şu büyük soruyu soruyordu kendine: "O halde, tekerleğin ortasında, çemberi tutan çubukların birleştiği yerde poyra mı olmalı? Bilsen n'olacak, her yolun yanlış, eğer yolun ötelerine de ulaşmak isteğiyle sapmamışsan, hatalı olduğunu bilsen neye yarar, bildiğini sansan ne olur? Buda değiliz ki biz, üstelik burada lotus konumunda oturabilecek bir ağaç da yok. Her neyse, eninde sonunda bir aynasız çıkar karşına, oyna bakalım karşısında."

Yolun ötelerine dek varma isteğiyle yürümek. Tüm bu boş sözlerden ona şu kısa görüntü kalıyordu kala kala. Evet evet bu üstünde kafa yorabileceği bir formüldü. Evet böylece Montevideo Tepesi'ni ziyaret edişi bir anlam kazanmış olacaktı, böylece La Maga artık yitip gitmiş bir nesne olacak, yerinde topluca bir bütünün çağırdığında hemen geliveren bir imgesi kalacak – onunla birlikte değil evet ama La Maga'nın de ötesinde ya da onun berisinde, onun için, amaç o, evet ama La Maga'nın kendisi değil. Ve Manú da, sirk de, şu sıralar üstünde aralıksız konuşadurdukları akıl almaz tımarhane tasarısı da, her şey, her şey önemli olabilirdi, yeter ki el atılsın, işlensin. Oliveira pizzayı ısırdı, dili yandı, bu kadar obur olursan böyle olur işte, neyse sonra daha bir iyi hissetti kendini. Ama kaç kez aynı şeyleri yaşadı durdu, döndü durdu gece kulüplerinde, kafelerde, kentten kente, kaç kereler aynı buna benzer sonuçlara varmıştı, kendini sonunda daha bir iyice hissetmişti hep, hep bir başka biçimde yeniden yaşamaya başlayabilir güçte olduğunu sanmıştı. Örneğin bir gün öğleden sonra, çılgınlar gibi bir konsere gidip müzik dinlemiş, sonra, eee sonra ne olmuştu... Sonra öyle bir yağmur indirmişti ki, yeniden o konuya dönmek neye yarardı şimdi? Talita'ya gelince, o da ay-

48 nıydı, ne kadar kafa patlatıp düşünüyorsa, o kadar berbatlaşıyordu. Bu kadın da kendi hatası yüzünden, ortada ciddi bir şey olmadığı halde acı çekiyordu, yalnızca kendisi orada diye, yanlarında; Talita ve Traveler arasında her şey değişmiş gibiydi; olmuş bitmiş gibi gözüken bir yığın önemli önemsiz şey, kendiliğindenmiş gibi giderken birden tehlikeli, keskin bir hal alıyor, sanki İspanyol usulü güveç beklerken sonunda Kierkegaard usulü ringa balığı kuyruğuna dönüşüveriyordu, daha fazlasını söylemeye ne gerek. Pencereler arasına kurulan tahta köprü, normal düzene dönüş olduydu ama Traveler fırsatı kaçırmış, dönüp Oliveira'nın mahalleden çıkıp gitmesini söyleme gereği duymuştu, yaşamlarından da, evet hiçbir şey söylememişti ama, ona sirkteki şu işi bulmuştu, kanıtı mı, böylesi durumda, kendine acıyıp durmak aptallık olur, hani o seferki gibi, yağmur, yine yağmur, yine, vardı ya! Acaba hâlâ piyano çalıyor mu Berthe Trépat?

(-111)

49

Ferraguto, kedisi ve kalan her şeyiyle sirki Suárez Melián adında birine bırakıp psikiyatri kliniğini satın almaya karar verdiğinden beri Talita ile Traveler aralarında durup dinlenmeksizin ünlü delilerden, öteki bazı pek ünlü olmayanlardan konuşuyorlardı. Onlara öyle geliyordu ki, özellikle Talita'ya, sirkten kliniğe geçmek demek, her ne kadar Traveler bu iyimserliğe bir anlam veremese de, bir tür ilerleme kaydetmek demekti. Her bir şeyi daha bir açık seçik anlayana dek sinirliydi halleri, yerlerinde duramıyor, sürekli ya kapıda ya pencerede beliriveriyor, Bayan Gutusso ile Don Bunche ve hatta eğer aralarındaysa Gekrepten ile konuşup düşünce alışverişinde bulunuyorlardı. İşin can sıkıcı yanı devrimden ve olası Campo de Mayo Ayaklanması'ndan fazlaca konuşulmaya başlanmasıydı, bu da Trelles Sokağı'nda bir kliniğin satın alınmasından çok daha önemli gözüküyordu insanlara. Talita da, Traveler de, psikiyatri kitaplarında daha normal bir ortam aramak zorunda kaldılar sonunda. Her zaman olduğu gibi en ufak şeyden öfkelenip kapışıyorlardı, ördek pişirdikleri gün örneğin, aralarındaki tartışma ne diye arttıkça artmış da sonunda Cien Pesos'un tepesi atmış, Don Crespo sokaktan biri geçsin de o da bunlar deli mi ne anlamında sol işaretparmağını sol şakağının hizasına getirip şöyle bir döndürsün istemişti, bilemezdi kimse.

49 Kahve ve Mariposa konyağı içme saatinde kendiliğinden oluşuveren bir barış onları pek sevdikleri bir yazının başında buluştururdu, artık tükenmiş, ele geçmesi olanaksız ezoterik dergilerin tek örneklerinden parçalar okurlardı; yeni yaşamlarını bir tür prelüd, bir giriş, bir başlangıç gibi özümsemeye iten kozmolojik hazinelerdi bunlar doğrusu. Üşütüklerden de söz ediyorlardı sık sık. Traveler gibi, Oliveira da eski notlarını çıkarmaya lütfen yanaşmıştı, unutulup gitmiş bir fakültede ortak yaşanmış, sonra yeniden sürdürülmüş, sonra yine ayrı ayrı yerlerde ve ayrı biçimlerde yaşanmış olaylar dizgesinin bir bölümünü ortaya dökmüşlerdi. Bu belgelerin incelenmesi bütün öğleden sonralarını alıyordu ve *Renovigo*'nun (Çiftdilli Devrimci Bülten) onda olan sayılarıyla Talita da bu çalışmaya katılma hakkını elde etmişti, Latin Amerikan üslubunda Meksikalı Lumen Yayınları arasında basılmış sayılarıydı bunlar, nice çılgın kişi yığınlar halinde el ele vermişti, çıkması için. Her üçü de Ferraguto'dan haber alamıyorlar ya da uzaktan uzağa bir şeyler çalınıyordu kulaklarına çünkü sirk artık Suárez Melian'ın elindeydi ama mart ortalarında kliniğin onlara teslim edileceği kesin gibi gözüküyordu. Ferraguto matematikçi kediyi görmeye bir-iki kez gelmişti sirke, ondan ayrılacak gibi de değildi, evet bırakmayacağı belliydi, yakında büyük bir ticarete atılacağını, bunun da herkese bir yığın sorumluluk getireceğini ima etmişti. Buna göre Talita galiba eczaneden sorumlu olacaktı, zavallı kadın bir zamanlar canla başla hazırladığı notlarını sinir içinde yeniden gözden geçiriyordu. Oliveira ve Traveler onunla durmadan alay ediyorlardı ama sirke döndüklerinde her ikisini de bir hüzün kaplıyor, insanlara ve kediye, sanki sirk ender bir olay, nadir bulunan değerli bir şeymiş gibi uzun uzun bakıyorlardı.

"Bunlar daha bir deli be," diyordu Traveler. "Kıyaslanmaz bile ötekilerle."

Oliveira omuz silkiyordu, aslında bana hava hoş diyemiyordu ama başını çadırın tepesine doğru kaldırıp dalgın dalgın düşüncelerde yitip gidiyordu ağır ağır. 49

"Tabii, tuzun kuru senin, habire yer değiştirdin, alışıksın," diye homurdanıyordu Traveler. "Benim de öyle, aynı merdivendeyiz burada, tamam mı?"

Bunu derken ufuktaki belirsiz bir noktayı işaret edercesine kolunu ileri doğru uzatıyor.

"Çok değiştirdim, biliyorsun," dedi Oliveira.

Bu türden konuşmaya başladılar mı birazdan kahkahalarla gülmeye koyulurlar, halk da dikkatleri dağıldıkları zaman dönüp dik dik bakardı.

Bazen de aralarında samimi biçimde konuşurlarken her üçü de yeni işlerine iyice bir hazırlandıklarını söylerdi açık açık: Örneğin *La Nación*'un gelişi gibi şeyler onlarda, insanların sinema önünde kuyruğa girdiklerini ya da *Reader's Digest* okuduklarını gördüklerinde duyduklarına benzer bir keder duygusu uyandırırdı.

"İlişkiler gitgide bozuluyor, kopuk kopuk," diyordu Traveler, "kâhince korkunç bir çığlık atmak gerek, haykırmak."

"Albay Flappa dün attı o çığlığı oğlum," diyordu Talita. "Sonuç ne mi, sıkıyönetim, sıkıyönetim."

"Çığlık mı o kuzum, can çekişme, son hırıltı tamam mı ya! Ben sana eski başkanımız Yrigoyen'in yaptığı söylevlerden söz ediyorum. Tarihin yüceliğinden, görkemli kehanetlerinden, şu, denizin bu yakasındaki horlanmış insan soyunun umutlarından."

"Öteki gibi sözler etmeye başlıyorsun sen de," diyordu Talita, bir işle meşgulmüş gibi gözükerek ama özellikle de inceleyici bir gözle bakmaktan kaçınarak.

"Öteki" dediği kişi, Suárez Melián son bir yardım amacıyla sirkte kalmıştı ve hiçbir şeyin kendisini ilgilendirmediğine şaşıp kalıyordu. Klinik konusuna gitgide

49 kendilerini kaptıran Talita ve Traveler'e *mana*'dan[1] ne kaldıysa kala kala, onu ilettiğini sanıyordu. Gerçekten hoşuna giden tek şey bilgin kediyle oynamaktı, kedi sırf zevk olsun diye çarpma, bölme yapıyor, ona sevgi gösteriyordu. Ferraguto onu ancak sepet içinde ve boynunda Okinawa Savaşı'ndaki Amerikan askerlerinin boynundakine benzer kolyesi olduğu halde çıkarmalarını ısrarla istemişti, Oliveira kedinin duygularını anlıyor, sokağın köşesini döner dönmez, sepeti güvendiği bir şarküteriye bırakıp zavallı hayvanın boynundaki kolyeyi çıkarıyordu, ikisi birlikte boş çöp kutularını, arsaları tek tek gezip kontrol ediyor ya da ot çiğniyorlardı dişleri arasında tat aldıkları bir iştir bu. Bu küçük hijyenik gezilerden sonra ancak Oliveira Don Crespo'nun avlusundaki toplantılara katılma düşüncesine, Gekrepten'in kış için kendisine harıl harıl bir şeyler örmesine katlanabiliyordu. Kontratın imza tarihini Traveler'e bildirmek için Ferraguto pansiyona telefon ettiğinde her üçü de Latin Amerika İspanyolcası bilgilerini *Renovigo*'nun herhangi bir sayısından aldıkları, çok yararlı buldukları örneklerle geliştirmekteydiler. Üçü de üzüldü çünkü klinikte onları ciddi şeyler bekliyordu, bilim, özveri ve daha nice şeyler.

"Aman ne hayat, demek trajedi değil midir," dedi Talita, özenli bir Latin Amerikan aksanıyla.

Bayan Gutusso'nun Albay Flappa ve tankları konusunda ve sonunda kazandığı somut zaferle ilgili haberlerle gelişine dek bu tonda sürdürdüler konuşmalarını. Ondan sonradır ki, bütün bu haberler dağıttı onları, kadıncağız vatansever duygularla sarhoş, şaşakaldı onların haline.

(-118)

1. İlkel toplum insanlarında, totemden onlara geçtiğine inanılan olağanüstü güç. (Ç.N.)

50

Otobüs durağı Trelles Sokağı'na iki adım ötedeydi, üç yüz metre ileride. Ferraguto ile sevgili Cuca'sı çoktan gelmiş, yöneticiyle birlikteydiler, Talita ve Traveler geldiklerinde. Pencereleri avluya bakan ikinci kattaki büyük salonda ne yapılıyordu? Avluda etkinlikler arasında hastalar geziniyordu, betondan yapılma bir havuzun küçük fıskiyesinden sular hopur hopur hopluyordu. Traveler ve Talita, kadın erkek hastaların dolaştığı birçok koridordan geçmek zorunda kalmışlardı, hastalar düzgün bir İspanyolca ile onlara seslenip bir paket sigara ya da para istiyorlardı. Onlara eşlik eden hastabakıcı, yürürken yer yer durdurulmalarını çok olağan buluyor gibiydi; ilk karşılaşma ânında, nereye, ne yöne gidecekleri konusunda sorular sormaya elverişli değildi koşullar. Ceplerinde tek sigara kalmadan, büyük toplantı salonuna girdiler. Ferraguto süslü püslü sözlerle onları yöneticiye tanıttı. Saçma sapan bir belgenin yarım yamalak okunduğu sırada Oliveira gözüktü; her şeyin yolunda olduğu ama kimsenin pek bir şey anlamadığı bir fısıltıyla konuştu kulağına. Talita ona gizlice girişini, fısıl fısıl seslerle, fasa fiso konusunda sımsıkı... Şşşt, deyince, Oliveira şaşkın şaşkın baktı ona çünkü gizli mizli değil, koridora açılan kapıdan girmişti. Patrona gelince, tepeden tırnağa resmî, tepeden tırnağa karalar içindeydi.

50 Hava sıcaktı, saat başı önce hava raporunu bildiren, sonra Campo de Mayo Ayaklanması konusundaki yalanlamaları sıralayan ve Albay Flappa'nın kara yazgısından söz eden spikerlerin sesini daha bir sevimsiz, sıkıcı kılan bir sıcaklık vardı havada. Yönetici belgeyi okuma işini saat altıya beş kala yarıda kesmiş, uzun uzadıya özürler dilediğinden emin olduktan sonra genel durum konusunda haberleri almak için transistorlu radyosunu açmıştı. Koridorda bir şey unutmuş birinin yapacağı bildik el işaretiyle Oliveira yerinden kalkıp (yönetici çıkışımı genel durum konusunda bilgi edinmenin bir başka biçimi gibi yorumlasın varsın, öyle de gerekmez mi, diye düşünerek) Talita'yla Traveler'in kızgın bakışları arasında en yakın kapıya doğru süzülerek ilerledi, içeri girerken kullandığı kapı değildi bu.

Okunan teslim belgesinin bir yerinden, kliniğin bir zemin kat ve dört ayrı kattan, bir de bahçeli avlunun arka tarafındaki pavyondan oluştuğu sonucuna varmıştı. En iyisi bir yolunu bulup avluda şöyle bir dolaşmaktı. Ama daha beş metre gitmemişti ki, gömlekli bir genç gülümseyerek yanına yaklaştı, elinden tuttu onun ve kolunu çocuklar gibi sallaya sallaya onu birçok kapının ve servis asansörü gibi bir şeyin bulunduğu koridora götürdü. Bir deliyle el ele, kliniği gezip tanımak düşüncesinden daha hoş ne olabilirdi, Oliveira cebinden sigaralarını çıkardı, zeki biri gibi gözüken yanındakine uzattı; delikanlı sadece bir tanesini aldı ve beğendiğini belirtir şekilde ıslık çaldı. Ama çok geçmedi anlaşıldı her şey: Delikanlı meğer hastabakıcıymış, Oliveira da deli değil tabii; böylesi bir yerde her gün karşılaşılan yanlış anlamalardan biri. Kattan kata çıkarken arkadaşlıkları ilerledi Remorino ile Oliveira'nın, böylece içeriden biri tarafından kliniğin topografyası iyice bir anlatılmış oldu Oliveira'ya; fıkralar, orada çalışanlarla ilgili gariplikler, arkadaş arka-

daşa uyarmalar. Şimdi Dr. Ovejero'nun kobaylarının ve Monica Vitti'nin bir fotoğrafının olduğu odaya girmişlerdi, şaşı gözlü bir çocuk koşa koşa gelip kendisinin Bay Horacio Oliveira olup olmadığını vs. sordu. Oliveira oflaya puflaya iki kat aşağı inip Traveler'in ağzını gere gere esnemeleri ve Cuca Ferraguto'nun yer yer yüzünü basan kızartılar (menopoz kızıllıkları) arasında belgenin okunması sona ermek üzereyken büyük toplantı salonuna girdi. Oliveira üçüncü kattaki koridorun bir köşesini dönerken gördüğü oldukça yaşlı, pembe pijamalı adamı düşündü yeniden, duvara yaslanmış, avuç içinde uykuda gibi duran bir güvercini okşamaktaydı. Tam bunu düşünürken Cuca anırır gibi bir sesle haykırdı: 50

"Nasıl? Onlar bu anlaşmayı imzalayacak da ne demek?"

"Susar mısın sevgilim," dedi patron. "Beyefendi öyle demek istemedi..."

"Açıkça söyledi," dedi Talita, kendisine yardım etmek isteğiyle Cuca ile iyi anlaşırdı. "Hastaların onayı gerekiyor."

"Ama delilik bu," dedi Cuca, hiç düşünmeden.

"Dinleyiniz hanımefendi," dedi yönetici boşta kalan yeleğini çekip düzelterek, "buradakiler çok özel hastalardır ve Méndez Delfino yasaları bu konuda kesin geçerlidir. Ailelerinin rızası alınan birkaç hasta dışında kalanların hemen hepsi tüm yaşamlarını o koğuş senin bu koğuş benim, geze geze geçirirler, şunu söyleyebilirim izin verirseniz, onlar adına hiç kimse yanıt veremez. Bu durumda, yasalar yöneticiye bir süre tanır akılları başlarındayken başvurmak için, sonra onların istediklerini belirtmeleri, kabullenmeleri gerek, eğer klinik el değiştiriyorsa, tamam mı? Bakın yasada bu kısım kırmızıyla çizilmiştir; okuyun bakın."

"Yani," dedi Ferraguto, "bu formalite şimdi mi yerine getirilecek?"

50 "Sizi buraya ne diye getirttiğimi sanıyorsunuz, siz kliniğin sahibi, bu baylar da tanık olarak öyle tabii. Hastaları buraya çağıracağız, her şey bu gece olup bitecek."

"Yalnız, şu 'akılları biraz başlarındayken' dediğiniz dönemde mi hastalar," dedi Traveler. "Asıl sorun bu."

Yönetici ona acıklı bir bakış attı, damga pulunu yalayıp yapıştırdı, parmağıyla bastırdı. Remorino beyaz gömleği içinde gözüktü kapıda, Oliveira'ya göz kırptı, küçük masa üstüne koskoca bir kayıt defteri koydu. Masanın önüne bir sandalye çekti, Acem cellatlar gibi kollarını çaprazlama birleştirdi göğsü üstünde. Anlaşmış, kabullenmiş gibi kayıt defterini incelemekte acele eden Ferraguto hastaların kabul beyanlarının bu defterde gösterilip gösterilmeyeceğini sordu. Yönetici hastaları alfabetik sırayla tek tek çağıracaklarını, onlardan mavi tükenmezkalemle imzalarını atmalarını isteyeceklerini söyledi. Tüm bu etkili hazırlıklara karşın, Traveler inatla bazı hastaların imzalamak istemeyeceğini ya da bir aksilik çıkarabilecekleri konusunda kaygılandığını söyledi. Cuca ve Ferraguto onunla aynı düşüncede gibi gözüküyorlardı, her ne kadar açık seçik söylemeye cesaretleri yoksa da.

(-119)

51

Bunlar olup biterken Remorino, yanında oldukça ürkmüş korkmuş bir ihtiyarla gözüktü, yöneticiyi tanıyordu, öne doğru eğilerek selamladı onu.

"Pijamalı," dedi Cuca şaşkın şaşkın.

"Gelirken gördün ya," dedi Ferraguto.

"Pijamalı değillerdi ama. Daha çok şey vardı üstlerinde, bir tür şey..."

"Susun," dedi yönetici. "Yaklaşın Antúnez ve Remorino'nun size göstereceği yeri imzalayın."

Remorino tükenmezkalemi ona uzatırken, ihtiyar dikkatle kayıt defterini inceliyordu. Ferraguto mendilini çıkarıp alnına bastırdı hafif hafif.

"Burası sekizinci sayfa," dedi Antúnez. "Ben birinci sayfayı imzalamayacak mıydım?"

"Burası, burası," dedi Remorino, parmağının ucuyla defterin bir köşesini gösterip. "Çabuk olun, sütlü kahveniz soğuyacak."

Antúnez, kocaman harflerle parafe etti, herkesi selamladı. Talita'nın pek hoşuna giden minik adımlarla yürüdü gitti. İkinci pijama daha da büyüktü, bosboldu, küçük masanın çevresini dolandıktan sonra gidip yöneticinin elini sıktı, yönetici hiç sevgi, coşku belirtisi göstermeksizin, kuru bir el hareketiyle defteri gösterdi.

51 "Haber verildi size, biliyorsunuz, acele edin, imzalayıp odanıza dönün haydi."

"Odam süpürülmedi hiç," dedi bol pijamalı.

Sağlık koşullarının noksan oluşunu belleğine işledi Cuca. Remorino tükenmezi eline tutuşturmaya çabalıyordu, bol pijamalı habire geri çekiliyordu.

"İmzalayın Don Nicanor, hemen gidip temizleriz," dedi Remorino.

"Asla imzalamam," dedi koca pijamalı. "Bir tuzak bu!"

"Olur mu hiç," dedi yönetici. "Doktor Ovejero ne yapılacağını, konunun ne olduğunu açıkladı size. İmzalayın, yarın iki porsiyon sütlaç var, tamam mı?"

"Eğer Don Antúnez atmadıysa ben de atmam."

"Tamam işte o biraz önce imzaladı, bakın."

"İmza pek okunmuyor. Bu Don Antúnez'in imzası değil. Zorla attırmışsınız imzayı, vura vura, Don Antúnez'i öldürdüler."

"Pekâlâ, gidip bakın nerede bu adam," dedi yönetici, Remorino'ya. Koşarak gitti o da, biraz sonra Antúnez'le birlikte döndü. Bol pijamalı, sevinç çığlığı atarak gidip elini sıktı Antúnez'in.

"Söyleyin ona sizin de tamam dediğinizi, korkmadan imzalayabilir o da. Çabuk olalım, geç kalıyoruz."

"Korkma, imzala oğlum," dedi Antúnez. "Nasılsa kafayı kaybettin."

Bol pijamalı adam tükenmezi elinden bıraktı. Remorino homurdana homurdana aldı yeniden ve yöneticiye kaçamaklı bir biçimde öfkeli öfkeli baktı. Antúnez'in arkasına saklanan pijamalı tir tir titriyor, pijamasının ağızlarını çiğneyip çekiştiriyordu. Kapı vuruldu sertçe, Remorino'nun gidip açmasına fırsat kalmadan birden açıldı ve pembe sabahlıklı bir kadın kararlı adımlarla girdi içeri, dosdoğru kayıt defterinin oraya yöneldi, bir jambona ba-

kar gibi evire çevire baktı deftere, neden sonra rahatladı, elini koskocaman açıp defterin üstüne koydu. 51

"Gerçeği, yalnız gerçeği söyleyeceğime yemin ederim," dedi. "İsteseniz de yalan söyletemezsiniz bana Don Nicanor."

Bol pijama, olur, deyip kıpırdandı, tamamdı, birden Remorino'nun uzattığı tükenmezi aldı ve hızla, rasgele bir yeri imzaladı.

"Hayvan herif," diye mırıldandı müdür. "Git bak bakalım Remorino, düşmesin, yok yok tamam, düşmedi. Şimdi sıra sizin Bayan Schwitt, mademki girdiniz. Remorino, imzalayacağı yeri gösterin."

"Toplumun koşullarını iyileştirmezseniz, hiçbir şeyi imzalamam," dedi Bayan Schwitt. "Ruhunuza kapılar, pencereler açmalısınız."

"Ben iki pencere istiyorum odama," dedi bol pijama. "Don Antúnez de İngiliz'in eczanesine gidip pamuk vesaire almak istiyor. Orası çok karanlık bir yer."

Oliveira başını hafifçe çevirince kendisine bakmakta olan Talita'yı görüp gülümsedi. Her ikisi de birbirinin, olan bitenleri ne aptalca, ne gülünç bir oyun olarak gördüklerini, kendilerinin de bol pijamalıyla ötekiler kadar deli olduklarını düşündüklerini biliyorlardı, aklı başında deliler gibi gözükmek için çaba bile göstermeyen berbat oyuncular gibiydiler, oysa ötekiler sağlamdılar. "Herkes İçin Psikiyatri Elkitabı" adlı yapıtı su gibi bilen kişilerdi. Örneğin Cuca, oracıkta, kendisinden oldukça emin, aklı başında, çantasını iki eliyle sımsıkı tutmuş, koltuğuna rahatça kurulmuş Cuca; deminden beri Bayan Schwitt'in elini kolunu sallaya savura dinlediği bir köpeğin ölümünü anlatan öbür üç imzacıdan daha deli gözüküyordu, öyle bir havası vardı işte. Tüm bu olup bitenlerde hiçbir şey gerçekte kestirilemez değildi, söyleşi ağır akışını sürdürüyor, yönetici yer yer böğürür gibi bir sesle bağırıp

51 çağırıyor, bu da sızlanma, yakınma ve hak hukuk seslerinin yinelenip durduğu teması arasında bas sesli bölümü oluşturuyordu. Remorino'nun sırasıyla Antúnez ve bol pijamalıyı götürdüğü görüldü, sonra Bayan Schwitt tepeden bakan edasıyla imzaladı defteri, sonra, üstünde pembe pazen sabahlığıyla koskoca bir iskeleti andıran dev gibi iriyarı bir başka yaratık girdi içeri, ardından, saçları hepten beyazlaşmış, gözleri garip güzellikte masmavi ışıyan küçücük bir adam. Bu son ikisi hiç karşı koymadan imzaladılar ama bunun karşılığında tören sonuna kadar arkadaş bir yerde kalmakta direttiler. Başka terslikleri önlemek amacıyla yönetici onlara bir köşeye gidip oturmalarını söyledi, Remorino o sırada iki hasta daha getirdi, yuvarlak kalçalı bir genç kız, bir de kırışık gözlü, gözlerini hep yere dikmiş bakıp duran bir adam. Ölen köpekten söz edildiği duyuldu yeniden. İmzayı attıktan sonra genç kız balerin gibi reveransla selamladı, Cuca sevimli bir baş hareketiyle karşılık verdi ki, bu Talita'da da, Traveler'de de müthiş bir kahkaha atma isteği uyandırdı. On kadar imza vardı defterde ve Remorino habire insanları sokuşturuyordu içeri, kimi selam veriyor kimi karşılık veriyor, bu da kesintilere neden oluyordu; başkasını getiriyorlardı bu kez, eh birkaç imza çakılıyordu zaman zaman. Saat yedi buçuk oldu, Cuca pudriyerini çıkardı çantasından, makyajını tazeledi şöyle azıcık Edwige Feuillère gibi, azıcık Madam Curie havasına bürünüp, bu da bir klinik müdiresi için harika bir şeydi. Talita'yla Traveler yeniden dirsekleriyle birbirlerini dürttüler, bir yöneticiye, bir kayıt defterindeki imzaların gidişatına bakıp duran Ferraguto'yu sıkıntı bastı bir kez daha. Saat yedi kırkta, kadın hastalardan biri, eğer köpeği öldürmezlerse imzalamayacağını bildirdi. Söz verdi Remorino, Oliveira'ya dönüp göz kırptı, Oliveira kendisine gösterdiği bu güveni pek beğendi. Yirmi hasta imza atıp

geçmişti, daha kırk beş kişi vardı. Yönetici, mal sahibine ve tanıklara yaklaştı, en zor bölümün bitmiş olduğunu, zor vakaların imza atıp geçtiğini (evet bunlar onun terimleriydi) ve sonunda bira molası verip haberleri dinlemeyi önerdi. Psikiyatriden, politikadan söz edildi ara verilince. İsyan devlet kuvvetlerince bastırılmıştı, elebaşılar teslim oluyorlardı. Doktor Nerio Rojas, Amsterdam'da bir kongredeydi. Bira harikaydı. 51

Saat sekiz buçukta, tam kırk sekiz imza atılmıştı. Karanlık bastırıyordu, salonda sigara dumanından göz gözü görmüyordu, köşe bucağa sinmiş insanların ağzından tek tük öksürükler kaçıveriyordu. Oliveira doğrusu gitmek istiyordu oradan ama yönetici ödün vermez ciddiyetle oradaydı. Son üç hasta yemeklerde değişiklik yapılması konusunda isteklerini bildirmekteydi (Ferraguto, Cuca'ya bir işaret yaptı not alsın diye; kliniğinde işler sıkı tutulmalıydı, bakındı bir bu eksikti) bir de köpeğin öldürülmesi istendi (Cuca, sorgu yüklü parmaklarını birbirine geçiriyor, ne yapmalı gibi Ferraguto'ya gösteriyor elini, o da kararsız, başını iki yana sallayıp yöneticiye bakıyordu; yöneticinin ise elinden bir şey gelmezdi ki artık, bir reklam takviminin sayfalarını çeviriyordu). Avucunun içinde güverciniyle birlikte bir ihtiyar geldiğinde uzun bir sessizlik oldu, herkes hastanın habire yavaş yavaş okşayıp uyutmaya çalıştığı güvercini seyre daldı, tükenmezi acemice eline tutuşturmaya zorlamakla kuşun sırtını ritmik düzende sıvazlamasını bir yerde kesmeye kıyılır mıydı. İhtiyardan sonra kol kola iki kız kardeş girdi içeri, girer girmez de köpeğin öldürülmesini ve kurum içinde bazı yeniliklerin yapılmasını istediler. Köpek hikâyesi Remorino'yu güldürüyordu ama, Oliveira midesinin oradaki su birikintisi gibi net var olduğunu duyumsadı sonunda, kalkıp Traveler'e gidip şöyle bir tur atıp hemen döneceğini söyledi.

"Çıkamazsınız," dedi yönetici, "tanıksınız siz."

51 "Binayı terk etmiyorum ki," dedi Oliveira. "Méndez Delfino Yasası'nı açın bakın, bu madde var."

"Uzaklaşmayın," dedi yönetici.

"Korkmayın," dedi Traveler. "Gel dostum, sanırım bahçeye bu yandan çıkılıyor. Ne berbat iş be, öyle değil mi?"

"Oybirliğiyle oluşu can sıkıcı," dedi Oliveira. "Kimse gelip de bir şeyi kabul ettiğini koca göbekliye söylemedi ki. Haydi gidip fıskiyenin orada duralım. Çok güzel bir görünümü var. Kutsal bir şey gibi sanki, ışıl ışıl, iyi gelir ikimize de, haydi."

"Benzin kokuyor ama gerçekten de kutsal bir hali var!"

"Ne bekliyordun ki? Görüyorsun işte hepsi de imzalıyor sonunda, bizlerle onlar arasında fark yok ki! Tek fark yok. Gerçekten harika olacak bizim için, çok iyi olacağız burada, krallar gibi."

"Gene de var, onlar pembe giysili."

"Bak," dedi Oliveira, binanın üstünü göstererek. Hava kararmak üzereydi, ikinci ve üçüncü katlarda, ışıkların düzgün aralıklarla bir yanıp bir söndüğü görülüyordu. Bir pencere ışıklı, bir pencere karanlık; sonra tam tersi: Katın birinde ışık var, birinde yok.

"Başlıyor," dedi Traveler. "Ne kadar imza istersen o kadar var ama bak yine de burunlarının ucunu gösteriyorlar."

İkisi de sigaralarını fıskiyenin orada bitirmeye karar verdiler, hem her şeyden hem ele avuca gelir hiçbir şeyden konuşa konuşa, ışıkların yanıp sönüşüne baka baka... İşte o an Traveler değişimden söz açtı, değişikliklerden, kısa bir suskunluktan sonra Horacio'nun kıs kıs güldüğünü gördü karanlıkta. Oliveira onaylar belki diye, sözcüklerden ve düşünceden kaçıp kurtulan bir şeyleri terimlere sığdırıp söylemeyi becerrneksizin, ısrarla yineledi durdu.

"Sanki vampirmişiz gibi, sanki tek bir dolaşım sistemi birleştiriyor bizleri, yani demem şu ki, bizi birbirimizden koparıp ayırıyor bitişikken. Bazen seninle ben bitişik, bazen her üçümüz, avunmaya çalışmayalım, aldatmayalım kendimizi... Ne zaman başladı bu, bilmiyorum ama, gözümüzü açmak gerektiğini biliyorum. Patron öyle istedi diye buraya birlikte gelmedik ya üçümüz. Sirkte Suárez Melián'la birlikte kalabilirdik, işimizi iyi beceriyoruz ve beğeniyorlar da bizi, değerimizi biliyorlar. Ama yok, hayır, ille de buraya gelmek gerekti, üçümüz birden hem. Asıl suçlu benim çünkü Talita şey sansın istemedim, şey... Senden kurtulmak için seni bıraksaydım. Bu bir gurur meselesi, anlıyor musun..." 51

"Ama temelde, kabul etmem gerekli bir neden yok ki! Ya sirke dönüyorum, ya daha çok bu isteniyor, çekip gitmeliyim hepten. Buenos Aires büyük bir kent oğlum. Sana daha önce de söyledim."

"Evet ama gidersen, bu konuşmamızdan sonra gitmiş olacaksın ki, ben de bunu yapasın istemiyorum."

"Neyse, öyle ya da böyle, anlat bakalım şu değişiklik, değişim filanla ne demek istiyorsun?"

"Ne diyeyim istiyorsun ki, sana açıklamaya çabaladıkça konu daha da bulanıklaşıyor. Bak şimdi örneğin senin yanındayım değil mi, seninleyken sorun yok ama var mı ki tek başıma kalayım, sanki, nasıl desem, baskı yapıyorsun bana, oysa kendi odandasın, yanımda değilsin öyle ya. Anımsa bak, geçen gün, hani çivi istemiştin benden. Evet evet Talita da duyumsuyor bunu, yüzüme bakıyor, bakıyor ama bu bakış bana değil, sana tamam mı, öyle bir izlenim edindim, bütün bunlara karşın üçümüz bir araya gelince, saatler saatler boyu sen yokmuşsun gibi davranıyor, dikkat bile etmiyor sana. Sanırım sen de farkına varmışsındır bunun. Ha?".

"Evet tamam, devam et bakalım."

51 "İşte bu nedenle çabucak çekip gitmen iyi olur gibi gelmiyor bana. Senin kendi başına karar vermen gerek, bunları sana açıklama aptallığını yaptım şu an; ne yazık, seçme özgürlüğün bile olmayacak çünkü soruna sorumluluk açısından yaklaşacaksın, hepimiz de olgun insanlarız. Bu durumda, ahlakı da bir dostun yardımıyla anlayacaksın ha, yoo, kabul edemem."

"Aha," dedi Oliveira. "Öyleyse beni göndermiyorsun, ben de çekip gidemiyorum öyleyse. Bu birazcık pembe pijamalıların durumuna benzemiyor mu?"

"Evet, birazcık öyle."

"Bak hele ne ilginç."

"İlginç olan ne?"

"Işıkların tümü de aynı anda söndü."

"Son imzayı basmış olmalılar. Klinik bizim patronun artık. Yaşasın Ferraguto!"

"Şimdi onlara güven sağlamak, rahatlatmak ve köpeği öldürmek gerek, diye düşünüyorum. Ona karşı duydukları kin korkunç, inanılır gibi değil."

"Kin değil," dedi Traveler. "Burada tutkular bile pek şiddet yanlısı değil gibi geldi bana, şimdilik ama."

"Sen, bak, sana köklü çözümler gerek zavallı dostum. Ben bunu uzun süre yaşadım, sonra da..."

Gerisingeri kliniğe döndüler, dikkatle yürüyorlardı çünkü bahçe iyice karanlıktı ve çimler arasındaki taşlıkların yerini tam kestiremiyorlardı. Giriş kapısının yanında yere çizilmiş seksek çizgilerini görünce, Traveler alçak sesle güldü, sonra da tek ayak üstünde seke seke kareden kareye sıçramaya koyuldu.

"Bugünlerde, bir akşam, sana geçmişten, buraya gelmeden önceki günlerden söz edeceğim, hiç de canım istemiyor ama, belki de hani onların söylediği köpeği öldürmenin tek yolu bu."

Traveler seksek çizgisinin dışına sıçradı, tam o sırada ikinci katın tüm ışıkları aynı anda birden yanıverdi. Söz-

lerine bir-iki şey daha ekleyecekti ki, Traveler'in karanlıktan sıyrılan başını gördü ve yüzünde bir yumuşaklık, bir rictus (Latincedeki, ağzın açıklığı, dudakların birbirine değimi, gülümser gibi dokunuşu anlamında) gördü. 51

"Köpeği öldürme konusunda," dedi Traveler, "bilmem farkına vardın mı ama bölüm şefi olan doktorun adı Ovejero, yani çoban köpeği demek bu, eğer bilmiyorduysan söyleyeyim de. Bak neler de var neler, ya!"

"Bana söylemek istediğin bu değil."

"Sana pek yakışıyor suskunluklardan ya da bazı konulardan sızlanıp durmalar. Evet, kuşkusuz bu değildi sana söylemek istediğim ama ne gelir ki elden? Konuşulacak konu değil ki. Kanıtlamak istiyorsun... Kanıt göstermemi eğer... artık çok geç. Pizza soğumuş bir kez ve ısıtılınca da güzel olmaz. Haydi en iyisi gidip çalışmak, işe vermek kendimizi, bu belki eğlendirir bizi."

Oliveira yanıt vermedi, büyük salona çıktılar yeniden. Yönetici ile Ferraguto birer duble konyak içmekteydiler. Oliveira da onlara katıldı. Traveler, Talita'nın oturduğu sofaya gidip yanına oturdu. Talita uykuyla uyanıklık arasında, roman okuyordu. Son imzadan sonra Remorino kayıt defterini kaldırdı ortalıktan, töreni izleyen hastaları da yok etti bir anda. Yöneticinin, tavandaki lambayı söndürmüş, yalnızca masanın üstündeki lambayı yanık bırakmış olduğunu gördü Traveler, her şey, yumuşak çizgilerinde, her şey yeşil renkteydi, alçak sesle konuşuyorlardı, her şeyin yolunda olduğundan emin. Biri atılıp, kent merkezindeki İtalyan lokantasında işkembe yahnisi yemeyi önerdi. Talita kitabını kapadı, gözleri kapalı düşündü okuduklarını, Traveler saçlarını okşadı onun, kendini daha bir iyi hissetti. Her neyse ama, gidip bu saatte İtalyan lokantasında, hele bu sıcakta işkembe yahnisi pek anlamsız, pek saçmaydı.

(-69)

52

Çünkü gerçekte Traveler'e hiçbir şey *anlatamazdı* ki. Yumağın ip ucunu bulup bir başlasa, önce birazcık bir yün ipi, sonra metrelerce yün, *lana, lanada, lanagnórisis, lanatúrner, lannapurna, lanatomía, lanata, lanatalidad, lanacionalidad, lanaturalidad, lana,* yün çıkıp dursa da yumağın kendisine ulaşamazdı. Traveler'e iyice bir anlatmalı söylediklerinin doğrudan hiçbir anlamının olmadığını (Peki ama ne gibi bir anlamı vardı ki bunun?) ama bir şekil olduğu kadar bir alegori de olduğunu. Aşılmaz bir uzaklık ne zekâ ne kültürle ilgisi olan düzey sorunu: İskambil oynamak ya da Traveler'le John Donne konusunda tartışmak, gerisiyle bir ilgisi yoktu bunun, her şey ortak görünümdeki topraklarda geçiyordu, insanlar arasında bir maymun türü; salt maymun kafasından geçenleri açıklayamıyor diye maymun olmayı istemek; çünkü onların, üstünde akıl yoracakları bir şeyleri yoktu ve güçleri de bundan ileri geliyordu, böylece sürüp gidiyor.

Klinikte ilk birkaç gece çok sakin geçti; eskiden beri orada çalışan personel yine işlerinin başındaydılar, yenilerin işi şimdilik yalnızca bakmakla, anlamak, deneyim kazanmak ve beyaz gömleğini sırtına geçirmiş, eczanesinde harıl harıl sübye ve yatıştırıcılar hazırlayan Talita'nın yanında toplanmakla sınırlıydı. Talita her şeyi yeni-

den keşfe çıkmış gibiydi. Tek derdi şu Cuca Ferraguto'dan nasıl kurtulacağı idi, yöneticinin dairesine demir atmış, kliniği, patron *new deal*'ı[1] kısa terimlerle özetlemesini dinlediği sürece baskı altında tutmaya kararlıydı; hijyen, disiplin, iş-aile-vatan-millet, gri pijamalar ve ıhlamur içirtmek... Günde en az on kez eczaneye gelip başlarına dikiliyor, yeni çalışma ekibinin sözümona aralarında kurdukları mesleki diyaloğu kulağını dikip dikkatlice dinliyordu. Talita'ya karşı belli güven duyuyordu çünkü genç kadının eczacı diploması duvarda asılıydı ama kocası ve arkadaşı, kayda değer hiçbir şey çağrıştırmıyordu kafasında. İşin sıkıcı yanına bakın ki her şeye karşın ikisini de sevimli buluyordu, bu da onlarla Corneille ve Platon üzerine uzun uzadıya tartışmalara itiyordu, bu sırada Ferraguto da yönetim işlerine bir düzen vermekle uğraşıyor ve yavaş yavaş kafasında kılıç yutanların yerini şizofrenler, saman balyalarının yerini de ensülin ampulleri alıyordu. Doktorlar –üç kişiydiler– sabahları hastaları yokluyorlar, başkaca da kimseyi rahatsız etmiyorlardı. Büyük pokerci stajyer doktorla Oliveira ve Traveler sıkı dost olmuşlar şimdiden, üçüncü kattaki odasında, nefis beşliler, floş royaller, onluk, yüzlük pesoların konduğu çanak elden ele geziyordu ki demeyin gitsin. 52

Hastalar mı onlar da iyiydiler, sağ olsundu soranlar.

(-89)

1. (İng.) Yeni anlaşma. (Y.N.)

53

Ve bir perşembe günü, saat akşam dokuzda, pat, herkes yerine geçiverdi. Eski personel öğleden sonra kapıları çarpıp gitmişti (Ferraguto ve Cuca'nın alaylı gülüşleri, zarar ziyana göz kapayacak halleri yok hiç) bir grup hasta, gidenleri, "Köpek öldü, köpek öldü!" diye bağırarak yolcu etmişti, hemen sonra da Ferraguto'ya, çikolata, akşam gazetesi ve köpeğin öldürülmesi isteklerini belirten beş imzalı dilekçelerini vermekten de geri kalmamışlardı. Geriye kala kala yeniler kaldı, birazcık yol yordam bilmeyen türden yeniler ve göğsünü gere gere her şeyin yola gireceğini söyleyen çalımlı Remorino. Bu sırada, Buenos Aires radyosu spor haberlerini ve gelen sıcak hava dalgası hakkında bilgi veriyordu. Bütün rekorlar kırılmıştı, yurtseverce duygularla rahatça ter atabilirlerdi, Remorino oraya buraya fırlatılmış dört-beş pijama toplamıştı bile. Oliveira ile birlikte, en azından hastalara pantolon giydirmeyi kabul ettirmeye çabalıyor, klinik sahiplerini zorluyorlardı. Ferraguto ve Traveler'le pokere oturmadan önce Doktor Ovejero, Talita'dan 6, 18 ve 31 numaralar dışında herkese limonata dağıtmasını istemişti. Görünüşe bakılırsa 31'deki hastanın ağlama krizi tutmuş, bu nedenle Talita da ona verdiği ilacın dozunu iki katına çıkarmıştı. Canının istediği gibi davranmanın zamanıydı, köpeğe ölüm!

Nasıl sürdürülebilirdi ki böylesi bir yaşam, rahat, sakin, sessizce, hiçbir şeye fazlaca şaşmadan? Hem de hiçbir ön hazırlık yapmadan, Traveler ve Talita'nın satın aldıkları psikiyatri elkitabı kesin tedavi bilgileri vermiyordu ki. Deneyimsizlik, isteksizlik, elde bir şey yok: İnsan gerçekten de hayvan, okşamaya bile alışan bir hayvan. Örneğin morg: Traveler de, Oliveira da morgdan habersizdiler ama işte pat, salı akşamı Remorino'yu, Ovejero onlara yollamış, bulup getirsin diye. İkinci kattaki 56 numaralı hasta ölmüş, bekleniyormuş ölümü, sedyeciye yardım etmek, oldukça telepatik çarpıntıları olan 31 numaralı kadını eğlendirmek gerekti.

Morg konusunda demirbaşta en ufak bir kayıt yapılmamış olması garip. Ama yine de mantıklı olalım, ailesi gelene dek ya da belediye arabasını yollayana dek cesedin tabii ki soğuk bir yerlerde alıkonması gerek. Belki de envanterde burası bir depo ya da bekleme salonu, soğuk hava deposu gibi adlarla geçiştirilmiştir, sekiz adet soğuk oda büyük olasılıkla başka sözcüklerle anlatılmış. Neyse, morg sözcüğü evrakta pek güzel bir sözcük olmasa gerek, diye düşünüyordu Remorino. Peki sekiz adet soğuk oda niye? Aaa! Bu mu... Hıfzıssıhha Kurulu'nun zorunlu tuttuğu bir şey ya da bu yöneticiden önceki yönetici bir şeyler stok etmiştir; bu zaten gerçekten kullanmaya uygun, yararlı bir yerdi de çünkü bazı bazı San Lorenzo takımının kazandığı yıl olduğu gibi (hangi yıldı bu, tam olarak anımsayamıyordu Romerino ama San Lorenzo kazanmıştı) kötü zamanlar da oluyordu, sayılmayan dört gol, faul vardı, inanın tıpatıp böyle oldu diyorum size. Ama her zaman böyle mi oldu, tam yakalayacaksın, 56 numara mı, eh n'apsanız olacaktı, ölümü kaçınılmaz n'aparsınız? Bu taraftan, alçak sesle konuşun ki uyanmasınlar... Sen, hey sen bu saatte ne yapıyorsun burada, hişt, haydi yatağa, çabuk, çabuk, yatağa. Çok iyi bir çocuktur ama

53 bakın nasıl sinsice kayıveriyor dışarı. Geceleri böyle yapar, ille de koridora çıkacak, kadınlar için filan sanmayın, hayır düzenli bir iştir bu. Deli de ondan çıkıyor sadece, deli de ondan. Aslına bakarsan burada biz de olsak, kim olsa, aynı şeyi yapardık.

Oliveira da, Traveler de, Remorino'ya hayran kaldılar, insanı şaşkınlıktan şaşkınlığa düşürüyordu. Gelişmiş bir tip, hemen anlaşılıyor, hemen. Sedyeciye yardım ettiler, sedyeci sedyeci olmadan önce 7 numaradaydı, tedavi edilebilir bir durumdaydı, bu nedenle de ufak tefek işlerde yardımcı oluyordu. Sedyeyi asansöre koydular, daracıktı, herkes binince, şu çarşafın altındaki 56 numaranın cansız bedenine pek yakın oldular. Ailesi, pazartesiye gelir alırdı, Trelew'de oturuyorlardı, zavallılar, 22 numarayı hâlâ almaya gelmemişlerdi, belaya bakın. Ne biçim insanlar, diyordu Remorino, en kötüsü de böyleleri, gerçek akbabalar. Yürekleri yok bunların. Belediye de şey yapın diyordu 22 numaraya, şey? Ne? Aman, idari düzensizlikler ne biçimdir bilirsiniz. Böyle böyle işte günler geçer, iki hafta olmuş bakarsınız, soğuk odaların çok sayıda olmasının yararını şimdi anlıyor musunuz? Daha önce üçtü. 2 numaralı soğuk oda kuruculardan bir kadına aitti. Dinleyin bakın, 2 numaranın ailesi yoktu ama cenaze levazımatçısı kırk sekiz saat içinde araba gelir diyordu. Laf olsun diye Remorino hesap yapmaya koyuldu, tam üç yüz altı saat, hatta üç yüz yedi saat ediyordu bu süre. Ona kuruculardan biri diyorlardı, ilklerden çünkü bu kliniğin ilk müşterilerinden yaşlı bir kadındı, Don Ferraguto'ya satmadan çok önceki, çok önceki zamandandı bu. Ne insandı ama Don Ferraguto, öyle değil mi yoksa? Düşünsenize ne tip, önce bir sirki varmış, can sıkıcıymış.

7 numara asansörün kapısını açtı, sedyeyi dışarı çekti, koridorda sürükledi arabayı, bu onun için bir zevkti, birkaç metre gidince Remorino durdurdu birden onu,

asma kilidin anahtarını çıkardı, metal kapıyı açarken, Traveler de, Oliveira da, sigara alıyorlardı aynı anda ağızlarına, bu türden refleksler vardır, hep aynı anda! Pardösülerini de getirseler iyi olurdu çünkü dışarıdaki sıcak hava dalgasının morgda da olacağı söylenmemişti, zaten burası bir yanında tavana dek soğuk odacıklar, bir yanında uzun bir masa olan, içki içilen bir yeri andırıyordu.

"Bir şişe bira çıkar," dedi Remorino. "Hiçbir şey görmediniz siz, değil mi? Burada sıkı kurallar bazen fazla sıkar ha... Burada zaman zaman bira içtiğimizi Don Ferraguto'ya söylememek en iyisi."

7 numara, soğuk odacıklardan birinin kapısını açtı ve bir şişe çıkardı. Remorino, çakısının bir ucundaki açacakla açmaya çalışırken Traveler, Oliveira'ya baktı ama 7 numara konuştu ilk olarak, "Önce şu işi bir düzenlesek ha, öyle değil mi," dedi.

"Sen," dedi Remorino ama durdu sonra, elinde açık çakısıyla. "Haklısın ufaklık, getir bakalım onu, şurası boş?"

"Hayır," dedi 7 numara.

"İşimi bana mı öğreteceksin?"

"Ah, çok özür dilerim, binlerce kez," dedi 7 numara. "Boş olan orası değil, şurası..."

Remorino dönüp 7 numaraya baktı, gülümseyerek. Şöyle başıyla bir selam verir gibi yaptı, yasaklı kapıya yaklaştı. Açtı kapıyı, parlak bir ışık yayıldı kutup şafağı gibi, bu ışığın içinden iki ayak tabanı fırlıyordu, oldukça büyük iki ayak.

"22 numara bu," dedi 7. "Ne diyordum size? Hepsini ayaklarından tanırım ben. Şu, bakın şu, 2 numara. Bahsine var mısınız? İnanmıyorsanız bana, bakın. Şimdi inandınız mı? İyi oldu, şimdi bunu da şu boş yere koyalım, orası boş. Yardım edin bana, dikkat, önce başını sokmak gerek."

53 "Bu konuda şampiyondur," dedi Remorino, alçak sesle Traveler'e. "Ovejero ne diye hâlâ yanında tutar onu bilmem. Oho, bardak da yok bira için, neyse şişeyi dikleyeceğiz, sırayla, sırayla, tamam mı?"

Traveler sigarasının dumanını derin derin içine çekti şişeyi almadan önce. Şişe elden ele geçti. İlk pis bir hikâye anlatmaya koyulan Remorino oldu.

(-66)

54

İkinci kattaki odasının penceresinden Oliveira avluyu, avludaki çeşmeyi, küçük fıskiyeyi, 8 numaranın seksek çizgilerini, çimlere, sardunyalara gölge yapan üç ağacı ve sokaktaki öteki evlerden kendilerini ayıran çok yüksek duvarı görüyordu. 8 numara hemen hemen her gün öğleden sonra seksek oynardı, kimse yenemezdi oyunda onu. 4 numara ve 19 numara, onu Gökyüzü'nden dışarı çıkarmak istemişlerdi ama boşunaydı, 8 numaranın taşı iteleyen ayağı, şaşmaz, attığını vuran bir silahtı, taş ne yapıp yapıp her zaman en uygun biçimde hanelerde yer alıyordu, çizgi üstüne geldiği yoktu, olağanüstüydü, hayret. Akşamları seksek çizgileri hafif fosforlu bir ışıkmış gibi karanlıkta bile göze çarpardı, Oliveira penceresinden oraya bakmaya bayılırdı. 8 numara, şu an yatağında kendini bir santimetreküplük hipnoz ilacının verdiği uyuşukluğa bırakmış, kuşlar gibi uyuyor olmalıydı, leylekler gibi, bedence uykuda olsa da aklı fikri hep tek ayak üstünde durup hafif vuruşlarla kaydıra kaydıra götürdüğü taşla Gökyüzü'nü fethe çıkmaktaydı. "Ne romantik birisin sen, ne çekilmez bir adamsın," diye düşünüyordu Oliveira, kendisine bir yandan da mate hazırlarken. "Eee sen ne zaman giyeceksin bakalım pembe pijamaları?" diyordu. Masanın üstünde Gekrepten'den

54 gelen bir mektup vardı, bir türlü avuntu bulamayan Gekrepten; eh diyordu, yalnızca cumartesileri çıkabiliyorsunuz ha ama bu yaşamak mı canım, senden bu denli uzakta, bu kadar uzun zaman yalnız kalmaya gönlüm razı olmuyor, küçük odamızı bir görsen. Oliveira matesini pencere pervazına koydu, cebinden tükenmezini çıkardı. Bir, önce telefon var canım (hemen ardından telefon numarasını yazdı); iki, evet işleri başlarından aşkındı ama kliniğin elden geçirilmesi, yeniden düzenlenişi iki haftayı geçmezdi, kesinkes geçmezdi, eee, o halde çarşambaları, cumartesi ve pazarları görüşebileceklerdi. Üç, hiç matesi kalmamıştı. "Sanki cezaevine kapatıldım," diye düşündü imzalarken mektubu. Neredeyse on birdi saat, üçüncü katta nöbeti, nöbetçi olan Traveler'den devralmaya gidecekti birazdan. Bir mate daha doldurdu kendine, zarfı yapıştırdı. Yazmak daha iyiydi, telefonda Gekrepten iyice karıştırıyordu her şeyi, kendisine anlatılmak istenenden bir şey anlamıyordu.

Eczanenin ışığı söndü, soldaki binadaydı. Talita avluya çıktı, kapıyı kilitledi (sıcak, yıldızlı göğün ışığında açık seçik görülebiliyordu), sonra çeşmeye doğru yaklaştı kararsızca. Oliveira hafiften ıslıkla çağırdı ama Talita gözünü fıskiyeye dikmişti, hatta bir parmağını akan suyun altına tuttu bir süre. Neden sonra kalkıp avluya geçti, hiç dikkat etmeden, seksek çizgilerine basa basa geçti ve Oliveira'nın penceresi altında gözden kayboldu. Her şey biraz Leonora Carrington'ın tablolarındaki gibiydi, gece, Talita ve seksek çizgileri, birbirinden habersizce çaprazlaşan çizgiler, bir çeşmeden fışkıran su. Pembe siluet gölgeden çıkınca, doğruca ağır ağır seksek çizgisine yaklaştı. Oliveira her şeyin yoluna girdiğini kavradı birden, şekil dosdoğru, zorunlu olarak gidip yassı bir taş parçası bulacaktı, 8 numaranın bir köşeye yığdıkları arasından seçiyordu, La Maga'ydı bu kişi, La Maga sol baca-

ğını yukarı çekip kıvırıyor, öbürüyle taşı seksek haneleri- 54
rinde iteliyordu. Oliveira yukarıdan La Maga'nın saçlarını, omuz kıvrımlarını, denge sağlamak için havada yarı asılı gibi duran kollarını, küçük sıçrayışlarla ilk haneye girişini, sonra taşı ikinci haneye kaydırışını (Oliveira bir saniyelik bir titreyişle irkildi çünkü taş az daha çizgiler dışına çıkıyordu, parke taşlarının düzensizliği içinde bir yerde, tam ikinci hanenin sınırında takılıp durdu), sonra hafif sıçrayarak, yarı karanlıkta pembe bir alev gibi bir saniyecik kıpırtısız duruşunu, sonra yavaş yavaş ayağını taşa iletişini, kendini üçüncü haneden ayıran uzaklığı ölçe biçe ilerleyişini izliyordu.

Talita başını kaldırınca Oliveira'yı penceresinde gördü. Hemen tanıyamadı, bir bacağı üstünde bir an sallandı iki yana, sanki havada elleriyle kendini askıda tutuyormuş gibiydi. Bozulmuş gibi, alaylı gülümseyiş içinde, Oliveira yaptığı hatayı anladı, bir baktı ki pembe filan değildi, Talita'nın bluzu gri beyaz renkteydi, etekliği de beyaz. Her şey açıklığa kavuşur gibiydi: Anlaşılıyordu, Talita önce içeri girmiş, sonra dışarıdaki seksek çizgisi aklına düşmüş, gerisingeri çıkmıştı, bu bir saniyelik kopukluk, ilk girişiyle yeniden ortaya çıkışı arasındaki süre, Oliveira'yı geçen gece geçmişin güvertesinde, daha nice başka gecelerde de olduğu gibi yanıltmaya yetmişti. Hafif bir el işaretiyle selam verdi Talita'ya, şimdi başını öne eğmiş, daha bir dikkatini topluyordu, ayakla itilen taş ikinci haneden üçüncüye geçiyor ama birden havaya fırlıyor, yuvarlanarak çember kenarı üzerinde, çizgi dışına çıkıyor, daha ilerideki döşeme taşlarından birinin içine dalıveriyordu.

"Daha çok çalışman gerekecek," dedi Oliveira, "8 numarayı yenmek istiyorsan çok çalışmalısın."

"N'apıyorsun sen orada?"

"Sıcak, hava sıcak. On bir buçukta nöbeti devralacağım, mektup yazıyorum."

54 "Evet, ne gece," dedi Talita.

"Büyülü," dedi Oliveira. Talita kısacık güldü, sonra da giriş kapısının altında gözden yitti. Oliveira merdiveni çıktığını duydu, kapısının önünden geçti (Ama belki de asansöre binmişti, olamaz mıydı?) üçüncü kata geldi. "Kabul et oğlum, ona benziyor, oldukça benziyor," diye düşündü Oliveira. "Ne aptal biriyim ben, her şey apaçık ortada." Ama bir süre daha pencerede durup sanki iyice inanmış olmak için, seksek çizgilerine bakmayı sürdürdü: on biri on geçe Traveler geldi yanına ve gerekli bilgileri verdi: 5 numara oldukça taşkın bir durumdaydı, kötüleşirse Ovejero'ya haber vermeliydi, ötekilerse uyuyordu.

Üçüncü kat sakin, 5 numara kendi kendine sakinleşmişti sonunda; Oliveira'dan bir sigara aldı Traveler, içine çeke çeke içti, kuyrukluyıldızlar üzerine yazdığı büyük yapıtını yayıncı fesat Yahudilerin basmakta geç kaldıklarını anlattı; adına yazıp imzalayarak bir tane ona sunacağı konusunda söz verdi. Oliveira kapısını yarı açık bıraktı çünkü düzenbazlığını biliyordu, koridorda volta atmaya başladı, zaman zaman Ovejero'nun açıkgözlülüğü sayesinde yöneticiden ve Liber-Finkel ticarethanesinden dolaplar çevirerek taktırdığı dikiz deliklerinden içeriyi gözetliyordu. Her oda küçük bir Van Eyck, yalnız 14 numara dışında, o her zamanki gibi göz deliğine bir pul yapıştırmıştı. Gece yarısı Remorino iyice bir hoş, bardaklarla çıkageldi, koşulardan, futboldan söz açtılar, neden sonra Remorino birazcık uyumak için zemin kattaki odasına gitti. 5 numara iyice yatışmıştı, aşırı sıcaklık koridorun sessizliğini daha da bir belirginleştiriyor, artırıyordu. Birinin kendisini öldürebileceği düşüncesi o güne dek hiç gelmemişti aklına ama bir resim, bir fotoğraf, bir desen ya da karalama olsun diye yapılmış bir eskiz gibi korku, bu durumun onda, yeniymiş gibi olmadığını fark etti, yalnızca koridorun havası, görünüşü, kapalı kapılar, ilerideki

servis asansörünün kapısı değildi onda bu korkuyu kolayca uyandıran. Bu korkuyu Roque Sokağı'nda bir kulüpte ya da saat beşte metroda da duyabilirdi. Ya da çok çok önceleri Avrupa'da, bilinmedik yerlerde başıboş dalga geçerken bir akşam, eski bir konserve kutusu da boğazını kesebilirdi, yeter ki ikisi de istesin iradesiyle, o ve korku. Servis asansörünün inip çıktığı boşluğun kenarında durdu, kara boşluğa baktı, bir kez daha nöbet biçiminde yangı duydu her yanında. Sirkte tam tersiydi, yukarıdaki kara boşluk, açık uçsuz bucaksız evrenle ilişkiliydi, tamamlayıcı bir şekil gibi, sona götüren, bütüne; şu an ise bileziğine yaslanmış bakıyor gibiydi. Eleusis'in kuyusu, sıcak dalgalarına sarınmış, sisli kliniğin hali, bu olumsuza geçiş düşüncesini doğuruyordu, kükürt buharları, iniş, iniş. Geri döndü hemen ve koridorun ince uzun çizgilerini gördü, kapıların beyaz kasası üstündeki zayıf mor ışıklı lambaları gördü. Aptalca bir iş yaptı; saçmalık; sol ayağını kıvırıp yukarı çekti ve ilk kapıya dek ufak ufak sıçraya sıçraya tek ayak üstünde gitti. Ayağını yeşil muşambaya varıp da indirdiğinde ter içinde kalmıştı. Her sıçrayışta dişlerinin arasından Manú'nun adı çıkıyordu. "Manú. Manú. Düşünsene bir de geçit var buradan öteye sanmıştım, bir geçiş," dedi kendi kendine, duvara iyice yaslandı. Bir düşüncenin bütünü, onu parçalamak, ilk parçayı amaçlamak, kaba, saçma, rasgele bulmaksızın olanaksız. Bak örneğin şu geçiş düşüncesi, baksana, umut etmişti bir de. Bir geçiş umudu. Yapıştı duvara iyice, kaydı, kaydı aşağı, yere oturdu, gözünü yeşil muşambaya dikti. Nereye bir geçit? Peki bu klinik neyin nesiydi geçiş düşüncesi içinde, neye yarardı? Ne gibi bir tapınağı gereksiniyordu ki, ne gibi aracıları, hangi psişik ya da ahlaki hormonlar onu kendinden dışarı çıkaracak, dışa yansıtacaktı ya da kendi yüreğine; hangi ahlak? 54

Talita elinde bir bardak limonatayla çıktı geldi (şu

54 kadının düşünceleri ah, yardımcı, yetişen yanı,) hemen bundan söz açtı Talita'ya. Hiç şaşmadı o da; Oliveira'nın karşısına geçip oturdu ve onun limonatayı bir dikişte içmesini seyretti.

"Cuca bizi böyle yerlere oturmuş görseydi, ne saldırırdı üstümüze ama. Ne biçim nöbet tutuyorsun sen? Uyuyor mu hepsi de?"

"Evet. Uyuyorlar sanırım. 14 numara kapıdaki göz deliğini tıkamış, git bak istersen, ne yapıyor kadın. Kapısını açıp bakma düşüncesi rahatsız ediyor beni."

"Çok naziksin," dedi Talita. "Ama ben giderim, ikimiz de kadınız, öyle ya."

Çabucak geri döndü, bu kez Oliveira'nın yanına oturup o da sırtını duvara verdi.

"Kadıncağız uyuyor mışıl mışıl. Zavallı Manú korkunç bir kâbus gördü. Her zaman böyle oluyor. Sonra yeniden uykuya dalıyor ama ben öyle sarsılmış oluyorum ki uyuyamayıp kalkıyorum sonunda. Düşündüm de, sıcak basmıştır, dedim, seni, seni ya da Remorino'yu, gidip bir limonata yapayım, dedim. Ne yaz bu ne yaz, ya şu dış duvarlar, havayı kesiyor. Ee, nasıl bakalım, ben şu öteki kadına mı benziyorum ha?"

"Biraz," dedi Oliveira, "ama ne önemi var? Seni pembeler giyinmiş gördüğümde de böyle sandım, bu nedenle yani."

"Çevrenin etkisi, beni başkalarıyla karıştırdın, onlara benzettin."

"Evet, kolayca geldi bana, ona benzettim, iyice anlıyorsun ya. Ama sen ne diye tutup seksek oynadın peki? Sen de kendiliğinden onlara benzedin gitti."

"Haklısın, kahretsin, ne diye seksek oynadım? Çünkü biliyor musun aslında seksek oyununu hiç sevmemişimdir ben. Ama n'olur hemen varsayımlarınla allak bullak etme kafamı, ben kimsenin kopyası değilim."

"Bağıracak ne var bunu söylerken?"

"Tamam mı, kimsenin," diye yineledi, sesini alçaltarak. "İçeri girerken çizgileri gördüm yerde, bir de taş vardı. Oynadım, sonra da gittim yoluma."

"Üçlerde kaybettin oyunu ama. La Maga da çok çabuk yenilirdi, nişan almakta, vurmakta yeteneksiz biridir, uzaklık konusunda en ufak duyarlılığı yoktur, zaman elleri arasında kırılır, ufalanır gider, her şey tepesini attırır, her şey. Laf olsun diye söylüyorum bunları, başkalarının yapay kusursuzluğunu sıfırlama konusunda üstüne yoktur, harikadır. Boş ver, ben sana servis asansöründen söz ediyordum galiba."

"Evet, ondan söz ettin, sonra limonatanı içtin. Yo hayır, dur, limonatayı ondan önce içtiydin."

"Geldiğinde beni böyle görüp aptal demişsindir. Tam Şamanlar gibi kendimden geçmiştim, öyle ki kendimi asansör boşluğuna bırakıp her şeyle, sancılarımla, tumturaklı sözlerle, herkesle bir çırpıda ilişkimi kesecektim."

"Asansör boşluğu mahzene dek iniyor. Hamamböcekleri var orada, eğer ilgini çekiyorsa git, bir de pis bezler yerlerde. Her şey nemli ve kapkara orada, biraz ileride de ölüler var. Manú anlattı bana."

"Manú uyuyor mu şu an?"

"Evet, biraz önce kâbus gördü, bağırdı çığlık çığlığa, kaybettiği kravatından söz etti. Anlattım ya daha önce."

"Bu gece itiraflar gecesi," dedi dalgın dalgın bakarken Talita'ya.

"Büyük itiraflar, çok büyük," dedi Talita. "La Maga sadece bir addı, şimdiyse artık bir yüzü var. Ama ne renk giysiler giyeceğinde ikircikli, öyle değil mi?"

"Giysiler, ne önemi var, onu yeniden gördüğümde üstünde ne olacağını kim bilebilir? Çıplak olacak ya da kolları arasında çocuğu, ağzında 'Les Amants du Havre' şarkısı, sen bilmezsin bu şarkıyı."

54 "Sen öyle san," dedi Talita. "Belgrano Radyosu sık sık çalardı bunu. La la la, la la la..."

Oliveira bir tokat atar gibi savurdu kolunu ama tokat okşamaya dönüşüverdi. Talita başını arkaya devirdi ve duvara iyice yapıştı. Yüzünü ekşitti, ensesini ovmaya koyuldu ama bir yandan da şarkıyı söylüyordu. Düğmeye basma sesi duyuldu, sonra da koridorun yarı karanlığında mavimtırak görünen bir uğultu. Asansörün yukarı çıktığını duydular, çabucak bakıştıktan sonra, ayağa kalktılar birden. Bu saatte kim olabilirdi ki? Klik, birinci kat, mavi uğultu. Talita geri çekildi, Oliveira'nın arkasına gizlendi. Klik. Parmaklıklı buzlu cam ardında pembe bir pijama göze çarpıyordu. Oliveira asansöre koştu, kapısını açtı. İhtiyar onları tanımıyormuşçasına baktı ve elindeki okşamayı sürdürdü, güvercinin aslında beyaz olan tüyleri ihtiyarın okşamasından gri bir renge, kül rengine dönüşmüştü. Kıpırtısız, gözleri yılık kuş, avucunun çukurluğunda rahatçana duruyordu, avucunu göğüs düzeyine dek kaldırmış olan adamın parmakları boyundan kuyruğa, boyundan kuyruğa gidip gidip geliyordu.

"Haydi gidip uyuyun Don López," dedi Oliveira, soluk soluğa.

"Yatak, çok sıcak," dedi Don López. "Bakın, onu gezdirdiğim için ne kadar da mutlu."

"Çok geç ama, odanıza dönün haydi."

"Size buz gibi limonata getireceğim," dedi Talita Nightingale.

Don López güvercinini okşadı, asansörden çıktı. Merdivenden inişini duydular.

"Burada herkes gönlünce istediğini yapıyor," diye mırıldandı Oliveira. "Bir sabah katliam olursa şaşmam. İçime doğuyor, ne düşündüğümü bilmek istiyorsan, böyle Talita. Bu güvercin var ya, tabanca gibi sanki."

"Remorino'ya haber vermek gerek. İhtiyar bodrum kattan geliyordu, garip."

"Dinle bak, biraz burada dur, gözetle, ben bodruma ineyim, aşağıda birileri olmasın, delilik melilik ederler bakarsın." 54

"Seninle geliyorum."

"Tamam, buradakiler mışıl mışıl uyuyor nasılsa."

Asansörün içi mavimtırak bir ışıkla aydınlanmıştı, bilimkurgu filmlerindeki gibi bir vınıltıyla iniyorlardı. Bodrumda kimse yoktu ama soğuk odacıklardan birinin kapısı açıktı, ışık sızıyordu içten dışa. Talita durdu birden, eliyle kapadı ağzını, Oliveira yaklaşıyordu o sırada. 56 numaraydı bu, anımsıyordu evet. Almaya ha geldi, ha geleceklerdi. Trelew'den. Anlaşıldığına göre 56 numarayı arkadaşlarından biri ziyarete gelmişti, güvercinli ihtiyarla neler konuştuklarını düşünsenize bir, konuşmacı, siz orada olun isterseniz, fark etmez, kendi kendine söyleşir durur, önünde bir şey olsun olmasın, bir yüz, bir çehre, buzdan dışarı çıkmış ayaklar örneğin, olmuştu ya, olsun varsın, konuşur durur. Biraz önce Oliveira'ya da böyle Talita'ya gördüklerini aktarmak korkuları olduğunu, sürekli deliklerden, çukurlardan, geçitlerden, geçişlerden, ne olursa olsun, buzdan dışarı fırlamış bir çift ayaktan, buna benzer görüntülerden, kendisini dinlesin ve onaylasındı yeter, korktuğunu anlatmak istemişti. Soğuk odacığın kapısını kaparken nedenini bilmeden masanın kenarına tutundu, anılar geldi kusmuk gibi ağzına, bir-iki gün önce Traveler'e de böyle hiçbir şeyi tam anlatamayacağını sanmıştı, bir maymun bir insana ne anlatabilirdi ki, birden, nasıl olduğunu anlamadan Talita'yla konuşmaya başladı, sanki Talita, La Maga'ymış gibi, oysa o olmadığını biliyordu ama ona, seksek oyunundan, koridordaki korku krizinden, kendini çeken asansör boşluğundan söz etmişti. Ve bu bir son gibiydi, karşısındakinin açma duygularına, yardımına bir çağrı gibi. (Talita dört metre gerisinde bekliyordu.) İnsanoğlu denen türe dö-

54 nüş, ringin orta yerine iğrenç bir gürültüyle düşen bir sünger parçası gibi bir şey. Kendisinden kaçmak, uzaklaşmak, kendini terk etmek, "ben"ini (Allah belanı versin e mi piç herif, harika piç) ve kolayca uzlaşmanın kollarına bırakıvermek kendini, sonra dünyaya yeniden dönüvermek, yaşama, içinde bulunduğu çağa, kendi yaşına, özelde iyi bir Arjantinli, genelde insan hayvan olarak dönüvermek. Dondurulmuş Hades vardı da küçücük odasında, onu aramaya gelen Eurydike yoktu, kendisini saymazsak tabii, o sakin sessiz asansörle inmiş, şimdi soğuk depoların birinden bira şişesi almak için kapısını açıyordu, bir yandan da önünde her şeyi halletmek, bu komediyi sona erdirmek için bol bol zaman ve olanağın var olduğunu, buna yetkili olduğunu hissediyordu.

"Gel, bir yudum iç," dedi. "Senin limonatandan daha iyidir."

Talita bir adım attı, sonra olduğu yerde kalakaldı.

"Ölü sevici olma bakalım, çıkalım buradan," dedi Talita.

"Kabul et ama, tek serin yer burası. Neredeyse kamp yatağı atacağım şuraya."

"Soğuktan sararmışsın," dedi Talita ona yaklaşarak. "Gel, burada kalmandan hoşlanmıyorum."

"Hoşlanmıyor musun? Buz içinden çıkıp beni yiyecek değiller ya, bakma sen, yukarıdakiler bunlardan daha beter."

"Gel Horacio," diye yineledi, "burada kalmanı istemiyorum."

"Sen..." dedi Oliveira, öfkeyle bakarak ona, sonra sözünü yarıda kesip şişenin ağzını sandalyenin kenarına vurarak kapağı açtı. Şu an yağmurlu bir bulvar net olarak geliyordu gözlerinin önüne, birine yanaşıp ona yardım etmeye çabalayan, acıma duygusuyla yüklü, onunla konuşan kendisi değildi, bu kez birisi ona kolunu uzatıyor,

inatla koluna asılıyor, onun hoşuna gidecek şeyler söylüyor, ona acıyordu, öylesine bir acımak ki, tat veriyordu. Geçmiş tersyüz oluyordu, belirtiler değişiyordu, imler aynı değildi, şu seksek oynayan kadın ona acımıştı, öylesine açık seçik bir acıma duygusu ki, yakıyordu. 54

"Yukarıda sürdürebiliriz konuşmayı," dedi Talita inatla ve zorlayarak. "Şişeyi yanına al, hem bana da biraz verirsin."

"*Oui madame; bien sûr madame*,"[1] dedi Oliveira.

"Oh, sonunda ağzından Fransızca bir şeyler çıkabildi. Manú da, ben de, konuşmamak için yemin ettiğini sanıyorduk. Hiç..."

"*Assez*," dedi Oliveira. "*Tu m'as eu, petite. Céline avait raison, on se croit enculé d'un centimètre et on l'est déjà de plusieurs mètres*."[2]

Talita, söylenenlerden bir şey anlamayan bir yüz ifadesiyle baktı ona, elini ona doğru uzattı, Oliveira geri çekilmedi, elini onun göğsüne koydu Talita. Elini geri çektiğinde, Oliveira ona bir kuyunun dibinden bakar gibi, başka yerlerden gelen bakışlarla uzun, derin baktı.

"Kim bilir," dedi Oliveira, Talita değildi sanki seslendiği. "Kim bilir bana bu gece bu denli acıyan sensin belki de. Kim bilebilir aslında sevdaya ağlamamak gerek, küvetler, leğenler dolusu, yoksa seni yitirdiği için insanın ağlaması mı gerek; işte şimdiki gibi, gözyaşı dökülüyor sevdan için."

Talita sırtını döndü ona, kapıya yöneldi. Onu beklemek için durdu, kararsızdı, aynı anda onu beklemesi gerektiğini bile bile çünkü şu an ondan uzaklaşmak demek, onu kuyunun dibine atmak demek (hamamböcekleri,

1. (Fr.) Evet hanımefendi, tabii hanımefendi. (Ç.N.)

2. (Fr.) Yeter, beni aldattın küçük, Céline haklıymış, bir santimetre geçirdiler sanıyorsun, oysa metrelerce geçirmişler. (Ç.N.)

54 renkli bezlerle dolu kuyuya); dönüp bakınca Oliveira'nın kendisine gülümsediğini ama bu gülümseyişin ona olmadığını gördü. Kendisi için değildi. Onu böylesi bir gülümseyişte görmemişti hiç, mutsuzca ama, tüm yüzü açılmış, yüz yüze, her zamanki alaycı tavır yok, yaşamın özünden kopup ona dek gelen şeyi kabullenmiş bir yüz. (Hamamböcekleri, renkli bezler, pis bir suda yüzüp duran bir çehre mi?) Ona yaklaştı Oliveira, o an onu gülümseten, sözle anlatılamaz şeyi kabullenmişçesine. Öpüşü de Talita'nın kendisi için değildi, cesetlerle dolu bir buzlukta, uyumakta olan Manú'ya bunca yakınken, kabaca öpülen türden de değildi, bir başka yerde dokunuyorlardı sanki birbirlerine, tam olarak kendileri de değil, birer parçaları yalnızca çünkü öpüşün nedeni kendileri değildi ki, başkaları için ödüyor ya da bir başkası için verileni alıyorlardı, karşı karşıya gelmeleri olanaksız efendilerin yerine karşılanan *golem*'lerdi[1] sanki onlar. İniş konusunda Horacio'nun mırıldanıp durduğu şeyler, öylesine bir yoğunluk ki! Manú ya da Manú olan şey neyse o denli somuttu ki. Manú düzeyinde yerini alıyor da, törene katılamıyordu o noktada, güvercini okşamak gibi bir şey ya da gece nöbetçisine kalkıp limonata yapmak düşüncesi gibi, bir taşı tek ayak üstünde sıçrayarak birinciden ikinciye, ikinciden üçüncü haneye kaydırmak gibi. Bir anlamda, bir başka düzen içine girmişlerdi, bu bölgede griler giyinilebilir, pembelere bürünülebilirdi, burada bir nehirde boğulabilirdi insan (bu düşünceyi aklından geçiren Talita değildi tabii), sonra Buenos Aires gecelerinden birinde yeniden ortaya çıkabilir, seksek çizgisi üzerinde ulaştıkları, dokundukları şeyin görüntüsü biçim alabilirdi, son haneye, *mandala*'nın mer-

1. Mistik Yahudi inanışlarında ve haham efsanelerinde geçen canlı heykeller. (Ç.N.)

kezinden, baş döndürücü *Ygdrassil*'in[1] altından geçilip açık bir plaja, bir kıyıya, sınırsız bir ülkeye, insanın gözlerini içe çevirdiğinde göz kapakları ardında görüp, bilip, anlayarak kabullendiği bir dünyaya ulaşılabilirdi. 54

(-129)

1. İskandinav mitolojisinde evreni taşıdığına inanılan ağaç. (Ç.N.)

55

Ama Traveler uyumuyordu ki. Denemişti iki-üç kez uyumayı, kâbus rahatsız ediyordu, sonunda yatağına oturdu, lambayı yaktı. Talita yoktu, şu uykusuz, şu beyaz gecelerin pervanesi yoktu yerinde, Traveler bir bardak *caña* içti, pijamasının üstünü giydi. Bambu koltuk, yataktan daha serin gibi gözüküyordu, okuyarak sabahlanacak nefis bir gece. Zaman zaman koridorda ayak sesleri duyuluyordu, iki-üç kez gidip idare binasına bakan oda kapısını açtı. Kimse yoktu. Talita eczaneye çalışmaya gitmiş olmalıydı, inanılır gibi değildi, bilim dünyasına yeniden dönüş başını döndürüyordu, bilime, hassas terazilere, antipiretiklere yeniden dönüş. *Caña* içerken birazcık kitap okumaya koyuldu. Garipti, Talita'nın eczaneden dönmemiş olması, garip. Tam bir hayalet gibi insanı korkutan haliyle kapıda gözüktüğünde *caña* şişesi yarılanmıştı bile, Traveler onu yeniden bulup bulamayacağı, görüp göremeyeceği konusunda en ufak kaygı duymuyordu ki artık. Talita geceliğini ve bir yığın değişik varsayımı yatağın üzerine yayarken bir yandan da havadan sudan söz ettiler, Traveler bu varsayımların hepsini kabullenirdi, öyle iyi niyetle ki hem. Neden sonra sırtüstü uyuyakaldı Talita, çırpıntılı bir uyku, arada sırada sıçrıyor, inlemeler çıkarıyordu ağzından. Her zaman böyle olurdu, Talita taşkın durumdayken Traveler uyuya-

maz; ama yorgunluğa yenik düşüp tam uyuyacakken Talita uyanır, yeniden uykuya dalamazdı bir türlü çünkü Traveler uykusunda konuşur ya da durmadan kıpırdanırdı, bütün gece böylece geçerdi, sanki tahterevallide gibi... Salıncakta. İşin kötüsü, ışık yanık kalmıştı, elektrik düğmesine ulaşmak da ne zordu. Sonunda hepten uyandı ikisi de, Talita ışığı söndürdü, durmaksızın terleyen Traveler'e sokuldu, dönüp duruyordu yatağın içinde. 55

"Bu gece Horacio, La Maga'yı görmüş. Avluda görmüş iki saat önce, sen nöbetçiyken."

"Ya," dedi Traveler, sırtüstü dönüp sigarasını ararken, "öyle mi?"

"La Maga bendim," dedi Talita, Traveler'e daha bir iyice sokulup. "Anlayabiliyor musun bilmem."

"Eh, biraz biraz."

"Olması gerekiyordu. Beni şaşırtan ne biliyor musun, Horacio'nun öylesine şaşkın bir hali vardı ki."

"Bilirsin canım, tutar aptalca bir şey yapar, sonra da kakasını seyreden enikler gibi dönüp şaşkınlık içinde bakar ona."

"Sanırım onu karşılamaya gittiğimiz gün başladı bu," dedi Talita. "Anlatması zor, o gün yüzüme bakmadı bile, beni köpek gibi git deyip eve yolladınız ikiniz de, kolumun altında sepet ve kediyle."

Traveler, anlaşılmaz sözcükler homurdandı.

"Beni La Maga'nın yerine koydu, o sandı," diye yineledi Talita.

Traveler duyuyordu onu, konuştuğunu. Anımsayıp aktardıklarını, bütün kadınlar gibi, yazgı yazgı, kaçınılmazlık, zincirin halkaları, daha neler diyordu neler, sussun istiyordu Traveler ama Talita coşkuyla sürdürüyordu anlatmasını, sokuluyordu habire, anlatacağım diye inat ediyor, habire döküyordu kendini ortaya, pek doğaldı ki hepsini anlatıyordu ona. Traveler bırakın anlatsın deyip.

55 "Önce güverciniyle o ihtiyar geldi, sonra bodruma indik biz. Horacio sürekli inişten, inişe geçmekten söz ediyordu, onu çıldırtan, kafasına takılı çukurlar, deliklerden... Umutsuzdu, Manú, onu öylesine sakin görmek korkunçtu, korkunç, oysa... Asansörle indik, servis asansörüyle, o gidip, soğuk odalardan biri açıktı, kapattı; korkunçtu, korkunç."

"Sen de indin demek," dedi Traveler. "Bak sen, bak hele!"

"Yo, hayır, inmek değildi bu, inmek sayılmaz. Konuşuyorduk aramızda ama ben Horacio'nun başka bir yerlerde olduğunu, bir başkasıyla konuştuğunu, örneğin boğulmuş bir kadınla söyleştiğini hissediyordum. Bu şu an geldi aklıma bak, oysa La Maga'nın suda boğulduğunu söylememişti daha o."

"Boğulmadı ki canım," dedi Traveler. "Eminim bundan, bu konuda en ufak bilgim olmasa da eminim boğulmamıştır. Horacio'yu tanısan benim gibi, anlarsın."

"La Maga'nın öldüğünü sanıyor, Manú ama bir yandan da her an yanı başında duyumsuyor, bu gece ben oldum bu kişi. San Martín Caddesi üstündeki köprünün altında ilerleyen geminin güvertesinde de görmüş. Halüsinasyon gibi değil, yani görmüş gibi olmamış, öyle demedi ama inanmamı da beklemedi. Bunu da söylüyor zaten, hem yalan da değil, ortada bir şey. Soğuk odanın kapısını kapatınca korktum, dedim ki ama ne dedim bilmiyorum, bana baktı, aslında bana değil o kadına bakıyordu. Ama ben kimsenin kuklası, kopyası değilim Manú, hiç kimsenin de kopyası olmak istemiyorum."

Traveler saçlarını sıvazladı onun, Talita sabırsız bir devinimle iteledi. Yatağa oturmuştu, tir tir titrediğini duyumsadı Traveler onun. Bu sıcakta titriyordu. Horacio'nun kendisini öptüğünü söyledi, öpüşü anlatmak istiyordu ama anlatacak sözcük bulamıyordu. Karanlıkta

Traveler'e dokundu eliyle, elleri bez parçası gibi cansız düştü yüzüne, kollarına, elleri göğsünden kaydı, dizlerinin üstüne kondu elleri, tüm bunlarda Traveler'in inkâr edemeyeceği bir açıklama vardı, bir başka yerden gelen, yukarıdan, aşağıdan, nereden olursa ama bu odadan, bu geceden değil, başka bir yerlerden bulaşan bir şey, sırasıyla Talita'ya da bulaşıyordu, kekeliyor, anlatılmaz, sözcüklere sığmaz, bir başka dilde aktarılamaz bir mesaj gibi; mesajmış belirtisi ama bu mesajı getiren ses cılız, zayıf, bozuk, bu sesle arasında bağ kurabilmek için, anlaşılmaz bir dil kullanıyordu Talita ama her şeyden öte bu bulaşmanın varlığı önemliydi, orada, el altında, bu bulaşığı görsün, bilsin, kabul etsin isteğiyle, süngerimsi, mantarımsı, dumanlı bir duvarla çarpışa dövüşe ama ele geçiremeden ama kendiliğinden kendini veren, kollarında çırılçıplak ama gözyaşlarına karışıp kaybolan bir su gibi. 55

Kalın kafalı, diye düşündü Traveler sonunda. Sözcüklerin bulanıklığı içerisinde karmakarışık bir korku, bir Horacio, bir servis asansörü, güvercin gibi sözcükler duyuyordu; yavaş yavaş kavranabilecek bir sistem kulaklarına doluşuyordu. Böyle demek zavallı, onun kendisini öldüreceğinden korktu; gülünecek şeydi.

"Gerçekten söyledi mi sana bunu? İnanasım gelmiyor. Öylesine gururlu biri..."

"O başka şey," dedi Talita, sigarasını kaldırarak ağzına götürüp sessiz filmlerdeki yumuşacık devinimlere benzer bir devinimle içine sessizce çekerek. "Sanırım duyduğu korku son sığınağı onun. Boşluğa atılmadan önce asılıkaldığı son engel, son tutamak. Korktuğu için öylesine mutlu ki, bu akşam, korkudan mutlu olduğunu biliyorum ben."

"İnan, Cuca bir şey anlamazdı bundan, eminim," dedi Traveler, gerçek bir yogi gibi derince soluklanarak. "Bana gelince, özellikle bu gece çok zekice davranmalı-

55 yım, akıllı olmalıyım çünkü şu neşeli korku, mutluluk veren korku mavalı var ya; yutmak zor bunu."

Talita biraz daha kaydı yatağın içine, Traveler'e yapıştı iyicene. Yeniden onun yanında olduğunu biliyordu, boğulmamıştı, Traveler onu suyun yüzünde süzülen bir nilüfermiş gibi tutmaktaydı, suların dibi mi, ne yazık ah çok güzel ama ne yazık. Her ikisi de aynı şeyi duyumsadılar ve birlikte, sözcüklerin, okşamaların, ağız ve dudakların sarmalları arasında, çemberi tutan merkez gibi, çemberinde, şu insanı rahatlatan benzetmelerin, şu her zamanki insan oluvermenin doygunluk verici hüznünün var olduğu insan olmanın, bunu sürdürmenin, rüzgâra ve dalgalara karşı sıkıca tutunabilmenin çağrıya karşı, çağrıya ve düşüşe karşı çıkmanın var olduğu ortak düzleme kendilerini bırakıverdiler, kendi içlerine düşer gibi.

56

Şu renkli iplik ve tel parçaları toplamak, cebinde hep sicimler bulundurmak alışkanlığını da nereden edinmişti? Sonra bunları kitap sayfalarının arasına koymak, bu sicimlerden yapıştırarak şekiller çıkarmak da neyin nesiydi? Siyah sicimi kapı tokmağına sararken bir yandan da kendi kendine ipliklerin, tellerin, sicimlerin kırılabilirliğinin sapıkça bir doyum verip vermediğini sorup duruyordu, belki de, *maybe*, *quizás*. Her neyse kesin olan şuydu ki, ipler de teller de hoşuna gidiyor, zaman geçirtiyordu, ona; örneğin koskocaman saydam bir on iki yüzeyli yapmaktan daha öğretici ne olabilirdi ki, evet müthiş sonsuz karmaşıklıkta bir iş, güçlü bir soluk ister, sonra bu on iki yüzeyliye bir kibriti yaklaştırıvermek, minicik bir alevin ne iş becerdiğini, o sırada Gekrepten'in böylesine güzel bir şeyi yakmanın gerçekten utanç verici olduğunu söyleyerek ellerini ovuş-tur-ma-sı-nı görmek. Ama ona anlatmak zor; kullanılan şeylerin inceliği ne denli kırılabilirlik ve yok olabilirlik derecesinde zayıfsa, onu bozmak, yapmak, yine bozmak özgürlüğü de o denli büyük. Oliveira, buluşları, yaratıcı gücü için tel ve iplerin kullanılabilir tek madde olduğu kanısındaydı, böylece uzaktan uzağa gene de bir ilerleme var demekti, eğer sokakta, kullanabileceği bir tel parçası ya da bir fıçı

56 çemberi bulursa, özgürce, boş alanı kullanarak büyükçe bir şeyler yapmayı seviyordu, büyük mekân parçaları kullanıyordu, içi boş, öyle ki hava bir yanından girip öte yanından çıkabilmeli, daha çok, bu türden şeyler: Bazen kitaplarla da böyle oluyordu, kadınlarla, toplum içindeki işlevlerinde; ama yaptıklarını Gekrepten ya da daha büyükler anlasın diye de beklemiyordu hiç.

Kapı tokmağına sicim sarması iki saat kadar önce oluyordu, bu arada Oliveira gerek odasında, gerek dışarıda, daha başka işlerle uğraşmıştı. Leğen olayı eskiden beri bilinen türdendi, yaptığından gurur payı çıkarmıyordu, neyse, karanlıkta, yere içi su dolu bir leğen koymak, oldukça incelikli bir dizi savunulacak değerler getirir, şaşkınlık önce, belki biraz korku ama mutlak körü körüne ayağını, Fanacal ya da Tonsa marka ayakkabısını suyla doldurmuş olmaktan duyulan müthiş öfke, yalnız ayakkabı olsa neyse, üstüne üstlük ıslanan çoraplar da var, bir yandan da ayak sırılsıklam çorabın içinde suda boğulmamak için çırpınan fare gibi ya da kıskanç padişahların çuvala koydurup ağzını diktirdikten sonra (sicimle pek tabii) Boğaz'ın serin sularına attırdığı zavallılar gibi çırpınıp durur; her şey sonunda birbirine varıyordu, su dolu leğenle sicim, sonunda mantıklı bir yol bulmuş oluyordu, başlangıçta böyle bir akıl yürütme yolu yok gibiydi ama Horacio sonunda buna inanıyordu: a) düşünce düzeyinde düzenleme sırasında fiziksel zamanı izlemek zorunda değildi, ne öncesinde ne sonrasında, bu da: b) belki de su dolu leğen kavramı ile sicim kavramı arasında bağıntı kurmada düşünce düzenlemesi bilinçsizce yapılıyordu. Uzun sözün kısası, tüm bunları az çok incelediğinde, nesneler arasında kesin ve değişmez bağların bulunduğunu görüyordu; en iyisi motif ya da tercihler konusunu kafaya takmadan, kendine barikat çizmeye devam. Peki, ilk planda gelen ne? Sicim mi, leğen mi? Evet, önce leğen

konmuştu yere ama sicim işi daha önce düşünülmüştü. 56
Her ne ise, kafa patlattığına değmez, zaten yaşamın kendisi oyun biçiminde değil mi? Leğen bulmak çok zor ve önemliydi; ilk yarım saat ikinci kata inip özene bezene aramakla geçti, zemin kattan bulup getirdi, orta boy beş leğen, odalarda kullanılan oturaklardan üç tane, boş bir reçel kutusu, hepsi genel "leğen" adı altında toplandı. 18 numara uyanmış, ona yardıma koyulmuş, Oliveira sonunda kabul etmişti yardımı, işler karışacak olursa onu dışarı çıkaracaktı. İyi yetişti imdadına 18 numara çünkü bu aşamada neler gerektiği daha söylenir söylenmez acayip güzellikteki yeşil gözlerini kısıp dedi ki: 6 numaranın çekmeceleri renkli tellerle doluymuş. Tek sıkıntısı, 6 numara zemin katta kalmaktaymış, Remorino'nun kaldığı kanatta ve eğer Remorino uyanırsaymış, patırtı koparırmış. Ayrıca 18 numara 6 numaranın kafasından kuşkuluymuş, 6 numara deli bir kadınmış, odasında gezinmek zor olurmuş bu durumda. İnsanı şaşırtan acayip güzellikteki yeşil gözlerini kapatıp, Oliveira'ya nöbetçiyi koridora çıkarmasını önerdi, o sırada kendisi yalınayak gidip bakacak, eğer telleri bulursaydı tabii ama Oliveira bunu yaparlarsa sınırları aşmış olacaklarını düşündü, bu sorumluluğu kendisi üstlenip, gecenin o saatinde 6 numaranın odasına sızma yolunu seçti. Sorumluluktan da her tür tehlikeye açık sere serpe, arka üstü yatmış uykudaki bir genç kızın odasına girmekten de söz etmek saçmaydı, oldukça saçma, hem de çılgınca; çeplerini, ellerini, yumak halindeki tellerle, iplerle dolduran Oliveira, uyuyan kıza baktı bir süre sonra sorumluluk duygusundan kurtulmak istercesine omuz silkti, omuzlarına tünemiş bu maymun ağırlık yapıyordu, 18 numara yatağın üzerine yığılan leğen, kutu ve oturaklara bakarak onu bekliyordu, çok almamışsın, dedi bunlar az, insanı şaşırtacak kadar acayip güzel yeşil gözlerini kısarak savunma hazırlıklarını

56 etkili biçimde tamamlamak için kesinkes misketlere, bir de döşeme tabancasına gerek vardı. Rulmanlar hiç de fena gelmedi Oliveira'ya ama nedir ne değildir, en ufak düşüncesi yoktu ama döşeme tabancası denen şeyi kesinkes reddetti, istemezdi. İnsanı şaşırtacak kadar acayip güzellikteki yeşil gözlerini koskocaman açtı 18 numara; döşeme tabancasının kesinlikle doktorun sandığı şey olmadığını ("doktor" sözcüğünü, öyle bir tonda söylüyordu ki, adama içinden küfrü bastığı gözle görülüyordu neredeyse) ama doktor istemezse, gidip yalnızca rulman bulmakla uğraşacağını söyledi. Oliveira belki geri gelmez umuduyla gitmesine göz yumdu, yalnız kalmak istiyordu çünkü. Remorino saat ikide kalkıp nöbeti devralacaktı. Bir şeyleri hazır etmek gerekirdi. Remorino onu koridorda bulmazsa, gelip odasında ararda ki, o da bunu gereksiz buluyordu, savunusuna zarar gelmesin istiyordu, ilk savunma denemesine. Bu düşünceyi uzaklaştırdı kafasından çünkü savunmalar, belli bir saldırıya karşı önlem olarak düzenlenirdi. Remorino içeri girecekti evet ama tümüyle başka niyetlerle, saldırı için değil. Gitgide korkusu artıyordu (ve korku benliğini dalga dalga sardığında, saatine bakardı hemen ve saatler arttıkça korku da artardı); o da savunması için gerekli olasılıkları incelerken bir yandan da sigarasını tüttürmeye koyuldu, saat ikiye on kala Remorino'yu uyandırmaya kendisi gitti. Dört dörtlük bir nöbet raporu düzdü ona, hastaların vücut ısılarının yazıldığı kâğıtları titizce hazırlayıp, sakinleştiricilerin saatlerini, birinci kattakilerin sindirimsel ve sendromatik göstergelerini öyle bir belirtti ki, Remorino bir an boş kalmasındı, ikinci kattaki hastalar yine bu rapora göre sakince uyuyorlar ve hiçbir şeye gerek duymuyorlardı, gidip onları boşuna rahatsız etmemeliydi. Bunların Doktor Ovejero'nun emirleri olup olmadığını sordu Remorino, kimileriyle çok yakından kimileriyle uzaktan uzağa ve az ilgi-

lenilmiş olmuyor muydu, buna ikiyüzlülükle yanıt verdi, 56
tek heceli bir zarşa ve olumlayarak, he! Neden sonra ayrıldılar dostça, Remorino esneye esneye üst kata çıktı, Oliveira bir kat daha çıktı titreye titreye. Hayır, döşeme tabancasının yardımını da kabul etmeyecekti, neyse, rulmanlara razı olmuştu ya olsundu.

Bir süre daha sessiz geçti, 18 numara geri dönmedi, Oliveira leğenleri, oturakları suyla doldurdu ve savunma çizgisi dediği yerin önüne sıraladı, tellerden oluşan ilk barikatın biraz önüne (kuramsal düzeyde tabii ama iyicene anlamış, kavramıştı aklıyla bunu); neden sonra tüm olasılıkları önceden düşünmeye, tasarlamaya koyuldu, ilk dönüşte, ilk çizginin yıkılışında, ikinciyi daha da sağlamlaştırmalıydı. İki leğeni yan yana koydu, bu sırada lavaboyu soğuk suyla doldurup, kafasını içine daldırdı; yüzü, elleri, saçları, boynu ıslandı iyice. Sigara üstüne sigara yakıyordu, sigara yarıya dek yanıp bitince, gidip pencereden fırlatıyordu. İzmaritler avludaki seksek çizgisine düşüyordu, dikkatle nişan alıyordu Oliveira, öyle atıyordu ki, her izmarit sönmeden önce farklı hanelerde bir süre yanık kalmış oluyordu, her hanede bir gözün böylesine parlayışı hoşuna gidiyordu. Kendine yabancı olan düşünceler geçiriyordu kafasında, *dona nobis pacem*,[1] tango sözleri, sağlık fişinize bakınca görüyoruz ki ve sonra ansızın zihinsel maddeden parçalar da düşüyordu, düşünce ile duygu arasında bir şey, örneğin kendini barikatların arkasına gizlemek sezgisinin beceriksizliklerin en büyüğü olduğu, akıldışı, hatta olası, belki de en etkilisi olan tek şeyin kendini savunmaya geçmek yerine saldırmak, olduğu yeri kuşatmak, titreye titreye, sigarasını tüttüre tüttüre, 18 numaranın misketlere çıkıp gelme-

1. (Lat.) Bize huzur ver. (Ç.N.)

56 sini bekleye bekleye; ama az sürdü bu durum, sigara da, elleri de titriyordu, bir bu eksikti diyordu, bir bu eksik, ona kala kala bir bu mu kaldıydı, aniden geriye, anılara, bir başka anıya, umuda yapışır gibi dönmek, birinin sesi ona, uyanık geçen saatlerle düş saatleri aynı anda birlikte eriyip gitmez diyordu, ardından da gülümsüyordu, o ise kendi gülüşü değilmişçesine dinliyordu sesini, sonra yüzünü buruyordu; bu büzüştürmeden, dünden ve düşlerinden oluşan bütünün çok çok uzaklarda kaldığını ve hiçbir düşün uyanıkken (ve tam tersini de düşünüyordu) bir işe yaramayacağı anlamını çıkarıyordu. Traveler'e karşı saldırıya geçmekle en güzel savunmayı yapmış olabilirdi ama bu da, gitgide kara bir gölge gibi gördüğü bölgeyi ele geçirmek, kuşatmak demekti; o bölgenin, o ülkenin insanları uykudaydılar ve birilerinin saldırısını hele gecenin bu saatinde, gerçekte var olmayan nedenler için, kara kütle sözleriyle anlatma saldırısını, hiç mi hiç beklemiyorlardı. Bu ülke tam kapısının dışında başlıyordu ve oraya saldırma fikri, bu saldırı pek akla yatkın olmadığından, olamayacağından (ne ülke için ne de sırf o görüyor bunları diye) pek salık verilecek bir şey değildi. Buna karşın, odasında kalıp kendine barikat mı kursun ve Traveler saldırıya geçsin diye beklesin miydi? Traveler'in onun yapıp ettiklerinden habersiz olduğunu kimse söyleyemezdi, ayrıca, saldırılan kişi, ne gibi risklerle karşı karşıya olduğunu çok iyi biliyordu ve önlemlerini alıyordu, önlemleri de, rulmanları da; ne bileyim neyse bu son söyledikleri, yani rulmanlar, misketler.

Böylece beklerken, pencerede durabilir, sigarasını tüttürebilir ve su dolu leğenlerin, tel örgülerin ülkesi olan odayla el ele verip, orası için kurduğu ağın durumunu inceleyebilirdi. Bazı bazı Oliveira şu merkez diye adlandırdığı bütünlük neydi, ne değildi, bu bütünlüğün dışında, çevresinde, ne var ne yok, kesinlik kazanamayı-

şından olacak, bir türlü bilemiyordu, en ufak fikri yoktu 56
ve bu merkez bazen kapkara bir çığlık görüntüsüne, bazen arzunun kibutzuna (bu şafak vaktiyle kırmızı şaraptan oluşan kibutz ne denli uzaktaydı şimdi) ya da bu ada yaraşır bir yaşantı görünümüne bürünüyordu (bunu yanık sigarasını beş numaralı haneye fırlattığı anda anladı), özene bezene sonuna dek yılmadan sürdürülmüş çeşitli bayağılıkların bitiminde, o sınırda işte, yaşanmaya değer bir yaşamın varlığını olası sanmakla ne büyük aptallık etmişti. Bunların hiçbiri düşünülemezdi ama hiç olmazsa mide kasılmaları biçiminde hissedilebilirdi, o bölge, derin kesik kesik soluk alma, avuç içi terlemesi, yanık sigaralar, iç sızlamaları, yargılar, ağız kuruluğu, susuzluk, boğazında kara kütleler gibi sıkışıp patlayan sessiz çığlıklar biçiminde gösterir, bunu duyumsatır insana (bu sözcük oyununda hep kara kütle sözü var), daha, daha uyku isteği, uyumak, uykudan korkmak, sıkıntı, bir zamanlar beyaz olan bir güvercin görüntüsü, hayali, yerde renkli pis bezler, geçit olabilecek bir yerde. Bir çadırın tepe noktasından görülen sirius bulutları, oho, yeter be yeter, yetmez mi ha söyle! Ama sınırsız bir zaman süresince orada hiçbir şey düşünmeden, öylece oturup kalmak kendini orada duyumsamak, yalnızca *şu şey* olmak, karnına bir kerpetenle yapışmışlar gibi. Karnına, midesine, şu ülkesi olan yere; düş karşısında uyanıklık. Ama düşler karşısında uyanık kalmak demek diyalektiği tersyüz etmek demek, bir kez daha bütünlüğün, bütüne varma umudunun hepten yittiğini doğruca kabullenmek demek. Bu nedenle 18 numaranın yeninden gözükmesi, onun da saat tamı tamına üçü yirmi geçe savunma hazırlıklarına yeniden başlaması harika bir bahane.

18 numara, insanı bayıltacak kadar güzel yemyeşil gözlerini açarak çıkının düğümünü çözdü, içine rulmanları doldurmuştu. Gidip Remorino'yu ekeceğini

56 söyledi, hem Remorino'nun 31, 7 ve 45 numarayla çok işi vardı, ikinci kata çıkmak aklının ucundan bile geçmezdi. Hastalar yüzlerini buruşturarak ters çevireceklerdi, bu yeni tedavi yöntemleri kapsül ve iğne dağıtımı bir süre sürecekti böylece. Ama Oliveira daha fazla zaman kaybetmemek kararındaydı. 18 numaraya misketleri nasıl serpeceğini anlattıktan sonra su dolu leğenlerin etkisini görmek için istemeye istemeye odasından dışarı çıktı, kapı üstlerinin mor ışığında gözüktü yüzü, sonra yeniden içeri girdi, gözleri kapalıydı, kendini Traveler'in yerine koyuyordu, ayakları sanki kendinin değilmiş gibi attı adımlarını. Daha ikinci adımda sol ayağı su dolu leğene girdi (leğenin nerede olduğunu bilmesine karşın), oturağın birine çarptı, fırladı çanak, ne rastlantı, yatağın üstüne düştü de en ufak gürültü çıkarmaksızın bir-iki döndü yerinde. Yazı masasının altına misket serpiştirmekte olan 18 numara birden dikildi, insanı bayıltacak kadar güzel yeşil gözlerini yarı kısarak, birinci ve ikinci leğen hattı arasına fazlaca misket dökmeyi salık verdi, suya dalan adamın şaşkınlığı, müthiş bir kayma ile tamamlanmış olacaktı. Oliveira yanıt vermedi ama yapmasına da ses çıkarmadı, oturağı yerine koyduktan sonra kara sicimi kapının tokmağına bağlamadı. Sicimi yazı masasına kadar uzattı, sandalyenin sırtına bağladı; sandalyeyi arka iki ayağı üstüne dikti, kapıyı açar açmaz biri hemen düşecekti böylece. 18 numara denemek için koridora çıktı, Oliveira gürültü çıkmasın diye sandalyeyi sıkıca kavradı. 18 numaranın, arkadaş gibi de olsa yanında olması canını sıkmaya başlıyordu. 18 numara zaman zaman acayip güzel yeşil gözlerini kapatıyor ve kliniğe ne zaman nasıl geldiğini anlatmak istiyordu. Ama susması için parmağını ağzına götürüp sus işareti yapmak yetiyordu, böylece beş dakika boyu duvara yaslı duruyordu, Oliveira ona yine de dayanamayıp bir paket siga-

ra verdi, gidip Remorino'ya gözükmesi, sonra da uyumasını söyledi.

"Ben sizinle kalıyorum doktor," dedi 18 numara.

"Hayır, git. Ben kendimi çok iyi savunabilirim."

"Döşeme tabancanız eksik, size demiştim. İstediğin yere zımba basar, sicimleri, telleri bağlamanın en iyi yoludur."

"Canını sıkma dostum, işimi bilirim ben," dedi Oliveira. "Git uyu, her şey için teşekkürler, tamam mı?"

"Peki, doktor, oldu, bol şans!"

"Güle güle, iyi uykular."

"Misketlere dikkat, oldukları yerde dursunlar, göreceksiniz n'olacak."

"Tamam."

"Eğer bir döşeme tabancasına gerek duyarsanız bana haber verirsiniz. 16 numarada bir tane var."

"Sağ ol, sağ ol, iyi geceler."

Saat üç buçukta, Oliveira telleri kurma işini bitirdi. 18 numara giderken sesini, sözünü ve hiç değilse dönüp dönüp bakmalarını, uzatılan sigara paketlerini de birlikte götürdü. Yarı karanlıkta (çünkü masa lambasını yeşil bir kazakla örtmüştü, kazak kırmızımsı bir renk almaya başlamıştı bile) tellerden, iplerden oluşan örümcek ağı garipti, bir yerden ötekine iplere tutunup git ya da tellere, yataktan kapıya, lavabodan dolaba, beş-altı kez dolamıştı ipi, misketlere basmamaya özen göstere göstere. Böyle dolanırken birazdan pencereyle masa (masa duvarın dibinde, sağdaydı) ve karyola arasında (o da sol duvara bitişikti) hapsolmuş olacaktı. Kapıyla, son sınır savunma hattı arasında birinin dokunduğunu bildirecek olan sicimler gerilmişti (birincisi kapı tokmağından eğik sandalye sırtına, yine kapı tokmağından dolabın kâğıt ve kitapla dolu çekmecelerinden birine bağlanan üçüncü ip) gelişigüzel iki sıra halinde dizilen küçük leğenler vardı –ama sol du-

56 vardan sağ duvara doğru, başka bir deyişle, ilk hat, dolaptan lavaboya, ikincisi karyolanın ayağından masa ayaklarına varıyordu– bir metre kadar uzaklık kalıyordu son leğenle duvar arasında, leğenlerin üstüne ise karmakarışık sicim ağları gerilmişti, duvardaki pencereyse avluya bakan pencereydi (avlu ise iki kat aşağıda). Oliveira, masanın kıyısına oturdu, bir başka sigara yaktı, pencereden bakmaya koyuldu; bir zaman sonra, gömleğini çıkardı koltuğun altına tepti. Susuzluk duysa da su içemezdi şu an. Böylece, üstünde bir külotla uzun süre sigara içerek avluya bakmakla geçirdi zamanını ama dikkati kapıdaydı sürekli olarak; sigara izmaritlerini seksek hanelerine fırlatırken değil tabii. Neyse, masanın sert kenarına ilişmek ve yanık süveter kokusunun midesini bulandırması pek de fena sayılmazdı. Sonunda lambayı söndürdü, gözü karanlığa alışınca kapı altından sızan eflatun ışığı gördü, bu durumda Traveler geldiğinde ayakkabıları bu eflatun ışık çizgisini iki noktada kesmiş olacaktı, istemeden alarma geçmesini sağlayan işaret olacaktı. Traveler kapıyı açınca, bir yığın şey gelecekti başına, daha akla gelmeyen niceleri, niceleri. İlk başına gelecekler, mekanik olarak başlayacak ve kaçınılmaz biçimde sürecek, aptal aptal başına gelene karşı koyamayacak; sonucun nedene boyun eğişi bu, sandalyeden sicimlere, kapı tokmağından ele, elden istence, istençten şeye... Ve oradan da olacak olan ya da olmayan her şeye geçiş, sandalyenin yere düşüşü, pat; zincirleme olarak beş-altı sigara tablasının yere çarpıp patlayarak altı-yedi parçaya ayrılışı, dolap çekmecesinin yerinden fırlayıp düşmesi, hem de Traveler'e çarpacak, onu düşürecek biçimde, belki de Oliveira'yı da, asıl sorulması gereken soru aslında buydu, kendisine sorması gereken soru; o mu yoksa kendisi mi düşecekti acaba? Biten sigarasıyla yenisini yaktıktan sonra izmariti dokuzuncu haneye fırlatıyordu ama geberesice, namussuz izmarit sekizinci hane-

ye düşüyor, sonra yuvarlana yuvarlana yedinciye dek geri- 56
liyordu, Allah'ın belası, belki de kapı açılır açılmaz, ne yapacağını kendi kendine sormanın tam zamanıydı, odada ne varsa yarısı havalara fırlayacak, her şey uçuşacak, Traveler'in boğuk sesi çın çın ötecek, tabii şaşkınlık belirten bir çığlık atarsa ve bu ses boğuk bir sesse. Aslında aptallık etmişti döşeme tabancasını geri çevirmekle çünkü pek bir ağırlık yapmayan küllükler ve sandalye dışında, pencere köşesine sığındığı yerde kendini savunabileceği başka bir silah yoktu; eğer Traveler ilk iki su dolu leğenden oluşan savunma hattını yaracak, misketler sayesinde yuvarlanıp çenesini kurmaz da ona ulaşacak olursa, Oliveira daha uzağa gidemezdi ki. Ama Traveler oraya dek varamazdı canım, strateji iyi kurulmuştu; savunma silahları saldırı silahlarıyla aynı olmayabilirdi. Örneğin bir insanın yüzünü örümcek ağına değdirdiği anda kollarını ve bacaklarını gitgide artan bir güçle hareket ettirerek karşı konulmaz geri çekilme ve antipati duygusu hissetmesi gibi Traveler de karanlıkta ilerlerken gitgide karmaşık bir hal alan sicimlere daldığında dehşete düşecekti. Bir-iki sıçrayışta sicimleri aştığını varsaysak bile, ayaklarını leğene daldırmasa, misketlere bakıp yerlere yuvarlanmasa bile, gele gele sonunda pencere önüne kadar gelecek ve karanlığa karşın, masanın kıyıcığına ilişmiş, kıpırtısız silueti görecekti. Oraya kadar varması pek olası değildi ama ya gelseydi ya varsa, döşeme tabancası Oliveira'nın ne işine yarayacaktı ki, 18 numaranın sözünü ettiği kadar ne gibi bir etkisi vardı ki zımbaların; sonra Traveler onunla karşılaşmayı kafasından bile geçirmiyor olabilirdi; tümüyle farklı davranabilirdi; Oliveira'nın şu an aklına gelmiyordu ama mutlak onu orada görseydi, yaşadıklarını yaşasaydı, yapardı yapacağını; dışarıdan gelen kara bir kütlenin neresi olduğunu bilmeden basıp kayışı ve Traveler adlı kara kütleyle, orada masaya ilişmiş, sigarasını tüttü-

56 ren kütle arasındaki önceden hesap kitap edilemez karşılaşma... Düşler karşısında uyanıklık gibi, Oliveira'ya karşı Traveler. Düşün uyanıklığa çarpması gibi bir şey (düş saatleri ile uykusuz geçen saatler, uyanıklık yani, demişti biri bir gün, birlikte eriyip birlikte akıp gitmemişlerdir hiç) ama düşe karşı uyanıklık, bu ikisinin asla bir araya gelememesi demektir, hiç umut olmadığını kabul etmek. Buna karşın Traveler'in gelişi bir uç çıkış noktası olabilir, o noktadan bir kez daha bir yerden ötekine, bir insandan öbürüne, aynı anda öbüründen berikine atlanabilir ama bu sıçrayış şokun tam tersi olacaktır, Oliveira, Traveler ülkesinin ona kadar uzanamayacağından, uzanırsa bile kendi üzerine düşeceğinden emindi, eğer ona çarparsaydı, gömleğini yırtarsaydı, yüzüne gözüne ve ağzına tükürüp kollarını arkasına çevirerek kıskıvrak yakalarsaydı ve tutup da pencereden aşağı atarsaydı? Madem karşıdakine hiçbir etkisi yok döşeme tabancasının, 18 numara öyle dememiş miydi, şey gibi bir şeymiş, tel zımba atan, çengel fırlatan tabanca gibi bir şey ya da ona benzer, o türden bir aygıt; acaba Traveler marka bir hançerin ya da yumruğun değeri ne kadardı, ne olabilirdi, zavallı gariban döşeme tabancaları, göğüs göğüse çarpışan iki kişi arasına aşılmaz bir uzaklık koyamaz ki, kaldı ki bu iki kişiden biri öbürünü yadsımaya başlayacak eninde sonunda. Diyelim ki sonunda Traveler onu öldürdü (işte bunu düşününce ağzının kuruduğunu, ellerinde güç kalmadığını duyumsuyordu) yalnızca öldüren için geçerli olan bu yolun var olabileceği düşüncesini yadsıyordu nereden baksa. Ama öldüren kişi gerçek bir katil değildi, hatta o kişinin ülkesi, toprağı, bir ülke bile değildi, bu ülkeyi aza indirgemek, önemsiz gibi göstermek, değerini azaltmak, azmış gibi görmek, aşağılamak olayı, böyle duyumsamak daha bir iyi gibiydi çünkü sonunda tüm bu gülünç şeyler bitsin, yere düşecek küllükler düşsün, bütün o gürültü patırtı patla-

sın. Eğer korkuya karşı koymak bütünüyle bu ülkenin 56
şeyleriyle ilgili ne varsa ondan kopabilirse, bu durumda, savunma, saldırıların en iyisi olur çıkardı, en kötü darbe hançer, bıçak filan değil, yumruktan gelecekti. Ama metaforlarla ne kazanır insan gecenin bu saatinde, şu an yapılması gereken en uygun iş gözünü kapının altından sızan eflatun ışığa (o ülkenin termometre çizgisine sanki) dikip beklemek.

Saat dörde on kala, Oliveira gerindi, omuzlarını silkeleye hoplata, gevşemiş bedenini dikleştirdi, gidip açık pencere pervazına oturdu. Eğer bu gece şans eseri delirseydi, Traveler ülkesinin mutlak bozgunu gerçekleşirdi, diye düşünmek bayağı eğlendirdi onu bir süre. Bu çözüm yoluna ne gururu yüzünden, ne de işten ayrılmanın her türlüsüne karşı koymak niyetiyle varmıştı. Her durumda, Ferraguto'nun onun adını hasta kayıt defterine yazdığını bir düşünsenize, kapısına da bir numara, geceleri gözetlensin diye bir de gözetleme deliği... Talita ise ona eczanede ilaç hazırlardı, avluyu geçerken de yerdeki seksek çizgilerine basmamaya özen gösterirdi, bir daha hiç ama hiç yürümezdi seksek daireleri üstünde. Manú mu? Zavallı yapayalnız, beceriksizliğinin kurbanı, kederli Manú ve saçma sapan girişimi, anlamsızca... Sırtı avluya dönük halde, Oliveira pencere pervazına oturmuş, tehlikeli bir biçimde öne arkaya sallanıyordu, yavaş yavaş korkunun kendisini terk ettiğini duyumsadı, korkmuyordu artık, iyiye yönelik bir belirti değildi bu. Kapının altından sızan ışık çizgisine dikmişti gözünü, her soluk alıp verişte, tek söz etmediği halde, öfkesiyle herhangi bir alıp veremediği olmadığı halde, mutluca bir doygunluk hali, bir tür sevinç duyuyordu, sevinç buydu, bu olmalıydı, kendi ülkenin seni yavaş yavaş, adım adım terk etmesini duyumsamak. Ne zamana dek sürerdi, ne önemi vardı ki bunun? Yaşamı boyu ender zamanlarda bir-iki kez olduğu gibi,

56 dış dünyanın sıcak havası kendi içiyle uzlaşıyordu her solukta. Sigara içmesine bile gerek yoktu, birkaç dakikalığına barış yapmıştı kendisiyle, bu da bir ülkeyi tepeleyip geçmek demekti, savaşmadan yenmek, uyanıkken uyku istemek, uyanıklıkla düşler dünyası sularının birbirine karıştığı dik yamaçlı kıyı, o noktada düş gerçeği, gerçek düşü kabullenirdi işte; ama ne berbattı tüm bunlar hiç kuşku yok, pek berbat ve pek tabii tümü de, kapıya sürtünen birinin varlığı ile eflatun ışık çizgisi üzerinde görülecek karaltı, iki ayağın belirmesiyle yok olup gidecekti. Sen öyle olsun istiyorsun, diye düşündü Oliveira, bir yandan da yazı masasına doğru kaydı. Ama şurası gerçekti ki, birazcık daha sürseydi bu halin, baş aşağı alttaki seksek çizgilerine düşmüş olacaktın, önce başın çarpardı kuşkusuz, haydi rahat rahat gir içeri Manú, eninde sonunda ya sen ya ben, ikimizden biri yok ama buna inandığımız için ikimiz de ne aptalız, birbirimizi öldüreceğiz dostum, bu kez tamam, yarım bırakmak yok.

"Haydi gir içeri," diye yineledi yüksek sesle ama kapı açılmadı. Kapıya sürtünmeyi sürdürüyordu biri, belki de rastlantı, bir askıntı mıydı aşağıda birinin çeşmenin kenarına oturmuş suyun akışını seyrediyor olması; gecenin bu saatinde, Talita da olabilirdi bu, La Maga da, belki de hasta kadınlardan biri, delilerden biri ya da Pola belki. Sırtı dönük kadına bakması için onu tutan yoktu ki; eğer Traveler içeri dalmaya karar verirse, savunma sistemi otomatik olarak işlemeye başlardı, gözlerini avludan bu yana yeniden kapıya çevirecek zamanı olurdu bu arada. Ama Traveler'in habire kapıyı tırmalamayı sürdürmesi garipti, acaba uykuda olup olmadığını mı anlamak istiyordu? (Pola olamazdı bahçedeki, Pola'nın boyu daha uzun, kalçaları daha bir belirgindi.) Yeter ki Traveler tutup da bir saldırı sistemi geliştirmiş olmasındı (hayır bu Pola olamazdı, ya La Maga'ydı ya da

Talita, ikisi de birbirine ne çok benziyordu, hele hele gece karanlığında ve ikinci kattan bakınca), evet onu yerinden-yur-dun-dan atacak bir saldırı sistemi (en azından birinci seksek hanesinden sekizinciye kadar; çünkü sekizinci haneyi asla geçememişti, hiçbir zaman gökyüzüne ulaşamayacaktı, evet ama kibutzuna girebilecekti, kendi kibutzuna). "Ne bekliyorsun Manú? Ha?" diye düşündü Oliveira. "Neye yarar tüm bunlar?" Evet aşağıdaki Talita idi, ta kendisi, şu an işte başını kaldırıyordu yukarı doğru, Oliveira çıplak kolunu pencereden aşağı sarkıtıp da ona merhaba demek amacıyla ağır ağır salladığı sırada dondu kaldı kadın. 56

"Yaklaş biraz La Maga," dedi Oliveira. "Buradan bakınca ona ne kadar benziyorsun bilsen, adını değiştirebilirsin."

"Kapat şu pencereyi Horacio," dedi Talita.

"İmkânsız, öyle sıcak ki baksana, bir yandan da kocan kapımı tırmalıyor, insan nasıl rahat eder. İşte belalardan bela beğen. Ama bozma kafanı, yeni bir taş al, kaydırmayı dene seksekte... Kim bilir bu kez..."

Çekmece de, küllük de, sandalye de, hepsi birden aynı anda yere çakıldı. Oliveira öne doğru eğilip baktı, aptallaşmıştı, kapının dikdörtgeni eflatun ışıklıydı ve ışığın orta yerinde kara bir leke kıpırdıyordu. Traveler'in küfrü bastığını duydu, gürültü klinikte kim varsa en azından yarısını uyandırmış olmalıydı.

"Keçileri kaçırdın galiba sen," dedi Traveler, kapıda yerine çakılı gibi duruyordu. "Patron hepimizi birden kapıya mı koysun istiyorsun sen?"

Oliveira bahçedeki Talita'ya dönüp, "Bana uzun uzun öğüt veriyor," dedi. "Benim için bir baba olmuştur hep."

"Pencereyi kapat lütfen, yalvarırım kapat."

"Şu an, açık bir pencere kadar gerekli hiçbir şey olamaz," dedi Oliveira. "Dinle bak, kocanın bir ayağı suya

56 daldı bile. İpler, sicimler ayağına dolanmıştır, ne yapacağını da bilemiyor."

"Sefil yaratık, geberesice domuz!" diyordu Traveler, karanlıkta tek tek basıyordu küfrü, yüzü, elleri iplere dolanmıştı. "Işığı yaksana ulan!"

"Hâlâ yere yuvarlanmadı," dedi Oliveira. "Hayret, bilyeler bana ihanet ediyor, görevini yapmadı hiçbiri."

"Öyle eğilme," diye bağırdı Talita, kollarını havaya kaldırarak. Sırtı pencereye dönüktü Oliveira'nın; Talita'ya bakmak, onunla konuşmak istiyordu ama gitgide geriye kaykılıyor, eğildikçe eğiliyordu dışarıya doğru. Cuca koşa koşa geldi, o zaman ancak, Oliveira artık gece olmadığını, Cuca'nın sabahlığı ile avludaki çakıltaşlarının ve eczanenin duvarının aynı renkte olduğunu fark etti. Bakışlarını yarı karanlıktaki yöne çevirince, cephenin, asıl cephenin o yakada olduğunu gördü, savaş vardı, ne denli savunma engelleri kurulsa da savaş, Traveler kapıyı kapatmayı yeğledi. İki küfür arasında kapının kilit sesini duydu Oliveira.

"İşte," dedi, "bak bu çok hoş; iki yürekli erkek gibi ringdeyiz."

"Kafamın tasını attırıyorsun ha," dedi Traveler, kızgın kızgın. "Pabuçlarım ıslak, hayatta en nefret ettiğim şeydir bu. En azından ışığı yak be, hiçbir şey görünmüyor ki!"

"Hayır, asla yakmam. İçinde bulunduğum durumun bana sağladığı avantajı kullanacağım. Sana yanıt veriyorsam şükret buna, vermeyebilirdim de. Ben de dostum, ben de ateş etmeyi, tetiğe basmayı okullarda öğrendim."

Traveler'in keskin soluklarla soluduğunu duydu. Dışarıda kapılar çarpılıyor, Ferraguto'nun soru ve yanıt yağmuru içindeki sesini tanıyordu. Traveler'in silueti gitgide daha bir belirginleşiyordu, gün aydınlandıkça her şey yerli yerini alıyor, hatta niceliklere bürünüyordu, beş leğen, üç oturak, düzinelerle bilye. O deli herifin elindeki güver-

cin rengindeki gün ışığında birbirlerini az buçuk görebiliyorlardı. 56

"Sonunda," dedi Traveler, yere yuvarlanan sandalyeyi kaldırırken, "üzüntü içinde bir yerlere ilişti. Bu ne biçim kerhane bir anlatsana bana."

"Zor anlatması. Konuşmak deyince bilirsin ben..."

"Evet, konuşmak için gerçekten uygunsuz, pis zamanları seçersin," dedi Traveler öfkeden kudurmuş halde. "Gölgede sıcaklık 45 derece iken, bir tahta köprü üstünde değilsek eğer, mutlaka ayağım sular içinde, yüzüm gözüm iplik sicimle bağlı kalakalmalıyım, değil mi böyle?"

"Ama dikkat et, hep birbirinin aynı durumlarda," dedi Oliveira. "İkizler gibi, tahterevallide ikizler ya da aynaya bakan biri gibi. Çakmadın mı daha: *doppelgänger*?"

Yanıt vermedi Traveler, pijamasının cebinden sigarasını çıkardı, yaktı, bu sırada Oliveira da sigarasını çıkarıyordu, hem de hemen hemen aynı anda. Birbirlerine baktılar ve patlattılar kahkahayı.

"Kaçıksın oğlum, zırdelisin," dedi Traveler. "Bu kez besbelli aklını yitirdin. Ama yine de söyle de düşünelim, düşleyelim daha doğrusu."

"Bırak şu düş sözcüğünü, rahatını bozma onun," dedi Oliveira. "Sadece bil ve gör işte ben önlemlerimi aldım, sen de geldin karşıma. Başka biri değil, sen geldin. Sen. Hem de sabahın dördünde."

"Talita bana dedi ki, yani bana öyle geldi ki... Ama sahi, gerçekten inandın mı ha?"

"Belki de böyle gerekiyordu Manú. Beni uyandırıp sakinleştirmek için mi buraya geldiğini sanıyorsun. Eğer uyumuş olsaydım, hiçbir zorlukla karşılaşmadan girerdin içeri, aynaya yaklaşır ya insan, hiçbir engelle karşılaşmaksızın içine giriverir, elinde tıraş fırçasıyla, işte öyle, tıraş fırçasının yerine bu kez elinde şey var, pijamanın içindeki şey işte..."

56 "O her zamanki yerinde," dedi tepeden bakarak Traveler. "Burayı çocuk bahçesi mi sanıyorsun sen? Eğer elinde kendini savunacak silahın yoksa demek ki bilincin yerinde değil."

"N'apalım," dedi Oliveira, pencerenin pervazında oturduğu yerden Talita ve Cuca'ya el salladı. "Bütün bu olup bitenler için ne mi düşünüyorum, her şeyin olması gerektiği gibi olması gerek diyebilmek, istesek de, istemesek de bunların ne önemi var? Nice zamandır ikimiz de aynı köpeğiz, dönüp duruyor, kuyruğumuzu yakalamaya çalışıyoruz. Nefret ettiğimiz şey, tersine, bu değil. Oynamamız gereken piyonlar var, beyaz piyonlar, kara piyonlar örneğin. şöyle diyelim, biri ötekini yıkmaya çalışan iki farklı şey... Biri ötekinin içine yıkılmak istiyor."

"Ben senden nefret etmiyorum," dedi Traveler. "Sadece, beni sınırlarımın sonuna dek getirdin, artık ne yapacağımı bilmiyorum."

"*Mutatis mutandis*[1] beni karşılamaya limana giderken bir tür ateşkesle, elinde beyaz bayrakla gittin, her şeyi unutalım demenin âlâsı. Hayır canım, ben senden nefret etmiyorum, dostum ama seni ele veriyorum, senin deyiminle duvar dibine dikiyorum seni."

"Ben yaşıyorum oğlum," dedi Traveler, gözlerinin içine bakarak. "Canlıyım. Canlı olmak demek, her zaman, her zaman bir şeylerin bedeli olmak demektir. Sense hiçbir şey ödemek istemiyorsun. Hiç istemedin ki zaten. Tam bir varoluşçu süreci. Ya Sezar olacaksın ya hiç, köktenci laf kalabalığı bunlar. Sana hayran olmadığımı mı sanıyorsun. Kendi biçimimde hayranım. Asıl *doppelgänger* sensin çünkü etin kemiğin yok senin sanki, rüzgâr fırıldağı biçiminde tepelerde dönüp duran bir istenç var

1. (Lat.) Gerekli değişiklikler yapılarak. (Ç.N.)

sende. Yok şunu isterim, yok bunu isterim, kuzey olsun, yok güneye dönsün hem de, La Maga'yı istiyorum, Talita'yı istiyorum, üstelik beyimiz bir de morgu ziyaret ediyor, oracıkta en iyi arkadaşının karısını öpüyor. Bütün bunları yapabilir beyimiz çünkü gerçek olanlarla anılar hiç de Euclides'çi olmayan bir biçimde karışıveriyorlar. Hangisi gerçeklik, kimler anılarda kaldı?" 56

Oliveira omuz silkti, Traveler'e baktı, ona tepeden bakmadığını belli eden biçimde, alçakgönüllüce baktığını anlasın istiyordu, bu öpücüğün, Talita'ya kondurduğu öpücüğün La Maga'ya ya da Pola'ya yani, ne önemi vardı, şu aynalar oyunundaki gibi, şu, başını çevirip pencereden aşağı bakmak, seksek çizgisinin kenarında duran La Maga'ya bakmak gibi bir başka oyun, o sırada Cuca, Remorino ve Ferraguto yan yana sımsıkı durmuşlar, Traveler pencereye çıkıp, her şey yolunda desin, diye bekliyorlardı ya da sadece bir-iki Gardenal hapı ya da beyefendinin aklı başına gelene kadar birkaç saatliğine deli gömleği istesin diye bakıyorlardı. Herkes anlayışlı davranıyor, kimse gidip kapıya vurmuyordu. Ah bir anlayabilseydi Manú pencerenin orada olup bitenlerin bir anlamı olmadığını, asıl bilyeler ve leğenlerin olduğu taraftaydı kavga nedeni, hatta biri çıkıp kapıya iki yumruk ataydı, bir dakikacık duraydı orada, belki... Ama aşağıda, seksek çizgisinin kıyıcığında duran La Maga'ya –ne de güzeldi öyle– bakmaktan, onun taşı ayağıyla kaydırıp öteki haneye, Yeryüzü'nden Gökyüzü'ne doğru yollamasını istemekten öte ne yapabilirdi ki?

"... kesin yok canım, Euclides'çilikle hiç de ilgisi yok."

"Bütün bu süre içinde hep seni bekledim," dedi yorgun bir halde Oliveira. "Şimdi de tek bir hareket yapmadan kendimi sizlere yaka paça verecek değilim, bunu anlamalısın. Herkesin yapacağı iş kendine değil mi Manú, hepimiz biliyoruz bunu da. Alt katta olup bitenler hak-

56 kında bilgi istiyorsan eğer... hiç ilgisi yok düşündüğünle, biliyorsun ki sadece... biliyorsun *doppelgänger* biliyorsun. Sana vız gelir onu öpmüş olmam, onun da umurunda değil zaten. Sonuçta bu mesele ikinizin arasında."

"Açın! Çabuk, açın, hemen!"

"Öf, işler kızışıyor," dedi ayağa kalkarken Traveler. "Açıyor muyuz? Herhalde Ovejero bu!"

"Bana kalırsa..."

"Sana iğne yapmak isteyecekler, galiba Talita ortalığı ayağa kaldırmış, evet."

"Kadınlar ölüm demektir," dedi Oliveira. "Bir de seksek çizgilerinin orada uslu uslu duruşuna baksan... Açma kapıyı daha iyi, iyiyiz böyle."

Traveler kapıya gitti, anahtar deliğine ağzını yapıştırdı; ahlaksız, edepsiz herifler, korku filmlerindeymiş gibi ne diye öyle bağırıp çağırıp duruyorlardı. İnsanın yüreğini ağzına getirmekten bıkıp usanmamışlardı. Oliveira da, kendisi de çok iyilerdi tamam mı, canları istediği zaman da kapıyı açacaklardı. Gidip herkese kahve hazırlasalar daha iyi yapmış olmazlar mıydı, ah bu klinik yaşanılacak yer değildi doğrusu.

Ferraguto pek inanmış gözükmüyordu, öyle anlaşılıyordu sesinden ama Ovejero'nun sesi bilgece bir tonda homurtular halinde onun sesini örttü, sonunda kapının önünden çekilip onları rahat bıraktılar. Şimdilik canlarını sıkan tek şey, avludaki insanlar ve üçüncü katta durmadan yanıp sönen ışıklar; 43 numaranın her zamanki eğlencesi bu. Birkaç dakika sonra Ovejero ve Ferraguto avluda gözüktüler ve oradan, pencereye oturmuş, üstünde sadece don olduğu için onlardan özür dileyerek herkese tek tek selam veren Oliveira'ya baktılar. 18 numara Ovejero'ya yaklaşmıştı ve Oliveira'nın kendisine tabancalı zımba makinesinden söz ettiğini anlatıyordu, Ovejero ilgilenmiş gibi gözüküyordu, bir yandan da mesleğine

özgü bir dikkatle Oliveira'yı izlemeye başladı, sanki Oliveira onun pokerde en iyi oyun arkadaşı değilmiş gibi, baktı durdu, bu durum Oliveira'ya gülünç geldi. Birinci katın hemen hemen bütün pencereleri açılmıştı, gerçekte pek bir şey görülmese de olup bitenlere şaşkınlık içinde bağıra çağıra katılıyorlardı. La Maga, Oliveira'nın dikkatini o yana çekmek için kolunu havaya kaldırmış, Traveler'i pencereye çağırmasını istiyordu. Oliveira elinden geldiğince ona açıklamaya çalıştı, Traveler oraya kadar gelemezdi. Çünkü efendim pencere bölgesi savunma alanıydı ama belki de oradan bir işaretle çağırabilirdi. Öte yandan kolunu kaldırıp Traveler'i el işaretiyle çağırmasının, eski sanatçıları, özellikle Emmy Destinn, Melba, Marjorie Lawrence, Muzio, Bori ve Theda Bara ve Nita Naldi gibi opera şantözlerini çağrıştırdığını söyledi, Talita'yı isim bombardımanına tutuyordu büyük bir zevkle. Talita kolunu aşağıya indiriyor, sonra yol verir gibi bir tavırla yeniden kaldırıyordu, tabii canım, Eleonora Duse, sonra Vilma Bánky, tükürür gibi Garbo deyişi ardından. Tabii efendim, dahası var, kendisi minicik bir çocukken defterine yapıştırdığı Sarah Bernhardt'ın fotoğrafı da var, dahası. Karsavina, bir de la Boronova, kadınlar... deyince yapılan şu el hareketleri. Yazgıya bak, yineleniyor şu an için, bu güzel isteği doyurmak her ne kadar olanaksızsa da. 56

Ferraguto ve Cuca, bağıra çağıra tam karşıtını söyleseler de, Ovejero, uykulu gözleriyle nedense dinliyordu, sonunda Talita'ya sus işareti yaptı, Oliveira'yla anlaşma yoluna gidilebilirdi. Ama girişim sonuçsuz kaldı çünkü Oliveira, La Maga'nın isteğini belki yedinci kez dinledikten sonra sırtını onlara döndü. Herkes onun, pencerede görünmeyen Traveler'le (ne konuştuklarını kimse duymuyordu ya) konuştuğunu gördü.

"Pencereye gelmeni istiyorlar, anlıyor musun, tamam mı?"

56 "Dinle beni, izin ver de bir saniyecik oraya geleyim, sicimlerin altından geçebilirim ben."

"Sorun çıkarma," dedi Oliveira, "bu son savunma hattı; eğer bir aşarsan orayı, göğüs göğüse dövüşürüz bak."

"Tamam," dedi Traveler yeniden yerine oturarak. "Konuş dur bakalım sen, bir yığın yararsız söz."

"Hiç de yararsız değil," dedi Oliveira. "Buraya gelmek istiyorsan benden izin almana gerek yok sanırım, her şey açıkça ortada."

"Peki, pencereden kendini atmayacağına yemin eder misin?"

Oliveira gözlerini açıp ona iyice baktı. Traveler sanki dev bir pandaydı.

"İşte sonunda," dedi Oliveira, "söyleyeceğinizi söylediniz. Eminim La Magade aynı şeyi düşünüyor. Ben de sanıyordum ki, beni birazcık olsun tanıyorsunuz. Ama nerede!"

"O, La Maga dağil. La Maga olmadığını pekâlâ biliyorsun."

"Tabii La Maga dağil," dedi Oliveira. "O olmadığını pekâlâ biliyorum. Ya sen beyefendi, sen de sancaktarsın sanki. Eve dönüşün, düzene dönüşün, ayrıcalıklı bir yaşama dönüşün şakşakçısı. Canımı sıkmaya başladın dostum, beni üzüyorsun."

"Beni düşünme sen," dedi Traveler. "Tek istediğim aptalca bir şeyler yapmamaya için söz vermen."

"Farkında mısın," dedi Oliveira, "kendimi aşağıya atarsam tam da Gökyüzü'ne düşeceğim."

"Bu yana gel Horacio, bırak da Ovejero ile konuşayım. Her şeyi ayarlayacağım. Yarın kimse bir şey hatırlamayacak."

"Bütün bunları psikiyatri kitaplarından mı öğrendin," dedi Oliveira. "İyi ezberlemişsin doğrusu, harika bir öğrencisin."

"Bak Oliveira, pencereye gitmeme izin vermezsen ben de kapıyı açmak zorunda kalacağım, daha kötü olacak." 56

"Vız gelir bana," dedi Oliveira, "isteyen girsin, kendi bilir; ama pencereye gelirlerse bak, işler değişir."

"Yani sana dokunmaya kalkarlarsa, kendini pencereden mi atacaksın?"

"Nasıl yorumlarsan."

"Rica ediyorum," dedi Traveler, öne doğru bir adım atarak. "Yalvarıyorum görmüyor musun, kâbus bu, onlar da gerçekten deli olduğunu sanacaklar, gerçekten seni öldürmek istediğimi sanacaklar."

Oliveira biraz daha arkaya doğru eğildi; Traveler su dolu leğenlerden oluşan ikinci hattın önünde durdu. Üstüne bastığı iki bilyenin yuvarlanıp gitmesine karşın, daha ileriye gidemedi. Oliveira ağır ağır yerinden kalktı, aşağıdaki, Talita ve Cuca'nın haykırışları arasında doğruldu, onlara, sakin olun, bir şey yok, gibilerden bir hareket yaptı. Yenik düşen Traveler yeniden sandalyesine oturdu. Kapıya vuruyorlardı durmadan ama öncekinden daha hafif vuruşlarla.

"Dur, kafanı kıracaksın, yeter," dedi Oliveira, "ne demeye açıklama istiyorsun dostum, al sana açıklama: Seninle benim aramda ne fark var? Bak, şu anda ben tekim, yalnızım. İşte bu nedenle senin ailenin yanına gitmen daha iyi olur diyorum. Ben burada kalırım. Pencereden, iyi iki arkadaş gibi konuşuruz. Saat sekize doğru tasımı tarağımı toplamayı düşünüyorum, Gekrepten, pufbörekleri ve matesiyle beni bekleyeceğini söylemişti."

"Yalnız değilsin Horacio. İş olsun diye yalnızım diyorsun, yalnız kalasın istiyorsun, yerinden yurdundan uzakta minik bir Maldoror olasın ha? *Doppelgänger* mi diyordun ne? Görüyorsun ki ardından seni izleyen biri de var. Bu biri tıpkı senin gibi, her ne kadar sicimlerin, iplerin bu yakasındaysa da, durumu seninkiyle aynı."

56 "Yazık," dedi Oliveira, "demek övünmek denince böyle boktan şeyler geliyor aklına. İşin asıl önemli yanı sadece bu, her ne pahasına olursa olsun, olup bitenlerden çıkaracağın ders bu mu? Bir an için olsun göremiyor musun gerçeği? Her şey böyle olmayabilirdi?"

"Tut ki görebiliyorum. Sonu vara vara senin durduğun yere varıyor, pencere pervazına, ha düştü ha düşecek sallanıp duruyorsun orada."

"Ah, işlerin hiç de böyle olmayabileceğine bir inansaydın gerçekten, gerçekten işin can alıcı noktasına gelebilseydin... İşte gördüklerin ama ah, ah parmağını birazcık, bir parçacık kıpırdatabilseydin, elini uzatabilseydin bana."

"Sanki çok kolay da," dedi Traveler, "şu saçma sapan ipleri gerekecek ne vardı... Sen de bana uzatmadın elini, parmağını bile kıpırdatmadın demiyorum ama bak işte sonu ortada."

"Nesi varmış vardığım sonuçların? Neresi kötü ha? Açık bir pencerenin yanındayız, şu kahrolası sabahı solukluyoruz, bu saatte ancak var olabilen serinliği duyumsuyoruz. Ve aşağıda millet avluda gezintide, olağanüstü jimnastik yapmış oluyorlar, sabah yürüyüşü, farkında değiller ama. Cuca'ya bak, baksana ya da patrona bir bak, pis şişkonun teki. Ya karın, o da tembelin teki. Sen peki, sen hiç bu kadar uyanık biri olduğunu bilmezdin değil mi, öğreneceksin oğlum. Uyanık derken ne demek istediğimi anlıyorsun değil mi?"

"Tam tersi olduğumu sanıyorum dostum."

"Ohoo, kolay kaçışlar, çözümler, antolojilere yaraşır hayalî masallar. Ah bir de her şeyi ters yönden ele alabilip öte yanından bakabilseydin, belki de yerinden kıpırdamak bile istemezdin, kalırdın burada. Sınırlarından bir çıkabilseydin, diyelim ki birinci haneden ikinci haneye bir geçebilseydin seksek çizgisinde... *Doppelgänger* dos-

tum, zor bu işler, bütün geceyi burada geçirdim ben, sek- 56
sek çizgilerine izmaritler ata ata ama bir türlü sekizinci haneyi tutturamadım. Binlerce yıllık bir krallık isterdik hepimiz de, belki de orada buradakinden daha mutsuz bir Arkadialı olurduk çünkü mutluluk söz konusu değil ki, *doppelgänger* ama orada bizleri elli-altmış yıl boyunca uğraştırıp duran, birini bir başkasının yerine koymak gibi dünyada eşi görülmemiş bir oyun olmayacaktı ki ve ha babam korktuğumuzu bildiren hareketler, acaba karşımdakinin elinde bıçak var mı ki, diye düşünüp durmalar olmadan, birbirimize uslu uslu elimizi uzatırdık. Birini bir başkasının yerine koymak dedim de, seninle ben, ikimiz bir tek kişiyiz desem yalan olmaz, tek insan; hem de herkes kendisi ha? Bana övüngen biri diyorsun da Manú, evet uygun tarafta olmayı yeğlediğim düşünülebilir ama kim bilebilir ki Manú? Bildiğim tek şey, senin olduğun tarafta kalamam artık, her şey ellerimin arasında kırılıp ufalanıyor, gaf üstüne gaf yapıyorum, delirmek işten değil, çok kolay sanıyoruz tabii delirmeyi de. Ama sen kendi ülkende kendinle uyum içindesin ve bu gelgitleri anlamak istemiyorsun, ben biraz ileri gitsem hemen başıma bir şeyler geliyor, hop beş bin yıl geriye Allah'ın cezası ve gerisingeri yıkılıyor, düşüyorum ülkeme, bir-iki hafta bocalıyorum, iki yıl, on beş yıl... Bir gün, yeniden parmağımı alışılagelmişe daldırıyorum, düzene yani, inanmazsın, parmağın gömülüveriyor, öte ucundan çıkıyor düzenin, sonunda seksekin son hanesine giriyorum gibi; öyle sanıyorum ama yok, ansızın bir kadının boğulacağı tutuyor nehirde ya da nasıl istersen, atılıyorum, eniklerime acır gibi acıyorum çünkü acıma duygusu bende... Sana bir insanı başka birinde görmek, onun yerine koymaktan söz ediyordum değil mi? Ne salaklık Manú! Birini birinde görmek konusunda Dostoyevski'ye başvurun. Neyse, ne diyordum ben, beş bin yıl geriye çekiliyorum yeniden,

56 yıllar çekiyor beni yıllar, haydi bakalım yeniden başla. İşte bu yüzden seni benim *doppelgänger*'im gibi görüyorum, duyumsuyorum, öylesin çünkü senin ülke benim ülke gidip gidip geliyorum habire. Her ne kadar kendi yetki alanıma, kendi ülkeme asla varamayacak olsam da, böyle ve bu yürekler acısı geçişler sırasında geride bıraktığım, bana acıyarak bakan şekil sensin, benim kılığım ve şeklimdesin, 1.60 boyunda üst üste yığılmış beş bin insan, beş bin yıl sensin, şu sıkıştığı hanesinden çıkmaya çalışan soytarıya şaşkın bakan sensin."

"Bizi rahat bırakın," diye bağırdı Traveler kapı dışına yığışanlara. "Bu karmaşada sessiz sakin konuşmak imkânsız."

"Kardeşimsin sen, dostum," dedi Oliveira; pek dokunmuştu bu sözler ona.

"Neyse," dedi Traveler de sandalyesini biraz daha öne iteleyerek, "bu seferlik fazla ileri gittiğini kabul et bakalım. İnsanın insanda başka insanı görmesiymiş, falanmış filanmış, boş ver, karmaşık ama iyi, çok iyi ama canım senin şu küçük şakan her üçümüzü de yerinden işinden edecek, üzgünüm, özellikle de Talita'yı... Boşuna La Maga deyip durma ona, o benim karım, ona bakan, onu besleyen benim..."

"Çok haklısın," dedi Oliveira. "Burada sadece görevli olduğumuzu unuttuk galiba, sorumluyuz. Ferraguto'yla konuşmamı istiyor musun? Çeşmenin yanında duruyor, orada. Özür dilerim Manú, bağışla beni, seni de, La Maga'yı de yerinizden şey etmek istemezdim..."

"Bak şu an bile bile La Maga diyorsun ona, özellikle, evet inadına. Yalan söylemesene Horacio."

"Biliyorum, o Talita ama, biraz önce La Maga'ydı. Bizim gibi tıpkı, onlar da aynı anda iki kişiler."

"Ama bu delilik yahu," dedi Traveler, "delisin sen."

"Her şeyin kendine göre bir adı var. Sen ad seçiyor-

sun yalnızca, haydi seç bakalım. Ne dersen de, dışarıdakilerin öfkesi burnunda." 56

"Gidiyorum," dedi Traveler, ayağa kalkıp.

"Gitmen iyi olur," dedi Oliveira da. "Gitmen çok daha iyi, ben buradan seninle de aşağıdakilerle de konuşacağım. Öyle dizlerin büzülüp de bacakların titremesin, mademki biraz sonra ne yapacağımı açıkça söylüyorum git, sen ki bayılırsın açıklamalara, beş bin yıllık çoluk çocuğun bir sıçra, bir atıl üstüme, kafanda neyse teşhisin biliyorum, arkadaşça atılıp bir sarılmaya kalkış bana, ben de gider bu tarafa, öteye atarım kendimi bak; Anchrone sokaklarında koca delikanlılarla nasıl judo yapardım anımsar mısın bilmem; sonuç ne mi olur, peşimden fırlar, pencereyi aşar, gidip sekseğin dördüncü hanesinde dişlerini kırarsın, daha daha, eğer birazcık şansın yaver giderse, dişlerini kırmakla kalırsın; büyük bir olasılıkla sen, sen ikinci haneyi bile aşamazsın ya."

Traveler, Oliveira'ya bakıyordu, gözlerine yaşlar doldu. Uzaktan uzağa onun saçlarını okşuyormuş gibi eliyle havayı sıvazladı.

Bir saniye daha bekledi Traveler, sonra kapıya gitti, açtı. Remorino peşindeki iki hastabakıcıyla girmeye kalkıştığında, omuzlarından yakalayıp dışarı iteledi.

"Onu rahat bırakın!" diye bağırdı emir verircesine. "Birazdan açılır. Yalnız bırakmak gerek, görsün gününü."

Oliveira daldan dala atlayan bu konuşmayı dinlerken gözlerini kapattı ve her şeyin böylece sona ermesinin iyi olduğunu, Traveler'in gerçekten bir kardeş gibi davrandığını, gerçekten kardeşi olduğunu düşündü. Gerisingeri kapanan kapının çarpmasını ve gitgide uzaklaşan ayak seslerini dinledi. Gözkapaklarını şöyle bir açıp kapamaya kalmadı ki, odanın kapısı da bir açılıp bir kapandı:

"Kilitle," dedi Traveler. "Onlara güvenim yok benim."

"Sağ ol," dedi Oliveira. "Avluya çık sen, Talita'yı çok üzdüm.

56 Sağlam kalan sicim ağının altından geçti, kapının sürgüsünü sürdü. Pencereye dönmeden önce başını lavabodaki suya daldırdı, uzun uzun içti hayvanlar gibi, yalaya yuta, höpürdete höpürdete. Aşağıda, Remorino hastaları odalarına yolluyordu gerisingeri. Pencerede yeniden gözüktüğünde, Traveler'in Talita'nın yanı başında olduğunu, kolunu onun beline doladığını gördü. Traveler'in bu davranışından sonra her şey düzelmiş, yoluna girmiş gibiydi, bu uyumun içine edilemezdi, aralarında varlığı henüz duyumsanmamış ama capcanlı bir uyum vardı ki, artık yokmuş gibi davranılamazdı. Traveler, aslında, biraz daha az bir imgelem gücü olsa, Allah'ın cezası imgelem gücü, Oliveira'nın olmak zorunda olduğu şey durumundaydı; ülkesi beden olan bir insan, kendi, bedeninin insanıydı Oliveira, yoldan çıkmış, yolunu şaşırmış türün, iflah olmaz yanlışı; ama nice güzellikler var bu yanlışta; bu beş bin yıllık yalan dolan nice güzel; şu yaşlar dolu gözlerde, "Kilitle kapıyı, onlara güvenmiyorum," diyen seste nice güzellik vardı, ne sevgi vardı öyle bir kadının beline dolanan kolda. Belki de, diye düşündü, Ovejero ve Ferraguto'nun merhabasına karşılık verirken (daha bir azdı dostluk ifadesi bu merhabanın), belki de beden denen ülkeden kaçabilmenin tek yolu, iyicene dalmaktır o ülkeye, o toprağa boynuna dek dalmak. Az kalsın bir keresinde böylece dalacaktı (bir kez daha bak hele) biliyordu, yaşlı bir kadının koluna girmiş, onu bir yerlere götüren bir adamın görüntüsü gelecekte gözleri önüne, yağmur indiriyordu habire, buz gibiydi hava. Sor bakalım, dedi kendi kendine, öğren bakalım, tam kıyıcığında durmadım mı, belki de bir geçit, bir çıkış vardı. Manú bulabilirdi bak onu, böyle bir çıkış yolunu kesinlikle bulurdu ama ne maval okuyorum ben böyle, Manú hiç arar mı böylesi bir geçidi, hiç aramaz, hiç, tam tersi, ben, ben evet...

"Hey, Oliveira, bizimle kahve içmeye niye gelmi-

yorsunuz ikiniz," dedi Ferraguto, Ovejero'nun hoşnutsuzluğunu yüzünden okuduğu halde. "Tamam, işte bahsi kazandınız, öyle değil mi? Cuca'ya baksanıza, nasıl merak içinde, üzgün..." 56

"Üzülmeyin hanımefendi," dedi Oliveira, "sirkten deneyimlisiniz, bu tür aptalca işler için korkmayınız."

"Ah Oliveira, ne biçim adamlarsınız siz; sen ve Traveler. Neden kocamın dediği gibi bizimle gelmiyorsunuz? Birlikte bir kahve içerdik diyorum."

"Evet, haydi bakalım," dedi Ovejero, "laf olsun diye de size Fransızca kitaplar konusunda bir-iki şey danışacaktım."

"Buradan çok iyi duyuyorum sizleri."

"Tamam, dostum, tamam," dedi Ovejero. "Ne zaman isterseniz o zaman inin, biz bir şeyler yemeye gidiyoruz."

"Sıcacık ayçörekleri," dedi Cuca. "Kahveyi hazırladınız mı Talita?"

"Saçmalamayın," dedi Talita, olağanüstü sessiz geçen birkaç dakikalık süre sonunda ve Traveler'e baktı; Oliveira'nın bakışları Traveler'inkiyle karşılaştı, uçarken birbirine çarpan kuşlar gibi, çarpıp da birbirine, tüyleri karman çorman aşağı, dokuz numaralı haneye düşer gibi –en azından bakışları karşılaşan iki kişi bunu duyumsadılar– Cuca ile Ferraguto'nun önce solukları kesilir gibi oldu, sonra bir şeyler gevelemek için ağzını açtı Cuca: "Bu küstahlık da ne demek oluyor, ne cüret!" Bu sırada Ferraguto başını öne eğmiş, sırtını kamburlaştırmış, Traveler'in bakışını ölçüp biçiyordu, ona göre, Traveler'inki karısına hayranlıkla karışık onama biçimindeydi. Sonunda Ovejero, duruma bilimsel bir ad takarak işin içinden sıyırdı milleti, kuru bir ses tonuyla: "'Histeria matinensis yugulata', haydi gelin de size bir-iki hap vereyim, için," diyene dek sürdü bakışların kesişmesi, aynı anda 18 numara, Remorino'nun emirlerini

56 dinlemeyerek dışarı çıkmış, 31 numaranın kalbinin tuttuğunu, telefona beklendiğini, Mar del Plata'dan arandığını bildirdi. Remorino aceleyle atılıp kovdu onu, Ovejero da ilgililere zaman kaybetmeden ortalığı boşaltmalarını söylemek olanağı bulmuş oldu. Yoksa hastalar karşısında prestij kaybına uğrayacaklardı hepsi de.

"Yazık, yazık ki ne yazık," dedi Oliveira pencerede öne arkaya sallana sallana, "ben de eczacı kızları terbiyeli sanırdım."

"Farkında mısın," dedi Traveler, "Talita bayağı olay konusu oldu."

"Benim için kendini feda etti zavallı Talita, kocası asla affetmeyecek onu, ölüm döşeğinde bile!"

"Ne dersin, umurunda mı değil mi acaba. 'Sıcacık ayçörekleri' dediğini duymadın mı? Uyan artık!"

Evet, işte uyumluluk akıl almaz biçimde süregidiyordu, inanılır gibi miydi, aşağıdaki şu iki kişinin ne iyi insanlar olduğunu anlatacak sözcük bulamaz insan, seksek çizgisinin tam orta yerinde durmuş, ona bakıp duran ve aralarında konuşan iki insan, Talita gerçekten de farkında olmadan üç numaralı hanede durmuştu, Traveler ise bir ayağıyla altıncı haneye basmıştı, Oliveira sadece sağ elini öne doğru kıpırdatıp çekingen bir sallayışla onları selamlayıp, La Maga'ya, Manú'ya bakabilir, onlara eninde sonunda yine de bir rastlaşmanın olabileceğini söyleyebilirdi, başka ne yapabilirdi ki, her ne kadar bu kısacık an, bu müthiş tatlı sıcacık an boyunca sürerse de bu rastlaşma, bu an içinde gelişlerin bu kesişmesi ânında en iyisi, hiç kuşku yok, dışarı doğru birazcık daha, birazcık daha eğilmek, eğilmek ve bırakmak kendini, hop, bitti.

* * *

(-135)

HER İKİ YAKADAN

(Okunması zorunlu olmayan bölümler)

57

"Agdalle geliyor diye neler düşünüyorum neler. Bir gece onu Kulüp'e götüreyim diyorum, ne dersin? Etienne de, Ronald da bayılırlar ona, ne çılgındır bir bilsen."

"Götür bakalım."

"Senin de hoşuna giderdi, öyle değil mi?"

"Neden sanki ölmüşüm de ardımdan konuşuyor gibisin?"

"Bilmem," dedi Ossip. "Gerçekten bilmiyorum. Ama bir kafana taktın mı..."

"Çok güzel düşler gördüm bu sabah, Etienne'e de anlattım. Sen, cenazeyle ilgili şeyleri, duygularını anlatıp dururken başkaca anılar karıştı araya şu an, yalan değil, herhalde tören çok heyecan verici olmalıydı. Aynı anda üç yerde birden olabilmek görülmüş şey değil ama öyle oldu işte, bugün öğleden sonra, sanırım Morelli'nin etkisiyle olmuş olacak. Evet, dur anlatayım sana. Aynı anda dört ayrı yerde birden, düşünüyorum da... Her-yerdelik, hazır ve nazır, derken oradan deliliğe geçilir valla!.. Haklısın galiba, Agdalle ile tanışmayacağım kuşkusuz, o gelmeden ben çöplüğü boylayacağım."

"Zen diyor ki, her-yerdelik denilen şeyin de biraz öncesi var, bu da senin duyumsadıklarına benzer duygular, tabii duyduysan."

57 "Tabii ya. Aynı anda dört yerden birden geliyormuşum: Bu sabahki düşüm, ah bir bilsen nasıl da gerçek, dipdiri, gözümün önünde sanki hâlâ, Pola ile kısa konuşmalar yapıyorum, lütfedip söylüyorum sana. Senin, ufaklığın toprağa verilişini anlatman; şimdi anlıyorum bir de Traveler'in mektubuna yanıt vermişim, Buenos Aires'ten bir arkadaş, şu dizeleri hiç mi hiç anlamazdı, dizeler benim, dinle bak: 'Yarı uykulu yarı uyanık ben, lavabolara dalmışım...' Biraz kafa yorsan anlarsın belki de. Uyanıp bir de bakıyor ki insan, düşünde şöyle bir gördüğün cennetin kalıntıları avuçlarında, çöküvermiş üstüne, suda boğulmuş birinin saçları gibi, müthiş bir bulantı hissi, sıkıntı, kaygı, her şey yalan dolan gibi bir duygu, her şey yararsız, özellikle yararsız, sanki kendi üstüne yıkılıveriyor duvarların, yığılıyorsun kendi üstüne, bir yandan da dişlerini fırçalıyorsun değil mi, lavabolara dalıp kalıyorsun, sanki lavabonun beyazlığı emiyor seni, sümük, tükürük, kepek, salya, bir de bakıyorsun bırakmışsın kendini başka bir şey olmaya, başka bir şeye dönüşmeye başlamışsın, uyumadan önceki durumuna, hani hâlâ dalga dalga kalır ya insanda, işte o duruma üstelik bizzat sen olan sana ama yavaş yavaş seni terk etmeye başlayan durumuna... Evet, bir süre içine düşersin, kendi içine, ta ki uykusuzluk duvarı dediğimiz savunma hattına dayanana dek (Ah ne güzel deyim! Ah dilimiz bizim!), seni tutana dek orada."

"Tipik bir varoluşçu deneyim," dedi Gregorovius yüksekten atan bir edayla.

"Pek tabii varoluşçu ama dozunu ayarlamaya bağlı her şey. Bana kalırsa lavabo yutar beni be, yalar yutar."

(-70)

58

"Gelmekle ne iyi ettin," dedi Gekrepten, mateyi kavanoza koyarken. "Burada çok daha iyisin, üstelik bir de oranın kendine özgü havası, daha ne istersin. İki-üç gün dinlenmelisin."

"Pek tabii canım," dedi Oliveira. "Düşündüğünden de beter. Böreklerin harika!"

"Hoşuna gitmesine ne kadar sevindim bilemezsin. Ama çok yeme, hazımsızlık yapar."

"Hiç de değil, yemene bak sen," dedi Ovejero, bir sigara yaktı sonra. "Bu gece iyi bir uyku çekin, hatta biraz poker, aslar..."

"Kıpırdamasana," dedi Talita. "İnanılır gibi değil, yerinde duramaz mısın sen!"

"Benim karıcığım bu işe karşıdır," dedi Ferraguto.

"Bir börek daha alsana."

"Ona sadece meyve suyu verin," dedi Ovejero.

"Tıp doktorlarının ulusal işbirliği bu..." diye dalga geçti Oliveira.

"Alay etmesenize, yarın sabaha kadar hiçbir şey yemeyin," dedi yeniden Ovejero.

"Bak şu çok tatlı," dedi Gekrepten.

"Uyumaya çalış biraz," diye söze karıştı Traveler.

"Remorino kapıda bekliyor, 18 numaranın gelip onu

58 rahatsız etmemesi için, bıkmış usanmış elinden, durmadan tabancalı zımbadan mı, bir tabancadan mı ne söz ediyormuş."

"Eğer uyumak istiyorsan, panjurları kapat," dedi Gekrepten, "böylece Don Crespo'nun radyosunu duymazsın."

"Hayır, bırak!" dedi Oliveira. "Plak çalıyor, bak, Falú' dan bir parça."

"Saat beş olmuş," dedi Talita. "Biraz uyumaz mısın?"

"Başındaki ıslak bezi değiştir, iyi gelir," dedi Traveler.

"Mate bozulmuş artık, iyi değil, gidip *Noticias Gráficas* gazetesi alayım mı?"

"Tamam, bir paket de sigara."

"Gece iyi uyuyamamış," dedi Traveler, "bu gece de böyle sürer mi ki, Ovejero dozu iki katına çıkardı ama."

"Sen iyice bir dinlen canım, ben hemen dönerim. Akşama pirzolaya ne dersin?" dedi Gekrepten.

"Yanına da bir karışık salata," dedi Oliveira.

"Soluk alışı daha bir iyi," dedi Traveler.

"Sütlaç da yaparım," dedi Gekrepten, "geldiğinde benzin sapsarıydı."

"Tramvay çok kalabalıktı da ondan," dedi Oliveira, "tramvayın dışında gitmek nasıldır bilir misin, platformunda yani, sabahın sekizinde, üstelik berbat bir sıcak varken."

"Uyuyabileceğine gerçekten inanıyor musun Manú?"

"Öyle sanıyorum, evet," dedi Traveler.

"Haydi madem çıkıp müdürü görelim, bizi kapıya koyacaklardır."

"Karım bu işe çok kızdı," dedi Ferraguto.

"Bu ahlaksızlık da ne demek oluyor bakalım," diye haykırdı Cuca.

"Salak herifler, ikisi de salak," dedi Ovejero.

"Böylesi dünyada görülmemiştir," dedi Remorino. 58

"Sahiden de döşeme tabancasına gerek duymuyor mu dersiniz," diye atıldı 18 numara.

"Çabuk odana dön, yoksa lavman yaptırırım bak," dedi Ovejero.

"Köpeğe ölüm," dedi 18 numara.

(-131)

59

Yenmez türden balıkları avlamakla geçiriyoruz zamanı; çürümesin kokmasınlar diye de, balıkçıların çok iyi bildikleri plajlar boyunca tabelalar koyuyoruz düzenli aralıklarla, sulardan çeker çekmez ağları kuma gömün diye.

CLAUDE LÉVI-STRAUSS,
Hüzünlü Dönenceler

(-41)

60

Morelli yayımlanan kitabına, o güne dek bir araya getirme olanağı bulamadığı bir teşekkür listesi eklemeyi koymuştu kafasına. Birçok isim geldi diline: Jelly Roll Morton, Robert Musil, Dasetz Teitaro Suzuki, Raymond Roussel, Kurt Schwitters, Vieira da Silva, Akutagawa, Anton Webern, Greta Garbo, José Lezama Lima, Buñuel, Louis Armstrong, Borges, Michaux, Dino Buzzati, Max Ernst, Pevsner, Gılgamış (?), Garcilaso, Arcimboldo, René Clair, Piero di Cosimo, Wallace Stevens, Isak Dinesen, Rimbaud, Picasso, Chaplin, Alban Berg gibilerin adları çok ince bir çizgiyle ayrılmışlardı, sanki öncelik vermeyi gerektirmeyecek kadar önemliymişler gibi. Ama hepsi öyle olsa gerekti çünkü Morelli, bu teşekkür listesini ciltlerden birine iliştirse mi iliştirmese mi, bir türlü karar verememişti.

(-26)

61

Morelli'nin yarım bırakılmış notu:

Baskın var. Hep böyle sanacağım, başka türlüsü gelmez elimden. Yüzümün tam karşısında, parmaklarımla yakalayabildiğim; ışığa doğru göz kamaştıran bir patlayışla açılan, çözülüp akan varlığımın baskını, benim dışımda ne varsa ona doğru, bana doğru bana, zamanı ve mekânı olmayan bütün bir ışık gibi ve bitimsiz düzgünlükte donup kalabilen kristal yapısında bir şey... Opalden bir kapı var, opalden ve elmastan, öyle ki oradan ötesinde, insan gerçekten her ne ise o olmaya başlıyor; hem de olmak istemediği şey oluyor ve bilemiyor, var mı sahi, yoksa yok mu, olmayabilir mi de?

Bu susuzluk ve sıkıntı duygusu içinde tek bir yenilik yok, yok ama gecelerin ve gündüzlerin elbirliği ile bizlere sunduğu *ersatz*'ların[1] varlığı ile her seferinde gitgide artan bir umudunu yitiriş var mı var. Geceler gündüzler mi ne? Hani şu anıların, tarihlerin, ömrümden ve tenimden parçalar koparan tutkuların, şu öteki belirtiden apayrı, uzak mı uzak belirtilerin biriktirildiği yerdir, her

1. (Alm.) Bir şeyin benzeri, taklidi. (Ç.N.)

an uçacak kaçıverecek gibi yüzüme yapışıp kalmış şu öteki belirti mi? Bir öngörmeden öte artık·ham hayal, boş düşünce, şu, içinde sokaklara ve yıllara takılmış devinip durduğum yalancı özgürlük. 61

Her ne kadar, geleceğin yörüngesi üzerinde bir yerde, bir noktada, çoktan çürümüş bir beden, bir madde, tarih dışında bir şey gibi, habire yazıp duran bir iskelet olsam da, bu bedenin yine de bir şeylerden hak iddia ettiğini duyumsuyorum; bunu da, onu çürümekten alıkoyacak akıl almaz bir işlem olan bilincinden hesap sorarak yapıyor. Ben olan, "ben"im olan bu beden geleceği sezebiliyor, içinde bulunduğu durumu da. Kendini olduğu gibi kabullenmeyi reddederek, bu olgunun nesnel ilişkisini ânında geri çevirip, bilincin beden dışı, dünya dışı bir duruma dönüşmesini tamamlayabilirdi, bu da varlığa gerçek bir katılım olabilirdi. Bedenim, ben olan Morelli olmayacak çünkü 1950'lerin Morelli'si çoktan çürümüş biri ama beden var olacak çünkü ışıktan kapının gerisinde (ne demeli, şu bana yapışık buyurgan kesinliğe ne ad vermeli?) varlık, etten öte bir şeyler olacak ve et ve ruh ve ben, bir de ben olmayan ben, ne dünkü ne yarınki olmayacak olan ben. Her şey şuna bağlı... (karalanmış bir tümce.)

Hüzünlü son: *Satori*[1] bir anlıktır ve her şeyi çözer. Ama o noktaya varmak için, ters yönde yürümek gerek, tarihî akışın tersine, dış ve iç çevrenin de karşıt yönünde. Çok geç, benim için çok geç, İtalyanca öğreneceğim diye çatla patla, ne demezsin ya bir de Batı kalmış bana kala kala, sabahları az biraz sütlü kahvem, aman ne hoş da ne hoş...

(-33)

1. Zen felsefesinin ana amacı olan aydınlanma ve uyanış. (Ç.N.)

62

Bir tarihte Morelli bir kitap yazmayı tasarlamıştı, kopuk kopuk notlar halinde kaldı elinin altında bir yerlerde. Yapıtı en iyi biçimde anlatan tümce şu: "Psikoloji, eskimiş bir terim. Bir İsveçli, düşüncenin kimyası diye bir varsayım geliştirmiş. Kimya, elektromanyetik alan, canlı maddenin içindeki gizli anlam, hepsi de garip biçimde *mana* bilgisini çağrıştırıyor; böylece toplumsal davranışlar dışında araya bir başka doğanın girip işleyişinden kuşkulanabiliriz; öyle bir bilardo karşılaşması ki, bireylerin bazısı, Oidipus'suz, Rastignac'sız, Phèdre'siz, kişilerin bilinçleri ve tutkuları *a posteriori*[1] olarak el altında tutuldukları ölçüde ***kişisel olmayan*** bir dramı ya başlatıyor ya da yaşıyorlar. Daha yüce biçimde anlatmak istersek, sanki dramdaki karmaşık yapılı kişilerin çileleri düğümlenip düğümlenip çözülüyordu, diyebiliriz. Tut ki İsveçli bilginin hoşuna gitsin diye böyle. Örneğin bazı bireylerin, istemeseler de başkalarının derin kimyası üzerine etkileri var diyelim veya tam tersi, başkaları da sizin kimyanızla ilgileniyor, öyle ki zincirleme tepkime başlıyor, madde ayrılıyor ya da oldukça ilginç, oldukça kaygı verici madde değişimleri oluşuyor.

1. (Lat.) Sonradan gelen. (Y.N.)

Eğer durum böyle ise, tek bir araştırma yeterli, psi- 62
kolojik olarak (sözcüğün, bu çok eski sözcüğün klasik anlamında) tepkime gösterdiğine inanan bir insan topluluğunu ele almak, araştırmalar yapmak yeterlidir. Yaşayan madde içinde bir tek durak bir tek kesinti var ki, sonsuz biçimde gelişen araya girmeler, eskiden buna biz, şiddetli arzu, sempati, irade, kanaat, derdik ve bu durakta işte her tür düşünme ve betimleme ile uzlaşmasız aykırılıklar çıkar ortaya: işgal kuvvetleri, yabancı güçler, insan kentin tüm hak hukukunu ele geçirmek amacıyla ilerler ağır ağır; bizi, birey olarak aşan, varmayı amaçladığı kendi sonuçları için bizleri kullanan *homo sapiens* durumundan kaçıp kurtulup... peki hangi *homo*? Çünkü *sapiens* de eski, bir başka çok eski sözcük, şu hani, hangi anlamda olursa olsun, kullanmadan önce iyice bir silkeleyip tozlarından arındırılması gerekenlerden.

Eğer bu kitabı yazmış olsaydım, akım halindeki varlıkların durumunu halihazırda kullanılan psikolojik bilgilerle açıklamak olanaksızlaşacaktı. Kişiler hepten deli ya da budala tipler olacaktı. Bu akımın tepkime ve karşı tepkimeleri yetersiz kalacağından değil (aşk, sevgi, kıskançlık, acıma, nice bu türden şeyler) ama yüce, üstün varlık aşamasında *homo sapiens* kendine zar zor bir yol açabilecekti. Sanki üçüncü bir göz* gibi, alın kemiğinin altında zar zor kırpıştırılan bir göz. Her şey sıkıntı, her şey kaygı, her şey bulantı, baş dönmesi, sürekli köklerinden sökülüş gibi, psikolojik varoluş, nedenlerin ortadan kalktığı bir alan gibi; şu kuklalar yırtınacaklar habire, ya birbirlerini parçalayacak, ya sevecek ya da fazlaca kuşkuya kapılmaksızın, yaşamın, insanlarda anahtarı, onlarda, onlar için, onlar aracılığıyla, onları kullanarak, değiştir-

* Wong'un notu (kurşunkalemle): "En sonunda varılmak istenen yeri belirtmek için kasıtlı olarak seçilmiş metafor."

62 meye çalıştığını kabullenecekler, tabii, zor kabullenilecek bir tutum, hani başka başka zamanlarda, akıl-anahtarı, duygu-anahtarı, pragmatik-anahtar gibi kavramların ortaya çıkması gibi. Her başarısızlıkta, art arda vuran bozgunlarda, son değişime doğru bir arayış, sözcükleri yoklaya bula, davranışları, kanla lekeli sevinçleri bula yitire... biraz önceki sözleri arayıp özenle kullanmaya çabalayışımız gibi."

(-23)

63

"Kıpırdamasana," dedi Talita, "gören de soğuk kompres değil de zehir zemberek bir şey koyuyorum sanacak sana."

"Elektrik akımı gibi bir şey oluyor," dedi Oliveira.

"Saçmalama."

"Fosforumsu ışıklar görüyorum, parıltılar, sanki Norman McLaren'ın bir filmi gibi."

"Kaldır biraz kafanı, bu yastık ezilmiş iyicene, değiştireyim."

"Kafanı değiştirsen daha iyi olmaz mı," dedi Oliveira. "Genel cerrahi bayağı ahkâm kesiyor bu konuda, kabul etmek gerek bunu."

(-88)

64

Bir keresinde Quartier Latin'de rastladı Pola'ya, Pola da herkes gibi durmuş, kaldırıma bakıyordu. Napoléon'u profilden, yanı başında hemen, Chartres'ı gösteren bir röprodüksiyonla biraz ileride yeşil çimenler üzerinde tayıyla birlikte bir kısrağı seyretmek gerekiyordu. Yapanlar, iki sarışın gençle Çin Hintli bir kızdı. Yanı başlarındaki tebeşir kutusu on ve yirmi franklık paralarla doluydu. Zaman zaman ufak tefek bir şeyleri düzeltmek amacıyla sanatçılar eğilip resimde son rötuşları yapıyorlardı, işte tam o sırada paralar yağıyor olmalıydı.

"Penelope sistemini uyguluyorlar ama hiçbir yanını bozmadan," dedi Oliveira. "Şu kadına bak örneğin, kesesinin ağzını ne zaman açtı biliyor musun, küçük Tsong-Tsong yere atılıp mavi gözlü sarışın kadının orasını burasını düzeltirken. Yapılan iş ancak onları harekete geçiriyor."

"Adı Tsong-Tsong mu onun?" diye sordu Pola.

"Bilmem ki! Ayak bilekleri ne de güzel."

"Şu işe bak, gün boyu yap, yap, sonra gece sokak süpürücüleri gelsin, bir şey kalmasın geriye."

"İşin güzel yanı da bu zaten. Renkli tebeşirle figürler, tam bir tez konusu. Eğer süpürücüler geceden hepsini silememişlerse, Tsong-Tsong kovayı süpürgeyi kapıp

gelecektir. Her sabah aynı iş yeni baştan ele alınmalı. İnsanlar bu iş için para atıyor onlara ama gerçekte çalıyorlar onların tablolarını; çünkü aslına bakarsan, hiç mi hiç silinmez bu tablolar. Kaldırım değiştirirler yalnızca ya da renkleri değişir, hepsi de tek bir elin tuttuğu tebeşir kutusu sanki, birbirine ekli devinimler sistemi. Biraz abartarak düşünecek olursak, örneğin şu çocuklar sabahleyin kolunu havada sallayıp dursa da Napoléon'u çizdiği zaman verdiğimiz on frankı hak etmiş olur yine de. Ama denemek gerek. Neyse, sen bir yirmi franklık atsana, eli sıkılık etme bakalım." 64

"Daha sen gelmeden verdim bile..."

"Harika! Aslında bu paraları ölülerin ağzına atıyoruz, Tanrı rızası için sadaka. Bugünümüze şükürler olsun, her ne kadar şu katedral birazcık su altında bir saniye içinde silinip yok olacaksa da, tebeşirle çiziktirilivermiş bir görüntüden ibaret de olsa, şükürler olsun sana yine de. Paralar orada, katedral yarın yeniden doğacak elleri altında. Bizler ölümsüzlüğü satın alıyoruz, para verip yapılış süresini ödüyoruz, tamam mı. *No money, no cathedral.*[1] Sen Pola, sen de tebeşirden misin ne?"

Ama Pola yanıt vermedi bu soruya. Kolunu onun omzuna attı Oliveira. Boul'Mich'te, Dauphine Sokağı'na sapmadan önce, bir aşağı bir yukarı dolaşıp durdular. Renkli tebeşirlerden oluşma bir dünya çevrelerinde dönüyor, onları da oyunlarına çekiyordu, patates kızartmaları, sarı tebeşir, şarap, kırmızı tebeşir, soluk, dingin gökyüzü ise maviyle, nehir tarafı biraz yeşil demekti. Bir kez daha parayı sigara kutusuna atacak, katedrali kendileri için yaptıracaklardı yeniden, bu davranışları ise onları, birazdan silinip yeniden doğuşa mahkûm edecekti; hor-

1. (İng.) Para yoksa katedral de yok. (Ç.N.)

64 tumdan fışkıran suyun altında silinip gidecek, sonra yeniden ortaya çıkacak, çizgi çizgi karalar, sarılar, maviler. Dauphine Sokağı gri tebeşir, merdivenler inadına kahverengi tebeşir, odada ne varsa uçucu çizgilerle açık yeşil, perdeler beyaz tebeşir, yatak ve üzerindeki tüylü battaniye, pançó, rengârenk tebeşirle haykırıyor: Yaşasın Meksika! Sevişmek, onları şu an kıpırtısız bırakan bir saptayıcının açlığını duyan tebeşirlerle, ağzı portakal rengi, hüzün ve yorgunluk, parmakla yoklanınca anlaşılamayan bir toza dönüşen renksiz tebeşirlerle boyanmış, kâh uykudaki yüzlere konuveren, bedenleri çizmekten yorgun düşmüş tebeşirlere çöküveren renkte.

"Her şey ellerinin arasında, daha sen dokunur dokunmaz, hatta bırak dokunmayı, baktığın anda bozulup dağılıyor," dedi Pola. "Feci bir asit gibisin sen, korkutuyorsun beni."

"Metaforlara fazlaca bel bağlıyorsun."

"Sen diyorsun diye değil, bir tür... Bilmiyorum, bir huni gibi. Bazen bana öyle geliyor ki, kollarının arasında kayıp gidecek, bir kuyuya yuvarlanıp düşeceğim. Bu, inan, boşluğa düşmeyi düşlemekten de beter bir şey."

"Belki de," dedi Oliveira, "yeterince yitip gitmemişsindir."

"Beni rahat bırak lütfen. Yaşamayı biliyorum ben, anlıyor musun? Böyle yaşadığım gibi yani sürdürürsem daha iyi. Burada, dostlar arasında, bana ait eşyalarla birlikte yaşayıp gidiyorum işte."

"Say bakalım bir bir, faydası vardır, yapış adlara, o zaman yuvarlanıp gitmezsin düşmezsin kuyulara. Komodinin oracıkta, perdelerde tek bir kıpırtı yok, Claudette'in telefon numarası defterindeki yerinde duruyor. DAN-ton 34, numarası kaç bilmiyorum, anacığın da, Aix-en-Provence'tan mektuplar yolluyor sana. Her şey yolundaymış..."

"Korkutuyorsun beni Güney Amerikalı canavar," dedi Pola, ona sokularak. "Hani karar vermiştik, benim eve gelince, şeyden söz etmeyecektik hiç..." 64

"Renkli tebeşirlerden mi?"

"Hepsinden, ne varsa işte."

Oliveira bir sigara yaktı, Gauloises marka, komodinin üstünde katlı duran kâğıda baktı.

"Bu tahlilleri mi yaptıracaksın?"

"Evet, tez elden yaptırmam isteniyor. Şurayı yoklasana bir, geçen haftakinden daha iyi gibi."

Hava neredeyse kararmak üzereydi, Pola, yatakta uzanmış olduğu yerde Bonnard'ın resimlerindeki insanları andırıyordu. Işıklı bir yeşil içinde, pencereden gelen son ışıkta... Şafak süpürgecisi, diye düşündü Oliveira, eğilip onun kararsız parmak ucuyla gösterdiği yeri öptü. Ama süpürgeci kadınlar dördüncü kata kadar çıkmazlar ki. Süpürgecilerin ve sulayıcı kadınların buraya dek çıktıkları ne duyulmuş ne de görülmüştür, üstelik yarın biri gelecek, bir ressam, bir desinatör, yeniden aynısını, tıpatıp benzerini bunun, şu öylesine çözülüp serilmiş öylesine yumuşak eğrileri yumruları çizecek, içindeki... Düşüncelerinin burasında durdu, öyle bir andı ki bu, bütünüyle öpüşüne vermiş kendini, öpüşü olup çıkmış...

(-155)

65

Kulüp üye kartı örneği.

Gregorovius, Ossip.

Uyruğu yok.

Ayın on dördü (karanlık bir çehre, Sputnik'in aya fırlatılışı yakınken hem): Kraterler, denizler, küller, hangisi acaba?

Siyah, gri ve kahverengi giyinmeye eğilimli. Tek renk giysilerle onu gören olmamıştır. Üç kat giysisi olduğunu söyleyenler var ama, birinin ceketiyle öbürünün pantolonunu değiştirip giyerek çeşitli renkleri elde ediyor. Onu anlatmak zor olmayacak.

Yaşı: Kırk sekiz yaşında olduğunu söylüyor.

İşi: Aydın. Büyük teyzelerinden birinin yolladığı parayla geçiniyor.

Oturma belgesi: AC 3456923 (her altı ayda bir yenilenir. Daha önce dokuz kez süresi uzatıldı ama gitgide zorluk çıkıyor).

Ülkesi: Borzok'ta doğmuş (doğum yeri büyük bir olasılıkla yanlış yazılmış. Paris Emniyet Müdürlüğü'ne bu konuda bir başvurusu var. Kuşkularının nedeni tutanakta belirtilmiş).

Ülkesi: Doğduğu yılda Borzok'un büyük bir kısmı

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu içindeymiş, doğal olarak Macar asıllı. O ise Çek olduğunu takmış kafasına, böylesi daha çok hoşuna gidiyor.

Ülkesi: Büyük bir olasılıkla İngiltere. Glasgow'da denizci bir babayla karada oturan bir anneden doğmuş olmalı, zorunlu olarak limanda durak yapmanın sonucu olacak, eğreti kalış, esmer bira ve Stewart Caddesi 22 Numara'daki Miss Marjorie Babington'un yabancılardan aşırı derecede hoşlanıyor olması.

Gregorovius doğum öncesi dönemine ait öyküleri bulup, fırçalayıp, tozundan toprağından arındırmayı pek sever, annelerini aşağılar (üç annesi vardır, her masalına bir anne), durmadan onların ahlaksızlıklarını, kötü huylarını çarpar yüzlerine. Bosnalı olan Magda Razenwill, elinde viskisi ya da konyağı ile gezen biri; lezbiyendir, *carezza*[1] üzerine pek bilimsel olmayan bir inceleme kitabının yazarı (dört ayrı dile çevrilmişti). Miss Babington ise cin içmekten buharlaşmış neredeyse, sonunda Malta'da fahişe olmuş. Üçüncü annesi ise Etienne, Ronald ve Oliveira için gerçek bir sorun, onun, Beaujolais şarabı, Côtes du Rhône ya da Bourgogne Aligoté şarabı arasında oradan oraya gezinip duruşunun tanıkları üçü de. Duruma göre adı ya Galle, ya Agdalle ya da Minti oluyor. Hersek'te özgür bir yaşam biçimi var ya da Hersek değilse Napoli'de bazen de bir vodvil topluluğuyla tüm Amerika'yı dolaşıyor. İspanya'da ilk sigara içen kadınmış, Viyana Operası'nın kapısında menekşe satarmış, gebelikten korunma yöntemleri geliştirmiş, tifüsten öldü derler ama Huerta'da kör biri gibi çıkar ortaya; sonra Tsarskoie-Selo'da çarın şoförüyle ortalıktan kaybolur; biseksüel olduğu yıllar oğluna şantaj yapmış, ayrıca hidroterapi

1. (İsp.) Okşama. (Ç.N.)

65 yapıyor, Pontoise'daki bir papazla gizli ilişkiler içinde, üstelik Gregorovius'u doğururken ölmüşmüş, Gregorovius zaten olsa olsa Santos Dumont'un oğlu olabilirmiş. Tanıklar, nasıldır nedir anlayıp, anlatamadıkları halde bu ânında habire değişmeler ya da art arda bir öyle olup bir başka biri olması bu üçüncü annenin dikkatlerini çeker. Üçüncü anne, Gurdjieff'in referansıyla birlikte anılıyordu ki Gregorovius kâh bayılıyordu buna kâh tam tersi, nefret ediyordu.

(-11)

66

Morelli'nin iki yüzü; Bouvard ve Pécuchet yanı ve edebiyat yıllıkları derleyen yanı (aradan bir süre geçmişti ki "yıllık" dedi çıktı yapıtlarının hepsine birden).

Bazı düşüncelerin *resmini çizmek* isterdi Morelli ama yapamaz ki, notların kıyısına kenarına çiziktirilmiş taslaklar feci! Saplantı gibi titrek bir helezonun çizilmesi, biteviye, Sançi'nin *stupa*'sını[1] süsleyen desenleri andırır havada şeyler.

Bir türlü bitiremediği kitabı için hazırladığı, karaladığı sayısız son bölümler, bitiremeyip, sonunda maket halinde bırakır. Sayfa tek bir tümceden ibaret: "Aslında ben daha öteye gidilemeyeceğini biliyordum çünkü daha ötesi yok." Bu tümce bütün sayfa boyunca yinelenerek yazılmış, sayfanın görünümü bir duvara benziyor, bir engeli andırıyor. Ne nokta var, ne virgül ne de marj çizgisi. Sonuç olarak tümcenin anlamını neredeyse resimleyen sözcüklerden bir duvar, arkasında bir şey olmayan bir engele şiddetle çarpmak. Ama aşağıda sağ alt köşede tümcelerden birinde küçücük bir sözcük eksik. Usta bir göz, tuğlalar arasındaki zaman çatlağından süzülen ışığı görmekte.

(-149)

1. Buda'ya ya da başka kutsal kişilere ait olduğu kabul edilen röliklerin saklandığı anıt. (Y.N.)

67

Ayakkabımın bağcıklarını sıkıca bağlıyorum; durumumdan hoşnudum, ıslık çalıyorum ve birdenbire mutsuzum işte. Ama bu kez seni bir köşeye sıkıştırdım hey sıkıntı, her tür zihinsel uzantıdan, yadsımadan *önce* davranıp duyumsadım seni. Kurşuni renkte gibi acı duymanın rengi ve mide herhalde yeri. Ve neredeyse aynı anda (tamı tamına sonrası diyeceğim, bu kez beni yanıltamayacaksın) algılama oluyor, açıklayıcı ilk düşünceyle: "Haydi, işte yaşanacak bir gün daha," vs. Sonrası mı: "Sıkıntı duydum *çünkü*..." vs.

Alttan üfüren, eskilerden çıkıp gelen bir rüzgârla itilen teknede yelken açmış düşünceler (altta, deyişle fiziksel konum sınırlaması yapılmış oluyor). Yeter ki kesilsin meltem ya da yön değiştirsin (*peki ona yönünü değiştiren nedir?*). İşte bir yığın şen şakrak, renkli yelken bezleriyle küçücük tekneler. "Neyse, şikâyetimiz yok işte." Ya da bu türden bir tümce.

Uyandığımda, panjurlar arasından sızan şafak rengi ışığı gördüm. Gece karanlığı içinde öylesine uzak bir yerlerden çıkageliyordum ki, kendi kendimi kusmak geldi içimden orta yere; yeni bir günün kapısında bulmak kendimi, ürküng, ne farkı vardı bugünün öbüründen, aynı mekanik duyarsızlıkta değil miydi? Bilinç çalışıyor

sonra, görülen ışık mı, açılan gözler aralanan gözkapakları, panjurlar ve şafak. 67

Yarı uykulu halin biliciliği içinde, şu an, dinlerin insanı coşturma ve kendinden geçirmesinin ne korkunç olduğunu düşünüp, ölçüp biçtim: kozmostaki bitimsiz mükemmellik, dünyanın ekseni çevresinde bitmez tükenmez devrimi. Bulantı, dayanılmaz zorlayıcı önlemler, bastırma duygusu. *Güneşin her gün yeniden doğduğunu kabul etmeliyim.* Korkunç. *İnsanlık dışı bir şey.*

Yeniden uykuya dalmadan önce fır döner, değişken, olağanüstü güzel rastlantılarla yüklü bir evren, esnek bir gökyüzü düşledim (gördüm desek), öyle ki güneş aniden kayboluyor ya da yerine çakılı duruyor öylece ya da biçim değiştiriyor.

Garip ama şu değişmez yıldızların yok olmasını diledim, şu Trust Divino saatlerinin pis ışıklı reklam panosu ya da yazısı yıldızlı gök.

(-83)

68

Şarabı dikliyordu ki, hemen kadeh tostoparlak yuvarlanıp, her ikisi, içen ve içilen sıvışkan bir olgunluğa erişip, kâh anlaşılmaz, ilkel bir dilcikle söyleşip kâh öfkeden çıldırtırcasına bir suskunluğa dalarak bazı... Ama kafasını her daldırmaya kalkışta sardalye konservesine, inim inim inlemeler mi, kıpır kıpır kıpırdanmalar mı kalkmadan geceye çevrilmiş yüzünün yok oluşunu izlemek de, panjur aralarından sızan ışıklı çizgileri duyumsamak da ayna gibi yüzünde yansıya yansıya, karışıyordu birbirine, hangisi? Yansımak mı, dağılmışından kendini toparlamak mı yoksa; uçucu, bulanık, kalakalıyordu, her şey elini ayağını kesiyor, hap filan içmiş gibi hani düşüverirsin ya içine, öyle. Ama yine de, başlangıçtı bu daha, başlangıç, daha neler vardı kabullenmesi gereken, yavaşça yanına yaklaşan, kucağına, başı kesik balıklar, yetimcikler. Şarap ve o. Daha aralarında yenice ödüllendirmemişler miydi birbirlerini, gece ötüşleri gibi uzun çığlıklar urgan olmuş, o onu, o da onu taçlandırıp ama n'olmuştu sonra? Cirit atmamışlar mıydı, biri ötekini dürtüp harekete geçirerek; sonu, doruk noktasına varacaksın, orada, dölyatağının öfkeli hırçın kasınmaları, ağza dönüşmüş, soluk soluğa, sağanak sağanak, aşırı nemli, nefis, iç bayıltıcı bir yerde, kasınımlı bir denizi döne dura duyumsa-

malar. Vay, vay! Yüksek yüksek yerlerde, tepelere kon- 68
muş da uçuştalar. Dans eder gibi mi, acımsı denizlerde; inciler, mercanlar, kıyılar. Biri titreye titreye, öteki biline gide, hepsi ve her şey, çözülüp, eriyip döne dura, derin derin bir neyse, orada, gergin, tel haddeden geçmiş mi, yayılmış gazımsı neler, zalimce, zalimce kalafatlar, sanki zevkin sınırında sıkışıveren.

(-9)

69

Talita'ya Latin Amerika İspanyolcasındaki bibliyografik belge toplamasında yardımcı olmak ve teşekkür etmek amacıyla, Oliveira aşağıda bir kopyası verilen, korkusuz düşünür Thein'in 1877'de Bruxelle'de *Bizarre* adlı dergide yayımlanan yapıtını temelli ona vermeye razı oldu.

CEHENNEMİN VAR OLMADIĞINA DAİR MATEMATİKSEL KANIT:

Josaphat Vadisi yüzeyi 60.000.000 metrekaredir.

Şöyle düşünelim; bütün ırklardan birer çift var, beş çift, bu da on kişi eder, bu verilere bileşik faiz formülünü uygulayalım, görürüz ki, büyük tufana kadar 9.289.000 kişi doğmuş demektir 1.658 yılda. Tufandan günümüze, içinde bulunduğumuz döneme, 2.326 yıl geçtiğini düşünürsek; bu zaman süresince beş çift süregelmiş olsa; bunların üreme sonucu 2.213.867.610.000 çocukları olurdu, bu hesapları 2000 yılına dek götürürsek, 34.326.414. 259.675. 172.000 gibi bir sayı çıkar, 9.289.000 ile birlikte 34.326.414. 259.684.461.000 torun demektir. İyilik olsun diye bütün Katoliklerin kurtulduğunu varsayarsak, sayıları bugün dünya nüfusunun 1/7'si olduğuna göre, cehennemdekilerin sayısı tufandan önce doğanlardan oluşacak, tufandan sonra doğanlar, 2000 yılına dek yani, İsa'dan sonra 44 yılından beri doğanların 1/7'sinden daha az olacağından bu sayı 4.903.773.008.164.544.000 olacaktır, böylece tüm cehennemlik sayısı 29.422.641.251. 519.917.000 olur.

Yeni doğan bebeğin ortalama hacmi ile büyük bir insanın hacmi aşağı yukarı 1/20 metreküptür; yukarıda sayısı belirtilen cehennemliklerin kütlesi ise 705, 540 metre çapında sert bir kütle oluşturacak nicelik göstermektedir, oysa dünyanın çapı 6.366.200 metredir. İnsanın çıkış noktasına doğru geriye gidersek, bazı Alman natüralistlerine göre, 80.000 yılına dönsek, cehennemlik ölülerin sayısı dünyanın hacminin üç katı büyüklükte bir küre oluşturabilecek nicelikteydi. 69

Şimdi 34.326.414.260 milyar kişiyi kıyamet günü yeniden canlanıp yargılanacak bu sayıda kişi nasıl bir araya toplanacak; dünyanın yüzeyi çünkü 60.000.000 metrekaredir; böylesi bir cehennemlik insan kütlesi derinliği 5.660 metreye dek varan kayaların toprakların altından yeryüzüne nasıl çıkacak?

(-52)

70

"İlkel haldeyken ben, Tanrım yoktu benim...; yalnızca kendimi seviyordum başka birini sevmiyordum; sevdiğim şeydim ben ve olduğum şeyi seviyordum, özgürdüm, Tanrı'yla ya da her şeyle kıyaslanınca özgürdüm. Bu nedenle Tanrı'ya yakarırdık, bizi Tanrı'dan kurtarsın diye, gerçeği anlamak istiyoruz ve onunla olmak, Cebrail'in İsrafil'in, sineğin ve ruhun özdeş olduğu yerde, var olduğum yerde ve olduğum şeyi sevdiğim ve sevdiğim şeyi olduğum yerde sonsuza dek sevincine varmak, erişmek ona..."

MEISTER ECKHARDT,
Beati pauperes spiritu[1] vaazı.

(-147)

1. (Lat.) Ruhu kutsanmış olan fakirlerdir. Kutsal Kitap, "Yeni Ahit", Matta 5:3. (Y.N.)

71

Morelli'den.

Ne demek bu, kısacası nedir şu binlerce yıllık bir krallığı keşfetme masalı, bir yeryüzü cenneti mi, bir başka dünya mı yoksa? Günümüzde bu konuda yazılan ne varsa ya da okunmaya değer neler varsa, hepsi de belli bir özlem çevresinde dönüyor. Arkadia kompleksi, Büyük Dölyatağına dönüş, *back to Adam, le bon sauvage*[1] (vesaire), *yitik cennet, yitik çünkü arayan benim, seni arıyorum, tek bir ışık yok...* Kimileri adalar diyor (Musil), kimileri *Guru*'lar (Paris-Bombay uçağına bir bilet alacak paran varsa tabii) kimileri de daha basit biçimde ele alıyor, kahve fincanını tutup, her bir yanına bakarak, fincan nasıl bir fincanmış diye değil, hepimizin içine daldığı saçmalığın ölçülüp biçilemez, ne olduğu anlaşılamaz halinin tanığı gibi tutuyor fincanı ve bakıyorlar, sen sanıyor musun ki bu nesne sadece ufak bir kahve fincanıdır, oysa bize kuantum mekaniğini, Planck ve Heisenberg'lerin kuramını kısaca anlatmakla görevli gazetecilerin en aptalı bile her şeyin titreştiğini, hidrojen

1. (İng. ve Fr.) Âdem'e dönüş; iyi huylu vahşi. (Ç.N.)

71 ya da kobaltın her an sıçramayı bekleyen kedi gibi olduğunu, bununla bizlerin, hepimizin birden nalları havaya dikeceğini üç sütun üzerine anlatmak için az çaba sarf etmezdi hani. Kaba biçim, gerçekten de kendini anlatmanın kaba biçimi.

Kahve fincanı beyaz; iyi huylu vahşi esmer; Planck müthiş bir Alman'dı. Bütün bunların ardında (her zaman ardında, çağdaş düşüncenin temeli orada zaten) Cennet var, öteki dünya, Hurqalyā ülkesinde gözü yaşlı bir biçimde el yordamıyla aranan maskara masum, yüzü gözü boyalı. Her durumda, herkes aramakta onu, herkes kapıyı açıp, oraya oynamaya gitmek istiyor. Yeryüzü Cenneti'ne değil, Yeryüzü Cenneti'nden olduğu kadar patlamalı motorlu uçaklardan ellerini eteklerini çekmek için de Nikita, Dwight, Charles ya da Franco'nun kalabalık ağırlığından, çalar saatlerin zillerinden, termometrelerden, vantuzlardan, kıçına tekme yiyip emekliye ayrılmalardan kurtulmak (kırk yıl boyu kıçını iyice sıkıyorsun, tekmeyi yediğinde daha az acı duyasın diye tabii ama yine de acı duymanı engellemiyor bu ve kıçına yediğin ayakkabının her seferinde ucu biraz daha derine gömülüyor, her yiyişte zavallı kıçın daha bir iyi pişiyor, astsubayınki de, edebiyat öğretmenininki de, hemşireninki de aynı) bir de diyoruz ki *homo sapiens* binlerce yıllık krallığın giriş kapısını aramıyor, yok canım (aramasa iyi olurdu doğrusu, fena mı) ama niye ararlar arasalar biliyor musunuz, hemen artlarından kapatabilmek için ve kuyruk sallamak, hoşnutça, halinden hoşnut bir köpek gibi, hoşnut olacaklardır çünkü tekmenin o kapının öte tarafında kaldığının bilincindedirler, kimse kapıyı açmasın diye de kapalı kapıya iyice yaslanırlar, rahatladıklarını belirten oflayış puflayışla, sıkıştırdıkları kalçalarını gevşetirler, yeniden dikilirler ayağa ve bahçenin minicik çiçekleri arasında gezinmeye başlarlar, gidip bazı oturur-

lar, tamı tamına beş bin yıldır orada durup duran buluta bakarlar, belki de yirmi bin, olur da, eğer biri çıkıp her şeyi yıkıp bozmazsa, şansları varsa birazcık, sonsuza dek bu bahçede küçük çiçeklere bakakalırlar. 71

Zaman zaman, kıçlarını iki elleriyle kavramış, korugan biçiminde yürüyenlerin bölüğü arasında kendilerini korumak için alışılagelmiş üç boyutlu tekmelerden korumak için bu kapıyı kapatmak isteyenler de vardır, Kant'çı kategoriden tekmeleri, yetkin aklın arşivlerinde çürümüş ilkeleri adına yediğiniz tekmeler ve bitmez tükenmez saçmalıklar sonucu yenilen tekmeler, bunun dışında daha ama bu adamlar (başka deli herifler de var) onlarla birlikte hâlâ, bizlerin yeryüzünde olmadığımızı sanıyorlar, dev babalarımız bizi ters yönde bir koşuya kattılar, çıkmalıyız o sıradan, eğer sonunda at üstünde duran bir heykel ya da örnek bir dede olmak istemiyorsak ve hiçbir şey kaybetmiş değiliz henüz, eğer her şeyin mahvolduğunu söylemek cesaretimiz varsa, evet sonra sıfırdan başlamak gerek yeniden, 1907'de bir ağustos sabahı Brasco Tepesi'nde kazdıkları tünelin, dünyanın ya da yaşamın ekseni olmadığının farkına varan işçiler gibi, sonunda Dublivna'dan oraya giden Yugoslav işçilerin kazdığı 1.500 metrelik tünelden dışarı çıkacaklardı. Ne yaptı dersiniz bu ünlü işçiler? Bu tarihe geçen işçiler tünellerini olduğu gibi bırakıp yüzeye çıktılar ve birkaç gün, birkaç gece sonra, Piemonte'nin farklı yerlerdeki kantinlerinde özgürce konuşup tartıştıktan sonra, Brasco'nun öte yakasını, bir başka yerini kazmaya koyuldular ve Yugoslav işçilerden etkilenmeksizin sürdürdüler çalışmalarını, bunun üzerine, dört-beş gün kadar sonra Dublivna'nın güney yakasına vardılar, emekli bir öğretmen gördü onları, banyosunun penceresi hizasında görünce şaşakaldı. Dublivnalı işçiler bir örnek olabilirdi (ama şükür ki işçiler niyetlerinin ne olduğundan söz etmemiş-

71 lerdi kimseye), oysa onlar var olmayan bir tünelle karşılaşmayı, ona ulaşmayı istemekte ısrarlıydılar, hani bazı şairler salonlarının penceresinden gecenin bir vakti eğilirler ya aşağıya doğru, öylece.

Şaka yaptığımı sanıyorsanız gülebilirsiniz ama şaka yapmıyorum efendim; onun kendine özgü gülüşü, yeryüzünde akıtılan bütün gözyaşlarından daha yararlı oluklar açar. Her ne kadar Melpomene'nin Kraliçe Mab'dan daha doğurgan olduğunu ileri süren kalın kafalılar varsa da. Bir kerecik olsun bu konu üzerinde aykırı düşsek, evet demesek ya; gerekli bu. Belki de bir çıkış kapısı vardır ama bu çıkış kapısı giriş kapısı olmalı herhalde. Belki de gerçekten bin yıllık krallık diye bir şey var ama saldırıp da bir kaleyi ele geçirmek, düşman ateşi önünde kaçarken olmaz elbet. Şimdiye kadar bu çağ, bir yığın şeyin önünde gerilemekte, kaçmakta buldu kolayı, bazen fırsat kolluyor, bazen kapılara dalıveriyor. Sonrası? Kimse bilmiyor sonra neler olup bittiğini; belki de birileri görmeyi başardılar ve ölüp gittiler sonunda, kapkara koca unutkanlık içinde yavaş yavaş silinip gittiler, yutuldular; başka bazıları, daha sınırlı, kısıtlı yazgılarıyla yetindiler ve yazınsal ya da bilimsel alanda ya da turizm sektöründe uzmanlaştılar. Kaçışlar bir güzel planlanıyor, ele alınırken de teknolojik hale getiriliyor, Modüler'le ya da Naylon Yöntemi'yle ölçülüyor. Sarhoşluğun, sefih yaşam biçiminin bir tür yöntem, kaçış yöntemi olduğunu sanan aptallar da var; ya da uyuşturucuyu ya da eşcinselliği; ya da güzel, harika ama boşuna olan ne varsa *insanın içinde*, sistemleştiriliyor, krallığın anahtarı haline getirilebiliyor. Bizimkinin içinde bir başka dünya olabilir ama bizler günlerin ve varlıkların karmaşasında, inanılmaz sarmalında o dünyanın siluetini kese parçalaya bulamayız, ne körleşerek ne de büyüyüp şişinerek, bulacağız. Öyle bir dünya yok, onu biz yaratmak zorundayız,

Anka Kuşu gibi tıpkı. O dünya, bizim dünyamızın içinde var ama su nasıl oksijende ve hidrojende varsa öyle ya da nasıl Garcilaso'nun, on bir heceli dizelerinden herhangi birini yazması için gereken tüm elemanların, *İspanyol Dil Akademisi Sözlüğü*'nün 78., 457., 3., 271., 688., 75. ve 456. sayfalarında bulunması gerekiyorsa. Diyelim ki dünya bir figür yalnızca, iyi ya, onu iyi yorumlamayı bilmek gerek. Yorumlamak derken, icra derken, onu yaratmak demek istiyoruz. Söyleyin, bir sözlükle salt sözlük olduğu için kim ilgilenir ki? Eğer Beatrice Portinari derin bir simya oluşumuyla, maddenin çeşitli dönüşümleri ve basit karışımlar sonucu ırmak kıyısında ortaya çıkıverdiyse birden, ondan doğabileceklere nasıl ağzımız bir karış açık hayran kalarak inanmayalım? İnsanın işlevi ne yararsız, ne yararsız, kendi kendinin berberi, her ay düzenli kesiyor saçlarını, usanıp içi dönene dek; bulantı; ve her gün aynı sofrayı kurarak, aynı işlere koyularak aynı gazeteyi satın alarak, aynı akış içinde, aynı ilkeleri uygulamaya koyularak, öf ne bulantı. Bin yıllık krallık olabilir ama oraya ulaşabilirsek tabii, ona katılabilirsek ama adı o olmaz o zaman da. Zamanın elinden tarih adlı kırbaç alınsa, bütün boktan yasalar, amaçların, *filan yere kadar*'ların oluşturduğu yaralar deşilene dek güzellik kavramını kendi içinde biten bir son gibi algılamayı sürdüreceğiz, barışı da, her zaman kapının bu yakasında ve arzu edilen bir mülk gibi; ve gerçeği söylemek gerekirse, bu tarafı da pek berbat değil kapının hani, insan kötü duyumsamıyor kendini bu tarafta da; birçok insan, hoş parfümlerle, iyi ve şık giyimlerle, nitelikli bir edebiyatla, stereofonik aygıtlarla kendini avutan bir yaşamı sürdürüyor, o halde yeryüzünde gerçekten "zaman" diye bir şey varsa ve tarih de doruk noktasına varmış da eğer insan soyu Ortaçağ'dan çıkmış, Sibernetik Çağ'a giriyorsa, ne diye kaygılanıp durmalı

71

71 ki? *Tout va très bien, madame La Marquise, tout va très bien, tout va très bien.*[1]

Geriye kalanına gelince, aptal olmak gerek, ya bir şair ya da beş dakikadan fazla bir süre içinde kendini özlemlere kaptıran, özlemde yitip giden bir kaçık olmak gerek, oysa özleme kısa sürede bir son verilebilir pekâlâ. Bütün ulusların yöneticileri, bilim adamları, toplantılarında, her yeni uzay aracı fırlatılışı, her yeni hormon ya da nükleer reaktör bu avunma umutlarını biraz daha ezip geçiyor. Krallık plastik maddeden olmalı, orası kesin. Dünya, Orwell'in ya da Huxley'nin yazdığı gibi bir kâbusa dönüşsün diye değil, daha da beter, daha da beter bir şey olarak; nefis bir dünya olacak ki, sahiplerinin arzuladığı ölçülerde, tek bir sinek bile yok, okuma yazma bilen de, koca koca tavuklar, on sekiz ayaklı filan, nefis mi nefis, bir dünya ki teleksle ayarlanan banyolar, haftanın günlerine göre değişen renklerde sular, ulusal düzeyde sağlık hizmetlerine aşırı özen gösterilmekte,

her odada bir televizyon ve örneğin Reykjavik'te oturanlar için duvarlarda tropikal manzaralar, Havana'dakiler içinse Eskimo kulübelerinden görüntüler, her tür başkaldırı denemesini ânında yenecek, bastıracak, ince ince düşünülmüş ödüllendirmeler,

vesaire, vesaire.

Bu, aklı başında insanlar için son derece mükemmel bir dünya demektir.

Ama böylesine bir dünyada, akıllı olmayan tek, tek bir yaratık kalacak mıdır?

Herhangi bir köşede unutulmuş krallığın bir kalıntısı. Kötü vuran bir ölümde anımsamak bu krallığı. Bir gülüşte, bir gözyaşında, krallığın süregitmesi, varlığını sür-

1. (Fr.) Her şey yolunda, Madam La Marquise, her şey yolunda, her şey yolunda. (Ç.N.)

dürmesi. Kısacası, insan insanı öldürmek zorunda değildir. İnsan her zaman bundan kaçabilir, elektronik makinelere, uzay araçlarına sahip olarak kendisini öldürmek isteyene karşı çıkabilir, ona çelme takabilir, ondan sonra tutabilirseniz tutun bakalım insanı. Her şey öldürülüp yok edilebilir, krallık dışında, onu göz rengimizde saklı tutarız; her aşkta, kendi derinliklerimizin en derin yerinde bizi hırpalayan, bizi rahatlatan, bizi aldatan ne varsa orada taşırız krallığı. *Wishful thinking*,[1] olabilir; ama bu, tüysüz iki ayaklının başka tür bir tanımı olabilir.

(-5)

1. (İng.) Boş kuruntu. (Ç.N.)

72

"Eve dönmekle iyi ettin sevgilim, bu kadar yorgun duysan."

"*There's not a place like home*,"[1] dedi Oliveira.

"Bir mate daha alsana, yeni demledim."

"Gözlerini kapatınca insan daha bir acı tadı, harika. Sen kitabını okurken bıraksan da birazcık uyusam."

"Tabii canım," dedi Gekrepten gözyaşlarını silerken, bir yandan da *Idilio* dergisini aradı uysal uysal, tek satır okuyacak halde değildi ki.

"Gekrepten."

"Evet canım."

"Sıkma canını güzelim."

"Tabii tabii, sıkmam sevgilim. Bekle, ıslak bezi değiştireyim."

"İyileşince Almagro'ya gideriz, şöyle bir gezeriz. Belki de renkli bir müzikal filme denk geliriz."

"Yarına canım, şimdi dinlenmen daha iyi olmaz mı, çok solgunsun."

"Mesleğimiz bu, ne demezsin... Dert etme kendine. Cien Pesos'u işitiyor musun, ne güzel ötüyor."

1. (İng.) Ev gibisi yok. (Ç.N.)

"Yemini değiştirmeli şirin şeyin," dedi Gekrepten. 72
"Bize teşekkür ediyor sanki."

"Teşekkür mü?" dedi Oliveira. "Bakın hele, kapatıldı bir yere diye teşekkür."

"Hayvanlar için ne fark eder ki... Anlamaz onlar."

"Hayvanlar," diye yineledi Oliveira.

(-77)

73

Peki ama, kim iyileştirecek, kim kurtaracak bizi bu renksiz ateşten, kim gün biterken Huchette Sokağı'na bir koşu giden, kapı altlarından çıkıveren, daracık koridorlardan, taşları yalayıp duran; elle dokunamadığımız o ateşten kim kurtaracak bizi, ne yapacağız bizdeki yanıkları yıkamak için? O tatlı yaralar ki uzar uzar gider, içimizde süregitmek için yerleşir bir iyice, zamanla el ele vermiştir ve anılarla, bizi bu yakada alıkoyan ve bizi ağır ağır, kireçtaşına çevirene dek tüketecek olan küşü, tozlu maddelerle el ele. En iyisi anlaşma yapmak, uzlaşmak kedi gibi, kaldırım taşları arasındaki yosunlar gibi, çatlak sesli kapıcılarla çabucak içli dışlı olmak, pencerelerden sarkan, kuru dallarla oynayan, soluk yüzlü hastalık çocuklarıyla. Böylece hiç susamadan kendini yiye tükete, kendi benliğinin orta yerinde, gizliden gizliye olgunlaşan bir meyveyi saran yangı gibi, dayanmak yangılara, taşların bitimsiz biçimlerde birleşişi birbirleriyle, içlerindeki korun titreşimi olmak, yaşamımızda geceler boyu yol almak, damarlarımızda dolaşan kanın akışına boyun eğerek.

Kaç kez sordum kendi kendime, bütün bunlar sadece edebiyat mı diye, çözümsüz denklemlerin ve onları kuranların arasında yanlışa doğru koşarak gittiğimiz bir zamanda. Ama bir yandan da sormadan edemiyorum,

alışılagelmişin öte yakasında ne var ya da kendini sibernetik neşeye bırakmak daha iyi mi, değil mi? Burada da edebiyat yok mu? Başkaldırı, konformizm, sıkıntı, yeryüzü nimetleri, tüm çatallanmalar: Yin ve Yang, tefekkür ya da *Tätigkeit*, yulaf ezmesi ya da kokuşmuş keklikler, Lascaux ya da Mathieu, sözcüklerden bir hamak, yayıl, sallan, diyalektik zaten cepte, fırtılanlar pijamaların içinde, kıyametler salonda. Seçme olasılığı üzerine düşünüp durmalı ki bu da seçilen şeyi sarsar bozar eninde sonunda. Bir ikilem diyalektik olamaz ve sorunu ortaya koyma işi ikilemin kendisini zayıf kılıyor gibi, yani onu yalan çıkarıyor, yani bambaşka bir şeye dönüştürüyor. Yin ve Yang arasına kaç sonsuzluk sığar? Evetle hayır arasına kaç belki sığar? Her şey yazı, her şey masal. Namuslu mülk sahibine güvence üstüne güvence veren gerçek bizim ne işimize yarar ki? Bizim olası gerçeğimiz *uydurma* olmalı, yani bizim uydurduğumuz yazılar, edebiyat, resim, heykel, tarım, literatür, (pentür, skülptür, kültür, agrikültür), idrar kültürü, *tür*'le biten ne varsa dünyada. Değerler, tür-tür'ler, kutsallık, bir tür, toplum başka bir tür, aşk arı-tür, güzellikse "tür"lerin "tür"ü. Kitaplarının birinde, kapısının eşiğine oturmuş, yerdeki bir vidaya bakarak uzun yıllar geçiren bir Napoliliden söz ediyor Morelli. Geceleri vidayı alıp döşeğin altına saklıyormuş. Önceleri gülmelere neden olmuş, mahallede herkes sinirlenmiş, tartışıp durmuş komşular, bu vida, toplum içinde görevleri aksatan, gerçekten göreve karşı saygısızlık gibi bir şeymiş, sonra sonra, gelen geçen omuz silkmiş, amaan, barış, sükûn, evet vida huzuru ve barışı anlatır olmuş, kimse ona kaçamak bakmadan huzuru ta içinde duyumsamadan geçemez olmuş sokaktan. Zaman gelmiş, zavallı herif düşüp ölmüş, komşuların gelişiyle birlikte vida da kaybolmuş ortalıktan. İçlerinden biri aşırmış onu, gizli gizli çıkarıp bakar, sonra da yerine yer-

73 leştirir olmuş, fabrikasına gidermiş çalışmaya, anlamadığı bir duygu sararmış her yanını, pek bilemediği bir huzursuzluk. Ancak yeniden bakınca vidaya, huzuru bulurmuş, bakarmış habire, ta ki bir ayak sesi duyup da aceleyle saklamak zorunda kalana dek seyredermiş. Morelli, bu vidanın başka bir şey olduğunu düşünüyordu, bir tanrı belki de, o türden başkaca bir şey. Çok kolay bir çözüm. Yanlışlık, belki de bu nesnenin sadece bir vida olmasında, bir vida biçimine sahip olmasını kabullenmekte idi. Picasso bir çocuk oyuncağını alıyor, bir otomobil örneğin, hop değiştiriyor onu, köpek başlı bir maymunda çene olarak kullanıyor. Napolili ise, belki de budalanın biriydi ama bir başka dünyayı keşfeden kişi de olabilirdi. Bir vida, sonra bir göz, bir göz sonra bir yıldız... Ne diye alışılagelmişe tutunup, yapışıp kalmak ki? "Tür"lerden biri seçilebilir, yani uyduruş, buluş, yani vida ya da oyuncak araba. İşte böyle böyle Paris kenti bizi ağır ağır yıkıp geçiyor, tadına vara vara, solmuş çiçekler, şarap lekeli masa örtüleri, günbatımı ortalıkta koşuşturan, kapı altlarından çıkıveren renksiz ateşiyle. Uydurulmuş bir kor ateşin közleriyle yanıyoruz, kor halinde bir ateş; tür'ün bir oyunu, *Büyük Vida* sitesinin bir düzeni. Kent ürküntü verici bir iğne, deliği ise gece, Seine adlı iplik de bu delikten geçmekte. Kendi yapıtımız içinde tüketiyoruz kendimizi, ne görkemli, ölümcül oyun öyle, Anka kibirle meydan okuyor. Huchette Sokağı'nda, günbatımına yakın koşuşturan renksiz ateşten, sağır ateşten kimse kurtaramayacak bizi. İflah olmayız biz, kesinlikle iflah olmayız, gitmez bu dert bizden, tür'ler arasından Büyük Vida'yı seçiyor, eğiliyoruz önünde, ona vuruyoruz, giriyoruz içine, her gün yeniden yaratarak, masa örtüsündeki her şarap lekesinde, pas rengi diş izleriyle ten üstünde, Cour de Rohan'da şafak vakti, yangınımızı kurarken buluyoruz, yanıyor, yanıyoruz sonra içten dışa,

işte oracıkta belki seçim, belki de sözcükler hani peçete 73
nasıl ekmeği sarar, kabaran hamurun kokusu, tadı içinde kalırsa buram buram; sözcükler işte öyle sarmalıyor seçişimizi, hayır demeden evet ya da evetsiz hayır; Mani'siz, Hürmüz'süz ya da Ahriman'sız, bir kerecik olsun bunlarsız bir gün, huzur içinde, yeter artık yeter.

(-1)

74

Morelli'nin gözüyle konformist olmamak ne demekmiş bakın, çamaşırcı makbuzuna topluiğneyle iliştirilmiş notunda neler diyor: "Çakıltaşını da Boğa burcundan Beta yıldızını da, saf mı saf adi taştan saf mı saf ölçüsüzlüğe varana dek kabullenmiş. Bu en alçak ve en yüksek frekanslarda insan, aradaki frekansları bile bile hor görerek, yani, düşünen insan yığınının en fazla gözüne çarpıp duran yöreyi aşağılaya dura gelişir gider. Olabilirlik bir türlü sonuna dek gelemediğinden, sırtını döner ona; onu saf dışı etmeye çabalayanlar gibi yapamadığından çünkü onu tasfiye ederse bir başkasını onun yerine koymuş olacaktır, o da hazmedilir şey değildir, omuz silker ve dönüp gider umursamazca, uzaklaşır ondan. Arkadaşları içinse alaylarla, aman ne çocukça demelerle ele alınacak olaydır, bir sicim parçasının ucunda Stan Getz'ten bir parça dinlerken, acınası zavallılık belirtisidir gözlerinde; bilmezler ki öteki uçta da bir şey var, öteki ucun da ötesi, ellerinden kaçıveren bir bütüne doğru yaklaşımları, küçülür, büyür, saklanır ama arayışın sonu yoktur, o kişinin ölmesiyle bile bitmeyecektir çünkü insanın ölümü şu sözünü ettiğimiz ara bölgelerin, Siegfried'in cenaze marşını dinleyen kulaklarla, duyulan frekansın ölümü olmayacaktır ki bu."

Belki de bu nottaki coşkulu tonu düzeltmek amacıy-

la kurşunkalemle saman kâğıdına şunlar karalanmış: "Biri yıldız, öteki çakıltaşı: saçma görüntüler. Ama elinde sıkıca tuttuğu cilalı, parlak çakıltaşı bazen bir geçit olabilir; elde zaman dışı bir titreşimle ürperir taş. Uçucu, kaçıcı... (Pek iyi okunamayan bir sözcük.) Bu da Boğa burcundan Beta yıldızı; sınırlarını ve büyüklüklerini terk ediveriyorlar, çözülüp dağılıyorlar, bilimin öne sürdüğü şey değiller artık. İnsan kendini salt 'ne?, ne?'lerden oluşan bir alanda buluyor: Saydam bir taşın –ki o da titremekte– üstüne kapanan el titriyor." (Daha altlarda mürekkeple şöyle yazılmış: "Panteizm söz konusu değil, nefis bir hayal, deniz kıyısında yanıp tutuşan bir göğe, yukarıya doğru düşüş.") 74

Biraz ileride şöyle bir açıklama daha: "Alçak ve yüksek frekans, bir kez daha *idola fori*, yani çarşı idolünden ve bilimsel dilden vazgeçmek demek, bu da Batı dünyasının hayali. Benim sözünü ettiğim konformist olmayan kişiye göre, neşe içinde bir uçurtma yapmak ve çocuk seyircilerin müthiş neşelenmesini görmek için, onu göklerde uçurtmak küçümsenecek bir uğraş değildir (alçak sözcüğünün yüksek ile kıyaslandığı anlamda) ama saf elemanlarla karşılaşıldığında, uyum oradan doğar işte, bir anlık uyum, geriye kalan ne varsa hepsinin üstesinden gelmeye yarayacak bir doygunluk. Aynı şekilde, ülkesini terk ediş süreleri, kısa kesintilerle ve hatta cenneti olabilecek mutlu delilik nöbetleri onun için uçurtma yapmaktan daha yüksek düzeyde bir deneyim sayılmaz; evet kendi içinde bir son ama ne yüksek, ne de ayrıcalıklı – zamansal anlamda bir son, zenginleşmek için soyulmalar sürecinin oluşageldiği bir yükselmeler noktası da değil; o noktaya tuvaletteki küvete oturarak da varılır, hele hele kadın baldırları, kalçaları arasında, sigara dumanından bulutlar içine dalarak ya da kültürlü burjuvalar için haftalık dergilerde pek bir taraf tutmayan yazıları okuya okuya..."

74 "Günlük yaşamda, konformist olmayan tavrım, kabul edilmiş düşünce, edinilmiş fikir kokusu olan her şeyi ret biçimindedir, âdet, gelenek, korkunun ve sürüsel içgüdünün, karşılıklıymış gibi gözüken ama hiç de öyle olmayışın sağladığı yararlar üzerine kurulu ne varsa ret. Kısa yoldan kolayca Robinson olabilir bu konformist olmayan insan. İnsanlardan kaçan biri değildir ama; alçaklı yüksekli yapıya sahip sosyal durumun eğip bükemediği türden kadınları, erkekleri kabullenir; kendisi de yarı yarıya kalıba girmiştir ya, bilir bunu ama bu biliş etkin bir biliştir, adım adım yürüyen birinin rıza göstermiş hali değildir. Boş kalan eliyle, zamanını kendi kendisine tokat atmakla geçirir ve böylesi boş zamanlarında başkalarını da tokatlar, kazancını katlamak için. Böylece zamanını içine meteslerinin, arkadaşlarının, bankacı ve memurların da karıştığı çılgınlıklarla geçirir, geriye kalan ender boş zamanlarda da, özgürlüğünü herkesi şaşırtacak bir biçimde yaşar, hepsinin de sonu hafife alınacak felaketler, ona karşı alınan önlemler, gerçekleştirilebilir türden tutkularla biter; gizli, gizemli, uçucu kaçıcı bir başka özgürlüğü yer, işler, çalıştırır onu ama o tek başına (ve ne güçlüklerle) bu oyunların farkına varabilecek güçtedir."

(-6)

75

Ne güzeldi, bir zamanlar, şaşaalı bir yaşam biçemi içine kuruluvermiş gibi duyumsamak kendini, öyle bir yaşam türü ki zillere, yıldızlarla söyleşilere, Buenos Aires gecelerinde derin düşüncelere dalmalara hükmederdi, Colón Tiyatrosu'nda ön sıralardaki koltuğuna kurulmuş, dingin Goethe havalarını solumak veya yabancı ustaların, konferansların havasını. Onu çevreleyen dünya hâlâ böyle yaştyor, böyle olsun istiyordu, sınırsız güzellikte ve pırıl pırıl cilalı bir mimari. Colón Tiyatrosu'ndan şu an onu ayıran uzaklığı daha bir iyi duyumsamak için Oliveira'nın, ağzında acı bir gülümseyişle, eski zamanların duru tümcelerini, görkemli ses tonunu ve ritmini taklit etmesi yeterliydi; bir şeyleri soylu bir biçimde söylemek; sözü bitince de susmak. Buenos Aires, korkunun başkenti, işte yeni baştan kendisini, bu gizli, sağduyu dedikleri girintili çıkıntılı şeyin törpülenip cilalanması gibi gizemli işlerle kuşatılmış gibi duyumsuyordu, özellikle de hele şu gençlerin, yaşlıların seslerini şişirip duran yeterlilik belirtisi ve onayı, zorunlu ve hemen yapılması gereken'i gerçek, ersatz*'ın gerçekliği gibiymiş – miş – miş gibi kabulleniş;* miş – miş, miş imiş (aynada, elinde diş macunu tüpüyle Oliveira biraz daha alay ediyordu kendisiyle fırçayı ağzına sokacak yerde, görüntüsüne yaklaştırıyor ve özenle ağız yerine diş macunuyla

bir ağız yapıyor, ağzın ortasına bir yürek çiziyor, eller, ayaklar, yazılar şuraya buraya, harfler, açık saçık sözler, fırça darbeleriyle koşturuyordu aynada, tüp sıka sıka, kahkahasını ağzına tıka tıka, ta ki Gekrepten üzgün bir ifadeyle elinde süngerle içeri dalıp, vesaire).

(-43)

76

Pola ile önce ellerle başlardı her şey, her zamanki gibi. Akşamlar var daha, zamanını kafelerde, her zaman aynı olan gazeteleri okuyarak geçirmiş olmak var geride, teni midenin biraz üstünde tatlı duygularla sıkıştırıp duran bira engeli var. Her şeye, ne olursa olsun, her şeye hazırız, bilmezliğin berbat tuzaklarına düşmek, bilmezliğin, terk edişlerin; sonra birden çantasını açıyor bir kadın, sütlü kahvesini ödeyecek, bir an tutuk fermuarı ile oynuyor parmakları çantanın. Fermuar burçlar dünyasına benzeyen yere girişi yasaklıyor sanırsınız ama kadının parmakları yaldızlı ince bir çubuğu kaydırma biçimini buluveriyor; kısa bir ara; Pernod ve Tour de France konulu karışık söylevine kahve tutkunlarını şaşırtacak kısa bir ara veriyor ya da kadın yutuveriyor onları, eflatun kadifeden bir huni dünyayı menteşelerinden oynatıyor, Luxembourg Parkı'nı, Soufflot Sokağı'nı, Gay-Lussac Sokağı'nı, Café Capoulade'ı, Médicis Çeşmesi'ni, Monsieur-le-Prince Sokağı'nı, hepsini, hepsini son bir çekişle emer gibi alıp gidecek, ardında boş bir masa bırakarak; açık bir çantadan bir yüz franklık çıkarıyor kadının parmakları; Ragon Baba'ya uzatıyor bu sırada pek tabii, Horacio Oliveira, durumun fecaatini anlayıp böylesi anlarda ne söylenirse onları söylemeye hazırlanıyor.

76 "Oh, biliyorsunuz," diye yanıt verdi Pola, "korkuyla pek aram yoktur."

Oh, diyor, oh deyişi, hani sfenks, bilmeceyi ortaya atmadan önce nasıl konuşuyorsa öyle, birazcık özürler diler gibi, büyük bildiği bir prestije yok diyerek. Nice romandaki kadınlar gibi konuştu, şu yazarının, zaman kaybetmek istemeyip tanımlamaların en iyisini konuşmalara katması gibi, böylece hoş ve güzel olana, yararlıyı da katmış oluyordu romancı.

"Korku deyince," diye dikkatini çekmek istedi Oliveira, sfenksin sol tarafında aynı kırmızı kadife kaplı sırada oturuyordu, "korku deyince özellikle tam tersini düşünüyorum ben. Elinizi, sanki bir sınıra dokunuyormuşçasına uzatıyorsunuz, ondan sonrasında, tersine dönmüş kıllar dünyası başlıyor orada, ben örneğin sizin çantanız olabilirdim, siz de Ragon Baba olabilirdiniz."

Pola güler buna diye umutlanıyordu Oliveira, böylece her şey kolaylaşacaktı; ama Pola (o sırada işte adının Pola olduğunu öğrendim) bu olasılığı hiç de saçma bulmadı. Gülerken dişleri gözüküyordu, küçük, çok düzgün dişler, üstünde biraz yassımsı duran portakal rengi rujlu dudaklar ama Oliveira daha ellerindeydi onun, ellerini, diyecekti, kadın elleri dikkatini çekmiştir hep, onlara dokunmak gereğini duyardı hep, parmaklarını her parmak arasında gezdirmek, Japon masajcılar gibi, damarların belli belirsiz yolunu izlemek, tırnakların durumuna bakmak, bir el falcısı gibi duyumsamak düz çizgileri, derin uçurumlu tepecikleri, küçücük bir elin ayasına kulağını dayayarak ya aşktan ya çay fincanının sıcağından nemlenmiş bir küçücük elin ayasında denizlerin gelgit ânında dalgalarını patlatmasını duymak.

(-101)

77

"Bütün bunlardan sonra, tahmin edersiniz ki..."

"Kes, konuşma!" dedi Oliveira. "Günde altmış pesodan sekiz günde, altmış peso da sekiz gece için, beş yüz altmış eder, beş yüz elli diyelim biz; kalan on peso ile hastalara kola ısmarlarsınız."

"En kısa zamanda size ait ne varsa toplayın gidin lütfen."

"Hemen bugün, yarını beklemem."

"İşte para. Aldığınıza dair imzalayın şurayı, rica ederim."

"Rica yok. İmzalarım, bir nokta, o kadar hepsi. *Ecco*.[1]"

"Karım altüst oldu," dedi ona sırtını dönerek Ferraguto, sigarasını dişleri arasında döndürüp duruyordu.

"Kadınca duyarlık, menopoz ya da öyle bir şeyler..."

"Ağırbaşlılık desek bayım."

"Ben de onu düşünüyordum, ağırbaşlılık, yüksek haysiyet filan dediniz de, sirkteki görev için teşekkürler. İyi eğlendik, yapacak pek bir şey de yoktu."

"Eşim bir türlü anlayamıyor," dedi Ferraguto ama Oliveira çoktan kapıdaydı. İkisinden biri gözlerini açtı

1. (Lat.) İşte. (Ç.N.)

77 kapadı. Kapıda göz gibi bir şeydi, vardı böyle bir yanı, açılıyor kapanıyordu. Ferraguto sigarasını yaktı, ellerini daldırdı cebine. Şu zırlak herife söyleyeceği sözleri düşünüyordu, şu aklı başından uçmuş adam gelecekti önüne. Oliveira alnına bir kompres daha koymasına izin verdi Gekrepten'in (demek gözlerini kapayan kendisiydi). Ferraguto'nun bürosuna çağrıldığında, kendisine diyeceklerini düşündü.

(-131)

78

Traveler'lerin içtenliği. Onları kapılarının önünde ya da bir kafenin köşesinde bırakıp çıktığımda, bir tür, nasıl demeli, geri dönmek, onlarla kalmak, yanlarında olmak, onları birlikte yaşıyorken görmek arzusu, iştahsız bir görücü, dostça ama biraz kederli. İçtenlik, ne sözcük ya, hemen başına bir *h* koymak geliyor insanın içinden. Ama başka hangi sözcük; bilincin dış derisini, epitelyum dokusunu bizi *bağlayan* dostluğu, Talita'yı, Manolo ve beni birbirimize hangi sözcük bağlar? İnsanlar bir sofada ya da bir filmde, bazen de bir yatakta ya da salt aynı işi yaptıkları için haftada birkaç saat bir araya gelirler. Delikanlıyken, kaç kez, kafede, dostlarla bütünleşmiş bir kişilik görüntüsü bizi mutlu etmiştir. Varoluş biçimlerini bildiğimiz erkeklerle, kadınlarla bütünleşen kimlik, kendine bir biçim, bir özellik verme biçimi. Zaman dışı bir belirginlikle anımsıyorum yerlilerin girip çıktığı kafeleri, orada birkaç saatliğine aile ortamından, günlük zorunlu işlerden uzaklaşıp rahatlamışızdır, sigara dumanı içinde kendimize güven duyduğumuz bir ülkeye girerdik, kendimize ve başkalarına, güvenilmez olmakla bizi teselli eden, bize bir tür ölümsüzlük vaat eden bir şeye kaptırırdık kendimizi. Oralarda, yirmi yaşlarımızda en temiz, en parlak sözler çıktı ağzımızdan, en derin şefkati, sevgiyi oralarda tanıdık,

78 yarım bira ve birazcık Havana tütünüyle tanrılaştık sanki. Sonra sokaklar; patlardık kafelerden sokaklara, Corrientes ve San Martín sokaklarının birleştiği yerde alevler saçan kılıcıyla bir melek, trafiği düzenlerdi. Çabuk olun, evlere haydi, çabuk, işler ortada kaldı, çabuk karının yanına, kocakarıya ıhlamur, yarından sonra sınav var, Vicki Baum okuyan kız, nişanlın ve eninde sonunda evleneceğiz, yarı yerde bırakılmaz, çaresi yok.

(Şu Talita garip kadın. Elinde yanan mumuyla yürüyor gibi, sanki yol gösterir gibi. Böylece işte, üniversite bitirmiş, yabancı dil bilen bir Arjantinlide ender görülebilecek bir alçakgönüllülük, yer ölçücüsü unvanı bile yeter onun dünyasına tepeden bakmak için. Bir de eczanelerde hizmet verdiği düşünülürse, ne korkunç, gerçekten buruk. Saçlarını da ne güzel tarayıp biçim veriyor öyle.)

Yeni öğrendim, Manolo'yu yumuşatıp daha bir içtenlikli havayla Manú adını takmışlar. Talita'ya gayet doğal gibi gelen Manú demek Manolo'ya; ama onun arkadaşları için örtülü bir skandal olduğunun farkında değil o, kanayan bir yara, Manú. Ama ben, ne hakla... Neyse, harika çocuk olduğumdan olacak. Harika çocuk, yeri gelmişken söyleyeyim, iş aramak zorunda kalacak yakında, paralar suyunu iyice çekti. Zavallı Gekrepten'in verdiği avansları kabullenirsem, ki benimle yatsın yeter ki diye neler yapar neler, evet kabul edersem güzel bir odam, temiz gömleklerim filan olur tabii. Kupon kumaş satma fikrinden daha beter ne olabilir, denemeli; denemek; ama en güzeli Manolo ve Talita ile birlikte sirke girmek. Sirke katılmak, güzel buluş. Başlangıçta sirk vardı ve Cummings'in "Gökteki ihtiyar, yaratış sırasında ciğerlerine öyle çok hava çekti ki sirk çadırını şişirmek için," diyen şiiri. Gekrepten'in sunusunu kabulleneceğiz, ne harika kızdır, bu da Manolo ve Talita'nın daha yakınında yaşamak demektir, değil mi ki, yer olarak incecik

iki duvar ve ince bir hava dilimi olacak yalnızca aramızda. Elinin hemen altında bir dost topluluğu. Köşede pazaryeri; bakkal iki adım ötede. Üstelik Gekrepten'in *beni beklediğini* de düşünürsek. Böyle şeyler bir başkasının başına gelmez, inanılır gibi değil. Bütün kahramanlıklar, tek bir aileye özgü olmalı, şu kıza bakın, günü gününe Traveler'lerden denizaşırı ülkedeki düş kırıklıklarını, acılarını öğreniyormuş, bütün bu zaman boyunca da aynı kazağı öre söke, yeni baştan bir daha dokuyormuş, mor bir kazak, Odysseus'unun dönmesini beklerken bir yandan da Maipu Sokağı'ndaki işine gidiyormuş. Gekrepten'in önerisini kabullenmemekle aşağılık biri gibi davranmış olmak, geri çevirmek, hepten mutsuz edecek onu. Ah, iğrenç Modysseus! 78

Ama gerçekte tam düşünecek olursak, saçma: en saçması da bu yaşantıları yaşadığımızı öne sürmem; yalan yanlış olan bu. Ayrı ayrı yörüngelerimiz var, zaman zaman iki el birbirini bulup tokalaşıyor, beş dakika bir konuşuluyor, bir gün birlikte bir koşu, bir akşam operaya gitmek gibi, herkesin daha bir bütünüz diye düşündüğü, öyle duyumsadığı cenaze beklemeler (gerçekten de öyle ama tabut toprağa indiği saatte böyle, sonra bitiyor). Ama yine de yaşıyoruz dostlarımızın olduğunu var kabul ederek, orada olduklarını bilerek, temas var diyerek, uyuşmanın da, uyuşmazlıkların da hem derinlemesine, hem uzun süreli olduğunu bile bile. Hepimiz birbirimize ne çok kin duyuyoruz, bu kin kendini şefkat, sevgi biçiminde gösteriyor, bilmiyoruz; bu derin kinin nedeni pek tabii, seninle ben, bu ile şu arasındaki aşılmaz alan. Her tür şefkat gösterisi, insanın varoluşunu belirleyen kişilik damgası, ele geçmez olandan kendini yakalamak, ele geçirmek girişimi, ben ki onları daha iyi tanımak bahanesiyle Traveler'lerle samimi ilişkiler içine giriyorum, ne mi istiyorum, Talita'nın yaşam gücü ile Traveler'den *mana*'yı

78 koparmak, benimkinden farklı olan geleceklerini, yaşadıkları zamanı, görme biçimlerini kapmak. Peki niçin bu düşünsel mülk sahibi olma manisi Horacio? Niçin şu sıkıntı özlemi, sen ki Horacio, bütün bağlarını kopardın, karışıklıkları, bozgun ve umutsuzlukları ekmedin mi (Montevideo'da biraz daha kalabilir, daha bir iyice arayabilirdin), şu ünlü Latin ruhunun başkentinde? İşte tam, bir yandan yaşamının önemli bir bölümüne sırtını dönmüşken, bir yandan da birkaç ay önce daha, çetrefilli dillerle konuşmaktan bayağı hoşlanan sen, düşünmek zahmetine bile katlanmıyorsun; aynı zamanda oh maptalca karşı çıkışlarla, deliler gibi çırpınıyorsun, Traveler'lerle samimi olmak, Traveler'ler olmak, Traveler'lere bir güzel yerleşmek için (sirk de dahil) ama müdür beni işe almak istemeyecek, iyisi mi, denizci kılığına girmeyi ciddi ciddi düşünmeli, hanımefendilere gidip parça kumaş satmayı da. Oh pislik! Bunca karışıklığı düzenleyebilecek misin bakalım, sen sakin sakin yaşayan insanların yaşantılarını altüst etmek amacıyla çıkar mısın ortaya? Kendini Judas sanan birinden söz ettiler bana, böyle sandığından, Buenos Aires sosyetesi içinde köpekler gibi yaşıyormuş. Hiç övünmeyelim. Yumuşak kalpli işkenceci, sorgucu, bir gece bana tıpkı böyle denmedi mi sanki? Hanımefendi, bakınız bir şu kumaşlara! Metresi altmış beş peso, o da sizin için bu kadara. Koca... hayır eşiniz kutlayacak sizi bunu aldığınız için, boro, yok, boro değil, bürosundan döndüğünde. Bayılacak, inanın bana, Río Belén denizcisiyim ben, denizci sözü, tamam mı? N'apalım, size uygun bir indirim yaparız, ufak bir kaçakçılık bu tabii, oğlum raşitik, hasta, karı... yok eşim bir mağaza için dikiş dikiyor, tabii biraz yardım etmek gerekiyor, anlarsınız ya.

(-40)

79

Morelli'nin titiz mi titiz notu: "Öbür bazı değerleri anlatmayı beceren biçimde 'güldürü romanı' yazmayı denemek ve böylece olası sanıp durduğumuz antropofaniye yarar sağlamak. Yanlış alanda, aldatıcı yolda süregiden geleneksel roman, okuyucuyu dünyasında sınırlamakta, romancıyı daha yetenekli biriymiş gibi göstermektedir. Çeşitli dramatik alanlarda zorunlu duraklama var; dramatik, psikolojik, trajik, eleştirel ya da siyasal alanlarda. Tam tersi, okuyucuyu kullanmadan, onu olaya girmeye zorlayan, katılmayı telkin eden kurgu ağında daha gizemli içeriği olan bir bilgi perspektifi ile yazılmış eserler vermeyi denemeli. Alıcı-okuyucu için (ki zaten, yollarını hepten şaşırmış, aptallaşmışlardır, ilk sayfaları geçemezler bile ve kitaba o kadar para verdikleri için üzüleceklerdir de) sözsüz yazı, hafifçene tersyüz edilmiş hiyeroglif yazısıyla yazılmıştır.

Bir dürtüyle bir çırpıda hazırlanmış yazıyı okuyabilmek, bir çırpıda, düzensiz, eğri büğrü ve bilinçli olarak edebi olmamasına özen gösterilmiş (edebî değil ama antiromanesk de değil) bu yazının içeriğini özümsemek, türün zorunlu kıldığı büyük çabayı göstere göstere, durum gerektirdiğinde, Gide'in öğüdünü anımsamak: *Ne*

79 *jamais profiter de l'élan acquis*.[1] Batı dünyasının yaranmaya çalıştığı onca yapıtta olduğu gibi, roman da kapalı, sıkı bir düzenle yetinmelidir. Korkusuzca, karşıtın karşısına dikilmek ve bir kaçamak aramak, bunun için de harflerin ya da tümcelerin sistematik yapısını kategorik biçimde ortadan kaldırmak. Bir yöntem bu: alay, yergi, sabırlı özeleştiri, aykırı davranış biçimi, hiçbir işe yaramayan imgelem.

Bu türden bir girişim, edebiyatı yok sayarak, reddederek başlar, bir ölçüde ret; mademki söz kullanılıyor henüz ama okuyup ya da yazıp giderken okuyucuya ya da yazara, araya girip, kim haber verecek? O halde, barışı savunmak için tabanca kullanır gibi kullanmalı romanı; tabii işaretlerini değiştirerek. İnsan ile insan arasında ilişki kurmayı sağlayan şeyi edebiyatta bulup çıkarmak, nasıl ki bildiri –yazı– ya da deneme yalnızca uzmanları arasında ilgi bağı kuran bir şeyse. Bahaneyle 'mesaj' iletme amacı gütmeyen bir anlatı yoktur, mesajcılar da vardır, mesaj dedikleri şey de kendileridir aslında (aynı şekilde aşk da, seven kişi demektir), içinde yaşanmış deneyimlerin gezindiği bir pıhtı gibi olmalı anlatı, bulanık ve iyi kavranamamış bilgiler arasında katalizör gibi, yazan şeyin kendisi içinde doğrudan kendisinin yol açtığı bir anlatı. Buna romana karşı bir anlatım biçimi mi demeli çünkü, her tür sıkı düzen, bizi mesajcı durumuna düşürebilen, bizleri uzağında bulunduğumuz kendi sınırlarımıza elle dokunabilecek hale ulaştıran, bu sınırları sanki burnumuzun ucuna dek getiren imleri düzenli biçimde yok edebilir.

Yazarın, yapıtını kullanarak kendini yaratması gibi garip bir olay. Eğer gün bu kaynayan ateşten doğuyorsa,

1. (Fr.) Hızla yapılan hamle asla yararlı olmaz. (Y.N.)

bu varlığın içine dalışla doğuyorsa, antropofaninin varlığını haber veren değerleri işlemek istiyoruz, yalın anlatımla nasıl çıkabiliriz acaba işin içinden, akılcı bir kibirli akılla mı? Elea'lılardan günümüze, meyvelerini taşımak için gerekenden fazla zamanımız oldu. Tadına bakıyoruz, nefis meyveler, radyoaktiviteli hepten. Neden yemek şöleninin sonunda bu denli kederliyiz, bizler bin dokuz yüz ellili yıllardan kardeşlerim, niye üzgünüz?" 79

Tamamlayıcı nitelikte bir başka not görünür biçimde iliştirilmiş:

"Okuyucunun durumu. Genelde, her tür romancı okuyucusunun kendisini anlamasını, yaşadıklarını paylaşmasını, belli bir mesajı almasını ve onunla bütünleşmesini ister. Romantik romancı anlaşılmak ister; ya doğrudan doğruya ister bunu, ya kahramanları aracılığıyla; klasik romancı öğretmek ister sürekli, tarihin akışı içinde iz bırakmak ister.

Üçüncü bir olasılık: okuyucusunu suç ortağı, yol arkadaşı yapmak. Ondan zamandaşlık ister, öyle ya okurken zamanı yok etmektedir okuyucu ve yazarının zamanına uyarlamaktadır kendini. Böylece okuyucu hem ortak hem işbirlikçi, hem katılan hem birlikte yoğrulan kişi olacaktır, yazarın yaşadıkları ve gerçekleştirdiği deneylerle, *aynı anda ve aynı biçimde* var olan kişidir. Her tür baştan savma estetik yararsızdır buna ulaşma yolunda: Yalnızca yaratılacak olan konu önemlidir, yaşanan deneyin araçsızlığı sözle iletiliyor kuşkusuz (ama olabildiğince az estetik özelliği olan sözlerle; *roman*, 'güldürü romanı', çöküş, yergi, alay anlamına gelmektedir, bir başka şeye nişan almış, yön belirleyici oklardır bunlar).

Bu okuyucu için, *hemcinsim*, *kardeşim*, komik roman (peki *Ulysses* de öyle değil mi?) öyle bir düşlerle yazılmalıdır ki bu düşlerde ne türde olursa olsun jestlerin tuzağında hepimiz, ayrıştıramasak da her zaman,

79 önemli bir şeylerin varlığını sezinliyoruz. Bu anlamda, güldürü romanı örnek bir utanç olmalı; okuyucuyu yanıltmayacak, herhangi bir coşkuya kapılmasına, ne tür istek olursa olsun boyun eğmesine izin vermeyecek ama onun eline bir anlam ifade edebilen bir tür kil verecek, bir taslak, belki biraz ortaklaştırıcı bir şey, bir damga, insansal ama bireysel değil kesinlikle. Daha iyi ya, ona bir yüzey sunacak, kapıları, pencereleri, pencere ve kapılar gerisinde ise dönüp duran bir gizli kişiyi okuyucu aramak, görmek, bulmak zorunda kalacak. (İşte işbirlikçi, katılımcı olup çıktı bile.) Belki de hiçbir şey bulamayacak gerisinde kapıların (işte birlikte karıp yoğuran). Bu roman yazarının kendi adına, kendisi için başaracağı şey, romanına ortak ettiği okuyucu üzerinde etkili olacaktır. (Kendini büyülterek, abartarak belki ama ne müthiş, ne harika olurdu bu.) Dişi okuyucuya gelince, o da yüzeysel olanla yetinecektir, biz de biliyoruz ki çok güzeldir ve feci *göz boyar* ve onların önünde, başarı içinde sürdürülebilir *namuslu insan*'ın komedileri de, trajedileri de. Herkes hoşnut kalacak sonunda, eğer karşı çıkıp söyleyecek bir şey bulan varsa, canları cehenneme!"

(-22)

80

Tırnaklarımı kestiğimde ya da başımı yıkadığımda ya da bazen şimdi olduğu gibi, midem gurulduyor,

yine bedenimin gerilerde bir yerde kaldığı duygusuna kapıldım (kolayca anlatılır bir çift kişilik değil ama benle tırnaklarım arasında bir ayrım var, görüyorum)

ve artık bedenim yakışmıyor bana, ya çok eklemeli, yamalı, ya çok geniş (göreceli tabii).

Bir başka deyişle: Daha iyi, hem de kusursuz bir mekanizmamız olmalıydı, değerdik insan olarak buna. Bedeni bu denli derin derin düşünmek daha erken bir kompleks geliştirir, psikanaliz bunu bize kanıtlamıştır (Sartre'a bakın, kadının bir "geçit" olmasında bütün yaşamını düzenleyen önemli içermeler görüyor). İşte bu bedenden, biraz geri olduğumuzu düşünmek bile ne acı ama bu ilerleyiş de tam bir yanılgı, gecikme, belki de yaramazlığın kendisi çünkü şu tırnaklar, şu göbek,

başka bir şey söylemek istiyordu aslında ama yakalayamıyordu: "ruh" (benim tır-nak-sız) var olmayan bir bedenin ruhu. Ruh, evet belki bedensel evrimine iteledi insanı ama onu hırpalayıp durmaktan yorgun düştü ve şimdi de tek başına kaldı,yoluna devam ediyor kendi başına. Ama iki adım atar atmaz

daha son nefesini vermek durumunda, zavallı ruh

80 çünkü gerçek beden diye bir şey yok ve koy verip kendini düşecek ruhu pof diye.

Zavallı döner eve, vs... vs... ama bunlar değildi ki... diyecek... Neyse.

Delilik üstüne Traveler'le uzun söyleşi. Düşlerden söz ederken şu sonuca vardık: Düşün bazı parçaları deliliğin her zamanki hali, uyanıkken de sürmeye görsün. Düş görürken yeteneklerimizi karşılıksız, istediğimiz gibi kullanabiliriz. Ve her tür deliliğin aynı zamanda sabit hale gelen düş olduğunun farkına vardık.

Halk deyişi: "Zavallı, delinin biri, hep düş peşinde..."

(-46)

81

Aristophanes'e göre, sofistin özelliği yeni nedenler, akıl yürütmeler bulmaktır.

Yeni tutkular bulmayı deneyelim veya eskilerini aynı yoğunlukla yaşayalım.

Bir kez daha bu sonucu çözümleyerek düşünüyorum da öz olarak tümüyle Pascal'ca: Gerçek inanç, batıl inançla inançsızlık arasında yarı yolda bir yerdedir.

JOSÉ LEZAMA LIMA,
Tratados en La Habana

(-74)

82

Morelli'den.

Ne diye bunu yazıyorum ki? Apaçık düşüncelerim yok, üstelik hiçbir fikrim yok. Kırıntılar var, atılımlar, parçacıklar, bütün bunlar ise bir biçim arıyor kendine, işte o zaman ritim oyunu başlıyor, bu ritmi yazıyorum ben, bana yazdıran o, beni iten; ama düşünce denilen şey değil bu, düzyazı yazdıran biçimde, edebiyat ya da bir başka şey de değil. Öncelikle karmaşık, bulanık bir şey, bir durum, sözcükle betimlenebilir yalnızca; bu yarı karanlıktan çıkıyorum yola, eğer söylemek istediğim şeyin (söylettiren, kendini anlattırmak isteyen şey eğer) yeterli güce sahipse, hemen *swing* başlıyor, ilk adım, hop, ritmik salınımlar, beni yüzeye çıkarıyorlar, her şeyi aydınlatıyor, şu bulanık maddeyi, konuyu kuruyor, hani şu yargı diyebileceğimiz üçüncü kez isteye dileye kurbanı olan kişiyi, beni... dosdoğru yüzeye: tümce, paragraf, sayfa, bölüm ve kitap. Bu salınım, yaylanma, şu içinde bulanık konunun biçim aldığı *swing* benim için gerekliliğin tek kanıtı çünkü sona erdi mi anlıyorum ki söyleyecek bir şey kalmamış artık. Ve biricik ödülü çalışmanın, tek karşılığı: okşanan kedinin kabaran sırtı, elektriklenip havaya dikilen tüylerinin inip kalkışı, bir ritimle inip kalkışı gibi

yazdığım şeyi duyumsamak... Böyle böyle, yazı sayesinde, volkanın dibine iniyorum. Analaların arasına yaklaşıyor, merkezden çembere yerimi seçiyorum – nasıl olursa, ne olursa olsun. Yazmak, *mandala*'mı çizmek gibi bir şey ve gitmek ardından, kat etmek yolları, arına arına arınmayı bulmak; zavallı müebbet mahkûmu naylon donlu beyaz Şamanın. 82

(-99)

83

Ruhun, insanoğlunun uydurması olduğu ileri sürülüyor, bilincine vardıkça bedenin, parazit gibi, bana yapışık bir kurtçuk. Yaşadığını duyumsaması yeterli insanın (yalnızca yaşamak değil çünkü her şey böyle de ondan, eni-sonu-harikulade mi harikulade) en yakın parçası bedenin, bedenimin en sevdiğim kısmı, örneğin sağ elimin aniden bir nesneye dönüşmesi ve iğrenç biçimde artık oranın ben olmadığını, bana yapışık olmadığını söylemesi (her iki durumda da).

Çorbamı içiyorum. Sonra okurken yarı yerde durup düşünüyorum: "Çorba *bende* şimdi, asla nedir ne değildir göremeyeceğim bir torbada: midemde." Parmağımla yokluyorum midemi, bıngıl bıngıl oynadığını, içindeki besinlerin kımıldayışını duyumsuyorum.

Ruh çıkıyor o zaman ortalığa, "Hayır, ben bu değilim işte," diyor.

Oysa gerçekte (bir kerecik yüreklilik gösterelim açıkça söyleyelim)

evet ben buyum. Nazikler için güzel kaçamak: "Ben de *buyum*." Ya da daha yüksekçe bir basamakta: "Ben bunun *içindeyim*."

Dalgalar'ı okuyorum, köpük köpük, dantel, yas dantelleri şu masal. Gözümden otuz santimetre ileride; çor-

ba, mide cebimde kımıldanıyor, baldırımdaki tüyler büyüyor, sırtımda belli belirsiz bir yağ kisti irileşiyor. 83

Balzac'ın ahlaksızca bulacağı bir içki âlemi sonunda biri –hiç de metafizikçi biri değildi– espri yaptığını sanarak, sıçmanın bir tür gerçekdışılık izlenimi sağladığını söyledi. Kullandığı sözleri anımsıyorum: "Yaptıktan sonra kalkıyorsun, dönüp bakıyorsun ve, *Ben mi yaptım bunları*, diyorsun kendi kendine."

(Lorca'nın dizeleri gibi: "Yapacak bir şey yok yavrum, en iyisi kus sen, başka ne gelir elden." Swift de, şöyle demiş, çatlak işte: "Celia, Celia, Celia, sıçsana!")

Fiziksel acıyı metafizik iğnelemeler gibi yorumlayarak bir yığın edebiyat yapıyorlar. Bana gelince, her tür acı bana iki kat güçle saldırır: Bana her zamankinden daha iyi bir biçimde duyumsatır benimle bedenimin ayrılışını, boşanırız (avuntu olsun diye boşanmak dedim) aynı zamanda beni bedenime yaklaştırır da acılar boyunca *onu zorla bana kabul ettirir* sanki. Daha bir benim olan zevkten öte bu acıyı ya da yalın biçimde, isteyerek çekişi, duyumsarım. Gerçekten bir *bağdır*. Çizmeyi bilebilseydim, alegorik olarak acıyı bedenden ruhu kovalarken göstermek isterdim, çizdiğim resim aynı zamanda her şeyin yalan olduğu, yanlış olduğu izlenimini versin isterdim; bütünlüğü olmayan bir karmaşık yapının yalın görüntüleri.

(-142)

84

Célestins Rıhtımı'nda başıboş dolaşıyorum kuru yapraklar üzerinde, birini alıp da iyice baktığımda yıpranmış, incecik altın tozuyla kaplı olduğunu görüyorum, onun altında da yosun kokusu gibi derin mi derin topraklar; yapışıveriyor ellerime. Bu nedenle alıp ölü yaprakları odama getiriyorum, abajuruma takıyorum. Ossip geliyor, iki saat boyu kalıyor ama hiç farkına varamıyor. Etienne geldiydi geçen gün, elinde beresi: *Vay canına, bak, bak, nefis bir şey*, lambayı kaldırıp yaprakları inceleye inceleye, coştukça coşuyor, Dürer, nervürler, aya damarları filan...

Aynı olayın iki versiyonu, ölü yaprak toplayıcısı ben, görmediğim, göremeyeceğim bütün yaprakları, bir de şu zavallı yarasaların roman, sinema ve kurutulmuş çiçek delilerinin görmediği ne varsa havada onu düşünmeye kaptırıyorum kendimi. Her yanda lambalar var, görmeyeceğim yapraklar var.

Böyle böyle, *yapraktan iğneye*, yaprakların ve gözükmez lambaların keşfedildiği bir an için, uzay dışı bir havada duyumsanan şu olağandışı durumları düşünüyorum. Çok basit, her tür coşku ya da her tür çöküntü beni uygun ve elverişli bir duruma iteliyor

ki buna ben "paravizyon" diyeceğim

yani (demesi kolay mı, sıkıntının ta kendisi işte) 84
bir anlık bir iş, kendimden çıkış ve hemen kendimi dıştan tutuş ya da içten de bir başka açıdan ama,
sanki kendime dıştan bakan biri gibi
(daha da iyisi – zira kendimi gerçekte görmüyorum ki: beni yaşayacak biri gibi).
Uzun sürmüyor tabii, iki adım daha atıyorum sokakta, derince soluk alma süresi kadar ancak (uykudan kalkışta biraz daha fazlaca sürüyor, o zaman masal gibi işte)
ve bu anda, ne olduğumu, *olduğum şeyi biliyorum ben* tamı tamına ne olmadığımı da, *olmadığım şeyi de* (ama daha sonra bilmezden geleceğim şey). Ama belli bir basmakalıp bir sözcük yok, salt görüntüyle onu anlatan sözcük arasında elle dokunulabilen, gözle görülebilen bir madde yok, bunu anlatacak sözcük de yok. Nesnelleştirmek olanaksız, şu an kaçınılmaz biçimde yokluk olan, yok olan bir şeye sımsıkı tutunmak gibi kusurlu, aykırı davranışımı belirlemek de olanaksız, kaçınılmaz yokluk, kaçınılmaz yanlışlık ya da kaçınılmaz yetersizlik, yetemeyiş kendine ama
bilmeksizin *neden, neye.*
Başka biçimde açıklamayı deneyelim: Durum bu merkezdeyken ben artık dış dünyaya doğru dönük değilimdir, benden dışarı değildir benden ötekine doğru dönük durmak ama bir saniyecik için ben dünya oluyorum, yani dış plan, *bana bakan öteki*. Beni başkaları nasıl görebilirse öyle görüyorum kendimi. Önemsiz şey: Bu nedenle bu denli kısa sürüyor. Kusurumu ölçüyorum, bakıyorum da yokuz da ondan ya da yanlışlar sonucu, kendi kendimizi hiçbir zaman göremiyoruz. Olmadığım şeyi görüyorum bu kez. Örneğin (bir kerecik geliştireyim diyorum bu dönüşümü ama olmuyor, akıp gidiyor) hiç ulaşamadığım uçsuz bucaksız bölgeler var bende, bilinmez olan şey ise, zaten olmadığımız şeydir. Koşmak, delicesine

84 koşmak isteği, bir eve girmek, şu dükkâna dalmak, hop hop hoplamak trende, Almanca öğreneceğim diye Jouhandeau'yu yutmak, Aurangabad'ı tanımak... Sıradan örnekler ama bir fikir verebilir yine de (bir *fikir* mi?).

Bir başka açıklama biçimi: Bu kusurluluk kendini daha bir belirgin duyumsatır, sanki sezgi yoksunluğu salt deneyimsizlikmiş gibi gösterir kendini. Aslında Jouhandeau'yu okumuşum okumamışım vız gelir bana, olsa olsa bunca kütüphane içinde çok çok kısa bir yaşamın hüznünü verir, vs... Deneyimde sınırlama ise kaçınılmazdır, eğer Joyce'sa okuduğum, bir başka kitabı otomatik olarak bir yana bırakıyor, kurban ediyorumdur ve tam tersi. Eksiklik duygusu şiddetle gösterir kendini içinde.

Şöyle gibi yani: Kafanın iki yanında havadan satırlar var, bakışlarından satırlar,

gözlerin durup düşündüğü bölgeler, kokunun, tadının,

yani ki *dışınla* sınırlısındır

ve sımsıkı bir şeylere sarıldığını, tutunduğunu sandığında, aslında bu sınırdan öteye gidemiyorsun demektir, buzdağı gibi, ucunu göstermektedir sana, gerisi asıl kocaman yanı saklanmıştır senden, Titanic de böyle batmadı mı? Ve şu Holiveira, bu türden örneklemeler mörneklemeler yönünden zengin değil mi?

Ciddi olalım. Ossip lambanın üstündeki kuru yaprakları görmedi; çünkü bu lamba ona ne anlatıyorsa, neyse bu onun gözünde sınırlı orada işte. Etienne'in hemencecik gözüne çarptı ama o da Pola konusunda kırgın ve kararsız olduğumu, acılarla yüklü olduğumu duyumsamadı işte. Oysa Ossip hemen anladı bunu ve dikkatimi çekti. İşte böyleyizdir bizler, hepimiz yani.

İnsanı, besinini yakalamak için uzattığı yalancı ayaklarıyla bir amip gibi düşünüyorum da, kısa uzantılar var, uzunları var, devinimler, dönmeler gerisingeri kıvrılma-

lar. Bir gün gelir yerleşik biçim alır (olgunluk buna der- 84
ler, olmuş insan). Bir yönde fazlaca ileri gider ama öte yanda, iki adım ötesindeki lambayı görmez. Eee, o zaman yapacak bir şey yoktur ki çünkü insan olmuşsundur bir kere, sözcüğün her anlamıyla, bütün, olgun insan. Zaten insanoğlu ilginç olan hiçbir şeyin gözünden asla kaçmayacağı kanısındadır, yeter ki hafifçe bir yeri değiştirilsin, bir anlık bir zaman, ah ne yazık yalnız *nedenini anlayacak* zamanı olmaksızın, olmaksızın,

ona parçalanmış varlığını, düzensiz çıkıntılarıyla uzantılarını gösteriverir,

daha uzağı, yalnızca şu an berrak bir hava gördüğün yerleri sezebilme,

ya da şu kararsızlık tam kavşaktan, hangisini seçmeli,
gerçekliğin, bilmediğim gerçeklerin geri kalanına
kendimi kendimi bekler dururum yararsızca.

(Devam)

Goethe gibilerinin bu türden pek deneyimi olmamıştır herhalde. Doğal yetenekleri sonucu ya da verdikleri kararlarla (deha, insanın kendisinin dâhi olduğu konusunda kendisiyle bahse girip de tam üstüne basmasıdır) her yönde bedenlerini gergince en uç sınırlarına kadar uzatan yalancı ayaklar gibidirler. Tek tip bir çapta, aynı çapta döner durur, katlanırlar, sınırları uzak uzak mesafelere dek fırlatılan tenleri, dirileri diri. Devasa kürelerinde başlayan (ya da süren) şeyi arzu edebilecek gibi gözükmezler. Bu nedenledir ki klasik tipler diyebiliriz onlara.

Ama bilinmeyen var ya, her yandan sarmalamaktadır amipimizi, sımsıkı. Çok şey bilebilirim veya bir anlamda yoğun biçimde yaşıyor olabilirim, bundan gerisi bilinmeyendir benim için, yaklaşır bana, soğuk tırnaklarıyla kafamı kaşır. Kafamın hiç de kaşınmadığı zamanlar-

84 da kaşır ki sıkıntı bunda, kaşındığında ise –kaşındığımı bilmek isterdim– çevremde ne varsa öylesine yerleşik, gelişmiş, belirgin, yetkin, kütlesel ve adı sanı belli şeyler olup, üstleri etiketli ki neredeyse düş gördüğüm sanısına kapılıyorum, çok iyi böyle diyorum, rahatım, kendimi hiç de fena savunmuyorum hani, her şeyden de öte, imgelem gücüme kaptırmıyorum kendimi, kaptırmamalıyım diyorum.

(Son bir şey daha)

İmgeler dünyası öylesine tıka basa, öylesine parsellenmiş, tutulmuş ki, yalancı ayaklılar sınırının bir santimetre ötesine bile gidilemez. Bu yanda ise, çok şey var, değişik, capcanlı. Ama öte mekânda, şu Rilke'nin, esintisini başının üstünde duyumsadığı kozmik rüzgârların estiği mekânda, o imgelemin hızı öyle bir kesiliverir ki. *Ho detto.*[1]

(-4)

1. (İt.) Dedim. (Y.N.)

85

Gazete ve dergilerdeki ilk sayfalarda kabarık mı kabarık ama sona yaklaştıkça kendini zorlukla sürükleyen, indirimli satışlar ve diş macunu reklamları arasında, otuz ikinci sayfaya doğru bir yerlerde perişan hallere düşen edebî makaleler gibi tükenmekte yaşamlar.

(-150)

86

Kulüptekiler, iki kişi dışında, Morelli'yi alıntılardan çok, kişisel didinme ve çabaları sonucu ortaya çıkardıklarıyla anlamanın daha kolay olduğu düşüncesinden yanaydılar. Fransa'yı terk edişinde, yola çıkana dek (polis, oturma belgesi süresini uzatmak istememişti), bu eski dostun bilmece yüklü saçmalıklarını çözüp anlamaya kalkışmanın yararsız olduğunu söyledi durdu Wong, aşağıda belirtilen iki alıntının ikisi de Pauwels ve Bergier'den aşırmaydı:

İnsanoğlunun içinde, tüm gerçeğin, gerçekliğin açıkça görülüp kavranabildiği bir yer vardır belki. Bu varsayım deli saçması gibi gözüküyor. Auguste Comte, bir yıldızın kimyasal bileşiminin asla bilinemeyeceğini söylüyordu. Bir yıl sonra spektroskopu buluyordu ama.

Konuşma yetimiz de, tıpkı düşüncemiz gibi, beynimizin iki boyutlu aritmetik işlevinden önce gelir. Evet derken, hayır derken, olumlar ya da olumsuzlarken (...) konuştuğum dil, nesnelerin ikili bir kutuplaşma içinde olduğu bir dünyanın zayıf bir kopyası olmaktan öteye geçemez. Dildeki bu yetersizlik kaçınılmaz bir durumdur. Ama nesneleri hep iki boyutluluk, iki kutupluluk içinde algılayan zekânın yetersizliğine ne demeli? İç varlığı, nesnesi-

nin özü yok işte. Tutamıyor bunu. Işığın düz gittiğini veya aynı zamanda sapma gösterdiğini benzen molekülünün altı atomu arasında çifte bağ kurduğunu ama karşılıklı olarak çiftteki her ikisinin de karşısındakini yerinden çıkarıcı, oynatıcı güçte olduğunu keşfedebilir, bulabilir; kabullenebilir ama anlayamaz bunu, kendi işleyişine katıp da irdelediği derin yapıların gerçekliğini bir bütün halinde toparlayamaz. Bunu yapabilmesi için durum değiştirmesi gerekir, şu anda yararlandığı mekanizmalardan başka mekanizmaları da beyinde işleme koyması ve de aklın, biçimleri benimseyen benzer bilinci kurması ve önünde bu derin yapıların algılanması zor ritmini özümsemesi gerekecektir... 86

Büyücülerin sabahı.

(-78)

87

1932'de, Ellington "Baby When You Ain't There" şarkısını plak yaptı, Barry Ulanov'un sözünü bile etmediği en az tanınan parçalarından biri. Garip biçimde kuru mu kuru bir sesle Cootie Williams'ın söylediği güfte:

I get the blues down North,
The blues down South,
Blues anywhere,
I get the blues down East,
Blues down West,
Blues anywhere.
I get the blues very well
O my baby when you ain't there
ain't there ain't there –[1]

Bazı anlarda, "Bunu sevdin mi?" demek neden kaçınılmazdır? Evet ben sevdim bunu, sokaktan bir sahne,

1. (İng.) Kuzeyde *blues*'a kapılıyorum / Güneyde *blues*'a kapılıyorum / Her yerde *blues* / Doğuda *blues*'a kapılıyorum / Batıda *blues*'a kapılıyorum / Her yerde *blues* / *Blues*'u çok iyi anlıyorum / Bebeğim sen yanımda olmayınca / yanımda olmayınca. (Y.N.)

kuzeyde bir yerlerde kurumuş zavallı bir nehir. Tanık olmak, bizi silip süpürecek olan hiçliğe karşı savaşmak. İşte böylece ruhta hava, havada kalıveren bir şeyler, bir serçecik Lesbie'de, anılarda küçük bir yer kaplayan *blues*'lar, parfümler, gravürler, kâğıt kıskaçları arasında ufacık bir yer. 87

(-105)

88

"Haydi canım, bacağını sallarsan böyle, iğne batıracağım böğrüne," dedi Traveler.

"Devam et, anlat haydi şu sarı rengin öyküsünü bana," dedi Oliveira. Gözleri kapalı, kaleydoskop gibi.

"Sarı renk," dedi Traveler, onun bacağını pamukla ovarken, "sarı rengin türlüsüne düşkün ajanlar ister ulusal localardan."

"Sarı tüylü hayvanlar, sarı çiçekli bitkiler, sarımtırak görünen mineraller," diye sayıp sıraladı bilgiç bilgiç Oliveira. "Neden olmasın? Ne yani, perşembeler burada en güzel günler değil mi, pazarları çalışılmaz, sabahla öğleden sonra arasında kendini gösteren değişim olağanüstü ama insanlar farkında değil. Canımı yakıyorsun. Sarı gözüken bir metal mi dedin ne?"

"Arı su," dedi Traveler, "sen de morfin sanmıştın. Haklısın haklısın, Zephyrinus'un dünyası, başkalarının dünyası üzerine hegemonya kurabileceklerine inananlara garip gelebilir ancak. Kaldırımdan çıkıp da yolda üç adım atar atmaz daha her şeyin değiştiğini düşünürsen..."

"Sarı renkten pampa rengine geçmek gibi," dedi Oliveira. "Uyku getirir."

"Uyku verici bir sıvı. Bana kalsa, şarap enjekte ederdim kanına, daha bir uyanık olurdun."

"Uyumadan önce bir şeyi açıklasana bana." 88
"Uyuyacağını sanmıyorum ya, yine de haydi bakalım, haydi."

(-72)

89

Avukat Juan Cuevas'ın iki mektubu vardı ama veriliş sırası tartışma konusuydu. Birincisi "Dünya Egemenliği" adını verdiği şiirle ilgili bir yazı, ikincisi ise, Santo Domingo'da bir halk ozanına yazdırılmıştı, birinci mektuptaki çok düzgün anlatım yoktu bunda:

Bu mektup istenen sayıda, özellikle de Birleşmiş Milletler'e ve bütün hükümetlere göndermek amacıyla çoğaltılabilir ki bunlar saf domuzlar, uluslararası kuklalar. Öte yandan, Santo Domingo cehennem mi cehennem, gürültü o biçim ama ne de hoşuma gidiyor ya çünkü gelip gelip oraya tarihin en iri parke taşlarını fırlatıyorum.

Bu taşlar arasında şunlar gözüküyordu:

Papa, gelmiş geçmiş en büyük domuz; ama kesinkes Tanrı'nın temsilcisi değil; Roma kilise takımı Şeytan'ın dölü; Roma kültü üstüne ne kadar tapınak varsa kazımalı kökünü yeryüzünden, ta ki İsa'nın nuru yalnız insan yüreklerinde değil, Tanrı'nın evrensel nuru arasında da ışısın, eğer böyle diyorsam ben, böyledir birinci mektubu çok sevimli genç bir hanımın yanında yazdırdım, öylesine sevimli ki onun önünde bazı kaba, çirkin sözleri sarf edemedim çünkü bitkin mi bitkin gözlerle bakıyordu bana.

Avukat pek de kibarmış! Kant'a düşman, ne pahası-

na olursa olsun "günümüz felsefesini insancıllaştırmak" amacını güdüyor, şöyle buyuruyor beyimiz: 89

Roman daha çok psikolojik-psikiyatrik olsun, ruhun gerçek ruhsal elemanları, gerçek evrensel psikiyatrinin bilimsel elemanları olsun derim.

Zaman zaman, diyalektiğin bolca kullanımı yolunu terk edip evrensel bir dinin dünyaya egemen olabileceğini öne sürüyordu:

İnsanlığın evrensel iki buyruğa uyması kaydıyla tabii, o zaman yeryüzünün en sert taşları nurlanacak ve ipek gibi yumuşak, balmumuna dönüşecek...

Şair be, hem de en iyilerinden.

Dünyanın bütün kayalarının sesi devasa çağlayanlarda, sellerde, derelerde, bir Arjantinlinin minicik ses tınısıyla şarkılar söyleyecek, kadınları sevmek için bitimsiz fırsat ve de Tanrı'yı...

Aniden tufansı bir görünüm her yeri kaplıyor, doluyor, taşıyor:

Yeryüzünün Kozmos'u, Tanrı'nın evrensel belleklerdeki görüntüsü gibi ki daha sonra sertleşip katı madde olacak, Kutsal Kitap'ta başını geriye çevirmiş bakan bir melek biçiminde simgeleştirilmiş, arkasında ışıklardan kararmış bir dünya görmektedir, Kutsal Kitap'taki bu bölümü tıpatıp anımsayamam tabii ama aşağı yukarı şöyle: Sanki Yeryüzü'nün ışığı oluyordu Evren'in yüzeyi, güneşin çevresinde onu besleyen evrensel çukur. Aynen, tüm insanlık da, tüm halklarıyla bedenlerini geriye çevirip ve ruhlarını ve başlarını... Bütün Dünya ve evren dönüyorlar İsa'ya, ayakları dibine serip bütün yasalarını Yer'in...

Ve sonra,

89 ... kala kala tek bir evrensel ışık türü kalıyor geriye, birbirinin aynı lambalardan sızan, halkaları yüksek diplerine dek aydınlatan...

Ardından maalesef birdenbire:

Bayanlar baylar: Bu mektubu, korkunç bir gürültü içinde yazıyorum, dayanılmaz. Ama yine de sürdürelim bakalım: Farkında değilsiniz ama şey için yazıyor olabilirim. DÜNYA EGEMENLİĞİ diye yazabilirim, hem de daha yetkin biçimde ve bu görüşün evrensel alanda gerçekten bir anlamı olsun da, en azından ciddi yardımlarınıza değerim, her satır, her sözcük yerinde olsun diye annelerin en sürtüğünün çocuğundan türeme çocukların tortusu içinde olmasın; bütün bu gürültü patırtı, geberesi kulaklarını patlatsın biraz!

Ne önemi var ama! Bir alttaki satırda yeniden coşku:

Ne güzel, ne güzel bu dünyalar! Halkların yüreğinde coşkuyla patlamış düşünceden güller ve nuru... Bir düşünsel ışık çiçekler gibi açan...

Ve mektup, çiçeklemelerle bitiyor, her ne kadar son anda oraya buraya sıkıştırılmış şeyler varsa da:

Evrensel İsa'nın nuru gibi aydınlanıyor tüm evren, öyle gibi, her insan bir çiçek, bitimsiz sayıda taçyaprakları olan; yeryüzü yollarında sonsuza dek tutuşan yapraklar; DÜNYA EGEMENLİĞİ ışığında aydınlanıyor böylece, beni artık sevmediğini söylüyorlar çünkü bir başkası varmış kafanda. – Saygılarımla, sizinim. Meksika, D.F., 20 Eylül 1956 – 5 Mayıs 32, int. 111 – Edif. Paris. Av. JUAN CUEVAS.

(-53)

90

O günlerde kafası çok meşguldü ve her şeyi eveleyip gevelemek gibi kötü bir alışkanlığı olmasına üzülüyor ama elinden bir şey gelmiyordu. La Maga ve Rocamadour yüzünden yaşamak zorunda kaldığı berbat yeri, Büyük Sorun'u kafasında eviriyor çeviriyordu, her şeyi, içinde bulunduğu durum nedeniyle, fazlasıyla büyütüşünü çözümleyip anlamaya çabalıyordu. Böyle durumlarda, bir kâğıt parçası alıp kafasını kurcalayan ne ise kaba saba sözcüklerle yazıyordu, örneğin şöyle: "Büyük Sorun" ya da "Kavşak" Bu da onu güldürmeye yetiyor, ona daha bir istekle mate hazırlama olanağı sağlıyordu. "Birlik mirlik" mazıyordu Moliveira. "Bencillik mencillik ve mötesi filan milan." M harflerini, penisilini her önüne gelen nasıl kullanıyorsa öylece kullanıyordu. Neden sonra dönebiliyordu asıl işine, asıl işine, kendini daha bir iyi, rahat duyumsuyordu öylesi anlarda. "Mönemli olan her bir şeyi melememek," diyordu kendi kendine. O andan sonra da sözcüklerin, kendisini fena bir oyuna getirmesine meydan vermeksizin rahatça düşünebileceğini duyumsuyordu. Azıcık yöntemsel yaklaşsa, atılsa doğrusunu söylemek gerekirse çünkü iş büyük, Büyük Sorun olduğu gibi duruyordu yerli yerinde. "Kim derdi babalık, günün birinde vara vara metafiziğe varacaksın sonunda?"

90 diyordu hecelerin üstüne basa basa. "Ama bir hata, bir gaf yap bakalım, görkemli duvar saatleri yerine küçük bir konsol ve her zamanki uykusuzluğunla yetinmek durumunda kalırsın." Ronald gelmiş, bütün gece belirsiz siyasal etkinlikler konusunda konuşmak istemiş (La Maga, Rocamadour'u henüz köyden getirmemişti) Arjuna ve Arabacı örneği etkinlik ve eli kolu bağlı sessiz kalış, edilgen karakter daha geniş bir özgürlük ve daha kullanılabilirlik demektir, ilke ve kanıların yokluğu ve verdiği tembellik edilgen yapıyı yaşam ekseninde daha bir duyarlı kılar (tamı tamına fırıldak deriz böylelerine), tembelce herhangi bir şeyi geri çevirebilirler ama kalan boşluğu dolduracak güçleri de vardır, seçimi ya bilinç ya da daha belirgin, daha papazca bir itki yaptırır.

"Daha bir papazca," diye belirgin biçimde dikkatle yineledi Oliveira.

Öte yandan, eylemin gerçek sonucu, bize vereceği neydi ki? Sendikacılarınkine benzer bir toplumsal eylem evet hemen tarihsel planda yerini alıyor. Ne mutlu tarih içinde yaşayanlara ve uyuyanlara. Dinsel amaçlıymış gibi hemen hemen her zaman büyük bir özveri gösteriliyor. Ne mutlu geleceklerini de kendileri kadar sevenlere, kendilerini gelecek gibi görenlere ne mutlu. Her neyse, Oliveira kendinden hareketle bir başkasının evine gönül rızasıyla atılmayı kabullenemiyordu, son yakarışta onu fırlatanı daha bir zenginleştirecek, daha bir insan kılacak, daha bir onurlandıracak, bumerang gibi aynı. Bir başkası için çabalayan insan daima onurludur, kutsaldır tabii, vs. vs. Bunu kendinde amaçlamıyordu, neden yoktu buna, evet ama kişisel davranış biçiminden ayrı tutuyordu aşağılayarak. Sokaktaki afişlere ve etkinliklere bir kaptırırsa, kendine ihanet etmiş olacağını duyumsuyordu; yeterli bir işle, günlük sevinçlere, sakin bir kafaya ve görevini yerine getirme gibi şeylere bürünmüş bir ihanet. Bazı

Buenos Aires'li ve Parisli komünistleri çok iyi tanıyordu, her pisliği yapabilen ama "mücadele" ile herhangi bir görevi yerine getirmek amacıyla ya da toplantı nedeniyle yemeğin orta yerinde kalkıp gitmek zorunda kalan kişilerdi. Bu insanlara göre toplumsal eylem bir oyalamacaya benziyordu, çocuklar nasıl anaları için bir oyalamaca ise onun gibi, onların yaşamları boyu bir şey yapmalarını engelleyen anaların avuntusu gibi, sokağın köşesindeki hapishanede, orada olmamaları gereken insanlar kesilir dururken bunu görmemeyi sağlayan at gözlükleri gibi, bir yanıltmaca yalnızca. Yanlış eylemde her zaman sözde kalıyor, saygıyı, zaferi ve at üstünde dimdik yontuları doğuracak olan eylemler pratiğe geçemiyordu. Bir çift terliği ayağına geçirmek kadar kolaydı, üstelik övgüye değer de olabilirdi ("yine de Cezayirlilerin sonunda bağımsızlıklarına kavuşması ve bizlerin de birazcık yardım etmesi iyi olurdu ama," diyordu Oliveira içinden); ihanet başka şey, bambaşka bir düzen, sanki merkezden her an vazgeçmek ama çemberde yerini alıp aynı eylemi yüklenen başka başka insanlarla kardeş olmanın sevincini yaşamak. Herhangi bir insanın, bir tipin diyelim, kahraman oluverdiği yerde, noktada işte, Oliveira gülünç mü gülünç durumlara mahkûm olduğunun bilincindeydi, komedi gerçekten de kahraman olmak. O zaman, yok olup da yanılgıya düşeceğine geçici görevlerle işe dal da yanıl, daha iyi değil miydi böylesi? Oyuncu olmak demek, oturulacak yerlerde olmamak değil midir? Vazgeçmeli seyirci yerinden, ona bakılırsa seyirci doğduğunu sanıyor, öyle gibi, seyirci, ilk sıralarda hem. "İşin sıkıcı yanı şu ki, etkin bir seyirci olduğumu iddia ediyorum, işin hoş ve moş yanı burada!" 90

Etkin metkin bir seyirci. Olayı daha bir yakından, sakin kafayla ele almak, çözümlemek filan gerekirdi. Şimdilik, bazı tablolar, bazı kadınlar; bazı şiirler öyle bir

90 yere ulaşma umudu veriyordu ona, öyle bir yer ki orada kendini daha az iğrenen ve daha az hor gören biri gibi kabullenebilecekti. En berbat hataları eninde sonunda ona bir yol sağlamıyorlardı ki, görmezden gelinemeyecek, iyi yönlerdi bunlar da. "Gücüm zayıfladığında, işte o zaman ben kendi kendimim," diye düşündü Oliveira. "Hep kaçamak bir ifadeyle yüzümde, önemli kararlar almışımdır." Giriştiği ne varsa büyük bir bölümü (girişim mirişim) sonunda *not with a bang but a whimper*[1] biter, büyük kırgınlıklar, dönüşsüz patlamalar, kapana kısılmış fare saldırıları gibiydi, işte o kadar. Geri kalanı görkemli biçimde kısır döngü içinde dönüp duruyor zaman veya mekân içre, veya gürültüsüz patırtısız bir davranışla, yorgunluk örneğin –duygusal serüvenlerinin sonunda olduğu gibi– veya ağır bir içekapanış, geri çekilme gibi çözümlere varıyordu, bir dostu daha az görmek, bir şairi daha az okumak, kafeye daha bir az gitmek gibi, yara almamak için unutuşun dozunu hassasça ayarlamak...

"Aslına bakılırsa, başıma ne gelecek ki benim, bir şey olmaz bana", diye düşündü Oliveira. "Kafasına saksı yiyecek olan ben değilim." Sıkılıp durmak niye öyleyse, niye bu dertlenmeler, eğer hepsi de bir işe yaramazların sık sık başvurduğu atraksiyon ya da eğilim ya da eyleme özlem mi? Sıkıntının çözümlenişi arasında hep yer değişimi, Oliveira'nın pek belirgince kavrayamadığı bir tür düzene aykırı tutum çıkıyordu ortaya. Gösterinin kıyıcığında seyirci gibiydi, öyle biliyordu kendini, yani tiyatroda gözleri bağlı gibi bir şey. Bazen onu sıkan bir sözcüğün ikinci anlamını kavrıyor, bir sözcüğün, bir müziğin verdiği kaygıyla yapıyordu bunu çünkü birinci anlamında orada aynı yerde olduğunu kavrayacak yetenekteydi.

1. (İng.) Patlama gibi değil de inilti gibi. (Ç.N.)

Böylesi anlarda, merkez noktasının daha yakınında bulu- 90
yordu kendini, oysa çoğu kişi tekerleğin ekseni olarak kabullenirlerdi kendilerini ama odağa bu denli yakın oluşu yararsız bir yaklaşımdı, tantalik bir an, eziyetin niteliğine varamayan türden. Bir keresinde aşkın insanı zenginleştirdiğine, çoğalttığına inanacak olmuştu, düşündürten türden güçler kaynağı, kendinden geçiş ve coşku... Ama bir gün fark etti ki aşkları saf aşk değil çünkü önceden bir umut varsayıyorlardı, önce gerçek sevdalı, karşısındakinden sevgiden öte bir şey ummaksızın sever, körü körüne gökyüzünün daha mavi, gecenin daha tatlı ve tramvayların pek de rahat olmadığını kabullenir. "Çorbaya varana dek her şeyde diyalektiği işletiveriyorum," diye düşündü Oliveira. Tutmuş metreslerini, yaşadığı serüvenin özel görünümü içinde suç ortakları, dostları gibi ele almış gerçek arkadaşları yapmıştı onları sonunda, tapıyorlardı ona kadınlar (ah kesinkes bitiyorlardı ona) sonunda hayran kalıyorlardı (sınırı mınırı olmayan bir hayranlık), sonra bir şey onlara boşluğu duyumsatıyordu adeta, geriye sıçrıyor, duraklıyorlardı öylece ve Oliveira da kaçışlarını kolaylaştırıyor, daha uzak bir yerlerde sürdürsünler oyunlarını diye kapıyı açıveriyordu onlara. İki kez yalnız, acıma duygusuna kapılıyordu az daha ve iki kadın da kendisini çok çok iyi anladıkları izlenimini bırakıyordu ki içinde bir şeyler ona bu acıma duygusunun doğru olmadığını söylüyordu daha çok bencilliği, kolaycana başvuruşu yine bencilliğine, tembelliğine dönüş, alışkanlıklarına, "Düşkünler yurdunda bitecek eninde sonunda," diyordu kendi kendine ve bırakıyordu kadınları, gidiyorlardı onlar da, çabucak unutuyordu Oliveira.

(-20)

91

Masanın üstünde darmadağınık kâğıtlar. Bir el (Wong'un eli). Bir ses ağır ağır, duraklayarak, l harflerini çengelliymiş, dile takılıyormuşçasına, e'leri belli belirsiz çıkararak okuyordu. Notlar, bir yığın sözcüğün yazılı olduğu fişler, bir dize, İngilizce mi İtalyanca mı belli değil, İspanyolca mı yoksa Fransızca mı, yazarın mutfağı burası. Bir başka el (Ronald bu). Okumayı beceren bir ses, tok, gururlu. Üzgün ve pişman halde gelen Ossip ve Oliveira'ya alçak sesle selam diyor, selamlar (Babs kapıyı açmaya gitmedi bile, canice bakışlarla karşıladı onları). Konyak, altın renkli ışık, ayinlere karşı yapılan saygısızlık efsanesi, konyak, küçük bir De Staël. Gabardin ceketler odada bırakılabilir. (Belki) Brancusi'den bir yontu. Odanın dip kısmında süvari giysileri içinde bir mankenle tel ve karton parçalarıyla dolu kutular yığını arasında durup duruyor. Yeterli sayıda sandalye yok ama Oliveira iki tabure bulup getiriyor. Genet'ye göre hani şu salonlarda görgülü kişilerin sessiz bir osuruğu, kokusundan anlayıp, uzaktan uzağa, yellenen kişiyi süzdükleri sessiz dakikaları andıran bir sessizlik vardı ortada. Etienne karar verip yerinden kalkıyor ve belgesel klasörünü açıyor, içinden kâğıtları çıkarıyor.

"Bunları sınıflandırmak için seni beklemenin daha

iyi olacağını düşündük," diyor. "Bu sırada da rasgele başka yazılar okuduk. Bu zorba kadın da koskoca bir yumurtayı çöpe fırlattı bu arada." 91

"Kokmuştu," diyor Babs.

Gregorovius, gözle görülür biçimde titreyen elini dosyalardan birinin üstüne koyuyor. Sokakta hava çok soğuk olmalı, öylèyse bir duble konyak daha. Işığının rengi ısıtıyor hepsini de ve yeşil halısıyla Kulüp'ün. Oliveira masanın tam ortasına bakıyordu, sigarasının külü, küllüğü çoktan doldurmuş olan ötekilere katılıyor.

(-82)

92

Şimdi anlıyordu, arzunun en yüksek yerindeyken dalga tepeciğinin beyaz köpüklü noktasına dalmasını da, kanın damarlarda masalsı gümbürdeyişi arasından geçivermesini de bilememişti. La Maga'yı sevmek, açıklanması beklenmeyen türden bir ayin gibi olmuştu. Bir ayin. Sözcükler ve ardından gelen edimler, yenilikler türetici bir tekdüzelik içinde süregidiyordu; hayal dünyasında, tarantulaların ay ışığındaki dansı ve yankılar çıkaran yapışkan el devinimleri. Ve her zaman da başka olsun istemişti, o, bu neşeli sarhoşluktan bunu bekliyordu, bir uyanış gibi, kaldıkları otelin duvar kâğıtlarında olsun, edimlerinin devingenliğinde daha net bir görüntü kendini sınırlayıp beklemenin her tür olasılığı yok ettiğini anlamak istemeksizin, sanki dar ve tutuk bir şimdiki zamana, yaşanan ana, önceden mahkûm ediyormuşçasına, evet. La Maga'dan Pola'ya pat diye geçivermişti, ne La Maga'yı ne kendini suçlamaksızın, Pola'nın kulağını uyaran La Maga adıyla okşamaksızın. Pola ile tam bir bozgun, başarısızlık olmuştu eninde sonunda, sayısız başarısızlıklar art arda gelmişti, kaybedilmesi gereken ama boşuna oynanan bir oyun, oysa La Maga'ya hınç duymaya başlıyordu o sıralar, ağzının kıyıcığında şafak kokulu sigara izmariti ile hamursu bir bilinç, öyleydi, biçim almamış hamur. Bu nedenle

götürdü Pola'yı Valette Sokağı'ndaki o aynı odaya, kapı- 92
daki aynı yaşlı kadını buldular, onları anlayışla selamladı, böylesi pis zamanda başka ne yapılabilirdi ki? Hep aynı, çorba kokusu, aynı çürümüşlük ve eskilik kokan oda ama halıdaki mavi leke temizlenmişti ve yeni lekeler düşsün diye yer açıyordu insana sanki.

"Neden burası?" dedi Pola, şaşırmıştı. Sarı örtülü yatağa bakıyordu, küf kokulu, süklüm püklüm odaya, tavandan sarkan pembe püsküllü abajura...

"Burası ya da başka yer, ne önemi var?"

"Eğer para idiyse derdin, söyleseydin sevgilim."

"Eğer içini bulandırıyorsa gideriz başka yere canım benim."

"Hayır iğrenmiyorum. Çirkin sadece. Belki de..."

Anlamaya, kavramaya çalışıyormuş gibi gülümsüyordu. Belki de... Eli elini buldu aynı anda, yatak örtüsünü kaldırırken. Ve tüm öğleden sonrası o gün, bir başka kez daha, nice başkaları arasında bir kadın daha, bedeninin yergili ve coşkulu bir tanığı oldu, aralarında geçen törensi olay karşısında kâh coşkulu, kâh bozgun... Bilmeksizin La Maga'nın düzenine alışmıştı; ama işte birden bir başka deniz, yeni bir deniz, yepyeni bir çalkantı onu otomatik devinimlerden koparıp alıyor, hayaletiymişçesine yakaladığı yalnızlığını belli belirsiz yüzüne vuruyor gibiydi. Bir ağızdan ötekine geçmenin, gözleri kapalı, elin uyuyakaldığı, boyun çukurunu aramanın ve hükümlerin daha farklı, alt kısmının daha kalın, öpmek veya ısırmak için, eğilip bükülen, doğrulan bir gerginliği duyumsamanın verdiği rahatlık, mutluluk ve düş kırıklığı. Bedeninin her ânı alışık olmadığı bambaşka bir tadın güzelliğiyle karşı karşıya, biraz daha fazla uzanmak zorunda kalmak, ağzını bulmak için başını eğmek –oysa eskiden ağız hemen yakınındaydı, dudak dudağa ikisi– daha bir biçimli kalçaları okşamak, uyarmak, karşılığını beklemek ama alamamak so-

92 nunda, dalgın dalgın yinelemek ısrarla, sonunda her şeyi yeniden keşfetmek gerektiğinin, kesin ve belli bir kuralın olmayıp anahtarların ve şifrelerin yeniden düzenlenmesi gerektiğinin ama bu kez farklı olup bir başka yanıt vereceğinin farkına varmak. Ağırlık, koku, gülüşlerin rengi, tonu; can yakmalar, ağırdan almalar, telaşlanmalar, her şey aynı olduğu halde, hiçbiri karşılığına tamı tamına uymamakta, aşk kendini oyunla bulmakta, sarmal çıkışında yeniden yeniden aynı başlangıca varmak için uzaklaşmaktadır, göğüsler farklı söyler türkülerini, dudaklar uzaktan öper gibi daha derinden kavrar öperken ve birden, öfkenin ya da sıkıntı gibi bir şeylerin var olduğu yerde, salt oyun, inanılması güç bir sevinç ya da tam tersi, eskiden uykunun bastırdığı, aptalca şeyler gevelendiği anlarda, şu an oyun var; bir gerilim, ulaşılamaz bir şey ama dimdik sıçramayı, hazır olmayı zorunlu kılan, bastırılamaz bir kudurganlık gibi bir şeyler var. Yalnızca zevk, o nokta yüce kanadıyla vurduğu anda aynıdır, ikisinde de aynı; eskisi de yenisi de; dünya patlayıp paramparça oldu ve yeniden parmak parmak, tek tek, dudak dudak, gölge gölge toplamak, adlandırmak gerek.

İkinci seferde Dauphine Sokağı'nda, Pola'nın odasındaydılar. Bazı konularda, bulacağı şeyler hakkında bir fikri olabilseydi ama yoktu, gerçeklik beklediğini çok çok aştı. Her şey yerli yerindeydi, her şey için bir yer vardı burada. Çağdaş sanat tarihi kartpostallarla anlatılmıştı: bir Klee, bir Poliakoff, bir Picasso (açık yürekli ve alçakgönüllüce), bir Manessier, bir Fautrier. Uygun aralıklarla sanatçı elinden çıkmış gibi çivilenmişler duvara. Merdivensi sıralanışta Signoria'nın *Davud*'u bile pek kötü değil öyle, gözü rahatsız etmiyor. Bir şişe Pernod, bir başka konyak şişesi. Karyolada Meksika pançosu yayılır, Pola bazen gitar çalar, Amerika'nın yüksek tepelerinden bir aşk anısı. Pola, Michèle Morgan'a benziyor ama tam

bir esmer Pola. İki etajer var, raflarında yeniden, yeni 92
baştan okunmuş sayfa kenarlarına notlar alınmış Durrell'ın *Dörtlüsü*, Dylan Thomas'ın çevirisiyle, kırmızı dudak boyası lekesi içinde *Two Cities*'in bazı sayıları, Christiane Rochefort, Blondin, Sarraute (kesik değil) birkaç sayı *N.R.F.* Geriye ne kalmışsa yatağın çevresinde önemine göre yer almış. Pola bir süre, intihar etmiş bir kız arkadaşını anımsayıp ağladı (fotoğraflar, fotoromanlardan koparılmış bir sayfa, unutulmuş bir çiçek). Neden sonra alıştı Oliveira onun kendini kötülüğe eğilimli biri gibi göstermesine, dostluk yoluna ilkin onun sapmasına şaşmadı ve gece, onları yerini ağır ağır yosunlu sulara bırakan kumlarıyla bir plajda hayal kırıklığı içinde buluverdi karanlık. İlk kez ona Polaris adını taktı oyun olsun diye, sonra hoşuna gitti, Pola birkaç kez yineledi. Pola, Paris'teyken dudaklarını ısırdı Oliveira'nın, sanki özümlüyordu bu adı, bu ada yaraştığını göstermek istiyordu, Paris'te Pola, Pola'nın Paris'i, neonların yeşilimsi ışığı sarı rafya perdede bir yanıp bir sönüyordu, Pola Paris, Pola Paris, çıplak kent bu kadın, cinsiyeti rafya perdenin pıt pıt atması, kıpranmasıyla uyum sağlıyor Pola Paris, Pola Paris, her deyişle daha bir kendinin oluyor bu ad, göğüsleri hiç şaşmıyor buna, okşanan karnı, yuvarlaklığı, eninde sonunda sınıra varmanın verdiği hafif şaşkınlık, çoktan ağzını bulmuş bile, biliyor bu ağzı Oliveira, dili daha küçük, daha sivri, tükürük daha az, dişleri ayrık değil, her an giriversin diye tütün ve konyak kokulu ılıcık her kıvrıma dalıversin diye açılan dudaklar.

(-103)

93

Ama *aşk, ah bu sözcük...* Ahlakçı kesilen Horacio derinlemesine bir nedeni olmaksızın tutkulardan kuşku duyan, ne kadar sokak varsa, ne kadar ev, ne kadar kat, ne kadar oda, ne kadar yatak, ne kadar düş ve unutuş ya da ne kadar anı varsa, onlarla anılan bir kentte, yolunu şaşırmış, her şeyi aşağılayan Horacio. Sevgilim, seni senin için sevmiyorum, benim için de, ne de ikimiz için, seni seviyorum çünkü kanım sana tutulmaya iteliyor beni, seni seviyorum çünkü benim değilsin çünkü öte yakadasın, başka bir yerden beni çağırıyorsun, atla diyorsun, tut, bul beni, ulaş ama ben atlayamam çünkü sahiplenme duygusunun derinlerine inersen sen bende değilsin ki, sana ulaşamıyorum, bedenini aşıp geçemiyorum, gülüşünün ötesi neresi, bazı saatler var ki beni seviyor olman sarsıyor beni, şaşkınım (sevmek fiilini ne de kolay kullanıyorsun, yemeklere, çarşafların üstüne, otobüslere saldığın hava ve tat berbat), bana olan sevgin altüst ediyor beni çünkü bana köprü olmuyorsun, Wright olsun, Le Corbusier olsun, asla tek taraftan karaya bağlı bir köprü yapamayacaklar; böyle serçe gözlerinle bakma bana kuş kafa, senin için aşk basit bir iş, bir işlem, sen benden önce iyileşeceksin hem, her ne kadar benim seni sevdiğimden daha da çok seviyor olsan da beni, böyle.

Tabii iyileşeceksin, kuşkum yok bundan çünkü sağlıklı- 93
sın sen, benden sonra başkası gelecek, giysi değiştirir gibi değiştireceksin sen de. Öyle yapıyorlar. Pasaport görevi üstlenecek bir aşk isteyen, geçit veren, dağlar aşırtan, anahtar aşk, silah aşk, insana Argus'un binlerce gözünü verecek olan, her yerde hazır ve nazır kılan, müziğin başladığı, duyulabildiği noktadan önceki sessizlik olan bir aşkı; öyle bir kök ki, o uçtan sonra bir dil dokunmaya başlanıyor, işte öylesi bir aşk isteyen sinsi Horacio'dan bunları duymak ne kadar hüzün verici değil mi? Ama ne saçma aslında hepsi, hepsi var sende, hepsi senin içinde uyumaktalar, seni bir bardak suya daldırmak yeter, tıpkı yabangülü gibi, yavaş yavaş, yaprak yaprak fışkırsın çiçekler, şişerek yuvarlacık biçimler çıksın ortaya, güzellik gözüksün. Bitimsiz vericisin sen, ben almayı bilmiyorum, bağışla beni. Bana elmayı uzatıyorsun, ben ise dişlerimi konsolun üzerinde unutmuşum. *Stop!* Dur bakalım, böyle böyle derken. Neyse. Kabalık yapabilirim, düşünsene bir. Ama iyi düşün, pek kolay değil öyle.

Neden *stop* dedim? Duygu üretmeye başlayacağımdan korktuğum için olacak, ne kolay. Şu etajerden bir fikir çıkarıyorsun, kitap alır gibi, ötekinden de bir duygu, hop, sonra sözcükler aracılığıyla şu kara köpekler yardımıyla bağlıyorsun birbirine bunları, sonuçta da seni sevdiğim ortaya çıkıyor. Kısmi toplam dersek: Seni istiyorum, tamam mı. Genel sonuç ise: Seni seviyorum. Arkadaşlarımın çoğu, bir amcayla iki yeğeni saymazsak böyle yaşıyor, ötekiler ise karılarını seviyorlar. Sözden edime geçecek olursak, hep ileri; genellikle eylem yoksa geri gitmek de yoktur zaten. Çoğu kişinin sevmek deyince aklına gelen şudur: Bir kadını seçecek ve onunla evleneceksin. Yemin ederim seçiyorlar kadını, gördüm. Sanki aşkta seçim olurmuş gibi, sanki aşk insanı çarpıp ikiye bölen ve oracıkta kanını dondurup taşa kesen bir şimşek

93 değilmiş gibi. Sen, şimdi, seçiyorlar çünkü onu seviyorlar da ondan, diyeceksin, ben tam tersine inanıyorum. Beatrice'yi, Juliette'i seçmiyorsun. Bir konser çıkışı iliklerine dek seni ıslatan yağmuru sen seçmiyorsun. Odamdayım tek başıma, mürekkep yala bakalım kâtip, kara köpekler öç alıyorlar ellerinden geldiğince, beni masanın altında ısırıp duruyorlar. Altında mı denir, yoksa masa altı mı? Ama neyse canım, beni ısırıyorlar işte. Neden, neden peki, *por qué, porquoi, why, warum, perchè*, oturup kalmışım, şu kara köpek korkusu da ne? Şu kara harflere bak Nashe'in şu şiirinde arılara dönüşmüş. Ya şunda, Octavio Paz'ın dizelerinde güneşin baldırları, yaz mevsiminin surları. Ama hem Meryem hem la Brinvilliers olan kadın aynı kadın bedeni. Nefis bir günbatımını izlerken coşkuyla buğulanan gözler de aynı darağacında can veren birinin çırpınışlarından zevk alıyor gibi. Mürekkep ne sözcük, pezevenkliğinden korkuyorum, dünyanın kıçını yalayıp duran diller denizi. Dilinin altında bal ve süt var senin. Evet ama ölü sineklerin en güzel parfümü bile kokutacağı söyleniyor. Sözcüklere karşı savaşta, hiçbir şey önünde gerilememek için savaş, hatta zekice denen şeyden vazgeçip, gidip patates kızartması ve Reuters Ajansı haberleriyle yetinmek basitçesine, saygıdeğer kardeşimin mektuplarıyla, sinema söyleşileriyle yetinmek. İlginç doğrusu Puttenham'ın sözcükleri sanki nesnelermiş, hatta hatta özel yaşamları olan canlılar gibi duyumsamış olması çok ilginç. Ben de bazen, dünyayı yiyecek garip karınca selleri yarattığım izlenimine kapılıyorum. Ah *Roc* kuşu sessizliğe yatsa ya, kuluçkaya... *Logos*, parıltılı, yanlış. Yaldızlı yanılgı. Resimle, desenle, dansla, makrame örerek ya da çok soyut mimiklerle kendini anlatan bir ırkı düşünün bir. İmlerle anlatımdan kaçabilecek midir, imleme, hatalarının kökleri orada değil mi? İnsanlık onuru, vs... Evet her tümcede kendi onurunu

kıran bir onur, Bakirler Genelevi gibi, tabii böyle bir şey olabilseydi.

Aşktan filolojiye geçtin, canı çıkasıca Horacio. Morelli'de kabahat, sorumlusu o, yakanı bırakmıyor senin, tutturduğu girişimi, kaybedilmiş cennete dönüş gibi görünüyor sana, zavallı, selülozla sarılı altın çağda barlarda gezinen cennetlik; *This is a plastic's age, man, a plastic's age.*[1] Unut şu kancıkları. Geri çekil, çekil geri, düşüneceğiz, düşünmek nasıl oluyorsa, yani duyumsamak, görece kıyaslamak kendini en ufak tümce ya da yan tümceye geçit bırakmadan önce yüz yüze gelmek. Paris bir merkez, anlıyor musun, diyalektik filan demeden, bir uçtan bir uca kat edilmesi gereken bir mandala insanın içinde daha bir iyicene kaybolmasını sağlayan formüllerin bir işe yaramadığı bir labirent. O halde bir *cogito*, Paris'i solumak, içine girmek, Paris'i içine sokmak gibi, neuma olabilir ama logos değil. Ey bu denli güvendiğim Arjantin, henüz çıkmıştım karaya, belli bir kültürü edinmiş yeterince (birazcık indirimle ama) her şeyin gerçekliği peşinde, her şeyde bir açıklık, ince bir zevk arayarak eh, insan türünü iyice öğrendim, sanatsal açıdan görülecek ne varsa görüp, örneğin roman ve gotik sanatı, felsefi akımları, siyasal tansiyonu, Shell'i, Esso'yu, düşüncenin işleyişini, işbirlikçiliği, özgürlüğü, Pierro della Francesca ve Anton Webern'i, düzenlenmiş bir teknolojiyi, öğrendim hepsini Lettera 22, Fiat 1500 ve Papa XXIII. Ioannes'i filan. Bravo, bravo, bravo sana. Cherche-Midi Sokağı'nda küçücük bir kitapçı dükkânı vardı, gökyüzü öylesine mavi, öylesine dingindi ki, akşam vaktiydi, Paris balkonlarındaki çiçekler Pisa Kulesi gibi eğik, yerlere kadar, Eylem'in ta kendisiydi (başlangıçta tabii); kendini

1. (İng.) Çağımız plastik çağı, yahu, plastik çağı. (Ç.N.)

93 insan sanan bir erkek vardı. Ne aptallık, ne bitmez tükenmez enayilik anacığım! Kitapçıdan çıktı o (şimdi iyice bir düşünüyorum da bir metafor gibi sanki, sadece kitapçıdan çıkan kadınla...) iki söz ettik etmedik, bir bardak soğan kabuğu suyu içmeye gittik Sèvres-Babylone'da bir kafeye (yeri gelmişken, metafor deyince ben ne ince mince porselen, cam çanak, ben yeni açmışım bavulu sepeti, "HANDLE WITH CARE"[1] ama o, Babil, zamanın kökleri kadın, gerisi sonra sonra, *primeval being*,[2] başlangıç ânının korkunç halleri ve tadı, tatları, *Atala* romantizmi ama ağacın ardında bekleyen gerçek bir kaplanla bu kez). İşte böylece Sèvres, Babylone'la çekip gitti bir bardak soğan kabuğu çayı içmeye; karşılıklı bakışıyorduk ve sanırım birbirimizi deli gibi istemeye başlamış olmamıza karşın (yok yok, daha sonra oldu bu, Réaumur Sokağı'nda) yanlış anlamalarla, tersinden anlamalarla dolu unutulmaz bir söyleşi sonunda belirsiz bir sessizlikte son buluyordu, sonra ellerimiz kıpırdanmaya başladı, göz göze bakışırken elleri okşamak ve gülümsemek güzeldi, sigaralarımızı birimiz öbürünün ağzındaki biten sigaradan yakardı, göz göze gelirdik yine, ayıptı ama her konuda hemfikirdik, dışarıda Paris dansa kalkmış, bizi bekliyor, biz yeni ayak atmışız Paris'e, henüz doğmuşuz, her şey adsız ve tarihsiz oracıkta (hele Babylone için, zavallı Sèvres çok gayret ediyordu, Babylone'un gotik yapılara adını söylemeksizin bakış biçimiyle neredeyse çarpılmış, rıhtımlarda gezinmesi, akış yönü tersine giden Norman şileplerine bakması onu nehir boyu büyülemiş). Birbirimizden ayrıldığımızda iki çocuk, bir yaş gününü birlikte tatmış, anne babaları ellerinden tutup

1. (İng.) Dikkatli tutun. (Y.N.)
2. (İng.) İlkel varlık. (Y.N.)

sürüklerken geriye dönüp birbirlerini bakışlarıyla izle- 93
yen iki çocuk, Lulu birinin adı, öbürü Tony, bu bile yeter yüreğin olgun bir şeftali gibi ballanmasına, ve...

Horacio, Horacio.

Ah bok herif! Yeter, kes artık! Neden olmasın peki? Ben o zamanlardan söz ediyorum canım, Sèvres-Babylone'dan, yoksa şu hüzünlü sözlerden değil, oyun bitmiş, oynanmış bir kez biliyoruz bunu.

(-68)

94

Morelli'den.

Düzyazı bir biftek parçacığı gibi bozulup dağılabilir. Yıllardır benim biçemimin çürüyüşünün ön belirtilerini izleyip duruyorum. Benim gibi, biçemimin de anjinleri, sarılıkları, apandisiti var ama son çözülüm yolunda o beni geride bıraktı. Her neyse, çürümek burada, kendini oluşturan maddelerin safiyetini artık bir yana bırakıp hakkını sodyuma, magnezyuma, kimyasal yollardan saf karbona bırakmak demektir. Sözdizimi yönüyle çürümekte olan yazarken kullandığım dil ilerliyor –zar zor– yalınlığa doğru, arılaşıyor. Bu nedenle sanırım "tutarlı" yazmayı bilemez oldum artık; kullandığım eylemler şaha kalkıyor tümcede ve yere fırlatıyor beni. *Fixer des vertiges*,[1] ne iyi, ne güzel. Ama asıl çözülen elementleri durdurmam gerekirdi. Şiir var şiir bunun içinde, öykü, oyun yazmak. Gerisi kolay, doldur gitsin sayfaları ve bu da yıldırıyor beni.

"Evet ama asıl olan elementler mi? Karbonu tutmak, Guermantes'ların öyküsünü akılda tutmak kadar ilginç."

1. (Fr.) Baş dönmelerini saptamak. (Ç.N.).

"Beni ilgilendiren elementler *bileşimin* bir sınırı gibi, 94
öyle sanıyorum, aşağı yukarı öyle. Okullarda öğretilen kimyayı altüst ediyor. Bu bileşim sınırına gelip dayandı mı, en uç sınırına, elementler dünyası açılıyor. Bu elementleri bir yerde tespit etmek, eğer olabilirse, bu elementlerin kendisi olmaktır."

(-91)

95

Morelli bir-iki yazısında, ne yapmak istediği konusunda ilginç biçimde aydın biri gibi göstermişti kendini. Garip bir tarihe aykırılığı kanıt olarak öne sürerek, inceleme yazılarına, örneğin Zen Budizmi gibi konulardaki incelemelere ilgi duyuyordu, o yıllarda *Beat Kuşağı*'nın gelincikleriydi bu konular. Salt tarihe karşı çıkış yoktu bunda ama Morelli daha radikal bir tavırdaydı ve Sanskritçe sözcükler ve kutu birayla kafayı bulmuş genç California'lılardan daha bir genç gözüküyordu. Yazılarından biri, Suzuki tarzındaydı, iç söyleşi ve deneyimin doğrudan dışavuran çığlığı ya da bir haykırış gibi de ele alabileceğimiz bir dile gönderme yapıyordu. Öğretmeni ile öğrencileri arasında geçen diyalog örnekleri geliyordu ardından, akılcı bir kulak için doğrusu ya da ikilemci ve ikici mantık için hepten usdışı şeyler, insanın kafasına baştan indirir, kafalarından aşağı bir kova su döker, evden tekme tokat kovar gibi öğrencilerin sorularına öğretmenlerin verdiği yanıt örneği en iyi durumlarda bile soruyu gerisingeri yanıt diye yollayıvermekten ibaret gözüküyordu. Görünüşte saçma sapan olan bu dünyada Morelli rahatça hareket eder gibiydi, ona göre ustaların bu türden davranışı gerçek dersti işte, öğrencinin, çırağın gerçeği anlaması için ruhsal gözü açmanın tek *yolu* bu

Morelli için kaçınılmaz gerçek gibiydi. Bu çarpıcı usdışılık pek *doğal* gözüküyordu gözüne, ancak Batı'dan aktarma, Batı'ya özgü yapıları ve insanoğlunun tarih anlayışının, çevresinde dönüp durduğu ekseni, yaza çize (estetik ve giderek şiir alanına bile el atarak) düşünceyi geliştirip seçenek aygıtı haline getiren anlayışı yıkıp yok ederek. 95

Yazıların üslubu (küçük kâğıtlara tutulmuş, bellek eğitimi amacıyla ya da anlatması zor başkaca son bir istek doğrultusunda bir araya toplanmış notlar) Morelli'nin yaşarken bu denli zorlandığı yapıtını oluştururken, o yıllarda yayımladığı başka bir yapıtınınkine benzer bir serüvene atılmış olduğunu gösterir gibiydi. Okuyucularının başarılarına göre (kendisi de öyle düşünüyordu) söylenenlerin mantıksal eklenişlerinden vazgeçecek türde bir roman yazmaya kalkışmak gülünç, doğrusu saçmaydı. Bir karmaşık kurgu ya da bilmeceyi, bir süreçler bütününü ortaya koyuyordu sonunda (her ne kadar sonu anlatıya hiç mi hiç uymayan anlatılar seçmek saçma ve uyumsuz olsa da).*

* Neden olmasın? Morelli kendi kendine soruyordu bu soruyu kareli kâğıt üstünde, kâğıdın kenarındaysa sebze listesi vardı, herhalde bir kısacık *memento buffandi*. Peygamberler, mistikler, ruhun karanlık gecesi: öğüt veren hikâye ya da görüntüsü olan anlatının sıkça kullanımı. Tabii, pek tabii ki bir roman... Ama bu skandal Batılı maymunun her şeyi sınıflandırma mânisinden çok, içindeki gerçek karşıtlıklardan ileri geliyor.**

İç çekişme açık ve seçik olduğu ölçüde, Zen tarzı bir tekniği diyelim, etkili kılabilecektir. Kafaya baston yemektense, kesinlikle romanesk olmayan bir roman, yaratacağı skandal ve sonuçta şokla ve belki de bunu da en iyi biçimde bilenler için bir vahiy gibi gelecektir.*

Bu umut içinde, bir başka küçük kâğıt Suzuki'ci bir göndermenin devamıydı, ustaların garip dilini anlamak, öğrenciysen öğrenci olarak, çıraksan çırak, kendini anlamaktır, bu dilin anlamını anlamak değildir. Avrupalı hinoğluhin filozofun yaptığına karşıt biçimde, üstat Zen'in dili düşünceyi iletir, duyguları ya da sezgileri değil. Bu nedenledir ki, dil olarak bir anlamı olmayıp tümce seçimi usta elden çıktığı için, giz kendine özgü alanda oluşur ve öğrenen kişi de kendine açılır, kendini anlar ve sıradan tümce anahtar olur çıkar.*

95 ****Bu nedenledir ki analitik olarak Morelli'nin öne sürdüklerini inceleyen Etienne (Oliveira'ya göre kesin bir başarısızlıkla son bulmak zorunda) kitabın bazı bölümlerinde *ad usum homo sapiens*'in devasa gelişmiş bir türü gördüğünü sanıyordu, Zen'in ortaya durup durup fırlattıklarından bir tür. Kitabın bu bölümlerine Morelli "arketipler" diyordu ya da "tip bölüm", dile Joyce'vari denemeyecek zırvalar yüklemek, dilde bir karışım görülüyor, haksız da değil,. Arketiplerin burada işi ne, bu konuya gelince, Wong ve Gregorovius için sıkıntı konusuydu bütünüyle.*****

*****Etienne'in gözlemleri: Morelli'nin, Buda'nın ağacına tırmanmak gibi bir niyeti yoktu, ne de Sina'ya, ne de vahiyler ortasında herhangi bir boşluğa, bir düzlüğe tırmanmak. Okuyucuyla karşı karşıya gelince, onları yeni otlaklara götürmek için, buyrukçu davranışlara başvurmayı düşünmüyordu. Boyun da eğmeden (ihtiyar İtalyan asıllıydı ve göğsünden do sesi çıkıyordu, bunu da şöyle geçerken söylemiş olalım) onu aydınlığa kavuşturacak olan ustayı kendisi hayal etmiş, kendisi yaratmış gibi, umutsuz ama coşku verici bir girişimle yapıyordu habire. Sözü Zen'e bırakıyor, onu dinliyordu –bazen elli sayfa boyunca, hayvan herif– bu sayfaların bir okuyucu için yazılmış olduğundan kuşku duymak saçma ve güvensizlik gibi olurdu doğrusu, inançsızlık gibi. Eğer Morelli bunları yayımlatsaydı, İtalyanca yanıyla ("Ritorna vincitor!") bölüm bölüm ancak olabilirdi çünkü onları yazarken kullandığı parlak biçime bayılıyordu, büyülenmiş gibiydi.******

******Etienne, Morelli'de harika Batılıyı, sömüreni görüyordu. Budist uyuşturucu alanında az buçuk haşhaş ürünü kaldırdıktan sonra, haşhaş taneleriyle Quartier Latin'e dönüyordu. Yüce vahiy gelsin istiyordu, belki de en çok bunu istiyordu, kitabı her şeyden önce edebi atılımdı, kesinlikle edebîydi, kabul etmek gerekti bunu çünkü edebî biçimleri yıkan bir şeydi (formülleri, kalıpları).*******

*******Aynı zamanda Batılı idi, bu onu övmek için bile söylenmiş olsa, Hıristiyan dinine inanışı sonucunda da söylenmiş olsa, olası bireysel bir merhaba, bir çıkış niteliğinde değildi ve her kişinin tek tek yanlışları diğerleri üzerine sıçrayacaktı açıkça ve tam tersi de söylenebilirdi. Bu nedenledir ki (kuşkuluydu Oliveira) roman türünü seçiyordu başlangıç olarak, öte yandan yol boyunca yitire bula elde ettiği her şeyi yayımlayacaktı.

(-146)

96

Haber pudratozu gibi uçuştu ki görmeyin, Kulüp üyelerinin hepsi de akşamın onunda tam takım oradaydılar. Anahtar Etienne'deydi, Wong öfkeli kapıcı kadını yumuşatmak için yerlere dek eğiliyordu; n'etmeye geliyor bunlar böyle, hayır yeter şu yabancılar ah, dinleyin bakın sizi yukarı bırakacağım tamam, mademki arkadaşısınız, yukarıdaki iht... Morelli'nin ama, yine de bir haber vermek gerekir, gecenin onunda bir sürü adam, hayır olmaz, olmaz. Gustave senin sendikada konuşman gerekmiyor muydu, vs. Babs, Ronald'ın *alligator's smile*[1] dediği gülüşlerle süslüyordu ortalığı, Ronald coşmuş, Etienne'in omzuna vuruyor, biraz kıpırdaması için zorluyordu onu, Perico Romero, edebiyata ilenip duruyordu, birinci katta RODEAU KÜRKEVİ, ikinci kat DOKTOR, üçüncü kat HUSSENOT, inanılacak gibi değildi. Ronald dirseğiyle Etienne'i dürtükleyip Oliveira'nın aleyhinde bir şeyler söylüyordu, *the bloody bastard, just another of his practical jokes, I imagine*,[2] haydi haydi, rahat bırak beni Paris, başka bir şey istemem, bu merdivenler de bitmek bilmiyor, ge-

1. (İng.) Timsah gülüşü. (Ç.N.)
2. (İng.) Kahrolası şerefsiz, herhalde eşek şakalarından biri. (Y.N.)

96 nelev merdiveni sanki. Dünyanın bütün erkekleri... Wong yolu kapatıyor, Wong, Gustave'a gülümsüyor, kapıcı kadına, *bloody bastard*,[1] kapa çeneni, pis köpek. Dördüncü katta sağdaki kapı aralandı birazcık ve Perico, geçelikli, şişko bir kadın gördü, aralıktan ortalığı tarıyordu gözleriyle. Kapıyı kapamadan önce Perico ayağını aralığa koydu ve "Katır"ın öyküsünü anlatıverdi. "Kimselerin görmediği kadar büyük mü büyük bir katır varmış, öyle iri ki altı katıra bedel, toynakları, yarık parmakları, kulakları sarkık ve kıçında küçücük bir boynuz." Francillon doğumlu Madam René Lavalette, pek bir şey anlamadı bundan ama homurdanarak ve hızla iteleyerek karşılık verdi. Perico, saniyenin 1/8'i kadar bir anda ayağını çekti gerisingeri, PAT. Beşinci kata gelince durup Etienne'e baktılar ve anahtarı kilide soktular.

"Olamaz, olamaz," dedi Ronald belki dokuzuncu kez. "Hayal görüyor olmalıyız, Kule'deki ve Taksi'deki prenseslerin dediği gibi. Babs'çığım, şişeleri getirdin değil mi? İki kuruş sadaka Caron'a, anlarsın ya. Şimdi kapı açılacak ve harikalar dünyası işine başlayacak, her şey olası gözüküyor bana bu gece, dünyanın sonu geldi gibi duygulara kapılıyorum."

"Karıya bak, ayağımı koparacaktı," dedi Perico ayakkabısını incelerken. "Aç kapıyı be adam, bu merdivenlerden bıktım."

Ama anahtar dönmüyordu, Wong tüm bu tören sırasında Sabır ve Dirençle üstesinden gelinebilecek ne varsa, ne hikmetse karşılarına çıktığını söyledi. Işık söndü. *Alguno que saque el yesquero, coño.*[2] Fransızca konuşamaz mısın sen? Arjantinli bozması arkadaşın velveleni anlardı bura-

Babs

1. (İng.) Lanet olası pislik. (Y.N.)
2. (İsp.) Biri çakmak yaksın ulan. (Y.N.)

Ronald da olsa. Bir kibrit. Ronald, bir kibrit.
Etienne Allah'ın belası anahtar, paslanmış, moruk suda mı saklamış ne? Dostum,
Etienne arkadaşım. Geleceğini hiç sanmıyo-
Wong rum. Bilmiyor musun? Ben senden iyi biliyorum de. Konuşsana. *Wanna bet*
PERICO *something?*[1] Ah geberesice, sanki Babil
Ronald Kulesi be. Çakmağını yaklaştır, sıça-
PERICO rım içine. Yin günleri sabırlı olmak gerek. İki şişe var sadece ama iyisinden
Wong hem. Dikkat et de düşürme merdive-
Babs ne. Hâlâ aklımda, bir akşam Alaba-
ETIENNE ma'da, yıldızlar vardı gökyüzünde sev-
ETIENNE gilim. *How funny you ought to be in*
Babs Ronald *the radio.*[2] Tamam, dönmeye başladı
Babs Babs anahtar, takılmış, Yin evet hiç kuşkum
Ronald yok. *Stars fell in Alabama, me ha dejado el pie hecho una mierda,*[3] bir kibrit
Ronald daha, hiçbir şey görülmüyor, delik nerede yahu? Yine dönmüyor. Hey
ETIENNE biri kalçalarımı okşuyor, ah sevgilim...
ve koro. Şşt... Şşt... İlkin Wong girsin içeri, şeytanları, cinleri kovalar bir güzel. Olmaz vallahi olmaz, itsene onu Perico, ne de olsa bir Çinli o.

"Kapasanıza çenenizi siz," dedi Ronald. "Başka bir ülkeye giriyoruz şu an, ciddi söylüyorum. Eğer dalga geçmeye geldiyseniz, geri çekilin. Şişeleri ver bana canımın içi, heyecanlıyken illa ki düşürürsün."

1. (İng.) İddiaya var mısın? (Y.N.)

2. (İng.) Ronald doğru yerde mi? Anlayamadım tam. Ne komik, radyoya çıkmalısın, diyor ona Ronald insan mı, ne? (Y.N.)

3. (İng. ve İsp.) Alabama'da yıldızlar kaydı, ayağım mahvoldu. (Y.N.)

96 "Karanlıkta itelenip kakalanmaktan hoşlanmam," dedi Babs, Wong ve Perico'ya bakarak.

Etienne elini ağır ağır kapı aralığından içeri soktu. Elektrik düğmesini bulmasını beklediler sessizce. Daire küçük ve tozluydu, alttan ışıklandırıldığından, yaldızımsı bir ışık içindeydi, Kulüp rahat bir soluk aldı ve alçak sesle orası hakkındaki düşüncelerini birbirlerine söyleye söyleye odaları dolaşmaya koyuldular. Ur tabletinin bir taklidi, mayasız ekmeği inkâr efsanesi (Paolo Uccello *pinxit*[1]) Pound ve Musil'in fotoğrafı, De Staël'in küçük bir tablosu, duvarlarda, yerlerde, masaların üstünde, tuvalette, minicik mutfakta, her yerde yığınla kitap; mutfakta, tabakta, yarı yarıya çürümüş ezik bir yumurta, Etienne'e bakarsan nefis, Babs'a göreyse atmak daha iyi, fısıltı halinde tartışıyorlar, o sırada Wong, Zwinger'in *Dissertatio de morbis a fascino et fascino contra morbos*'unu açıyordu huşu içinde, Perico her zamanki alışkanlığına uyarak bir tabureye çıkmış, Altınçağ İspanyol Şairleri'nin bulunduğu rafı baştan sona inceliyordu, teneke ve fildişinden bir usturlabı inceliyordu, Ronald, Morelli'nin masası önünde taş kesilmişti, her kolu altında bir şişe, yeşil tüylü halıyı seyrediyordu, tam Balzac'a göre bir yer ama Morelli'yi orada düşünemiyordu bile. Ne var ki gerçekti, ihtiyar orada yaşamıştı, Kulüp'ün iki adım ötesinde, bir de şu lanet olası yayımcısı tutup onun Avusturya'da mı Costa Brava'da mı ne olduğunu söylüyor telefonda soranlara. Sağda solda dosya yığınları, rengârenk otuz kadar dosya, kimi boş kimi dolu, masa ortasında bir küllük sanki Morelli'nin arşivi gibi, dolu, Pompei yıkıntıları gibi kül ve yanık kibrit yığını.

1. (Lat.) Renklendiren. (Y.N.)

"Natürmortu çöpe atmış," dedi öfkeyle Etienne. "La Maga burada olsaydı saçını başını yolardı. Oysa sen kocası..." 96

"Bak," dedi Ronald onu yatıştırmak için masayı gösterip. "Sonra Babs çürümüş diyor, inat edecek ne var. Seans açık. Etienne başkan, gerekli de bu, ya Arjantinli?"

"Arjantinli yok, bir de Transilvanyalı yok, Guy köye gitti, La Maga Tanrı bilir nerede. Her neyse, çoğunluk var ya. Wong yazmanlık yapacak."

"Biraz daha beklesek, Oliveira ile Ossip'i. Babs muhasebeciniz."

"Ronald sekreter. Bar da hazır. *Sweet get some glasses, will you?*[1]"

"Dördüncü paragrafa geçelim," dedi Etienne masanın önüne oturarak. "Kulüp bu gece Morelli'nin bir isteğini yerine getirmek için toplandı. Oliveira'nın gelişini beklerken (gelirse tabii) ihtiyarın sağlığına içelim, tez elden şu masanın başına gelip otursun. Ne acı görünüm anacağım! Morelli şu an hastanede kâbus görüyor sanki de, kâbusu burada. Korkunç. Bu söylediklerim tutanağa geçsin lütfen."

"Biraz ondan söz edelim," dedi Ronald, gözleri yaşlı, konyak şişesinin tapasıyla masaya vuruyordu durmaksızın. "Böyle bir toplantı bir daha olmaz, yıllar önceydi çömezdim daha, bilmiyordum ama. Ya sen, ya Wong, ya Perico. Herkes. *Damn it. I could cry.*[2] Dik bir kayalığa tırmanıp da tam tepesine varmak gibi, öyle bir şey işte. *Sorry.*"

Etienne elini onun omzuna koydu. Herkes masanın çevresine oturdu. Wong yeşil halıyı aydınlatanı dışında

1. (İng.) Tatlım birkaç bardak getirir misin? (Y.N.)
2. (İng.) Allah kahretsin, ağlayabilirim. (Y.N.)

96 öbür lambaları söndürdü. Eusapia Palladino'ya yaraşır bir sahne, diye düşündü Etienne, hipnoza inanır, saygı duyardı. Morelli'nin kitaplarından konuşmaya, bir yandan da içmeye koyuldular.

(-94)

97

Kuraldışı güçlerin bekçisi Gregorovius, Morelli'nin şu notuyla ilgilenmişti: "Bir gerçekliğe ya da herhangi bir gerçekliğin olası biçimine sızmak, ilk bakışta hepten saçma, uyumsuz gibi gözüken şeyi doğrulamakla sonunda değerini kavrar insan, başka uyumsuz ya da uyumlu biçimler çevresinde birbirine eklenmekle son bulur, ayrıksı doku (her günkü stereotipe göre) ortaya çıkar ve öbürleriyle uyumlu bir şekil çizer ki başkasıyla kıyaslandığında ya da başta anlamına varmaksızın içine dalındığında çılgınca gözükmez tüm bunlar, deli saçması da olmadığı gibi, anlaşılmaz da değildir. Bununla birlikte, aşırı güven duygusuyla yanlış mı yapıyorum acaba? *Psikoloji* kesmeyelim, kişileşmiş bir dünya ve kişisel düşünceleriyle deneyimleri olan bir okuyucu bulma –belli bir okuyucu– cesaretini gösterelim... Bu okuyucu bir köprü noksanlığı, bir ara bağ eksikliği, bağlayıcı neden boşluğu duyumsayacaktır. Brüt haliyle nesneler: davranışlar, sonuçlar, kırgınlıklar, felaketler, acı olaylar. Elveda denilmesi gereken yerde duvarda bir resim vardır, bir desen: Çığlık yerine günah sopası: ölüm mandolin *trio*'suna dönüşür. İşte veda etmek budur, çığlık, ölüm ama kim yer değiştirmek ister ki? Ülkesini terk etmek, merkezinden uzaklaşmak, kendini keşfetmek, kim ister bunu? Romanın dış biçim-

97 leri değişti ama kavramlar Tristian'ın, Jane Eyre'in, Lafcadio'nun, Leopold Bloom'un benzerleri olmayı sürdürüyorlar, sokakta ne varsa, evde, hücrede, kişiler, *karakterler* bunlar. Ulrich gibi bir kahraman için (*more*[1] Musil) ya da Molloy (*more* Beckett) böyle, beş yüz Darley var bakın (*more* Durrell). Bana gelince, sorup duruyorum kendi kendime, beni ilgilendiren, tabii bir gün anlatabilir, başarabilirsem bunu, gerçek ve tek kişi okuyucudur, yorum onu değiştirebilecek, durum değişikliğine uğratacak, yerinden yurdundan edecek, delirtecek ne varsa yazdığım, onlar çerçevesinde, o ölçüde okuyucudur." Her ne kadar son tümce başarısızlığın doğal sonucu, kendiliğinden itirafı ise de, Ronald notta iddialı bir tavır seziyordu ve bu hoşuna gitmiyordu pek.

(-18)

1. (İng.) Daha çok. (Y.N.)

98

İşte böyle, bizi aydınlığa kavuşturanlar körlerdir.

Böyledir, biri çıkar bir gün, bilmeksizin, kendi izleyemeyeceği bir yolu gösterebilir bize kesin biçimiyle. La Maga aynadaki incecik çizgiyi parmağıyla işaret ettiğini asla bilmeyecek, ne de bazı susuşların, uyumsuz ve saçma gözüken dikkatlerin, şaşkın kırkayaklar gibi kaçıvermelerin nasıl benim için ve bende, yani bu da hiçbir yerde demektir, parola olduğunu *ben*'i bulmakta, benden içre. Şu incecik çizgi konusuna gelince... "Eğer mutlu olmak istiyorsan –dediğin gibi– mutlu olmak istiyorsan."[1] Kes şiiri, Horacio, bırak şiiri.

Nesnel olarak ele alırsak: Kendi alanımda olsun, hatta kendisininkinde olsun, La Maga rasgele, kör gibi, el yordamıyla araya bula gidiyordu. Çılgın Yarasa, odanın havası içine çizili bir sinek resmi sanki. Birdenbire oraya oturmuşum, ona bakıyorum, kötü bir şey, bir önsezi bu. O bilmese de, gözyaşlarının nedeni, yaptığı alışveriş, patatesleri kızartış biçimi, hepsi, hepsi birer *belirti*. Morelli buna benzer bir şeylerden söz ediyordu yazısında: "Öğlene kadar Heisenberg okunacak, notlar alınacak, fişler

1. Eugenio d'Ors'un "La bien plantada" adlı şiirinden. (Y.N.)

98 tutulacak. Kapıcı kadının oğlu mektupları getiriyor, konuşuyoruz, mutfakta hazırladığı küçük uçak maketinden söz açıyor. Konuşurken tek ayağı üstünde sıçrıyor, öteki ayağına yüklüyor bedenini, sonra sol ayağa geçerken iki kez daha zıplıyor, üç kez sağ ayakta, iki kez solda zıp zıp. Soruyorum niye iki ve üç kez oluyor da iki iki ya da üç üç olmuyor. Şaşkın şaşkın bakıyor yüzüme. Heisenberg de ben de sınırın öte yakasındayız, bunu anlatıyor bende kalan etkisi, oysa çocuğun bir ayağı orada, bir ayağı bizim yakada, ata binmiş gibi, bilmiyor ki bizim tarafta olacak çaresiz yakında ve her türlü iletişimi kesilecek öte yakayla. Neden, niçinlerle olan iletişim mi. Neyse, okumayı, Heisenberg okumayı sürdürelim biz..."

(-38)

99

"Dilin yoksulluğu konusunda ilk kez yapmıyor bu göndermeyi," dedi Etienne. "Birçok böylesi bölümlerin geçtiği anları sayabilirim tek tek, kişiler kendilerinden kuşku duyuyor, kendi düşünceleri ve ele aldıkları konular tarafından oluşturulduklarını, çizildiklerini duyumsadıkları ölçüde kuşkulanıyor, çizilen görüntülerinin yanıltıcı olmasından korkuyorlar. İnsanların Onuru, Kutsal Dil... Konudan uzaklaştık."

"O kadar da değil," dedi Ronald. "Morelli dile hakkını vermek istiyor. Onu ayıklamaktan, cezalandırmaktan bahsediyor, örneğin, 'düşmüş' yerine 'sabık'ı koymak istiyor, basit bir sağlık önlemi olarak. Ama aslında aradığı 'sabık' sözcüğüne tüm görkemini yüklemek; kibritleri nasıl ortak bütünden parça olarak kullanıyorum da herhangi bir süs amacıyla kullanmıyorum, onun gibi."

"Evet ama bu savaşım birçok alanda veriliyor," dedi Oliveira. Uzun süre sustuktan sonra ilk kez konuşuyordu. "Bizlere okuduğun şeyde, Morelli dilde gözün yansıttığı şeyi, gerçeğin örttüğü yalan yanlış bir *Organum* ya da gerçekliğin bizden sakladığı yarım yamalak bir *Organum*'un yansımasını suçlar açıkça. Aslında dil onun için çok önemli değil, estetik planda önemli yalnızca tabii. Ama *ethos*'a başvurunun başka bir anlamı yok, ikili anla-

99 ma gelen bir şey değil ki. Salt estetik yazının bir yutturmaca, bir yalan olduğunu, sonunda da cici okuyucuyu, dişi okuyucuyu yani, sorun çıksın istemeyen, tersine, çözümlemeler, sonuçlar ya da yabancısı oldukları ve onlara acı çektiren koltuğuna rahatça gömülmüş kendilerinin de olması gereken bu dramı, içine katılmaksızın yaşayan tipler ortaya çıkaracaktır. Arjantin'de, eğer konuyu parçalamama izin verirseniz anlatayım, bu tür yutturmaca bizi birazcık sakin ve doygun yapmıştır bütün bir yüzyıl boyunca."

"Ne mutlu değerini, dengini bulana, aradığı etkin okuyucuları, diye anlattı Wong. Bunlar şu mavi kâğıtta yazılı 21 numaralı dosyada. Morelli'yi ilk kez okuduğumda, kitap bana ayaklarını havaya dikmiş, ters dönmüş büyük kaplumbağaya benziyormuş gibi geldi. Anlaması zor. Morelli olağandışı bir düşünür, yer yer müthiş yalınlıktan yana biri gibi olsa da filozof..."

"Senin gibi," dedi Perico taburesinden inerek, bir yandan da masadakileri dirsekleriyle iki yana savurup masada kendine yer açtı. "Dili düzeltmek istemek gibi fanteziler dilbilimcilerin başarısızca çalışmalarıdır. Düşük ya da sabık, önemli olan şu ki, kişinin sonunda ağzı burnu kırılıp dağılır, neyse bundan söz etmeyelim artık."

Etienne atıldı:

"Perico, Morelli'nin fazlaca bel bağladığı soyutlamalara karşı çıkmaktan kaçınmamızı istiyor."

"Biliyor musun," dedi zaman aşımına uğramış zıpkın Perico, "bence soyutlamalar..."

Konyak Oliveira'nın boğazını yaktı, tartışırken ne güzel kayıyordu öyle boğazından, kendini bir an iyice kaptırabilirdi tartışmaya. Parçanın bir yerinde (neresinde olduğunu kesinlikle bilmiyordu, araştırması gerekirdi) Morelli bileşim yöntemi üzerine birkaç anahtar da veriyordu. En büyük sorunu her zamanki gibi erime ku-

ruma, boş sayfalardan Mallarmé'ce bir korku duyuş, her ne pahasına olursa olsun, kendine bir geçit açma, bir yol çizme gerekliliğine yapışık bir korku. Yapıtının bir bölümünü yazmak sorunu üzerine uzun irdelemelere ayırması kaçınılmaz. Böylece her seferinde biraz da fazla edebiyattan profesyonelce yararlanmak amacından, ona ilk önemli çıkışı, kişiliği kazandıran şiirler ya da masal gibi şeylerden uzaklaşıyordu. Bir başka yerinde, Morelli, yıllar, yıllar önce yazdıklarını büyük bir özlemle dönüp dönüp hem de şaşkınlık içinde kalarak okuduğunu söylüyordu. Bunlar nasıl olmuş da çıkmıştı ondan, bu harikulade beninden kopmalar, harikulade ama anlatıyla yüz yüze gelince, anlatanı olabildiğince yalınlaştıran, rahat okunan şeyler nasıl olmuştu da? O zamanlar, yazdıkları, şu an önündeydi, zaten bakıyordu da yazdıklarına, yazmak sanki Lettera 22'yi görünmez ama var olan sözcükler üzerinde gezdirmek demekti, aynı, safir iğnenin plak üstünde dönüşü gibi. Şimdi ise harıl harıl çalışarak yazabiliyordu, her an olası bir karşıtlığı, gizli sofistik düşünceyi inceleye inceleye (yeni baştan okumak gerekir, diye düşündü Oliveira, Etienne'in bayıldığı ilginç bir bölümdü) her aydınlık, açık seçik düşünceden bile yanılgı mı, yarı gerçek mi diye kuşku duyarak, ritmik ve ses olarak bir araya gelme eğilimi gösteren sözcüklere güvenmeyerek, bu türden mutlu sevinç yüklü mırıl mırıl, horul horul sözler okuyucuyu daha ilk etapta, doğrudan yazarın kendisi için kurban seçip uyutur, hipnotize eder sanki. ("Evet ama şiir..." "Evet şu *swing*'den söz ederek başladığı yazısına ne demeli?..") Zaman zaman Morelli, çok çok basit bir çözümü yeğliyordu: Söyleyecek sözü kalmıyor, mesleksel şartlı refleksler olması gerekenler, alışkanlık haline gelenler, yazarların elli yaşlarından ve bütün ödüllerden sonra takındıkları sıradan, önemsiz haller birbirine karışıyordu. Ama aynı zamanda yazmak için bu denli

99 istekli, bu denli aceleci olmamıştı hiç, öyle duyumsuyordu. İstemdışı hareketler, alışkanlık haline gelen hareketler, şu sıkıntılı ama nefis istek, satır satır savaşa bırakmak kendini, öyle mi? Peki hemen ardından bu karşı darbe niye, yukarı çıkan pistonun iniş devinimi, soluk soluğa kuşkular, kurumak, vazgeçiş niye?

"Peki," dedi Oliveira, "şu bunca hoşuna giden tek sözcüklük bölüm nerede?"

"Ezbere biliyorum," dedi Etienne. "*Si* bağlacı, *si* (eğer), ardından bir nota daha geliyor, o da ardından bir nota getiriyor. Ben de tam Perico'ya Morelli'nin varsayımlarının kesinkes hiç de özgün olmadığını söylüyordum. Bizi ona yakın kılan, uygulama biçimi, kendisinin söylediği gibi hakkı olanı kazanırken, yazıp çizerken kullandığı, denediği gücü (herkes adına kazandığı hak) insan denen eve dönüp ayağını atmak. Onun sözcükleriyle ya da aşağı yukarı diyelim, anlatıyorum."

"Gerçeküstücüler; onda eksik olan bu değil mi," dedi Perico, Etienne'e.

"Fiilleri, öbür sözcükleri kurtarma girişimi söz konusu değil ki," dedi Etienne. "Gerçeküstücüler gerçek dilin ve gerçek bir gerçekliğin baskı altında olduğunu, Batı'nın akıl ve burjuva yapısı altında boğulduğunu sandılar. Haklıydılar, şair olan herkes bilir bunu ama bu sadece muzun dış kabuğunu soyma süresi yalnızca. Sonuç, birden çok sonuç, birden fazla kişi sonunda muzu kabuğu ile yedi. Gerçeküstücüler sözcüklere asıldılar, oysa ondan hemen kopmalıydılar, zorla, Morelli gibi, sözcükten hareketle; ilkin bunu yapmak isterdi o da, fiil konusundaki fanatikler, saf eylem fanatikleri, çılgın biliciler, önlerine, akıllarına ne gelirse, gereksiz dil kuralları olarak kabul ettiler. Her tür dilin doğuşu hatta anlamlarına ihanet etseler de bu diller, insanın dil yapısının, bir Çinlinin ya da bir Kızılderilininki olsun isterse, inkâr edilemeye-

ceğini gösterir. Dil bir gerçeklik içinde, bir gerçeklik deneyimi sonucu sığınak demektir, yurt, yuva. Evet kullandığımız dil bize ihanet ediyor (Morelli bunu haykırırken dört bir yana, yalnız da değil) anadili tabularından kurtarmak, arındırmak yetmez. Yeniden-yaşamak gerek onu, yeniden-canlandırmak değil tamam mı?" 99

"Harika, harika," dedi Perico.

"Dahası da var, her tür felsefi yazıda görürsünüz bunu," dedi Gregorovius çekingen çekingen, dosyaları böceklere ilişkin bir kitabı karıştırır gibi şöyle bir karıştırmıştı, uyuklar gibiydi. "Dil yeniden yaşanamaz, eğer bir şeyi yeni baştan, gerçekliğimizi oluşturan ne varsa bir başka biçimde algılamaya başlamazsak, yeniden de yaşanamaz. Nesneden, varlıktan fiile kadar yoksa fiilden varlığa dek değil."

"Algılamak," dedi Oliveira, "her şeye, her işe yarar sözcüklerden biri. Dilthey, Husserl veya Wittgenstein'ların sorunlarını Morelli'ye yüklemeyelim. İhtiyarın yazdıkları içinde tek açık şey şu, eğer dili günlük akışı içinde, günlük gelişimi ve sonuyla kullanmayı sürdürüyorsak, gerçekte günün adını bile bilmeksizin öleceğiz demektir. Dil, yaşamın bize satıldığı sürekli yinelenen ortak bir yerdir. Malcolm Lowry'nin dediği gibi, bize de, alın kullanın, ne yaparsanız yapın onunla, deniyor. Morelli de bu ortak yere, meraya düşüyor ve ısrar ediyor üstünde ama Etienne haklı; uygulama biçimiyle, ihtiyar bize giriş değil çıkış kapısını gösteriyor. Edebiyatı yıkmak, yok etmek isteyen bir yazar neye yarar ki? Ve bizler dişi ve cici okuyucular olmak istemeyen bizler elden geldiğince bu yıkımı hızlandırmaktan gayrı ne yapıyoruz, ne işe yarıyoruz ki?"

"Peki sonra, sonra ne yapacağız?" diye sordu Babs.

"Kendime soruyorum da," dedi Oliveira. "Yirmi yıl önceydi, koskoca bir yanıt vardı bu soruya: Şiir canım, şiir

99 güzelim. Bu koca sözcükle ağzını tıkıyorlardı. Ama son savaştan sonra, sorun değil artık. Şairler hâlâ var, kimse tersini söylemiyor ama onları artık kimse okumuyor."

"Saçmalama," dedi Perico, "yığınla dize okuyorum ben, tonla şiir."

"Elbette, ben de okuyorum; ama dizeleri değil dostum, gerçeküstücülerin açıkladığı ve her şairin arayıp isteyip durduğu ünlü, kahrolası şiirsel gerçekliği. İnan bana dostum, 1950'lerden beri, teknolojik gerçeklik içindeyiz boğazımıza kadar, istatistikler böyle gösteriyor en azından. Üzücü, acınası, tamam, saçları yolmak neye yarar ama, böyle işte."

"Siktir et teknolojiyi," dedi Perico. "Luis de León'a bak örneğin..."

"Bin dokuz yüz ellilerdeyiz oğlum."

"Biliyorum, bilmekten de yoruldum."

"Hiç de öyle durmuyorsun."

"Ne sanıyorsun, leş gibi bir tarih havalarına mı uyarlayayım kendimi?"

"Hayır ama gazete okumalıydın. Ben de senin gibi hoşlanmıyorum teknolojiden ama şu son yirmi yılda dünyada olan değişiklikleri duyumsuyorum sadece. Kırkıncı baharını aşmış her kişi de bunun farkına varmak zorundadır, bu nedenledir ki Babs'ın sorusu bizi, hepimizi, Morelli ve bizi, duvarın önüne diziyor. Bu yorgun, yıpranmış dille savaşmak çok çok iyi, edebiyatla da, gerçek olmadığını sandığımız kafamızın bir yerlerinde varlığına inandığımız bir gerçeklik adına savaşıyoruz. Ama Morelli de savaşının olumsuz yanını görüyor. Savaşmak zorunda olduğunu, senin gibi, benim gibi, hepimiz gibi, o da duyuyor. Peki sonra?"

"Yöntem içinde ele alalım," dedi Etienne. "'Peki sonra'larını bir yana bırak, ilk bölüm olarak Morelli dersi yeterli gibi."

"Amaç koymaksızın ortaya, ilk bölümden söz edemezsin."

"Buna iş varsayımı de istersen, canın nasıl isterse. Morelli'nin yapmak istediği deneme, okuyucunun zihinsel alışkanlıklarını altüst etmektir bu. Anlayabilirsin pekâlâ, çok alçakgönüllüce bir şey, Anibal'in Alpler'i geçişiyle filan kıyaslanamaz. En azından şimdiye değin Morelli'de pek metafizik bir şeyler yoktur ama sen Horacio Curiacio, bir kutu salçada bile metafizik şeyler bulabilirsin. Morelli sanat konusunda özel düşünceler besleyebilen bir sanatçıdır, bu da kullanılmakta olan kalıpları alaşağı etmek demektir, her iyi sanatçıda bu böyledir. Örneğin Çin parşömenleri gibi romanlardan, baştan sona uslu uslu okunan romanlardan nefret eder. Farklı bölümler arasındaki bağ, şu sözcüğün başka bir sözcüğü peşinden getirmesi gibi durumlar gitgide daha az ilgilendirmektedir onu... Ben Morelli'yi okurken, mekanik gözükmeyen bir ara eylemin peşinde olduğu izlenimini ediniyorum, ele aldığı unsurlara pek bağımlı değil; öyle ki daha önce yazdıklarını, yazdığı sıradaki durumun koşuluna göre ayarlıyor, yüz sayfa filan sonra, başlangıçta neler dediğini anımsamıyor bile ihtiyar."

"Bir bakıyorsun," dedi Perico, "yirminci sayfadaki cüce kadın yüzüncü sayfada iki buçuk metrelik biri olabiliyor. Kaç kez dikkatimi çekti. Sahneler akşamüstü altıda başlayıp beş buçukta bitebiliyorlar. İğrenç."

"Peki ruh haline göre bazen cüce, bazen dev, görmüyor musun kendini, ha?" dedi Ronald.

"Soma iksirinden söz ediyorum," dedi Perico.

"Somaya inanıyor," dedi Oliveira. "Zaman içinde soma. Zamana inanıyor, öncesine ve sonrasına. Zavallı, çekmecesinde yirmi yıl önce yazılmış bir mektup geçmemiş ki eline hiç. Alıp yeniden bir okumamış ve eğer zaman kırıntıları ile sağlamlaştırmazsak, delirmemek

99 için zaman denen şeyi ortaya atmazsak, hiçbir şeyin ayakta duramayacağının da farkına varamayız hiç."

"Bunlar boş laf," dedi Ronald, "önemli olan sonrası..."

"Gerçek bir şair," dedi Oliveira, gerçekten pek duygulanmıştı. "*Behind* da olabilir adın, *Beyond* da, sevgili Amerikalı. Ya da *Yonder*[1], bak bu da güzel bir sözcük."

"Eğer sonrasında bir şey olsaydı tüm bunların bir anlamı kalmazdı," dedi Ronald. "Herhangi bir çoksatan yazarı Morelli'den daha iyi yazar. Eğer Morelli'yi okuyorsak, burada toplanmışsak şu akşam vakti, Morelli'de, Bird'de, Cummings ya da Jackson Pollock'ta olan ne varsa hepsi de var da ondan, neyse örnekler yeter. Örnek olarak ne yetermiş, diye bağırdı Ronald öfkeyle, Babs hayran hayran ona bakıyordu, ağzından çıkan her sözü yutarcasına. İstemediğin kadar örnek var bende. İlk bakışta Morelli zevk olsun diye yaşamla ve kitabıyla çelişmez; okuyucu hemen farkına varabilir bunun, öte yandan, olağanüstü tahrik vardır, zahmete değer her şeyde olduğu gibi. Sözünü ettiğin şu teknoloji dünyasında, Morelli ölmek üzere olan bir şeyi kurtarmak ister ama onu kurtarabilmek için ilkin onu öldürmek gerek ya da en azından ona yeniden can verecek olan öyle bir kan verilmeli ki... Fütürist şiirdeki yanlış şu ki," dedi Ronald, "Babs'ın hayran bakışları altında, mekanikleşmeyi yorumlamak istiyor, düşünsenize bir lösemiden böyle kurtulacaklarını sanıyorlar. Ama Cape Canaveral olayından burada edebi biçimde söz etmenin yeri değil, gerçekliği anlasak daha iyi yapmış oluruz gibi geliyor bana."

"Sana öyle gelsin bakalım," dedi Oliveira. "*Yonder*'ı araştırmaya başlayalım, bir bak yığınla *Yonder* çıkacaktır ortaya, biri ötekinin ardında, tek tek açmak var. Bugün

1. (İng.) Sırasıyla; arkasında; ötesinde; oradaki. (Y.N.)

bilim adamlarının *France-Soir* okuyucularının kabul ettiği teknoloji gerçeğinin, bu kortizonlu, gamma ışınlı, plütonyum sızmalı dünyanın, diyeceğim, *Roman de la Rose*'daki dünyanın gerçekliği ile pek bir ilgisi yok elbet. Demin Perico'cuğa bunlardan söz ettiysem onun estetik ölçüleri ve değerler basamağı geçerli değil artık ve zekâ, akıl ve düşünceden beklediği her şeyi iyice bir bekledikten sonra, ihanete uğramışçasına yarı yarıya bulanık bilinci silahlarını kendine yöneltmek ve kültür ve uygarlık onu getire getire bilimsel barbarlığın çok çok akla yatkın bir tepkisi olan çıkışsız bir yola dek getirmiştir. Kullandığım sözcükler için bağışlayın beni."

"Tüm bunları Klages daha önce söylemiş," dedi Gregorovius.

"Tamam ama ben yazdım bunları demiyorum ki, herhangi bir hak iddia etmiyorum ki," diye yanıtladı Oliveira, "söyleyeceğim şudur ki ister Papalık Makamı'nın, ister René Char'ın, isterse Oppenheimer'ın gerçekliği olsun, gerçeklik her zaman eksik bir yanları olan, uydurma ve paramparça edilmiş bir gerçekliktir. Elektronik mikroskop karşısında bazılarının hayranlığa kapılması bence Lourdes'daki Meryem mucizesine inanan kapıcı kadınlarınkinden daha bir verimli değil. En azından bana öyle gözükmüyor. Madde denen şeye inanmak, düşünceye, ruha inanmak, ya Immanuel Kant'ta yaşamak ya da Zen öğretilerinde; insanlığın yazgısını ekonomik bir sorun ya da salt uyumsuzluklar dünyası gibi görmek – listeyi uzatabiliriz, seçenek pek çok. Ama bence tek seçenek, isterse liste uzun olsun, olası tek seçenek şunu kanıtlıyor ki, bizler tarihöncesi dönemlerdeyiz ve insanlık öncesindeyiz. İyimser de değilim, bir gün gerçek tarihe ve gerçek insanlığa erişeceğimizden çok çok kuşkuluyum. Şu Ronald'ın daha ötesine ulaşmak zor olacak, zor çünkü kimsecikler gerçeklik sorununu yadsımayacak, bu

99 sorun ortak terimlerle ortaya konmalıdır, herhangi bir seçkin takımın kolayca ulaşabilmesi değil bu... Gerçekleşmiş insanlar zaman dışına sıçramış kişilerdir ve belli bir sona dalmışlardır, isterlerse tabii... Evet böyleleri oldu ve olacak da; ve hâlâ da aramızdalar. Ama bu yeterli değil, benim kurtuluşum, diyelim ki ulaşabildim, herkesin de kurtuluşu olmalıdır, böyle duyumsuyorum ben. Ve bilesin dostum... Mahkemede değiliz artık, bir azizin çıkıp da ortaya kutsallık saçmasını, ekmesini, bu türden bir örneği umut edemeyiz artık, her guru müritlerinin kurtuluşu olacaktır türünden şeyler yok artık."

"Varanasi'den bu yana geç," dedi Etienne. "Morelli'den söz ediyorduk sanırım. Söylediklerin arasında bir halka oluşturması bakımından, şu an düşünüyorum da, zaman içinde bir gelecek ya da uzaydaymış gibi düşünebiliriz şu ünlü *Yonder*'ı. Kantçı kategorilere takılıp kalırsak, Morelli de sanırım bunu demek istiyor, öyle gibi, çıkmazda kalakalırız. Gerçeklik dediğimiz şey, gerçek gerçeklik ki, *Yonder* da diyoruz buna (bir kuruma, sezilen bir şeye birçok ad takmak yardımcı oluyor bazen, konu bilgisi özünü kapatmıyor ya da katılaşmıyor karşımızda) evet, ne diyorduk, şu gerçek gerçeklik anlaşılır, kavranır şey değildir, bir amaç da değil, son basamak da, bir evrimleşmenin sonu da değil. Burada, şu an buracıkta olan bir şey, içimizde bir şey. Duyumsuyorum onu, karanlıkta elini uzatmak yeter. Ben, ben onu resim yaparken, boyarken duyumsuyorum."

"Belki de Şeytan," dedi Oliveira. "Sadece basit bir estetik coşku belki de. Evet, daha çok bu ikincisi olabilir gibi görünüyor."

"Vay be," dedi alnına dokunarak Babs. "Bense onu sarhoşken duyumsuyorum ya da..."

Kahkahayı patlattı, yüzünü gizledi sonra da. Ronald sevgiyle dürttü onu.

"Hayır öyle değil," dedi Wong ciddi ciddi, "böyle."

"Bu yolla pek ileriye gidemeyeceğiz," dedi Oliveira. "Şiir ne veriyor bize, sezgi gücü mü? Sen Babs, ben... İnsan denen krallık tek tük kıvılcımlar için doğmadı. Herkes bu seziş, görüş ânını yaşadı, sıkıcı olan tekrar tekrar aman şu muydu, bu muydu diye *ıncığını mıncığını* çıkarmak."

"Amaan," dedi Etienne, "sen mutlak sözcüklerle kavrıyorsun nesneleri. Bırak da söylemek istediklerimi bitireyim bir. Morelli, Perico'muzun da dediği gibi, biçimlendirilmiş, geliştirilmiş şekiller arasından bir yol açıp açamayacağı konusunda düşünüyor, bu isterse bir hal zarfı olsun, zaman duygusu ya da ne giderse hoşuna, yaşamları boyu ilk kez yararlı bir iş yapmış olurlar. Sonuçta cici okuyucu ya da en azından ciddi biçimde aza indirgeyerek bu tür okuyucu sayısını, nasıl olursa olsun *Yonder*'a varmaya çabalayanlara yardım etmiş olurlardı. Onunkisi gibi tipleme ve anlatım tekniği, daha önce çiğnenmiş yolları terke çağrıdan başka nedir ki."

"Evet, boğazına dek çamura saplanmak için olacak," dedi Perico, gecenin on birinde söylenecek ne varsa hepsine de karşıydı.

"Herakleitos boka gömdürmüş kendini de şişliklerinden öylece kurtulmuş," dedi Gregorovius.

"Herakleitos'u rahat bırak," dedi Etienne. "Uyku bastırdı beni ama söylediklerinize eklemek istediğim iki nokta var: Morelli şundan emin gözüküyor; eğer yazar dile boyun eğiyorsa, ona giysileri, adı sanı, dini, ulusu ile satılan dile boyun eğiyorsa, yapıtının yalnızca estetik değeri olacaktır, ki ihtiyar bu değeri gitgide daha bir horlamaktadır. Hatta öyle bir an geliyor ki iyicene belli ediyor bunu: Ona göre, eğer sistem içinde yapılmışsa ki anlatılacak şey de sisteme sıkıca bağlıdır, hiçbir şey anlatamaz insan. Dinle, örneğin, kafamız kapitalizmin doldurduğu sözcük-

99 lerle tıka basa doluyken, kapitalizme karşı yazılar yazmak gibi, zaman kaybından başka nedir ki. Vara vara Marksizm gibi ya da ona benzer tarihsel sonuçlara varırsın ama *Yonder* tarih demek değildir bak, *Yonder* tarihin sularını emen parmak uçları gibidir, nereye tutunacağını bilir."

"Amma zırvaladın," dedi Perico.

"İşte bu nedenledir ki yazar dili tutuşturmalıdır belki, dondurulmuş biçimlerle işi bitirmeli ve daha da ilerilere gitmeli, dilin anlattığını öne sürdüğü şeyle ilişkisi olduğu konusunda kuşku duyurtmalıdır. Hayır, sözcüklerin kendisini kullanarak değil, bu pek o kadar önemli olmaz, bir dilin, bir söylevin tümü yapısında aranmalıdır."

"Eee, bunları yapmak için de duru bir dil kullanması kaçınılmaz elbette."

"Elbette Morelli ne yansımalı taklit sözcüklerden oluşan sistemlere, ne şifreli yapılara ne de imlerle anlatılanlara inanır. Sözdizimi kurallarının yerine otomatik yazıyı ya da pek moda olan başkaca türleri koyup kabullenmez. Ne mi ister, yazınsal olaya bütünlüğü içinde, kitaba de istersen, karşı çıkmak ister. Bazen sözcük içinde, bazen sözcüğün kendisiyle olduğu gibi bize aktardığı anlamla. Gerilla gibi davranır, yapabildiğince bomba koyar her şeyin altına, sözlerin, sonra yoluna devam eder gider. O da bir edebiyatçı, ne yani."

"Gitsek diyorum," dedi Babs, uykusu gelmişti.

"Ne dersen de," diye üsteledi Perico, "hiçbir gerçek devrim, biçimlere karşı yapılmamıştır. Önemli olan yavrucuğum özdür, öz."

"Geriye bakarsak ardımızda yüzlerce yıllık edebiyat temeli bulunur," dedi Oliveira, "işte sonuçlarını da görebilirsin. Edebiyat deyince ben zorunlu olarak konuşulabilir, dillenecek ve düşünülebilecek bir şey gelir aklıma. Söz ve düşünce."

"Biçimle öz arasındaki farkın yanlışlığını saymaz-

sak," dedi Etienne. "Yıllardır bilir herkes bunu. Anlatan dille, bir başka deyişle dilin kendisiyle anlatılan nesne, bir başka deyişle nesnenin bilgisi olan gerçekliğin iyice bir farkına varalım."

"İstediğin gibi olsun," dedi Perico. "Bilmek istediğim, Morelli'nin olmasını istediği kopukluk, yani patlamanın anlatılacak şeyi daha bir iyi açıklamak için açıklayıcı elemanların patlayışının bu noktada gerçekten de bir değeri olabilir."

"Büyük bir olasılıkla bir işe yaramayacaktır," dedi Oliveira, "ama Batı patentli idealist-realist-spiritüalist-materyalist övüncün hizmetinde, çıkışı olmayan bir yolda tek başına, duyumsamayalım kendimizi..."

"Dilin köklerine dek ulaşmak için çalışıp çabalayıp her şeyi kurcalamış bir başkasının daha var olabileceğine inanıyor musun sen?" diye sordu Ronald.

"Olabilir. Morelli bir dâhi değil ya da gereken sabrı gösterecek biri değil. Bir yol gösterici, bir-iki iğne saplıyor insana... Bir kitap bırakıyor. Çok da sayılmaz."

"Haydi gidelim," dedi Babs. "Geç oldu. Konyak bitti."

"Bir başka şey daha var," dedi Oliveira. "İzlediği şey, bilinen dışında başka bir şey bilmemek koşulunda saçma, uyumsuzun ta kendisi, yani antropolojik bölge çevresi. Wittgenstein'ca bir deyişle, sorunlar *geriye doğru*, halka halka gelişiyor, yani insanın bilgisi, insanın ne olduğunu bilmesidir ama insan konusunda bilinmesi gereken her şeyi bilemeyiz ki! Bilebilirsek ancak o zaman gerçeklik konusu kabul edilebilir. Tanrıbilimciler sorunu ortaya koymuşlar başlı başına ve hatta dosdoğru metafizik üzerine giden öne doğru atılım yapılacak verimli bir toprak bulduklarını da sanmışlar. Ama Descartes'ın sağlık konusundaki gerileyişi bugün bize kısmi gibi ve hatta belirsiz gibi gözüküyor; çünkü şu an Cleveland'da Mr. Wilcox diye biri var ki elektrotlar ve başka birtakım aygıtlar ara-

99 cılığıyla elektromanyetik akımla düşüncenin yerini tutacak başka bir şeyin varlığını kanıtlamaktadır (evet bunu da çok iyi bildiğine inanmaktadır çünkü, düşünceyi anlatan dili çok iyi bilmektedir). Eğer sizin için bu da yeterli değilse, bir İsveçlinin, beyin kimyası üzerine çok parlak, çok gözü pekçe bir varsayımı vardır. Düşünme, şu an adlarını anımsamak istemiyor canım, bir dizi asitler arasındaki ara tepkimenin sonucudur deniyor. Beyin zarı üzerine bir damlacık koyuyorsun, oh bir bakmışsın ya Oppenheimer ya da Dr. Petiot... *Cogito* gibi görüyorsun sen de, insanlık işlemi aman iyi ki, bugün oldukça belirsiz bir bölgede yer almakta, yarı elektromanyetik-yarı kimyasal, hiç kuşkusuz pek öyle düşündüğümüz denli enfraruj ışınlar ya da kuzey şafakları gibi olaylar nedeniyle de farklılık göstermiyor, aykırı düşmüyor. İşte nemenem *cogito*'n senin, güçler kargaşasının baş döndürücü akışı içindeki basit zincirleme olay ki 1950'lerde kademeleri, *ötekiler arasında* efendim, elektrik sıçraması, molekül, atom, nötron, proton gibi adlarla anılıyor, balkabakları, minik düğmeler, radyoaktif izotoplar, bir tutam zencefil, kozmik ışınlar: *Words, words, words.*[1] *Hamlet*, II. Perde sanırım. Oliveira içini çekerek ekledi: Belki de tam tersidir, olur ha onu da hesaba katmalı, kuzey şafağı hepten *tinsel* bir olaydır da, yatak yorgan yatakoyuluyordur uzun uzadıya, ne şaşırtıcı olur ya!"

"Böylesi bir nihilizm, harakiri yapmaktır desene," dedi Etienne.

"Pek tabii canım," dedi Oliveira, "yeniden ihtiyarın söylediklerine dönersek, eğer izlediği yol uyumsuzluk ise çünkü özünde bir muzla birlikte Ray Sugar Robinson'a gelir dayanırsın, *homo sapiens* konusunda ileri sü-

1. (İng.) Sözcükler, sözcükler, sözcükler. (Ç.N.)

rülen klasik düşünce biçiminin tümü de hepten iflas eder ve doğurduğu bunalımın orta yerinde belirsiz, zayıf bir saldırı olur ancak bu, öte yandan şunu da unutmamak gerekir ki sen sensin, ben de ben, en azından öyle gözüküyor bizlere, büyük ün sahibi babalarımızın, büyüklerimizin yadsınamaz diye tutturdukları ne varsa kesinliği konusunda en ufak fikrimiz yok, öyleyse bize kala kala, sevimli mi sevimli, tatlı mı tatlı yaşamak ve devinmek olasılıkları kalıyor, devinime geçmek sanki üzerinde çalışılacak varsayımlar seçerek, Morelli gibi bize en yanlış gibi gözükene saldırmak, ne adına, ne için belirsiz bir kesinlik duygusu adına ki büyük bir olasılıkla bu da kesin değildir ve geri kalan ne varsa tepemizi attıran, aramak çocukluğumuzdaki gibi bir keçiyi ya da köpeciği, sırlarına akıl ermez ateşböceklerini. Konyak." 99

"Bitti," dedi Babs. "Gitmezsek uyuyakalacağım."

"Ve sonuç olarak, her zamanki gibi, inanç bağıtı, inandığını tanımlamak," dedi gülerek Etienne. "Hâlâ insanın en iyi tanımı bu. Şimdi yağda yumurta meselesine dönelim..."

(-35)

100

Jetonu hazneye yerleştirdi, ağır ağır çevirdi numarayı. Etienne resim yapıyor olmalıydı, birinin çıkıp da çalışmasını yarı yerde kesmesinden ödü kopardı ama yine de ona telefon etmesi gerekiyordu. Karşı tarafta, Danton Sokağı'ndaki postaneye dört kilometre uzaklıktaki İtalya alanına yakın bir yerlerdeki atölyede telefon çaldı. Yaşlı bir ninecik, fare tipli bir kadın, camlı kabinin önüne kurulmuş, kaçamak tarafından sıraya oturmuş, başı ahizeye yapışık, Oliveira'ya bakıyordu. Oliveira da kadının kendisine baktığının farkındaydı, acımasızca dakikaları saymaya başladığını da biliyordu. Telefon kabininin camları tertemizdi, pek görülen bir şey değildir ya hayret: Postanedeki insanlar sürekli bir oraya bir buraya gidip geliyorlardı. Boğuk bir ses duyuluyordu (kahrolası, Tanrı bilir neden boğuk) pulları damgalayanların çıkardığı ses olmalıydı. Etienne karşı taraftan konuşunca Oliveira nikel tuşa basarak aramayı onayladı ve yirmilik jeton telefonun derinliklerine gömüldü.

"Ne cehenneme gidersen git!" diye homurdandı Etienne, daha o konuşmadan hemen bilmiş gibiydi telefon edeni. "Bu saatte deliler gibi çalıştığımı biliyorsun."

"Ben de," dedi Oliveira. "Çalışırken aradım seni çünkü garip bir düş gördüm."

"Çalışırken mi gördün?"

"Evet, sabahın üçü müydü ne. Düşümde mutfağa gidiyormuşum, ekmek arıyormuşum sözde, bulunca da bir dilim kesiyormuşum. Buraların ekmeğine benzemiyordu, francalaydı, Fransız ekmeği ama Buenos Aires'teki francalalardan, Fransız ekmekleriyle ilgisi yok ama adı öyle işte. Yuvarlak bir somun düşün, açık renkli, içi yumuşacık, tereyağı ve reçel sürmek için nefis bir ekmek, anlarsın ya."

"Biliyorum," dedi, "İtalya'da yediydim böyle bir ekmek."

"Deli misin, yememişsindir, ilgisi yok senin dediğinle! Bir gün resmini çizerim bak, anlayasın diye. Bir balık düşün, enlemesine şişkin, kısa, on beş santim, ya var ya yok ama ortası yusyuvarlak. Buenos Aires'teki francalalar böyledir."

"Buenos Aires francalası," diye yineledi Etienne.

"Evet ama rüyam Tombe-Issoire Sokağı'ndaki evin mutfağında geçiyordu, daha La Maga'nın evine gitmemişim. Sözde acıkmışım, bir dilim keseyim diye ekmeği kaptım, ekmek ağlamaya başladı. Evet, tabii ki düş bu yalnızca; ama olsun, bıçağı daldırdıkça ağlıyordu ekmek, sıradan bir francala ama ağlıyordu. N'oldu bilmiyorum sonra, uyandım, sanırım bıçak saplı kaldı ekmeğin içinde, ben uyandım."

"Bak hele," dedi Etienne.

"Böyle bir düşten sonra uyanınca anlarsın, kafayı gidip su altına sokmak ve geri dönüp yatmak var ama gecenin kalan bölümünde de sigara içip durdum... Aptallık tabii; ama sana anlatmam daha iyi, buluşalım da seninle, şu kaza geçiren ihtiyarı görmeye gidelim hastaneye, sana anlatmıştım."

"İyi ettin canım," dedi Etienne. "Çocukların gördüğü düşler gibi, çocuklar ancak böyle şeyleri ya hayal eder ya da düşlerinde görürler. Yeğenim bir gün bana aya gittiği-

100 ni söylemişti. Ne gördüğünü sordum. 'Ekmek ve bir de yürek vardı,' dedi. Fırındı, ekmekti derken, anlarsın işte, korkmaksızın bakamam artık bir çocuğa."

"Bir ekmek ve bir yürek," diye yineledi Oliveira. "Evet ama ben tek bir ekmek gördüm. Neyse, dışarıda bana kötü kötü bakıp duran bir ninecik var. Bu kabinde kaç dakika kalma hakkımız var?"

"Altı. Sonra başlarlar tıklatmaya camı çerçeveyi. Yalnız ihtiyar bir kadın mı var?"

"Yanında bir de yumurcak ve ayrıca bir tür şey, pazarlamacı. Evet pazarlamacı olmalı; çünkü elinde habire karıştırıp durduğu bir makbuz koçanı ile üst cebinden ucu görünen üç kurşunkalem var."

"Veznedar da olabilir."

"İşte iki kişi daha geliyor, burnunu karıştıran on dört yaşında bir erkek çocuğu ile garip bir şapkası olan yaşlı bir kadın, Cranach tabloları gibi."

"Kendini daha iyi hissediyorsun herhalde," dedi Etienne.

"Evet, fena değil bu kabin. Gerçekten altı dakika konuştuğumuza inanıyor musun sen?"

"Yok canım," dedi Etienne. "Üç dakika ya geçti ya geçmedi, fazla değil."

"O halde ihtiyarın tıklatmaya hakkı yok, değil mi?"

"Pek tabii ki yok. Cehenneme kadar yolu var. İstediğin kadar düşlerini bana anlatacak zamanın var."

"Yalnızca bunu diyecektim," dedi Oliveira. "Ama işin sıkıntılı yanı düş değil, düşten uyanmak... Öyle değil mi sence de gerçekte asıl şimdi düş görmüyor muyum ben?"

"Kim bilir," dedi Etienne. "Ama ilk kez olmuyor bütün bunlar, tontonum, filozof ve kelebek, bilinen şeyler..."

"Evet ama yine de ısrarla üstünde durduğum için özür dilerim; ama yine de n'olur, ekmeklerin ağlamadığı bir dünya düşlemeye çabala."

"Zor," dedi Etienne. 100

"Sahi söylüyorum ben," dedi Oliveira. "Sana da böyle olmuyor mu bazen, kesin bilinçle kalkıp ikirciklerin başladığı anda uyanmadın mı hiç?"

"Ben bu ikircikli uyanıştan yararlanıp hemen nefis tablolar boyuyorum; o an kelebek miyim, yoksa Fu Manchu mu, hiç önemi yok."

"Ne ilgisi var şimdi bunun? Kristof Kolomb da sanırım üstünde yanlışlıklar yapa yapa Guanahani'ye varmış ya da buna benzer bir şey. Neden hâlâ Yunanlardan kalma doğru ile yanlış ölçeğini kullanıyoruz?"

"Bir yüzdü, evet, birinin çehresi," dedi Oliveira. "Sanki onu ben çağırmıştım düşüme girsin diye. Betimlemesi zor bir şey, ikilik, bir şeyin başka bir şeyi de anlatması, tamı tamına nedir bu ikilik söyleyemem de."

"İhtiyar camı kıracak, ta buradan işitiyorum," dedi Etienne.

"Canı cehenneme," dedi Oliveira da. "Altı dakikanın geçmiş olması olanaksız."

"Eh, az buçuk. Ayrıca Güney Amerikalı inceliğini de unutma, göklere çıkarırlar bu yanımızı."

"Altı dakika olmadı daha. Sana gördüğüm düşü anlatmak iyi geldi, ne zaman görüşürüz?"

"Ne zaman istersen gel," dedi Etienne. "Bu sabah resim yapmam artık, hızımı kestin."

"Yo, yo! Vurduklarını duyuyorsun, değil mi," dedi Oliveira. "Vuran fare suratlı karı; şişko ile yumurcak da var sırada. Birazdan bir memur gelir."

"Eh iyi, hır çıkar ha o zaman."

"Evet ama neye yarar? En iyi numara tek sözcük bile bilmiyor, Fransızca anlamıyor gibi davranmak."

"Evet, hiç anlamadığın doğru bak," dedi Etienne.

"Evet," dedi Oliveira, "sen dalga geç bakalım, senin alayların aslında üzüntü verici bir gerçek. Sonuçta anla-

100 mak denen şeyi anlamak istemiyorum, hem de hiç mi hiç, hele anlamanın iki anlama gelişi, ikiliği kabul etmeye zorunlu olmak demek ise, anlamıyorum ben. Hah işte kapıyı açtılar, adamın biri omzuma vuruyor, pat pat. *Ciao*, beni dinlediğin için sağ ol."

"*Ciao*."

Ceketini sırtlayıp kabinden çıktı Oliveira. Memur kulağının dibinde genel kullanma kuralını bağıra çağıra söylüyordu. Şimdi elimde bir bıçak olsaydı, diye düşündü Oliveira, sigarasını çıkarırken, şu herif geri sıçrardı kuşkusuz, geriler, geriler ya da bir demet çiçeğe dönüşüverirdi belki. Ama işler karışıyor, gitgide kötüleşiyordu, sigarasını çok dikkatle yakmalıydı, bir yerlerini yakmamaya özen göstermeliydi; çünkü eli feci titriyordu, uzaklaşan adamın haykırmasını dinlemek gerekiyordu, öbür ikisi geriye dönüp dönüp bakıyorlardı ona, kötü anlama gelen el kol devinimleri yapmak için değil ama pazarlamacı da, şişko da tek gözle onu dikkatle izlerken öteki gözleriyle kabindeki ihtiyar kadını gözetliyorlardı altı dakikayı aşmasın diye, ihtiyar ise kabindeki haliyle tamı tamına, İnsan Müzesi'ndeki mumyaları, hani şu küçük bir düğmeye basınca aydınlanan Keçuva mumyasını andırıyordu. Hayır canım, tam tersiydi, düşlerin çoğu tersine çıkardı ya, her şey tersine, kabinde küçük bir düğmeye basan kocakarıydı da, uçsuz bucaksız bir düşün kulübeciklerinden birinde yaşayan başka bir kısacık, büzüşmüş ihtiyar kadınla konuşmaya başlıyordu.

(-76)

101

Başını hafifçe kaldırdığında Pola PTT reklam takvimini görüyordu, yeşil çayırlarda pembe bir inek, geride mavi göğün altında mor dağlar, perşembe ayın biri, ikisi cuma, cumartesi üç, pazar dört, pazartesi beş, salı altı, Aziz Mamert, Azize Solange, Aziz Achille, Aziz Servais, Aziz Boniface, kalkış 04.12, yatış 19.23, 04.10 kalk, 19.24 yat, kalk, yat, kalk, yat kalk, yat, yat, yat.

Yüzünü Oliveira'nın omzuna yasladı, nemli tenine dokundurdu dudaklarını, tütün ve uyku kokuyordu. Uzanıp boşta kalan eliyle karnını okşuyordu Oliveira'nın, baldırları boyunca okşuyor, parmaklarını kıllara daldırıp karıştırıyor, birazcık çekiştiriyor, Horacio öfkelensin diye ve oynasın, ısırsın diye. Merdivenlerde postallarını sürüklüyordu birileri. Aziz Ferdinand, Azize Petronille, Aziz Fortuné, Azize Blandine, bir-ki, bir-ki, sağ, sol, sağ, sol, sağ, güzel, kötü, iyi, kötü, ileri, geri, ileri, geri. Omzunun üstünde bir el kayıyor, ağır ağır iniyordu aşağılara, örümcek oyunu, bir parmak şuraya, öteki buraya, sonra öbürü, bu kuşu tutmuş, bu yemiş, bu da gelmiş, hani bana, hani bana demiş, parmağın biri buraya, öteki şuraya, öteki üstüne, ötekisi de alta. Okşayışlar, dalıp gitti uzaklardan, uzaklardan gelip de, okşamalar ona dalıyordu ağır ağır. Fazladan bir saat daha kralından, ağır ağır

101 dişlemeler, biri ötekine duyarlı duyargalar aracılığıyla teması arayış, hafif, yalansı tereddütler, dilin ucunu tene değdirmek, yapıştırmak iyice, tırnağı ağırca daldırmak, mırıltı, mırıltı, saat 19.24, yatış saati, Aziz Ferdinand. Pola başını birazcık kaldırdı, Horacio'ya baktı, gözleri kapalıydı. Acaba bunu ötekiyle de böyle mi yapıyordu, gözleri böyle kapalıyken, şu ufaklığın annesiyle de böyle mi? Horacio öteki kadından söz etmekten hoşlanmıyordu, bir tür saygıyla, zorunlu kaldığı zaman da Pola'nın kendisine danışıyordu, ondan söz etmemeliydi öyle ya. Pola yine sordu bu soruyu tek gözünü iki parmağıyla açarak, yanıt vermek istemeyen dudaklarını hırsla öptü, hırsla, tek avuntusu şu saatte sessizlikti, öylece erkeğiyle yan yana, karşı karşıya, solukları dinleye dinleye, öteki bedende kâh ayakucuyla kâh elle döne dolaşa, gezine gezine, sonuçsuz yollara sapa döne, yatak içinde yitip giden okşamalardan geri kalanlar, havada, öpüşlerin hayaletleri, koku larvaları ya da alışkanlık kurtları. Tek avuntu. Hayır, öbür kadınla bunları yapmayı sevmezdi o, yalnızca Pola anlayabilirdi onu, her isteğine boyun eğer, bütün hırçınlıklarına da. Öylesine iyi yapardı ki tam ölçüsünde bırakarak; harikaydı, harika. Hatta zevkten inlerdi, evet bir keresinde inlemişti, kurtulmak istemişti, uçmak; ama çok geçti, ağzı kapalıydı, başkaldırısı ise daha da zevk almasına yaramıştı, hem zevk hem acı, üstesinden gelmeleri gereken çifte yanlış anlaşılma var çünkü, yanlışta evet, sahte, olası mıydı tek bir yatışta, bir temas sonucu en azından evet tek bir kez böyle olsundu.

(-144)

102

Karınca gibi çalışma tutkusu sayesinde Wong sonunda Morelli'nin kitaplığında Musil'in, *Genç Törless* adlı kitabını buldu, aşağıda gösterilen pasajda, satırların altı önemle çizilerek belirgin kılınmıştı:

Benim canımı sıkan şeyler mi? Belirgin olmayanlar, önemsizler. Genellikle cansız şeyler, nesneler. Onlarda nedir beni sıkan? Bilmediğim bir şey, birkaç şey. Ama konu bu zaten! Bu birkaç şeyi de nereden çıkardın? Varlığını duyumsuyorum bir daha, bir daha; söz konusu olan benim; benimle konuşmak istiyorlar sanki. Felçli birinin dudaklarıyla çarpuk çurpuk sözcükleri çıkarmak zorunda olup da beceremeyişi gibi sabırsızlanıyorum. Tamı tamına evet, sanki öbürlerinden daha fazla duyularım var ama gelişmemiş duyular, körelmiş, karşımda bir anlam duracak, kendini belli edecek ama işlemeyecek duyu. Dünya sessiz, sağır seslerle dolu gibi geliyor bana: o denli görselci miyim, sanrıları olan biri mi?

Ronald da Hofmannsthal'ın *Lord Chandos'un Mektubu*'nu buldu:

İşte böylece günün birinde büyücek bir bardaktan öte yana bakınca parmak derimi gördüm, izleri ve iniş çıkışları, çıkıntılarıyla bir ovaya benziyordu, böylece şu anki insanları ve edimlerini görüyordum. Alışılagelmiş her şeyi basite indirgeyen bir bakışla

102 göremiyordum bu insanları. Her şey sırası gelince parçalara ayrılarak çözülüyor, ortaya çıkan parçalar da yeniden parçalarına ayrılıyordu; hiçbir şey edinilen belirli bir bilgi sonucu bu çözülmeyi önleyemiyordu.

(-45)

103

Pola bile anlayamazdı Oliveira'nın sesini soluğunu kesip de geceleri onun uykusunu, bedeninden yükselen kıpırtıları tek tek dinleyişini. Pola sırtüstü uzanmış, yığılmış, ağır, boğuk soluk alıp vermekteydi. Ve zaman zaman elini zorla kaldırıp kim bilir hangi karmaşık düşün derinliklerinden uzanıyordu, altdudağını öne doğru uzatıp burnuna doğru üfürerek soluk alıyordu. Horacio kıpırtısız, ya yarı beline dek doğrulmuş ya da bir eli üstüne yaslanarak duruyordu öylece. Sabahın üçü, Dauphine Sokağı sessizdi, soluk alıp veriyordu Pola, bunu yaparken acelesi var gibiydi, minicik bir an, soluk düzeninin karışması, bir başka yaşam belirtisi gibi içinin titreyişi, Oliveira ağır ağır doğruluyor, kulağını çıplak tenine yaklaştırıyordu, sonra eğimli yüzeyi olan bir davulu andıran ılık ve gergin karnına yapıştırıyordu ve dinliyordu. Kımıltılar, inişler, düşüşler, oyunlar, mırıltı ve gurultular, ıstakozların yol alışı, karanlık ve sönük bir dünya kadifemsi zeminde kâh düz gidip kâh patırtıyla kayıyor, sonra yeniden kayboluyor, sesler kesiliyordu (Pola soluklanıyor, biraz kıpırdanıyor o yana bu yana). Sıvı bir kozmos, akıcı, gece karanlığında hazırlık, kabarıp inen plazma, donuk ve ağır makine harıl harıl çalışmakta, ansızın bir gıcırtı, tende baş döndürücü koşu, kaçış ve gurultu, kav-

103 ga ya da süzülme, Pola'nın karnı ağır yaldızlı, az devinimli, kapkara bir gökyüzü, baş döndürücü burçları, patlamalarla oluşan sonsuz gezegenleri, mırıltılarıyla denizleri, gürültücü denizanaları... Pola mikrokozmos, Pola mayalanmakta olan küçücük gecesinde evrensel gecenin kısaltılmış bir biçimi, yoğurt, et ve sebzelerin birbirine karıştığı, çok zengin kimyasıyla bir merkez, gizemli ve uzak, hem de yakın.

(-108)

104

Yaşam bir başka şeyin, ulaşamadığımız ama oracıkta, atılsak bir sıçrayışta, elimizin altında bulacağımız bir şeylerin *yorumu* gibi sanki ama yapmıyoruz bizler bu sıçrayışı.

Yaşam tarihi bir tema üzerine bale müziği, yaşanmış bir olayın geçmişi, gerçek bir olay üstüne kurulu yaşanmış başka bir olay.

Yaşam ki kendi kendinin fotoğrafı sanki, karanlıklar içinde cinler (kadın mı? canavar mı?) yaşam, ölümün pezevengi, iskambil kâğıtlarıyla oynanan güzel bir oyun, nasıl oynandığına dair kuralları unutulmuş kâğıt oyunu, romatizmalı eller, yalnızca sıradan bir sabır oyununa indirgemiş onu artık.

(-10)

105

Morelli'den.

Unutulup giden el kol devinme biçimlerimizi, atalarımızın yavaş yavaş terk ettikleri ve artık unutuluş içinde yitip giden çeşitli söz ve devinimlerini düşünüyorum, art arda düşmüşler zaman ağacının dallarından. Bu akşam masada bir mum buldum, eğlence olsun diye de yakıp, koridorda bir-iki adım yürüdüm onunla. Sönecekti neredeyse, bir baktım, elim kendiliğinden kalkmış, avucum hafif bükülüp, çukurlaşıp, canla başla, kıvranan alevi koruyor, hava akımlarını uzaklaştırıyor yanan alevden. Alev yeni baştan canlanıp havaya diklemesine atılınca, düşündüm de birçoğumuzun yaptığı, hepimizin, evet herkesin yaptığı (*herkes* nedir, düşündüm, iyice bir düşündüm, duyumsadım) yıllar, yıllar boyu, ta ateş çağından elektrikle mum yer değiştirdiği zamana dek süregelen bir devinme biçimi. Başka başka devinimler de geldi aklıma, eğilip kabarık eteklerini yerden kaldıran kadınlarınki, kılıç kabzasını kavramaya hazır, kabzayı arayan erkeğinki. Aynı, bizi bir bir terk eden yaşlı nine ve dedelerimizin ağzından son kez duyduğumuz, çocukluğumuzun yitip giden son sözcükleri. Bizde artık kimse "kâfur ağacından yapılma konsol"dan söz etmiyor, kimsecikler "üç adım"

demiyor artık. Aynı o dönemin havaları gibi, yirmili yılların valsleri, yaşlılarımızın yüzünü yumuşatıveren polkalar gibi. 105

Hani şu tavan aralarında bazı bazı ele geçiveren eşyaları, kutuları, araç gereci düşündüm, dolap diplerinde gezen ve *kimsecikler bilmez neyin ne işe yaradığını artık*, işte o türden şeyleri. Bir de zamanın dokuduğu ne varsa biliriz diye övünür dururuz: Zaman ölülerini gömüyor ve anahtarlarını da saklıyor kendinde. Yalnızca düşler, şiir ve oyun –bir mum yakmak ve koridorda dolaşmak gibi– bizleri bazen, neyiz, ne değiliz, biz miyiz, kendimizi bilmeden önceki bize yaklaştırıyor böylece.

(-96)

106

Johnny Temple:

Between midnight and dawn, baby we may ever have to part.
But there's one thing about it, baby, please remember I've always been in your heart.[1]

"The Yas Yas Girl":

Well it's blues in my house, from the roof to the ground.
And it's blues everywhere since my good man left town,
Blues in my mail-box 'cause I cain't get no mail,
Says blues in my bread-box, 'cause my bread got stale.
Blues in my meal-barrel and there's blues upon my shelf

1. (İng.) Geceyle şafak arası / Ayrılmak zorunda kalacağız / Bir şey var ama sevgilim / Anımsa hep kalbindeyim senin. (Ç.N.)

And there's blues in my bed, 'cause I'm sleepin' by myself.[1] 106

(-13)

1. (İng.) Evimde *blues* yerden tavana dek *blues* / sevdiğim terk etti kasabayı öyleyse her yer *blues* / *Blues* müziği, posta kutusunda *blues* / çünkü hiç mektup gelmez bana / Ekmeğim bayat, ekmek kutumda *blues* / fıçılarda *blues*, raflarda *blues* / Yatağımın altında *blues*, üstünde *blues* / tek başınayımdır çünkü ben uykuda. (Ç.N.)

107

Morelli tarafından hastanede yazılmış:

Atalarımın en üstün niteliği, ölü olmaları; onlardan bana miras kalan bu erdemliliği alçakgönüllüce ama gururla devralmayı bekliyorum. Dostlarım var yontumu dikecek, ağzı açık, eğilmiş, birbirine benzer kurbağaların yüzdüğü pis sulara alık alık bakan beni, yontunun bir deliğinden içeri para atıldığında, suya tükürüşümü görecek insanlar, işte o zaman küçük kurbağalar korku içinde kaçışacaklar, bir buçuk dakika kadar vırakladıktan sonra ve bu süre, yontunun onlara olan ilgisini kaybetmesi için yetecek.

(-113)

108

"Serseri takımı, serseri adam, serseri karı, serserilik yapmak. Sorbonne'da serseriliğin psikolojisi üstüne tez bile verildi."

"Olabilir," dedi Oliveira. "Ama onların *Caterva*'yı yazmış Juan Filloy'ları yok. Hey be, n'oldu acaba koca Filloy?"

Ama La Maga bilemezdi ne olduğunu, öncelikle varlığından bile habersizdi de ondan. Önce ona Filloy kim ve *Caterva* ne, onu açıklamak gerekti. Kitabın konusu La Maga'nın çok çok hoşuna gitti, Arjantinli *linyera*'ların, yani şarapçı serserilerin soyundan geldiğini düşündükçe... *Linyera*'larla dilencileri birbirine karıştırmakla onlara hakaret ediyormuş sanırdı, sonra Pont-des-Arts serserilerine özel bir sempatisi de vardı ve şu an işte, bilimsel gibi birtakım kanıtlarla iyice güçlenmiş oluyordu bu fark. Özellikle de şu günlerde; rıhtımlarda gezinirlerken şarapçı serseri kadının âşık olduğunu keşfetmişti, La Maga'nın ona duyduğu ilgi ve sevgi, her şeyin iyi bitmesi dileği, hepsi de onu her zaman duygulandıran köprü ayakları gibiydi, heyecanlandırıyordu ya da köprülerin kavisli eğrisi kadar iplik, sicim, tel kırıntıları hani Oliveira'nın gezinti boyunca, başı yerde gezerken rasgele bulduğu şeyler gibi.

108 "Filloy ha," dedi Oliveira, Conciergerie'nin kulelerine bakıp da Cartouche'u düşünürken. "Filloy. Nerelerde kaldı memleketim, baksana, inanılır gibi değil, yeryüzünde, şu deliler dünyasında ne çok tuzlu su olmalı ki..."

"Oysa hava az," dedi La Maga. "Sadece otuz iki saat."

"Aaa, kuşkusuz, kaç para biliyor musun bu otuz iki saat, hava?"

"Gitmeye niyetlisin galiba. Benim hiç mi hiç böyle bir isteğim yok."

"Benim de yok. Ama uzak işte, kabul etmeliyiz. Hava yoluyla gitme şansımız da yok."

"Eskiden bana hiç ülkeye dönmekten söz etmezdin."

"Yine söz etmiyorum, yurttaş, öyle mi diyorum. Yani mangırın yoksa her şey ne karmaşık, öyle demek istiyordum."

"Paris bedava," diye saymaya başladı. "Tanıştığımız gün söyledin bana. Sokak kızlarını görmeye gitmek bedava, sevişmek bedava, ne kötü adamsın demek bedava, seni sevmemek bedava... Ne demeye Pola ile yattın sanki?"

"Koku meselesi," dedi Oliveira köprü parmaklığına ilişerek. "Kokusu kilise ayinlerinin kokusu gibiydi, sinameki, mırra, öyle bir şey, sahi, doğru söylüyorum bak!"

"Bizim kız gelmeyecek galiba bu akşam. Çoktan burada olmalıydı, hiç şaşmaz saatini."

"Bazı bazı polis topluyor onları," dedi Oliveira, "üst baş aramak için, öyle sanıyorum ya da vurdumduymaz kent ırmağının kıyıcığında kafası rahat bir uyusun diye. Sokak takımı, hırsızdan beter bir skandaldır ha, onlara hiçbir şey yapamıyorlar, iyisi mi rahat bırakıyorlar."

"Pola'dan söz etsene sen. Bu arada, beklerken de seninki geliverir bakarsın."

"Akşam bastırıyor, Amerikalı turistler otellerini düşünüyor, ayakları üstünde duracak halleri kalmamıştır, bir yığın saçma sapan şey satın almışlardır, tam takım

Sade, Miller'lar, *On Bir Bin Kırbaç*'lar, sanat fotoğrafları, açık saçık gravürler, Sagan'lar, Buffet'ler, neler neler daha. Manzaraya bak, köprünün öte yakasında ne hallere giriyor. Pola'yı da rahat bırak, anlatılacak, konuşulacak şeyler değil bunlar. Bak, bak ressam sehpasını katlıyor, durup da bakacak kimsesi yok. Ne güzel, ne açık seçik görülüyor her şey buradan, bütün çevre; havaya bak, şurada koşup duran kırmızı giysili kızın saçları gibi yıkanmış."

"Pola'dan söz et bana," diye yineledi La Maga, elinin tersiyle omzuna pat pat vurarak.

"Fazlaca açık saçık olur, inan çok açık saçık şeyler. Hoşuna gitmez."

"Ama bizden söz ediyorsundur ona."

"Hayır, bir-iki sözle, genel çizgileriyle yalnızca. Ne anlatabilirim ki ona? Pola yok, yok ki, biliyorsun. Nerede peki, göster bana onu."

"Laf cambazlığı bu," dedi Etienne'le Ronald arasındaki konuşmalardan bir şeyler elde eden La Maga. "Burada değil şu an belki ama Dauphine Sokağı'nda, eminim bundan."

"Dauphine Sokağı nerede hani," dedi Oliveira. "Bak işte bizimki geliyor. Bak hele, bak hele, pek de güzel giyinmiş, süse püse bak. Göz kamaştırıyor."

Sokak kızı, basamakları iniyordu, üstündeki bir yığın öteberinin ağırlığı altında bir o yana, bir bu yana salına salına, koca mantonun altından lime lime pardösü kolları, delik deşik eşarplar, çöplüklerden toplanmış pantolonlar çıkıyordu ortaya, hatta paslı, kapkara bir tomar tel, rıhtıma vardığında, kâh içini çekiyor, kâh böğürür gibi sesler çıkarıyordu. Nasıl olduğu anlaşılmaz bir beden üstüne yığılmış olmalıydı üst üste gömlekler ve hatta teni, birilerinin verdiği bluzlar, var mı yok mu belirsiz göğüsleri tutan bir mintan, üstüne iki, belki üç, belki

108 dört giysi daha, tam bir gardırop, dahası en üstte kol ağızları yarı yarıya yırtık bir erkek ceketi, emzik halkasıyla tutturulmuş bir eşarp ve akıl almaz türden, sarıya boyalı saçlarında uçucu gibi gözüken yeşil şifon bir türban, bir yanından sarkmış halde.

"Ne güzel olmuş," dedi Oliveira, "köprü altının tüm erkeklerini baştan çıkarmaya geliyor."

"Görüyorsun ki âşık," dedi La Maga. "Dudaklarına bak, gözlerine ne çok far sürmüş. Ya rimeline ne demeli, tüpte ne varsa sürmüş."

"Grock'a benziyor, daha bir kötüsü ama. Ya da Ensor'un çizdiği bazı kafalara. Harika. İyi de, sevişmeyi nasıl beceriyor acaba, bu ikisi? Aralarında bunca uzaklık varken seviştiklerini söyleyemezsin ya?"

"Sens Oteli yakınlarında bir köşe var, orada toplanıyorlar. Polis görmezden geliyor. Madam Léonie söyledi bana, aralarında mutlaka bir polis olurmuş, işte o sıralar gizli kapaklı ne varsa dökülürmüş ortaya. Sokak takımı ve hırsızlar konusunda çok şey bilirlermiş..."

"Hırsızmış, söze bak," dedi Oliveira. "Evet kuşkusuz bir şeyler biliyorlardır ucundan bucağından. Toplumsal sınırdalar, huninin üst ağız kenarında. Mirasyediler ve rahipler konusunda da çok şey biliyor olmalılar. Giyinip kuşandıkları çöplere bir göz atmak yeter."

"Bak işte adam geldi, şarapçı. Onu hiç bu kadar sarhoş görmemiştim. Zavallı kadın, nasıl da bekliyor bak, partalını yere koydu elini ona sallamak için, ne de heyecanlı."

"Sens Oteli ya da başka bir yer, nerede olursa olsun, ben bu işi nasıl becerdiklerini soruyorum, diye mırıldandı Oliveira. Nasıl bu giysi yığını altında. Hava biraz ısınsa bile, çıkara çıkara bir-iki bir şey çıkarır ama altında beş-altı kat var daha, çamaşır dediklerinizi saymazsak. Düşünsene bir, üstelik bilemediğin bir yerde ne yapar-

sın? Adama gelince daha kolay, pantolon yani, ne de olsa daha kolay."

"Soyunmazlar ki," dedi La Maga. "Polis o kadarına zaman bırakmaz. Yağmur da bastırmıştır, düşünsene. Köşe bucak saklanırlar, şu belirsiz köşeler var ya, çukur, delik, çevresinde moloz yığını olan; işçiler, şişeler, çöpler atarlar oraya. Onlar ayakta sevişir, ayakta becerirler bu işi."

"Bu kadar giysiyle mi? Olmaz, akıl alır şey değil! Şu adam onu hiç çıplak görmedi mi demek istiyorsun. İğrenç be!"

"Baksana birbirlerini ne çok seviyorlar, ne güzel bakıyorlar birbirlerine."

"Ne demezsin, adamın gözlerinden şarap akıyor. Birazcık tanen karışık, on derecelik sevgi, şefkat."

"Birbirlerini seviyorlar Horacio, seviyorlar diyorum sana. Kadının adı Emmanuèle, taşradan gelmiş, piçmiş, mavnayla gelmiş Paris'e, rıhtımlarda kalakalmış. Hüzünlü olduğum bir gece konuştuk onunla. Çok kötü kokuyor, rezalet, bir süre sonra dayanamayıp çekip gitmek zorunda kaldım. Ne sordum ona biliyor musun? Çamaşırını nasıl değiştirdiğini. Ne saçma bunu sormak. Çok iyi bir kadın ama az deli değil ha, o gece parke taşlarında renk renk çiçekler gördüğünü sanıyordu, tek tek adlarını sayıyordu."

"Ophelia gibi," dedi Horacio. "Doğa, sanata öykünüyor."

"Ophelia kim?"

"Bağışla, ukalanın biriyim ben. Eee, ne yanıt verdi sana çamaşırını değiştirme konusunda?"

"Gülmeye başladı ve yarım litre kırmızıyı dikti kafaya. Son kez çamaşır gibi bir şey değiştirdiğinde, alttan çıkarmış öyle lime lime olmuş ki çekince dökülmüş. Kışın çok üşürlermiş, ne bulurlarsa giyerlermiş."

"Aman, hastabakıcı olmak istemezdim, bir sedyede onu önüme getirsinler istemezdim gecenin bir vakti. Bu

108 da öbürleri gibi bir önyargı bende. Toplumun katmanları, kıvrımları var. Susadım, La Maga."

"Pola'ya git," dedi, bir yandan da sokak kızına bakan La Maga, erkek arkadaşıyla birbirlerini okşuyorlardı köprü altında. "Bak şimdi dansa başlayacak; bu saatte hep dans eder, birazcık oynar zıplar."

"Ayı gibi be!"

"Çok mutlu çok," dedi La Maga, yerden beyaz bir taş aldı, dikkatle baktı.

Horacio taşı elinden kaptı ve yaladı. Tuz ve taş tadındaydı.

"Benim o," dedi La Maga, elinden almak istedi.

"Ama o benim ellerimdeyken başka bir renk alıyor baksana. Benimle ışıyor, sanki."

"Ama benim yanımda daha mutlu. Ver onu bana, benim o."

Birbirlerine bakakaldılar. Pola.

"Harika," dedi Oliveira. "Eninde sonunda aynı konuya dönüyoruz yeniden. Ne aptalsın sen yavrucuğum, bir bilsen ne sakin uyurdun yatağında."

"Tek başıma uyumak, neresi iyi bunun. Görüyorsun ki ağlamıyorum. Konuş sen konuş, ağlamayacağım. Ben onun gibiyim, şu serseri kadın gibi, bak nasıl da oynuyor, baksana, ay gibi, bir dağ ağırlığında belki ama dans ediyor, uyuz, tamam ama oynuyor. Bu da kendini anlatmanın bir başka yolu. Bana taşımı ver."

"Al. Seni seviyorum demek ne zor, hele şimdi ne zor."

"Altına karbon kâğıdı koyar, bir kopyasını sunuverirsin bana da, olur biter."

"İki kartal gibi konuşuyoruz," dedi Horacio.

"Amma komik," dedi La Maga. "Bu kadar çok istiyorsan biraz daha kalabilir sende, kadın oynamasını bitirene dek kalsın."

Taşı avuçları içine alarak ve yeniden yalayarak, "Peki,"

dedi Horacio. "Ne demeye Pola'dan söz edecekmişiz, neden gerekli bu? Hasta ve yalnız biri, onu görmeye gidiyorum, evet sevişiyoruz da ama yeter artık be, onu böyle sözcüklere aktarmak istemiyorum. Seninle konuşuyor olsam bile."

"Emmanuèle suya düşecek, heriften de sarhoş o."

"Yoo, her zamanki gibi iğrenç biçimde son bulacak," dedi Horacio, yaslandığı parmaklıktan doğrularak. "Bak, ciddi makamla yaklaşıyor, otoritenin suçlu temsilcilerinden biri, görüyor musun? Çok hüzün verici, haydi kalk gidelim. Zavallı dans etmek istiyorsa peki n'olacak?"

"Yukarıdaki de salt kuralcı, görüyordur herhalde, sahip çıkmaya mı utanıyor ne! Eğer bir yerde karşılaşırsan onunla, bas kıçına tekmeyi."

"Olur, hay hay, sen de bağışlarsın beni, bacağım bazen tekme atınca rahatlıyor, hele şu Stalingrad cephesinde aldığım yaradan sonra."

"Dikkat, dersin, bir de asker selamı çaktın mı..."

"Amma da selam çakarım ha, inanma, inanma, eh kışlada öğretmediler değil. Haydi gel bir şeyler içelim. Geriye dönüp bakmak istemiyorum. Duyuyor musun polisin küfürlerini? Pis aynasız! Şu tekmeyi onun kıçına bassam olmaz mı? Bütün sorun orada. Ey Arjuna, akıl ver bana. Üniformalar altında sivillerin yüz karası bir koku var. Ho detto. Gel, gidelim buradan, bize ne, bir kez daha bize ne. Senin Emmanuèle'inden daha pisim ben, yüzlerce yılın yağı, kiri, *Persil ile daha beyaz*, temizleme tozu gerek, şekerim, kozmik sabun tozları. Güzel sözcükleri sever misin sen? Selam Gaston."

"Merhaba baylar bayanlar," dedi Gaston. "Her zamanki gibi iki beyaz şarap mı?"

"Her zamanki gibi dostum, her zamanki gibi. İçinde Persil de olsun."

Gaston başını iki yana sallayarak gitti. Oliveira, La

108 Maga'nın elini aldı eline, özenle parmaklarını saydı bir bir. Sonra taşı elinin ayasına koyup tek tek kapadı üstüne parmakları, en üstüne de bir öpücük. Gözlerini kapamıştı, orada değildi sanki, yoktu. Numaracı seni, diye düşündü La Maga, yumuşamıştı.

(-64)

109

Morelli, anlatırkenki aykırılıklarını, konular arası bağlantısızlıkları savunmaya, doğrulamaya çabalıyordu bir yerde. Başkalarının yaşantısının gerçeklik adı altında bizlere gözükmesi türünden şeyler! Sinema, film filan değildir, salt fotoğraflar, yani ki bizler eylemi parça parça algılıyoruz, akışımlı kesintiler halinde. Yaşantısının ne olduğunu anladığımız bedenle birlikte geçirdiğimiz sürelerden öte ne var ki geride. Ya bize bedenden söz ediliyor, ya beden bize yaşamı anlatıyor, neler geldiğini söylüyor yaşamın başına, ya beden kendinde olup bitenlerden söz ediyor ya da daha neler yapmayı tasarladığından söz açıyor, öngörmelerinden... Sonuçta elde bir fotoğraf albümü kalıyor kala kala, dondurulmuş anlar ama hiçbir zaman fotoğraflarda "olmak" denen şey gözümüzün önünde gerçekleşemiyor, anılar içinde unutuşun çimdiği gibi dünden bugüne geçişler. Bu nedenledir ki ne denli burucu biçimde olursa olsun, albümün, kişilerinden bize söz etmesinde garip bir yan yoktu doğrusunu söylemek gerekirse; bir dizi fotoğraf arasında bağlantı kurun da bakın nasıl sinema gibi oluyor akan fotoğraflar (cici okuyucu, dişi okuyucu dediği türden okuyucuların pek de hoşlanacağı gibi), bu da şunu göstermekteydi, edebiyat yapmakla, süslü sözler, tahminler, kanılar, varsayımlar, yeni buluş-

109 lar, uydurmacalarla fotoğraflar arasındaki kopukluk giderilmiş oluyordu. Bazen fotoğrafçı, bir sırtı, bir eli, kapı tokmağındaki eli, kırda yapılan bir gezinti sonunu, haykırmak için açılan ağzı, askılıktaki ayakkabıları, Champs-de-Mars alanında dolaşanları, yıpranmış bir pulu, Ma Griffe marka parfümü ya da bu türden şeyleri göstermekteydi. Morelli, bu fotoğrafların sergilediği ve büyük bir çabayla sergilemeye çalıştığı yaşanmış olayların, okuyucuyu serüvene takılma, fotoğraftaki kişilerin yargılarına katılma durumunda bıraktığını düşünüyordu. Fotoğraftakiler aracılığıyla yavaş yavaş, adım adım, imgeler gücüyle öğrendiği şeyler, bir anda somutlaşıp edime geçiyordu, daha önce yazılana ya da olup bitecek olana katılmak, olaya girmek kesinlikle yapmacık bir yönlendirişle olmuyordu, en küçük yönlendirme yoktu. Böylesine belirsiz, böylesine silik bu yaşantıların, bir ânından ötekine, bir evresinden ötekine uzanan köprüde okuyucu, o olayları çözüp bulacak ya da uyduracaktı kafasında, saç tarama biçimlerinden tutun da, Morelli uzunca açıklamasa da, doğru sayılan ya da doğru olmayan bir davranışmış gibi, ta derinliklerine inerek derinlemesine bilmemek durumunda kalacaktı. Kitap, Gestalt'çı psikiyatrların öne sürdüğü gibi olmalıydı, böylece bazı çizgiler gözlemciyi, imge dünyasında düşünerek, yüzün kalan kısmını çizmeye götürecekti sonunda. Ama bazen de eksik bırakılan bir-iki çizgi belki de en önemlileri olarak kalacaktı, gerçekte en önce ele alınması gereken biricik çizgiler... Bu alanda Morelli'nin konuyu süsleyip püslemesinin de, kural tanımazlığının da sınırları yoktu doğrusu.

Kitabını okurken insan zaman zaman Morelli'nin kopuk kopuk parçalar yığınının bir anda billurlaşıp bütünlüğü olan bir gerçekliğe dönüşebileceği umudunu beslediği izlenimini ediniyordu. Köprüler kurmaksızın ya da

yamalı bohçayı oluşturacak farklı parçaları bir araya getirip dikmeksizin, hop birdenbire oluşacak bir kent, bir örtü, bir yaygı, bohça; erkekler ve kadınlar, var olmanın mutlak perspektifi içinde çıkıvereceklerdi ortaya birden ve Morelli, yazar Morelli, onca bağlantıyla sımsıkı sarıldığı bu dünyadan çıkan ilk coşkulu seyirci olacaktı. 109

Ama dikkatli olmak gerekliydi çünkü bağlantı demek, aslında, zaman ve mekânı benimseme, özümseme, cici okuyucunun damağına uygun reçete demekti. Morelli bunu kabullenemezdi, daha çok, içinde küçük gezegen sistemine ait maddelerin gezindiği, rasgele dolandığı düzensiz yapıyı bozmaksızın, var olma nedenlerini –bu ise düzensizliğin ta kendisi, boşluk ya da karşılıksızlık, boşuboşunalık da olsa– bütün ve tam olarak anlamalarını sağlayan somut bir billurlaşmayı arar gibiydi. Öyle bir billurlaşma ki, hiçbir şey feda edilmemekte ama kapalı olmayan bir göz, kaleydoskopa yaklaştığında, polikrom gülü, koskoca gülü anlayabilir, bir çehre gibi algılayabilir, *imago mundi*[1] gibi kaleydoskopun dışında taşra kılıklı bir salona dönüşen ya da taşradan gelen yeğenlerin toplanıp Bagley bisküvileriyle çay içtikleri salona dönüşüveren bir dünya, bir çehre, *imago mundi*.

(-27)

1. (Lat.) Dünya görüntüsü. (Ç.N.)

110

Düş, bir kule gibi oluşmuştu, sonsuz sayıda yükselen ve sonsuzlukta yitip giden ya da tam tersi, basık daireler halinde alçalan toprağın sinesinde yitip giden tabakalardan oluşuyordu. Peşinden sürüklendiğimde, sarmal başladı ve bir labirentti bu sarmal. Ne çatısı ne tabanı ne çeperleri ne de geri dönüşü vardı. Ama kesin bir belirginlikle yinelenen temalar vardı.

ANAÏS NIN, *Winter of Artifice*

(-48)

111

Aşağıda anlatılanlar, Bogota'da yaşayan, Carlos Gardel'in dostu Nicolás Díaz'a başoyuncu Yvonne Guitry tarafından aktarılmıştır:

Macar aydınlarındandı aile bireylerim. Annem, burada şu an adını vermek istemediğim bir kentte, kız lisesi müdürüydü; kentin tüm seçkinleri oradan yetişmiştir. Savaş sonrası kargaşa döneminde, krallıkla birlikte, sosyal sınıflar ve servetin eriyip gidişi, yok edilişi sırasında, ne yapacağımı, nereye yöneleceğimi bilmiyordum. Binlerce kişi gibi ailem de tüm servetini yitirmiş, Trianon sınırlarının kurbanı olmuştu. Güzelliğim, gençliğim ve aldığım eğitim, sıradan küçük bir sekreter olmamı engelliyordu. İşte o sıralar kozmopolit bir ortamdan, yüksek sosyeteden bir aristokrat olan sevimli prens çıkageldi, yaşamıma girmiş oldu. Tüm Avrupa'da pek moda olan gezinti yerlerinin müdavimi bir prens. Evlendim onunla, taptaze yepyeni hayaller peşindeydim, beni çok genç bulan, onunsa bir yabancı olduğunu ileri sürerek karşı çıkan ailemin isteğine hayır diyerek karısı oldum.

Balayı yolculuğu. Paris, Nice, Capri. Düşlerimin tepetaklak oluşu sonra. Nereye gideceğimi bilemiyordum, evlenmekle başıma gelenleri kimselere anlatacak cesareti bulamıyordum kendimde. Beni asla ve asla anne yapamayacak olan bir kocam vardı. On altı yaşımdaydım, acımı unutmak için amaçsızca dolaşıyordum. Mısır, Cava, Japonya, bütün Uzakdoğu yani; şampanya ile kafayı bulmuş, kırık yürek ve yapmacıklı bir başıboşluk, hafif meşrep biraz...

Yıllar böyle geçiyor, 1927'de Côte d'Azur'e yerleşiyoruz. Çev-

111 resi kalabalık bir kadınım, kumarhanelerde, dans yerlerinde, yarış yerlerinde dolanıp duran uluslararası sosyetenin dikkati üzerimde.

Güzel bir yaz günü, kesin bir karar alıyorum birden: Ayrılacağım. Doğada her yer çiçek içinde: Deniz, gökyüzü, tarlalar aşkı anlatıyor, şarkılarda ve gençliğe övgü düzüyor.

Cannes'dayız, mimoza bayramı, Nice'in çiçekleriyle bezenmiş yerler, Paris'in gülümseyen ilkyazı. Yuvayı terk ettim, tüm zenginlik ve lüksü, her şeyi; tek başıma atıldım yaşama...

O zamanlar on sekiz yaşındaydım, işim gücüm yoktu, tek başıma yaşıyordum Paris'te. 1928'lerin Paris'i. Şampanyanın ırmaklar gibi aktığı eğlence âlemleriyle Paris. Frankın değer kaybına uğradığı yılların Paris'i, yabancıların cenneti Paris. *Yankee*'ler ve altın akıtan Güney Amerikalılar. Her gün yeni bir kabarenin açıldığı, yabancıların kesesini boşaltan sansasyonel yeniliklerle 1928'in Paris'i.

On sekiz yaşındayım, sarışınım, mavi gözlüyüm. Yapayalnızım Paris'te.

Acılarımı unutayım diye kendimi eğlenceye verdim. Kabarelerde yalnız olduğum için dikkat çekiyordum, dans ettiğim kişilerle şampanya yarışına giriyor, cep dolusu bahşiş veriyordum çalışanlara. Paranın değerini bilmiyordum ki!

Bir keresinde, bu kargaşa ortamında dolaşanlardan, karmaşık ruhsal yapıya sahip biri, gizli kederimi öğreniyor ve bana unutmanın tek yolunu salık veriyor... Kokain, morfin, uyuşturucular. İşte o zamanlar değişik garip yerler, garip görünüşlü arkadaşlar, briyantinli saçlarıyla yanık tenli Güney Amerikalılar aramaya başladım.

Aynı dönemde Paris'e yeni gelmiş biri, çok alkışlanan bir kabare şarkıcısı başarı kazanıyordu, Florida'da sahne alıyor, garip bir dilde garip şarkılar söylüyordu.

O güne dek oralarda gözükmemiş türden, ilginç giysileri olan biri, tangolar söylüyordu, pampa havaları, Arjantin sambaları. Genç biriydi, zayıf, oldukça esmer, bembeyaz dişleri vardı. Paris'in güzel kadınları aralarında onu konuşuyorlardı. Adı Carlos Gardel'di. Kararlı bir sesle söylediği yürek yakan tangoları nedendir bilinmez halkı büyülüyordu. O zamanki şarkıları "Caminito", "La Chacarera", "Aquel tapado de armiño", "Queja indiana", "Entre sueños" modern tangolar değildi, pampa çiftçilerinin saf duygularını yansıtan Arjantin havalarıydı. Pek modaydı Gardel. O çağrılmamışsa verilen yemek zarafetini bulmaz, zevkler zevk olmazdı. Esmer yüzü, beyaz

dişleri, güzel ve ışıklı gülüşü her yana neşe saçardı. Kabareler, tiyatrolar, müzikholler, hipodromlar. Auteuil ve Longchamp'ın sahibi gibi kendisi...

Ama Gardel kendi yöntemince eğlenmeyi seviyordu, ailesi ve yakın arkadaşlar arasında.

O tarihte, Paris'te Clichy Sokağı'nda, özellikle Güney Amerikalıların devam ettiği Palermo adlı bir kabare vardı. Orada gördüm onu ilk kez. Gardel oradaki tüm kadınlarla ilgileniyordu diyeceğim ama ben yalnızca kokaine ilgi duyuyordum, bir de şampanyaya. Günün konusu olan bir erkekle gözükmek gururumu okşuyordu doğrusu, tapıyordu kadınlar ona, gözdeydi, benimse yüreğim suskun.

Başka akşamlar, başka gezintiler, itiraflar, giz vermeler. Soluk Paris göğü ve ay, çiçekler, şampanya hepsi de bu dostluğu pekiştirdiler. Ardından hemen romantik duygularla yüklü içtenlikli bir dönem geldi. Bu adam benim yüreğimi çarpıtıyordu. Sözleri bal gibi tatlıydı, konuşmalarıyla yüreğimi saran kayaları kırıyordu bir bir. Deli gibi tutuldum ona. Şık ama kederli dairem şimdi ışık içindeydi, şen. Bir daha kabareye dönmedim. Minik gri salonumda elektrik lambası ışığında, minicik sarışın bir kafa, yanık tenli güçlü bir yüze teslim ediyordu kendini. Mavilerle kaplı yatak odam çöküntü halinde bir ruhun özlemlerini tanımıştı şimdiye değin, bu kez de gerçek bir aşk yuvası oluyordu bana. İlk aşkımdı bu benim.

Zaman uçarcasına geçti, çabucak ve kaçar gibi. Ne kadar süre geçti bilemiyorum. Son moda tuvaletleri, gürültülü kahkaha ve davranışlarıyla Paris'i büyüleyen, Rus havyarı, eğlence âlemleri, şampanyalarıyla ortalığı birbirine katan egzotik sarışın yoktu artık, kaybolmuştu ortalıktan.

Birkaç ay sonra, Palermo, Florida ve Garón gibi yerlerin daimi konukları, yirmi yaşlarında, sarışın, mavi gözlü bir dansözün, uçan danslarıyla eşi görülmemiş utanmazlığıyla, çiçekler açan güzelim gençliğiyle Arjantin başkentinin küçük beylerini çıldırttığını gazetelerden öğrenmiş oldular.

YVONNE GUITRY'ydi bu kadın.

(Vs.)

Gardel Okulu,
Cisplatina Yayınevi, Montevideo.

(-49)

112

Morelli'den.

Olabildiğince edebî olan bir anlatıyı gün ışığına çıkarıyorum. Daha başında, insanı umutsuzluğa iten bir girişim; yeni baştan okuyunca baktım da dayanılmaz tümceler, rezalet, hemen göze çarpıyor. Biri çıkıyor, merdiven başından şöyle diyor: "Raymond inişe geçti..." çiziyorum üstünü bu tümcenin ve şöyle yazıyorum: "Raymond inmeye başladı...". Okumayı bırakıyorum, bir kez daha kendi kendime "edebî" dildeki bu geri tepmenin nedenini, gerçek nedenini soruyorum. *İnişe geçmek* hiç de fena değil, mesele kolayca söylenivermesi ise, *inmeye başlamak* ya da *inmeye koyulmak* da aynı şeyi anlatıyor, daha bir kabaca, daha bir *düzyazı gibi* (amaç yalnızca bilgi vermek), oysa ötekisi yararlı olanı hoş olana katıp düzenliyor, uyarlıyor. Sonuç olarak, "inişe geçti"de kafamı bozan yan, sözcük olarak bir eylemle bir adın süslü biçimde bir araya gelişi; öyleyse edebî dile karşıyım ben, edebî dil tepemi attırıyor (yapıtımda da belli). Neden acaba?

Eğer böyle davranmakta inat edersem, son yıllarda ne yaptıysam, hemen hepsindeki hızla beliren kısırlık ve dökülmüşlüğü sürdürürsem, yakında, pek yakında en ufak düşünce kırıntılarını bile, anlatıma dökemeyecek,

en basitinden, betimlemeleri bile yapamayacak hale geleceğim. Eğer ileri sürdüğüm nedenle Lord Chandos de Hofmannsthal'inkilerle aynıysa, sızlanmaya hakkım yok; ama retorik konusuna karşı, bu denli tepkili oluşum (çünkü temelinde bu var) eylem yokluğundan eylem olan sözcüklerin gitgide azalmasından oluyor, aralarında bağlantı ve organik kurulukla birlikte beliren, onunla at başı ilerleyen eylem kuruluğu neden? O zaman da kökten her tür yazıp çizmeye paydos demek daha iyi olmaz mı? Yazdıklarımı yeni baştan okumak şu sıralar canımı sıkıyor. Ama aynı zamanda şu başını almış giden kuraklığın gerisinde "inişe geçti" diye düzelttiğim "inmeye başladı"nın gerisinde beni yüreklendiren bir şeyler görüyorum az buçuk. Çok kötü yazıyorum çok ama bir şey aydınlığa ve açıklığa kavuşuyor, "Biçem", eskiden, hızlı okuyucular için bir ayna idi. Biçemde, bu aynada bakıyorlardı kendilerine, eğleniyor, kendilerine bakıyor, tanıyorlardı. Hani şu Salacrou ya da Anouilh'in kişileri ağzından çıkan sözlerle eğlenip kendine gelen seyirci kitlesi gibi. Böyle yazmaktansa öyle yazmak daha kolay ("yazmamak" mı deseydim). Şu an benim de yapmak istediğim bu. Çünkü okuyucu ile diyalog da yok, yalnızca ve yalnızca, uzak mı uzak birtakım okuyucuyla belirli bir diyalog umudu var, pek tabii sorun ahlaksal düzeyde yer almıyor, belki de damar sertliği ve ilerlemiş yaş bu eğilimi belirgin kılmakta –biraz, insandan kaçarlıkla, ben böyle olmasından korkuyorum da– *ethos*'u coşturmak ve metafiziksel kaygılar için, estetik alanlarının bir ayna olduğu, bir geçit yeri olmadığını keşfetmek (benim durumumda geç bile kalmış bir keşif).

112

Susuzluğunu bile duyuyorum mutlak olanın. Aynı yirmi yaşımdaki susuzluk; ama hafif bir sabırsızlık da var, bir bükülme, büzülme, ekşimtırak nefis bir tat ve yaratıcı edimle dileyince bu tadı ya da sadece güzelliğin sey-

112 riyle alınan bir ödül değil bu benim için, mutlak ve doyurucu bir gerçekliğe giriştir. Bu girişi bana ihsan eyleyen ve edecek olan tek bir güzellik var ki, bir aracın güzelliği değil, bir sonun güzelliği. Bu böyle çünkü yaratıcısı, onu, kendinde böylece, bu anlamda belirlemiş, adlandırmıştır da ondan. Yalnızca estetik düzen tek bir sözcükle öğretilebilir, derim (anlatılabilir, bana öyle geliyor), bu da: *Yalnızca* sözcüğüdür. Düşündüklerimi daha iyi bir biçimde açıklamam mümkün değil.

(-154)

113

Glacière Sokağı'ndan, Sommerard Sokağı'na doğru yürürken, gezinti sırasında beliren bir düğümler zinciri...

"İsa'dan sonra 'İS' diye tarih belirlemeyi ne zamana kadar sürdüreceğiz daha?"

"İki yüzyıl sonra gözden geçirilen edebî belgeler: koprolitler."

"Klages haklıydı."

"Morelli ve verdiği ders. Yer yer zamansız, zaman zaman mekânsız, korkunç· ürkütüyor insanı. Acınılası durum. Sözcüklerle yunmak yıkanmak için yine yığınla sözcükler, sözcükler, Piver, Caron, Carven ve hatta 'İsa' dan sonra'lar filan... Duyumsamamak için artık ne çok pislik. Belki de bu yolla mı yitirilen bir hak yeniden ele geçiriliyor, sözlerin özgün kullanımı."

"Sözün özgün kullanımı mı (?). Büyük bir olasılıkla içi boş bir sözcük, kof!"

"Minicik tabut, sigara kutusu, Caron üfleyecek hafifçe, sen de beşikte sallanır gibi geçeceksin suları. Kayıklar büyükler içindir yalnızca. Kadınlar ve çocuklar bedava: hafifçe itele, işte öte yakaya geçtiler bile. Meksikalı bir ceset, kafatası şekerden; *Totenkinder lieder*...[1]"

1. (Alm.) Mahler'in eseri. "Ölü çocukların türküleri." (Ç.N.)

113 "Morelli Caron'a bakacak. Mit, bir mit daha, başka bir mit daha. Kapkara sularda ne biçim bir yolculuk bu, görünmez."

"Kaldırıma bir seksek çizilmiş, kırmızı tebeşirle, yeşil tebeşirle. GÖKYÜZÜ, yol oracıkta, Burzaco'da küçük çakıltaşı, özene bezene seçilmiş, ayakkabının ucuyla, ufak bir iteleyiş, yavaş, yavaş, Gökyüzü yakında da olsa, bütün yaşam önünde de olsa."

"Sınırı mınırı olmayan bir satranç tahtası, isteme demesi kolay. Ama delik, hanelerden, seksek yuvalarından sızıyor sular. Otelin bu odasında bir çehre var, soytarınınkine benzer. Camın ardında yüzünü gözünü buruşturuyor. Bir köpek kakasına güvercin gölgesi düşmüş hafifçe: Paris."

"Pola Paris. Pola mı? Gidip görmeli onu, sevişmeli. *Carezza*. Tembel kurtçuklar gibi. Ama, diye yazmış bir yerlere, Morelli, larva demek maske demektir aynı zamanda."

(-30)

114

4 Mayıs 195... (A.P.) Avukatlarının tüm çabalarına, 2 gün öncesi geri çevrilen son başvuruya karşın, Lou Vincent bu sabah California'daki Saint Quentin Cezaevi'nin gaz odasında idam edildi.

... ellerinden ve ayak bileklerinden sandalyeye bağlandı. Baş asistan, dört yardımcısına dışarı çıkmaları için emir verdi, Vincent'ın omzuna pat pat vurduktan sonra o da dışarı çıktı. Mahkûm odada yalnız kaldı, bu sırada elli üç tanık küçük pencerelerden onu gözetliyordu.

... başını geriye attı ve derin bir soluk aldı.

... iki dakika sonra yüzü terle kaplanmıştı, parmakları bağlardan kurtulmak ister gibi çırpınmaya başladı...

... altı dakika çırpınmalar sürdü, Vincent başını öne arkaya attı. Ağız kenarında birazcık köpük belirdi.

... sekizinci dakika, başı göğsüne düştü. Son bir sarsılma.

Saat onu on iki geçe, Dr. Reynolds mahkûmun öldüğünü haber verdi. Tanıklar arasında şu gazetelerden üç gazeteci göze çarpıyordu...

(-117)

115

Morelli'den.

Aralarında bir bağlantı olmayan bir dizi çelişkili nota dayanarak Kulüp şu sonuca vardı: Morelli anlatıma dayalı çağdaş edebiyatta haksız davranılarak, "soyut" diye nitelendirilen bir tür ileriye atılış biçimini görebilmişti. "Müzik, ezgisini; resim, anlatmak istediği olayı, roman da betimlemeyi yitirmekte." Diyalektik kolaj ustası Wong, burada şunları söylüyordu: "Bizlerin ilgisini çeken romandır, kişilikleri düzenli durumlar içerisine yerleştiren roman değil, durumları kişilik içlerine yayıp seren romandır. Evet bunlar kişilik olmaktan çıksalar da, sonunda birer kişi olacaklardır. Bir tür genelleme oluyor ki, sonucunda da bize doğru atılıyor bu kişiler ya da bizler onlara doğru sıçrama yapıyoruz, atılıyoruz. Kafka'nın kahramanlarından K. okuyucusuyla aynı adı taşır ya da tam tersi okuyucu onun adındadır." Bütün bunlara oldukça karmaşık belirsizlikte bir not eklenmeliydi, bu yazısında Morelli, bir romanda, bir anlatıda, kişilerin adları yerine bir boşluk bırakılmalı, beyaz bir alan, diye düşünüyordu, her durumda şu soyutlama iddiası zorunlu olarak bir çözüme kavuşmuş olsun ve yerine var sayılabilecek bir özel nitelik konsun.

(-14)

116

Morelli'nin yazılarının birinde Georges Bataille'ın *Rahip* C'sinden şöyle bir tümce kullanıyor: "Çılgın bir dünyada, oradan oraya gezinip duran ve kimseleri kandıramayan etten kemikten yoksun yüzler soktuğu için yapıtına üzülüyor, acı içinde."

Neredeyse okunamayacak siliklikte bir yazı daha: "Evet, acı çekilir zaman zaman ama bu yöntemine uygun tek çıkış yolu. İnsana haz veren, daha başından okunmuş bitirilmiş duygusu veren *psikoloji* yüklü romanlardan bıktık. Bir konuda maksimum noktaya varıldı mı yumuşamak gereklidir, Rimbaud'nun da isteği bu doğrultudaydı, *kâhin olmak*, ileriyi görmek. Haz veren romanları yazanlar artık kesinkes ileriyi görecek kişiler değiller, kâhin ise asla; ama öte yandan, saf, betimleyici tekniklerden, 'davranış' romanlarından, görüntü avantajı bile olmayan basit film senaryolarından da bıktık."

Bir başka yazısına yaklaşınca şunu görüyoruz: "Yemeksiz, mutfaksız, makyajsız, okuyucuya göz kırpmasız, nasıl *anlatmalı*, nasıl? Belki de söz altı anlatımları, kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla türünden biçimleri bir yana bırakmakla, anlatı, gerçek sanat yapıtı olacaktır. Yapıtı, çehrelere, kalıbını almak için döktüğümüz alçıyı duyumsadığımız gibi duymalıyız. Ama çehre, bizim çehremiz olmalı."

116 Sonra bir de, yukarıdakinden ayrı kapsamda şu notu okuyoruz: "Lionello Venturi, Manet ve tablosu *Olympia*'dan söz ederken, Manet'nin doğayı soyutladığını, doğayı, güzelliği, eylemi, ahlaksal eğilimleri soyutlayıp, tüm dikkatini estetik görüntü üzerinde yoğunlaştırdığını söylüyor. Böylece, bilmeksizin, çağdaş sanattan geriye, Ortaçağ'a dönüşü gerçekleştiriyor. Ortaçağ, sanatı bir dizi resim, görüntü olarak algılamış, öylece ele almıştır, Rönesans döneminde değişikliğe uğramış ve çağımızda, gerçekliğin görüntüye dökülümü biçiminde anlaşılmıştır." Aynı Venturi (yoksa Giulio Carlo Argan mı?) şunları ekliyor sözüne: "Tarihe, yergi ile aynı anda gerçekliğin resmedilmesi istenmiş oldu, işte o an gerçekliğin gösterimi nesnelleşiyor ve devamla fotografik ve mekanik oluyordu; kafası çalışan, gerçekçi davranmak isteyen bir Parisli, müthiş dehasıyla, sanata görüntüler yaratma işlevini de yüklemeye itelenmiş gibi mi oluyordu."

Morelli şöyle sürdürüyor: "*Görüntü* yerine *figür* sözcüğünü kullanmaya alışmak, karışıklığı önleyecektir. Evet, her tür rastlaşma ve aynı anlama gelişten de kaçınılmış olacak. Ama Ortaçağ'a dönüş –ne de benzeri bir şeye– söz konusu değil. Kesin bir tarihsel zamanın peşinde koşmak yanlış, yanlış: paralelinde *bile* olsalar, aynı yönde *yani*, birbirinden farklı zamanlar vardır. Bu anlamda Ortaçağ diye adlandırılan zamanlardan bir dönem, Çağdaş Dönem dediğimiz zamana denk düşebilir. Algılanan bir zamandır bu; ressamların içerisine yerleştiği, durum özelliklerine yaslanmayı ya da temel almayı reddeden yazarların ve ressamların bulunduğu zamandır, 'çağdaş olmak' çağdaşlarımızın anladığı anlamda çağdaş olmak, tarihe aykırı düşme yolunu seçmek demek değildir; yalnızca bu kişiler, yapay bir zamanın kıyısında, dönemlerinin kıyı kenarında, hani şu, *figür* durumuna giren her şeyin var olduğu bir başka zamanda, her şeyin betimleyi-

ci konu olduğu kadar, bir belirti, bir im değeri olduğu dönemde, yabansı, kendilerini çevreleyen ama bu arada onları açıklayıp anlatan, sınırında insanın kendi varlığını, kendisini beklemeye koyulacağı bir üstünlüğe, bir yüceliğe doğru yönelten, onları son bir çark halinde işleve geçiren zamana ve tarihe yabancı ya da kendi içinde uyuşmasız, aykırı gözükebilen bir yapıt ortaya çıkarmayı denemekteler." 116

(-3)

117

İki çocuğa ölüm cezası verilmesi için baskı yapılan bir mahkeme gördüm, böylece bilimsel, felsefi, insani düşüncenin ve her tür deneyimin, yaşadığımız dönemin en cömert ve en üstün düşünceleri ile nasıl birbirine ters düştüğünü görmüş oldum.

Geçmişten hareketle, tarihe gömülü örnekleri ortaya seren dostum Mr. Marshall, bir vahşinin bile yüzünü kızartacak türden, Blackstone'un şu tümcelerini neden okumadı ki orada: "On dört yaşından küçük olanlar, cinayeti işlememiş sayılsalar da eğer mahkeme kurulu ve jüri üyeleri bizzat cinayetin işlendiği kanısında iseler, iyi-yi kötüden ayırmanın ölçütü olması babından bu çocuk suçlu bulunabilir ve ölüme mahkûm edilebilir."

Bu yüzden on üç yaşında bir kız çocuğu öğretmenini öldürmek suçundan yakılmıştır. On ve on bir yaşlarında iki erkek çocuk da arkadaşlarını öldürmek suçundan ölüme mahkûm edilmiş, on yaşında olan asılarak idam edilmiştir.

Neden? Çünkü o, iyi olan ile kötü arasındaki farkı bilmekteydi. Din derslerinde öğrenmişti bunu.

CLARENCE DARROW, "Leopold ve Loeb'in Savunma Söylevi," 1924

(-15)

118

Kurban, celladını, bir daha gözüne gözükmeyeceğine nasıl ikna edebilir ki?

MALCOLM LOWRY, *Yanardağın Altında*

(-50)

119

KANADINI İKİ YANA BİLE AÇAMAYAN ZAVALLI KÜÇÜK AVUSTRALYA PAPAĞANI!

RSPCA müfettişi, bir evi incelerken yirmi santim çapında bir kafese kapatılmış bir kuş bulmuş. Papağanın sahibi iki sterlin ceza ödemek zorunda kalmış. Savunmasız canlıları koruyabilmeniz için, sizlerin moral desteğine gereksinim duymuyoruz yalnızca, RSPCA'nın parasal desteklere gereksinimi var. Sekreterliğe başvurabilirsiniz, vs.

The Observer, Londra

(-51)

120

siesta saatinde herkes uykudaydı, annesini uyandırmadan yataktan çıkması kolaydı, kapıya dek emekleyerek gidişi, döşemenin nemli kokusunu derince içine soluması, koca kapıdan çıkıp ileride, gömülü kapıya varması kolay olmuştu; söğütlerde yeşil kurtçuklar vardı, her yanda asılı sallanan kozalarını dallara asıveren tırtıllar; Ireneo en büyüğünden birini seçer, dibinden hafifçe bastırıp sıkardı, kurtçuk başını ipeksi kabuğundan çıkarana dek ta, işte, o zaman, bir kediyi tutar gibi, kurtçuğu boynundan özenle yakalayıp tutmak ve çekmek gerekirdi; aman bir yeri incinmesin diye de çok dikkatli, çok dikkatli, tamam, tırtıl çıktı, çırılçıplak, havada kıvranıp duruyor, ne gülünç ne gülünç; Ireneo onu getirip bir karınca yuvasının yanına koyar, gölgelik bir yere karın üstü uzanıp beklerdi; kara karıncalar, günün o saatinde, deliler gibi çalışırlardı, otları, ölü ya da diri böcekleri, dört bir yana sürükleyerek habire çalışırlardı; araştırıcı bir karınca hemen farkına varırdı tırtılın, koca bir kütle, ne ise, kıvranıp duruyor işte, karınca duyargalarıyla yoklar, önüne dek gelmiş fırsata inanamaz halde gibi, duyargalarını öteki karıncaların duyargalarına sürtmek için her bir yana koştururdu, bir dakika sonra tırtılın çevresi hepten sarılır, üstüne çıkılırdı, boşunaydı çırpınıp çabalaması

120 boşuna, onu kapan kıskaçlardan kurtulmaya çalışması, onu karınca yuvasına çekiştiren karıncalardan kurtulması olanaksızdı, Ireneo özellikle de karıncaların, tırtılı yuvanın ağzından içeri sokamadıkları zamanki çırpınışlarından, kargaşaya kapılmalarından hoşlanırdı, aptaldı şu karıncalar, hiçbir şeyi anlamıyorlardı, tırtılı içeri sokmak için, her yanından çekiştiriyorlardı ama tırtıl canıyürekten kurtulmaya çabalıyordu, o an duyumsadığı şeyler korkunç olmalıydı korkunç, bütün bedeninde ayacıklar ve kıskaçlar; gözlerinde, teninde, her yerde, kurtulmak için çabalardı, gerçekten öfkelenen bazıları, kıskaçlarını derinlemesine daldırırlardı ta ki tırtılın başı yuva deliğinden içeriye bir parçacık girsin; geriye kalanlar bütün güçleriyle çekiştirmeyi sürdürürlerdi tırtıl girsin diye, Ireneo ise karınca yuvasının içinde olmayı isterdi, karıncaların tırtılı habire çekiştirmelerini, kıskaçlarını gözlerine batırmalarını, ağzına sokmalarını, delikten içeri sızıp, hepten gözden kaybolana dek tüm güçleriyle çekiştirmelerini görmeyi isterdi, yuvanın derinliklerine dek götürüp öldürdükten sonra yemelerini.

(-16)

121

Kırmızı mürekkeple ve belli ki keyif alarak Morelli bir karta Ferlinghetti'nin bir şiirinin son bölümünü yazmıştı:

Yet I have slept with beauty
in my own weird way
and I have made an hungry scene or two
with beauty in my bed
and so spilled out another poem or two
and so spilled out another poem or two
upon the Bosch-like world.[1]

(-36)

1. (İng.) "A Coney Island of the Mind" adlı şiirden. "Güzel bir yolda daldım uykuya / Yatağımda kurdum ne görüntüler / Bir-iki şiir döküldü ortaya / Bosch'un dünyasındanmış gibi / Saçılan dizeler." (Ç.N.)

122

Hemşireler Hippocrates'ten söz ederek geziniyorlardı. Az bir çabayla, her gerçeklik parçası ünlü bir dizenin izinde katlanıp bükülebilirdi. Ama canım, Etienne defterini çıkarmıştı, bir dizi beyaz kapılarla, duvara dayalı sedyeler ve grimsi, ipeksi bir maddenin içeri sızdığı pencereleri, koca göbekli iki güvercinin tünediği bir ağaç iskeletini çiziktiriyordu, ne demeye şimdi tutup da bilmece gibi anlaşılmaz şeyler soruyordu ki ona? Asıl, öteki düşü anlatmak isterdi. Ne saçma bir düştü o öyle, sabahtan öğlene dek takılmıştı kafasına, o ekmeği gördüğü düşü, sonra birdenbire Raspail Bulvarı'yla Montparnasse Bulvarı'nın birleştiği köşede, öteki düşü pat diye düşüverdi üstüne, duvar yıkıldı gibi sanki ya da şöyle dese, sabahtan öğleye dek inleyen ekmeğin altında, duvar altında uzun uzadıya ezilir gibi olmuştu, tersine döndürülen film gibi sanki, duvar kalksa ya üstünden; bir dikilişte ayağa kalksa dursa ya, öteki düşüyle yüz yüze bırakıp onu.

"Ne zaman istersen," dedi Etienne, resim defterini kapattı. "Niyetin varsa, seni kovalayan yok. Ben kırk yıl kadar daha yaşamak istiyorum, yani bu da..."

"*Time present and time past*,"[1] diye okumaya başladı

1. (İng.) Şimdiki zaman ve geçmiş zaman. (Y.N.)

Oliveira, "*are both perhaps present in time future.*[1] Öyle yazıyor, bugün her şeyi T.S.'den dizelerle anlatacağız. Gördüğüm düşü düşünüyordum özür dilerim. Hemen gidiyoruz."

"Evet canım, düş diye diye, fazla oldun bak. Anlat anlat, dinle dinle ama her şeyin bir sınırı var."

"Bir başka düş ama gerçeklik söz konusu bu kez."

"Aman Tanrım," dedi Etienne.

"Sana telefonda anlatamadım çünkü o an aklımda değildi."

"Sonra altı dakikalık konuşma sınırı var, aşmamak gerek," dedi Etienne. "Aslında yetkililer akıllı canım. Her zaman haklarında kötü şeyler söylenir ama şunu kabul etmek gerekir ki, ne yaptıklarını biliyorlar. Altı dakika..."

"Ah o an aklıma gelseydi, tüh be! Çıkardım kabinden, yandakine geçerdim."

"Tamam," dedi Etienne. "Düşünü anlatıyorsun bana, sonra şu merdivenden iniyor, Montparnasse'a bir şeyler içmeye gidiyoruz, tamam mı? Değiştokuş, senin moruğu görmeye gitmek yerine gördüğün düşü dinleyeceğim. Ama ikisi birden olmaz, fazla gelir..."

"Çok haklısın," dedi Oliveira, çıkarı varmışçasına bakıyordu ona. "Sorun şu: Bu iki şey birbirleriyle yer değiştirebilir mi? Tam da bugün bana dediklerin gibi: Kelebek ya da Çan Kay Şek? Hangisi? Eee belki de ben ihtiyarı bir düşle değiştirebilirim, moruğa karşı düşü mü istiyorsun sen?"

"Doğrusunu söylemek gerekirse vız gelir ikisi de."

"Ressamsın," dedi Oliveira.

"Metafizikçi canım," dedi Etienne de. "Şuradaki hemşire bize bakıyor, bir düş müyüz yoksa iki serseri mi diye geçiriyor aklından. Peki n'olur? Eğer bizi kapıya koyarsa

1. (İng.) İkisi de belki gelecek zamanda mevcuttur. (Y.N.)

122 kadın, içinde bir ihtiyarla öfkeli bir kelebeğin bulunduğu bir hastaneyi düşleyen iki filozofun içini boşaltmış olur mu?"

"Bu çok daha basit bir düştü," dedi, oturduğu yerde öne arkaya kaykılan Oliveira. "Çocukluğumda oturduğum evmiş, bir de La Maga'nın odası, her ikisi birbiri içine girmiş, karışık, aynı düşte. Ne zaman gördümdü bu düşü anımsamıyorum şu an, hepten unutmuşum, bu sabahki inleyen ekmekli düşüm var ya, onu düşünüyordum ki..."

"Ekmekli düşünü anlatmıştın bana daha önce."

"Lanet olsun ekmekli düşüme, cehennemin dibine dek yolu var, ikisi kıyas kabul eder mi hiç? Ekmekli düşümden esinlenmiş olabilirim. Esinmiş, lafa bak."

"Haydi haydi utanma söyle, benim de aklıma gelen şey mi bakalım."

"Kesin yumurcak gelmiştir aklına. Doğal tabii, düşünceler ele veriyor. Ama hiç mi hiç suçluluk duymuyorum dostum. Onu ben öldürmedim."

"Her şey bu kadar basit değil," dedi Etienne, pek rahat değil gibiydi. "Haydi gidip ihtiyarı görelim, saçma sapan düşlerinden gına geldi."

"Aslına bakarsan anlatamıyorum sana," dedi Oliveira, kırgın bir tavırla, "düşünsene bir, Mars'a iniyorsun, biri çıkıp sana külü betimle bakayım nasıl şey diyor, bunun gibi bir şey işte."

"İhtiyarı görmeye gidecek miyiz gitmeyecek miyiz?"

"Umurumda bile değil. Madem buradayız. On numaralı yatak sanırım. Bir şeyler alsaydık keşke, böyle eli boş gelmekle aptallık ettik. Her neyse ona desenlerinden birini armağan etsene."

"Desenlerim satılıktır benim, parasıyla oğlum," diye yanıt verdi Etienne.

(-112)

123

Gerçek düş, belirsiz bir bölgede yer alıyordu, uyanık olunan saatlerde ama gerçekte hiç de uyanık olmadığı uyanıklıkta: Bundan söz edebilmek için başkaca deyimler kullanmak gerek, zaman aşımına uğramış *düş kurmak* sözcüğüyle, hiçbir anlama gelmeyen *uyanmak* sözcüğünü çıkarıp atmak, yerine çocukluk günlerinin evinin, yeniden, salonuyla, bahçesiyle gözü önüne geldiği apaçıklıktaki şu anda, on yaşındayken nasıl algılanırsa öylece gözüken kırmızılar daha bir kırmızı, renkli camlı kapının mavileri daha bir mavi, yaprak yeşili, kokulu yeşil, burun, ağız ve göz seviyesinde varlığı duyulan, hem koku hem renk olan bir renkteki yeşilleriyle o bahçede, o evin bulunduğu bölgede yer almak gerekiyordu önce. Ama düşünde, iki penceresi de bahçeye bakan salon aynı zamanda La Maga'nın de odasıydı; Buenos Aires banliyösünün unutulup giden köyü ile Sommerard Sokağı birbirine çarpmaksızın rastlaşıyorlardı, yan yana da değildiler, karşı karşıya da, üst üste de oturmuş gibi değildiler, birbiri içinde eriyip birbirinin özüne karışmış oluyorlardı, hiçbir çaba göstermeksizin, karşı da koymaksızın, ortadan yok oluşundan, aslında var olma duygusu doğuyordu sanki, hani insan, küçükken yaşadığı salonun yaşam boyu var olacağından en ufak kuşku duymaz ya

123 öyle: Başkasına devredilemez, başkasına mal edilemez bir sahiplenme. İşte böylece Burzaco'daki evle Sommerard Sokağı'ndaki oda bir tek *yer* olmuştu ve düşte, bu yer içerisindeki en dingin yeri seçmek söz konusu idi, hatta görülen düşün, derinlemesine nedeni buydu, öyle gözüküyordu, dingin bir köşe seçmek. Bu *yer*de başka bir kişi daha vardı, kız kardeşi; dingin sessiz bir köşe seçişinde ona yardım ediyordu, hani bazen düşlerde, orada olmasan da düşe dıştan karışılır ya öyle, sözde oradaymışım, sözde filanca kişi gelmiş, denilen türden, gözle görülemeyen bir güç, bir varlık, orada var olan ya da bir görünüme bürünüp de devinime geçen bir şeyler... Kız kardeşi salon denilen yeri, yerlerin en dingini olarak seçiyordu sözde ve iyi bir seçimdi bu. Çünkü La Maga'nın odasında ne piyano çalabilirdi insan ne de akşamın onundan sonra radyo dinleyebilirdi, ihtiyar, tavana pat küt vurmaya koyulurdu hemen ya da dördüncü kattakiler, şişko cüceyi gönderirlerdi şikâyet için. Aralarında tek söz etmeden –çünkü oradalar mı değiller mi belirsiz– kız kardeşiyle kendisi, bahçeye bakan salonu seçiyorlar ve bu salonu La Maga'nın odasından ayırıyorlardı. İşte gördüğü düşün bu ânında uyanmıştı Oliveira, belki de La Maga tek bacağını onunkiler arasına daldırmıştı da ondan. Karanlıkta farkına vardığı tek şey, bir saniye önce, kız kardeşiyle bir an için çocukluğunun salonunda bulunmuş olması ve üstelik de korkunç bir işeme isteği duymuş olmasıydı. La Maga'nın bacağını rasgele savurup kapı eşiğine çıkmış, tuvaletin kör ışığını el yordamıyla bulup yakmış ve kapıyı kapama zahmetine katlanmaksızın, bir elini duvara dayayarak, yeniden uyumamaya çalışarak, o pis yere, iğrenç yere düşmemeye çabalayarak işemeye koyulmuştu, bütünüyle gördüğü düşün etkisi altında, parmakları arasından fışkıran ve kenarları kararmış fayans çukurunda kaybolan sidiğine görmeden

bakıyordu. Belki de o an işte, gerçek düş gözüküverdi ona, iyice uyanık duyumsayınca kendini, sabahın dördünü vururken saat, Sommerard Sokağı'nda bir evin beşinci katında uyanıp da sonunda işerken, Burzaco'daki bahçeye bakan salonun gerçek olduğunu bildi, bazı ender şeyleri nasıl yadsıyamaz, inkâra kalkamazsa insan, öylece, ne şaşkınlık ne skandal, kavrayıverdi erkek yaşantısını, uyanık durumdaki bu erkek yaşantısı, bir salon, bir el ele verişin yanı sıra salt imgelemdi, hatta sonra yatağa döndüğünde, ne salon ne Sommerard Sokağı'ndaki oda olmasa da artık ortada; gerçek, bu yerin şu iki pencereden birden giren yasemin kokularıyla, Burzaco'daki salon olduğunu biliverdi, Blüthner marka eski piyanosu, pembe halısı, üstü kılıflı küçük sandalyeleri ve kılıf altındaki kız kardeşiyle o salon, bir tuzak mı, düş mü yoksa uyanıklık hali mi, onu yanıltan, bu ortamdan çıkmak, orayı terk etmek için büyük çaba gösterdi onları düşünürken, son damlaları silkeleyerek düşürdü, lambayı söndürdü, eşiği atladı, gözlerini ovalarken her şey daha bir az "belirti", artık eşik daha az eşik, kapıysa kapı, daha az ışık, yatak daha az, La Maga daha az La Maga. Zoraki soluk alırken mırıldandı: "La Maga", "Paris" diye ünledi, ardından belki bir de, "Bugün," dedi. Uzaktan uzağa bir sesti sesi, bağrı delik, gerçekte yaşanmamış bir ses. Uykusuna döndü, yağmur altında. Ve soğuk bir havada uzunca yürüyüşten sonra yerini yurdunu özlemiş gibi döndü yatağa. 123

(-145)

124

Morelli'ye göre her tür *lütuf*'tan öte, insanın kendisine bir devinim önermesi gerekmektedir. Bu devinimi parçaladığı ölçüde, romanesk dünyası baş döndürücü bir hızla fukaralaşıyor, yalnızca kişilerin cezalandırılması biçiminde, onları ayıklama yönünde göstermekle kalmıyor kendisini, aynı zamanda onların eylemlerinin özellikle de eylemsizliklerinin kısaca nasıl olup bittiğini gösteriyor. Sonuçta onlara bir şey olduğu yok, bir işe yaramazlıklarının acı alaylı yorumu çevresinde dönüp duruyorlardı, kendilerinin keşfettiklerini söyleyerek övündükleri gülünç putlara tapar gibiydiler. Morelli tüm bunlarda önemli bir yan bulmuş olmalıydı çünkü böyle olması gerektiği konusunda aldığı notlar çok sayıdaydı, eli kulağında ve pek yüce bir öğretinin izinden kopup ayrılmak için son ve umutsuzca başvuru ne için, bazı yerde *eşik* adını verdiği, eksen diye nitelediği bir yalın anlatımın açıklığının peşinden koşmak için. Hangi eşik ve nereye açılan nereye bakan eşik? Ayrıntılarına inince, ters yüz oluş; amacını duyurtuyor bir eldiven gibi; herhangi bir dinin, bir mitin ya da bir sistemin aracılığı olmaksızın tende duymak, temasla, gerçekliği. İlginçti, çok ilginç, Morelli fizik ve biyoloji bilimleri alanındaki en yeni çalışmalar sonucu ortaya konan varsayımlara coşku içinde

dört elle sarılıyordu. İyiden iyiye gününü doldurmuş 124
eski düalizm anlayışı madde ve düşüncenin enerji bilgisine indirgenmesi karşılığında tuzla buz olup gidiyordu. Sonuçta ortaya serdiği bilgiççe belirtiler bir yandan bir araç gibi kullanılan ve öne sürülen aletlerle ihanete uğramış gerçekliğin hayalini kura beklete, öte yandan da mitsel-şiirsel öz gücünü "ruhunu", sonunda *ab ovo*'ya[1] varmak amacıyla azami kısıtlamalar yaparak (sahte) insanlığın son kıvılcımının da yitip gittiği şu sınır noktasına ulaşmayı düşlüyordu. Açıkça söylememiş olmakla birlikte, bu içsel ve dışsal bitim noktasından başlayacak olan bir yol önerir gibiydi sanki. Ama hepten sessiz kalmış, kişisiz, nesnesiz, potansiyel bakımından da kuşkusuz, okuyucusuz... Kulüptekiler içlerini çekiyorlardı dinlerken, yarı yarıya cesaretlerini yitirmişlerdi, hemen hemen her zaman böyleydiler ya da çoğu kez.

(-128)

1. (Lat.) En başından beri. (Ç.N.)

125

İnsanlar arasında bir köpek olmanın, bir köpek gibi davranmanın izlenimi: kara kara düşünmenin ana konusu, iki yarımlığı dikleyiverme ve banliyölerde bir tur atma süresi; alfa, sadece *alfa omega*'yı getirir peşinden, kuşkunun gitgide artışı, bir ara sürecin –*epsilon*, *lambda* gibi– olduğunu sanma saplantısından kuşku duyuş, tek ayak üstünde dönüp dönüp durmak gibi hepsi de. Ok elden çıkar, hedefe varır, amaçladığı noktaya yani, bir ara yer yoktur bu menzilde. X. ve XXX. yüzyıllar arasında bir XX. yüzyıl yoktur. İnsan, türün göbeğinde, türünden ayrılmayı, yalnız kalmayı bilmelidir, özüne doğru yapacağı yürüyüşte köpeği ya da balığı çıkış noktası kabul edebilir. Edebiyat doktoru olan biri için geçit diye bir şey yoktur. Türünün içinde yerine çakılıp kalanlar, olmak istedikleri şeyi olacaklar ya da hiçbir şey olamayacaklardır. Birçok değerle yüklüdür ama bu ya *epsilon*, ya *lambda*, ya *pi* sayısı ama asla *alfa* ya da *omega* değil. Sözü edilen insan, eğreti gerçekliği kabullenmez, Batı dünyasının çürümüş maskesini takamaz. San Martín Caddesi'ndeki köprüye dek başıboş dolaşarak gelen biri, bir tip, sokağın köşesinde sigarasını tüttürür, bir yandan da çorabını düzelten kadına bakar ve gerçeklik dediği şey konusunda pek ussal olmayan bir fikir edinir, halinden şikâyetçi değildir; çünkü bir

şeyler ona, usa aykırı olanda maya vardır, tohum odur der, 125
köpeğin havlaması omegaya, Tirso de Molina'daki bağfiiller üzerine yazılmış tez yazısından daha yakındır. Ne aptalca metaforlar bunlar. Ama yaşam köpeğinde inat ediyor, açıkça söylemek gerek bunu. Peki ne arıyor? Kendisini mi? Eğer şimdiye dek kendini bulamamışsa aramaya ne gerek (ama canım bu usa aykırı değil ki, *ergo*,[1] pek güvenmemeli buna da. Kayışını biraz gevşetiyorsunuz, hop, akıl özel bir sayı çıkarıyor size, bir derginin özel sayısı gibi, sizi ilkin o demirliyor bir tasım içine, sizi hiçbir yere götürmeyecek olan –belki bir diploma, California'da küçük bir ev, küçük çocuklar oynuyor halının üzerinde, anacığın keyfi yerinde...– bir zincire halka yapıyor, tasım zincirine). Haydi, biraz yavaş ol bakalım, şu tipe bak, ne arıyor ki? Kendini mi? Kendini birey olarak mı aramakta yoksa? Birey olarak sözde kalıcı mı, yoksa tarihsel gibi mi olmuş oluyor? Yok eğer tarihsel biçimindeyse, zaman kaybetmekte. Eğer tersi ise, her tür olağanlığın dışında bir yerde kendini arıyor, belki de köpek demek o kadar kötü değil. Ama ama dur bakalım, yavaş olalım biraz (böyle konuşmaya bayılıyor, baba oğul gibi, sonunda bütün o oğulların babalarına yaptığı gibi, ne zevk, baba işine bir tekme!) haydi piyano, sonra *pianissimo* neymiş? Bir açıklığa kavuşturalım, şu araştırma... Peki peki araştırma yok diyelim canım. Kurnazlık mı, hayır mı? Oho mademki kendini bulmuş, araştırma yok öyleyse. Evet ama rastlantı pek "yolunda" değil. Evet et var, patates var, pırasa var ama güveç yok. Yani ki artık başkalarıyla bir arada değiliz, yurttaş olmayı bir yana bıraktık (n'olmuş yani her yerde kapıya konuyorsak, örneğin Lutèce'de). Ama köpeğin içindeyiz, daha dışında değiliz, dışına çıkmadık ki, adı ol-

1. (Lat.) Bu nedenle. (Y.N.)

125 mayana varmak için yaşam köpeğinden sıyrılabildik mi? Tut ki uzlaştık, tut ki yeniden uzlaştık diyelim, n'olacak?

Bir çemberde, merkezi her yerde olan; ama çemberi hiçbir yerde olmayan bir dairede skolastik biçimde konuşmuş olmak için dolanıp durmak ne korkunç bir çabalayış. Ne arıyoruz biz? Ne aranmakta? Tam beş bin kez yinelemeli bunu, çekiçle duvara vurur gibi. Ne arıyoruz biz? Nedir bu uzlaşma ki onsuz yaşam uğursuz bir şakadan öte ne? Bu bir azizin yaşamla uzlaşması değil; çünkü köpek olmaya dek indirgenen bilgide, ya köpek, ya balık, ya çamur ya da "değerli" karşıtı ne varsa, yoksulluğun içinden başlamaktadır; her zaman kutsallığa özlem duyulur, daha çok, dinsel olmayan (anlamsız burada başlar) kutsallık için dövünürler, öyle gibi, azizler olmaksızın (çünkü aziz nasıl olsa öyle ya da böyle azizdir ve aziz olmayanlarsa işte şu çorabını jartiyerine iliştiren kadının bacağına bakan zavallı kişinin şu aptal tipin kafasını iyiden iyiye karıştırır), yani uzlaşma varsa, kutsallıktan öte bir şey olmalı, altın için kurşundan, cam için selofandan, en az şey için en fazla orandan vazgeçmeksizin, ta başından "*onu yerinden atıcı*" bir tavır takınmalı. Tam tersine, anlamsız, ısrarla şöyle olsun ister: Kurşun altınla aynı değerde olsun, en fazla en azın içinde yer alsın. Simya mı, Euclides'çi olmayan bir geometri mi, akıl işlemleri ve sonuçları için *to date*[1] her şeyin karmakarışık edilişi mi? *Yüceltmek*, söz konusu değil, tarih tarafından değer yitimine uğratılmış eski put, ruhu, artık eskisi gibi aldatamayan bayat ekmek. Yetkinliğe kavuşmak, daha iyiye daha güzele varmak, arındırmak, bedel ödemek, seçmek, her şeyi elinde tutmak, alfadan omegaya gitmek söz konusu değildir artık o durumda. *Anlaşıldı.* Herkes bir iyi

1. (İng.) Bu tarihe kadar, bugüne kadar. (Ç.N.)

anladı. Mermi tabancada her şey orada; ama tetiğe bas- 125
mak gerek, parmağımız bunu yapacağına, tutup, otobüse dur diyor örneğin, durun! Ne çok konuşuyor şu baca gibi tüten banliyölerde dolaşan serseri. Kadın indirdiği çorabını yeniden çekiyor, bundan söz etmeyelim artık. Bak görüyor musun? Uzlaşma biçimleri bunlar. *Il mio supplizio*...[1] Belki de tamam, her şey bu kadar yalın, basit, ilmekleri biraz daha sıkıştırıyorsun, tükürükle ıslattığın parmağı kaygan ip üzerinden, akıp gidenin üstünden bir geçiriyorsun. Belki de tutup kulağını çekmesi daha bir yeterli olacaktı, yok yok, bu da olmaz. O halde? Olmaz mı diyorsun? Evet bu da olmaz, bu gibi de değil. Sorumluyu kendi dışında aramaktan kolay ne var, sanki içerisi ve dışarısı, evi ayakta tutan iki ana direk. Her şey birbirine berbat biçimde bağlı, tarih bunun kanıtı değil de ne? Hatta yaşayacağına tutup sana kanıtlamaya kalkıyor, her şey kötü diyor, işler berbat, büyük bir uyumsuzluğun içerisindeyiz diyor, ne kadar çabalasan da, çabalamaların toplumsal kurumlarla örtüyor her şeyi, tarihin kendisiyle, İyon biçemiyle, ne bileyim, Rönesans dönemi sevinciyle, romantizmin teninde çiçek açan hüznüyle, örtüyor böyle böyle, gidiyoruz yolumuza biz de, köpekleri salsınlar peşimizden.

(-44)

1. (İsp.) Benim işkencem. Ungaretti'nin "I Fiumi" adlı şiirinden. (Ç.N.)

126

"Ne diye cehennemî coşkularınla, ilk yaşantımın dinginliği içinden çekip aldın zorla beni? Güneş de ay da gerçekten parlayan şeylerdi benim için; dingin düşünceler ortasında uyanırdım, sabahları, sayfaları katlar dua ederdim. Hiçbir kötülük görmezdim bunda, gözlerim yoktu da ondan. Hiç kötü şey duymazdım, kulaklarım yoktu da ondan; ama ama, öcümü alacağım!"

ACHIM VON ARNIM,
Isabella von Ägypten,
Adamotunun konuşması

(-21)

127

Ah bu canavarlar yaşamı zindana çeviriyorlardı Cuca'ya, çabucak eczaneyi terk etsin, onları rahat bıraksın diye yapmadıklarını bırakmıyorlardı. Ancak o gittikten sonradır ki daha ciddi konulara geçiyor, Ceferino Piriz sistemini, Morelli'nin düşüncelerini tartışıyorlardı aralarında. Morelli, Arjantin'de henüz pek tanınmadığından, Oliveira onun kitaplarını verdi oradakilere, eskiden eline geçmiş olan bazı yazılarından onun elyazısıyla belgelerden söz etti. Bir de baktılar ki klinikte hastabakıcılık görevi olan Remorino, tam da mate ya da *caña* içme saatinde orada bitiveriyordu. Remorino, Roberto Arlt'ın romanlarını çok iyi tanıyordu, hepsi de pek şaşırdılar bu işe, böylece tam bir hafta boyunca yalnızca Arlt'tan, halıların tercih edildiği bir ülkede onun pançosu üzerinden henüz kimselerin geçmemiş olduğundan uzunca söz edildi. Özellikle de Ceferino'dan büyük bir ciddiyetle söz ediyorlardı, bazen kendi kendilerine başka bir gözle bakmayı deniyorlardı, örneğin üçü de aynı anda gözlerini yukarı kaldırıyor, sonra her biri tek tek ötekilerin aynı anda birbirlerine baktığını fark edip yani açıklanması zor özel bir biçimde, hani bazı alıkların bakışı ya da umarsızca sevdalı bir erkek, minik kremalı pastalar ve çayla bir yığın kadına, hatta ülkede her şeyin neden bu denli bo-

127 zuk gittiğini açıklayan, sandalyesi üstünde kasılan emekli bir albaya nasıl katlanırsa öyle, sevdalı erkek herkese aynı gözle bakmaktadır, albaya, sevdiği kadına, o kadının teyzelerine paylaştırdığı bakışla, nazikçe bakar çünkü gerçekte ülkenin komünist avcısı bir sürünün elleri arasında olması utanç vericidir, neyse nazik bakışı bir an için tepsideki soldan üçüncü kremalı pastadan ayrılır, nakışlı örtü üstünde havada dimdik tutulan küçük çay kaşığından kopar, teyzelerden, komünist meraklılarının üstünden geçer ve öte tarafta, Nil yeşili plastik şekerlikten kalkan bakışa atılıp sarmalar onu, artık ondan öte bir şey yoktur, her şeyde zaman dışı bir bütünleşme, yetkinleşme, tatlı mı tatlı bir giz olur ve eğer bugünün erkekleri gerçek erkeklerse, genç adam, gerçekten öyle pis uyuzlar değilseler (Ricardo rica ederim yeter! Tamam tamam Carmen, beni deli ediyor, hasta ediyor beni Arjantin'de olup bitenler.) ve gerekli uzaklık korunuyorsa... İşte birbirlerine hem kaçamak hem de her şeyi bir anda kavrayan bir bakışla baktıklarında, uzun uzadıya baktıkları zamandakinden daha bir gizemli ama daha bir apaçık olurdu, ah bu canavarlar arasında az buçuk böyle olurdu bakışmalar ama Cuca'nın kocasına sözünü ettiği canavarlar için kolaydı, ne vardı bunda, her üçü de kahkahayı patlatırlardı, birbirlerine böyle bakmaktan altüst olmaz değildiler hani, işte böylę saftoriklik oyunu değildi oynadıkları, suçlu aşklar da yoktu. Neyse ki yoktu!

(-56)

128

Nous sommes quelques-uns à cette époque à avoir voulu attenter aux choses, créer en nous des espaces à la vie, des espaces qui n'étaient pas et ne semblaient pas devoir trouver place dans l'espace.[1]

ARTAUD, *Le Pèse-nerfs*
(-24)

1. (Fr.) Bu çağda nesneleri öldürmeye kalkışan, yok etmek isteyen kişileriz; onları, içimizdeki yaşam denen şeye yer açmak, bir mekân öyle bir uzam ki uzayda yer bulamayan bir alan, bir uzay. (Ç.N.)

129

Oysa Traveler uyumuyordu. İki-üç kez denemişti uykuya dalmayı ama o kâbus sürüyordu, sonunda kalkıp yatağında oturdu, lambayı yaktı. Talita yoktu, Talita, uykusuz kadın, beyaz gecelerin uyurgezeri, Traveler bir bardak *caña* içti, pijamasının üstünü giydi, Ceferino Piriz'i iyice incelemek için bulunmaz bir gece.

Bu duyuru ya da kart –diyordu Ceferino yazısında– yanıttır, UNESCO'ya fikir olur diye, isteğiniz üzerine yazıldır El Diario gazetesinde, Montevideo'nun.[1]

Bu da ne, Fransızca bildiğini sanıyor gazetedekiler de! Ama ne zararı vardı "Dünya Barışının Işığı" Traveler değerli bir şeyi saklar gibi saklıyordu bu konuda çıkan yazıları, harika bir İspanyolcayla kaleme alınmıştı, örneğin okura şöyle bir önerisi vardı:

Bu durumda "Dünya Barışının Işığı" başlığıyla kaleme aldığım bir yapıtı sunuyorum. Bu yapıt, uluslararası bir yarışmaya da sunul-

1. Burada, Montevideo'da çıkan Fransızca bir gazeteden söz ediliyor. Küçük puntoyla dizilen tümceler bu gazeteden aktarılmış. Parçadaki Fransızca tümceler yazım ve söyleyiş yanlışlarıyla dolu. Dolayısıyla Türkçeye de kısmen bozularak aktarıldı. (Ç.N.)

du... Burada size söz konusu yapıtın tümünü sunamam, işbu dergi, vakti zamanında belirli bir süre için bu yapıtın bütünü içinde işbu dergiye yabancı her önüne gelene sunulmasını yasaklamış olup...

Her ne kadar bu duyuru içinde, söz konusu yapıttan birkaç parçayı yalnız vermekle sınırlıyorsam da kendimi, aşağıda bulacağınız kısımlar şimdilik yayınlanmama durumunda.

Örneğin, düşünür Julián Marias'ın aynı konudaki bir yazısından çok daha açık ve anlaşılır. İki kadeh *caña*' dan sonra anlamaya başlıyorsun, sonrası tamam, Traveler, iyi ki kalktım, diyordu, kutluyordu kendini, iyi ki Talita yine romantik gezilerinden birine daldı da. Onuncu kez, evet onuncu kez yeniden daldı ağır ağır okumaya Ceferino'nun yazısını.

Bu kitapta "Dünya Barışının İyiliği için büyük formül" anlatılıyor. Bu formül bir Uluslar Topluluğu, bir BM gibi örgütü kapsamaktadır. Söz konusu topluluğun amacı değerleri (değerli olan değerleri vs.) ve ırkları koruyacaktır; sonuç olarak da, uluslararası düzeyde tartışma götürmez bir örnek olarak, örnek bir ülke ima ediliyor, her türlü görüş açısından örnek, 45 ULUSLARARASI ÖRGÜT'ten oluşan ya da temel olarak temel bakanlıklardan ve ulusal 4 Güç'ten.

Temel bakanlık denir mi, şuna bak! Ah, Ceferino, ah doğa feylesofu, Uruguay cennetinin otbilgini, bulut avcısı, havanda su...

Öte yandan, ele alınmak istendiği üzere bu büyük bir formül ve karşılıklı olarak ileriyi görebilenlerin dünyasında ele alınmak ister; DOĞUŞ halinde olanın ilkeleri doğrultusunda; kendini anlayan, kavrayan bir formülde doğal veriler formülün özünde, verdiği, açıkladığı hiçbir bozuk yanı, işlemeyeni kabullenmez, yadsır, vb.

Her zamanki gibi bilgin öngörüye, sevgiye özlem duymakta, en azından bunların ikisinden biri, *homo*

129 *occidentals*'i sınıflandırma manyaklığı, Ceferino mantığının izlerini taşıyordu, iki mate içiş süresinde uygarlığı üç evrede düzenliyordu:

Uygarlığın İlk Aşaması

Geçmişin en uzak zamanlarından 1940 yılına dek olan dönemi uygarlığın ilk aşaması olarak görebiliriz. Başlangıçtan 1940 yılına dek olup bitenlerden çıkarılan sonuçlara göre belirlenen en önemli bölüm Dünya Savaşı'dır.

Uygarlığın İkinci Aşaması

Aynı biçimde, uygarlığın ikinci aşaması olarak 1940-1953 yılları arası kabul edilebilir. Her şeyin dünya barışı ve dünyanın yeniden kurulmasına yönelik yanıyla belirginleşen aşama.

(Dünyanın yeniden kurulması; bütün dünyada herkes kendine ait olan işle uğraşsın olayı; önceki zaman içinde yakılıp yıkılan her şey tümüyle yeniden yapılacak; yapılar, insan hakları, ödüllerin uluslar düzeyinde eşit biçimde paylaştırılması, vs. vs.)

Uygarlığın Üçüncü Aşaması

Bugün aynı biçimde, uygarlığın üçüncü bir aşamasının 1953 yılından başlayıp 2000 yılına dek uzandığını düşünebiliriz. Belirgin yanı nesnelerin etkili biçimde algılanmasına, düzenlenmesine emin adımlarla gidiş diyebiliriz.

Toynbee'nin görüşü buydu... Ama Ceferino'nun antropolojik çizgisi önünde her tür eleştiri susuyordu:

Bütün bunlardan sonra, sözü edilen aşamalar boyunca bir de insanların davranışlarını görelim:

a) İkinci aşamanın ta içinde yaşayanlar o günlerde birinci aşamayı kafalarına takmıyorlardı.

b) Üçüncü aşamada yaşayan insanlar, yani bizler, bugün yaşayanlar, ikinci aşamadan pek kaygılanmış gözükmüyoruz. Ve,

c) Gelecek olan yarınlarda, 2000 yılından sonraki zamanlarda yani, o günlerin insanları, o günlerin, bugünkü üçüncü aşamayı pek düşünmeyecek, kafalarına takmayacaklar bile.

Kaygısızlık denince de, gördük işte, *beati pauperes spiritu*, oho Ceferino çoktan Paul Rivet tavırları takınmış bile, Don Crespo'nun avlusundaki öğleden sonra toplantılarına nefis bir tat veren baş eğiş ile bir sınıflandırma ki görmeyin:

Yeryüzünde altı kadar ırk vardır: beyaz ırk, sarı, esmer, kara ırk, kızıl ve bir de pampa ırkı.

BEYAZ IRK: Derisi beyaz olan kişiler girer bu gruba. Baltık kıyılarının insanları, Kuzeyliler, Avrupalılar, Amerikalılar vb.

SARI IRK: Derisi sarı olanlar bu ırktandır, Çinliler, Japonlar, Moğollar, Hintlilerin büyük bir bölümü vs.

ESMER IRK: Doğal olarak teni esmer olanlar bu gruba girer. Rusların bir bölümü, esmer tenli Türkler, esmer Araplar, Çingeneler, vs.

KARA IRK: Kara tenliler bu ırktandır. Doğu Afrikalılar gibi...

KIZIL IRK: Derisi kızıl olanların tümü bu ırktandır. Etiyopya'nın büyük bir bölümü örneğin, bakır tenli Etiyopyalılar arasında özellikle NEGUS'ları[1] sayabiliriz; bakır tenli Hindular "sütlü kahve" de diyebiliriz; yanık tenli Mısırlıların büyük bir bölümü...

PAMPA IRKI: Ten rengi değişiklik gösteren ya da genellikle pampa diye adlandırılan türde olanların ırkı, örneğin Kuzey, Güney ve Orta Amerika'nın tüm yerlilerinde görebileceğimiz gibi.

"Ah ne yazık ki Horacio yok burada," dedi Traveler. "Şu son paragrafı ne iyi yorumlardı o. Her neyse, neden olmasın? Zavallı Ceferino, etiketlemelerin, sınıflandırmaların ne zor olduğu konusuna gelip dayanıyordu, elin-

1. Etiyopya krallarının özel adı. (Ç.N.)

129 den geleni de göstermiş, ansiklopedilerin ayrıntılı tabloları gibi yapmış. Koyu esmer ırk üzerine söyledikleri dâhiyane bir çözüm, kabul etmek gerek."

İdare binasına bakan koridorda ayak sesleri duyuldu, Traveler kapıyı araladı. Ceferino'nun söyleyebileceği türden sözlerle, ilk kapı, ikinci kapı ve üçüncü kapı kapalıydılar. Talita eczaneye çalışmaya gitmiş olmalıydı, bilim dünyasına yeniden döndüğü için inanılmaz biçimde coşkuluydu, hassas terazilere, antinevraljik haplara...

Bu şiirsiz ifadeye hepten yabancı bir dille, Ceferino örnek Uluslar Topluluğu'nu şöyle açıklıyordu:

Dünyanın herhangi bir yerinde kurulabilecek olan topluluk özellikle de Avrupa'da, sürekli çalışan ve sonuçta her gün oturuma açık bir topluluk. Binaları veya sarayı en az yedi büroyu kapsayacak biçimde büyük salonlar, çalışma alanları filan.

Ama şu da var: Söz konusu topluluğun sarayındaki yedi bürodan birinde beyaz ırkın üyeleri olacak, doğaldır ki Başkanları da aynı renkten; ikinci bir büro sarı ırkın üyelerinindir, doğal olarak Başkanları da aynı renkten olacak, üçüncü bir...

Öbür ırklar için böylece sürüp gidiyor, sıralamayı filan dikkate almayabilir de insan ama dört küçük bardak *caña* içildikten sonra *pek aynı şey sayılmazdı*. (Arjantin *caña*'sı yerine Uruguay *caña*'sı ne yazık ki çünkü ne de olsa vatanseverlik duyguları kabarır); evet kesinlikle aynı şey sayılmaz çünkü Ceferino'nun düşünceleri keskin çizgiler içeren bir türdeydi, simetri ve *horror vacui*'nin[1] etkisi altında, bütün satırları ve ünlem işaretlerini zorla ele geçiriyordu, öyleyse

... üçüncü büro esmer ırkın üyelerine ait olacak ve Başkanları da aynı renkten. Beşinci bir büro kızıl ırkın üyeleri için ayrılacak

1. (Lat.) Boş alan korkusu. (Y.N.)

ve Başkanları da aynı renkten olacak; altıncı büro pampa ırkının üyelerine ait olacak ve Başkanları da aynı renkten olacak; ve yedinci –bir– büro işbu Uluslar Topluluğu'nun "Genelkurmay"ına ayrılacak.

Traveler büyülenmiş gibi oluyordu hep, sistemin belirginleşmesini zor kullanarak kesiveren, önleyiveren kıpırtısızlığı şu "bir" sözcüğü ile, şu gizemli safir *bahçe* gibi, belki de bir bütün olarak kalabilmesini sağlayan ve safirlerde göksel saydamlıktaki ışığı ile çizik çizik gözüken taşın özünde donmuş bir enerji gibi alıkoyan değerli noktanın gizi, bu sözcük. (Neden peki ona *bahçe* deniyor? Başka peri masalı bahçelerinden olamaz mı?)

Cefe ise, çok daha kaypak bir biçimde, meselenin önemini şöyle açıklıyordu:

Sözü edilen yedinci bir büro ya da daire konusunda başka bazı bilgiler; Uluslar Topluluğu Sarayı'ndaki yedinci bürosunda işbu topluluğun Genel Sekreteri ve Genel Başkanı da oturmak zorundadır ama Genel Sekreter aynı zamanda Genel Başkan'ın Birinci Sekreteri olacak.

Başka bazı ayrıntılar: tamam, ilk büro ilgili başkanı barındıracak; ikinci büroya gelince, aynı; üçüncüye gelince, aynı; dördüncü, aynı; beşinci büro, aynı; altıncı büroya bakarsak, aynı.

Traveler bu "aynı, aynı"larla Ceferino'nun aklını bozduğunu düşündü. Okuyucuya karşı pek alçakgönüllüce idi, olağanüstü bir alçakgönüllülük. Ama şimdi kendilerini ilgilendiren konunun orta yerindeydiler, "Örnek Uluslar Topluluğu'nun ince görevi" dedikleri sıralamayı izliyordu Traveler devamla, yani:

1) Paranın, uluslararası akışı içerisinde paranın değeri ya da değerlerini gözden geçirmek (saptamak, denemek için gözden geçirmek diyoruz); 2) İşçilerin, ücretlerini ve memurların maaşlarını

129 belirlemek, vs. vs.; 3) Ya fırsat vermek ya dondurmak, fiyatını satılabilir şeylere dahil ne varsa ve değer biçmek ya da başkaca şeylere değer koymak (ne kadar savaş silahı olmalı bir ülkenin, kaç çocukları olmalı insanların, uluslararası bir sözleşmeyle belirlenmeli bir kadın, vs.); 4) Bir emekli pansiyonerin emekli maaşının ne kadar olacağı, vs.; 5) Her durumda, bir kadın kaç çocuk doğurabilir; 6) Uluslararası düzeyde dağılımda eşitlik, vs.

Neden, diye soruyordu haklı olarak, kendi kendine Traveler, göbek ve istatistik konusunda habire yineleyiş niye? Üçüncü maddede bundan bir değermiş gibi söz edilirken 5. maddede Topluluğun yetkisinin üstünlüğü gibi somut bir sorun ele alınıyor. Düzenli ve belli bir sona giden sıralamada vurdumduymazca zor kullanıp simetriyi ilginç biçimde bozup parçalayış, belki bir sıkıntıyı, belki de alışılagelmiş eski düzenin her zaman güzele, iyiye, doğruya kurban edilmesi gibi bir kaygı, kuşkuyu aktarıyordu bu sıralayarak sonuca varış. Ama Traveler'in de kafasından geçirdiği gibi, örnek bir dağılım, kademe kademe yapayım derken romantizmin şu ünlü kuşkusuyla bezenmiş oluyordu:

Savaş silahlarının dağılımı:

Bilindiği gibi her ülke belli bir km² üzerinde, onlara ait olan topraklara yayılmıştır.

İşte bakın bir örnek:

a) 1.000 km²'lik toprağı olan ülke 1.000 adet topa sahip olacaktır; diyelim ki 5.000 km²'lik bir ülke var, onun da 5.000 topu olacak, vb.

(Başka türlü söylersek, km²'ye 1 top düşüyor); vs.

b) Aşağı yukarı 1.000 km²'lik bir ülke 2.000 tüfeğe sahip olmak zorunda kalacak, yaklaşık 5.000 km²'lik olanı ise 10.000 tüfeğe, vb.

(Başka bir deyişle km²'ye 2 tüfek düşmekte); vs.

Bu kural yeryüzünde var olan bütün ülkelere uygulanacak.

Fransa'nın km² başına iki tüfeği olacak; İspanya'nın da aynı, Belçika aynı, Rusya aynı, Kuzey Amerika aynı, Uruguay aynı, Çin aynı, vs. Bu kural var olan her tür savaş silahına uygulanmak zorundadır: a) Tanklar, b) Makineli tüfekler, c) Korkunç bombalar, tüfekler, vs. 129

(-139)

130

FERMUARLARIN YARATACAĞI TEHLİKELER

British Medical Journal'den öğrendiğimize göre, fermuarlar, erkek çocuklar için önemli tehlike arz etmekte. Söz konusu kaza, pantolonların önüne düğme yerine konan fermuarların kullanımı sırasında olabiliyor (diye yazıyor tıp muhabirimiz).

Tehlike şu: Pipinin ucundaki deri parçası, fermuar dişleri arasına kakılıp kalıyor. Böyle iki vaka kaydedilmiş. Her iki olayda da, çocuğu kurtarmak için sünnet etmek zorunda kalmışlar.

Özellikle tuvalete yalnız giren küçükler için tehlike söz konusu. Onlara yardım edeyim derken anne babalar, fermuarı ters yönde çekerek durumu daha da ağırlaştırmış oluyorlar; çünkü çocuk o halde iken fermuarı yukarı mı aşağı mı çekerken pipinin sıkıştığını anlatamamaktadır. Eğer çocuk daha önce sünnet olmuş ise, kaza iyiden iyiye ciddi bir durum alıyor.

Doktorlar, fermuarın alt kısmını bir cımbız, pens veya kerpetenle kesip çıkarmanın gerektiğini öne sürüyorlar. Ama sıkışan deriyi kurtarmak için veya deriye

saplanan dişleri ayırmak için lokal anestezi yapmak uygun olacaktır. 130

The Observer, Londra

(-151)

131

"Ne dersin, Ulusal İyiliksever Keşişler Örgütü'ne girelim mi?"

"Ona ya da Ulusal Bütçe'ye..."

"Zorunluyduk belki de buna," dedi Traveler, Oliveira'nın soluğunu izlerken. "Çok iyi anımsıyorum, insanları olsun, nesneleri olsun, kutsamak, yakarmak durumunda olurduk ve şu Ceferino'nun sonlu yerler dediği gizemli mi gizemli yerleri."

"Biri de burası olmalı bu yerlerin," dedi uzaktan uzağa gelir gibi bir sesle. "Hatta soylu bir yer de yok dostum."

"Sonra canım, ekim zamanlarını, rakibin olan birinin nefret ettiği nişanlıları kutsardık."

"Cefe'yi çağır o halde, dedi Oliveira, pek yakın, soyluca bir yerin dibinden gelir gibi bir sesle. İsterdim öyle olsun. Fark ettim de, Cefe aslında Uruguaylı."

Traveler buna karşılık vermedi. İçeri girmiş olan ve hastanın nabzına bakan Ovejero'ya baktı, "Histeria matinensis yugulata"dan mustarip birinin nabzına.

"Her tür düşünsel acı ve kötülüklerle mücadele vermek zorunda kalacak keşişler," dedi Oliveira üstüne basa basa.

"Ya, ya, evet," dedi onu yüreklendirmek için Ovejero.

(-58)

132

Bir kimse bir şeyi her zamanki gibi uzun uzadıya açıklamaya girişti mi, ben, neden bilmem, kafedeyimdir, tüm kafelerdeyimdir, Elephant&Castle'da, Dupont Barbès'de, Sacher'de, Pedrocchi'de, Gijón'da, Greco'da, Café de la Paix'de, Café Mozart'da, Florian'da, Capoulade'da, Les Deux Magots'da, iskemleleri Colleone Meydanı'na taşan barda, Café Dante'de Mısırlı Azize Meryem'in gözyaşlarından yanmış gibi görünen bir mezarın, Scalieri'nin mezarının elli metre ötesinde, özenle hazırlanmış ve hiçbir zaman bitmeyecek olan bir çayı, acınacak bir haldeki elçi müsveddeleriyle birlikte içen, artık harabe olmuş yaşlı markizleriyle La Giudecca'nın önündeki kafede, Jandilla'da, Floccos'ta, Clundy'de, Suipacha Sokağı'ndaki Richmond'da, El Olmo'da, La Closerie des Lilas'ta, Stéphane'da (Mallarmé Sokağı'nda), Tokio'da (Chivilcoy'daki), Chien Qui Fume'de, Café Opern'de, Dôme'da, Café du Vieux Port'da, buradaki ya da başka yerlerdeki kafelerde ya da:

We make our meek adjustements,
Contented with such random consolations

132 *As the wind deposits*
In slithered and too ample pockets.[1]

Hart Crane *dixit*.[2] Ama daha fazlası var onlarda, eksiği yok, onlar ruhlarından sürgün edilmişler için yansız ülkedirler, tekerleğin devinimsiz merkez noktası, çemberde döne dolaşa, koşa vara, kendisini bulur insan, bir manyak gibi girip çıktığını görür o yörüngeye, kadınlarla çevrilidir, cephesi kâğıt paralar, makbuzlar, bilgi kuramı tezlerle tıka basa doludur, teker merkezinden çıkıp elinde, kahvesini fincanda döndüre çalkalaya, fincan ağızdan ağza günlerin akışıyla dolanırken, bir noktada durmak isteyiş veya bir saat önce içeri giren benle ondan bir saat sonra oradan çıkacak olan ben arasında eşit uzaklık bırakmak her şeyin bir bilançosunu yapma sayıp dökerek. Kendi yargıcın, kendi tanığın, kendi yapın olmak, iki sigara arası otobiyografini yazıvermek.

Kafelerde, gördüğüm düşlerden anımsıyorum, bir *no man's land*[3] bir başkasını uyarıp ortaya çıkarır, ben de şu an o düşlerden birini anımsıyorum da, yok yok, yalnızca herhalde çok güzel bir düş gördüğümü anımsıyorum, düşün sonunda kendimi dışlanmış, düşten atılmış gibi duyumsuyordum (veya gitmek üzere olan biri ama bir karşı çıkışı etkisiyle, kavga sonucu) düşten çıkıyordum, düş ardımda kalıyordu, umarsızca geride. Ardımdan bir kapı kapandı mı bilmiyorum, sanırım evet, evet kapandı; gerçekte, düşümde gördüklerimle, şu an arasında, düşle (harika, küresel, bitmiş bütünlükte) gerçek ara-

1. (İng.) Mütevazı düzenlemeler yapıyoruz / Rasgele tesellilerle yetinip / Rüzgârın kayıp giden ve güneş / ceplere yerleştirdikleriyle. "Chaplinesque" adlı şiirden. (Y.N.)

2. (İng.) Böyle dedi Hart Crane. (Ç.N.)

3. (İng.) Tarafsız bölge. (Y.N.)

sında bir ayrılık oluşmaktaydı, bir kopuş. Ama ben uyumayı sürdürüyordum, uyku halini, dışa atılım, sonra ve kapanan kapı, bunları da görmüştüm. Bu dönüşüm, bu geçişim ânında düş dahilinde müthiş ve tek bir kesinlik, netlik vardı: Biliyordum ki bu dışlanma, geçmişteki nefis anların tümden unutumu biçimindeydi, umarsızca unutuş. Kapı kapandı ardımdan duygusuna gelince, sanırım buydu, öyle tahmin ediyorum: yazgısal unutuş ve birden değil, kesik kesik, anbean. Beni en çok sarsan da bir önce gördüğüm düşü unuttuğumu anımsıyor olmam ki bu düş yazgısal biçimde unutulmak zorundaydı (ben de o güzelim dünyasından dışarı atılmıştım). 132

Bütün bunlar olmuş olmalı, cenneti, asıl cenneti düşlüyorum da. Belki de Yeryüzü Cenneti bazılarının düşündüğü gibi bilinmezlik içinde süregiden nefis dölütsel anların mitsel-şiirsel yansımasıdır. Birden daha iyi bir anlıyorum Masaccio'nun Âdem'ini ürküten devinimi. Kendi görüntüsünden, kendisinin olan şeyden saklanmak, kaçmak için yüzünü elleriyle örtmektedir; o elleriyle kapadığında küçük karanlık andan cennetinin yüce anısını saklıyordur yalnız. Ve ağlamaktadır (çünkü yüzünü kapatır devinim; gözyaşlarını saklayan birinin devinim biçimidir aynı zamanda) bunun yararsız olduğunu anladığında asıl mahkûmiyetinin henüz başlamakta olduğunun farkına vardığında ağlamaktadır; Yeryüzü Cenneti'ni unutmak, yani koyun sürüsüne katılmak, tek tip kılıkta, çalışıyor olmanın, bir işi olmanın ucuz sevinci, pis mi pis, alında ter damlacıkları ve bir de ücretli izin.

(-61)

133

Kaçınılmazdı evet, Traveler o an öyle düşündü, önemli olan evet sonuçlardı, sonuçlar. Bununla birlikte peki ne demeye böylesi bir pragmatizm? Ceferino'ya karşı da pek adil davranmıyordu öyle, mademki jeopolitik sistemi, nice çılgın fikirler gibi denenmemişti daha. (Üstelik bu, vaatlerle de yüklü doğruyu söylemek gerekirse öyle.) Ceferino yalnızca varsayım düzeyinde kalakalıyordu, doğrusu buydu ve bakın hemen başka bir müthiş kanıtlamalarla yüklü haberler:

Dünyadaki işçi gazeteleri:

Uluslar Topluluğu'yla uyum içinde, örneğin bir Fransız işçi, bir tesviyeciyi örnek alalım, asgari 8.00 dolar üzerinden hesaplanan bir ücret alıyorsa, bir İtalyan tesviyecinin de o kadar alması gerekir veya gerekecektir; yani iş günü için 8.00 dolardan 10.00 dolara dek yükselen bir ücret; ama eğer bir İtalyan tesviyeci günde 8.00-10.00 dolar kazanıyorsa bir İspanyol da 8.00-10.00 dolar kazanmalı; ama bir İspanyol tesviyeci 8.00-10.00 dolar kazanamıyorsa bir işgününde, o zaman bir Rus da 8.00-10.00 dolar kazanmalıdır; bir Rus 8.00-10.00 dolar kazanıyorsa o zaman bir Amerikalı da 8.00-10.00 dolar kazanmak durumunda kalacaktır; vs.

"Neden bu kadar 'vs.'," dedi kendi kendine Traveler, "ne demeye bir yerde sözü kesip Ceferino işi şu 've

benzerleri'ne bırakıyor, çok mu zor çözümü? Belki sadece yineleme yorgunluğundan çünkü besbelli ki rahatlatıyor bu onu, tekdüzelik duygusu vermiyor. (Biçemi bulaşıcıydı!) Şu kesin bu 'vs.', Ceferino'yu birazcık nostaljik yapmıyor değildi, onu, kozmoloğu, ne bileyim sinir bozucu *Reader's Digest*'i küçümsemeye zorlayarak yapıyordu bunu. Zavallı tesviyeci işçiler listesine şunları ekleyerek telafi ediyordu:

(En azından izlenebilirdi kalanı çünkü bu tez hiç kuşkusuz ardı ardına birbiriyle ilintili olarak bütün ülkeleri kapsamakta veya kapsayacaktı ya da her ülkenin tesviyecilerini.)"

"Garip," diye düşündü kendine bir bardak *caña* daha doldururken, "garip, Talita gelmedi." N'oluyor gidip bir bakmalı. Ceferino dünyasını terk etmek istemiyordu, örgütler arasında kalmıştı tam da örnek bir ülkenin bulundurmak zorunda olduğu 45 Ulusal Lonca'yı sayıp dökmeye başlıyordu yazıda:

1) İÇİŞLERİ BAKANLIĞI ULUSAL LONCASI: (İçişleri Bakanlığı'nın tüm memur ve elemanları, görevliler.) (Verilecek hizmetlerden her birinin başında bir yönetim, vs.) 2) MALİYE BAKANLIĞI ULUSAL LONCASI: (Maliye Bakanlığı'nın tüm memur ve elemanları) (Her tür malın –her tür mülk– ulusal sınırlar içerisinde yönetimi, vs.); 3)

Ve böylece sürüp gidiyor 45 kadar örgüt adı, aralarında özellikleri nedeniyle göze çarpanlar 5, 10, 11 ve 12 numaralılar.

5) SİVİL HALKI GÖZETİM BAKANLIĞI ULUSAL LONCASI: (Sözü edilen bakanlığın tüm memur ve elemanları.) (Sorgulama, performans, gelecek sevgisi, kontrol, kayıt –fişleme–, sağlık, cinsel eğitim, vs...) (Yönetim veya kontrol ve kayıt –bakanlık

133 subayları– olacak "sorgu yargıçları" "sivil mahkemeler" "madenciler için mahkemeler", "çocuk suçlulara yargıç" eksikliği giderilecek, "Sivil Devlet Kayıtları" tutulacak; "nüfus kütükleri", doğum, ölüm, vb.) (Birey için ortaya konmuş Medeni Kanun çarkını işletmek zorunda olan yönetim: EVLİLİK, NİKÂH, BABA OĞUL, KOMŞU, EV, BİREY, İYİ VE KÖTÜ ÂDETLERİ OLAN BİREYLER, KAYDA DEĞER AHLAKSIZLIKLAR, UTANÇ VERİCİ HASTALIĞI OLANLAR, YUVA –AİLE ve–, İSTENMEYEN KİŞİ, AİLE ŞEFİ, ÇOCUK, MADENCİ, NİŞANLI, NİKÂHSIZ ÇİFTLER, vs.)

10) KIRSAL KESİMDEKİ MÜLKLER ve ULUSAL LONCALAR: (Söz konusu kurumlar ve memurlarının hepsiyle, Büyükbaş Hayvan Yetiştiren Kurumların tümü.) (Hayvancılık veya Büyükbaş hayvan yetiştirme; öküz, at, devekuşu, fil, deve, zürafa, balina, vs.)

11) ÇİFTLİK SAHİPLERİ ULUSAL LONCASI: (Her tür tarımsal işletmeler, büyük çiftlikler ve bu kurumlarda çalışanlar.) (İlgili bitkilerin ekimi, dikimi, sebze ve meyve ağaçları dışında.)

12) HAYVANCILIK LONCASI: (Küçükbaş hayvanların yetiştirildiği kurumlar ve buralarda çalışanların tümü.) (Küçükbaş hayvancılık veya küçük boy hayvanların yetiştirilmesi: domuzlar, koyunlar, keçiler, köpekler, kaplanlar, aslanlar, kediler, tavşanlar, tavuklar, ördekler, arılar, balıklar, kelebekler, sıçanlar, böcekler, mikroplar, vs.)

Traveler acımış gibi hallerdeydi, saati unutmuş, *caña* şişesinin gitgide dibini buluyordu. Sorun denen şeylerin hepsi, okşayış gibi olup çıkmıştı kafasında: Niye sebze ve meyve ağaçlarını dışta bırakıyor? Neden arı sözcüğü şeytani bir sözcük oluyordu? Hele hele şu çiftliğe de bakın, aslanlarla keçiler, sıçanlarla kelebekler ve mikroplar bir arada yetiştirilmekte... Kahkahalarla gülmek istiyordu, koridora çıktı. Bir çiftlik, söz konusu görevliler ve kurumlar, kurumlar, karanlıklara dalıp gitmiş koridorun ağırbaşlı

görünümü üstüne koskoca bir dişi balinayı kaldırıp koymak için birbirlerine giriyordu, o yer ve o saat böyle bir sanrıya kapıldı; ya Talita ne yapıyordu ki eczanede ya da avluda, oysa loncalar birer birer sınıflanıyordu lamba ışığı gibi yerlerini alıp gözünün önünde, tek tek.

25) HASTANELER VE HUZUREVLERİ ULUSAL LONCASI: (Bütün hastaneler, iş görüşme yerleri, tamirhaneler, tabakhaneler, at veterinerleri kliniği, diş klinikleri, berber salonları, ağaçları budama kurumları, karışık işleri çözüme ulaştıran bürolar, vs. vs. ve söz konusu kurumların çalışanlarının tümü.)

"İşte," dedi Traveler, "Ceferino'nun sağlığının ne denli mükemmel olduğunu kanıtlarken bir kopukluk, Horacio gerçeğin içinde, babacığının uydurduğu tümcelere yapışmak için bir nedeni yok. Cefe'ye bak sen, bir şeyi onarırken, diş hekimi karışık işleri düzenleyen kişinin işiyle aynı düzeyde tutuluyor: Kazara yapılan veya söylenenler varlığın özünden daha çok değere sahip... Ama salak bu şiir be, şiir. Cefe'nin kalın kafası bir yerde kırılıyor, birileri böyle diyordu, kimdi bilemiyorum, böylece dünyayı başka bir görüş açısından algılıyor. Elbette, elbette, kaçık olunca insan böyle olur."

Talita geldiğinde yirmi sekizinci loncadaydı:

28) LABORATUVAR DIŞINDA VEYA LABORATUVARDA ÇALIŞAN BİLİM DEDEKTİFLERİ ULUSAL LONCASI: (Bütün dedektif daireleri ve/yok ya da, soruşturma yapan polis daireleri, bilimsel araştırma gezisi yapanların, gezgincilerin daireleri, aynı şekilde, bu kurumların çalışanları.) "GEZİCİ" rütbesi olacak olan kategoriye dahil olmak zorundadır çalışanlar.

Talita ve Traveler bu bölümü pek sevmezler, sanki Ceferino burada zulüm ve işkence manyaklığına pek çabuk kaptırmış gibidir. Belki de gezici bilimsel dedek-

133 tifler gerçekten "gezici ekip" polislerinki gibi gerçek geziciler değildiler, bu onlara donkişotça bir hava verdiği gibi belki de Ceferino bunu gerekli ve kaçınılmaz görüyordu, bunu açıkça belirtme zahmetine katlanmamıştı ama.

29) İZ PEŞİNDE KOŞAN DEDEKTİFLER ULUSAL BİRLİĞİ VE BİLİMSEL LONCALARI: (Araştırma yapan tüm dedektif ve polis daireleri ve bu tür yerlerde çalışan memurların ve kurumların tümü.) ("ARAŞTIRMA" adını verebileceğimiz kategoriye giren tüm görevliler ve bu kategorideki tüm daireler ve görevliler ayrıca ele alınmalıdır, örneğin daha önce sözü edilen "GEZGİN" takımıyla bir araya konamaz.)

30) SON DEĞERLENDİRME ALANLARINDA UZMANLAŞMIŞ BİLİMSEL DEDEKTİFLER ULUSAL LONCASI: (Araştıran polis ya da dedektiflerin lokalleri ve bu yerlerde çalışanların tümü ve ayrıca kurumların kendisi.) (Tüm memurlar "DEĞERLENDİRME" adı verilecek olan kategoriye girmek zorundadırlar ve bu kategoride yer alan tüm çalışanlar ayrı ayrı ele alınacaklardır örneğin "GEZGİN" veya "ARAŞTIRMA" kategorileri içinde değil.)

"Sanki şövalye düzeninden söz ediyor herif," dedi çok etkilenmiş gibi görünen Talita. "Garip olan şu ki her üç dedektif birliği içinde de yalnızca dairelerden söz ediliyor."

"Evet gerçekten de. Hem 'son değerlendirme' de ne demek?"

"Sanırım tek bir sözcükle anlatılır sonuncu ama bu da pek bir şey anlatmıyor ki. Boş ver, n'apalım."

"Haklısın n'apalım. Hoş olan, gezgin, araştırma ve değerlendirme dedektiflerinin yer aldığı bir dünyanın var olabileceği konusu. Sanırım Cefe'nin şimdi de şövalyelik düzeninden dinsel sıralamaya geçişi doğal gözükür gibi, günümüz bilimsel düşünce alanına da el atmak

amacıyla bir ara veriyor, sonra.... (bir ad bulmalı buna değil mi ya) bak okuyorum."

31) NE YAPMALARI GEREKTİĞİNİ BİLENLERİN LONCASI VE ULUSAL DAİRELERİ: (Ne yapmak gerektiğini bilen ne kadar insan ve birlikleri, topluluk veya daire veya kulüpleri varsa onlar ve orada bulunan insanların tümü.) (Ne yapmaları gerektiğini bilenler: Doktorlar, sıvacılar, kırık çıkıkçılar, –bütün cerrahlar–, ebeler, teknisyen, makinist –her türü– ikinci sıra mühendisler, mimarlar, kendi alanlarında mimarlar –daha önce çizilmiş bir planı uygulayan herkes, ikinci sıra mimar olur–.) (Sınıflandırma yapanların tümü, astronomlar, astrologlar, hipnotizmacılar, yasa adamları, hukukçular, –bilirkişiler–, jenerik tür sınıflandırmacıları, muhasebeciler, çevirmenler, ilkokul öğretmenleri –hepsi de yapımcı– hafiyeler, –erkek cinsten– katil peşindekiler, fil bakıcıları ya da rehberler, ağaç dikicileri, berberler vs.)

"Ne diyorsun sen," diye hopladı haykırarak Traveler, bir dikişte yuttu *caña*'yı. "Harika be, müthiş!"

"Ne mutlu berberlere, onlara ne güzel bir ülke," dedi, gözlerini kapattı, kendini yatağa bıraktı. "Ne ilerleyiş böyle, ne atılım; ama katillerin peşindeki hafiyeler neden erkek cinsten oluyor?"

"Hafiyenin dişisi olmaz, duyulmamıştır da ondan," dedi Traveler, "Ceferino bunun pek uygun olmayacağını da düşünmüştür. Baksana cinsiyet konusunda ne ayrılıkçı, birçok yerde farkına vardım, püriten davranıyor."

"Hava çok sıcak," dedi Talita. "Sınıflandırmacıları ne biçim ele alıyor görmüyor musun iki kez saymış hem değil mi? Pekâlâ, şu söylediğin ruhani bölüme geçelim."

"Dinle bak."

32) KUTSAL İBADET KEŞİŞLERİ ULUSAL BİRLİĞİ VE BİLİMSEL DAİRELERİ: (Tüm papaz ve keşişler birlik ve örgütleri.) (Kendini her tür kültür dışında tutup yalnız ve yalnız sözler ve tedavi edici gizler dünyasına adamış keşiş ve kutsayıcılar.) (Her

133 tür ruhsal kötülüğe karşı nedenlerde veya mülklerde yer etmiş kötü yazgıya vs. karşı savaşmak zorunda kalacak olan rahipler.) (Günah çıkaran papazlar, başkalarının adına dua eden, kutsayan keşişler, gerek nesneleri, gerek soyu sopu, gerek yerleri, gerek ekim zamanını, gerek rakibi yüzünden terk edilen nişanlıyı, vs...)

33) BİRİKTİRME MUHAFIZLARI VE BİRİKTİRME YERLERİ ULUSAL LONCASI: (Bütün toplama yerleri, depolar, mağaza ve dükkânlar, arşivler, müzeler, mezarlıklar, hapishane ve düşkünler evi, körler evi vs. ve bu tür yerlerde çalışanlar.) (Koleksiyona örnek: arşivler savları toplar; mezarlıklar ceset toplama yerleridir; hapishane de suçluların koleksiyonunu yapar, vs.)

"Şu mezarlık yerine bak, romantik şairler bile bulamaz böylesi bir yeri," dedi Traveler. "Ne dersin, ölüseverlerle arşivler arasında bir benzerlik yok mu sence... Ceferino bayağı benzerlikler, yakınlıklar bulma sanatında zirveye ermiş, aslına bakarsan ne zekâ öyle değil mi? Böyle bir gelişten sonra son sınıflaşmada olağandışı bir şey yok, bak sen. Böyle bir dünyayı kurmayı denemeli doğrusu."

Talita konuşmadı, üstdudağını öne doğru büzüp uzattı, kıvrık haliyle soludu dudakları arasından havayı, uykusu geldi demekti bu. Traveler bir bardak daha *caña* içti ve son loncalara, birliklere atıldı bakalım:

40) KIZIL RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER ULUSAL LONCASI VE YALNIZCA KIZIL RENKLE UĞRAŞAN DAİRELER: (Kırmızının değişik türleriyle ilgilenen ajanlar topluluğu ve tüm daireleri, Yüce Makamlar ve buradaki tüm polisler.) (Kırmızının değişik türleri; kızıl tüylü hayvanlar; çiçeği kırmızı açan bitkiler, sebzeler, kırmızı renkli mineraller.)

41) KARA RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER, ULUSAL LONCALARI VE İŞİ KARA RENKLE UĞRAŞMAK OLAN DAİRELER: (Karanın değişik türleriyle ilgilenen ajanlar

ve toplandıkları yerler, yüce makamları ve orada çalışanlar.) (Kara rengin değişik türleri ya da kısacası karalar: kara kıllı, tüylü hayvanlar; çiçeği kara olan sebzeler, bitkiler ve kara renkli mineraller.)

42) ESMER RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER, ULUSAL LONCALARI VE ESMER RENKLE UĞRAŞMAKLA GÖREVLİ DAİRELER: (Esmer rengin değişik türleriyle ilgilenen ajanlar ve toplandıkları yerler, Yüce Makamları ve orada çalışanlar.) (Esmer renk türleri veya kısacası yanık tenliler: esmerler, yanık renkli kılları olan hayvanlar, çiçeği esmer renkte olan bitkiler ve esmer görünümlü mineraller.)

43) SARI RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER, ULUSAL LONCALARI VE İŞİ SARI RENKLE UĞRAŞMAK OLAN DAİRELER: (Sarının değişik türleriyle ilgilenen ajanlar ve toplandıkları yerler, orada çalışanlar.) (Sarı renk türleri veya kısaca sarılar: sarı kıllı hayvanlar, çiçeği sarı açan bitkiler ve sarı görünümlü mineraller.)

44) BEYAZ RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER, ULUSAL LONCALARI VE İŞİ BEYAZ RENKLE UĞRAŞMAK OLAN DAİRELER: (Beyaz rengin değişik türleriyle ilgilenen ajanlar ve toplandıkları yerler, orada çalışanlar.) (Beyaz renk türleri veya kısaca beyazlar: beyaz tüylü hayvanlar, çiçeği beyaz açan bitkiler ve beyaz görünümlü mineraller.)

45) PAMPA RENKLİLERLE İLGİLENEN POLİSLER, ULUSAL LONCALARI VE İŞİ PAMPA RENK TÜRLERİYLE UĞRAŞMAK OLAN DAİRELER: (Pampa renk türleriyle ilgilenen ajanlar, toplandıkları yerler, Yüce Makamları ve orada çalışanlar.) (Pampa renginin değişik türleri ya da kısacası pampalar: pampa rengi tüyleri olan hayvanlar, çiçeği pampa renginde bitkiler ve pampa görünümlü mineraller.)

Kalın kafanız kırılsın e mi... Ceferino, yazdıklarına nasıl inanabiliyordu ki? Hangi parlak gerçeklik (ya da parlamayanı) bembeyaz mermerden uzam içerisinde yase-

133 minler arasında kutup ayılarının dolandığı sahneleri düşündürtebiliyordu ki? Ya da kömür falezlerine oydukları yuvalarında kargalar, ağızlarında kara bir lale... Ya Ceferino'nun görebildiği ama hiç mi hiç anlatamadığı, göz önüne getirmediği bu renkleri nasıl tasarlamalı ki? Ne Michaux, ne Huxley becerebilir bunu. Daha sonraki notlar ise daha da yoldan çıkarıyor insanı (açıklayıcı notsa tabii). Şöyle ki:

Pampa rengi demekle; pampa rengi değişken bir renktir, iki ya da daha çok rengin bir araya gelişiyle oluşmuştur diyebiliriz.

Sonra çok çok gerekli bir açıklama daha:

Sözü edilen ajan ya da polislere gelince: işbu kişiler yöneticilerdir, yeryüzünden bu renklerin hiçbiri silinmesin diye gözetirler; ilgili kategorideki renk türlerine gelince, bunlar birbirlerine karışmazlar, asla ne kategoriler, ne bir örnek diğeriyle, ne ırklar, ne renkler renklerle vb. vb.

Şu Ceferino Piriz aman ne ırkçı! Saf renkler kozmosu, şeytanca bir Mondrian kozmosu! Tehlikelisin Ceferino Piriz, milletvekilliğine adaysın, başkanlığa başvurunuz! Uruguay Cumhuriyeti dikkat et, koru kendini! Yatmadan önce bir bardak daha, oysa Ceferino renklerle bulmuş kafayı, Ensor'un uçsuz bucaksız tuvalindeki yüze şiir gibi maske ve maske ardı ne varsa patlamış orta yere. Birdenbire militarizm sistemi içinde durdurmuş her şeyi, Uruguaylı filozofun yarı makaraya alan, yarı yarıya ciddi mi ciddi metninde görmek gerek görmek! İşte bakın:

"Dünya Barışının Işığı" adlı yapıta gelince, içinde açıkça militarizmin ayrıntılı açıklaması söz konusu ediliyor ama şu an burada kısaca, militarizm konusunda şunları sunacağız:

Muhafız alayı ("Metropoliten" tür) Koç burcunda doğan as-

kerler içindir; yerel yönetime karşı sendikalara Boğa burcundan olanlar; Yönetim Bayram ve Toplantı Komiteleri (balolar, gece oturmaları, nişan törenleri: çiftleri oluşturmak, nişana dek götürmek, çöpçatanlık vb.) İkizler burcunda doğan askerlere göre; Havacılık (askeri) Yengeç burcunda doğanlara; Basın Yayın Yönetim (askeri yöneticilik, Hükümet ve Ulus yararına politik oyunlar) Aslan burcunda doğan askerlere göre; Topçu (ağır silah ve bomba sınıfı) Başak burcunda doğanlar için; Sorumluluk ve Ulusal Bayramları (milli ya da değil) sunuş ve organizasyonu (kılık değiştirmeler, eski alaylar için, geçit törenleri, bayram veya bağbozumu şenlikleri için kılık değişimi vs.) Akrep burcunda doğanlara göre; süvari (atlı, motorize ya da zırhlı): "Muhafız Alayı" vs. Oğlak burcunda doğanlara göre; ve yardımcı işler (posta, özel ulak, bando-müzika, özel temsilci, muhabir, topçular vs.) Kova burcunda doğanlara göre işlerdir.

Talita'yı sarsarak uyandıran Traveler ona, askerleri ilgilendiren bölümleri okudu, bütün kliniği ayağa kaldırmamak için kahkahalarını kafalarını yastıkların altına sokarak bastırdılar. Ama bu arada Arjantinli askerlerin büyük bir bölümünün Boğa burcundan olduğu kanısına varacak zamanı buldular. Yengeç burcundan olan Traveler öylesine sarhoştu ki, Yengeç burcu öyle gerektirdiği için, gidip alelacele asteğmenlik rütbesini kılık kıyafet değiştirilen bölüme aktarmaya hazır olduğunu söyledi.

"Bağbozumu türü nefis şölenler düzenleriz," diyordu Traveler, başını bir an için yastığın altından çıkarıp gülüşünü keserek. "Sen de tüm o pampa ırkından soydaşlarınla gelirdin, sıkma canını sen, zira pampaların sen de önü sonu, birçok şey çaprazlaşabilir sende."

"Ben beyazım," dedi Talita. "Ama senin Oğlak olmadığına üzülürüm doğrusu, kabadayı kılığında pek hoşlanırdım senden. Hiç olmazsa posta eri ol ya da özel ulak."

"Üzgünüm, postacılar Kova'dır. Horacio Akrep'ti değil mi?"

133 "Değilse bile, Akrep olmalıydı," dedi gözlerini kapayarak Talita.

"O havacı olabilirmiş. Düşünsene bir, bir vur emri, bang bang, hop kanadını kırıp çay saatine yetişirdi karın üstü. Ne güzel olurdu."

Talita ışığı söndürdü, yatakta soluk alıp o yandan o yana dönüp duran Traveler'e sokuldu, her bir yanlarını burçlar, simgeleri sarmıştı, uzman ajanların ulusal birlik ve loncaları, sarı renkli mineraller dönüp duruyordu.

"Horacio bu gece La Maga'yı gördü," dedi uykulu gibi bir sesle Talita. "İki saat önceydi, avluda gördü, sen nöbetteydin."

"Ya," dedi sırtüstü dönerken bir yandan da sigarasını arayan Traveler. "Onu koleksiyon bekçilerinin mutlu topluluğu arasına yerleştirmek gerekir."

"La Maga bendim, ben," dedi Talita daha bir sokularak. "Anlıyor musun?"

"Eh biraz."

"Olması gerekiyordu ama o denli garibine gitmesi şaşırttı beni."

"Bilirsin canım, Horacio saçmalar, sonra yaptığı pisliğe bakan kedicikler gibi şaşkın şaşkın bakar."

"Sanırım onu karşılaşamaya limana gittiğimiz gündü ilkin. Açıklaması zor, yüzüme bile bakmadı o gün, her ikiniz de, köpek gibi orada bıraktınız beni, kolumda kedicikle..."

"Küçükbaş hayvanlar," dedi Traveler.

"Beni La Maga'nın yerine koydu," diye yineledi Talita. "Sonrası geldi, şu Ceferino'nun sıralamaları gibi art arda geldi bir şeyler."

"La Maga, evet o da Uruguaylıydı," dedi, Traveler sigarasını karanlıkta tüttürürken. "Bak bir düzen var yine de. Sus da anlatayım."

"Anlatmasan daha iyi ya, neye yarar ki?"

"Önce o elinde güvercini ile gelen ihtiyar, sonra alt kata indik, en alta. Habire konuşuyordu Horacio, iniş boyunca konuştu durdu, şu onu çıldırtan deliklerden söz etti, kafasına takılmış. Umutsuzdu Manú, onu böyle sakin, yılgın görmek korkutuyordu insanı oysa. Servis asansörüyle indik, soğuk kabinlerden birini örtmeye gitti o, korkunçtu, ürkünç!"

"Bak sen," dedi Traveler, "onunla birlikte mi indin, bak hele, eee?.."

"Yok," dedi Talita. "İnmek deme buna. Konuşuyorduk, Horacio başka bir yerdeydi sanki, sanki başka bir kadınla konuşuyordu, boğulmuş bir kadın örneğin. Şimdi böyle diyorum, daha La Maga'nın boğulmuş olduğunu söylememişti o zaman."

"Boğulmadı ki," dedi Traveler. "İyice eminim bundan ama ne oldu bilmem, en ufak fikrim yok. Horacio'yu tanıyorum o kadar."

"Onun öldüğüne inanmış Manú, hemen yanı başında duyumsayabiliyor varlığını ama o gece, bendim o. Gemide, sonra bir de San Martín Caddesi'ndeki köprü altında da görmüş, öyle söyledi... Sanrı filan değil, öyle demedi, bana inanın da demiyor. Söylüyor söyleyeceğini o kadar, oracıkta biri var... O soğuk kabinin kapısını kapamaya gittiğinde, korktum, ne dedim bilmem, o an bana diğeriymişim gibi baktı, o kadına bakıyordu sanki. Ben kimsenin benzeri, mumyası değilim Manú, olmak da istemiyorum."

Traveler elini saçlarına daldırdı, Talita sabırsızca iteledi onu. Yatağa oturmuştu, onun titrediğini duyumsadı Traveler. O sıcak havada tir tir titriyordu. Horacio'nun kendisini öptüğünü söylüyordu, öpüşü açıklamak istiyor ama sözcükleri bulamıyordu, karanlıkta el yordamıyla buluyordu Traveler'i, eli yüzüne bez parçası gibi düşü düşüveriyordu, kollarında Traveler'in kayıveriyordu, göğsüne

133 iniyordu, dizlerine dayanıyordu, tüm bunlar Traveler'in iteleyemeyeceği açıklamalardı, oradan, buradan, yukarıdan aşağıdan ama bu gece, o odada olmaması gereken, dışarıdan bir yerden bulaşan, Talita aracılığı ile ona da geçen, ruhunu saran, aptallaştıran, çözülmesi olanaksız mesaj gibi, kekelettiren bir şeyler, bir sezgi, mesaj olabilecek sezinleme ama bu mesajı ileten ses titriyor, kırık gibi, iletmek için anlaşılmaz bir dil kullanıyor kadın ama varlığı apaçık, orada elinin altında, bütün bunların bilinmesini ve kabul edilmesini isteyen mantarsı ve dumansı, süngerden bir duvara karşı vurup, çarpıp duralayan, ele sığmaz, uçucu, kendini yine veriveren hemencecik, kollarının arasında çırılçıplak gözyaşlarıyla akan bir ırmak gibi, oracıkta.

Kalın kafası kırılası, diye geçirdi içinden Traveler. Karmakarışıktı duyduğu sözcükler, korku, Horacio, servis asansörü, güvercin: yavaş yavaş aralarında bağlantı kurabildiği bir sistem sızıyordu kulağına. Ya, ya, zavallı mutsuz adam onu öldüreceğinden korkmuştu demek, ne gülünç!

"Gerçekten söyledi mi sana? İnanmam, çok gururludur."

"O başka," dedi Talita, sigarasını dudağından alırken, sessiz sinemadaki gibi boş ağzında, boş duman. "Sanırım duyduğu korku son sığınağı onun, boşluğa atılmadan önce tırmandığı son engel. Korkmuş olmaktan dolayı çok da mutlu, o gece bunu ta özünde duyumsadım."

"Ya," dedi Traveler bir Yogi gibi soluk alırken, "Cuca'nın çakmayacağından emin olabilir misin? Peki ya ben, bu gece iyice akıllı olmak zorundayım, bu gece çünkü şu neşeli korku hikâyesi yavrucuğum, yutulması zor lokma tamam mı?"

Talita biraz daha sokuldu yatağa, ona sığındı iyice. Yeniden Traveler'in yanında olduğunu biliyordu, La Maga'nın boğulmadığını da, ötekinin onu su üstünde tuttu-

ğunu da, aslına bakılırsa yazıktı da, çok çok yazık. Her 133
ikisi de derinden duydular bunu, hem aynı anda ve kendilerini bıraktılar, kayarak birbirlerine, çember daireyi nasıl sararsa, ağızların, okşamaların, sözcüklerin ortak dünyasına, insanı rahatlatan metaforlar dünyasına kayıverdiler, şu her günkü insan olmak gibi eski hüzünlü doygunluk var ya, sürdürmek, rüzgâra ve gelgitlere, çağrılara ve düşüşlere tutunmak var ya.

(-140)

134

ÇİÇEK BAHÇESİ

"Fransız usulü", belli yerlere kütle halinde çiçek ekmek, kenarlarda geometrik düzende dümdüz ekinlikler bırakmaktan ibaret, sert çizgilerle düzenlenmiş bir bahçe; bilinmelidir ki başında bu işi bilen yetkili uzman birini gerektirir ve çok bakım ister.

Tam tersi "İngiliz usulü"nde öyle amatörce el atışlar yoktur pek; birkaç bodur ağaç, kare biçiminde çimli alan ve karışık çiçeklerden oluşan tek bir ekinlik, ya bir duvar ya bir çitle çiçekli alan öbürlerinden ayrılmıştır, bütünü içinde pek dekoratif ve pek pratik gözükür.

Şanssızlık eseri birkaç tür çiçek öngörülen sonuçları vermez ise, yerlerine başka bitkiler ekmek kolay olacaktır, zira öteki çiçekler orada burada değişik renkte lekeler oluşturacaktır, bütünlük içindeki uyum pek o kadar bozulmayacak, değişik boyda ve farklı genişlik kaplayacak biçimde olacaktır, hepsi birden göze hoş görünen, doyurucu bir görünüm arz edecektir. İngiltere ve Amerika'da çok tutulan bu tür ekim, *mixed border* adını alır, yani "karışık süsleme" demektir bu. Bu biçimde karışık ekilen çiçekler büyüdüklerinde birbirine girecek, el ele verecek, kucaklaşacak ve bahçenize kırsal ve doğal bir görü-

nüm verecek, oysa düz çizgiler, kareler, daireler halinde yapılan ekim, biçiminin her zaman yapay olan özelliği olup her zaman mükemmel bakım gerektirir. 134

İşte bu nedenle, pratik oluşları kadar estetik açıdan da amatör bahçıvanlara *mixed border* karışık süsleme biçimini salık vermeyi uygun buluyoruz.

Hachette Almanağı

(-25)

135

"Nefis," dedi Gekrepten, "kızartırken bir tane yedim, harika."

"Hey kocakarı, bir mate daha yapsana."

"Hemen sevgilim hemen. Dur ama önce ıslak bezi değiştireyim."

"Turta yerse ne tuhaf oluyor. Kozmosu keşfe çıkanları peşinden böyle sürükler ancak."

"Aya gönderilen mi, hani şu kâhin içerisinde ha? Kapsül mü ne, öyle bir şey."

"Evet ve onlara zoraki turta ve mate de veriliyor."

(-63)

136

Morelli'nin alıntı yapma manyaklığı:

"Aynı kitapta, hem şiir hem şiir üzerine tartışma yazıları konusunda, hem bir ölünün güncesi, hem dostlarımdan bir yüce papazın notları olan... açıklaması zor, anlatamıyorum..."

GEORGES BATAILLE,
Haine de la poésie

(-12)

137

Morelli'den.

Eğer bir yapıtın hacmi ve gücü yazarının bu konudaki bütün bilgilerini özetle aktarmayı gerçekleştirmek istediğini düşündürtüyorsa, tam karşıtı bir girişime atılmak, uzlaşmaz hesaplar çıkarmayı denemek söz konusudur o zaman, bunu belirtmekte acele davranmalı.

(-17)

138

Bize bazen bir şeyler olur, ikimize birden, La Maga'ya ve bana, tutar, anılarımıza saygısızca saldırmaya başlarız. Çok bir şey gerekmez bunun için, bir öğleden sonranın mızıkçı havası yeter, birbirimizin gözlerine bakarken kapıldığımız sıkıntı... Sonra yavaş yavaş yırtık pırtık bir bez parçası gibi rasgele konuşmamız, bir de bakarız ki anılara dalmışız. Birbirine yabancı iki farklı dünya, neredeyse her zaman uzlaşmasız, sarf ettiğimiz sözlerden doğa doğa, ortak bir yan varmış gibi, alaylı bir söyleşi doğar. Genelde önce ben başlarım, dostlara körü körüne saldırma onları horlama huyumu anımsıyorum da, yanlış anlaşılan bu tür dom dom konuşmalarımın bedelini fena öderdim, siyasal amaçlı mitinglerde, edebî toplantılarda, ateşli aşklarda, alçakgönüllüce gözüken saplantılı bayrak açmalar, baş çekmeler, hepsini anımsıyorum. Ya bana ya da başkalarına mutsuzluk getiren şu kuşku götürür namusluluğumla alay ediyorum bugün, üstelik yalnızca bu olsa, bir yandan alçaklıklar, ihanetler, engellenemez biçimde ağlarını örmekteyken ben de bir önümdekinin, benden öndekilerin, işlerinde hain, namussuz, alçak kişiler olmasına göz yumuyor onları engellemiyordum, bu da iki kere suçluyum demektir. Amcalarıma da gülüp geçiyorum, gerektiği biçimde iyi insanlar oldukları halde, boğazlarına dek boka

138 batmış bu amcaların, boktan üste kalan yerde, sımsıkı, kolalı yakaları parıldardı yine de. Eğer biri çıkıp da onlara sığır gübresi içinde yüzdüklerini söyleseydi yine de, örnek vatansever kişiler olduklarına inandıklarından olacak altüst olurlardı. Her şeye karşın iyi anılarım var onlara ait. Ama gelgelelim, La Maga ile ben, Paris'ten bıktığımız günlerde ya da birbirimize salt kötü davranmış olmak için ayaklar altında çiğnerdik bu anıları.

La Maga, amcalarım hakkında ne diye böyle konuştuğumu sormak amacıyla gülmesine ara verdiğinde, amcalarımın orada olmalarını, aynı beşinci kattaki ihtiyar gibi, kapı ardından bizi dinlemelerini isterdim. Dikkatle neler söyleyip ne gibi açıklamalarda bulunacağım konusunda hazırlanırdım çünkü ne abartmak, ne uçlarda gezinmek ne de haksızlık etmek isterim. La Maga ahlaksal konulardan hiç mi hiç anlamaz çünkü (Etienne de öyle ama daha az bencilce; oysa La Maga o anın sorumluluğuna inanır, iyi ve soylu davranmak öyle olmak gerektiği anlarda öyledir, aslında bunlar da Etienne'inkiler denli hazcı ve bencilce nedenlerdir).

O zaman ben de tutup, 1915'lerde anlaşıldığı biçimde mükemmel iki Arjantinli olan amcalarım konusunda açıklamalara girişirim, yaşamlarının doruk noktasındayken, yarı bürokrat yarı çiftçi iki insan. "Bir başka dönem" insanı olarak ele alındıklarında, yabancıların sevmeyen, Yahudi düşmanı, çiftliklerine sıkı sıkıya bağlı, on peso aylıklı küçük hizmetçilerin hazırladıkları matelerini yudumlayan burjuvalar, vatanına ve bayrağına yurtsever duygularla bağlı, askerî ne varsa ona saygılı, bir de çöle yapılan seferlere, satın almanın hiç de kolay olmadığı düzinelerce kolalı gömleğe sahip bu amcalar bütün ailenin "çıfıt" adını taktığı, çığlıklarla karşılanan veya tehditlere maruz daha kabalık gösterileriyle karşılanan iğrenç yaratıklar... La Maga bu görüntüyü iyice bir kavrayınca, bu

kez de ona, bu çerçeve içerisinde kaba hatlarıyla, alelacele amcalarımın ve aile efradının iyi ve değerli insanlar olduğunu kanıtlamaya kalkışırım. Özverili babalar ve oğullar, her tür toplantıda hazır ve nazır yurttaşlar, ılımlı gazeteleri okuyan, dikkat ve özen gösteren, meslektaşları ve şefleri tarafından sevilen memurcuklar, bir hastanın başında sabaha dek bekleyebilen veya güzel dayanışma örnekleri verebilen insanlar. La Maga karmaşık bir yüzle bakıyor bana, yeniden yeniden anlatmam gerek ona, niçin amcalarımı sevdiğimi açıklamam gerek, neden bazı bazı katırımla onların gölgelerine dek uzanıp geriye kalan anıları da çiğnemeye gerek duyuyorum neden? Anlatmam gerek. O zaman La Maga cesaret bulur ve yerine göre kâh sevdiği kâh nefret ettiği annesini anlatmaya başlar. Bazı çocukluk anılarını anlatış biçimine tutunur, yapışırım adeta dört elle, daha önceleri çok komik bir şeymiş gibi anlattıkları bu kez bakarsın acılı bir düğüm olur, sülüklerle dolu bir bataklık. İşte öylesi anlarda La Maga'nın yüzü tilkiyi andırır, burun kanatları açılıp açılıp kapanır, solup sararır, kesik kesik, soluk soluğa, ellerini ovuşturarak, büküp kıvırarak, parmaklarını çıtlatarak anlatır da anlatır, o an annesi görünür gibi olur yavaş yavaş belirginleşir yüzünde, annenin berbat giysileri, adı belirsiz bir yerde lazımlık gibi durakalan ananın oturduğu semt, kent dışında bir sokak, sefalet, sefalet içindeki anne bir el olmuş, yağlı pis bir bezle tencereleri kurulamakta. İşin can sıkıcı yanı şu ki La Maga sürdüremez hiç anlatmasını, hemen ağlayıp sızlamaya başlar, yüzünü gömer bana, altüst olur onda her şey; gidip çay yapmalı ona, her şeyi unutmalı, gidip gezmeli veya sevişmeli; sevişmeli, ne anne ne amcalar olmaksızın oracıkta, hep de böyle olur sonunda ama hep böyle olur. 138

(-127)

139

Piyano notaları (*la, re, mi bemol, do, si, si bemol, mi, sol*), kemanda ise (*la, mi, si bemol, mi*) korno (*la, si bemol, mi, sol*) bunlar, ArnolD SCHönberg, Anton WEBErn ve AlBAn BErG adlarının müzikteki eş anlatımı (Alman sistemi var ya hani, H, si demek, B *si bemol* ve S –*ES* okunur– *mi bemol* demek). Bu tür müziksel çevriklemeler yeni değil. Bach'ın da adını buna benzer biçimde kullandığını ve bu türün XVI. yüzyıl çoksesli müzik ustaları tarafından kullanıldığı bilinmektedir... Bu konçertodaki belirgin bir başka çevrikleme de bütünü içindeki incelikli simetri. Keman konçertosunda anahtar sayı ikidir; iki hareket var, her biri ikiye ayrılmış, ayrıca keman-orkestra diye ikiye ayrılışı saymazsak tabii. *Kammerkonzert*'de bu sayı söylenenin tersine üçtür: İthaf, üç ustayı ve iki öğrencisini simgeler; çalgılar üç grupta toplanmıştır: Piyano, keman ve nefesli çalgılar topluluğu; arada üç hareket, her biri üç bölümlük bölümlerden oluşmaktadır aşağı yukarı.

Keman, piyano ve 13 nefesli çalgı için yazılmış oda orkestrası konçertosu üzerine ALBAN BERG'in yaptığı anonim yorumlamadan. (Pathé Vox plak kayıt P.L. 8660)

(-133)

140

Daha heyecan verici bir şeyler beklerken, örneğin kutsal şeylere saygısızlık etmek gibi, eczanede, gece yarısından sabahın ikisine dek geçen zamanda, daha Cuca gider gitmez, eczaneyi terk etmek gibi... (veya o gitmeden önce, o kızıp da gitsin diye: Ciddi mi ciddi gergin Cuca ama canavarların saldırılarına karşı ağzının kıyıcığına iliştiriverdiği tebessümü, gösterdiği gayret ve müthiş yorgunluğu ama her gün biraz daha erken çekip gider oldu, bizim canavarlar ona iyi geceler derken tatlı tatlı gülümsüyorlar.)

Örnek çalışma şöyle: Ünlü bir soneyi kalıtsal biçimiyle dile aktarırkenki çevirisi:

> Çiçek dökümü, ölü ve korkunç geçmiş
> Bir çırpıda savurup kanadını, yetinerek azla,
> yaratabilecek mi bizleri yeniden.

Traveler'in not defterinden bir sayfa okuyoruz: "Berberde sırasını beklerken insan birden UNESCO'nun bir kitapçığıyla karşılaşabiliyor ve aşağıdaki adları bulabiliyor karşısında: *Opintotoveri/Työläisopiskelija/Työväenopisto*. Anlaşılıyor, bunlar Fince eğitbilimsel dergi adları, hem de çok sayıda. İşte bir Arjantinli okuyucu için hep-

140 ten gerçekdışılık, ta kendisi. Böyle bir şey var mı? Milyonlarca sarışın insan için *Opintotoveri* demek 'Eğitim aracı' demek. Benim içinse... (Öfke). Ama onlar da *cafisho* ne demektir onu bilmezler (Buenos Aires halkındaki doygunluk). Gerçekdışılığın kat kat üstü. Yani teknoloji uzmanları Boeing 707 ile Helsinki'ye birkaç saat içinde varmayı tasarlıyorlar... Kişi olarak bundan çıkaracağımız sonuçlar. Pedro, alttan al biraz alttan Pedro."

Ülkesini terk etmenin dilsel hali. Talita, hiç de Japonya'daki nükleer gelişmelerin temsilcisi gibi gözükmeyen Genshiryoku Kokunai Jijo ile yüz yüze gelince pek düşünceli. Kıyaslamalar, boyuna kanıt göstermelerle, berber salonlarından kupür belge toplamakta pek yaman olan kocası, Genshiryoku Kaigai Jijo'nun değişkenliğini ona göstermesi üzerine ikna oldu, anlaşıldığı üzere yabancı ülkelerdeki nükleer gelişmelerin etkinliklerin, nasıl olup bittiği konusu üzerinde duruluyordu. Talita coşkuya kapılmıştı, analitik olarak inanmıştı ki *Kokunai*=Japonya ve *Kaigai*=yabancı demekti. Lascando Sokağı'ndaki temizleyici Katsui ise şaşkındı. Talita'nın evirmece çevirmece yoluyla kanıtlamaya kalkışı karşısında, zavallı adam akşam eve kulakları inik, başı önde gitti.

Dine saygısızlık konuları: "İsa'nın eşcinselliği akla yatkın" varsayımından hareketle, bağlantılı ve yeterli bir sistem kurmak. Beethoven'ın dışkı yiyici olduğunu varsaymak. *The Black Diaries*'te gözüktüğü gibi Sir Roger Casement'in yadsınamaz kutsallığını savunmak. Aman, Cuca'nın ağzı bir karış açık kaldı, hem vaftiz edilmiş hem iman sahibi Cuca'nın.

Aslında konu şu ki salt mesleki özveriyle sonunda kafayı bulmak. Aman ne biçim gülüyor, nasıl alaya alıyorlar, dalgasındalar işin, (örneğin, Attila pul koleksiyonu yapar mıydı, yapamaz mıydı, yapamazdı) ama şu –

Arbeit macht Frei[1] var ya bayağı iyi sonuçlar verecek, 140
inanın bana, hiç kuşkunuz olmasın, Cuca! Böyle giderse
sayın rahip Fano'nun ırzına geçmek de bir şey yani...
durum işte.

(-138)

1. (Alm.) Çalışmak özgür kılar. (Y.N.)

141

Morelli'nin başkaca bir şeyi amaçladığı daha bir-iki satır okur okumaz, kolayca anlaşılıyordu. *Zeitgeist*'ın derin katmanlarına, şu man(yak)tık'ın metinde bir ayakkabı bağcığı ile boğazının sıkılıverdiği bölümlere gönderme yapmaları, ona bir yasa payesi vermeyi bir yana bırakamayacak yapıtın derinlemesine incelenmesi ereği ve isteğini açıkça ortaya koyuyordu. Kâh pek ileri giderek kâh geri çekilerek, Morelli, uzay ahlak anlayışları diye adlandırabileceğimiz ilkeler ve denge yasalarını son derece (her ne kadar bu yapılmasa da, olmuş olmasa da, iyi de insan hiçbir şeyden kesinlikle emin değildi ki) sert ele aldığı, anlattığı olaylarda pekâlâ beş-altı dakika içinde Actium Savaşı'nı Avusturya İmparatorluğu'nun *Anschluss*'una[1] bağlayıveriyordu (her üç A harfi seçilmiş kuşkusuz ya da bu tarihsel anların herhalde onaylanmasına aykırı düşmezdi, ne yani), olur da, Cochabamba Sokağı'ndaki 1200 numaralı evin kapı zilini çalan kişi, tut ki o an Pompei'de Ménandre'nin evinin sütunlu avlusuna girmek için eşiğini aşıyor olsun: Tüm bunlar olsa olsa, ya çok bayağı ya da Buñuel'vari, üstelik Kulüp üyelerinin

1. (Alm.) İlhak. (Ç.N.)

gözünden de kaçmıyor bu durum, tüm bunların ya salt isteklendirme gibi bir değeri var ya da anlamı daha derinde ve daha bir tehlike götürür parabol değerinde. İncil'e; Upanişad kitaplarındakine, Şamanların TNT yüklü konularına o denli gizemlilik ve şaşaa katan hokkabazlıkları andıran her tür söz ve oyun sayesinde Morelli özünde deştiği, karşıdan vuruşlarla parça parça ettiği yapay bir edebiyatı, uydurma bir edebiyatı sürdürme fantezisinin bedelini ödüyordu kendine. Birden ortaya çıkan sözcükler, tam bir dil, bir biçemin yapısındaki süperyapısallık, bir semantik, bir psikoloji, bir yapmacıklık ki görmeyin, sonunda korkunç harakirilere varıyorlardı tek tek. *Banzai*![1] Yeni bir emre kadar; ama tek garanti yok ha: sonunda öte yana atılan bir ip var mutlaka; Kitabın hacmini aşan, belkilere doğru fırlatılan olabilirlere, kim bilirlere; yapıtın olumlu varsayılan her tür görüntüsünü havada bırakan bir ip. Perico Romeno'yu kesin olarak mutlak olan her şeyin susuzluğunu duyan adamcağızı mutsuz eden bir şey, Oliveira'yı sevinçten tir tir titretiyordu. Etienne'in, Wong'un ve Ronald'ın imgelem gücünü coşturuyor, La Maga'yı her eline bir enginar alarak çıplak ayakla dans etmek zorunda bırakıyordu.

Calvados sigarası dumanı ve tütün kokusu içinde yapılan tartışmalar sırasında, Etienne'le Oliveira, Morelli'nin neden edebiyattan bu denli nefret ettiğini soruyorlardı birbirlerine, nedendi, edebiyat der demez hatta Rimbaud'dan *Exeunt*'u yinelemek değil de nefret ya da neden sol şakağına 32 Colt markayı dayamak ve bilinen kesin sonuç denemek yerine nefret? Oliveira'nın düşüncesine göre Morelli her tür hoşça vakit geçirten, dinlendiren anlatının şeytani doğasından kaygı ve kuşku duyuyordu.

1. (Jap.) Sevinç ünlemi. (Y.N.)

141 Dinlendirici mi? (Peki hangi edebiyat öyle değildi ki, ortalıkta sürüklenen onca şey arasında, bir adet sakinleştirici hap yuttumak ya bir *praksis* ya da bir *ethos* yuttumak için hamule gibi bir şey olamaz mı?) En belirsiz bölümleri, en yavanlarını okuyup çözümledikten sonra, Morelli'nin yazma biçimini renklendiren belli bir tona duyarlı olmayı öğrenmişti. Bu tonun betimlenebilecek niteliği coşkuyu yok edici oluşuydu ama öze inildiğinde, daha daha derine; bu isteksizliğin koşullara ve kitapta anlatılan olaylara dayalı olmadığı bir güzel duyumsanabiliyordu ama olayların anlatıldığı biçime yani aktarılıp biten şeyin üstünden fışkıran tarza –Morelli bunu gizlemek için olanca gayretini göstermişti– bağlı değildi. Özle biçim arasındaki çok uzantılı ilişki ortadan kalkıyor ama yazarın aktardığı ya da o kendine has biçime başvurduğu, biçimsel materyali kullandığı ölçüde yeniden ortaya çıkıyordu. Araçlarını tek tek suçlar, mahkûm ederken, aynı zamanda onlar sayesinde gerçekleştirdiği çalışmalarını da bir yana atmış, yarış dışı bırakmış oluyordu. Kitabının anlattıkları bir işe yaramazdı ki, zaten bir şey de değildi ki çünkü berbat biçimde anlatılmıştı çünkü fazlası, sonrası yoktu, salt edebiyattı, edebiyat. Bir kez daha vara vara yazarı yazdığı şeyler karşısında kapıldığı öfkeye varıyordu eninde sonunda, yalnız o kitaba değil genelde yazdıklarının tümüne karşı öfkeliydi. Gözüken ikilem, Morelli'nin düşleyip yazıya geçirdiği olgular kâh onlara karşı saldırıya geçerek kâh sanatının zirvesinde bir usta gibi bütün kaynaklara başvurup olguları çözüme getirmeye çabalayarak birbirinden farklı kalıplara döktükten sonra bunları bir araya getirmesinde yatıyordu. Ortaya bir varsayım filan attığı yoktu, aydın tavır ve düşünceden yana da gözükmüyordu ama yazdıklarının tümünden sıradan her tür çözümleme ya da anlatının yapacağı etkiden çok daha güçlü sınırsız bir etki ile yalan yanlış gibi gösterilmesin-

den bir dünyanın derinden derine çürümekte oluşu ortaya çıkıyordu, söylenecekleri biriktire yığa saldırı, yaka yıka değil, büyük kahramanlık konularını işleyen parçaların, sert bir tavırla kurgulanmış olguların, gösterdiği başarı ya da yıllardır roman ve öykü okuyucularında görülen edebi gelişme; kendiyse özgünleşme duygusu içinden bulup çıkarılabilecek şeytani alay ve yerginin birikimiyle saldırı. Bir dünya ki, sanki orkestra, ne şaşaa, ne görkemlilik öyle, her şey ve hepsi bir anda hiçliğe dönüşebiliyor, ustalaşmış bir gözün önünde, görmesini bilen gözler önünde; iyi ya, her şey orada başlıyordu zaten, yapıtın hepten inkârı, duyumsamak bunu; bir yandan da ikinci bir önsezi yine de Morelli'nin niyetinin bu olmadığı kuşkusunu duyurtmuyor, onun kendi kendini yıkıp yok etme gücü ve çabası kitabın her bölümünde tam bir değersizlikler ortamında değerli bir metali aramak gibi bir şeydi. Burada durup düşünmek gerekiyordu; yanılmak korkusu, kapıyı şaşırmak ve faka basmak korkusu vardı. Oliveira ile Etienne arasında en şiddetli tartışmalar bu konuda umut dünyalarının o noktasında patlak veriyordu işte; çünkü yanılmaktan korkuyorlardı, Babil Kulesi' nin hiçbir işe yaramasın diye yapılmış olma olasılığına inanan inatçı harika iki kâfir olmaktan korkuyorlardı. Batı ahlakı onlara göre muhabbet tellalıydı, öyle gözüküyordu, miras alageldikleri iyice bir çiğ sindirmeleri gereken nameleri ve geviş getirdikleri otuz yüzyıllık sezgileri tek tek usulca sokuveriyordu insanın kafasına. Bir çiçeğin hiç uğruna, bir hiç için güzel olabileceğine inanmaktan vazgeçmek zordu zor; karanlıklar içinde dans edilebileceğini kabullenmek acı gerçek, Morelli'nin tüm belirtileri ters yüz eden sözleri, bambaşka boyutlarda algılanan bir dünyaya, bambaşka boyutları olan bir dünyaya, sanki daha saf, daha katıksız bir görüntü için kaçınılmaz biçimde gerekli bir ön hazırlıkmış gibi (tüm bunlar nasıl parlak

141 bir biçimde yazılmış ve nasıl da ayna önünde soğuk şakaya, alaya, yergiye karşı duyarlı) yaptığı göndermeler onları değnekle dokunarak coşkudan coşkuya salıyor benzer türde umutlar saçan bir umut, onay ama aynı zamanda da hepten güven duygusu vermeksizin onlara güvensiz umutlar saçan bir değnekle dokunup, onları dayanılmaz bir anlam belirsizliği içine bırakarak. Kala kala onlara Morelli'nin de aynı anlam belirsizliği içinde olduğunu akıldan çıkarmama tesellisi kalıyordu, o da bir yapıtı yönetiyordu bir orkestra yönetir gibi ve ilk dinletisi, gerçek ilk dinletisi, belki de sessizlik denen şeyin en mutlak olanı, ta kendisidir kim bilir. İşte böyle sayfa sayfa yol alıyorlardı, kâh sövüp saya saya, kâh büyülenmiş gibi. La Maga ise sonunda, bir kedi gibi koltuğunda tostoparlak olmuş, belirsizlikler karşısında tükenmiş halde bir bakışla, kapalı bir pencere ve hiçbir yararı olmayan ateşli bir gece arasına doluşarak yığılıp kalan sigara dumanı arasından kurşuni çatılar üstünde belirecek gün doğumunu gözlerdi her seferinde.

(-60)

142

1. "Ne olup olmadığını bilemem onun," dedi Ronald. "Hiçbir zaman da bilemeyeceğiz. La Maga denince yalnızca onun başkaları üzerindeki etki ve sonuçlarını bilebiliyoruz. Hepimiz birazcık onun aynalarıydık derim ya da o bizim aynamızdı. Bunu açıklamak olanaksız."

2. "Kafasızdı," dedi Etienne. "Ne mutlu sakin kafalara, vs. vs. Yemin ederim doğru söylüyorum bak, ciddiyim. Kafasızlığı sinirime dokunuyordu, Horacio kültür noksanlığı diyordu ama yanılıyor o. Cahille aptal arasında fark var, herkes bilir bunu, o ise kabul etmek istemiyor, neyse ki yalnız o. La Maga sanıyor ki okuya okuya olur, okumak akıl katar aklına. Bilmekle anlamayı birbirine karıştırıyor hanımefendi. Ve zavallıcık bizim bilmediğimiz nice şey biliyordu, bileyim diye diye öğrenmiş hepsini."

3. "Boş lafı bırak," dedi Ronald. "Tüm bu çatışmalar ve sapmalar, kutuplaşmalar karmaşasına son ver. Bana sorarsan kafasızlığı öylesine ot, öylesine kabuklu, yani bitki ve hayvan, öylesine gizemli ne varsa o şeylere yakın olmanın bedeliydi. Dinle bak, örnek mi istersin: Adlara inanmazdı, olanaksızdı onun için, gidip o şeyin üstüne parmağını koyup adını söylemek gerekirdi, işte o zaman haa, derdi kabullenirdi. Bu hızla nereye varır dersin? Batıya sırtını dönmek demektir bu, bütün ekollere. Bir

142 kentte yaşamak için, yaşamını sağlamak için, berbat tabii. Onu yıpratıyordu bu durum."

4. "Evet kuşkusuz ama tersi de söylenebilir, sonsuz mutluluk vardı onda bir de, sınırsız, bazılarına tanık oldum da kıskandım doğrusu. Örneğin, bir vazonun biçimi. Resim deyince daha ne düşünürüm ki ben, ha söylesene? Kendimi öldüre geberte, sonunda iki zeytin ve bir çatala ulaşmak için olmadık yollara, zorla gide gele. Hem tuz hem dünyanın orta noktası burada, masa örtüsünün üstünde olmalı benim için. La Maga gelir ve bunu duyumsardı. Bir akşam atölyeme çıkmış, onu sabah bitirdiğim tablonun önünde buldum. Ağlıyordu, nasıl da becerir ağlamayı bilirsiniz, bütün yüzü gözü yaş, korkunç ve güzel, harika! Tabloya bakıyor, ağlıyordu. Ona söyleyecek cesareti bulamadım kendimde, sabah da ben ağlamıştım oysa. Onu rahatlatmış olmalıydı bu, değil mi, bir kuşkulandığını, kendisini bizim parlak laflarımızın ortasında küçücük duyumsadığını bir düşünün hele."

5. "Oho, ne çok şey var ağlanacak," dedi Ronald. "Bu bir şey kanıtlamaz."

6. "En azından bir ilginin varlığını kanıtlar. Bu tuval önünde niceleri övücü sözler etti, çeşitli etkilenmelerden, konu *çerçevesinde* yorumlardan söz açtı. İki şeyin birbirine karışmasının mümkün olması için belli bir seviye tutturmak gerektiğini görüyorsun işte. Tam oradayım ben de, anlayan az."

7. "Her şey var, ne duruyorsun al fırçayı eline," dedi Ronald.

6. "Evet doğru, biliyorum," dedi Etienne. "Evet biliyorum. Yalnız şu var, bütün yaşamımı bu yola adadım, yüreğin eliyle fırça ve tuvalinkiyle uzlaşmak, yaraştırmak. Başlangıçta Raffaello'ya bakarken Perugino'yu düşünenlerdendim ben de, Leo Battista Alberti'lere deli gibi atılan, benzerlikler, yakınlıklar kuran, bulan, kaynaştırmalar, Pico budur, Lorenzo Valla şu, Burckhardt söyler, Berenson

inkâr eder, Argan inanır, şu maviler Siena mavisi, şu tünikler Masaccio'dan tamam derdim. Roma'daydım, ne zamandı tam olarak anımsamıyorum ama Barberini Galerisi'nde, bir Andrea del Sarto önünde düşünüp çözümleyip duruyordum, çözümlemenin ne olduğunu bir an geldi ki birden görüverdim. Nasıl deme bana, anlatamam. Gördüm çözümü (bütün tabloda da değil, fonda, bir detayda ufacık, ufacık bir siluet yolda, yolun üstündeydi). Gözlerime yaşlar doldu, söyleyebileceğin tek şey bu işte."

5. "Bu bir şey kanıtlamaz," dedi Ronald. "Ne çok şey için ağlar insan."

4. "Sana yanıt bulmak yararsız olur. Olsa olsa o, La Maga anlardı, daha iyi anlardı bunu. Aslında bizler aynı yolu izliyoruz ama kimimiz sağ taraftan giriyor yola, kimimiz soldan. Bazen, tam orta yerde biri görüveriyor masa örtüsünün bir köşeciğini, bardağı, çatalı, zeytinleri."

3. "Figürlerle anlatıyor," dedi Ronald. "Her zaman böyledir bu adam."

2. "Yitirilen ve ardından üzüntü duyulan her bir şeye yakınlaşmanın başkaca yolu yoktur. O iyice yaklaşmıştı, duyumsuyordu bunu. Tek hatası şu ki onun durumunun, görüşünün bizlerin felsefesine eşdeğer olduğunun kanıtını istiyordu, bunu görmek istiyordu. Kimse bu kanıtı veremezdi ki ona, öncelikle denilen o şeyi kavramamız olanaksız da ondan, sonra ortak bilinimize sımsıkı bağlıyız ve doygunlukla yayılmışız da ondan. Littré, sözlüğü hepimizin rahat uyumasını sağlıyor, oracıkta elimizin altında, aradığımız her şeyin yanıtı var onda. Doğru ama her şeyi hiçe indirgeyecek soruları sormayı bilmiyoruz çünkü. La Maga bize ağaçların ne diye yazın giyinip kuşandığını sorduğunda... iyi de neye yarar dostum, neye yarar, en iyisi susmak."

1. "Evet evet, bunlar açıklanmayacak şeyler," dedi Ronald.

(-34)

143

Sabahleyin, çalar saatin gıcırtılarla çınlayan zilinin dağıtamadığı baygın hali uzattıkça uzatmak için ellerinden geleni yaparak gece boyu gördükleri rüyaları birbirlerine anlatırlardı. Kafa kafaya verir, birbirlerini okşaya okşaya, kol ve bacaklarını birbirlerine dolaya dolaya, karanlık saatlerde gördüklerini, yaşadıklarını sözcüklere aktarmaya çalışırlardı. Talita'nın rüyaları, Traveler'i büyülerdi adeta. Traveler, Oliveira'nın gençlik arkadaşı anlatılanlara göre ya gülümseyen ya büzüşen suratı, Talita'nın şöyle bir bakışta kapıverdiği el kol devinimleri ve naraları, bu rüyaların anlamı ve nedenleri üzerine uzun uzadıya yorumlamalar, sanılar... Sonra sıra kendisine gelirdi, bazen anlatırken tam yarıda eller birbirini bulur okşar ve rüyalardan sevişmeye geçerlerdi, sonra yeniden uykuya dalar ve yine her yere geç kalırlardı.

Traveler, Talita'yı dinlerken, hâlâ uykulu yumuşacık ses tonunu duydukça, yastığın üzerine yayılmış saçlarına baktıkça, hayretten hayrete düşerdi. Böyle olabilirdi, öyle olsundu hep. Bir parmağını uzatır, Talita'nın şakağına, alnına dokunurdu. ("Kız kardeşim, hem aynı zamanda halammış rüyamda ama pek de emin değilim.") O sınırı, başının birkaç santim uzağında başlayan sınırı görürdü ("Ben de anızlı tarlanın ortasında, çırılçıplakmışım, pırıl

pırıl bir nehrin akışına bakıyormuşum, dev gibi bir dalga...") Baş başa uykuya dalmışlardı, oracıkta, bedensel yan yanalığa, bu rastlantıya karşın, hem davranışlar yönünden hem de durumlar, soluk, aynı oda, aynı yastıkta, aynı loşluk, ikisi için de aynı tik tak, sokaktan gelen aynı ses uyarıları, kentten yükselen sesler, aynı manyetik dalgalar, aynı kahve markası, aynı gezegende kavuşum, sımsıkıya birbirine sarılı her ikisi için de tek bir gece ama farklı rüyalar görmüşlerdi, farklı olaylar yaşamışlardı ikisi de, biri gülümserken öteki korkmuş kaçıyordu rüyasında, birisi cebir sınavına girmişti, ötekisi beyaz kesme taştan bir kente. 143

Talita, sabah sabah yapılan bu sayım dökümden hem zevk alır hem sıkıntıya kapılırdı; ama rüyalarda karşılıklı bağlantılar aramak Traveler'de gizliden gizliye bir saplantı halini almıştı. Nasıl olurdu da bir günlük bir birliktelik birdenbire kaçınılmaz biçimde bir ayrılığa, rüyayı görenin kabullenilmesi zor yalnızlığına varırdı? Bazen onun görüntüsü Talita'nın rüyasının bir parçası oluyor, bazen de Talita onun gördüğü kâbusun bir parçası oluyordu. Ama *onlar* bunu bilmiyorlardı, diğerinin uyanıp rüyasını anlatması gerekiyordu. "Sen benim elimden tutuyormuşsun ve bana şey diyormuşsun..." Ve Traveler bu sırada rüyasında Talita'nın en iyi arkadaşıyla yatmış olduğunu anımsıyor birden veya "Yıldızlar" sirkinin patronuyla konuşuyor oluyor. Ya da rüyasının bir bölümünde Mar del Plata'da yüzüyor. Kendisinin değil de hayaletinin bir başkasının rüyasındaki varlığı onu basite indirgiyordu mankenler kadar bile olamayan varlığı, bilinmedik kentler, özellikle seçilmiş istasyonlar, merdivenler, hayalî gece gösterisinin tüm çekiciliği... Talita'ya yapışmış yüzünü gözünü başını dudaklarıyla sarıp sarmalıyor, aşılması olanaksız o sınırı duyumsuyordu, aşkın bile aşıp geçemeyeceği o baş döndürücü uzaklık. Uzun süre bir mucize ol-

143 sun diye bekledi durdu, Talita'nın sabah kalkınca anlatacağı rüya kendisininkiyle aynı olsun diye umut besledi. Bekledi, bekledi, yardım etti rüyalara, kışkırtıcı oldu bazı bazı, ufak tefek benzerlikleri yakalayıp üsteledi, onu aniden şükran duyguları içinde boğacak benzerliklerin peşinde dolandı durdu. Talita'nın dikkatini birazcık olsun çekmediği halde, bir keresinde benzer rüyayı gördüler. Talita, annesiyle birlikte gittiği bir otelden söz etti, ikisinin de sandalyelerini beraberlerinde götürmeleri gerekmiş. Traveler o zaman anımsadı birden; rüyasında gördüğü lavabosuz otel odasını, elinde havlusuyla istasyonu, rayları geçmesi ve belirsiz bir yerde yüzünü yıkaması gerekmişti. Anlattı Talita'ya: "Aşağı yukarı aynı rüyayı görmüşüz, lavabosuz, sandalyesiz bir oteldeymişiz." Talita güldü, basbayağı hoşuna gitmişti, çoktan kalkma zamanı gelmişti, bu denli tembellik etmek ayıptı.

Traveler yavaş yavaş tüm güven ve umudunu yitirdi. Rüyalar yine döndü geldi, herkes kendi yakasında kendi rüyasını gördü. Uykuda kafaları nerdeyse birbirine dokunuyordu ama her kafada ayrı bir perde açılıyor, farklı gösteriler izleniyordu. Traveler alaylı bir gülüşle şöyle düşündü: Aynı sokakta iki ayrı sinema, Lavalle Sokağı'nda dip dibe iki salon, umutsuzluğa kapıldı yine iyicene. Onca istediği şeyi görme inancını yitirdi, inanmayınca da asla olmazdı olacak olan. İnançsız hiçbir şey olmazdı, inanç olunca da hiç mi hiç olmazdı artık.

(-100)

144

Kokular, sarmalayan coşkulu müzik, misk ve şeytan şalgamı... Şuran yeşil akik kokuyor. Burası kırmızı akik taşı gibi. Şurası, dur bekle biraz, diyeceğim, maydanoza benziyor; ama tamı tamına değil, antilop derisinde unutulmuş bir yaprakçık maydanoz, şurası sen işte, sen kokmaya başlıyorsun burada. Ne garip değil mi bir kadının, bir erkeğin burnuyla kendi kokusunu alamayışı. Evet tam burası, kıpırdama, rahat bırak da... En hasından pelte kokuyorsun, bir kutu tütün içinde bal kokusu, herkes böyle dese de aynı yer için neyse. Ne çok yosun var, La Maga taze yosun kokuluydu, denizden gelen son dalgadan kopan yosunlar gibi kokardı. Gibisi ne, yosun kokardı. Bazı günler, yosun kokusu yoğunlaşır, ağır bir hal alırdı, çizgiden çıkmam gerekirdi, çığırımdan –ama damağa dair bir hayasızlık, anlarsın ya, gecenin getirdikleri ortasında derebeyi lüksü– dudaklarımı dudaklarına yaklaştırmak ahlaksızca dokunmak diline, gölgeler arasında titreşen pembe aleve, şimdi seninle de aynı şeyi yapıyormuşum gibiyim, onun da baldırlarını hafifçe iki yana açardım, biraz yan çevirirdim, derin derin biteviye koklardım, elini duyumsardım, beni benden ayırmak için uzanan elini, tıpkı bir yumak buruşuk gazete kâğıdının içinden topazları bir tutam alev nasıl çeker ayırırsa öyle-

144 ce. Kokular biter, harika biçimde sönükleşir, her şey tada keser, ısırırsın, ağza akıveren özsuyu, karanlığın içine düşüştür bu, *the primeval darkness.*[1] Soyların kökeni tekerlekse, onu merkeze bağlayan yerin ortasına çekirdeğe düşüştür. Evet hayvanlar gibi, diz çöktüğümüz anda, betimlemesi zor boşaltım aygıtlarının daha bir yakınında ve dışkının, oracıkta çıkıverir ortaya, çiziliverir adeta resmi, başlangıç ve bitiş figürlerinin oracıkta, günlük gereksinmelerin giderildiği mağarada titreşir. Aldebaran, hem sıkıntılar ve takımyıldızlar her şey, alfa ve omegaya dönüşür, deniz kabuklusuna, kabuk, *coquille, cunt, concha, con, coño,* binlerce yıllık deniz kabuklularına, Armagedon, terramycine, oh! Bırak, sus, başlama tepemde öyle aşağılanma hallerine, kolaycana ayna oluvermeler de ne? Ne sessizlik öyle tenin ne uçurumlar, yamaçlardan aşağı tıraşsız elmaslar ve su sinekleri... ve Anka kuşları ve krateler.

(-92)

1. (İng.) İlkel karanlık. (Ç.N.)

145

Morelli'den.

Bir alıntı:

Beni, yapıtımı birbirinden farklı ve ayrı temeller üzerine kurmaya iteleyen başlıca ve temel felsefi nedenler bunlar –yapıtı, yapıtın küçük bir parçası gibi algılayarak ve insanı beden parçalarıyla ruhunun parçalarının bir karışımı gibi ele alarak söylüyorum– oysa tüm insanlık bana parçaların bir karışımı gibi gözükmekte. Durum bu merkezdeyken, eğer biri çıkıp da bana anlayış biçimimin gerçekte bir algılayış değil de bir yapaylık, şaka, dalga, gır gır, derse Sanat'ın ağır topları ve ciddi kuralları karşısında boyun eğmektense, alay, soytarılık, dalga geçme ve ne kadar sorumsuzca gırgıra alış yolu varsa o yola başvurarak alay yolunu deniyorum ben de, o kişiye, evet, derim ben, doğru, ben de bunu yapıyorum zaten. Ve hey Tanrım –açıkça söylemekten utanç duymuyorum– sizin Sanat'ınızdan kaçıp kurtulmayı ne denli istiyorum bilemezsiniz, Sanat'ınız sizin olsun baylar! Sizlere tahammül edemiyorum, etmek de istemiyorum, size hepinize, Sanat'ınıza, anlayışınıza, algılayış biçimlerinize, estetik anlayış ve davranışlarınıza

145 ve daha daha, sizin gibi düşünenlerin toplanarak oluşturduğu kurullar...

GOMBROWICZ, *Ferdydurke*,
Bölüm IV. "Philidor'a Giriş"
(-122)

146

Observer gazetesine açık mektup:

Sayın beyefendi,

Okuyucularınızdan biri hiç size bu yıl kelebeklerin pek az gözüktüğü konusunda haber ulaştırdı mı? Bu bölgede genelde çokça bulunurlar ama ben birkaç kelebek topluluğu dışında tek bir tane bile göremedim. Mart ayından bu yana bir tek *zygaena* gördüm *etheria* türünden hiç yok, çok çok az sayıda *thecla*, bir tane *selenia* varsa var. Hiç leylek görmedim, *catocala* yok, bahçemde tek bir tane bile gümüş *cucullia* yok, oysa geçen yaz bahçem kelebek doluydu.

Soruyorum şimdi bu genel bir olay mı, eğer evetse neden böyle oldu?

M. Washbourn

Pitchcombe, Glos.

(-29)

147

Neden tanrılardan bu denli uzaktayız? Habire bu soruyu sorduğumuz için olacak.

Ne yani? İnsan soru soran hayvandır, soru sormayı becerdiğimiz gün karşılıklı iletişim kurulmuş olacak. Şu an için sorduğumuz sorular baş döndürücü bir hızla bizleri yanıtlardan uzaklaştırıyor. Ne türden bir *yortu* umabiliriz ki özgürlüklerinden yalan görünümlüsü içinde boğulmak üzereyiz, yoksa Yahudi-Hıristiyan diyalektiği mi? Bizlere gerçek bir *Novum Organum* gerekli, pencereleri sonuna dek açmak, dışarı atlamak gerek ama özellikle de kendimizle birlikte pencereyi de fırlatıp atmalıyız. Ölüm, belki uçuş. Yapmalı ama bunu, öyle veya böyle gerekli bu. Yüreklilik gösterip eğlenceyi yarı yerde keserek, ev sahibesinin başı üstüne kocaman yeşil bir yengeç oturtmalı, sonra kaşlarını çatmadan köpeklerin uşaklardan öç alışını seyretmeli.

(-31)

148

Gavius Bassus'un *persona* sözcüğüne getirdiği zarif yorum. Şöyle bir öykü yakıştırmış.

Hercules'e zarif ve sanat yüklü bir sözcük, Gavius Bassus'un *persona* sözcüğü için *De origine vocabulorum* adlı yapıtında bize aktardığı öykü bir oyun maskesi oyun! Öne sürdüğü şu: *personare* sözcüğünden türemiş-miş, çınlıyor. "Kafa ve yüz tamamen *persona* adlı mas-keyle kaplıdır, diyor, sesin dışarı çıkması için tek bir delik bir açıklık bir yer vardır, bu nedenle kişi her bir yana sa-çılıp dağılmamakta, yitip gitmemekte; tek bir yöne yö-neltiyor ağız onu, daha belirgin ve daha sesli kılan bir şey. Bu nedenledir ki sesi daha açık seçik duyulur kılıyor, çınlatıyor ona, maskeye *persona* densin diye. O harfi ağızda uzunca oluyor, sözcüğün biçimi nedeniyle."

AULUS GELLIUS, *Noctes Atticae*

(-42)

149

Adımlarım bu sokakta
Başka bir sokakta
Yankısı
Bu sokaktan geçtiğimi sanırken,
Adımlarımı duyuyorum
Oysa kimse yok benden gayrı
Bir de sis

OCTAVIO PAZ

(-54)

150

Sakatlar.

York Hastanesi'nden aldığımız bir habere göre, geçen pazar günü bacağı kırılan dul Grafton düşesi dün oldukça rahattı.

The Sunday Times, Londra

(-95)

151

Morelli'den.

Bilimin yöneldiği –biyolog ve fizikçilerin içgüdü ya da bitkisel yaşam gibi şeylerle bağ kurmanın tek imkânı olarak önerdiği– bu yeni vizyonun, insanlaştırma karşıtlığının, Budizm, vedanta, sufizm ve Batı mistisizminin belirgin izleriyle birlikte, bizi ölümlülüğü tümden reddetmeye iten o uzak, yalnız, ısrarlı sesinden başka bir şey olmadığını hissetmek için, bir kedi ya da sineğin davranışlarına bir an, öylesine bakıvermek yeterlidir.

(-152)

152

BİLİNÇ İSTİSMARI

Burada tümüyle benimkine benzer bir evde oturuyorum: odaların dağılımı, girişteki koku, eşyalar, sabahları dimdik giren, öğleye gücünü yitiren, akşam vakti ikircikli tondaki gün ışığı her şey aynı, hatta bahçedeki patikalar, ağaçlar, yarı yarıya yıkık şu eski kapı, avludaki taşlar...

Akıp giden saatler, dakikalar, hepsi de yaşamımın saat ve dakikalarına benziyor. "Ne de gerçek görünüyorlar, diyorum kendi kendime, şu an yaşadığım saatlere ne çok benziyor."

Bana gelince, her ne kadar evden barktan, her tür düşündüren yüzeyi yok etmiş olsam da, hâlâ bir pencere camı bana görüntümü iletiyorsa, bana benzer birini görüyorum evet, bana çokça benzeyen biri, kabul.

Ama bu sensin demeyin sakın! Haydi canım, her şey yalan burada. *Kendi* evim *ve kendi* yaşamım geri verildiği zaman bana, ancak o zaman – gerçek yüzümü o zaman bulacağım işte.

JEAN TARDIEU

(-143)

153

"Buenos Aires'li saftorik, dikkat etmezsen ezecekler seni."

"Tamam, korumaya çalışacağım kendimi."

"İyi edersin, iyi edersin."

CAMBACERES, *Música sentimental*

(-19)

154

Derken ayakkabıları muşambamsı bir maddeye bastı, burunlarına tatlı-ekşi bir aseptik sprey kokusu geldi, ihtiyar adam yatağa iyice yayılmıştı, arkasına iki yastık konmuştu, oturabilsin diye kanca burnundan havaya asılmıştı sanki. Benzi soluktu, gözlerinin artı ölülerinki gibi morarmıştı. Vücut ısısındaki olağanüstü inip çıkmaların sonucuydu bu. Onu ne için rahatsız ediyorlardı peki?

Önemli bir şey için değildi, Arjantinli arkadaş kazaya tesadüfen tanık olmuştu, Fransız arkadaş da ona takılmıştı, bütün hastaneler aynı bitmek bilmez bokun soyuydu. İsmi Morelli'ydi, evet, yazardı.

"Olamaz," dedi Etienne.

Neden olmasın, suya-atılan-taş-yayınları: Cumburlop, gerçeği kimse bilmeyecek. Morelli yaklaşık dört yüz nüshanın satıldığını (ve hediye edildiğini) biraz güceneerek söyledi. Doğruydu, iki nüsha da Yeni Zelanda'da satılmıştı, insanı duygulandıran bir ayrıntıydı bu.

Oliveira eli titreyerek bir sigara çıkarıp hemşireye bakınca kadın başını olumlu anlamda sallayıp koğuştan dışarı çıktı, böylece sararmış paravanların arasında baş başa kaldılar. Yatağın ayakucuna oturdular ama oturmadan önce not defterlerini ve kâğıt tomarlarını kenara ittiler.

"Haberi gazetelerde görmüş olsaydık..." dedi Etienne.

154 "*Figaro*'da çıktı," dedi Morelli. "Korkunç kar adamı hakkındaki bir haberin hemen altında."

"İşe bak," diye homurdandı Oliveira sonunda. "Ama bir yandan da böylesi daha iyi olsa gerek. Yoksa bir sürü kocakarı imza almak için buraya doluşur, yanlarında jöleli kekler getirirlerdi."

"Raventli kekler," dedi Morelli. "Nefistir. Ama gelmemiş olmaları daha iyi."

"Biz geldik," dedi Oliveira, kaygılı bir ifadeyle, "ama rahatsız ediyorsak söylemeniz yeterli. Başka bir zaman görüşürüz, vesaire. Durumu anlıyoruz."

"Sizler benim kim olduğumu bilmeden geldiniz. Kişisel görüşüm, birazcık kalmanızın iyi olacağı yönünde. Koğuş sakin, hastaların en gürültücüsü dün gece saat ikide sustu. Paravanlar mükemmel, doktor beni yazı yazarken görünce koydurdu. Aslında yazmamı yasaklamıştı ama hemşireler paravanları getirdiler ve kimse bana karışmıyor."

"Evinize ne zaman dönebileceksiniz?"

"Asla," dedi Morelli. "Kemiklerim burada kalacak çocuklar."

"Saçmalık bu," dedi Etienne, hürmeti elden bırakmadan.

"Zaman gösterecek. Ama kendimi iyi hissediyorum, kapıcıyla dertlerim bitti. Mektuplarımı getiren yok, Yeni Zelanda'dan gelen güzel pullu zarfların arkası kesildi. Ölü doğan bir kitap yayımlamanın tek getirisi, az sayıdaki sadık okuyucuların mektupları. Yeni Zelanda'dan yazan hanımefendi, Sheffield'dan yazan delikanlı. Masonlar gibi gizlice, aynı maceraya katılan bir avuç insanın arasında olmanın verdiği şevkle. Ama şimdi, gerçekten..."

"Size yazmak hiç aklımdan geçmedi," dedi Oliveira. "Ben ve birkaç arkadaşım eserlerinize aşinayız, bize öyle geliyor ki... Hiç söylemeyeyim, zaten siz demek istediğimi anlamışsınızdır. Ne tuhaf, aramızda geceler boyunca

tartışmamıza rağmen sizin Paris'te olabileceğinizi hiç düşünmemiştik." 154

"Bir sene öncesine kadar Vierzon'daydım. Kütüphanelere bakınmak için Paris'e geldim. Vierzon, doğru duydunuz... Editörüme ev adresimi kimseye vermemesini söylemiştim. Az sayıdaki hayranım adresimi nereden bulmuş, kim bilir. Sırtım çok ağrıyor, çocuklar."

"Artık gitsek iyi olacak herhalde," dedi Etienne. "Nasılsa yarın yine geliriz."

"Gitseniz de sırtım ağrıyacak," dedi Morelli. "Sigara içelim, hazır onu da yasaklamışlarken, fırsat bu fırsat."

Edebî olmayan bir dil bulmak söz konusuydu.

Hemşire gidince, Morelli neredeyse izmariti kalmış sigarasını ağzına şeytani bir ustalıkla koyuyor ve Oliveira'ya, yaşlı adam kılığına bürünmüş yaramaz bir çocuk edasıyla bakıyordu.

... ne bileyim, Ezra Pound'un ana fikirlerinden hareketle, bayağılaşmadan ve çevrel imgelerle en iyi, en eski belirtiler arasında bir karışıklık yaratmaksızın.

Otuz sekiz, iki. Otuz yedi, beş. Otuz sekiz, üç. Röntgen (anlaşılmaz bir işaret).

şurası bilinmeli ki ender kişiler, o da birkaç kişi demektir, bu tür girişimlere yeni bir edebiyat oyunu sanısına kapılmaksızın yaklaşımda bulunabilirdi. *Benissimo.*[1] Can sıkıcı olan da, amaçtan ne denli uzakta olunduğu ve de onun, oyunu sona erdiremeden öleceğiydi.

"Yirmi beşinci hamlede siyahlar oyun dışı," dedi Morelli başını arkaya atarak. Birden daha bir yaşlanmış

1. (İt.) İnce. (Y.N.)

154 gibi göründü. "Yazık oyun ilginçleşiyordu. Sahi gerçekten Hint satranç tahtası var olmuş muydu, her iki yakada da altmış taşıyla?"

"Akla uygun," dedi Oliveira. "Oyun sonsuza dek sürerdi."

"Ortayı alan kazanır. Çünkü oradan tüm olasılıklara hâkimdir insan. Rakibin istediği kadar devam desin oynasın. Ama merkez bir hane de olabilirdi yanlamasına sıralamada bir hane veya satranç tahtası dışında bir merkez."

"Veya bir yelek cebinde."

"Şekiller," dedi Morelli. "Ne güzel şeyler, ellerinden kaçıp kurtulmak zor. Beynimizde beliren kadınlar değil mi? Mallarmé'yi daha bir iyi anlamak isterdim. Yokluk ve sessizlik duygusu daha bir aşırılığa başvurudur, uçlarda gezer, metafizik çıkmazlarda. Bir gün Jerez de la Frontera'da yirmi metre ötemde top sesi duydum, sessizliğin bir başka anlamını keşfettim orada. Ya şu bizim duyamadığımız düdük seslerini veya ıslıkları duyan köpeklere ne demeli? Siz ressamsınız sanırım öyle mi?"

Bir yandan da elleri çalışıyordu habire, tek tek sayfaları toparlıyor buruşturulmuş bir sayfayı düzeltiyordu. Zaman zaman, aralarında ataçla tutturulmuş bazılarına şöyle bir göz atıyor, bir yandan da konuşuyordu. Bir-iki kez pijamasının cebinden kalemini çıkarıp bazı sayfaları numaraladı.

"Ya siz? Kuşkusuz yazıyorsunuz siz de?"

"Hayır," dedi Oliveira. "Bilirsiniz, yazmak için yaşamış olmanın kesinliği gerekli."

"Varoluş özden önce gelir," dedi Morelli gülümseyerek.

"Tabii siz isterseniz öyle, benim içinse değil."

"Kendinizi yoruyorsunuz, gidelim Horacio," dedi Etienne. "Bir başlarsa nutuk atmaya... Onu tanırım bayım, korkunç biridir."

Morelli hâlâ gülümsüyordu, bir yandan da toparladığı sayfalara bakıyordu, onları değerlendirip karşılaştırıyor gibi bir hali vardı. Başını hafifçe yana eğdi. Oliveira ayağa kalktı. 154

"Bu, dairemin anahtarı," dedi Morelli. "Beni sevindirmiş olursunuz gerçekten de."

"Müthiş karıştırırız ortalığı," dedi Oliveira da.

"Yo yo göründüğünden de kolay. Dosya kapları size yardımcı olacak, renk sistemi, numaralama sistemi, bir de harf sistemi var. Hemen anlarsınız. Bakın şu tomar örneğin mavi kaplılardan, kitaplığımın deniz adını verdiğim bölgesinden ama şu marja bakın, beni daha iyi anlamak için bir oyun, 52 numara, yerine koyacaksınız, 51 ve 53 arasına. Arap sayı sistemi, dünyada bilinen en kolay olanı."

"Siz daha iyi yaparsınız, birkaç güne kadar çıkarsınız," dedi Etienne.

"Uykularım berbat. Ben de dosyamın dışına fırlamışım. Yardım edin bana, mademki geldiniz, buradasınız. Her şeyi yerli yerine koyarsınız, ben kendimi burada daha iyi ve rahat duyumsayacağım. Müthiş bir yer bu hastane."

Etienne Oliveira'ya bakıyordu ve Oliveira da. Şaşırtıcı bir onurdu doğrusu, kimselere nasip olmamıştı şimdiye değin.

"Daha sonra her şeyi paketler, Pakú'ye yollarsınız. Öncü kitapların avangard basımcısı, Arbre Sec Sokağı'nda. Biliyor muydunuz, Pakú Akadyalıların Hermes'e taktıkları isimmiş. Hep düşünmüşümdür de... Ama bunu başka bir gün konuşuruz."

"Ona da değinelim," dedi Oliveira, "zaten ortalığı iyice karıştırdık. İlk ciltte korkunç bir karmaşa vardı, ikimiz saatlerce oturup tartışmıştık, metinleri basarken bir hata olmuş olabilir mi diye."

154 "Hiç önemi yok," dedi Morelli. "Kitabımı herkes canının istediği gibi okuyabilir. İsteyen Liber Fulguralis gibi algılar, isteyen seyahatname. Benim tek yaptığım metni kendi tercih ettiğim şekilde düzenlemek. En kötü ihtimalde bile, okuyucu hata yapsa dahi, her şey mükemmel kalıyor. Hermes Pakú'nun bir şakası olsa gerek, ah ne hokkabazdır o, ne üçkâğıtçıdır. Bu sözcükleri sever misiniz?"

"Hayır," dedi Oliveira. "Hokkabazı da üçkâğıtçıyı da sevmem. Bence ikisi de leş sözcükler."

"Dikkat etmek lazım," dedi Morelli, gözlerini kapayarak. "Hepimiz saflığın peşindeyiz, bunu yaparken de eskimiş, renkli balonları patlatıp duruyoruz. Bir gün José Bergamín yazdığı iki sayfanın havasını indirdiğimi görünce neredeyse düşüp ölecekti, oysa ona göstermek istemiştim... Aman arkadaşlar, siz siz olun, saflık dediğimiz şeye dikkat edin..."

"Maleviç'in tablosu," dedi Etienne.

"*Ecco*. Tam da Hermes'ten, onu özgür bırakmanın öneminden bahsetmişken. Buyurun, şunu sıraya sokun, madem beni görmeye geldiniz. Ben de bu arada kalkıp biraz gezinebilirim."

"İsterseniz biz yarın gelelim."

"Olur ama yarına da başka şeyler yazmış olacağım. Sizi delirteceğim, iyi düşünün. Bana Gauloises getirin."

Etienne kendi paketini ona uzattı. Oliveira elinde anahtarla kalakalmış, ne diyeceğini şaşırmıştı. Her şey yanlıştı, bu olay bugün yaşanmamalıydı, altmış taşlı iğrenç bir satranç oyunuydu bu, en beter hüznün ortasında çıkıveren yersiz bir mutluluktu, bir sineği kovalar gibi kovalamak gerekirdi, hüznü tercih etmek gerekirdi eline bu mutluluk anahtarı geçmişken, hayranlık ve ihtiyaç duyduğu bir şeyin kıyısındayken, Morelli'nin kapısını, Morelli'nin dünyasını açacak anahtar elindeyken, mutluluğun orta yerinde hüzün ve tiksinti duymak, tenini

pörsümüş, gözlerini çapaklı bulmak, üstünde uykusuz geçen gecenin kokusu, suçlu yokluğu, uzaklık, iyi mi yaptı tüm yaptıklarını şu son günler, La Maga'nın hıçkırıklarını duya dinleye, tavandaki vuruş sesleri, yüzüne çarpan buz gibi yağmur, Marie Köprüsü'nde söken şafak, şarap, *caña* ve votka kokan geğirtiler, cebinde sanki kendinin olmayan bir elin varlığını duyumsamak, Rocamadour'un eli, tükürük salya karışımı akıntılar arasında bir gece, bacakları sırılsıklam, ne geç geliveren sevinç, belki de geç değil de erken bile (bir teselli, belki çok erken, hak etmediği bir biçimde, peki ama o zaman belki *vielleicht*, *maybe*, *forse*, *peut-être*, ah bok herif geber geber, yarına üstat, pis herif alçak, pis, bok, boktan bir dünya bombok bokoğlubok size meyveler sunacağızmış – bok bok, bokoğlubok, kahretsin seni, geber siktir e mi? Şu hastane, Laennec Hastanesi'ymiş, oskültasyon yöntemini burada bulmuş, belki de daha... Bir anahtar, sözle anlatılmaz bir im bir figür işte. Bir anahtar. Belki de hâlâ sokağa çıkıp yürüyüşünü sürdürebilir, cepteki anahtarla. Belki de hâlâ bir Morelli anahtarı bu, çevir anahtarı bir başka yere, bir başka şeye gir, belki de hâlâ olası...) 154

"Aslında birkaç güne kadar görüşebileceğiz," dedi Etienne kafede.

"Git," dedi Oliveira. "Senin böyle gitmene izin vermek hiç hoş değil ama gitmen daha iyi. Ronald'a, Perico'ya haber ver, saat onda ihtiyarın orada, evinde buluşuruz."

"Kötü bir saat," dedi Etienne. "Kapıcı kadın sokmaz bizi içeri."

Oliveria anahtarı cebinden çıkardı, gün ışığında şöyle bir çevirdi, Etienne'in eli içine koydu, sanki ona bir kenti teslim ediyordu.

(-85)

155

Bir pantolondan neler neler çıkabilir inanılır gibi değil: pamuklar, saatler, gazete kesikleri, kırık aspirinler, elini cebe atarsın da fareyi kuyruğundan tutup çıkarırsın ya öyle, demek ki olası. Etienne'in atölyesine doğru yol alırken, rüyasında gördüğü ekmek ve bir başka rüya kalıntısı, sokakta karşılaşılacak bir kaza olayının birdenbireliği kafasındayken Oliveira'nın, elini kahverengi bez pantolonunun cebine atacağı tuttu, tam da Montparnasse Bulvarı ile Raspail Bulvarı'nın kesiştiği köşedeydi, ropdöşambrının cebinde dev bir ıstakozla durup duran Balzac Rodin'i veya Rodin Balzac'ı seyre dalmıştı ağır aksak, ölü bir ıstakoz, iki dâhinin birbirinden ayrılmaz karışımı; elini cebinden çekti, Buenos Aires'teki nöbetçi eczanelerin listesiyle kâğıt falı bakanların gazete duyurularını çıkardı. Eğlenceliydi doğrusu Bayan Colomier adlı Macar falcı (belki de Gregorovius'un annelerinden biri) Abesse Sokağı'nda oturuyormuş, *yitirileni bulmakta Çingenelerin bildiği gizlere vâkıfmış*. Geç onu, şu cesurane sözlere bak, ne vaat ne vaat; büyü çözme, sonra da bir bilgi; fotoğraftan fal bakımı, bu da biraz alay ediyor gibi, fotoğraftan fal bakım ha? Amatör oryantalist, Etienne bayılırdı doğrusu şuna: Profesör Mihn sizlere gerçeği sunuyor. Hindistan'daki Kutsal Ağacın Tılsımı. C.I.F.B. 27. Cannes. Peki

Bayan Sampson'un varlığına nasıl şaşmamalı ki: Kâğıt falcısı, her şeyi önceden bilip hissedip söyler, şaşıracaksınız, 23, Hermel Sok. (Özellikle böyle denmiş, Hermel belki de bir hayvanbilimci, bir simyacı ismi, almış ama). Bir de şu Güney Amerikalı Anita'nın yürekliliğine bakıp gurur duymamak elde değil; iskambil kâğıtları, kesin tarih belirtilir. Joanna-Jopez'inki ise şöyle: yerlilerin gizleri, İspanyol kâğıt falları. Bir de Bayan Juanita var: Domino taşları, deniz kabukluları ve çiçeklere bakarmış. Gidip şu Juanita'yı görmeli evet evet La Maga ile birlikte. Ama hayır, o olmaz, artık La Maga yok. Ama olsa pek hoşlanırdı yazgısının çiçeklerden anlaşılmasından. Dünyada yalnız MARZAK yitirilen sevgiliye kavuşturuyor bunu da kanıtlıyormuş. Peki neyi kanıtlayacak? Hemen anlaşılmaz mı? Jean de Nys'in bilimsel havası daha bir iyi gibi: fotoğraflardan kesin görüntüleri sezgileri kapar, saçlar, yazılar, manyetik hesaplamalar. Montparnasse Mezarlığı'nın oraya varınca Oliveira, elindeki kâğıdı yuvarlayıp kıvırdı incecik, iyice bir nişan aldıktan sonra, falcı kadınları, Baudelaire'lerin, De Veira'ların, Aloysius Betrand'ların yanına yolladı, duvarın öte yakasına, tüm bu insanlar falcılara, bakımcılara ellerinin ayasını uzatsındı, değerdiler buna, Madam Frédérika, *Paris ve jet sosyetenin seçkin falcısı, gazete ve dünya radyolarındaki geleceğe dair açıklamalarıyla ünlüdür,* Cannes'dan yeni döndü. Kâğıtçık gitsindi Barbey d'Aurevilly'nin yanına. Elinden gelse hepsiciğini yakardı o, elinden gelseydi. Maupassant da yakardı yeter ki küçük kıvrık kâğıt Maupassant'ın mezarı üzerine isabet etsindi veya Aloysius Bertrand'ınkine; ama buradan, dışarıdan bilemezdi ki insan, sahi isabet etti mi? 155

Etienne sabahın köründe Oliveira'nın gelip onu zehir zıkkım laflarıyla mahvetmesini aptalca buldu ama yine de ona göstermek istediği üç yeni tablosuyla bekledi; ama daha içeri girer girmez Oliveira, Montparnasse

155 Bulvarı üzerindeki güneşten yararlanmanın daha iyi olacağını belirtti, hatta, Necker Hastanesi'ne dek uzanıp kısacık ihtiyarı bir görmelilerdi. Etienne alçak sesle bastı küfrü, atölyesini kapadı. Onları pek seven kapıcı kadın, her ikisinin de hortlak veya dünya dışı veya uzaylı birileri olduğunu söyledi yüzlerine, bu son sözlerinden, Madam Bobet'nin bilimkurgu türünden şeyleri çokça okumuş olduğunu keşfetmiş oldular, pek büyük bir olaydı bu onlar için. Chien Que Fume adlı meyhaneye geldiklerinde, iki kadehi beyaz şarabı kafaya diktiler, rüyalardan, resimden, acaba yakında NATO'ya girmeli milerden söz açarak tartıştılar uzunca. Ve başkaca anlık sıkıntılardan da... Etienne, Oliveira'nın, hiç mi hiç tanımadığı birini gidip hastanede görmek isteyişini pek saçma bulmadı öyle, birlikte daha kolay olacağı kanısına vardılar vesaire vesaire. Tezgâhta bir kadın oturuyordu. Nantes'da gün doğumunun güzelliklerini sayıp döküyor, alacakaranlığı betimliyordu, söylediğine göre, kız orada oturuyormuş. Etienne ile Oliveira, dikkatle dinliyorlardı, sabah yeli, çimler, barış, sakal, Tanrı yüz altmış bin frank, sis, düğme çiçekleri, ihtiyarlık, kız kardeşi, soluk mavi gibi sözcükler çalınıyordu kulaklarına, aa bir de saksılar vardı, unutmamalıydı. Bundan biraz sonra da tabelada yazılı şu soylu yazıta hayran kaldılar. LAENNEC OSKÜLTASYON YÖNTEMİNİ BU HASTANEDE BULMUŞTUR, her ikisi de aynı şeyi düşünüp birbirlerine söyledi, bedenin değişik noktalarını çıkardığı sesleri dinleyip bir anlamlar vermek yöntemi olsa olsa Necker Hastanesi içinde bir yılan veya bir dalgıç gizli demekti, genç bilginin ayak dibine soluk soluğa varmadan önce, yeraltındaki garip soğuk havalı koridorları gezip dolaşmış olmalıydılar. Oliveira ona buna bir şeyler sorup hastanın yerini öğrendi, Chauffard salonuna, ikinci kata, sağ tarafa doğru yöneldiler.

"Belki de kimsecikler görmeye gelmiyordur onu. Ne rastlantı baksana, adı da Morelli'ymiş, dikkat ettin mi?" 155

"Belki de çoktan ölmüştür," dedi Etienne, çeşmeye ve avlunun ortasındaki havuzda yüzen kırmızı balıklara bakarken.

"Öyle olsa söylerlerdi. Herif şöyle bir baktı bana yalnızca. Sormaya korktum ben de daha önce birileri ziyaretine geldi mi diye."

"Danışmaya gözükmeden varabildik ha!"

Vesaire. Bazı anlar vardır, ya iğrenti duyar insan, ya korkuyla, ya fenol kokusu içinde iki katı çıkar, gereksiz yere uzatır da uzatır söyleşiyi, konuşmalar çocuğunu kaybeden bir anneyi teselli eden türden gibidir, en saçma ne varsa ondan söz edilir, ananın yanına oturulur, sabahlığının önünü iliklenir, "Buradan soğuk alırsın," denir, ana iç çeker: "Sağ ol," der. "Belli mi olur bu mevsimde havalar birden serinliyor?" denir. Hayır. Dışarıdaki sıcaklık bölümü, son. İç sıcaklık bölümüne geçilir, hava raporu sanki "Sana bir çay yapayım." Yok yok canı istemez ananın. "Olmaz, bir şeyler yemen gerek. Hiçbir şey yemeden böyle yaşayamazsın uzun süre." Ana saat kaçtır bilmez. "Sekizi geçiyor. Dört buçuktan beri bir şey yemedin. Hele bu sabah ağzına lokma koymadın. Bir dilim reçelli ekmek de olsa ye bir şeyler." İstemez. "Benim için ye ne olur, ilk lokmada iş, gerisi gelir." İç çeker ana, ne evet ne hayır. "Görüyorsun işte bak, canın istiyor; sana hemen bir çay yapayım." Çay berbat sonuç verirse bu kez yatağa saldırılır. "Orada öyle iyi değilsin, ayağına kramp girecek." Yok, iyi, iyi. "Hayır sırtın kazık gibi olmuştur, bütün öğleden sonrayı o koltukta geçirdin, çok sert, biraz yatsan ya." Hayır, hayır. Alttan alta yatak ihanet edecek gibidir. "Biraz uyusan." İhanetin çiftelisi. "Uyuman şart, görürsün bak hemen uyuyacaksın hemen. Yanında kalacağım ben de." Hayır, o böyle çok iyidir. "Peki peki o hal-

155 de bir yastık getireyim sana." Peki. "Bacakların şişmiştir, bir tabure koyayım da uzat ayaklarını." Sağ ol. "Birazdan yatağa gireceksin tamam mı, söz mü?" İçini çeker. "Tamam şımarıklık yapma, çocuk olma. Doktor uyu dediyse uyumalısın." Nihayet, öff! "Uyumalısın sevgilim," gibi çeşitlemeler *ad libitum*[1].

"*Perchance to dream*,"[2] diye mırıldandı Etienne, olası bir yanıttan hareketle bunca çeşitlemeyi kesip.

"Ona bir şişe konyak almalıydık," dedi Oliveira. "Sende para vardır."

"Onu tanımıyoruz bile. Belki de öldü. Şu kızıl saçlıya bak, benimle bir oynasa isterim. Bazen hasta olmayı da, hemşireleri de özlüyorum. Sen?"

"On beşimdeyken hem de ne biçim. Korkunç bir istek, elinde şıringasıyla gelen bir melek, aşk meleği, Eros! Beni tepeden tırnağa yıkayan harika kızlar. Yollarında ölürdüm be."

"Otuz birci seni."

"Yok canım, ne varmış utanacak mastürbasyondan. Bu da öteki gibi bir sanat işi oğlum. Sayısı, zamanı, yeri, işlevi ve bilgisi gerek. Dokuz yaşındayken bir *ombu* altında oynardım kendimle. Aman ne vatanseverane deme gitsin."

"Ombu mu? O da ne?"

"Bir tür baobab ağacı," dedi Oliveira, "sana bir sır vereyim, dinle bir Fransız'a söylemeyeceğine söz verirsen. Ombu bir ağaç değil, bilesin berbat bir ottur, ot."

"O halde pek de ciddi değilmiş."

"Söyle bakalım küçük, Fransızlar nasıl ulaşır öz doyuma, ne yaparlar?"

1. (Lat.) İsteğe göre. (Ç.N.)
2. (İng.) Düş görmek belki de. *Hamlet*, III. Perde, I. Sahne. (Ç.N.)

"Bilmem, anımsamıyorum."

"Pekâlâ anımsarsın, bizim orda müthiş yöntemlerimiz vardır. 'Minik çekiç', 'Şemsiye' anlarsın ya! Bazı tangoları bir türlü getiremem aklıma teyzemi anmadan, nasıl dans ederdi bir bilsen."

"Ben bir ilgi kuramıyorum ikisi arasında."

"Çünkü piyanoyu göremiyorsun. Piyano ile duvar arasında ufak bir aralık vardı, daracık, oraya gizlenirdim iş için. Teyzem 'Milonguita'yı veya 'Flores negras'ı çalardı. Çok hüzünlü bir şey. Bende ölüm ve kendini feda etme hayallerimi süslerdi. Bir keresinde döşemeyi ıslattım, korkunçtu, lekesi hiç çıkmaz sandımdı. Üstümde mendil de yoktu. Çorabımın tekini çıkardım, başladım deliler gibi ovmaya döşemeyi. Teyzem 'La payanca'yı çalıyordu, ıslıkla çalayım mı sana, ister misin?"

"Hastanede ıslık çalınmaz. Amma da hüzün kokuyorsun ha! Bir kilometre öteden duyuyor insan kokusunu. Ne rezil adamsın sen."

"Bize has usul oğlum. Kral öldü yaşasın kral. Bir kadın için değmez... Ombu veya bir kadın ne fark eder ikisi de berbat bir ottur."

"Kolay," dedi Etienne, "çok kolaymış, kötü film, metre başına bedeli ödenen konuşmalar nedir, ne değildir biliriz. İkinci kat, stop. Madam..."

"Şu taraftan," dedi hemşire.

"Oskültasyonu biz bulmadık," dedi Oliveira hemşireye.

"Saçmalamayın," dedi hemşire.

"Tam sana göre," diye söze girdi Etienne. "Düşünde ağlayan ekmek görürsün herkesin canını sıkarsın, sonra da ucuz esprilere dalarsın. Ne diye biraz uzaklaşmıyorsun buralardan. Köylere git. Alay etmiyorum dostum. Soutine kafası sendeki."

"Aslına bakarsan seni kromatik ve alışılagelmiş elli

155 renk boyadan çekip aldım, onlarla öz doyuma varan seni, buna kızıyorsun bir de, arkadaşlık öldü mü be, biraz dolaştık işte Paris'te. Cenaze dün kalktı, hemen ertesi gün olsa bile biraz dolaşmış oldun. Kederliyse dostun, onu eğlendirmek gerek biraz, telefonda bile olsa, tamam mı, haydi gidelim."

"Doğrusunu söylemek gerekirse beni eskisi kadar ilgilendirmiyorsun. Asıl zavallı Lucía ile dolaşmaya çıkmalıydım. Buna asıl onun ihtiyacı vardı, senin değil."

"Yanlış," dedi Oliveira, tahta sıraya otururken. "La Maga'nın Ossip'i var, eğlenecek şeyleri var, Hugo Wolf'ü daha başka niceleri. Aslına bakarsan La Maga'nın kendine özgü bir yaşantısı var, geç de olsa farkına vardım bunun. Tam tersine, bana gelince, boşum, bomboş, sınırsız, sonsuz bir özgürlük, düş kur, gez dolaş dalganı geç, tüm oyuncaklar kırılmış, gam yok tasa yok. Ateşini versene bana."

"Hastanede sigara içilmez."

"*We are the makers of manners.*[1] Sıkma canını, oskültasyon için harika bu."

"Chauffard salonu bu tarafta," dedi Etienne, "buraya gel. Bütün gün o sırada oturacak değiliz herhalde."

"Bekle biraz sigaramı bitireyim."

(-123)

1. (İng.) Edep, erkân bizden sorulur. (Ç.N.)

Seksek oyunu, ayağın ucuyla itilen bir taşla oynanır. Oyun elemanları şunlar: kaldırım, irice bir çakıltaşı, ayakkabı ve tebeşirle çizilmiş güzel bir çizgi, renkli tebeşir tercih edilir. En üstünde çizginin Gökyüzü hanesi bulunur ve en altta Yeryüzü; taşı iteleye iteleye Gökyüzü'ne ulaşmak çok zordur; ne denli nişan alsan, ne denli dikkatlice atsan ve itelesen de zordur, taş çizgi üstüne gelir veya çizgi dışına çıkar.

Julio Cortázar'ın başyapıtı *Seksek*, ilk yayımlandığı 1963 senesinden beri Latin Amerika edebiyatının en çok tartışılan, sonraki kuşak yazarlar üzerinde en çok iz bırakan eserlerindendir.

Antiroman diye de nitelenen ve "anlatı" ile "anlatının yarattığı çağrışımlar" üzerine inşa edilen *Seksek*'in başındaki okuma planında, maceracı okurlara alternatif bir "sıçrayarak okuma" düzeni sunulur. Bu okuma biçimi, seksek oyununu andırır. Okuru kurmacanın etkin bir unsuruna dönüştüren bu sıçramalar, yalnızca romanın okuma biçiminin değil, yaratılan kişilerin, dolayısıyla insanlığın içinde yaşadığı dünyanın da parçalanmışlığını simgeler.

#lamaga #deneyselkitaplar #yeniroman #latinamerika #paris #tango #bohemdünya #öteki

can roman

47 TL

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-3206-5

9 789750 732065